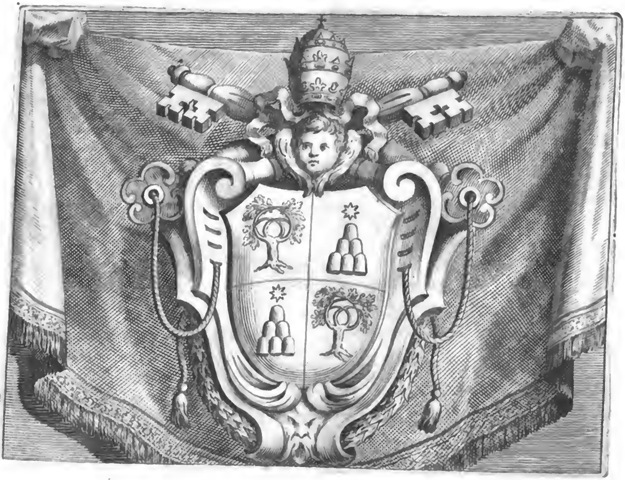
110 A
13 16 F 15

PROSPERI FAGNANI

COMMENTARIA IN PRIMAM PARTEM QVINTI LIBRI DECRETALIVM.

ROMAE, Expenſis Ioannis Caſoni. MDCLXI.

Ex Typographia Iacobi Fei And. F.

CVM PRIVILEGIIS, ET SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

110 B

RVBRICAE, ET CAPITVLA HVIVS PRIMAE PARTIS QVINTI LIBRI DECRETALIVM.

de *Accuſationibus, Inquiſitionibus, & denunciationibus*. pag. 111

Omnipotens. 111
Qualiter, & quando, il ſecondo. 120
Si conſtiterit. 115
Sicut olim. 131

de *Adulterijs, & ſtupro*. 280

PEruenit. 280

de *Apoſtatis, & reiterantibus Baptiſma*. 246

COnſultationi. 246

de *Clericis pugnantibus in duello*. 274

HEnricus. 274

de *Clerico excommunicato depoſito, vel interdicto miniſtrante*. 334

ILlud. 337
Poſtulaſti. 337
Si quis Presbyter. 334

de *Clerico per ſaltum promoto*. 340

TVæ litteræ. 340

de *Colluſione detegenda*. 333

AVdiuimus. 333

de *Crimine falſi*. 304

AD falſariorum. 324
Ex conſcientia. 330
Falſidicus. 304
Licet. 321
Super eo. 319

de *Furtis*. 287

EX litteris. 287

de *Hæreticis*. 210

ABſolutos. 222
Ad abolendam. 210
Cum Chriſtus. 210
Vergentis. 217

de *Homicidio voluntario, vel caſuali*. 250

AD audientiam. 260
De cætero. 257
Interfeciſti. 250
Petitio. 270
Quidam. 272
Sicut dignum. 253
Significaſti, il ſecondo. 269
Suſcepimus. 254
Tua nos. 269

de *Iudæis, & Saracenis, & eorum ſeruis*. 210

POſtulaſti. 210

de

de *Magiſtris*, & *ne aliquid exigatur pro licentia docendi*. 201

NOnnullis. 203
Quoniam. 201
Super ſpecula. 207

de *Maledicis*. 334

INnotuit. 334

Ne Prælati vices ſuas. 186

PRæterea. 186
Quoniam. 199

de *Schiſmaticis*, & *ordinatis ab eis*. 225

QVod à prædeceſſore. 225

de *Simonia*, & *ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur, vel promittatur*. 141

ACcuſatum. 147
Ex diligenti. 148
In ordinando. 141
Licet Heli. 162
Mandato. 177
Nobis. 149
Per tuas, il primo. 167
Quoties. 148
Tua nos. 173

de *Vſuris*. 287

COnſuluit. 293
In Ciuitate. 287
Nauiganti. 294

PROSPERI FAGNANI
COMMENTARIA
IN PRIMAM PARTEM QVINTI LIBRI
DECRETALIVM.

DE ACCVSATIONIBVS, Inquiſitionibus, & Denunciationibus.

Cap. Omnipotent.

S V M M A R I V M.

1 ACCVSATVS, *vel denunciatas de aliquo crimine, interim ad dignitates, officia, vel beneficia promoueri non poteſt. & n.2.*
Siue ſint dignitates Eccleſiaſtica, ſiue ſaeculares. nu.5.
Et licet infamia non præceſſerit, n.12 & 32. & 33
Fallit primò ſi ex accuſatione, vel denunciatione orta ſit infamia apud perſonas viles dumtaxat. n.13.
Fallit ſecundò ſi accuſatio non teneat. n.14.
Fallit tertiò ſi accuſatio fiat ciuiliter non ad pœnam, ſed ad intereſſe. n.15.
Fallit quartò ſi accuſetur Collegium. n.16.
Fallit quintò ſi crimen ſit leue. n.17.
2 *Accuſati opinio grauatur ex ſola pendentia accuſationis.*
3 *Accuſatio ſola non conſtituit aliquem reum, vel criminoſum.*
4 *Appellatione pendente ſtatus condemnati integer eſt, nec inter infames interim eſt habendus.*
6 *Accuſatus etiam ante ſententiam honores petere prohibetur, ſecus poſt annum, niſi per ipſum ſteterit, quominus cauſa expediretur.*
7 *Accuſatus pendente accuſatione à quibus actibus prohibeatur. & n ſeqq.*
8 *Et à quibus non. & n. ſeqq.*
9 *Notarius accuſatione pendente poteſt conficere inſtrumenta, de quibus eſt rogatus, ſed nouum officium aſſumere non poteſt.*
10 *Accuſationis pendentia præiudicat in quærendis, ſed non in quaſitis.*
11 *Accuſatio ſuperueniens non impedit iam promotum adminiſtrare, niſi ſit ſuſpectus de dilapidatione.*
14 *Sententia condemnatoria etiam ſuper crimine aliàs famoſo ſi nulla ſit, non imprimit notam infamia.*
15 *Accuſatio de crimine etiam famoſo; ſi fiat ciuiliter, non infamat.*
16 *Accuſato Collegio, illius perſonæ promoueri poſſunt, niſi in accuſatione ſint ſpecialiter nominata.*
17 *Crimina grauia quæ ſint, & quæ leuia.*
18 *Electio non caſſatur ſi crimen in modum exceptionis probatum contra electum ſit modicum.*
19 *Accuſatus ſi pendente iudicio fuerit promotus, & poſtea repertus innocens, an talis promotio teneat, necne? & n. ſeqq. vſque ad n.25.*
20 *Miles factus pendente liberali cauſa, licèt poſtea appareat liber, debet exauctorari, niſi per calumniam petitus fuerit in ſeruitutem.*
21 *Animal, quod ita ſanatum eſt, vt in priſtinum ſtatum reſtitueretur, perinde habendum eſt quaſi nunquam morboſum fuiſſet.*
22 *Attendi non debet quod fuit, ſed quod eſt.*
23 *Veritas rerum erroribus geſtorum non vitiatur.*
24 *Habilitas promoti attenditur tempore promotionis, & declaratio innocentiæ debet præcedere.*
25 *Accuſatus an poſſit eligi accuſatione pendente, & n. ſeqq. vſque in finem.*
26 *Inquiſitus pendente inquiſitione ineligibilis eſt. & n.34.*
Inquiſitio non fit niſi contra infamatum, nu. 26. & 34.
27 *Littera ad beneficia non facta mentione de pendentia inquiſitionis ſuper infamia, & collatio inde ſequuta, lite non terminata, non valent.*
28 *Inquiſitio in caſibus, in quibus poteſt fieri non præcedente infamia, non impedit electionem.*
29 *Accuſatio, denunciatio, & exceptio electionem impediunt, ſi infamia præceſſerit. & n. ſeq.*
30 *Infamia facti reddit quem ineligibilem etiam ſine aliqua litis motione.*

Etiamſi

31 *Etiamſi pœnitentiam egerit.*
32 *Accuſatus, vel denunciatus, aut contra quem ex-
cipitur, eligi poteſt ſi infamia non præceſſit.*
33 *Infamia ſola, quæ oritur ex accuſatione, denuncia-
tione, & exceptione, non impedit electionem.*

1 OMNIPOTENS. Io. Andr. non ſummat,
quia breue eſt; ſed ſecundum Anton.de
Butr.& Io.de Anan. ſummatur ſic: Ac-
cuſatus, vel denunciatus accuſatione,
vel denunciatione pendente, non poteſt ad digni-
tates promoueri; vel ſic ſecundum Abb. & Mar.
Socin. qui de aliquo crimine accuſatur, vel de-
nunciatur, interim promoueri non poteſt: vel ſe-
cundum Cardinalem, Pendente proceſſu ſuper
crimine, reus non promouetur. Hoc dicit.
2 Nota primò, ex pendentia accuſationis, vel de-
nunciationis vſque adeo grauari opinionem ac-
cuſati, vel denunciati, vt ad dignitates promoue-
ri non poſſit, prout hic notant gloſ. 1. Hoſt.in prin.
in verb. Nunciantur, Butr.Abb.& Felin omnes in
1. notab.& Marian.Socin.n.3. & 4.nec ad officia,
3 vel beneficia ſecundum Abb.autē Quamuis enim
ſola accuſatione non conſtituat aliquem reum, vel
criminoſum, vt cap.vltim. 15. q. vlt. niſi etiam ſit
conuictus: nec ſola nominatio ſufficiat, vt in cap.
4 Multi, 2. q.1. etſi condemnatus appellauit, ſtatus
eius integer ſit, l.vnic.ff. nihil innouand.pendent.
appellat. nec inter infames interim ſit habendus,
l.Furti, ff. de his qui notantur infam. nihilominus
impeditur interim ab honoribus, vt hic, & in c.
Tantis Daniel, 81.diſt. & notat gloſ.in cap.Nonne,
in verb.ſententiæ, 8.q.4.
5 Amplia primò iſtum textum, vt vendicet ſibi
locum non modò in dignitatibus eccleſiaſticis,
verum etiam in ſæcularibus, vt l.Reus, 1.reſponſ.
6 ff.de munerib.& honor. vbi dicitur: reus delatus
etiam ante ſententiam honores petere principali-
bus conſtitutionibus prohibetur: nec intereſt an
plebeius, vel decurio fuerit, & l.1.C. de reis po-
ſtul. lib.10. vbi ſic legitur: reos criminis poſtula-
tos nouos honores appetere non debere antequā
purgauerint innocentiam ſuam, & à Diuis paren-
tibus noſtris, & à me ſæpe reſcriptum eſt. Ad idem
textus in l.Qui ſtatus, ff.de re milit. & in l. Qui li-
bertate, ff.de liber cauſ.& hic notant gloſ.1. Anch.
in primo notab.Abb.n.2.& Marian.Socin.num.1.
elapſo tamen anno poſtquam reus delatus eſt, be-
nè poterit promoueri, niſi per ipſum ſteterit, quo-
minus cauſa intra annum expediretur, vt dicitur
in d.l.Reus, & notat gloſ.in cap. Tantis Daniel, in
verb.Obrepſit, 81.diſtinct. ſimiliter accuſatus pē-
dente accuſatione non poteſt ad ordines promo-
ueri, d.c.Tantis Daniel, cap.Laici, 33. diſtinct. cap.
7 Fin.in fin, ſupra de teſtib. Item non poteſt alium
accuſare, quia non relatione criminis, ſed inno-
centia reus purgatur, vt l.Is qui, ff.de publicis iu-
dicijs, & d.cap.fin. Item non poteſt teſtificari in
criminali cauſa præterquam in criminibus ex-
ceptis, vt eſt caſus in eod. cap. fin. Item alterius
procurator eſſe non poteſt, l.Reum, C.de procura-
tor.prout hæc notantur per gloſ.1.in d.c.fin. & hic
per Anchar.& Io.de Anan.in 1.notab.
8 Verumtamen accuſatio non impedit bonorum
adminiſtrationem, vt plenè notat Bart. in l. poſt
contractum, ff.de donationib.nec teſtificationem,
l.Qui à latronibus, §.1.ff. de teſtam. nec exactio-
nem debiti à debitoribus, vt l. reo, ff. de ſolut.
9 Item Tabellio accuſatione pendente poteſt con-
ficere inſtrumenta, de quibus eſt rogatus, argum.
l.Quod ſi forte, §.1. & l. Reo criminis, ff. de ſolu-
tionib. licèt nouum officium interim aſſumere
non poſſit, vt d.l.Reum, & l. Is qui reus, ff. de pu-
blic.iudic.& tradit Bald.in d.c.fin. n.2. de teſtib. &
Felin. hic n.1. circa finem, verſ. Item adde Bald.
10 Rationem diuerſitatis inter hæc, & præcedentia
reddunt Anchar.hic n.2.Io.de Anan.n.3. quia hęc
ſunt quæſita, & in perſona iam fundata, illa verò
ſunt quærenda; & potentia accuſationis præiu-
dicat in quærendis, non in quæſitis, vt notat gloſ.
in cap.Sæpe, in verb. Rata manet, de appellatio-
nib.Marian.Socin.hic.n.3.& Felin.in 2.notab.facit
tex.in l.Pluribus, §.Et ſi placeat, ibi: *Seruitus ac-
quiri non poteſt, acquiſita tamen conſeruatur*, ff.de
verb.obligat.& in l.1.§.Quamuis autem, ff. de po-
ſtulan.ibi: *Sed melius eſt vt retinere quidem dica-
mus iam acceptum magiſtratum poſſe, adſpirare
autem ad nouum penitus prohiberi*: & in § vltim.
15.q.1.cum concordantibus, de quibus ibi in gloſ.
in verb.Deijciunt.
11 Et ex hoc inferunt Anchar.& Io.de Anan. pro-
ximè citati, vt accuſatio ſuperueniens non impe-
diat Prælatum iam promotum adminiſtrare, vt
notat præcitata gloſ in d.cap.Sæpe, hoc tamen fal-
lit ſi accuſatus, vel denunciatus eſſet ſuſpectus de
dilapidatione, vt eſt textus in cap.vltim.& ibi Do-
ctores infra eod.Felin.hic.nu.1.verſ. In quantum
Doctores, Hoſt.in cap.Accuſatum, n.2. de Simon.
& ibi etiam Io.Andr.n.1.verſ.Sicut propter.
12 Amplia ſecundò, iſtum text vt locum habeat
etiamſi infamia non præceſſerit, ſed ſit crimino-
ſus occultus, quia nihilominus ſola pendentia ac-
cuſationis, vel denunciationis impedit promotio-
nem, vt hic & in concordant. ſupra citatis nu.5.&
notat Marian.Socin.hic nu.5. & eſt ex mente gloſ.
Hoſt. & aliorum, quos ſupra citauimus nu. 2. Di-
ſtinctio enim an præceſſerit infamia, necne, ſit tā-
tùm in electione, non autem in promotione, vt
patebit infra n.29. & ſeqq. vſque in fin.
Amplia tertiò, etiamſi ſequatur ſententia ſu-
per innocentia promoti, accuſatione pendente,
prout limitat Felin. hic n.3. & plenè examinabi-
tur infra in 1.dubio à n.19 vſque ad n.25.
13 Hunc limita primò, textum noſtrum vt locum
habeat quando ex accuſatione, vel denunciatio-
ne orta eſt infamia apud bonos, & graues homi-
nes, ſecus ſi apud perſonas viles, quia tunc pen-
dentia accuſationis, vel denunciationis non im-
pedit promotionem; ita notabiliter determinat
Hoſt.in cap.Meminimus, n.2.verſ. Nec obſtat infra
eod. quem ibi Doctores omnes ſequuntur, dolen-
tes quod hic non poſuerint hanc limitationem, vt
dicit Felin.hic n.2.
14 Limita ſecundò iſtum textum, dummodo ac-
cuſatio teneat, & facta ſit à legitimo, textus eſt in
d.cap.Meminimus, & tradit Felin.hic d. nu.2.verſ.
Item limita ſecundo; nec mirum, quia nec ſen-
tentia condemnatoria etiam ſuper crimine aliàs
famoſo imprimit notam infamiæ ſi ſit nulla ex
defectu iuriſdictionis, vel ex inordinato proceſſu,
aut ſi appareat lata ſine cauſę cognitione, vel de-
negata audientia ipſi condemnato. Caſus eſt in c.
In primis, verſ.Quia ergo Stephanus Epiſcopus, 2.
q 1.& in crimine vſurarum ex facto reſpondit Ge-
minian. conſ.77. Quia ſuper præmiſſis per totum,
maximè n.4.verſ.Secundo ratione proceſſus.

Limita

15 Limita tertiò, niſi accuſatio de crimine etiam famoſo fiat ciuiliter ad intereſſe, & non criminaliter ad pœnam, ſeu vindictam; tunc enim non impedit promotionem, quia infamiam non corripit, cap. Tuæ, de procurat. cap. Super his infra eod. & tradit Gemin. d. conſ. 77. n. 4. verſ. Tertiò ratione cauſæ poſt Innocentium in cap. Qualiter il ſecondo in gloſ. Magna, verſ. Et nota quod tres, infra eodem, niſi in caſibus, vt ibi per Innocentium.

16 Limita quartò, niſi accuſetur Collegium, quia pendente lite aliquis de collegio non impeditur promoueri, niſi perſona illa in accuſatione ſit ſpecialiter nominata, vt poſt Vincentium probat Archidiac. in cap. Tantis Daniel, n. 5. 81. diſtinct. quē ſequitur Felin. hic d. n. 2. verſ. Tertiò, niſi eſſet accuſatum vnum Collegium, & Henric. Boich. in cap. Accuſatum, n. 9. de Simon.

17 Limita quintò, & declara hanc Decretalem vt locum habeat dummodo crimen, de quo aliquis accuſatur, vel denunciatur, ſit graue, vt probat iſta litera ibi, de quo tanta, & talia nunciantur: nam verb. *Tanta* exponitur ideſt grauia, ſecundū Hoſt. & Io. And. hic in princ. in verb. Tanta, qualia ſunt, homicidium, ſacrilegium, adulterium, fornicatio, falſum teſtimonium, rapina, furtum, longa iracundia, ebrietas aſſidua, & alia, de quibus in cap. Vnum orarium, §. Aliàs, 25. diſtinct. ſecus ſi crimen ſit tale, vt quamuis eſſet probatum, tamen promotionem eius non impediret, puta quia eſt de minoribus, & leuioribus criminibus, ſeu peccatis, qualia ſunt in cibo, & potu plus accipere, quàm neceſſe eſt; plus loqui, quā oportet; plus tacere, quàm expedit; pauperem importunè petentem exaſperare, & alia ſimilia, de quibus habetur in d. cap. Vnum orarium, §. Aliàs ea demum, verſ. Quæ autem ſint minuta peccata, 25. diſtinct. Item inter leuia poteſt numerari venatio, habita tamen diſtinctione vtrum fiat ob neceſſitatem, necne, vt legitur, & notatur in c. 1. & 2. infra de cler venator. & in Clem. Ne in agro, §. Porro, de ſtatu monach. & ebrietas non aſſidua, cap. 1. 35. diſtinc. Item facere ſtrepitū in Synodo, cap. In loco, 6. q. 4. ſecundum Hoſt. in ſumm. de tempor. ordinat. §. Et cui, verſ. Leue verò eſt. Quod tamen intellige quādo illi, qui in talia crimina incidunt, corrigibiles ſunt, aliàs propter contumaciam fient mortalia ex contemptu, vt d. cap. Vnum oratium, §. Nunc autem, 25. diſtin. de quo tamen dic, vt plenè ſcripſi in cap. A crapula, n. 25. 27. 31. & 32. ſupra, de vit. & honeſt cleric. & talis poteſt promoueri accuſatione, & proceſſu huiuſmodi non obſtante, vt firmat Henric. Boich. in cap. Accuſatum, n. 6. de Simon. allegat Compoſtellan. in cap. Dudum, il ſecondo, ſuper verb. Obiecta, verſ. Item nunquid exceptione, ſupra, de elect. vbi ait: [Si in modum exceptionis probatum ſit crimen contra electum, nō ſemper Superior caſſabit electionem: imò ſi modicum ſit crimen, nec eſt ſcandalum, aliam pœnam imponet, & ſic diſpenſabit ſi talis ſit Superior, qui ſuper tali crimine diſpenſare poſſit.] arg. c. Quod ſicut, de elect. & c. Sollicitudo, 52. diſt.

Sed hic conſurgit dubium quid ſi accuſatus, aut denunciatus, vel inquiſitus pendente iudicio fuerit promotus, & poſtea per ſententiam pronuncietur innocens, numquid talis promotio teneat, necne?

Goffred. hic, & Vincent. in cap. fin. de teſtibus, quos refert hic Io. Andr. nu. 3. verſ. Dicit hic Goffred. tenuerunt ſic promotum eſſe remouendum, licèt poſtea reperiatur innoxius, per l. Qui ſtatus, ff. de re militar. & l. Qui cum vno, §. Reus, eod. tit. niſi ſecundum Goffred. appareret per calumniam fuiſſe accuſatum, per l. Qui de libertate, ff. de liberal. cauſ. vbi ſi pendente cauſa liberali aliquis fuerit factus miles, licèt poſtea apparuerit liber, debet exauctorari; ſed ſi per calumniam petitus fuerit in ſeruitutem, in militia retinetur: idem tenet gloſ. Ioannis in cap. Tantis Daniel, in verb. Obrepſit, 81. diſtinct. dicens: [Ex quo ſe promoueri fecit lite pendente, deponendus eſt, etiamſi innocens inueniatur.] alleg. hoc cap. & d. l. Qui de libertate. Similiter Damaſus ſub hoc tit. relatus à Io. Andr. nu. 3. verſ. Damaſus, vbi licèt ſub dubio forte, dicit talem eſſe deponendum, quia contempſit legis prohibitionem: ergo promotio nulla, per l. Non dubium, C. de legib.

21 Sed Bartholomæus Brixienſis in quæſt. ſua Veneriali, 80. quæ incipit Eſto quod pendente accuſatione, inter tractatus communes, tom. 17. fol. 59. ſequendo Tancredum tenet contrarium, ideſt talem non eſſe deponendum, per l. Quod ita ſanatum, ff. de edilit. edict. vbi dicitur quod ita ſanatum eſt, vt in priſtinum ſtatum reſtitueretur, petinde habendum eſt quaſi nunquam morboſum
22 fuiſſet. Ergo à ſimili cum iſte ſit repertus innoxius, perinde habendus eſt, ac ſi nunquam fuiſſet criminoſus; non enim debet reſpici quod fuit, ſed
23 quod eſt, vt cap. Ferrum de terra, in fin. 50. diſtin. & veritas rerum erroribus geſtorum non vitiatur, l. Illicitas, §. 1. ff. de offic. Præſid. vtramque opinionem putat ſatis probabilem Marian. Socin. hic n. 5. circa finem.

Sed tu aduerte: nam Barthol. Brixien. reuera non diſcrepat à prima opinione Goffredi, & Vincentij: nam etſi dicat cum Tancredo accuſatum non eſſe deponendum ſi poſtea fuerit repertus innocens, tamen immediatè ſubiungit d. l. Qui de libertate, ff. de liberal. cauſ. non eſſe contrariam, quia, vt ibi dicitur, ſi miles per calumniam petatur in ſeruitutem, in militiam retineatur. Tenet ergo Barthol. Brixien. promotum pendente accuſatione tunc non eſſe remouendum, quando per calumniam fuit accuſatus: ergo ceſſante calumnia ſentit eſſe remouendum; & ſic concordat cum opinione Goffredi; vnde nil mirum ſi Butr. hic nu. 7 & quidam alij eum allegent pro prima opinione, ſcilicet quod promotus pendente accuſatione ſit remouendus, quamuis appareat innocens.

Conclude igitur ſecundum diſtinctionem Goffredi, quod aut apparet accuſatorem moueri ad accuſandum vt promotionem impediat; & tunc tenet promotio, iuxta textum in d. l. Qui de libertate; aut mouetur iuſta, & rationabili credulitate; & tunc non tenet promotio per hanc Decretalem, & per iura ſuperius allegata: & in hoc tandem reſidet Marian. Socin. vbi ſupra, Archid. in d. cap. Tantis Daniel, n. 4. 81. diſtinct. Præpoſ. ibid. n. 30. & hic firmant Cardin. n. 1. verſ. Quæro quid ſi accuſatus, Anchar. n. 7. & Felin. nu. 3. vbi ampliat hoc cap. etiamſi ſequatur ſententia ſuper innocētia promoti pendente cauſa criminali, quia nihilominus requiritur noua electio, ſeu promotio, niſi appareret accuſatorem per calumniam accuſaſſe, iuxta limitationem Goffredi: & hoc teneas, nam decla-

24 declaratio innocentiæ præcedere debet, & non
ſufficit eam ſubſequi, vt notat Vincentius in cap.
non debet, de Teſtibus: In talibus enim principiũ
eſt ſpectandum, vt cap. Dudum, ſupra de electíon.
& cap Super eo, eodem tit. lib. 6. & cùm principiũ
fuerit vitioſum, & contra iura, declaratio inno-
centiæ poſtea ſubſequens non retrotrahitur, vt per
Anchar. & Cardin. locis citatis: ad hoc bonus tex-
tus in cap. Si celebrat. de cler. excomm. miniſtr. vbi
excommunicatus minori excommunicatione nõ
poteſt eligi ad beneficium, quia non poſſet Sacra-
menta miniſtrare: & ſic inſpicitur an electionis
tempore electus ſit habilis ad exercitium, quod
requirit beneficium, nec ſuperueniens habilitas,
quæ poteſt ſuperuenire, cùm excommunicatus
minori facillimè abſoluatur, eſt in conſideratio-
ne: & ita illum tex. ad hoc ponderat Præpoſit. in
d. cap. Tãtis Daniel, n. 3. verſ. Pro illa opinione, 81.
diſtinct. facit tex. in cap. Si eo tempore, cum ibi no-
tat. de reſcript. lib. 6.

25 In Gloſſa 1. in fine QVAERO, cùm hic dicatur
pendente accuſatione accuſatum non debere ho-
norari, nunquid interim poſſit eligi.

Io. Andr. hic nu. 1. verſ. Dicit Innocentius, & alij
poſt eum recitant duas opiniones. Prima opinio
eſt Innocentij hic in principio, qui conſtituit dif-
ferentiam inter promotionem, & electionem: nam
ſecundum eum quamuis pendente accuſatione
non debeat aliquis ad dignitatem promoueri, vt
hic, & in concordantibus; tamen poteſt eligi, &
electio tenet, ſed non confirmabitur, niſi prius
purget innocentiam ſuam, vel aliàs abſoluatur.
Fundamentum huius opinionis eſt, quia ſi talis
non poſſet eligi, daretur locus fraudibus, & fig-
mentis, & materia delinquendi aperiretur: nam
vacante Eccleſia ſi quiſpiam ſuſpicaretur aliquem
fore eligendum, ſtatim poſſet illum per ſe, vel per
alium accuſare, vt ſic impediret eius electionem;
quod eſſet abſurdum, ad hoc cap. Sicut il ſecondo,
verſ. Quamuis, infra de Simon. cap. Quantò ad fin.
ſupra de diuort. quam rationem adducit Innoc. in
cap. Accuſatum, n. 2. infra de Simon.

Secunda opinio eſt aliorum, qui tenent electio-
nem non valere, & ad vitandum inconueniens ſu-
pra conſideratum dicunt eſſe præfigendum ter-
minum accuſatori trium menſium, vel ſecundum
arbitrium iudicis, infra quem debeat accuſator
probare accuſationem ſuam, allegant §. Si quis
autem, in Auth. de Sanctiſſ. Epiſcop. ſed vt dicit
Io. Andr. hic n. 1. verſ. Alij verò, & ante eum Innoc.
in d. cap. Accuſatum, n. 2. verſ. Alij contra, ille tex.
hoc non probat, quia non loquitur de eligendo,
ſed de electo, & confirmato in Epiſcopum, cui tres
menſes dantur ad munus conſecrationis ſuſcipiẽ-
dum, vt cap. Quoniam, 75. diſt. & cap. 1. 100 diſt. In-
nouatis a Concilio Tridentino cap. 2. ſeſſ. 23.

26 Tu verò in hoc articulo clarius, & plenius di-
ſtingue ex mente Hoſt. hic n. 1. & aliorum, de qui-
bus infra n. 34. aut proceditur per viam inquiſi-
tionis, aut per viam accuſationis, denunciationis,
vel exceptionis.

Primo caſu, cùm infamia debeat ſemper præ-
cedere inquiſitionem, vt cap. Qualiter il ſecondo,
cap. Cum oporteat, & cap. Inquiſitionis infra eod.
& cap. Licèt Heli, de Simon. inquiſitus non poterit
eligi, vt cap. Cum in cunctis, de elect. & cap. Tan-
tis Daniel, 81. diſtinct. & in hoc primo membro
conueniunt Doctores omnes in cap. Accuſatum,
infra de Simon. Hoſt. Io. Andr. & reliqui omnes hic
præſertim Cardin. n. 1. poſt med. ibi: [& per hoc
dico, quod de inquiſito indiſtinctè dicendum eſt
eum repelli, quia non fit niſi præcedẽte infamia,]
Abb. n. 4. verſ. Et ideo ſic puto dicendum, & Ma-
27 rian. Socin. n. 6. verſ. Tu verò diſtingue, Calder. conſ.
20. Pendente inquiſitione, de præben. vbi conſu-
luit litteras ad beneficia non facta mentione de
pendentia inquiſitionis ſuper infamia de criminí-
bus furti, & homicidij, & collationem inde ſequu-
tam lite non terminata non valere: & idem re-
petit in conſ. 4. Fuit formata inquiſitio, de accuſa-
28 tion. Quamobrem ſi procederetur per viam in-
quiſitionis in caſibus, in quibus poteſt procedi nõ
præcedente infamia, vt quia de mandato Papæ,
vel quia expreſsè, vel tacitè renunciatũ eſſet pro-
ceſſui ſuper fama ſecundum ea, quæ leguntur, &
notantur in c. 2. de accuſat. lib. 6. tunc magis attẽ-
deretur quantum ad hoc infamia, quàm proceſſus,
ſeu modus procedendi, & ſic talis inquiſitio non
impediret electionem, quia ceſſante ratione legis
ceſſat lex, l. Adigere, §. Quamuis, ff. de iurepatr.
cum ſimilibus, & ita per hanc rationem firmat
Henric. Boich. in d. cap. Accuſatum, n. 9. verſ. Si ve-
rò procedatur, de Simon.

29 Secundo caſu ſubdiſtingue: nam aut contra
accuſatum, vel denunciatum, aut contra quem de
crimine excipitur, præceſſit infamia; & tunc ſimi-
30 liter eligi non poteſt, quia ſola infamia facti red-
dit eum ineligibilem, vt l. 2. C. de dignitat. lib. 12. &
in regula Infamibus, de regul. iur. lib. 6. & d. cap.
Cum in cunctis, de elect. cum ſimilib. & in hoc pa-
riter conueniunt vnanimiter DD. in d. cap. Accu-
ſatum, de Simon. & in hoc cap. vbi in ſpecie An-
char. n. 5. dicit etiam ſine aliqua litis motione in-
famatum de crimine videri ineligibilem, cum in-
famia facti repellat quemlibet à promotione di-
gnitatis: & idem repetunt Abb. n. 4. verſ. Si verò
eſt accuſatus, & Marian. Socin. nu. 7. verſ. Secundo
31 caſu. Quod locum habet etiam ſi pœnitentiam
egerit, quia nihilominus aliqua infamia reſperſus
etiamſi nullus eum accuſauerit, promoueri non
debet, arg. à contrario in cap. vlt. infra de furt. &
tenet Guilel. Naſo, quem referunt, & ſequuntur in
cap. Tantis Daniel, 81. diſt. Archid. n. 3. Gemin. n. 1.
Turrecr. n. 3. & Præpoſit. n. 2.

32 Aut infamia non præceſſit, ſed eſt criminoſus
occultus; & tunc accuſatus, vel denunciatus, aut
contra quem excipitur, promoueri quidem non
poteſt, vt d. l. Reus delatus, ff. de muner. & honorib.
& oſtenſum eſt ſupra n. 1. 2. & 12. Sed tamen benè
poteſt eligi, tum quia aliàs poſſet malicioſè accu-
ſari, vt dixi ſupra n. 25. tum quia eligi non eſt pro-
moueri, cap. Eam te, & ibi dixi n. 3. & 5. de reſcrip.
& in hoc caſu, vt prædixi, reſidet Innocentius,
cuius opinionem dicunt eſſe veriorem Hoſt. in d.
cap. Accuſatum, n. 2. in fin. verſ. Prima opinio, de
Simonia, & Io. Andr. hic nu. 1. circa fin. verſ. Dicit
33 Hoſt. & ſic ſola infamia, quæ oritur ex proceſſu
accuſationis, vel denunciationis, licèt repellat à
promotione, non tamen impedit electionem ce-
lebrari, vt formaliter inquit Anchar. hic n. 5. verſ.
Sola ergo infamia; & idem in exceptione, quia non
impedit electionem vbi infamia non præceſſerit,
vt cap. Super eo, de elect. & hic notat Marian. So-
cin. n. 5. circa finem, verſ. Si verò ageretur.

34 Supradicta diſtinctio fuit originaliter Innocen-
tij in d. cap. Accuſatum, n. 2. verſ. Hæc autem De-
creta-

cretalis, de Simon. vbi diſtinguit inter inquiſitionem, & accuſationem, denunciationem, & exceptionem, vt inquiſitus eligi non poſſit, quia inquiſitio fieri non debet niſi contra infamatum, d. cap. Licet, de Simon. & electus bonum teſtimonium debet habere etiam ab his, qui foris ſunt: ergo
35 iſte, qui diffamatus eſt, eligi non poteſt. Sed accuſatus, vel denunciatus, aut contra quem de crimine excipitur indiſtinctè poſſit eligi, quia eſt in facultate cuiuſque alium accuſare, vel denunciare, aut contra eum excipere etſi nulla infamia præcedente, & conſequenter ab electione repellere, vel remouere; & ita ſentit Innocentius ſolam accuſationem, denunciationem, vel exceptionem non reddere aliquem ineligibilem, niſi præceſſerit infamia: & ſubdit hoc eſſe magis conſonum rationi; & cum eo concordant ibi Hoſt. nu. 2. vbi diſtinguit inter accuſatum occultum, & accuſatũ diffamatum, ideſt qui diffamatus erat ante accuſationem. Primus ſcilicet occultus non prohibetur eligi: ſecundus verò, ſcilicet diffamatus eligi prohibetur, ſicut & ille contra quem fit inquiſitio, quæ non fit niſi contra infamatum. Talis ergo repellitur, quia fama electi in nullo debet vacillare: eamdem diſtinctionem probat in d. cap. Accuſatum, Henric. Boich. nu. 8. verſ. Sed Hoſtienſis diſtinguit, & in hoc cap. Cardin. n. 1. poſt med. verſ. Tene ergo primum, & apertius Anchar. dicens veram Innocentij diſtinctionem nu. 4. in fin. verſ. Et per hæc vera videtur, Abb. n. 4. licèt aliquantulum vacillet, & Marian. Socin. n. 7.

De accuſat.

Cap. Si conſtiterit.

S V M M A R I V M.

1 *Presbyter in potatione pernoctans, & miſſam celebrans, officio, & beneficio priuari debet.*
2 *Presbyter qui inter paſtum, aut potum, & Miſſæ celebrationem non dormit, an præſumatur celebraſſe non ieiunus. & n. 16.*
3 *Communicare in die Cœnæ non ieiuno ſtomacho quamuis olim licuerit, hodie tamen eſt mortale.*
4 *Eucbariſtia cur à ieiunis tantùm ſumenda ſit.*
5 *Ebrietas ſola non eſt ſufficiens cauſa priuationis beneficij.*
6 *Intellectus huius cap. vſque ad n. 22.*
7 *Ebrietas cognita licèt non aſſidua ſemper ſecundum ſe eſt mortale peccatum.*
8 *Ebrius vino ſepultus ignorat quid loquatur.*
9 *Lex non debet ferri ſuper impoſſibili.*
10 *Dormitio poſt cibum, vel potum an debeat præcedere celebrationem miſſæ. & n. 13.*
11 *Ieiunus quando quis dicatur ad effectum ſumendi Eucbariſtiam. & n. ſeqq. & n. 16. & ſeq.*
12 *Dies in Eccleſia Romana incipit à media nocte.*
13 *Digeſtio cibi, vel potus an debeat præcedere ſumptionem eucbariſtiæ. & n...*
14 *Sacerdoti an liceat comedere poſt matutinum, cùm dicitur ſero, & mane miſſam celebrare non præmiſſa dormitione, aut digeſtione. & n. 20.*
15 *Presbyter pernoctans in taberna præſumitur bibiſſe poſt mediam noctem. & n. 21.*
16 *Presbyter qui poſt mediam noctem cibum, vel potũ ſumpſit, & mane celebrauit an ſit beneficio priuandus. & n. ſeqq.*
17 *Cibus etiam non nutriens, & per modum medicinæ ſumptus poſt mediam noctem impedit miſſæ celebrationem.*
18 *Ieiunium naturæ, & Eccleſiæ in quo differant.*
19 *Pernoctare quid ſit.*
20 *Presbyter qui cibum, aut potum ſumpſit ante mediam noctem etiam non præmiſſa dormitione, vel digeſtione poteſt celebrare.*
21 *Presbyter vinolentus ſi in taberna non pernoctauit an in dubio præſumatur celebraſſe non ieiunus.*
22 *Ebrietas an ſit peccatum.*
Ebrietas dupliciter accipitur. ibidem.
23 *Ebrietas continetur ſub gula ſicut ſpecies ſub genere.*
24 *Ebrij quæ ſit pœna.*
25 *Ebrius in foro temporali ſi ſteterit in meris finibus ebrietatis nulla pœna tenetur.*
26 *Ebrius qui ſua culpa in ebrietatem incidit, & ebrius exiſtens hominem interficit, vel mutilauit an, & quando ſit irregularis. & num. ſeq. vſque in finem.*
27 *Ebrietas contracta ignoranter, & ſine culpa nullã pœnam meretur.*
28 *Voluntarium duplex.*
29 *Miles armatæ militiæ, & cæleſtis militiæ æquiparantur.*
30 *Miles ebrius qui ſeipſum vulnerauit à militia remouetur.*
31 *Ebrius meretur duplices maledictiones.*
32 *Pittacus ebrio delinquenti duplicem pœnam imponendam eſſe conſtituit.*
33 *Couarruuiæ opinio adſtruens ebrium ſua culpa non eſſe irregularem ex homicidio refellitur.*
34 *Ebrius, & furioſus æquiparantur.*
35 *Delictum in ebrietate commiſſum non conſtituit nouam ſpeciem peccati, ſed eſt circumſtantia peccati præcedentis.*
36 *Voluntarium ſecundum ſe eſt de ratione intrinſeca peccati actualis, non autem irregularitatis. & cur.*
37 *Ignorantia, & error perinde ac furor, & ebrietas excludunt conſenſum.*
38 *Irregularitas contrahitur ex homicidio ignoranter, & præter intentionem commiſſo quoties culpa præceſſit caſum.*
39 *Pater qui dormiens in lecto infantem ſuffocauit an ſit irregularis.*
40 *Irregularitas contrahitur etiam ex cauſa remota ad homicidium ordinata quando quis dabat operam rei illicitæ.*
41 *Ebrij ſunt in duplici differentia. & n. 46.*
42 *In homicidio ebrij conſiderari poſſunt tres actus. & n. 46.*
43 *Irregularis non eſt præbens homicidio cauſam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiamſi daret operam rei illicitæ.*
44 *In ebrietate oportet veniam habere.*
45 *Delinquentes per ebrietatem non dicuntur ſtudiosè delinquere, ſed impetuosè; & ideo mitius puniuntur arbitrio iudicis.*
46 *Ebrietas voluntaria quæ dicatur,*
47 *Ebrij plures iniuriantur, quàm ſobrij.*
48 *Ebrietas voluntaria eſt culpa mortalis.*
49 *Ebrius ſua culpa qui in ebrietate homicidium*

commiſit indiſtinctè abſtinere debet à miniſterio altaris.

50 *Dubia res dicitur vbi ſunt opiniones ex vtraque parte probabiles.*

51 *Opinio tutior in foro pœnitentiali, vel quaſi ex præcepto eligenda eſt tam in dubio facti quam iuris etiam abſoluti vbi vertitur peccati periculum.*

52 *Irregularitatis inſtituenda cauſa qua fuerit.*

1 SI CONSTITERIT. Legitur variè, ſed ſecundum intellectum quem communem dicit Marian. Socin. Hoc intendit. Presbyter ebrioſus Miſſam celebrans ante ebrietatis digeſtionem beneficio priuandus eſt, & officio. Ego verò arbitror hanc lecturam non poſſe ſuſtineri, vt dicam infra in 2. notab. vnde ſic ſumo textum. Presbyter in potatione pernoctans, & Miſſam celebrans officio, & beneficio priuari debet. Hoc dicit. Diuiditur in duas partes. In prima inſtruit Iudicem quando ſit contra actorem pronunciandum. In ſecunda quando pro actore contra reum, ibi, *Cæterum*.

2 Nota primò, Presbyterum, qui inter paſtum, aut potum ſumptum, & Miſſæ celebrationem non dormit præſumi celebraſſe ante digeſtionem, & ſic non ieiuno ſtomacho ſecundum gloſ. in ver. Dormitione, & Marian. Socin. nu. 6. in 3. notab. quod fieri non debet, vt in cap. Sacramenta, de conſecr. diſt. 1. & in cap. Liquidò, de conſecr. diſt. 2. Con-
3 cilium Conſtantienſe ſeſſ. 13. Quod enim licuit olim in die Cœnæ communicare ſtomacho non ieiuno, vt in d. cap. Sacramenta, quod eſt Concilij Carthaginenſis III. cap. 29. procedit ſecundum conſuetudinem aliquando apud aliquos obſeruatam, vt in repræſentationem Dominicæ Cœnæ illo die à non ieiunis corpus Chriſti ſumeretur. Quē morem dicūtur retinuiſſe Corinthij, & diu poſtea ſeruarunt Eccleſiæ Alexandrinæ, Aegypti, & Thebaidos! Sed nunc hoc abrogatū eſt, vt notat gloſ. ibi in ver. Excepto; & declarat S. Thomas in 3. p. q. 80. art. 8. ad 3. nec eſt ſeruandum, imò eſt mortale ſecundum Petr. de Palude apud Sylueſt. in
4 ver. Euchariſtia, 3. num. 8. Placuit enim Spiritui ſancto, vt in honorē tanti Sacramenti in os Chriſtiani prius Dominicum corpus intraret quam cœteri cibi, & per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur, vt legitur in d. cap. Liquidò. Aliàs rationes ſubijcit S. Thomas d. art. 8. in corp. & in 4. ſent. diſt. 8. q. 1. art. 4. qu. 1. Abrogatio prædictæ conſuetudinis habetur etiā in canone 29. Synodi Trullanæ tom. 5. Concil. pag. 350. col. 1. Lutetiæ Pariſiorum. Sed horum canonum quæ, & quanta ſit authoritas vide eod. tom. 5. pag. 311. Verumtamen quod ſpectat ad præſumptionem indigeſtionis de qua ſupra, vt dicit Marian. Socin. loco citato conſiderari debet diſtantia temporis, & qualitas, & quantitas ſumpti cibi, vel potus, & diſtantia ieiunij præcedentis. Poſſet enim eſſe tam modicæ quantitatis, aut tam facilis digeſtionis, vt Presbyter breui digeſſiſſe præſumeretur. Sed de hoc dicam plenius in ſecundo notab. præſertim num. 17.

5 Secundò nota Presbyterū propter ſolam ebrietatem non eſſe priuandum beneficio: nam textus præcipit inquiri non tantum de ebrietate, ſed etiā an celebrauerit non præmiſſa dormitione; & ſic alterum non ſufficit ſecundum Abb. qui amplius dicit ebrietatem ſi rara fuerit non eſſe peccatum mortale, vt in cap. Vnum orarium, §. Nunc autem, verſ. Aliàs ea demum, & verſ. Ebrietas, 35. diſt. & cum eo tranſeunt Marian. Socin. num. 5. in ſecundo notab. & Felin. itidem in ſecundo notab. num. 2.

6 Sed tu aduerte, quia in his dictis Abbatis, & Doctorum in ſumma huius textus implicantur quatuor propoſitiones, quæ videntur omnino falſæ. Primò enim ſupponunt DD. hanc decretalem loqui de Presbytero ebrioſo, ideſt de eo, qui eſt in cōſuetudine ſe inebriandi: talis enim dicitur propriè ebrioſus ſecundum Bald. in cap. A crapula, num. 1. ſupra, de vita, & honeſt. Cleric. qui alibi dicitur ebrietati deſeruiens, vt in cap. Epiſcopus, 35. diſt. & ibi poſt Hugon. declarat Archid. nu. 1. in ver. Deſeruiens, Turrecr. nu. 12. & Præpoſ. n. 3. verſ. Quæro an iſti clerici. Sed hoc eſt falſum, quia hæc decretalis nuſquam loquitur de ebrioſo, ſed de vinolento, qui in taberna pernoctauit, ideſt per totam noctem potando, & ſe inebriando vigilauit, vt explicat Hoſtien. num. 2. in ver. Pernoctauerit: vnde ad incurrendam hanc pœnam ſatis eſt, vt ſemel tantùm pernoctauerit in potatione, & mane non præmiſſa dormitione Miſſam celebrauerit, prout reuera intelligunt DD. licèt incautè ſummauerint textum in Presbytero ebrioſo.

7 Deinde ſupponunt Doctores ebrietatem ſi rara ſit non eſſe peccatum mortale, quod ſimiliter non benè dicunt, quia ebrietas dummodo ſit cognita, & ſic voluntaria licèt non ſit aſſidua ſemper ſecūdum ſe eſt mortale peccatum, vt docet S. Thomas in 2. 2. q. 150. art. 2. Archid. Turrecr. & omnes in cap. Sexto die, 35. diſt. & dixi plenè in d. c. A crapula, à num. 24. vſque ad num. 33. de vit. & honeſt. Clericor. vbi oſtendi Canoniſtas ibi, & & hic fuiſſe lapſos in intellectu dicti §. Nunc autem; & hinc exiſtimo factum eſſe, vt Io. Andr. & omnes intellexerint hunc textum in ebrioſo, quia ſcilicet in ea fuerunt opinione, vt ebrietas eſſet tātummodo peccatum veniale, niſi eſſet aſſidua; quod tamen eſt falſum vt ibi dixi. Tertiò Doctores ſupponunt Presbyterum non incidere in hanc pœnam niſi celebrationē Miſſæ præceſſerit ebrietas; quod ſimiliter non eſt verum ſi intelligatur de ebrietate prout parit exilium mentis, & priuat vſu rationis.

8 Non enim poteſt contingere hic caſus vt Preſbyter ſit ebrius, & non præmiſſa digeſtione Miſſam celebret ſecundum lecturam quam Marian. Socin.
9 dicit cōmunem, quia vino ſepultus ignorat quid loquatur, cap. Sanè, 15. q. 1. & ita hæc Conſtitutio lata eſſet ſuper impoſſibili contra cap. Erit autem lex, 4. diſt. Ebrietas ergo de qua Doctores loquūtur non eſt accipienda prout ſignificat alienationē mentis contingentem ex immoderato vſu vini, ſed pro ipſo actu immoderatæ potationis ſecundū diſtinctionem S. Thomæ in 2. 2. q. 150. ar. 1. Loquitur enim hic textus de Sacerdote non ebrio, ſed
10 vinolento. Quartò, & vltimò ſupponunt Doctores inter potum aſſumptum, & celebrationē Miſſæ debere intercedere dormitionem ita vt aliàs præſumatur indigeſtus, & non ieiunus, vt dixi ſu-
11 ſupra in primo notab. Quod itidem non eſt verum indiſtinctè: nam vt inquit D. Thomas in 3. parte, quæſt. 80. art. 8. ad ſecundum: [Cum dicitur quod hoc Sacramentum prius quam alij cibi debet in os Chriſtiani intrare non eſt intelligendum abſolutè reſpectu totius temporis; alioquin qui ſemel comediſſet, vel bibiſſet numquam poſſet hoc Sacramen-

cramentum accipere, ſed eſt intelligendum quantum ad eumdem diem: & licèt principium diei
12 ſecundum diuerſos diuerſimodè accipiatur; nam quidam à media nocte, quidam ab ortu Solis diē incipiunt (de quibus vide gloſſam primam in l. More Romano, ff. de fer.) Eccleſia tamen Romana diem à media nocte incipit; & ideo ſi poſt mediam noctem aliquis ſumpſerit aliquid per modū cibi, vel potus, non poteſt eadem die hoc ſumere
13 Sacramentum: poteſt verò ſi ante mediam noctem: nec refert vtrum poſt cibum, vel potum aſſumptum dormierit, aut etiam digeſtus ſit quātum ad rationem præcepti: refert autem quantum ad perturbationem mentis quam patiuntur homines propter inſomneitatem, vel indigeſtionem, ex quibus ſi mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad ſumptionem huius Sacramē-
14 ti.] Hæc S.Thomas: & ſequitur S.Antoninus apud Sylueſtr. in ver. Euchariſtia 3.q.7.n.9. dicens non impedire ſcilicet neceſſariò etſi de congruo quod quis poſt cibum non dormierit, aut non ſit facta digeſtio dummodo poſt noctem mediam non comederit, aut biberit etiamſi comediſſet, aut bibiſſet poſt matutinum, cum dicitur ſerò, licèt non multum liceat poſt illud bibere, & multo minus
15 comedere, niſi neceſſitas vrgeat. Nec obſtat ſecundum Petr. de Palude apud Sylueſt. vbi ſupra hæc Decretalis, vbi qui pernoctauit in taberna ſine ſomno priuatur Eccleſia, qui cum in taberna apponatur vinum, veriſimiliter poſt mediam noctem bibit, & celebrauit; & ſic eſt præſumptio iuris, contra quam, vt ipſe dicit, non admittitur probatio, vel ſaltem cui ſtatur quamdiu contrarium non probetur.

Ex his omnibus cùm quæritur an ſit puniendus Sacerdos, qui poſt cibum, vel potum aſſumptum non præmiſſa dormitione celebrauit perſtringendo dicta Theologorum, & Canoniſtarum ego arbitror tres caſus eſſe diſtinguendos.

Primus eſt, cùm certum eſt Presbyterum ſumpſiſſe cibum, vel potum poſt mediam noctem, & mane celebraſſe; & hoc primo caſu abſque dubio eſt puniendus. Ratio eſt quia accipiendo diem prout accipit Eccleſia Romana, Corpus Chriſti non fuit primus cibus, qui pro illa die intrauit in os ipſius, vt præcipitur in d.c. Liquidò, de conſecr. diſt.2. & ſic non ieiunus celebrauit contra textum ibi, & in d.cap. Sacramenta, de conſecrat. diſt. 1. Nec verum eſt quod ait hic Marian. Socin. in tertio notab. videlicet conſiderandam eſſe quantitatem, & qualitatem cibi, vel potus, & interuallum temporis: imò enim ſiue cibus, & potus ſit multus, ſiue modicus, & ſiue ſit difficilis, ſiue facilis digeſtionis indiſtinctè ſi fuerit aſſumptus poſt mediam noctem impedit celebrationē miſſæ, etiamſi non nutriat, & fuerit aſſumptus per modum medicinæ, vt declarat S.Thom. in 4. diſt.8. q.1. art.4. q.2. Etenim in reuerentiam ſanctitatis huius Sacramenti inſtitutum eſt, vt os Chriſtiani ſuſcipientis Corpus Chriſti quaſi nouum ad ipſum ſumendum accedat. Quantalibet autem cibi aſſumptio hanc aufert nouitatem, & ideo qualibet cibi ſumptio impedimentum præbet Euchariſtiæ ſumptioni; vt per eum: Vnde opinio Goffredi, & Ioannis aſſerentium cibum prohiberi prout nutrit, & ideo quod ſumitur per modum medicinæ non impedire miſſæ celebrationem, vt modicum gingiberis, communiter reprobatur; & eam confutat Paludan. in 4. diſt.8. & Heruec. relati à Sylueſtro in ver. Euchariſtia 3.n.8. verſ. Et intellige. Ratio eſt, quia
18 ad debitam ſumptionem Dominici corporis non exigitur ieiunium Eccleſiæ, quod non ſoluitur, niſi per ſecundam ſumptionem illorum, quæ in cibum, & refectionem de ſe conſueuerunt aſſumi, ſed exigitur ieiunium naturæ, quo dicitur ieiunus qui poſt mediam noctem nihil cibi, aut potus etiā per modum medicinæ aſſumpſit, ita S.Thom. loco citato in reſponſ. ad 2. & in 3.p.q.80. art.8. ad 4. Alber. Magnus, & alij, quos citat Sylueſt. vbi ſup. Crederem tamen non incidere in pœnam huius Canonis Presbyterum, qui electuarium ſumeret, aut modicum vini deguſtaret illico poſt mediam noctem, & mane miſſam celebraret, quia hic textus loquitur de Presbytero vinolento, qui in taberna pernoctauit, ideſt qui in potatione totam noctem inſumpſit ſecundum Hoſt. hic n.2. Perno-
19 ctare enim noctem totam ſignificat, vt l. Vrbanæ, §. Pernoctare, ff. de verbor. ſignificat. & notat gloſ. hic in ver. Pernoctauerit: quæ verba huic non adaptantur, & conſequenter nec diſpoſitio, l. Ita autem, §. Geſſiſſe, ff. de adminiſtr. tutor. l.4. §. Toties, ff. de damno infec. & quamuis hic celebrando ſit in culpa, tamen pœna priuationis beneficij, de qua hic non videtur tali delicto commenſurari, ad cap. At ſi clerici, de adulter. & hoc caſu ſaluari poteſt conſideratio Mariani Socini, quod attendi debeat qualitas, & quantitas ſumpti cibi, & interuallum inter cibum aſſumptum, & celebrationem: & quod notat gloſ. in d. c. Sacramenta, in ver. A ieiunis, de conſecr. diſt. 1. dum firmat ieiunum dici celebrata, ideſt abſoluta digeſtione; vnde an habeat locum pœna priuationis, necne, arbitrio iudicis relinquendum erit.

20 Secundus caſus eſt cum è contra certum eſt Presbyterum ſumpſiſſe cibum, vel potum ante mediam noctem, non autem poſt; & hoc caſu etiamſi non præmiſſa dormitione, vel digeſtione miſſam celebrauerit non eſt culpabilis, nec puniendus quia dicitur ieiunus pro illa die ſecundū ieiunium naturæ, iuxta ſententiam D.Thomæ, & aliorum, de quibus ſupra. Neque hoc caſu locum habet hæc Decretalis, quia qui cibum, aut potum ſumpſit dumtaxat ante mediam noctem non dicitur in potatione pernoctaſſe, prout requiritur ad incurrendam hanc pœnam, vt proximè dictum eſt.

21 Tertius caſus eſt cùm dubium eſt, an Sacerdos cibum, vel potum ſumpſerit ante, vel poſt mediam noctem; & tunc ſubdiſtingue: nam aut pernoctauit in taberna, aut non; ſi pernoctauit, præſumitur bibiſſe etiam poſt mediam noctem: vnde niſi probauerit contrarium puniendus erit vt hic; & in hoc tertio caſu propriè loquitur hæc Decretalis. Conſtito enim de vinolentia, & de pernoctatione in taberna, hinc deducitur præſumptio, quod totam noctem in potando inſumpſerit, & ita celebrauerit non ieiunus ſecundum Petr. de Palude, & Sylueſtr. ſupra citatos. Aut non pernoctauit in taberna, & tunc in dubio non præſumitur comediſſe, vel bibiſſe poſt mediam noctem, niſi hoc probetur: neque hoc caſu intrat pœna, de qua hic. Patet, quia textus mandat copulatiuè inquiri de tribus; primò de vinolentia presbyteri, ſecundò quod pernoctauerit in taberna, tertiò quod miſſam altera die celebrauerit; ergo in dubio non ſufficit ſola probatio vinolentiæ in genere

nere ſine circumſtantia temporis, quia ex illa co-
gnoſci non poteſt an presbyter potauerit ante, vel
poſt mediam noctem; ſed requiritur probatio,
quod pernoctauerit in taberna: ex hoc enim re-
ſultat ſufficiens probatio per iuris præſumptionẽ,
quod etiam poſt mediam noctem potauerit, & ſic
celebrauerit non ieiunus, & ita intellige hanc
Decretalem.

22 QVAERO an ebrietas ſit peccatum.

Solutio: Ebrietas poteſt dupliciter accipi, vno
modo prout ſignificat ipſum defectum hominis,
qui accidit ex multo vino potato; ex quo fit vt nõ
ſit compos rationis; & ſecundum hoc ebrietas
non nominat culpam, ſed defectum pœnalem cõ-
ſequentem ex culpa. Alio modo ebrietas poteſt
nominare actum quo quis in hunc defectum inci-
dit, qui poteſt cauſare ebrietatem dupliciter.
Vno modo ex nimia fortitudine vini præter opi-
nionem bibentis, & ſic etiam ebrietas poteſt ac-
cidere ſine peccato, præcipuè ſi non ex negligen-
tia hominis contingat, & ſic creditur Noe ine-
23 briatus fuiſſe, Gen.9. Alio modo, ex inordinata
concupiſcentia, & vſu vini, & ſic ebrietas ponitur
eſſe peccatum, & continetur ſub gula, ſicut ſpecies
ſub genere. Diuiditur enim crapula in comeſſa-
tionem, & ebrietatem, quæ prohibet Apoſtol. ad
Rom.13. dicens, *Non in comeſſationibus, & ebrie-
tatibus*. Ita S.Thomas in 2.2. q.150. art.1. Tur-
recr.in cap.Sexto die, n.6. 35.diſt.& Syluester in
ver.Ebrietas, in princ. quale autem peccatum ſit
ebrietas an ſcilicet veniale, vel mortale dixi latè
in cap.A crapula, à nu.24. ſupra, de vita, & honeſt.
cleric.

24 Secundò QVAERO quæ ſit pœna ebrij.

Solutio. In foro pœnitentiali pœna eſt arbitra-
ria, c.Menſuram, de pœnit. diſt.1. in foro autem
iudiciali eccleſiaſtico olim procedendum erat,
iuxta Canonem Apoſtolorum 42. relatum in c.1.
35.diſt.vbi ſic legitur: [Epiſcopus, aut Presbyter,
aut Diaconus ebrietati deſeruiens (ideſt aſſuetus
ſe inebriare ſecundum Hugon. Archid. Turrecr.&
Præpoſ.) aut deſinat, aut deponatur: Subdiaco-
nus autem, aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens
aut deſinat, aut communione priuetur, ſimiliter
& laicus.] Item Concilium Agathenſe c.41.quod
refertur in c.Ante omnia, ead. diſt. ſtatuit Clericũ,
quem ebrium fuiſſe conſtiterit aut triginta dierũ
ſpatio à communione ſubmouendum, aut corpo-
rali ſubdendum ſupplicio, ideſt recipiat quadra-
ginta ictus, vt ibi exponit gloſſa. Sed an, & quo
ordine clerici propter ebrietatem poſſint ſubijci
verberibus; & quomodo in prædictis pœnis ſit
procedendum, dic vt ibi per Præpoſ.n.1. Hodie
verò cõtra quoslibet clericos ebrioſos, ſeu ebrie-
tati deſeruientes ſeruanda erit diſpoſitio d.cap.A
crapula; vt ſcilicet ſi moniti non deſiſtant, ab of-
25 ficio, vel beneficio ſuſpendantur. In foro autem
temporali laicus propter ebrietatem nulla pœna
tenetur, ſecundum Marian.Socin.hic n.21. & hæc
vera ſi ebrius ſteterit in meris finibus ebrietatis:
ſed ſi aliud delictũ in ebrietate commiſerit iuxta
textum in l. Omne delictum, §. penult. ff. de re
militar.tunc dicendum, vt in quæſt.ſequenti.

26 Vltimò QVAERO, an qui ſua culpa in ebrie-
tatem incidit, & ebrius exiſtens hominem inter-
fecit, aut mutilauit efficiatur irregularis, necne.

27 Hæc quæſtio proponitur de eo, qui culpa pro-
pria effectus eſt ebrius; nam ſi ſine culpa puta quia
eo ignorante alius miſcuit ſal cum vino, vel den-
tem caballinum, vel quid ſimile; aut quia ſumpto
vino moderatè ignorans illius potentiam præter
conſuetudinem, & opinionem contraxit ebrieta-
tem, expeditum eſſet hunc non eſſe aliqua pœna
puniendum, nec irregularitatem incurrere, quo-
niam talis nec venialiter quidem peccat, vt docet
S.Thomas, Archid. Turrecr. & alij citati ſupra in
1.quæſt.Io.à Capiſtrano in d.cap. A crapula, nu.7.
& 8.de vita, & honeſt. cleric. & ſic credimus de
Noe Gen.9.& de Loth, qui commiſit inceſtum, à
quo excuſatus eſt ſecundum Auguſtin.contra Fau-
ſtum, vt in cap.Inebriauerunt, 15. q.1. Dicit enim
textus Gen.19. *Et ne tunc quidem ſenſerit quando
concubuerit, nec quando illa ſurrexerit*: & ita hunc
non eſſe irregularem cenſet Marian.Socin. in cap.
Ad audientiam, n.55.infra de homicid. & Couarr.
in Clem.Si furioſus, in 3.p.n.3. verſ. Sed quoad ir-
regularitatem, eod. tit. nec quiſquam diſſentit.
Dubium igitur reſtringitur ad eum, qui ſua culpa
in ebrietatem incidit; & quidem ſi dedit operam,
vt inebriaretur, & ſciebat ſe conſueuiſſe in ebrie-
tate arma ſumere, & homines perſequi, & per-
cutere, proculdubio efficitur irregularis, quia per
immoderatam potionem dedit operam rei illici-
tæ, & ad occiſionem periculoſæ ex his quæ ſolent
accidere: ita Marian.Socin.in d. cap. Ad audien-
tiam, n.56. & Couarr.in d.Clem. Si furioſus, in 3.
p.ſub n.4. verſ. Poſſet quidem vera cenſeri; & hic
caſus ſimiliter eſt extra omne dubium.

Maior difficultas eſt quid dicendum in ebrio,
qui ex ſimplici culpa in ebrietatem incidit immo-
deratè bibendo, & in ebrietate homicidium com-
28 miſit. Et quidem S. Thomas in 1.2.q.77. art.7.
cui ſubſcribit Syluest.in ver.Ebrietas, num.5. ſentit
abſolutè hunc eſſe irregularem. Ait enim aliquid
eſſe poſſe voluntarium vel ſecundum ſe ſicut quã-
do voluntas directè in ipſum fertur: vel ſecundum
cauſam quando voluntas fertur in cauſam, & non
in effectum, vt patet in eo, qui voluntariè inebria-
tur: Ex hoc enim quaſi voluntarium ei imputatur
quod per ebrietatem committit. Idem apertiùs
firmant Zenzelin. Cardin. & Imola in d. Clem. Si
furioſus, de homicid. quos ſequuntur Villadiego
de irregul.cap.de percuſſore, col.11. Syluest.in ver.
Homicidium 3.q.4.& alij.

Quibus primò ſuffragatur c.Sanè, & c. Inebria-
uerunt, 15. q.1. vbi patet delinquentem in ipſa
ebrietate non eſſe omnino immunem à culpa, nec
à pœna.

29 Deinde ſecundum Marian.Socin.in d. c.Ad au-
dientiam nu.57. hoc probat textus expreſſus in l.
Omne delictum, ff.de re militari: nam miles cæ-
leſtis militiæ, & miles armatæ militiæ videntur
æquiparari, vt l.Miles, & ibi notatur, ff.de re iudic.
30 Sed miles armatæ militiæ in ebrietate ſeipſum
vulnerans, aut aliàs mortem ſibi conſciſcens à mi-
litia remouetur, vt d.l.Omne delictum, §. penult.
prout hunc textum in propoſito adducunt etiam
in c.A crapula, de vita, & honeſt.clericor. Hoſt.n.8.
in ver.Suſpendatur, & Io.Andr. n.3. in ver. Benefi-
cio, ergo & fortius miles cæleſtis militiæ, vt eſt
clericus, debet deponi ab altaris miniſterio, & per
conſequens videtur in irregularitatem incidere.
31 Tertiò fauet eidem ſententiæ authoritas Ari-
ſtot.3.Ethic.c.5.dum docet ebrium mereri dupli-
ces maledictiones, videlicet vt explicat D. Thom.
in 1. 2.q.76. art.4. ad quartum propter duo pec-
cata

cata quæ committit, ſcilicet ebrietatem, & aliud peccatum quod ex ebrietate ſequitur.

5 Similiter vt ibi Euſtatius refert Pittacus vnus ex ſeptem Græciæ Sapientibus ebrio delinquenti duplicem pœnam infligendam eſſe conſtituit, alteram propter ebrietatem, alteram propter crimen in ebrietate patratum; cuius rei etiam meminit S. Thomas vbi ſupra, & Couarr. in d. Clem. Si furioſus, in 3. p. n. 4. in fin.

3 Sed contrariam ſententiam pluribus conatur tueri idem Couarr. eod. n. 4. in princ. verſ. Super eſt igitur difficultas.

4 Mouetur primò, quia ebrius, & furioſus æquiparantur c. Venter 35. diſt. ſed furioſus non eſt irregularis propter homicidium in furore commiſſum, vt in d. Clem. Si furioſus, ergo nec ebrius. Sed hoc argumentum poteſt in oppoſitum retorqueri; nam furioſus, qui propria culpa in furorem incidit, irregularis efficitur, ſi in furore aliquem interfecerit aut mutilauerit, vt dixi in d. cap. Ad audientiam n. 24. infra, de homicid. ergo & ebrius, qui ſua culpa incidit in ebrietatem.

Deinde mouetur quia homicidium ebrij proceſſit ab eo, qui caret vſu rationis, ergo irregularitatem non inducit. At nego conſequentiam, quia irregularitas non contrahitur hoc caſu ex eo quod homicidium ſit voluntarium in ſe, ſed quia eſt voluntarium in ſua cauſa propter culpam præcedentem, vt ex mente D. Thomæ ſuperius dictum eſt, & patebit infra n. 36. 37. & 38.

Mouetur tertiò, quia ebrius non punitur propter homicidium commiſſum, ſed propter ebrietatem illam, quæ grauiori pœna eſt digna propter circumſtantiam homicidij, cui cauſam præbuit: quod videtur ſenſiſſe D. Bonauent. in 3. ſent. diſt. 32. art. 1. q. 3. dum ait nec furioſum, nec ebriũ quamuis vterque illorum ſit ſua culpa vſu rationis priuatus poſſe committere nouam culpam, ſed omne malum quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit eſſe circumſtantiam, quæ aggrauat ebrietatis, aut furoris peccatum: quem locum citat etiam Alphonſus à Caſtro tenens hanc opinionem lib. 2. de poteſtate leg. pœnal. cap. 14. verſ. Prima principalis concluſio.

Verùm hoc argumentum eò tantùm ſpectat, vt oſtendat delictum in ebrietate, vel furore cõmiſſum non conſtituere nouam ſpeciem peccati, ſed eſſe circumſtantiam peccati præcedentis, quod & nos fatemur; quia voluntarium eſt de ratione intrinſeca peccati actualis, cap. Maiores, §. Verum, de Baptiſ. nec poteſt eſſe voluntarium in eo, qui caret vſu rationis. Sed non eſt bona conſequentia: homicidium in ebrietate commiſſum non eſt noua ſpecies peccati, quia non eſt voluntarium; ergo ex illo non contrahitur irregularitas. Ratio eſt, quia ad irregularitatem, quæ non eſt peccatũ, ſed pœna peccati nõ requiritur vt delictum ipſum ſit voluntarium in ſe, vt requiritur ad eſſe peccati, ed ſatis eſt vt culpa præceſſerit, vt optimè explicat D. Thomas in 4. diſt. 17. q. 2. art. 2. q. 4. ad 2. ait nim: [Effectus conſequens qui peccatum aggrauat iam in actu præceſſit, velut in cauſa; & ideo juando commiſſum eſt totam ſuam quantitatem habuit, & ex effectu conſequenti non accreſcit liquid quoad culpæ rationẽ etſi accreſcit quoad œnam accidentalem.] Hæc S. Thomas, quem equitur Syluest. in ver. Ebrietas, nu. 5. Id quod pa-et apertiſſimè in omni homicidio caſuali, & præter intentionem commiſſo: illud enim non poteſt dici peccatum homicidij cùm voluntarium non ſit, quia ignorantia, & error, perinde ac furor, & ebrietas excludunt conſenſum, cap. Quamuis, 38. diſt. l. Cum Aquiliana, ff. de tranſact. l. Sed hoc ita, ff. de aqua pluu. arcen. l. Non idcirco, C. de iur. & fac. ignoran. quia voluntas non fertur niſi in præcognitum, vt patet in 3. de Anima commen. 39. imò nil magis contrarium conſenſui, quàm error, l. Si per errorem, ff. de iuriſd. omn. iudic. & ta-

38 men iura paſſim clamant ex homicidio caſuali ignoranter, ſeu per errorem commiſſo irregularitatem induci, quoties culpa, vel negligentia præceſſit caſum, vt in cap. Continebatur, cap. Suſcepimus, & cap. Ad audientiam, infra de homi-

39 cid. cum ſexcentis ſimil. Sicut etiam dormiens vſu rationis caret non ſecus ac furioſus, infans, vel ebrius, vt in d. Clem. Si furioſus, de homicid. & tamen ſi in ſomnijs filium in lecto ſuffocauerit, irregularis efficitur propter culpam, vel negligentiam, quæ homicidium præceſſit, vt eſt textus in cap. Quæſitum, & ibi DD. de pœnit. & remiſſ. cap. Conſuluiſti, 2. q. 5. cap. fin. cum ibi notatis, de ijs qui fil. occider. plenè Syluest. in ver. Homicidium, ſecundò, n. 15. in 23. quæſt. Itaque licèt homicidiũ ebrij non ſit peccatum ab ebrietate diſtinctum, ſed circumſtantia ebrietatis, ſemper tamen ex illo incurritur irregularitas, ſi præceſſit culpa, ſicut incurritur ab ignorante, ſeu errante, vel dormiente, licèt in his quoque homicidium propter defectum conſenſus non ſit noua ſpecies culpæ, ſed circumſtantia culpæ præcedentis.

40 Mouetur quartò idẽ Couarruuias, quia ebrietas non eſt cauſa proxima, nec immediata occiſionis, ſed cauſa mediata, & remota, arg. c. Quia diuerſitatem, de conceſſ. præben. nam culpa fuit cauſa ebrietatis, ebrietas verò cauſa occiſionis. Sed hæc quoque ratio infirma eſt, quia ad contrahendam irregularitatem non requiritur; vt quis præbuerit cauſam proximam, ſeu immediatam homicidio, ſed ſatis eſt vt præbuerit remotam quando dabat operam rei illicitæ, ſi cauſa fuerit aliquo modo ad homicidium ordinata, cap. Continebatur, ſecundum vnum intellectum, & cap. Suſcepimus, de homicid. & eſt communis regula in materia irregularitatis, vt dixi in cap. Ad audientiam, n. 19. & 33. eod. tit.

41 Quid dicendum? Cogitabam opiniones poſſe conciliari fœdere diſtinctionis: Dupliciter enim ex ſimplici culpa poteſt aliquis in ebrietatem incidere ex mente S. Thomæ in 2. 2. q. 150. art. 2. Vno modo cum percipit vſum vini eſſe immoderatum, non tamen æſtimat inebriare potentem, & ita ex inordinata concupiſcentia, & vſu vini contigit ei ebrietas præter intentionem, & conſuetudinem: & hoc primo caſu exiſtimo hunc eſſe immunem ab irregularitate, ſi contracta ebrietate aliquem occidat, aut mutilet.

42 Moueor quia in homicidio huiuſmodi conſiderari poſſunt tres actus. Primus eſt ipſa potatio, ſecundus ebrietas, tertius hominis occiſio. In primum actum dumtaxat hoc caſu fertur voluntas directè, nempe quia talis tantum voluit bibere vinum immoderatè. In ſecundum fertur voluntas indirectè, & per accidens. In tertium verò, id eſt in occiſionem aut nullo modo nec per ſe, nec per accidens fertur voluntas, aut per accidens

43 quidem, ſed valdè remotè. Atqui ex cauſa valdè

remota,

remota, & ad homicidium non ordinata irregularitas non contrahitur etiam ab illo, qui dabat operam rei illicitæ, vt eſt caſus in cap. Exhibita, infra, de homicid. vbi puer qui ludens lapidem iecit in alium puerum, vt timorem illi incuteret, & ſic dabat operam rei illicitæ non contraxit irregularitatem ex eo quod ille à proiecto lapide, non percurſus corruens, & capite illiſus ad petram ex aliorum incuria obijt, vt ibi deciditur, & latius probaui in cap. De cætero num. 13. eod. tit. & in hoc primo caſu ſaluari poteſt opinio Alphonſi à Caſtro, & Couarr. vt ipſemet videtur declarare in d. Clem. Si furioſus, par. 3. num. 4. verſ. Tamdem
44 quarto: & ita etiam intelligi poteſt, quod docuit Ariſtotel. 2. Ethic. In ebrietate oportet veniam habere: & quod habetur in l. Omne delictum, §. Per vinum, ff. de re milit. videlicet per vinum, aut laſciuiam lapſos clementius eſſe puniendos.

45 Et quod ait Bald. in cap. A crapula, num. 3. ſupra de vita, & honeſt. Cleric. id eſt delinquentes per ebrietatem non dici ſtudioſè delinquere, ſed impetuoſè, & ideò mitius puniendos eſſe iuxta text. in l. Reſpiciendum, §. Delinquunt, ff. de pœnis, idque Iudicis arbitrio relinqui tradiderunt Roman. in l. 1. num. 9. ff. de verb. obligat. Dec. in cap. 1. in fine, de teſtib. et alij apud Menoch. de arbitrar. iudic. lib. 2. centur. 4. caſu 326. et hunc venialiter tantùm peccare docuit S. Thomas præallegatus in 2. 2. q. 150. art. 2.

46 Alio modo poteſt quis in ebrietatem incidere cum aduertit potum eſſe immoderatum, & inebriantem, & tamen vult magis ebrietatem incurrere, quàm à potu abſtinere, & ſic voluntariè inebriatur, & factus ebrius hominem occidit, aut mutilat: & hunc non auderem excuſare ab irregularitate, quia eius voluntas proximius accedit ad homicidium, quàm in primo caſu. In illo enim ſolus potus fuit voluntarius, ex potu verò præter intentionem contigit ebrietas, & ex ebrietate homicidium. In hoc verò non tantùm potus fuit voluntarius, ſed etiam ebrietas, ex qua immediatè homicidium proceſſit. Vnde hic fuit in lata culpa, & dedit cauſam proximam homicidio; aut remotam quidem, ſed tamen ad homicidium ordinatam, quæ ſufficit ad incurrendam irregularitatem ſecundum Marian. Socin. in cap. De cætero, num. 9. & ibi dixi num. 16. de homicid. præco-
47 gnoſcere enim debuit, & potuit facilè poſſe contingere, vt in ebrietate aliquem percuteret, vel offenderet; quia pluries iniuriantur ebrij, quam ſobrij, vt patet per Philoſoph. 2. Politic. & per Diuum Thomam in 1. 2. q. 76. num. 4. ad 4. in fine, & Bald. in l. 1. num. 40. C. Vnde vi. Et propterea Prouerb. 20. dicitur tumultuoſa ebrietas, vt in cap. Luxurioſa, 35. diſt. alij legunt contumelioſa, vt Io. à Capiſtr. in cap. A crapula, in 1. notab. ſupra, de
48 vita, & honeſt. Clericor. & culpam mortalem eſſe ſe ſcienter inebriare probat Sanctus Thomas in 2. 2. quæſt. 150. d. art. 2. Abb. Antiq. in d. cap. A crapula, num. 3. per textum in cap. Nullus, de conſecr. diſt. 5. Nauarr. in Manuali cap. 23. n. 111. & dixi latiſſimè in eod. cap. A crapula, à num. 24. & in hoc ſecundo caſu procedit opinio, eiuſdem D. Thomæ in 1. 2. qu. 77. art. 7. Loquitur enim expreſsè de illo, qui voluntariè inebriatur.

49 Cæterum in practica arbitror indiſtinctè ebriũ homicidam debere ſe irregularem reputare, & abſtinere à miniſterio altaris hoc præcipuo fundamento, quia cum in hoc articulo ſint ex vtraq; parte authoritates, & rationes probabiles, hinc ſtatus rei dubius conſtituitur, vt patet in 1. Topi-
50 cor. c. 9. in princ. vbi problemata idcirco dicuntur dubitationem habere, quia de vtriſq; ſunt rationes ſuaſibiles: & latiſſimè probaui in cap. Ne innitaris, à num. 125. vſque ad nu. 171. de Conſt.

51 In dubio autem non tantùm facti, ſed etiam iuris tenetur quis ex præcepto in foro pœnitentiali, vel quaſi pœnitentiali amplecti partem tutiorem præſertim in materia irregularitatis, vt ſimiliter probaui in eod. cap. Ne innitaris, à num. 71. vſque ad ad num. 229. vbi etiam oſtendi falſam eſſe differentiam, quam nonnulli ex recentioribus Theologis ſubtiliter excogitarunt inter dubium iuris abſolutum, & dubium iuris, & perſonæ ſimul.

52 Accedit quod vix poſſet eſſe ſine ſcandalo, vt ebrius ex immoderato vſu vini hodie homicidiũ committeret, & cras nulla præuia diſpenſatione miniſtraret in altari corpus, & ſanguinem Chriſti; & cauſa inſtituendæ irregularitatis ſecundũ Laud. & Cardin. in Clem. 1. num. 2. in 18. quæſt. de homicid. Fuit horror & ſcandalum inde oriens, quia abominabile eſt, vt qui intinxit manus in ſanguinem humanum offerat ſanguinem, & hoſtiam immaculatam Deo. De quo tamen vide per Marian. Socin in d. cap. Ad audientiam, num. 66. de homicid.

De Accuſat.

Cap. Qualiter, & quando, il ſecondo.

SVMMARIVM.

1 *Inquirere debet Superior contra ſubditum maximè Prælatum de his tantùm, ſuper quibus præceſſit infamia. & n 9. & 11.*

2 *Prælatus diffamatus maximè de dilapidatione poteſt per ſuperiorem compelli ad reddendam rationem adminiſtrationis.*

3 *Secus ſi diffamatus non ſit, & n ſeq.*

4 *Prælatus in quibus differat à tutore?*

5 *Inquirẽda eſt veritas ab eo, contra quem fit inquiſitio, prius quam à teſtibus.*

6 *Inquiſitio eſt permiſſa nõ ſolum cum agitur ad vindictam publicam, ſed etiam vbi agitur ciuiliter ad vtilitatem Eccleſiæ.*

7 *Inquiſitio in cauſis ciuilibus eſt permiſſa, ſi ſpectant ad publicam vtilitatem principaliter.*

8 *Inquiſitio facienda eſt in loco vbi quis laborat infamia.*

9 *Ad inquiſitionẽ ex fama vt procedi poſſit tam contra ſubditum, quam contra Prælatum quæ requirantur.*

10 *Inquiſitio vt fieri debeat, requiritur, vt fama ad aures Superioris peruenerit, nec ſufficit, vt peruenerit ad alios.*

11 *Inquiſitio nec contra Prælatum, nec contra ſubditum fieri poteſt, niſi infamia præceſſerit.*

12 *Epiſcopus non debet contra ſubditum in criminalibus procedere niſi adhibitis ſecum Canonicis Eccleſiæ Cathedralis.*

13 *Epiſcopus in cauſis criminalibus non tenetur ſequi conſilium Capituli, ſed ſatis eſt, vt illud requirat.*

14 *Sed de conſuetudine procedunt Epiſcopi ſoli ſine capi-*

Capitulo, & valet talis conſuetudo.
15 *Et quid ſi Capitula ſint exempta.*
16 *Iudex in iudicio inquiſitionis locum accuſatoris non tenet.*
17 *Fama in inquiſitionis iudicio tenet locum accuſatoris, & n.69.*
18 *Inquiſitio an ſit remedium ordinariũ, vel extraordinarium, & n. ſeq.*
19 *Inquiſitio iam incepta ceſſat ſuperueniente accuſatore.*
20 *Prælati ſunt poſiti tamquam ſignum ad ſagittam.*
21 *Prælatus malus timet bonum ſubditum.*
22 *Prælati cum teneantur ſubditos arguere, & increpare, odium multorum incurrunt, & n.27.*
13 *Criminoſus primo eſt arguendus, ſecundo increpandus, tertio ſuſpendendus, quarto excommunicandus, quinto deponendus.*
14 *Morbis varijs parare varias medicinas oportet.*
15 *Accuſationem legitimã præcedere debet inſcriptio.*
.6 *Fallit in quinque caſibus: remiſſiuè.*
.7 *Inquiſitio non ita facile eſt facienda contra Prælatum, ſicut contra ſubditum.*
Contra Prælatum requiritur infamia, quæ ſine ſcãdalo diſſimulari non poteſt, vel ſine periculo tolerari, ibid. & n.47.
8 *Inquiſitio quando fit contra aliquem debet ille eſſe præſens.*
9 *In inquiſitione quis ordo ſit ſeruandus.*
ɔ *Inquiſitio ſi primo fieret, & poſtea traderentur Capitula, nihil ageretur.*
1 *Quod procedit in inquiſitione ſpeciali, ſecus in generali, in qua non dantur capitula.*
2 *Proceſſus inquiſitionis non traditis reo capitulis valet, ſi non opponatur.*
3 *Confeſſionem ſuam inquiſitus non poteſt impugnare ſub prætextu, quod capitula ſibi tradita non fuerint, vel infamia non præceſſerit.*
Iudex quot modis procedere poſſit ſuper crimine, & n. ſeq.
Sententiæ forma in quolibet procedendi modo ſequi debet iuxta formam iudicij, & n. 79.
In Romana Curia agitur de crimine duobus modis.
Proceſſus diuerſi, quando diuerſis modis in diuerſis inſtantijs facti ſunt, & nullus per ſe ſufficit ad condemnationem an poſſint ſimul cumulari, & num. ſeq.
Probatio vnius modi agendi non facit fidem in alio modo agendi, vel ſuper alio articulo.
Proceſſus ſuper crimine factus ſuper vno modo agendi, ſi ſit perfectus, non impedit alium procedendi modum.
Inquiſitio quotuplex ſit, & an in qualibet inquiſitione ſit ſeruanda forma huius capituli, & num. ſeqq. vſq ad n. 62.
Inquiſitio generaliſſima quæ dicatur.
Et quæ inquiſitio generalis.
Capitula tradi non debent quando inquiritur ſuper ſtatu Eccleſiæ.
Inquiſitio ſpecialis quæ ſit, & n.55.
Si fiat non ad pœnam imponendam, ſed ex debito officij, non requirit infamiam.
Idem ſi fiat ad denunciationem publici Officialis.
Probationes ſuper fama leuiores ſufficiunt contra ſubditum, quàm contra Prælatum.
Inquiſitio contra Regularem, ſi fiat ad correctionẽ, non requirit formam huius cap.
Si verò fiat, vt ab adminiſtratione remoueatur, ſeruanda eſt hæc forma quoad quædam, & n.98.
51 *Prælati Regulares ex leuioribus cauſis ab adminiſtratione remouentur, quàm ſæculares, & num. 110.*
52 *Et ſpectanda eſt conſuetudo ſpecialis locorum Religioſorum.*
53 *Priores, & officiales minores inſtituuntur, & deſtituuntur pro libito Abbatis etiam ſine cauſa, & n.102.*
54 *Inquiſitio alia eſt præparatoria, ſeu generalis ad inueniendum delinquentem, alia ſolemnis ad puniendum, quæ à Canoniſtis dicitur ſpecialis, & num.56.*
55 *Inquiſitionis ſpecialis diffinitio.*
56 *Inquiſitionis generalis, & ſpecialis communis practica quæ ſit, & n. ſeq & n.60.*
57 *Inquiſitio generalis, quæ fit ad inueniendum delinquentem non requirit infamiam.*
58 *Inquiſitio generalis tranſit in ſpecialem quando teſtes in genere interrogati nominant delinquentem in ſpecie, & n.61.*
59 *Inquiſitio ſpecialis contra certam perſonam ſiue ex officio, ſiue ad denunciationem alterius fieri non poteſt niſi infamia præcedente.*
60 *Inquiſitio ſpecialis non præcedente diffamatione eſt nulla, nec obſtat contraria conſuetudo.*
61 *Inquiſitio generalis, in qua per teſtes aliquis nominatur, ſine alia fama aperit viam ad ſpecialem inquiſitionem.*
62 *Inquiſitio ſuper crimine, quæ fit ex mero iudicis officio an, & in quo differat ab inquiſitione, quæ fit ad querelam, ſeu denunciationem partis, & nu. ſeqq. vſq. ad n.68.*
63 *Iudex inquirens ex mero officio recipit iuramẽtum ab illis, contra quos eſt facienda inquiſitio, ſecus ſi ad alterius inſtantiam.*
64 *Iudex procedens ſuper crimine ex officio non tenetur recipere probationes ſuper fama, ſed ſatis eſt, vt de ea ſibi conſtet.*
65 *Iudex procedens ad inſtantiam alterius admittit probationes contrarias ſuper bona fama, ſecus quando procedit ex officio.*
66 *Litis conteſtatio fit cum promouente inquiſitionem quando iudex procedit ad denunciationem.*
67 *Teſtes recipi poſſunt etiam publicatis atteſtationibus quando iudex procedit ex officio.*
68 *Inquiſitionis iudicium in quo differat à iudicio per viam accuſationis, & per viam denunciationis: & numeris ſeqq. vſque ad num 84.*
70 *Teſtes in iudicio inquiſitionis recipiuntur lite non conteſtata.*
71 *Teſtes admittuntur etiam minus idonei, quando fit inquiſitio tam in capite, quàm in membris, & ſuper ſtatu Eccleſiæ.*
72 *Accuſatio, & denunciatio fit etiam de occultis criminibus dummodo probari poſſint: inquiſitio ſecus.*
73 *Accuſatus ſuper occultis reſpondere compellitur, quia iurat de calumnia.*
74 *Inquiſitus de dilapidatione interim ab adminiſtratione remouetur conſtito de ſuſpicione: ſecus in accuſato.*
75 *Prælatus de graui crimine inquiſitus, & conuictus ab adminiſtratione totaliter remouetur: Accuſatus verò deponitur.*
76 *Degradatio accipitur etiam pro verbali depoſitione.*
77 *Et eſt pœna capitalis.*

78 *Iudex in iudicio denunciationis non debet pœnam ordinariam imponere, ſed pœnitentiam compellere, & n ſeq.*
79 *Denunciatio triplex Euangelica, Iudicialis, & Canonica: & in qualibet diuerſæ feruntur ſententiæ.*
80 *Inquirentis officium eſt veritatem inuenire.*
81 *Denunciationis finis eſt emendatio fratris: Accuſationis verò punitio criminis ad publicam vindictam.*
82 *Accuſationem legitima præcedere debet inſcriptio, Denunciationem charitatiua correctio, inquiſitionem clamoſa inſinuatio.*
83 *Monitio in accuſatione, & inquiſitione non requiritur; etiamſi procedatur per inquiſitionem ad denunciationem alterius.*
84 *Fama qualiter probetur.*
85 *Teſtes ſuper fama interrogati qualiter debeant deponere.*
86 *Fama in criminalibus an aliquem gradum probationis conſtituat, & n. ſeqq.*
87 *Fama eſt ſufficiens inditium ad inquirendum contra eum, qui maleficium commiſit.*
88 *Fama in criminalibus nec ſemiplenam facit probationem, niſi de crimine ciuiliter agatur.*
89 *Et ſine adminiculis an ſit ſufficiens inditium ad torturam.*
90 *Prælatus an ſtatim lata ſententia ſuper crimine intelligatur ipſo iure priuatus dignitate, vel beneficio.*
91 *Sententia lata ſuper crimine quos effectus producat.*
92 *Condemnatus in pœnam, quæ ſtatim aufert libertatem, perdit teſtamenti factionem, ſed non ea; quæ ſibi competunt ratione publici officij.*
93 *Beneficia eius, qui per ſententiam fuit depoſitus, poſſunt per Epiſcopum alteri conferri.*
94 *Depoſitus ſpoliari poteſt etiam beneficijs, quæ poſſidet in alijs diœceſibus.*
95 *Prælato condemnato an ſtatim liceat electoribus ad electionem alterius procedere.*
96 *Prælatus poſt ſententiam condemnatoriam an remaneat poſſeſſor dignitatis, vel beneficij.*
97 *Infamia, quæ ex pœna procedit euidentior eſt, quàm quæ ex ſententia.*
98 *Inquiſitio, quæ formatur contra Regulares quot habeat ſpecialia.*
99 *Ordo iuris in inquiſitione, quæ fit contra Regulares non eſt ad vnguem obſeruandus quoad ſubſtantialia iudicij: ſecus quoad veritatis probationem.*
101 *Exceptiones tot non recipiuntur contra regulares, quot contra ſæculares.*

1 QVALITER, & QVANDO, IL SECONDO. Superior contra ſubditum maximè Prælatum de his tãtum inquiret ſuper quibus præceſſit infamia: & tunc eum vocabit, articulos ipſi tradet, nomina, & dicta teſtium ei publicabit, & exceptiones, & defenſiones illius admittet, & ab adminiſtratione remouebit illum, ſi appareat grauiter deliquiſſe. Hic ordo non eſt ad vnguem in Regularibus obſeruandus. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Ioann. de Anan. Aretin. Mar. Socin. Felin. & Bero. Dicebat Hoſt. Ponuntur hic auctoritates vtriuſque teſtamenti, & ipſarum mens, ex quibus colligitur qualiter, quando, & contra quem, & à quo ſit inquiſitio facienda, & quis ſit effectus. Cardin. dicebat: Ponit theoricam, & practicam inquiſitionis melius, quàm alia quæuis lex, vel Decretalis: eamque adeo luculenter reperijt Mar. Socinus, vt Felin. in princ. formaliter dixerit: non tractabo in iſta Decretali multa, prout requirit eius fama, quia per ſolemnitatem repetitionis D. Mariani adeò eſt occupatus campus, vt exiſtimem ſuperfluum quod diſtinctiſſimè tractatum eſt iterum reuoluere. Diuiditur in quatuor partes ſecundum Petrum de Sampſon. & Abb. Antiq. Prima dicit quando inquiſitio ſit facienda. Secunda qualiter. Tertia ad quid. Quarta limitat; ſecunda ibi, Debet; tertia ibi, Ad corrigendos; quarta ibi, *Hunc tamen*.

2 Nota primo ibi *Villicus ille, qui diffamatus erat*. Prælatum diffamatum maxime de dilapidatione poſſe per ſuperiorem compelli ad reddendam rationem adminiſtrationis: quod denotatur per verbum, Villicus, quod denotat Prælationem, ſecundum Hoſtien. hic num. 2. & notat Abbas n. 4.
3 Mar. Socin. num. 17. & Aretin. in 4. notab. Ergo à contrario, ſecundum eos ſi non ſit diffamatus, non videtur poſſe compelli: ſed oppoſitum tenet gloſſa hic in verb. Redde rationem: ea ratione, quia Prælatus æquiparatur tutori, & procurator eſt, non Dominus, cap. 2. ſupra de dolo, c. 2. q. 12.
4 q. 1. Et ideò debet reddere rationem adminiſtrationis ſuæ tamquam Tutor, l. 2. C. de iudic. Sed poteſt dici aliud eſſe in tutore, & aliud in Prælato: nam tutor eſt temporalis, & eius adminiſtratio finitur pubertate, vt inſtitut. Quibus modis tutel. fin. per totum: & ideo tenetur reddere rationem finita tutela indiſtinctè, vt l. Actus, & l. Aduerſus, ff. de adminiſtrat. tutor. & l. Niſi finita, ff. de tutel. & ration. diſ. quo ſit, vt Gubernatores, & Adminiſtratores hoſpitalium, & piorum locorum, licèt non ſint ſuſpecti de dilapidatione, ad inſtar tutorum, & curatorum teneantur ſingulis annis de ſua adminiſtratione rationem reddere, vt in Clem. Quia contingit, §. Illi etiam, de religioſ. domib. & in Concilio Tridentio, cap. 9. ſeſſ. 22. At Prælatus eſt perpetuus, quia beneficium non poteſt dari ad tempus per alium, quàm per Papam, vt dicit gloſ. notab. in cap. Veniens, in ver. Ordinaſti, ſupra de fil. Presbyt. Item tutor non poteſt procuratorem conſtituere ante litem conteſtatã, l. Neque, C. de procurat. Secus in Prælato, vt notatur in cap. 1. ſupra de procurat. Item tutor non vtitur bonis pupilli, ſicut Prælatus vtitur bonis Eccleſiæ. Item tutela eſt onus, Prælatura eſt honor, & Prælatus habet liberam, & generalem adminiſtrationem in bonis Eccleſiæ, & poteſt donare aliqua bona, ſi hoc habeat conſuetudo: tutor non, cap. Cæterum de donato. Vnde nil mirum ſi Prælatus non eſt cogendus reddere rationem, niſi laboret infamia, vt hic per Butr. num. 23. & Anchar. n. 12. & 31.

5 Secundò nota ibi, *Quid hoc audio de te*: Eſſe prius exquirendam veritatem ab eo, contra quem ſit inquiſitio, quàm à teſtibus, prout fecit iſte Dominus; nam ſi puram, & meram confiteatur contra ſe veritatem, cum eo mitiùs eſt agendum, cap. Innotuit, §. Multa, ſupra de elect. nec eſt opus teſtibus, vt hic notat gloſ. 3. in addit. Hoſt. n. 2. in ver. Redde rationem, Io. Andr. n. 3. Butr. nu. 5. verſ. Per hanc Decretalem, & Cardin. n. 3. verſ. Nota quod an-

antequam, dicens ita ſeruari, vt ante omnia pe-
6 tatur ab inquiſito de veritate. Et aduerte, quia
auctoritas noui teſtamenti hic allegata concernit
inquiſitionem faciendam ſuper crimine dilapida-
tionis; auctoritas autem veteris teſtamenti con-
cernit crimina grauiora, ex quibus coniunctim
collige ſecundum Petr.de Anchar.hic in 5.not.Io.
de Anan.n.6.verſ.Nota quod ille, & n.7.& Aretin.
n.6. inquiſitionem eſſe permiſſam non ſolum cùm
agitur ſuper rebus eccleſiaſticis, ne dilapidentur;
& ſic ad vtilitatem Eccleſiarum inquiſitio eſt per-
miſſa ſingulariter pro vtilitate publica. Vnde in
7 cauſis merè ciuilibus ſi ſpectant ad publicam vti-
litatem principaliter, inquiſitio eſt permiſſa, vt
l.Si vacantia,C.de bon.vac. & l. Miſſi opinatores,
C.de executor.tribut.lib.10. imo & quandoque
ad vtilitatem priuatam permiſſum eſt iudici in-
quirere, vt patet in vſuris, c.Ad noſtram, il ſecon-
do, ſupra de iureiuran.

8 Tertiò nota ibi, *Deſcendam, & videbo*. Præla-
tum debere deſcendere ad locum, vbi quis dici-
tur infamatus, quia ibi melius veritas reperitur
vbi aliquis eſt notus, cap.Poſtquam, de elect. cap.
Quoſdam, & cap. Quanto, de præſumpt. & quia
poteſt de criminibus eſſe diffamatus in vno loco,
& non in alio: in loco igitur vbi eſt infamia, &
non in alio eſt inquirendum, vt notatur in d. cap.
Ad noſtram, il ſecondo, de iureiur.& in cap. Cum
deputati, de iudic.& per Anchar.hic in 6.notab.&
Io.de Anan.n.7.circa finem, verſ.Nota quod Præ-
latus.

9 Quartò nota in verſ. *Ex quibus auctoritatibus*,
tria requiſita ad hoc vt ex fama poſſit ad inquiſi-
tionem procedi tam contra ſubditum, quàm con-
tra Prælatum. Primum eſt, vt fama, & clamor ad
aures ſuperioris deuenerit; ſecundum, vt fama non
habuerit ortum à maleuolis, & maledicis, ſed à
prouidis, & honeſtis; tertium, vt non ſemel tan-
tùm, ſed pluries hæc fama inualuerit, vt in lite-
ra, & notat Butr.n.4 Mar.Socin. nu.19. & Aretin.
n.10. Quid autem ſit fama, & de illius ſpeciebus,
& requiſitis, & in quibus differant rumor, & fa-
ma, egi latiſſimè in c.Veſtra, ſupra de cohabit.cle-
ric.& mulier.

10 Quintò nota ibi, *Vtrum clamorem, qui venit ad
me*: tunc demum teneri Prælatum inquirere,
quando ad eum peruenit diffamatio: facit etiam
textus ibi, ad aures ſuperioris: vnde non aſtrin-
gitur inquirere quando fama ſolùm peruenit ad
alios, ſecundum Hoſt.n.4.verſ. Qui venit ad me,
Butr.n.8.& Mar.Socin.n.18.

11 Sextò nota ibi, *Si per clamorem, & famam ad
aures ſuperioris peruenerit*: Nec contra prælatum,
nec contra ſubditum poſſe ſuperiorem inquirere,
niſi infamia præceſſerit, vt hic eſt caſus ſecundum
omnes; ſed de hoc latius dicam infra in prima
quæſt.

12 Septimò nota ibi, *coram Eccleſiæ Senioribus*,
Prælatum non debere contra ſubditum in crimi-
nalibus procedere, niſi adhibitis ſecum Canoni-
13 cis Eccleſiæ Cathedralis: nam iuriſdictionem
aliàs non exercet Epiſcopus ſine conſilio Capitu-
li, vt cap.Epiſcopus nullius, 15. q.7. cap.Nouit, &
cap. Quanto, de his quæ fiunt à prælatis, & hic
notant Butr.n.10.Cardin.n.7. Abb. n.6. Ioan. de
Anan.n.9. Mar.Socin.n.24.& 25.Aret. in 7.not. &
Bero.n.17. Ergo non tenetur illius conſilium ſe-
qui, ſed ſatis eſt, vt illud requirat, & coram Capi-
tulo cognoſcat, cap Cum olim, de arbitris: nam &
textus in c. Epiſcopus nullius, ſolam præſentiam
requirit, & textus noſter dicit, coram Senioribus.
14 Ergo Epiſcopus poteſt inquirere etiam Capitulo
Inuito, arg.l.Coram, ff de verb. ſignific. ſed hodie
fortè propter ignorantiam Canonicorum commu-
niter Epiſcopi contra eos præſcripſerunt, vt ipſi
ſoli abſque Capituli conſilio de criminibus inqui-
rant, & iuriſdictionem exerceant; & valet talis
præſcriptio, ſeu conſuetudo, vt in c.3.& ibi gloſ.1.
de conſuet.lib.6 & probatur in c. Irrefragabili, &
in c.Paſtoralis, de offic.ordina.& tenet Abb.Mar.
Socin.& Bero.in locis ſupracitatis. Fallit in Capi-
15 tulis, quæ exemptionis priuilegio, vel alio ſpeciali
iure ſe tuentur aduerſus iuriſdictionem Epiſcopi:
tunc enim contra Capitulares delinquentes Epi-
ſcopus non poteſt ſolus procedere, ſed ſeruata for-
ma à Concilio Tridētino, præſcripta in c.6.ſeſſ.25.
de reform.non obſtantibus conſuetudinibus etiā
immemorabilibus, de quo dic, vt ſcripſi in d.cap.
Irrefragabili, §.Exceſſus,n.9.& 10.20.& 21.de of-
fic.Ordinar.

16 Octauò nota ibi; *Nam tamquam idem ſit accu-
ſator, & iudex*. In iudicio inquiſitionis iudicem
non tenere locum accuſatoris, & hoc ideo, quia
alia debet eſſe perſona iudicis, alia accuſatoris, vt
cap.Forus,infra de ver.ſignific.& cap.1. 4. q.4. ſunt
enim hæc officia incompatibilia, ſecundum Car-
din.hic n.8. Abb.n.7.Aret.n.11.& Mar.Socin.n.27.
17 Fama ergo in inquiſitione ſuccedit loco accuſato-
ris, vt innuit litera ibi, Sed quaſi denunciante fa-
ma, vel deferente clamore, & notant Hoſt.nu.10.
in ver.Deferente, Io Andr. nu 13.in eadem verb.
Butr.n.5. Cardin.n.8 Petr.de Anchar.nu.10.Io. de
Anan.eod.n.& Bero.n.23. & ita tenere communi-
ter Canoniſtas affirmat Præpoſitus in cap. Accu-
ſatione,nu.41.verſ.Item dixi de crimine, 2. q.8. &
poſt eum Iul.Clarus in pract.§. fin.q.6. poſt princ.
18 Et ex hoc dicunt aliqui inquiſitionem eſſe reme-
dium, & iudicium extraordinarium, quod non
concurrit cum ordinario, imo ſuperueniente ac-
19 cuſatore ceſſat inquiſitio iam incepta, vt notat
Dyn. in c.Factum legitimè, vol.2.in fin.verſ. vnde
ſunt argumenta,de reg.iur lib.6. & Bart.in l.2.§.Si
ante extraneus, nu.2. ff de adulter.quos ſequitur
Anchar.loco cit. hoc tamen requirit altiorem in-
daginem; & Bald in l.Ea quidem,n.38.verſ. Quod
iſti dicunt,C. de accuſat. dicit inquiſitionem de
iure canonico eſſe auxilium ordinarium; & alle-
gat Innocentium in c. Dilecto, de ſent. excomm.
lib.9. ſecus de iure ciuili, quia licèt fama videatur
accuſare; tamen accuſator tenetur ſe inſcribere, vt
l.final. C. de accuſat. ſed ſecundum Canones in
inquiſitione ceſſat ſubſcriptio. Ergo &c.Magis ta-
men communis opinio eſt etiam ſecundum Ca-
nones Inquiſitionis remedium eſſe extraordina-
rium: & in ſpecie hanc eſſe communem opinio-
nem atteſtatur Alciatus in c.1.n.14.de offic.Ordi-
nar.Hier.in Apoſtil.ad Angel.de maleſ.in ver.Hęc
eſt quædam inquiſitio, poſt n.80. Dec. in rubr. de
iud.n.37.& nu.43. verſ. Et quod iudicium inquiſi-
tionis, prout illum refert Boſſius in tit. de Inqui-
ſit.nu.17. & Clar.in pract.§.final.q.3. verſ. Debes
autem ſcire: & ratio huius concluſionis eſt, quia
de iure communi regulariter quilibet admittitur
ad accuſandum, niſi expreſsè prohibitus reperia-
tur, l.Qui accuſare,ff.de accuſat.§.1.In primis ver-
bis: meritò accuſatio dicitur remedium ordina-

Digitized by Google

rium: contra verò iudicium Inquiſitionis dicitur extraordinarium, quia de iure communi regulariter iudex non poteſt ex officio procedere per viam inquiſitionis, vt dicit gloſ. in l. 2. §. Si publico, in ver. Sine accuſatore, ff. de adulter. quæ in hoc eſt communiter approbata, vt dicit Alber. in d. l. ea quidem, poſt n. 4. C. de accuſat. prout illum refert Apoſtilla præallegat. ad Angel. de maleſ. poſt nu. 48. & hanc opinionem ſequuti ſunt omnes antiqui Doctores, vt inquit Mar. Socin. hic n. 16. quam etiam dicit cõmunem Raphael Cuman. conſ. 136. circa fin. quos refert, & ſequitur Clarus loco citato: meritò ergo iudicium Inquiſitionis dicitur extraordinarium: Vel conciliando opiniones diſtingue, vt hic per Mar. Socin. nu. 89. quicquid tamen ſit de iure, hæc omnia ceſſant ex conſuetudine huius temporis, ſecundum quam etiam de iure ciuili permiſſum eſt iudici procedere ex officio, & ſic per inquiſitionem, prout de hac generali conſuetudine atteſtatur Gand. in tit. Quomodo cognoſcatur, de maleſ. per inquiſitionem poſt n. 6. verſ. Sed hodie, quem refert Bald. in d. l. Ea quidem, nu. 137. circa fin. verſ. Alij dicunt, C. de accuſat. Io. Andr. in addit. ad Speculat. in tit. de inquiſ. §. Quando autem, in princip. vbi dicit iudices fori ſæcularis facere ſibi regulam inquirendi de quolibet maleficio; & alij plures congeſti à Iulio Claro d. q. 3. verſ. Sed certè. Vnde ſtante hac conſuetudine facienda eſt concluſio in contrarium, ideſt inquiſitionem remedium eſſe ita ordinariũ, prout eſt remedium accuſationis: & ita dixit Andr. de Piſis relatus à Baldo in l. 1. §. In initio poſt n. 7. verſ. Sed nunquid, ff. de offic. Præfect. Vrbis: quod dictum ſequuntur omnes, vt hic dicit Io. de Anan. in §. Licèt autem, n. 9. & Clar. loco cit.

20 Nonò nota in verſ. *Licèt autem*, Prælatos omnes poſitos tamquam ſignum ad ſagittam; & ad hoc quotidiè allegatur hoc cap. Quod dupliciter poteſt intelligi, primò ſcilicet vt eſſe debeant virtutibus ornati, vt à ſubditis eorum operationes trahantur in exemplum, cap. Magnæ, verſ. Quod enim agitur à prælatis, ſupra de voto, cap. Viliſſimus, 1. q. 1. §. Nunc autem, 25. diſtinct. Concil. Trid. cap. 1. ſeſſ. 25. de reform. imo vt inquit Caſſiodor. lib. 3. Ethicor. Facilius quippe eſt errare naturam, quàm diſſimilem poſſit Princeps formare Rempublicam, & Ariſtot. in 1. Oeconom. inquit, [Impoſſibile eſt non diligentes Dominos diligentes facere Vicarios.] *Qualis enim Rector ciuita-*
21 *tis, tales & habitantes in ea*, Eccleſ. c. 10. Et hinc fit, vt malus prælatus timeat bonum ſubditum, vt dicit textus in l. Priſco, in ver. Debebis, C. de Palat. ſacr. largition. lib. 12. & ideo Herodes metuebat Ioannem ſciens virum iuſtum, & ſanctum, vt legitur Marci 6.

22 Secundo modo poteſt intelligi, vt prælati ſint tamquam ſignum ad ſagittam, quia propter iuriſdictionalia, quæ exercent, incurrunt inimicitiã, & maleuolentiam multorum: nam vt legitur in Concidio Tridentino ſeſſ. 13. cap. 6. [Suditi Epiſcopo tametſi iure correpti fuerint, magnopere tamen eum odiſſe, & tamquam iniuria affecti ſint magna illi crimina obijcere ſolent, vt quoquo pacto poſſint, ei moleſtiam exhibeant, cuius vexationis timor plerumque illum ad inquirenda, & punienda eorum delicta ſegniorem reddit.] Et Euariſtus Papa epiſt. 2. [Sunt (inquit) nonnulli, qui præpoſitos ſuos peruersè reprehendunt, ſi vel parum ipſis moleſti extiterint.] Refertur in cap. Sunt nonnulli, 2. q. 7. Prior intellectus magis placet ratione effectus; ſed hic poſterior eſt magis amicus literæ, in qua redditur ratio, quia cum prælati ex officio ſuo teneantur ſubditos arguere, & increpare, &c. odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur.

23 Decimò nota in eodem verſ. *Licèt autem*: bonum ordinem debitæ correctionis: eſt enim criminoſus primò arguendus, ſecundò increpandus, tertiò ſuſpendendus, quartò ligandus, ideſt excõmunicandus: vnde & dicitur; coerce, corripe, excommunica, degrada, vt cap. Fortè, 23 q. 4. de quo dic vt legitur, & notatur in cap. Cum non ab homine, ſupra de iudic. ſecundum Hoſt. hic num. 21. Io. Andr. n. 15. Abb. in 7. notab. & Mar. Socin. n. 31.
24 Et ex hoc collige ſecundum Anchar. in 12. notab. poteſtatem multiplicem ſuperiori conceſſam ſuper criminibus puniendis, quia varijs morbis parare varias medicinas oportet, non vt imperitus medicus, qui vno collyrio omnium oculos vult curare, cap. Neceſſe, 29. diſt. cap. Vt conſtitueretur, 50. diſt. Vnde Seneca in tractatu de Ira: [Ciuitati curandæ adhibitus ſum: pro cuiuſque morbo medicina curetur, hunc ſanat verecundia, hunc dolor, hunc ſeruitus, hunc ægeſtas: ita legum præſidem, ciuitatiſque rectorem decet verbis quamdiu poteſt ingenuè curare, æquitatemque boni, & æqui conſtituat; deinde tranſeat ad triſtiorem orationem, nouiſſimè ad pœnas, & has leues, & reuocabiles imponat: vltima ſupplicia vltimis ſceleribus imponat, vt nemo pereat, niſi quem perire etiam pereuntis interſit.

25 Vndecimò nota ibi. *niſi legitima præcedat inſcriptio*: accuſationem criminalem, quæ tendit ad depoſitionem prælati, nullatenus eſſe admittendã, niſi prius accuſator legitimè ſe inſcribat, vt hic; & in cap. Super his, ſupra eodem; & in cap. Licet Hely. infra de Simon. Quod limita in quinque caſi-
26 bus, quos recenſet gloſ. in d. cap. Super his, in ver. Oportet inſcribi.

27 Duodecimò nota ibi; *Qui diutius ſine ſcandalo diſſimulari non poſſit*, non ita facilè inquirendũ eſſe contra prælatum, ſicut contra ſubditum: nam contra ſubditum ſufficit præcedens infamia non ſcandaloſa, ſed contra prælatum oportet, vt præcedat infamia, quæ ſine ſcandalo diſſimulari non poteſt, vel ſine periculo tolerari, vt in litera: & eſt ſpeciale in prælato propter rationem in textu expreſſam, quia facilè à ſubditis falſa crimina eis impinguntur, cùm incurrat ob executionem officij odium plurimorum, vt dixi ſupra in 9. notab. & dic ſine ſcandalo, vt quia diffamatur de delicto incontinentiæ, de quo ſubditi multum ſcandalizantur, c. Veſtra, & c. Tua, de Cohabitat. Cler. & mulier. Nec ſcandalo obuiari poteſt, niſi fiat inquiſitio: & dic ſine periculo, vt quia eſt infamatus de dilapidatione, vel de hæreſi: vnde ſi ſuperior diſſimularet, inde ſequi poſſet rerum eccleſiaſticarum diſtractio, c. Prælatorum, infra eodem, & reſpectu hæreſis aliorum infectio, Clem. 1. §. Verum, de hæretic. vnde dicit Innoc. & poſt eum Io. Andr. n. 22. & Anch. n. 15. quando timetur periculum, poſſe contra prælatum procedi ſine multa infamia, arg. c. final. 7. q. vlt. & cap. Quieſcamus, 42. diſt. de quo dic plenius, vt per Innocentium in c. Licèt Hely, n. 1. infra de Simon. & hanc differentiam inter prælatum, & ſubditum perpendunt hic Abb.

num.

num. 9. & Marian. Socin. num. 40.
28 Decimotertiò nota in §. Debet, quod is, contra
quem inquiritur, debet eſſe præſens: quod patet
ex auctoritate Euangelica ibi; *Redde rationem villicationis tuæ*; & ſic præſens erat villicus, cui
dominus loquebatur, ſecundum Hoſt. n. 15. in ver.
Debet, & Io. Andr. n. 22. in ver. Igitur: vel idcirco
debet eſſe præſens, quia tenetur rationem reddere, quæ non benè redditur niſi per præſentes, vt
l. Cum ſeruus, ff. de condit. & demonſtrat. ſecundū
Anchar. hic n. 18. & hoc verum niſi cōtumaciter ſe
abſentauerit, vt in textu, quia tunc poteſt contra
ipſum ad ſententiam procedi, ſecundum ea, quæ
leguntur, & notantur in c. Veritatis, ſupra de dolo, & contum. & in c. Quoniam frequenter, vt lite
29 non conteſt. Item nota ordinem in inquiſitione
ſeruandum: Debent enim inquiſito exponi capitula, ſuper quibus eſt inquirendum, eique ſtatuendus eſt terminus ad faciendas ſuas defenſiones.
Item nomina, & dicta teſtium ſunt ei publicanda,
& danda ſunt nomina ſimul cum dictis; & non ſegregatim, quia alioquin reus neſciret quid à quo
dictum eſſet, ſecundum Io. Andr. hic n. 26. in ver.
Quid à quo. Item legitimæ exceptiones, & replicationes admittendæ, vt in litera, & notant Ioan.
o Andr. Butr. Cardin. & omnes in ſumm. text. Quare
ſi primo fieret inquiſitio, & poſtea traderentur
capitula nihil ageretur, quia peruertitur ordo, cap.
Cum petitum, ſupra de elect. ſecundum Hoſt. hic
n. 15. in ver. Fuerit, & Io. Andr. n. 25. in eodem ver.
& Butr. n. 38. & tandem probatis criminibus, ab
adminiſtratione remouebitur, ſi eam habet, vt
1 in litera; & notant omnes in ſummat. textus. Hæc
tamen procedunt in inquiſitione ſpeciali, quæ fit
contra certam perſonam, & ſuper certo crimine:
ſecus verò in inquiſitione generali, quia tunc non
dantur capitula, nec eſt cui dentur, ſed generaliter inquiritur, prout hic declarant Anchar. in 18.
notab. & Abb. in 13. notab. Numquid autem valeat proceſſus in inquiſitione ſpeciali ſi fiat inquiſitio non traditis reo capitulis, dicendum eſt
valere, ſi non opponatur: vnde ſi confeſſus fuerit
crimina, confeſſionem impugnare nō poterit quo
minus puniatur ex ipſa, eo prætextu, quod capitula ſibi tradita non fuerint, vel non fuerit infamatus, vt c. 8. de accuſat. lib. 6. Io. And. hic num. 25. &
Abb. vbi ſupra.
Decimoquartò nota in §. Ad corrigendos, quatuor modis procedendi ſuper crimine. Primus
eſt per viam notorietatis, de quo non vult loqui
ſextus dum dicit, vt de notorijs exceſſibus taceatur, de quo vide cap. Manifeſta, & cap. de manifeſta, 29. 1. & bonam gloſ. in c. Ad noſtram, il terzo,
in ver. Obſeruandus, de iureiuran. & Speculator
in tit. de not. crimin. & latiſſimè Salic. in l. ea quidem, à n. 58. vſque ad n. 92. & præcipuè n. 84. cum
duobus ſeqq. C. de accuſat. Secundus modus eſt
per viam denunciationis, de qua in cap. Nouit, ſupra de iudic. & cap. Si peccauerit, 2. q. 1. & per Speculator. in tit. de denunciat. & per Abb. in d. c. Ad
noſtram, de iureiur. Tertius per viam accuſationis, de quo per totum hunc titulum. Quartus modus per viam inquiſitionis, de qua præcipuè agitur in hoc cap. & largo modo ſecundum Abbatem
in 14. notab. Poteſt dari quintus modus, ſcilicet
per viam exceptionis, vt in cap. Super his, ſup. eod.
Item ſextus per viam actionis, cap. Ex parte, de
reſcript. cap. Querelam, de iureiur. quæ impropriè
dicitur accuſatio: de quo dic, vt in cap. Per tuas, il
primo infra de Simon. quos modos recenſet hic
Hoſt. n. 19. Io. And. n. 58. Petrus de Anchar. in 53.
notab. Abb. in 14 not. Io. de Anan. in §. Ad corrigendos, ante num. 1. & Marian. Socin. num. 47.
35 Conueniunt autem iſti modi in hoc, quod in quolibet iuxta formam iudicij ſequi debet forma ſententiæ, vt in litera ibi: [Illo ſemper adhibito moderamine, vt iuxta formam iudicij ſententiæ quoque forma dictetur.] & ad hoc quotidie allegatur
hoc cap. ſecundum Abb. in 14. notab. vnde dicit
fatuum eſſe iudicem, qui aliter condemnat, quàm
fuerit petitum, vt l. fin. C. de fideicom. libert. Di-
36 cit tamen Hoſt. n. 19. In Curia Romana agi de
crimine duobus modis, ſcilicet per modum iuſtitiæ, & per modum gratiæ: per modum iuſtitiæ ſex
modis ſuperius expreſſis: per modum verò gratiæ
proceditur per viam prouiſionis, diuiſionis, &
compoſitionis, vt latius per eundem Hoſt. dicto
n. 19. & Io. Andr. nu. 28. qui etiam tractant quan-
37 do diuerſi proceſſus diuerſis modis in diuerſis inſtantijs facti ſunt contra aliquem, & nullus ſufficit
ad condemnationem, ſed collati ſimul ſufficiunt,
An cumulatio fieri poſſit? Quidam affirmant eam
poſſe fieri, quaſi dulcis ſit mixtura bonorum, cap.
Nouit, in fin. 15. diſt. & arg. §. Si duorum, inſtit. de
rer. diuiſ. & quia Reipub. intereſt, ne maleficia remaneant impunita, c. Vt famæ de ſent. excōm. Sed
38 contra eſt, quia probatio vnius modi agendi non
facit fidem in alio modo agendi, vel ſuper alio articulo, c. Veniens, il ſecondo, §. 1. verſ. Quo audito,
Et §. Nos igitur, ſup de teſtib. & quia res inter alios
acta, &c. cap. penult. in princ. cum ſuis concordant. ſupra de re iudicat. & quia poteſt timeri,
ne per leue compendium ad graue diſpendium
veniatur, vt hic ſequitur in littera: & quia ſecundum formam iudicij ſententia eſt dictanda, vt in
tex. in ver. Illo ſemper. Et hanc partem ſequuntur hic DD. niſi cumulatio fieret de plenitudine
poteſtatis, vt concludunt Hoſtien. & Io. Andr. in
locis ſupracitatis: cum quibus concordant Butr.
num. 45. Io. de Anan. in §. Ad corrigendos, nu. 1.
39 & alij communiter. Ex his collige proceſſum ſuper crimine factum altero de prædictis modis non
impedire alium procedendi modum: quod intellige verum quādo proceſſus eſt perfectus; alias
dic vt notatur in cap. De his, ſupra eod. ſecundum
Anchar. num. 54. & Io. de Anan. vbi ſupra.
40 QVAERO, An in qualibet inquiſitione debeat ſeruari forma huius cap.
Solutio dicit Hoſtien. hic num. 6 triplicem eſſe
inquiſitionem, videlicet generaliſſimam, genera-
41 lem, & ſpecialem. Generaliſſima eſt, quæ fit ex
mero, & puro officio iudicis, vt quando agitur,
& quæritur in Concilijs generalibus, vel prouincialibus generaliter de ſtatu prouinciarum, ſeu
prouinciæ quantum ad Eccleſias, & perſonas in
melius reformandum, vt cap. Sicut olim, infra
eodem, cap. Graue, de præben. & §. Vt autem
omnis eccleſiaſticus ſtatus, in Auth. de Sanctiſſ.
Epiſ. Concilium Tolet. tertium, cap. 18. cap. Concilia, 17. diſt. cap. De Concilijs, & cap. Propter
eccleſiaſticas cum ſeq. 18. diſt. Concilium Aurel. 3.
cap. 1. Concilium Lateranen. ſub Leone X. ſeſſ. 10.
45 Conc. Trid. cap. 2. ſeſſ. 24. de reformat. Generalis eſt quæ fit tam in capite, quàm in membris alicuius Eccleſiæ ciuitatis, vel caſtri, vel alterius loci, dum Prælatus viſitat ex eodem mero, & puro
offi-

officio, cap. 1. & cap. Irrefragabili, de offic. Ordinar. cap. Placuit, 10. q. 1. cap. Excommunicamus, §. Et adijcimus, infra de Hæreticis, cap. 1. §. Sanè, de cenſ. lib. 6. Concil. Tolet. 4. cap. 35. Concil. Triden. ſeſſ. 24. de reform. cap. 3. & in his duobus caſibus dicit Hoſtien. non habere locum formam huius Concilij, ſed ſicut generaliſſima, vel generalis ex puro, & mero officio ſit inquiſitio, ſic etiã generaliter, & compendioſè proceditur contra

43 omnes. Vnde dicebat Abbas Antiquus hic n. 2. prope fin. Capitula tradi non debere quando inquiritur ſuper ſtatu Eccleſię, ſed ſolum quando inquiritur contra certam perſonam. Fit etiam inquiſitio generalis extra viſitationem aliquo impetente, ſeu denunciante, vel ex officio fama deferente, in quo caſu ſimiliter dicit Hoſtien. formã huius Concilij non eſſe ſeruandam, ſed aliam, de qua in cap. Cum I, & A, & cap. ſeq. de re iudic. Licèt ſubdat illa capitula poſſe etiam intelligi de ſingulari inquiſitione tantùm, vt ibi notatur, & cum Hoſtien. concordant hic Io. Andr. num. 7. & alij inferius citandi num. 54. Mar. Socin. num. 56.

44 Specialis, ſiue ſingularis eſt, quæ fit contra certam perſonam: & in hac diſtingue ſecundũ Abb. n. 11. verſ. Quædam eſt inquiſitio ſpecialis, ex mente

45 Hoſtienſis num. 7. & 8. Nam quandoque fit talis inquiſitio, non ad pœnam imponendam, ſed ex debito officij, veluti vt matrimonium non contrahatur propter aliquod impedimentum, velut nõ promoueatur quis ad Prælaturam, ſeu non confirmetur electus, ſi reperiretur vitioſus: & in tali inquiſitione non exigitur infamia, cap. final. de clandeſtin. deſponſat. cap. Poſtquam, cap. Cum dilecti, & cap. Nihil, de elect. cum multis ſimilibus: & vide quod notat Innocen. in cap. 1. de exceſſ. Prælat. et Hoſtien. in cap. vn. Vt Eccleſiaſt. benef. Et idem eſt vbicumque iudex ex puro, et mero officio procedit, in his maximè, in quibus imminet periculum animarum, vt patet in cap. Ad noſtram, il ſecondo, ſupra de iureiur. et in cap. 1. de offic. Ordin. et in l. 1. et l. In confirmando, ff. de confirm. tut. et in l. 3. ff. de ſuſpect. tutor. de quo dic plenius, vt notatur per Hoſtien. in ſumma de cri-

46 minibus ſine ordine puniendis, §. fin. Quandoq; verò hæc ſpecialis inquiſitio fit ad pœnam imponendam: & tunc ſubdiſtingue, nam aut proceditur ad denunciationem illius, ad quem hoc pertinet ex officio; & non eſt opus vt præcedat infamia, l. Ea quidem, C. de accuſat. cap. Præterea, de teſtibus cogen. non tamen denunciatur niſi notorium, aliàs non creditur denunciatoribus, vt notatur in cap. Nullus, il ſecondo, §. Aliquando, 4. q. 4. & per Doctores, maximè per Salicetum in

47 d. l. Ea quidem. Aut fit non ad denunciationem publici officialis, ſed fama deferente, & tunc aut proceditur contra prælatum ſæcularem, aut contra ſubditum etiam ſæcularem, aut contra regularem. Primo caſu contra ſæcularem prælatum nõ ſufficit ſimplex fama, vel clamor, & ſi frequens ſit, niſi ſit tanta, quæ ſcandalum generet, vel ſine periculo tolerari non poſſit, vt dixi ſupra in 12. not. Secundo caſu contra ſubditum ſæcularem ſufficit fama frequens, & clamoſa, & ſi non generet ſcandalum, vt in litera, & dixi in eod. 12. notab. & in vtroque iſtorum membrorum ſeruari debet forma, quæ hic traditur in §. Debet. Ac

48 propterea requiritur probatio famæ, de qua notatur in cap. Cum oporteat, §. final. in 1. reſponſo ſupra eodem: quod tamen totum eſt arbitrio boni iudicis relinquendum, ea tamen habita conſideratione, vt leuiores probationes ſufficiant contra ſubditum, quàm contra prælatum, vt patet in cap. Licet Heli, infra de Simon. & in cap. Paſtoralis, in 1. reſponſo in fin. ſupra de offic. delegat. & arg. cap. Cum illorum, §. Si verò clauſtralis, & §. præced. infra de ſenten. excommun. & l. 3. ff. de alien. mut. iudic. cauſ. fact. ſecundum Hoſtien. & Io. Andr.

49 Tertiò caſu cum ſit inquiſitio contra Regularem iterum ſubdiſtingue: nam aut fit ad correctionem, ſeu ad pœnitentiam ſecundum regulam: Et non eſt opus ſeruare formam hic præſcriptam, ſed iuxta eamdem regulam proceditur de plano, vt cap. Reprehenſibilis, & cap. Cum ſpeciali, ſupra de appellat. cap. final. de Regular. cap. In ſingu-

50 lis, & cap. Ea quæ de ſtat. Monachor. Aut fit inquiſitio, vt ab adminiſtratione remoueatur: & tunc quando agitur de Abbate, vel Priore Conuentuali, aut curam habente, & auctoritate Superioris inſtituto, quamuis non ad vnguem, tamen quoad quædam ſeruanda eſt forma huius capituli, vt ſcilicet vocetur, vt ſe poſſit defendere, vt patet in cap. Ad petitionem, §. Cum igitur, ſupra eod. & infra cap. Olim, §. Si verò, & in cap. Per tuas,

51 de ſimonia. Verumtamen ex leuioribus cauſis remoueri poteſt, quàm ſæcularis, vt dicitur in d. cap. Per tuas, in fin. & in cap. final. infra eodem:

52 & hic in fin. in §. Hunc tamen ordinem. Sed & conſuetudo ſpecialis locorum religioſorum in hoc ſpectanda eſt, vt ſubijcitur in d. cap. fin. & legitur, & notatur in cap. Quia nos, de appellat. Si

53 verò agitur de Priore ſimplici, vel officiali, ſeu aliam obedientiam tenente, talis inſtituitur, & deſtituitur pro libito Abbatis etiam ſine cauſa, vt legitur, & notatur in cap. Cum ad monaſterium, §. Tales, & in c. Monachi, §. Prioratus, & §. Priores, ſupra de ſtat. Monachor. & in cap. Volentes, §. final. de priuileg. lib. 6. & latius dicam infra num. 102.

54 Ita in hac materia inquiſitionis diſtinguit hic Hoſtien. num. 7. & 8. & latius in ſumma de inquiſitionibus, & cum eo concordant hic Ioan. Andr. num. 7. 8. & 9. Henric. Boich. á num. 1. vſque ad num. 7. Butr. num. 9. Cardinal. in §. Hunc tamen, nu. 6. poſt med. verſ. Alij aliter diuidunt, Anchar. num. 38. poſt med. verſ. Hoſtien. etiam hic dicit Abb. num. 11. & Io. de Anan. in §. Debet, n. 6.

Legiſtæ tamen aliter diſtinguunt; nam omiſſa illa generaliſſima inquiſitione, quæ fit per Officiales ad præſcriptum l. Cognouit, ff. de offic. Præſid. cuius loco hodie ſucceſſit proclama, ſeu bannum generale contra omnes homines malæ conditionis, & famæ, quod faciunt poteſtates in principio eorum officij, vt atteſtatur Angel. de maleſ. in ver. Hæc eſt quædam inquiſitio, num. 3. & Iul. Clar. in pract. §. final. quæſt. 3. in princ. Dicunt Legiſtæ duas tantùm eſſe inquiſitionum ſpecies. Altera dicitur præparatoria, quàm aliqui appellant gegeneralem, quæ fit ad inueniendum delinquentem, & iudex generaliter inquirit quiſnam delictum commiſerit, informationes generales deſuper aſſumendo. Altera dicitur ſolemnis, quæ fit ad puniendum contra particularem perſonam, de cuius

55 delicto iam Curia notitiam habuit. Et hanc Canoniſtæ ſpecialem appellant, & diffiniunt eſſe ius quoddam per officium procedendi ad condemnãdum

dum, & puniendum facinoroſos homines de territorio inquirentis de aliquo crimine non à maleuolis infamatos, vt per Præpoſitum in cap. De accuſatione, num.41. 2.qu. 8. Ita diſtinguit Bart. in l.2. §. Si publico, num.9. ff.de adulter. & Salyc. in

56 l. Ea quidem num.31. C. de accuſat quos refert, & ſequitur Bero hic num.33. Et fuit originalis diſtinctio Innocentij in cap. Bonæ, il primo, num.5. ſupra de elect. vbi formaliter inquit.[Item nota, quod ſic ſeruat totus mundus, quod contingente maleficio notorio ſtatim inquirit iudex generaliter non contra certam perſonam, & facta inquiſitione vocat nominatos in inquiſitione de maleficio, vt ſe defendant; & quod longam interpretationem recipit ex iteratione factorum mutari nō debet, l.Minimè, & l. Si de interpretatione, & l. ſeq. ff. de Legibus, & ſic cum maleficium ſic notoriè factum eſt, ſed quis illud fecerit, eſt incertum, iudex nullo vocato procedit ad inquiſitionem illius maleficij, ſcilicet per quos ſit factum; & idem ſi certum ſit de aliquibus perſonis, & de aliquibus incertum: et hæc inquiſitio, quæ fit de incerta perſona, eſt tantum præparatoria alterius inquiſitionis; nam contra perſonam in prima inquiſitione nominatam recipietur noua inquiſitio, et ijdē teſtes, qui dixerunt in prima, ſcilicet, quando contra nullam perſonam agebatur, iterum recipientur in ſecunda, quando contra certam perſonam agitur, argum. cap. Veniens, ſupra de teſtibus.] Hactenus verba Innocentij: quem refert Bald in l. Edita, in ſecunda lectura, num.30. ad fin.verſ.Et dicit Innocentius, C. de edendo, Angel. in l. Ea quidem, num. 5. C. de accuſat. dicens ita obſeruare communem conſuetudinem mundi, Io. de Anan. in cap. Inquiſitionis, num. 5. verſ. Sed aduerte: et ibi etiam Felin. eodem num. ſupra eod. Præpoſ. in cap. De accuſatione, num. 40. verſ. Et de hoc dicit Innoc. 2.q.8. alios cumulat Menoch. de præſumpt. lib.1. præſumpt.88. n.7. et 8. Communis igitur practica eſt, vt ſi non ſit porrecta cōtra aliquem querela, vel denunciatio, vel aliter aperta via iudici ad ſpecialiter inquirendum, ſed tantùm conſtet delictum fuiſſe commiſſum, iudex ſtatim ex officio inquirat generaliter interrogando teſtes, quos putat de negotio informatos in genere, an ſciant quis delictum cōmiſerit neminem nominando; Et in hac generali, ſeu præparatoria inquiſitione, quæ fit ad inueniēdum criminoſum, non requiritur, vt infamia præcedat: et ita omnes fatentur, vt inquit Bero. hic num.34. et Iul. Clar in prax. §. fin. quæſt.6. verſ. Scias etiam. Quando verò certus eſt delinquens, puta quia porrecta eſt contra aliquem querela, vel denunciatio, tunc iudex non inquirit generaliter, ſed ſpecialiter interrogando teſtes, quid ſciant de contentis in ipſa querela, vel denunciatione, in qua ille eſt ſpecialiter nominatus, tunc autem illa inquiſitio generalis tranſit in ſpecialem, quando teſtes, qui ſunt in genere interrogati, nominant ipſi in ſpecie delinquentem; nam eo caſu illa denominatio aperit viam iudici ad inquirendum ſpecialiter contra illum nominatum, ideſt ad alias informationes contra eum aſſumendas, ita Iul. Clar. in d.§.final. quæſt. 5. verſ. Poterit igitur; et conſtat ex verbis Innocentij ſuperius relatis, num. 56. Et ad hanc ſpecialem inquiſitionem ſiue fiat ex officio, ſiue ad querelam, vel denunciationem, iudex deuenire non poteſt, niſi præcedente infamia, iuxta text. hic: & eſt communis opinio, de qua teſtantur Angel. in l. Si vacantia, n.177. C. de bon. vac. lib.10. Boſſ. in pract. tit. de inquiſit. num. 21. & in tit. de indit. num. 75. in fine Marſ. in pract. crimin. in §. Conſtante, num.22. Hypol. Riminal. conſ.crimin. diuerſ.105. num.27. lib.1. Grat. conſ.57. num.11. lib.2. Roland. conſ.24. n.21. & ſeq. vol.1. & conſ.3. num.15. vol.3. & conſ.57. num.29. vol.4. Clar. in pract. §. final. quæſt.6. verſ. Idem etiam.

60 Cæterum aduerte: nam quicquid ſit de iure, hodie iſta diffamationis ſolemnitas in inquiſitionibus receſſit ab Aula, ſecundum Clar. d.q.6. verſ. Præterea ſcias: nam hodie practica ſeruat, vt iudex conſtito de delicto, aſſumendo informationes, in genere, interroget primo teſtes, quos putat informatos, an ſciant quis illud maleficium commiſerit, & ſi dicant ſe neſcire; tunc interrogat eos ſuper diffamatione neminem nominando, ſed in genere interrogando, an ſaltem ſciant contra quos de illo delicto fama laboret, & ſi dicunt aliquem diffamatum; tunc contra illum ſpecialiter inquirendo, ad citationem, vel ad capturam iuxta inditiorum qualitatem procedit, & ſic vnico contextu ſuper veritate criminis, & ſuper diffamatione informationes aſſumuntur, vt ibi per eum, qui propterea ſubdit ſe numquam vidiſſe aliquem proceſſum fieri, qui à diffamatione inciperet. Sed contra huiuſmodi practicam inſurgit Rolandus à Val. in conſ.57. num.26. & ſeq. vol.4. nam ſecundum eum licèt teſtimonium Clari ſit magnum, tamen eſt ſpernendum, quia omnes Doctores tam antiqui, quàm moderni concludunt, & exclamant in inquiſitione famam debere præcedere, nec aliquis eorum dicit de conſuetudine cōtrarium ſeruari, prout dicit Clarus. Quinimo, vt inquit Ludouic. Cat. conſ. crimin. diuerſ. 99. num.1. lib. 1. in paucis: totus mundus ſequitur hanc concluſionem, quod inquiſitio non præcedente diffamatione facta; nulla, & inualida ſit. Idem ſaluando Clarum, dicit ipſe Rolandus illius practicam procedere in ſtatu Mediolani, prout ipſe loquitur, & vbi erat verſatus, & non alibi. Verum vt nouiſſimè obſeruat Proſper Farinac. in pract. tit. de inquiſit. q.9. num.21. verſ. Ego vero. Conſuetudo, de qua loquitur Clarus, non eſt contra iuris diſpoſitionem: non enim ipſe dicit ſimpliciter, & indiſtinctè in inquiſitione de conſuetudine famam non debere præcedere, quia hoc eſſet contra auctoritates noui, & veteris teſtamenti, de quibus in hoc c. contra canonicas ſanctiones, & vnanimem Canoniſtarum conſenſum; ſed tantùm dicit ſecundum practicam, qua hodie vtuntur in inquirendo, non requiri, vt præcedat infamia, quia commiſſo delicto non incipiunt à ſpeciali inquiſitione contra aliquem, in quo caſu debet præcedere infamia, ſecundum omnes, ſed à generali aſſumptione informationum, videlicet quis illud delictum commiſerit: in qua generali informatione, & inquiſitione conueniunt omnes, non eſſe neceſſarium, vt fama præcedat, & concluſum eſt ſupra num. 57.

61 Deinde ſubdit Clarus, quod ſi teſtes in genere interrogati aliquem nominauerint in ſpecie, poterit iudex ex generali illa inquiſitione deuenire ad ſpecialem contra nominatum etiam nulla præcedente fama: & hoc ſimiliter non eſt contra concluſiones Doctorum. Imo generalis inquiſitio, in qua per teſtes aliquis fuit nominatus, ſine alia forma aperit viam ad ſpecialem inquiſitionem

iuxta

iuxta theoricam, & practicam Innocentij, quam
ſeruat totus mundus, vt dictum eſt ſupra nu. 56.
& prædictis adde Mar. Socin. hic art. 1. in 1. quæſt.
vbi tradit nouem capita diſtinctionum in inquiſi-
tionis materia, & egregiè ſingula diſtinctionum
capita exemplificat.

62 Secundò QVAERO, Cùm ad ſpecialem inqui-
ſitionem ſuper certo delicto, & cõtra certam per-
ſonam, quæ verè, & propriè dicitur inquiſitio, ſe-
cundum Præpoſitum in c. De accuſatione, nu. 41.
2. quæſt. 8. iudex procedere poſſit tam ex ſuo me-
ro officio, quàm ad partis querelam, ſeu denun-
ciationem: an, & in quo iſti duo modi proceden-
di inter ſe differant.

63 Solutio: Gloſſa magna hic videtur aſſignare
2. differentias inter proceſſum faciendum ex
mero iudicis officio, & illum, qui fit alio impeten-
te, ſeu promouente inquiſitionem.

Prima differentia eſt, quia quando procedit ex
mero officio, tunc recipit iuramentum ab illis,
contra quos eſt facienda inquiſitio; ſed quando
procedit ad inſtantiam alterius, hoc iuramentum
non recipit, ne inſtruat aduerſarium, ſed ipſe ad-
uerſarius debet probare ea, quæ denunciauit.

64 Secunda differentia eſt, quia quando procedit
ex officio, non tenetur recipere probationem ſu-
per fama; ſatis enim eſt, vt de ea conſtet ſibi: ſecus
quando procedit ad alterius inſtantiam, & cum
gloſſa quoad hanc differentiam concordat Petr.
de Sampſone, & Abb. Antiq. nu. 3. qui ſimiliter di-
ſtinguunt inter inquiſitionem, quam facit iudex
alio proſequente, & illam, quam facit à ſeipſo, &
ex officio ſuo, vt in primo caſu non procedat iudex
ſuper inquiſitione veritatis, niſi probetur infamia
per eum, qui fuit promotor inquiſitionis: ſed in
ſecundo, quando ex officio, tunc poſtquam con-
ſtat iudici de infamia, de veritate inquiret, licèt
inquiſitus neget ſe infamatum; nec tenetur ipſe
iudex fidem facere de infamia: cui enim faceret
fidem, cum ipſe ſit iudex? Si tamen inquiſitus
propter hoc appellaret, tunc coram iudice appel-
lationis teneretur primus iudex de infamia face-
re plenam fidem, & ſequitur Io. Andr. nu. 36. An-
char. n. 29. Abb. n. 17. verſ. Secunda differentia eſt,
Angel. in l. Si vacantia, num. 177. C. de bonis vacan.
lib. 10. vbi videtur tenere, diffamationem non re-
quiri quando iudex non ad poſtulationem partis,
ſed ex mero officio inquireret, & dicit Auguſtin.
ad Angel. de maleſ. in ver. Hæc eſt quedam inqui-
ſitio, n. 57. Aſſeſſores hoc communiter obſeruare:
ſed certè in hoc contra Angel. eſt magis commu-
nis opinio, vt inquit Hieronym. in Apoſtill. ad An-
gel. de maleſ. in loco præalleg. n. 68. verſ. Quartò in
quantum, quem refert Grat. conſ. 57. n. 11. lib. 2. &
Rolan. conſ. 24. circa fin. lib. 1. Boſſ. in tit. de indit.
n. 75. in fin. Hyppolit. Rimin. inter conſilia crimi-
nalia diuerſ. conſ. 105. nu. 27. lib. 1. & Iul. Clar. in
pract. §. fin. quæſt. 6. verſ. Idem etiam, ſubdens eam
eſſe rationi magis conſentaneam; nam quando
proceditur ex mero officio, tunc magis neceſſaria
eſſe debet diffamatio, quæ ſuccedit loco accuſa-
toris, vt dicunt Scribentes in hoc cap. ob quam
rationem alijs etiam relatis hanc opinionem ſi-
militer dicit eſſe veriorem, & magis communem
Proſper Farinac. in pract. tit. de inquiſit. quæſt. 9.
n. 4. verſ. Non tamen per hoc recedas. Tu tamen
aduerte, quia gloſſa, & Canoniſtæ noſtri non di-
cunt diffamationem non requiri quando iudex ex
officio procedit, imo dicunt etiam eo caſu iudi-
cem debere per ſe inquirere de fama; ſed tantùm
aſſerunt ſatis eſſe, vt de huiuſmodi fama conſtet
iudici, qui non tenetur de ea fidem facere, nec
probationes aſſumere quando procedit ex officio
ſuo, ſed ſolùm quando procedit alio inquiſitio-
nem promouente; & ita vtroque caſu diffamatio-
nem requirunt, & ſolùm conſtituunt differentiam
ſuper illius probatione.

65 Tertia differentia, quia ſi iudex procedit ad in-
ſtantiam alterius, admittit probationes contra-
rias ſuper bona fama: ſecus quando procedit ex
officio: & ratio diuerſitatis eſt, quia non ita præ-
ſumitur contra iudicem, ſicut contra partem, arg.
cap. In noſtra, de procurator. & cap. Ad audientiã,
de præſcript.

66 Quarta differentia vltra gloſ. ponitur per Do-
ctores, quia quando proceditur ad inſtantiam, fit
litis conteſtatio cum promouente inquiſitionem,
vt in c. Cum dilectus, de purgat. canon. ſecus quan-
do ex officio proceditur, quia non eſt cum quo fiat
litis conteſtatio; ſed fit quædam quaſi conteſtatio
inter infamiam, quæ tenet locum accuſatoris, &
reſponſionem inquiſiti.

67 Quinta differentia, quia quando proceditur
ex officio, poſſunt recipi teſtes etiam publicatis
atteſtationibus; tunc enim ceſſat ratio timoris
ſubornationis, cum ſemper teſtium dicta ſint no-
ta iudici: ſecus quando proceditur ad inſtantiam
partis, vt notatur in cap. Cum clamor, ſupra de
teſtibus, & has duas differentias vltra gloſ. ponit
in ſpecie Abbas n. 17.

68 Tertiò QVAERO, cum ſupra in 14. notab. di-
ctum ſit tribus modis principaliter poſſe proce-
di ſuper crimine, videlicet per viam inquiſitionis,
accuſationis, & denunciationis, in quibus differat
iudicium inquiſitionis ab alijs iudicijs.

69 Solutio, dic ſecundum Speculat. in tit. de inqui-
ſitione, §. 1. n. 33. in pluribus differre. Primò enim
in iudicio inquiſitionis fama habetur loco accu-
ſatoris, vt hic, & in cap. Licet Heli, de Simon. &
dictum eſt ſupra in 8. notab. in alijs autem nullus
regulariter ſine accuſatore, vel denũciatore dam-
natur, vt cap. Relatum, 5. q. 3. & cap. vnico, ſupra
70 vt Eccleſ. Beneſ. Secundò, in cauſa inquiſitionis
teſtes recipiuntur lite non conteſtata, quod non
contingit in alijs regulariter, ca. Quoniam, §. Sunt
71 & alij, ſupra vt lite non conteſtata. Tertiò in iu-
dicio inquiſitionis recipiuntur minus idonei te-
ſtes cum ſit inquiſitio tam in capite, quàm in
membris, vel ſuper ſtatu Eccleſiæ, vt notat idem
Speculator in d. §. 1. num. 21. quod non fit in alijs
cauſis, vt cap. Ex parte A. ſupra de teſtibus, §. In
72 teſtibus, 4. q. 3. Quartò inquiſitio fit de manifeſtis
per famam, vt hic, non de occultis, vt in c. Quali-
ter in fin. ſupra eod. Alia verò iudicia inſtituuntur
etiam ſuper occultis, dummodo probari poſſint,
73 cap. Plerumque, 2. q. 7. vnde accuſatus etiam ſuper
occultis reſpondere compellitur, quia iurat de
calumnia, cap. 1. de iuram. calumn. ſecundum
Hoſt. hic num. 16. Ioann. Andr. num. 25. in ver. Fa-
cultatem, & Butr. n. 39. & ad cap. Non tibi, de pœ-
nit. diſt. 1. quod videtur innuere oppoſitum, reſpõ-
74 de vt per eos. Quintò in inquiſitione proceditur
quandoque ad remotionem dum negotium agi-
tur, cap. Quia ea, 3. q. 2. probata tamen prius ſuſpi-
cione dilapidationis, cap. Licet Heli, verſ. Quia
verò, & cap. Per tuas, de Simon. & cap. fin. infra
eod

Digitized by Google

eod. in alijs iudicijs ſecus, vt cap. Volumus, 16. q. 4. cap. 1. de iudic. cap. Nonne, 8. q. 4. Sextò in iudi-
75 cio inquiſitionis, ſi crimen ſit graue, prælatus conuictus ab adminiſtratione totaliter remouetur, vt hic in textu ibi: [Quatenus ſi fuerit grauis exceſſus, & ſi non degradetur ab ordine, ab adminiſtratione tamen amoueatur omnino.] & notat Bernar. in gloſ. 1. verſ. Crimine verò ſic probato; cum quo concordant Hoſt. n. 23. Io. Andr. n. 30. Henric. Boich. n. 13. & communiter omnes. In iudicio verò accuſationis prælatus de graui crimine conuictus deponitur, vt cap. Inquiſitionis, & cap. Super his, ſupra eod. cap. Tuæ de pœnis, cap. Vnum orarium, §. Criminis, 25. diſtinct. & hic in tex. ibi: Criminalis accuſatio, quæ ad diminutionem capitis, idest degradationem intenditur, & dic degrationem, idest depoſitionem: nam etiam verbalis depoſitio ab ordine dicitur degradatio, quia priuat, & deijcit, cap. Degradatio, de pœnis, lib. 6. ſecundum Abbatem hic n. 10. & Mar. Socin. n. 42. & eſt
77 pœna capitalis, quæ ſequitur ex accuſatione, vt inquit Hoſt. hic n. 13. & ſic mitius punitur inquiſitus, quàm accuſatus, vt in præcitatis iuribus, & notat Bald. in l. Ea quidem, n. 49. C. de accuſat. Io. de Anan. in cap. Inquiſitionis, n. 4. ſupra eodem, de quo dic plenius, vt hic per Henric. Boich. nu. 12. & iſtis duobus modis debet iudex imponere pœnam ordinariam, & non pœnitentiam, ſecundum Abb. in 14. not. prædictas ſex differentias ponit Speculator citatus ſupra n. 69. & ex illo Mar. Socin. hic
78 n. 92. In denunciatione autem iudex non debet pœnam ordinariam imponere, ſed tantùm ad pœnitentiam compellere, vt per Abbatem vbi ſu-
79 pra. Verum vt dicit Henric. Boich. n. 14. ſicut denunciatio diuerſimodè fieri poteſt, & natura diuerſa eſt, ſic quoque diuerſæ ſententiæ formabuntur. Nam ſi denunciatio ſit euangelica, pœnitentia iniungetur; ſi iudicialis, ad ſatisfactionem condemnabitur; ſi canonica, pœna infligetur, vel peccatum fieri inhibebitur, vel aliter ſecundum quod requirit denunciationis modus, ſententiabitur; de quo dic vt legitur, & notatur in c. Nouit, in primo reſponſ. ſupra de iudic. & ſecundum hanc diſtinctionem intelliguntur illa verba textus, vt iuxta formam iudicij ſententiæ quoque forma dictetur, ſecundum Hoſt. n. 23. verſ. In denunciatione, Io. Andr. num. 30. eodem verſ. & Henric. Boich. n. 14. cum quibus ſatis concordat Archid. in cap. Si peccauerit, nu. 15. 2. q. 1. Septimò iſti tres modi tendunt ad diuerſos fines, ſecundum Abbatem hic in 14. notab. nam inquirentis officium eſt veritatem inuenire, vt per Azzo. inſtit. de offic. iudic. in princ. cap. Qualiter, de offic. iudic. & notat Bald. in l. Edita, n. 30. circa finem, verſ. Aut loquimur in proceſſu inquiſitionis, C. de edendo: ſed accuſatio fit ad puniendum, & ad publicam vindictam, l. Nõ ignorat, & l. Si quis, C. de his, qui accuſar. non poſ. cap. Inquiſitionis, & c. Super his, ſupra eodẽ, Bald. loco citato; denunciatio verò fit ad correctionem, vt dicitur in d. c. Super his, c. Si peccauerit, 2. q. 1. in denunciatione enim attenditur emendatio fratris, ſed in accuſatione punitio criminis, S. Thom. in 2. 2. q. 67. art. 3. ad 3. & q. 66. art. 1. in corpor. & in 4. ſent. diſt. 35. art. 3. ad 6. Octauò, ſicut accuſationem legitima præcedere debet inſcriptio, ſic & denunciationem charitatiua correctio, & inquiſitionem clamoſa debet inſinuatio præuenire, vt hic dicitur in §. Ad corrigendos, & eſt repetitum in c. Licet Heli, de Simon. Cum enim accuſatio inſtituatur ad depoſitionem, ne aperiatur via calumniandi, accuſator debet ſe inſcribere, vt in cap. Super his ſupra eodem, ideſt ſe obligare ad eamdem pœnam, ſi non probauerit, quam reus debuiſſet ſi probaſſet, vt c. Quiſquis, & c. Qui crimen, 2. q. 8. & notat gloſ. in d. c. Super his, in verb. Oportet inſcribi, & de hac pœna talionis vide quod legitur, & notatur in c. Quod debetur, 14. q. 1. & in c. Sex differentiæ, 23. q. 3. per Alber. in l. final. C. de accuſat. & per D. Thom. in 2. 2. q. 68. art. 4. in corp. & in 4. ſent. diſt. 41. art. 5. q. 2. ad primum; & de forma accuſationis tria continente vide textum in l. Libellorum, C. de accuſationibus, quæ eſt canonizata in c. Per ſcripta, §. Sed Calixtus, verſ. Libellorum, 2. q. 8. In inquiſitione autem non requiritur inſcriptio, vt dicitur in d. cap. Super his, ſupra eodem, quia ceſſat ſuſpicio calumniæ tum ob præcedentem infamiam, tum quia non eſt ibi, qui ſe opponat, & ſe inſcribat, vt ibi per Felin. n. 2. in fin. In denunciatione ſimiliter non requiritur inſcriptio, ſeu obligatio ad pœnam talionis, quia non inſtituitur ad puniendum, ſed ad corrigendum; vt dictum eſt; & ideo denunciationem debet præcedere admonitio, ſeu charitatiua correctio, vt in iuribus ſupra citatis; & egregiè declarat S. Thomas in 2. 2. q. 33. art. 8. & in 4. ſent. diſt. 19. q. 2. art. 3. q. 3. quæ tamen admonitio in ac-
83 cuſatione, & inquiſitione non requiritur, etiamſi fiat alio denunciante, ſeu promouente, ſed ſtatim poteſt procedi ad inquirendũ, vt hic firmat gloſſa noſtra, Hoſt. n. 7 & Io. Andr. n. 37. & plenè Aretin. n. 39. & docet S. Thom. d. diſt. 19. q. 2. art. 5. quæſt. 1. ad 4. vbi ait in accuſatione non agi ad emendationem peccantis, ſed ad bonum commune, ſcilicet iuſtitiam conſeruandam per punitionem delinquentis; & ideo accuſationem in iudicio bona conſcientia fieri poſſe etiamſi admonitio non præcedat, nec eſſe contra præceptum Domini, quod intelligitur quando agitur ad emendarionem peccantis: inquiſitionem verò faciendam non eſſe, niſi de notorio peccato, quia oportet vt inquiſitionem præcedat clamoſa inſinuatio, & ideo ſecreta admonitio non requiritur de neceſſitate.

84 Quartò QVAERO, quomodo probetur fama.

85 Solutio. Secundum Innocentium hic n. 1. teſtis deponere debet, eum, de quo agitur de tali crimine diffamatum eſſe, & interrogatus apud quos ſit diffamatus, reſpondere tenetur apud tales, & niſi eos nominet, non videtur reddere bonam cauſam dicti ſui; & ratio eſt, quia aliter ſciri non poteſt, an illi ſint viles, & maleuoli, an verò fide digni; de quo ante omnia iudici conſtare debet, vt hic in verſ. Ex quibus auctoritatibus. Debet ergo dicere, apud tales, & tales eſt ſuſpectus, quia hæc ab eis audiui, vel vidi eos vitare ipſius familiaritatem: & ſubdit Innocent. ſufficere, ſi dicatur à duobus ſe audiuiſſe, quia textus noſter loquitur in plurali, ibi, *prouidis, & honeſtis*. Ergo ſufficiunt duo, l. Vbi numerus, ff. de teſtibus. Aduerte tamen, quia non ſufficit ſi teſtis dicat apud duos eſſe ſuſpectum, quia ex hoc non eſſet probata fama, vt c. Inquiſitionis, in fin. ſupra eod. ſed oportet eum addere in ſuo teſtimonio; quod hoc ipſum, quod audiuit ab illis duobus, clamat maior pars viciniæ: & hoc intendir hæc litera, dum dicit, quod illi prouidi viri debeant dicere, quod clamor

innuit, & diffamatio manifeſtat, ad idem textus
in cap.Super eo, ſupra de eo, qui cognouit con-
ſang. vxor. ſuæ, & cap, 2. infra, de purgat. canon.
Quidam tamen, vt ſubijcit Innocentius n.4. verſ.
In præſenti autem caſu, non improbabiliter di-
cunt ſatis eſſe, vt teſtes etiam nullis perſona ex-
preſſis dicant, rumor, & infamia eſt per viciniam:
reſeruatur enim alteri parti facultas probandi in-
famiam hanc eſſe tantum apud viles, aut maleuo-
los, vel ab ipſis ortum habuiſſe: quo probato non
procedit inquiſitio, arg c.In cunctis, 11.q.3. & hic
non cauetur, vt teſtis debeat hoc dicere, ſed tan-
tum vt ſuperior non debeat ad inquiſitionem
procedere, niſi clamoſa inſinuatio per bonos, &
graues ad eum peruenerit: & cum his dictis In-
nocentij concordant hic Io.Andr.n.11. Ancharan.
n.33.Abb.n.1.& 4 Cardinal.in §.Hunc tamen.n.9.
& communiter DD.vt atteſtatur Alex. conſ. 100.
ſuper primo caſu poſt n.4.verſ. Sextus teſtis, lib.1.
Aretin.in c.Cum oporteat, poſt nu. 58. verſ. Com-
muniter tamen, ſupra eod. vbi etiam teſtatur de
magis cõmuni, & practicata opinione Gandin. in
rubrica Quomodo, de maleſ. cognoſ. per inquiſi-
tionem, poſt num.11. & alij plures, quos nouiſſimè
cumulat Farinac.de indit.& tortura, q.47.nu.227.
& n.236.

86 Sextò QVAERO, An fama in criminalibus ali-
quem gradum probationis conſtituat.

87 Solutio: Explorati iuris eſt ſolam famam, quæ
eſt contra aliquem, quod maleficium commiſe-
rit, eſſe ſufficiens inditium ad inquirendum con-
tra eum, vt hic eſt tex.apertus: idque fatentur om-
nes, vt inquit Iulius Clarus in practica.§.final.q.6.
in princip.& q.21.verſ.Fama ſola; quia fama ſuc-
cedit loco accuſatoris, vt dictum eſt ſupra in 8.
notab. quandoque verò fama tribuit materiam
indicendi purgationem canonicam, c.Presbyter ſi
à plebe, 2 q.7 & c. Accedens, ſupra eodem cum ſi-
milibus: quandoque tribuit materiam ſuſpenden-
di à beneficio, & officio donec ſe purgauerit con-
currentibus tamen requiſitis, de quibus per Mar.
Socin.in c.Nos inter, nu. 3. infra de purgat. canon.
quandoque coadiuuat probationes iam factas, ſeu
alia adminicula, vt cap. Præterea, ſupra de teſtib.
88 gradum tamen probationis non facit, ſecundum
Mar.Socin.hic n.635.quia in criminalibus proba-
tiones debent eſſe luce clariores, vt l. Sciant cun-
cti, C de probat.c.Sciant, 2.q.8.& c.Epiphanium, 5
q. 6. vbi probatur nec ſemiplenam facere proba-
tionem, niſi de crimine ciuiliter ageretur; & ſen-
tit gloſ.in c.Veniens, il primo, in ver.Illorum, de te-
ſtib.quam ait eſſe communiter approbatam Bero.
hic n.78. & hanc eſſe communem opinionem at-
teſtatur etiam Decius in eodem cap.Veniens, n.25
& ita etiam ſe habere communem practicam af-
firmat Salic.in l.Ea quidem, nu.133.C.de accuſ. &
Bertrand.conſ.126 n.11.lib.7.quos refert, & ſequi-
tur Iul.Clar.in pract.§.final.q.21.verſ.Fama ſola,
ibi, Fama enim in criminalibus non probat neq;
etiam ſemiplenè; vnde ſine adminiculis non eſt
89 ſufficiens inditium ad torturam, & ita tenent cõ-
muniter DD.vt ait Marſil.in l.De minore, §.Pluriũ
n.30.ff.de queſt.& conſ.3.n.4.in fin.hanc etiam di-
cunt communem concluſionem Iaſ.in repit. l.Ad-
monendi, n.207.ff.de iureiur.Crauet. conſ.41. n.6.
Blanch.ad l.fin.num.312. verſ. Vnde Baldus, ff.de
queſt.Grammat.conſ.42.n.15. dicens ita per aſſeſ-
ſores obſeruari, Duęo.alios referens, & communẽ
dicens in reg.300.in 4.fallen.& in reg 301.in prin-
cip.& alij plurimi apud Farinac.de indit.& tortur.
q.47.nu.4. & quamuis in hoc articulo magna ſit
controuerſia inter Scribentes, & Io.Andr. ad Spe-
culat.in tit.de notor.crimin.§.Fama, in verb. Ve-
niens, circa fin.quem refert Marſil. in d. l. De mi-
nore, § Plurium, n.30.& conſ.72. nu.16 atteſtetur
contrarium ſeruari de conſuetudine, vt ſcilicet fa-
ma ſola ſit ſufficiens ad torturam, prout etiam ſe
vidiſſe aliquando per aſſeſſores obſeruari refert
Gandinus de maleſ.in tit.de queſt. n 39. Tamen
Iulius Clarus in d.q.21.verſ.Fama ſola, circa med.
dicit ſe fuiſſe ſemper ſequutum communem opi-
nionem, quam etiam audiuit ſemper obſeruari ab
alijs iuſtis iudicibus, vt ſcilicet nunquam proce-
datur ad torturam ex ſola fama, niſi cum ea con-
currat aliquod aliud adminiculum; & ſubdit ſe
credere eam tutiorem, & veriorem; & quamuis
ad torquendum videatur ſufficere minus quàm
ſemiplena probatio, nihilominus cum fama ſit in-
ditium à delicto valde remotum, & multum fal-
lax, vt quotidie experientia docet: putat Clarus
iudicem tutius facturum, ſi nullo alio adminiculo
concurrente reum tormentis non ſubijciat: in alijs
autem quàm criminalibus an fama faciat plenã,
vel ſemiplenam probationem, diſtingue plures
caſus, vt hic plenè per Mar.Socin.nu 621. circa fin.
verſ.Circa tertium membrum.

90 Septimò QVAERO, An ſtatim lata ſententia
ſuper crimine, prælatus intelligatur ipſo iure pri-
uatus dignitate, vel beneficio, adeout beneficia
huiuſmodi poſſit alteri conferri.

91 Pro ſolutione Innocentius hic n. 10. latius pro-
ſequitur articulum quos effectus producat ſentẽ-
tia, & diſtinguit plures caſus. Quandoque enim
92 talis eſt pœna impoſita ex delicto intentato, quæ
ſtatim aufert libertatem: & tunc ſtatim lata ſen-
tentia ſuper crimine non licebit condemnato te-
ſtamentũ condere, nec poterit ex teſtamento ali-
quid capere, l.Qui vltro, ff de pœnis, l.1. §.à Præ-
fecto, ff de Legat 3 quod tamen fallit in his, quæ
condemnato competerent ratione publici officij,
vt prælato; nam geſta per eum tenent, donec in
officio toleratur, c.Nonne, 8.q.4 quod ſi oppoſitũ
diceremus, ſequeretur abſurdum, quia condem-
natus depoſiti, vel mandati eſt infamia, vt l.Furti,
§.penult.& vlt. ff. de his, qui notantur infamia:
numquid ergo dicemus propter hoc ſententias ab
eo latas vlterius non valere? c.1.3.q.7.Abſit: om-
nia enim tolerantur propter officium, quod admi-
niſtrat, l.Barbarius, ff. de offic.Prætor. c.Seruandũ,
14 diſt. & prædicta ſunt vera, niſi eſſet lata ſenten-
tia depoſitionis, vel eſſet ſpoliatus inſignijs digni-
tatis: tunc enim ſententia à tali lata non teneret,
l.2.§.Igitur, ff.de his, qui notantur infam, l. Cum
Prætor, ff de iudic.non enim poteſt dici amodo to-
leratus, ſed intruſus; facit c. Veritatis, ſupra de
dolo, & contum.& c.Tanta infra de exceſſib.præ-
93 lat.& ex hoc infert Innoc.d.nu.10. verſ. Credimus
tamen, vt Epiſcopus diœceſanus poſſit alteri con-
ferre beneficia, quæ ſic depoſitus habet ſub eo. c.
Multi, 2.q.1.Nec obſtat c Super his, ſupra eodem;
quia ibi loquitur, cum probatur crimen per mo-
dum exceptionis, quo caſu iudex non poteſt ſuper
alio iudicare, c.Licet Heli, de Simon. Sed hic lo-
quitur cùm probatur per viam accuſationis, vel
inquiſitionis, quo caſu per ſententiam efficitur
crimen notorium, c. Veſtra, & c.Tua, de cohabit.
cler.

Digitized by Google

94 cler. & mulier. ex quo ſequitur, vt non ſolùm beneficijs, quæ poſſidet in Diœceſi Epiſcopi pronunciantis, ſed & in quacumque alia ſpoliari poſſit, c. Poſtulaſti, ſupra de foro compet. Neque hoc contingit ex eo, quod res cum vno acta, alijs proſit, ſed quia per hoc efficitur res notoria: vnde bene ſequitur pœna ablationis beneficij, quia ſententia non inducitur ad probandum, quod per eam dicatur priuatus, ſed inducitur ad probationem criminis, ſcilicet quod ſit notorium; & ideo per talem ſententiam probaretur infamis, & à teſtimonio, vel ab ordinibus repelleretur, c. Teſtimoniũ, de teſtib. & cum his dictis Innocentij concordant hic Io. Andr. n. 21. Butr. in fine, Anchar. n. 39. Card. in §. Hunc tamen, n. 17. & alij communiter.

5 Sed hic incidenter QVAERITVR, An prælato condemnato liceat Capitulo, ſiue Electoribus ad
6 electionem alterius procedere. Punctus quæſtionis videtur ad hoc reſtringi, an poſt ſententiam condemnatoriam prælatus remaneat poſſeſſor dignitatis, & beneficij, vel priuatus ſit: ſi enim remaneat, quamvis iniuſtè poſſideat, non videtur alius poſſe eligi propter illam poſſeſſionem, c. Cũ noſtris, de conceſſ. præben. concludit Innoc. eod. n. 10. poſt medium, verſ. Clerici autem, quandoque iudex pronunciat tantummodo ſuper delicto, putà prælatum commiſiſſe homicidium, quandoque pronunciat etiam ſuper pœna, vt quia priuat, vel perpetuò ſuſpendit. Primo caſu non licet alium eligere, niſi electoribus fuerit eligendi poteſtas data. Secundo autem caſu licet Canonicis eligere quando pœna, ſuper qua eſt pronunciatum, infamiam irrogat, veluti ſi prælatus ſuſpendatur perpetuò propter furtum, vel aliud publicum crimen, de quo damnatus eſt: tunc enim alius in locum eius eligi poteſt. Et idem ſi ſola pœna ſine ſententia ſuper crimine infligitur, ex qua irrogatur infamia: euidentior enim eſt infamia, quæ ex pœna procedit: quàm quæ ex ſententia: ſecus verò ſi non ſuſpendatur ex tali cauſa infamiam irrogãte, vt c. In loco, 5. q. 4. ſecundum Innoc. cum quo ſimiliter concordant Io. Andr. d. n. 21. verſ. Clerici autem, & alij proximè citati. Quę perpetuò commenda memoriæ, quia valde vtilia ſunt ad ſciendum an quando prælatus per ſententiam eſt priuatus dignitate, vel eſt de tali crimine condemnatus, quod ſufficit ad priuationem, electores poſſint alium eligere; anue quando pœna priuationis ipſo iure à ſtatuto, vel à conſtitutione imponitur ſtatim ſine alia ſententia declaratoria, liceat ad alterius electionem procedere: ſolutio enim patet ex prædictis; & facit c. Venerabilem, de elect. c. Ad Apoſtolicæ, in fin. de re iudic. lib. 6. cap. Licet Epiſcopus, de præben. eod. lib. & quod notatur per DD. in c. Cum ſecundum leges, de hæret. lib. 6. & quod ſcripſi in c. Ad abolendam, à nu. 28. vſque ad n. 43. infra eod. tit. Quot autem ſint genera pœnarum de iure canonico, & quam proportionem habeant cum pœnis de iure ciuili impoſitis, latiſſimè hic proſequitur Innocẽtius à n. 6. cui Io. Andr. n. 18. & cœteri omnes ſubſcribunt, & adde Hoſt. in ſumma, de pœnis, §. Quot ſint ſpecies pęnarum, & §§. ſeqq.

Vltimò QVAERO in §. Hunc tamen ordinem, quot ſint ſpecialia in inquiſitione, quæ formatur contra regulares.

Solutio: Ex hoc §. tria ſpecialia colliguntur ſecundum Marian. Socin. hic n. 52. Primum ſpeciale
99 eſt, quia in inquiſitione, quæ fit contra eos, ordo iuris non eſt ſeruandus vſquequaque, vt dicitur in litera, id eſt omnino, ſecundum Cardinal. in hoc §. in princip. ſeu ad vnquam ſecundum Io. Andr. & omnes in ſumm. textus. Et hoc intelligas quoad ſubſtantialia iudicij: hæc enim in cauſis regulariũ aliquatenus remittuntur, non autem quoad veritatis probationem, nam illa nequaquam omittẽda eſt, vt in Clem. Sæpe de verb. ſignif. vnde Hoſt. hic n. 24. circa finem, & Io. Andr. nu. 31. exponunt verbum, vſquequaque, id eſt ad vnguem quoad ſubtilitates, licèt non ſit veritas omittenda: & adde Feder. de Senis conſ. 105. Conſueuerunt viſitatores, & Lapum allegat. 73. incipien. Prælatus re-
100 gularis, n. 5. verſ. Item huiuſmodi. Secundum ſpeciale eſt, quia facilius poſſunt remoueri regulares ab adminiſtratione, quàm ſæculares prælati, vnde leuiores cauſæ, & leuiores probationes videtur ſufficere ſecundum Hoſt. nu. 23. in fin. in ver. Facilius, & Io. Andr. n. 31. in eod. verb. & hoc denotat idem ver. Facilius, poſitum hic in textu. Tertium
101 ſpeciale eſt, quia contra regulares non recipiuntur tot exceptiones, ſicut contra ſæculares, nec in ipſis exceptionibus neceſſe eſt ſeruare ordinem ad vnguem, ſecundum Hoſt. Io. Andr. & Mar. So-
102 cin. proximè citatos, & hoc denotat ver. Liberius, poſitum hic in fin. & prædicta intellige de prælatis, qui per electionem canonicam inſtituuntur, non autem de prioribus, & officialibus minoribus, qui tales ad libitum Abbatis ſine vlla cauſa, & nullo iuris ordine ſeruato à ſuis adminiſtrationibus remoueri poſſunt, vt dixi ſupra num. 53. & ſcripſi plenius in cap. Cum ad monaſterium, §. Tales, à n. 23. vſque ad n. 43. ſupra, de ſtatu monach. & in cap. Per tuas, il primo n. 8. & n. 41. & 45. infra de Simonia.

De Accuſat.

Cap. Sicut olim.

SVMMARIVM.

1 *Concilium prouinciale celebrare tenentur Metropolitani ſingulis annis de iure communi. & n. 19.*

2 *Teſtes ſynodales per ſingulas Diœceſes deputari debent in quolibet prouinciali Concilio.*
Quod ſit eorum officium, & poteſtas. ibid. & n. ſeqq. & n. 6.

3 *Quibus qualitatibus præditi eſſe debeant.*
Et in quibus differant à teſtibus ſynodalibus deputandis in Synodo diœceſana, n. 5.

4 *Arcana Regni alieni ſcrutari non conuenit.*

6 *Teſtes ſynodales in prouinciali Concilio deputandi non requiritur vt ſint iurati.*

7 *Si ſint de loco, vbi inquirunt, proprijs ſumptibus viuere debent.*

8 *Sin minus à quo ſint procurandi.*

9 *Sumptus habere debent moderatos; ſed non poſſunt aliquem coercere.*

10 *Synodum diœceſanã Epiſcopi tenentur cogere ſingulis annis, & in ea publicare ſtatuta prouincialis Concilij, & n. 109.*

11 *Et legitimè impediti poſſunt illã celebrare per Procuratorem, vel Vicarium generalem.*

12 *Requiritur tamen ſpeciale mandatum.*
13 *Concilia prouincialia quibus ex cauſis olim à Sanctis Patribus inſtituta fuerint.*
14 *Ad Metropolitanum ſpectat prouinciale Conciliũ indicere, conuocare, & celebrare.*
15 *Etiam ſine auctoritate Primatis, ſeu Patriarchæ.*
16 *Et Metropolitano impedito, ad Coepiſcopum antiquiorem.*
17 *Et idem ſede metropolitana vacante.*
18 *Et antiquior dicitur Epiſcopus, qui eſt antiquior inter comprouinciales, non autem exemptus, licèt ſit comprouincialibus antiquior.*
19 *Concilium prouinciale quoties, & quando ſit celebrandum, & n. ſeqq.*
20 *Quid ex Concilio Nicæno.*
21 *Quid ex Concilio Calcedonenſi.*
22 *Et quid ex Concilio Lateranenſi nouiſſimo, & Tridentino.*
23 *Indulgetur Archiepiſcopo Limano in Indijs ob nimiam Suffraganeorum diſtantiam, vt Concilium prouinciale ſexto quoque anno celebrare valeat.*
24 *In Concilio quolibet prouinciali indicendus eſt dies futuri Concilij.*
25 *Formula literarum indictionis remiſſiuè.*
26 *Concilium prouinciale fieri debet in loco proportionato reſpectu eorum, qui conuenire debent.*
27 *Et electio loci ad Archiepiſcopum pertinet, qui cõcurrentibus neceſſarijs Eccleſiam metropolitanã relinquere non debet.*
28 *Concilio prouinciali qui teneantur intereſſe.*
29 *Et quo ordine ſedere debeant, & n. ſeq.*
30 *In Epiſcopis attenditur tempus ordinationis, non dignitas Eccleſiarum, vel earum ordo, & præminentia.*
31 *In Concilio prouinciali qui votum habeant deciſiuum, vel conſultiuum, & n. 34.*
32 *Votum prius dandum ab ijs, qui inferioris ordinis ſunt.*
33 *Metropolitano, & ſuffraganeis diſcrepantibus quænam ſententia præualere debeat, & nu. ſeq. & n. 104.*
35 *In Concilio prouinciali quæ ſint tractanda, & ſtatuenda, & quæ ſit illius authoritas, & iuriſdictio. & n. ſeq. vſque ad n. 97.*
36 *Deceta Concilij Tridentini recipienda.*
Et perlegenda. n. 39 & 71.
37 *Hæreſes anathematizandæ.*
38 *Fidei profeſſio facienda.*
40 *Exceſſus corrigendi, & controuerſiæ componendæ. & n. 61.*
41 *Quærela etiam contra metropolitanum recipienda, & terminanda, & n. 46.*
42 *Si cauſa expediri non poterunt, iudicibus deputatis committendæ.*
43 *Contra Epiſcopos etiam ex officio inquirendum; & ſuper quibus. & n. 50. & 59.*
44 *De grauioribus cauſis Epiſcoporum non cognoſcendum.*
45 *Sed ſummariæ informationes ſumi poterunt ad Papam tranſmittendæ.*
46 *Minores cauſæ qualiter recipiendæ, & terminandæ etiam contra metropolitanum. & n. ſeq.*
47 *Epiſcopis tantùm committendæ, niſi ex cauſa Concilium aliter iudicauerit.*
48 *Negocia indefinita extra Synodum non committenda niſi in caſibus in Iure, & in Concilio Tridentino expreſſis.*
49 *A deputatis à Concilio appellandum ad Primatem, Patriarcham, vel Papam.*
51 *Ab examinatoribus ſynodalibus officij ratio reponenda.*
52 *Cauſæ inferiorum clericorũ minus propriè ad prouinciale Concilium pertinent.*
53 *Cauſæ vertentes in prima inſtantia coram Suffraganeis quando in Concilio tractandæ.*
54 *Introducta coram Ordinarijs in prima inſtantia non auocanda.*
55 *Sed pendentes corã Archiepiſcopo auocari poterunt*
56 *Appellari poteſt ab Ordinario ad Concilium prouinciale omiſſo Archiepiſcopo, & ab ipſo Archiepiſcopo ad Concilium, ſed non è conuerſo.*
57 *Viſitationem diœceſis, quam Epiſcopi impediti facere poſſunt per ſuos generales Vicarios, Conciliũ prouinciale ſuſpendere non poteſt.*
58 *Procedit in cauſis criminalibus contra Prouiſores, ſeu Vicarios generales etiam Archiepiſcopi.*
60 *Pauperum quærelas contra quoſcumque iudices, & potentiores recipit.*
61 *Poſt cauſas, & controuerſias ad correctionem, & reformationem procedet.*
62 *Vt Seminaria in diœceſi, vel prouincia erigantur, & ſalubriter ordinentur, prouidebit.*
63 *Formam inſtructionis pro promouendis ad Cathedrales Eccleſias præſcribet arbitrio Papæ approbandam.*
64 *Cognoſcet de cauſis, ob quas Eccleſiæ Suffraganeorũ à metropolitano viſitari debent.*
65 *Præſcribet formulam ad debitum in diuinis officijs regimen.*
66 *Formam examinis per concurſum obſeruandam curabit, ſcietque ſibi à Pio V. ademptam facultatem eidem formæ aliquid addendi, vel minuendi.*
67 *Expendet ſi quæ Cathedrales ſint vniendæ, & redditibus augendæ; & confecta inſtrumenta ad Papam tranſmittet.*
68 *De abuſibus, & quæſtionibus circa imagines, & reliquias Sanctorum iudicabit, & qualiter.*
69 *In Capitulorum generalium defectum circa regularium reformationes prouidebit. & n. 90.*
70 *Abuſus circa indulgentias ad Papam defert.*
72 *Decretum de matrimonijs clandeſtinis in ſingulis Parochijs publicari præcipiet.*
73 *Iudices ſynodales deſignabit.*
74 *Item iudices, qui de alienationibus etiam à Sede Apoſtolica confirmatis, iudicent.*
75 *Maiorem auctoritatem habet Synodus prouincialis ex Concilio Tridentino, quàm de iure cõmuni.*
76 *Contra ius regulariter ſtatuere non poteſt, ſed ſolùm præter ius. & n. 78.*
78 *De rebus fidei, & maioribus cauſis non poteſt quicquam tractare, vel diffinire.*
79 *Suis decretis poteſt adiuuare ius commune, pœnas nouas addendo, vel antiquas augendo.*
80 *Abſtinere debet à nouis decretis, quæ iure communi, & Pontificijs conſtitutionibus minus conſonant, etiam in caſibus à iure permiſſis.*
81 *Supplere debet vbi per antiquos Canones, vel vltimum generale Concilium non eſt ſufficienter prouiſum.*
81 *In quæſtionibus controuerſis à diffinitionibus abſtinebit, præſertim circa ſacramenta, cenſuras, & alios conſcientiæ caſus. & n. 91.*
83 *Cauſam non ſummariam non poteſt ſummariam efficere, nec inſtantiam facere breuiorem.*

Nec

84 *Nec appellationes probibere.*
85 *Nec ordinem iudicij prætermittere.*
86 *De iuriſdictione eccleſiaſtica, & ſæculari conſultius erit nibil ſtatuere.*
87 *Exemptos non ligat ſuis decretis, niſi in caſibus, in quibus Epiſcopis, vel Concilio poteſtas in eos tributa eſt.*
88 *Cum capitulis exemptis, & Regularibus, quomodo ſe gerere debeat.*
89 *Quoad monaſteria exempta Epiſcopi ſunt executores eorum, quæ continentur in Concilio Tridentino, ſeſſ.25. de regular.*
90 *Et eorum negligentia ſupplebit ſynodus prouincialis.*
91 *Explicabit quæ ſcitu ſunt neceſſaria circa ſacramenta, & clericorum functiones.*
92 *Adbortationes frequentes interſeret in bis, quæ ſub iuriſdictione ipſius non cadunt.*
93 *Concilij prouincialis decreta quo ſtylo ſint conſcribenda.*
94 *A Metropolitano, & Epiſcopis ſubſcribantur ſub correctione Sedis Apoſtolicæ.*
95 *Ad quam in vnum volumen redacta pro emendatione, & approbatione traſmittantur.*
96 *His additis quæ ſynodus iudicabit Sanctiſſimo proponenda pro felici profectu prouinciæ.*
97 *In Concilio prouinciali quæ ſit Metropolitani auctoritas, & n. ſeqq. vſq. ad n. 105.*
98 *Diſſoluere non poteſt Concilium ſine conſilio, & aſſenſu Coepiſcoporum, ibid.*
Nec cuipiam ſilentium indicere, aut alia bic expreſſa facere ſine eorum conſilio, & aſſenſu.
99 *Poteſt tamen mandare, ne quis loquatur extra locum, aut ſynodum perturbet.*
100 *An, & quando poſſit cognoſcere cauſas ſuffraganeorum, vel eis ſubiectorum.*
101 *Contra Epiſcopos vſurpantes in Concilio, vel extra illius iuriſdictionem non poteſt procedere niſi extra Concilium.*
102 *Non poteſt viſitare ſuffraganeos niſi cauſa cognita, & probata in Concilio prouinciali.*
103 *Nec ſufficit, vt Concilium declaret eum poſſe viſitare eo quod adſint querelæ contra Epiſcopos.*
104 *Metropolitanus, & Epiſcopi in Concilio prouinciali ſunt coniudices.*
105 *Metropolitani, & Epiſcopi negligentes cogere prouincialem, vel diœceſanam ſynodum qua pœna ſint puniendi, & n. ſeqq.*
106 *Suſpenduntur ab executione officij non ipſo iure, ſed per ſententiam.*
107 *Nec aliquid noui induxerunt Concilium Lateranen. & Trident. & n. 109.*
108 Incurrat *verbum eſt latæ ſententiæ niſi babeat relationem ad antiquas pœnas, quæ requirant ſententiam hominis, & n. ſeq.*
109 *Synodum diœceſanam Epiſcopi negligentes celebrare infra ſex menſes, & in ea publicare decreta prouincialis Concilij incurrunt pœnam ſuſpenſionis duorum menſium.*
110 *Et qui verentur accedere mittant procuratores ad ſe excuſandum, non impediti cogantur, & fiat ſynodus cum ijs, qui poſſunt venire, & veniunt.*
111 *Ad Concilium prouinciale Epiſcopi non accedentes quas pœnas incurrant.*
112 *Et quæ ſint legitima impedimenta non accedendi, remiſſiuè.*

1 SICVT OLIM. Metropolitani ad correctionem exceſſuum, & reformationem ſingulis annis facere debent prouinciale Concilium, in quo ſtatuere debent per ſingulas diœceſes perſonas idoneas, quæ ſollicitè inueſtigent, & in ſequenti Concilio referant corrigenda: & Epiſcopi facere debent ſynodus Epiſcopales ſingulis annis, & publicare agitata in Concilio prouinciali: & hæc negligentes ab executione officij ſuſpenduntur. Hoc dicit in ſumma, ſecundum Abb. Mar. Socin. Io de Anan. & Felin. Diuiditur in tres partes. Prima prouidet de prouinciali Cõcilio, & de agendis in illo. Secunda de teſtibus ſynodalibus, & ipſorum officio. Tertia de pœna hoc non ſeruantium: & obiter interſerit de Epiſcopalibus ſynodis; ſecunda ibi, *vt autem*; tertia ibi, *Quiſquis*.

Nota primo ibi, *ſingulis annis*. Metropolitanos hoc iure inſpecto teneri quotannis celebrare prouinciale Concilium: hoc tamen, (vt inquit Hoſtien. hic in princ.) parui Metropolitani ſeruant, quia aliqui numquam iſtud Concilium celebrant, alij vix ſemel in vita ſua, & qui melius faciunt de biennio in biennium: allegat cap. Propter eccleſiaſticas, 18. diſtinct. Sed ſecundum Cardin. & Io. de Anan. ille textus non dicit ſemel in biennio, ſed bis in anno. Vtcumque tamen ſit hodie, & malè huiuſmodi Concilia communiter non celebrantur, vt per Abb. in 2. not. & Felin. in princ. Vnde dicit Ancharan. quia Prælati in hoc malè ſe gerunt, cum de iure teneantur; ideo malè tractabuntur, prout eum referunt Io. de Anan. & Felin. hic in princ. Dixi, *boc iure inſpecto*, quia hodie celebrari debent de triennio in triennium, vt dicam infra in 3. quæſt.

2 Secundò nota ibi, *ſtatuant*. In quolibet prouinciali Concilio deputandos eſſe per ſingulas diœceſes aliquot perſonas, quæ per totum annum, & hodie per totum triennium ſollicitè inueſtigent quæ correctione, vel reformatione ſunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum, & ſuffraganeos in ſequenti ſynodo prouinciali, vt in littera. Atque ita ſunt iſti quaſi teſtes ſynodales nullam iuriſdictionem habentes, & vocantur Inquiſitores, vt hic in gloſ. vlt. ſeu Viſitatores ſecundũ Hoſtien. num. 4. & à Legiſtis appellantur Denunciatores, de quibus hic plura per Felin. in primo,
3 & ſeqq. Et pondera qualitates, quas habere debent. Requiritur enim vt ſint idonei, & prouidi, vt procul videant, & de notorijs, & de manifeſtis inueſtigent de plano interrogando ſeniores, & honeſtiores. Item vt ſint honeſti, ne corrupti aliquem falsò infament, vel deferant; cap. Nemo,
4 infra de ſimonia; & melius eſt, vt ſint de eadem diœceſi, quàm de extranea, argum. cap. Quia propter, de elect. ibi, *tres de Collegio fide digni*: nam alieni regni arcana ſcrutari non conuenit, l. 4. poſt princip. C. de commer. & mercat. Et quia præſumuntur citiùs percipere veritatem, argumen. cap. Quoſdam, ſupra de præſumpt. c. Quanto, & cap. Veniens, il ſecõdo, ad finem de teſtib. & ideò alijs ſunt præferendi, cap. Videtur, ſupra, Qui matrim. accuſ. poſſ. Hoſt. hic num. 5. Io. Andr. eod. num.

5 Similes Inquiſitores, ſeu Denunciatores deputandi ſunt ab Epiſcopo in diœceſana ſynodo, vt in cap. Si Epiſcopus in ſynodo, 35. qu. 6. Sed alij ſunt hi, quàm illi, & tam primi, quàm ſecundi ſtatui debent, ſecundum Hoſtien. & Io. Andr. num. 4.

in

in ver. Statuant. Hac tamen differentia quod primi, de quibus loquitur hæc Decretalis, ſtatui debent à Præſidentibus Concilio prouinciali; ſecundi verò à ſingulis Epiſcopis in eorum ſynodis, ſe-
6 cundum eos. Item primi non requiritur vt ſint iurati, cum de hoc nihil dicatur in littera, ſed ſufficit, vt ſint prouidi, & honeſti, & tales, quibus meritò ſit credendum, licèt ſi iuramentum exigatur, non ſit improbandum, ſecundum Hoſtien. num. 6. in ver. Iuriſdictione, et Io. Andr. num. 11. At ſecundi præſtant iuramentum ad præſcriptum d. c. Epiſcopus in ſynodo, 35 q. 6.

7 Demum Inquiſitores, de quibus hic, ſi ſunt de loco, vbi inquirunt, viuent de proprio ſicut vocati in partem ſolicitudinis, cap. Qui ſe, 3. qu. 6.
8 Sed ſi mittantur Delegati, mittens procurabit illos, vt in Auth. De mandat. Princip. §. Illud quoque, et in Auth. Iuſiur. Quod præſtat. ab his, §. 1. col. 2. ſecundum Vincent. hic relat. à Ioan. Andr. num. 10. Verum ſecundum Hoſtien. num. 6. Procurabuntur iſti à Parochis, ad quos diuertent: neque enim coguntur proprijs ſtipendijs militare, cap. Cum ex officij, ſupra de præſcript. cap. Iam nunc. 28. quæſt. 1. Nec officium ſuum debet eis eſſe
9 damnoſum, argum. 4 q. 3. §. Venturis. Sumptus tamen debent habere moderatos, ſed non poſſunt aliquem coercere cum iuriſdictione careant, ſed debent referre Epiſcopo, vt ipſos coerceat, quia ſaltem ad hoſpitalitatem tenentur, vt leg. et not. in c. 1. ſupra de contrahen. empt. ſecundum Hoſtien. eodem n. 6. At verò Denunciatores eligendi in diœceſana ſynodo non videntur à quoquam eſſe procurandi, quia eliguntur ſeptem, et eo amplius de quolibet parochia, vt in cap. Epiſcopus. Vnde applicatur ratio Vincentij, de qua ſupra num. 7. Quod viuere debeant de proprio ex quo aſſumuntur de loco, vbi inquirunt.

10 Tertiò nota ibi, *annuatim celebrandis*. Epiſcopos teneri ſingulis annis cogere diœceſanam ſynodum, et in ea publicare ſtatuta prouincialis
11 Concilij: quod ſi legitimis de cauſis eſſent impediti, poſſent ſynodum celebrare per Procuratorem, vel Vicarium Generalem, vt S. Congregatio declarauit, cum Concilium Tridentium c. 2. verſ. Synodi quoque, ſeſſ. 24. imperſonaliter loquatur, et de iure firmat Henric. Botthæus de ſynodo Epiſcopi par. 2. qu. 1. in princip. Requiritur tamen ad hoc ſpeciale mandatum, vt ibi per eum n. 2.

Vltimò nota ex fine litteræ pœnam non celebrãtium ſtatis temporibus prouincialem, vel diœceſanam ſynodum, de quo latius dicam in 10. quæſtione.

Quoniam hic agitur principaliter de ſynodo prouinciali, opportunè inferendam duxi quãdam de ipſa ſynodo veluti tractationem præcipuè ex decretis Tridentini Concilij, et S. Congregationis declarationibus excerptam, et per quæſtiones exaratam, vt vſui eſſe poſſit ad multorum vtilitatem.

13 Primò igitur QVAERO, ex quibus cauſis Epiſcoporum Concilia à SS. Patribus olim inſtituta fuerint.

Solutio. Conueniebant olim in vnum Epiſcopi, vt de incidentibus caſibus fieret diſcrepatio, & ſalubris de Eccleſiaſtica obſeruatione collatio, quatenus, & præterita corrigerentur, & regulam futura ſuſciperent, Gregor. lib. 12. cap. 31. & lib. 7. cap. 110. In quibus conuentibus præcipuè tractabatur de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in Clero, de controuerſijs componendis, de tollendis abuſibus, de inducenda obſeruatione vltimi Concilij Generalis, deque eccleſiaſtica diſciplina ſenſim reſtituenda, vt patet hic in textu, & diſt. 18. per totam. Hæc autem ferè præſtabantur, canonicas regulas, maximè quæ in vltimo generali Cõcilio ſtatutæ eſſent, relegendo; debitas pœnas tranſgreſſoribus infligendo; Iuſtitiam expeditè ſingulis eam poſcentibus miniſtrando; ea, quæ in poſtremo Concilio ſpecialiter mandata fuiſſent exequendo; nonnulla etiam ad maiorem, facilioremque obſeruationem ſacrorum Canonum per modum regulæ dirigendo, ac prout rerum, & perſonarum qualitates poſtulant erudiendo, comminando, & exhortando, vt hic, & in d. diſt. 18. & de origine huius inſtitutionis adde Concilium Lateranen. nouiſſimũ ſub Leone X. ſeſſ. 10. in Conſtitut. quæ incipit, Regimini circa finem, §. Maturè quoq; conſiderantes, tom. 4. Conciliorum, par. 2. pag. 99. col. 1. quæ eſt repetita in Bullar. tom. 1. pag. 482. §. 12.

14 Secundò QVAERO ad quem ſpectet prouinciale Concilium indicere, conuocare, & celebrare.

Solutio. Dic ad Metropolitanum hoc munus pertinere, vt hic, & in cap. Si Epiſcopus cum duobus ſequentibus 18. diſt. & in cap. Quod ſicut, §. Præterea, ſupra de elect. etiam ſine auctoritate Primatis, ſeu Patriarchæ, cap. De Concilijs, & ibi Præpoſ. num. 2. eadem diſt. 18. Henric. Botthæus
16 de ſynodo Epiſcopi, p. par. q. 6. num. 20. Et Metropolitano legitimè impedito id munus pertinet ad Coepiſcopum antiquiorem, vt in Cõcilio Triden-
17 tino ſeſſ. 24. cap. 2. Idemque dicendum ſede Metropolitana vacante, vt per Archid. & Gemin. in cap. Placuit, num. 2. Bellam. & Turrecr. in cap. Propter eccleſiaſticas, num. 8. & Præpoſ. in cap. De Concilijs, in 3. not. 18. diſt.

18 Sed dubitatum fuit quis eſſet Epiſcopus antiquior, nempe an antiquior comprouincialis, vel Epiſcopus exemptus, ſi ipſe ſit comprouincialibus antiquior. Dubium ingerebat Breue Sanctiſſimi ad Cardinalem Epiſcopum Burgen. qui ſynodum Toletanum, cui adhæret, elegit, licèt exemptum quoad ea, quæ antiquitatem, & prælationem in ipſa prouinciali ſynodo concernerent, pari cum reliquis eius ſynodi Epiſcopis iure cenſeri, & ſi promotio ſua in Epiſcopum aliorum Epiſcoporum prouinciæ Toletanæ antiquior exiſtat, illum ſynodum ipſa, Archiepiſcopo impedito, cogere, eique præſidere, & alia quæ in ea parte ad Epiſcopum, aut illo abſente, vel impedito, ad Coepiſcopum antiquiorem iuxta dicti Concilij decreta pertinent, facere, gerere, & exequi poſſe, & debere perinde ac ſi alias ſuffraganeorum ipſius Archiepiſcopi antiquior eſſet, prout in hac parte exiſtit. Sed huiuſmodi Breue S. Congregatio cenſuit intelligendum quoad intereſſentiam Concilij prouincialis tantùm, & receptionem decretorum eius, non quoad reliqua, conſiderata mente Concilij in eo decreto, in quo dum ſtatuitur, vt exempti teneantur eligere aliquem Metropolitanum, declaratur etiam quare id faciendum ſit, vt ſcilicet in eius ſynodo ſimul cum alijs interſint, & quę ibi ordinata fuerint, obſeruent, in reliquis omnibus eorum exemptiones, & priuilegia expreſſim præſeruando. Vnde quemadmodum Concilium

præ-

præter intereſſentiam ſynodi, & obſeruationem ſtatutorum illius, ad quæ obligat exemptos eam ſynodum eligentes, in reliquis eorum priuilegia ſuffraganeorum tacitè conſeruare videtur.

19 Tertiò QVAERO quoties, & quando prouinciale Concilium ſit celebrandum.

20 Solutio. Secundùm antiquam regulam celebrari debebat bis in anno per ſingulas prouincias, cap. Peruenit, 18. diſt. Semel quidem ante diem Quadrageſimæ: ſecundum verò circa tempora autumni, vt in cap. Habeatur, ead. diſt. & quamuis in cap. ſeq. dicatur ſemel eſſe conuocandum poſt tertiam hebdomadam Paſchæ, & ſecundum Idibus Octobris: tamen primus Canon cum ſit Nicęni Concilij propter maiorem authoritatem præiudicat ſecundo, vt notat gloſ. 1. Archidiac. & Præpoſ. in d. cap. Habeatur. Vel certè ſecundum eos iſti Canones loquuntur ſecundũ diuerſas conſuetudines. Vnde congruè dici poteſt eſſe in optione Archiepiſcopi ſynodum conuocare ante Quadrageſimam, vel inter Paſcha, & Pentecoſtes,
21 vt ibi per Præpoſ. num. 4. Sed poſtea in ſexta ſynodo vniuerſali antiqua Conſtitutio fuit correcta, ac propter fatigationem, & vt opportunè haberentur ad iter agendum, qui congregandi erant, à ſanctis Patribus diffinitum fuit, vt omnibus modis hoc Concilium fieret ſemel in anno, vt in c. Quoniam quidem, ead. diſt. & hoc ſtatutum ſextę ſynodi innouatur hic à Concilio generali, vt in gloſ. prima, & præcipitur obſeruari in cap. Cum ſit, infra de Iudæis. Sed & ſecundum leges ciuiles Patriarchæ, & Metropolitani tenebantur Epiſcopos Comprouinciales ſemel, aut bis in anno ad ſe cõuocare, vt in Authen. de Sanctiſſ. Epiſcopis, c. 10. §. Vt autem omnis eccleſiaſticus ſtatus, collat. 9.

22 Verum quia neque hoc ſeruabant Metropolitani, vt dixi ſupra in primo notab. Idcirco in Concilio Lateran. nouiſſimo ſub Leone X. in loco ſupracitato in fine primæ quæſtionis antiqua iura fuerũt correcta, & ordinatum fuit, vt de cætero prouincialia Concilia fierent ſingulis triennijs. Sed & Tridentinum Concilium ſeſſ. 24. cap. 2. ſtatuit, vt [Metropolitani intra annum ad minus à fine ipſius Concilij; & deinde quolibet ſaltem triennio poſt octauam Paſchæ Reſurrectionis, ſeu alio commodiori tempore pro more prouinciæ non prætermittant ſynodum in prouincia ſua cogere.] Hæc ibi. Et pondera illam dictionem, *ſaltem*, quæ innuit Metropolitanum poſſe infra triennium etiam pluries ſynodum conuocare, ſi rationabilis cauſa ſubſit, ſicut olim etiam poſt ſextam ſynodũ celebrari poterat bis in anno, ſi neceſſitas cogebat, vt notat Præpoſ. in cap. De Concilijs, num. 6. 18. diſt. Henric. Bothæus de ſynodo Epiſcopi in prima parte num. 54. Vltra triennium, tamen protrahi non debet, vt in d c. 2.

23 Cæterum cum Archiepiſcopus de Lima trium Regum in Indijs conquereretur ſe nõ poſſe iuxta decretum d. cap. 2. ſeſſ. 24. celebrare ſynodum prouincialem ob nimiam ſuffraganeorum diſtantiam ad decies fere centena paſſuum millia: Et S. Congregatio Concilij cenſuiſſet terminum cogendi Concilium prouinciale de licentia Sanctiſſimi poſſe prorogari ad alios tres annos, vt ſingulis ſexennijs celebrari debeat: Sanctiſſimus annuit.

24 Porrò ex canone Concilij Toletani IV. ſtatutũ eſt, vt quæ ſynodus deinceps futura eſſet, eius conſtitutus dies denunciaretùr, indicareturque in ſynodo, quæ illam ordine ſequentem proximè antecederet. Et hunc morem laudabilem ſeruat Eccleſia Mediolanenſis in indictione prouincialis Concilij, vt tom. 4 Concilior. par. 2. pag 547. col. 2. litt. B. & vtinam ſeruarent Archiepiſcopi omnes, quia ſic indictione adſtricti celebrationem ſynodi ad bonum regimen Eccleſiarum tam vti-
25 lem, & neceſſariam non prætermitterent. Formula autem litterarum indictionis Concilij habetur in fine actorum Eccleſiæ Mediolan. eodem tom. 4. par. 2. pag. 564. col. 2.

26 Quartò QVAERO vbi ſit congregandum prouinciale Concilium.

Solutio. In Congregationibus Conciliorum haberi debet ratio, vt hi, qui vocandi ſunt, non fatigentur propter diſcrimina itinerum, vt c. Quoniam quidem, 18. diſt. Debent ergo fieri huiuſmodi Congregationes, & Conuentus in loco nõ multum remoto, imo proportionato reſpectu eorum, qui debent conuenire, vt ibi notat Præpoſitus n. 1. & Henric. Bothęus de ſynodo Epiſcopi par. 1. q. 10. n. 56.

27 Et cum dubitatum fuerit ad quem ſpectet electio loci pro ſynodo prouinciali celebranda: Sac. Cõgregatio cenſuit ſpectare ad Archiepiſcopum, qui tamen ceſſantibus iuſtis impedimentis, Metropolitanam Eccleſiam, modò in ea adſint commoditates ad id neceſſariæ, relinquere non debet.

28 Quintò QVAERO quinam prouinciali Concilio intereſſe teneantur.

Solutio. De Metropolitano, & Epiſcopis ſuffraganeis, ſeu comprouincialibus nõ eſt dubium, vt hic, & in cap. Quoniam quidem, cap. Si Epiſcopus, cap. Placuit, & cap. Si quis Epiſcoporum, 18. diſt. De alijs verò, & præcipuè de Capitulis Cathedralium Eccleſiarum ſunt opiniones Doctorum in cap. fin. ſupra de his quæ fiunt à Prælat. & in cap. Graue, de præben. vt per Præpoſ. in c. Propter eccleſiaſticas, il primo, num. 9. eadem diſtinct. Tu dicas, vt plenè ſcripſi in d. cap. final. & adde quod dicam in duobus quæſtionibus proximè ſequentibus.

29 Sextò QVAERO quo ordine ſedere debeant Epiſcopi, & alij in prouinciali Concilio.

30 Solutio. Epiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus ſiue ad conſedendum in Concilio, ſiue ad ſubſcribendum, vel in qualibet alia re ſua attendere loca decreuit Gregorius, vt in cap. final. 17. diſtinct. conſeruato Metropolitani primatu, vt in c. Placuit, 18. diſt. Vnde cum fuerit quæſitum, An in Cõcilijs prouincialibus quoad Epiſcoporum præcedentiam attendendum ſit tempus ordinationis, vel dignitas eccleſiarum, vel earum ordo, & præeminentia: S. Congregatio Concilij cenſuit attendendum tempus ordinationis Epiſcoporum. De Capitulis verò Cathedralium Eccleſiarum, Abbatibus, Commendatarijs, Dignitatibus, & Capitulorum Deputatis dic, vt ſcripſi in c. final. in vlt. quæſt. de his quæ fiunt à Prælat.

De ordine autem ad celebrandum prouinciale Concilium vide Pontificale Romanum ſub tit. De ordine ad Concilium prouinciale celebrandum: & nouiſſimè Cerem. Epiſcoporum lib. 1. cap. 22.

31 Septimò QVAERO, qui votum habeant deciſiuum, vel conſultiuum in ſynodo prouinciali.

Solu-

Solutio. Non omnium, qui ſynodo interſunt, idem eſt ſuffragium: nam Metropolitanus, & Epiſcopi tantùm votum habent deciſiuum. Abbates verò, Commendatarij, Capitulares, Capitulorumque Deputati vocem habent dumtaxat conſultiuam, Innoc. & DD. communiter in c. Graue, ſupra de præben. Abb. in cap. final. num. 2. de his, quæ fiunt à Prælat. Præpoſ. in cap. Propter eccleſiaſticas, il primo, num. 9. verſ. Vel aliter, 18. diſt. Sed Epiſcoporum procuratores poſſunt ex ſententia Sac. Congregationis, ſi Concilio prouinciali placuerit, etiam deciſiuam habere. Laici verò, qui ex eadem S. Congregatione ad prouinciale Concilium inuitati, intereſſe poſſunt, in eo vocem conſultiuam habent. Et poteſt vnuſquiſque ex ijs, qui ſynodo interſunt, ad eam referre de his, quæ
32 ibi ſunt pertractanda. Et votum prius dandum eſt ab ijs, qui inferioris ordinis ſunt.

33 Octauò QVAERO. Diſcrepantibus ſententijs inter Metropolitanum, & Epiſcopos ſuffraganeos, quænam, ſententia præualere debeat.

Solutio. Dubitauit olim Epiſcopus Vlixbonen. quando in Concilio prouinciali Metropolitanus eſt vnius ſententiæ, ſuffraganei autem omnes ſunt alterius; citra præualeat, & num Sanctiſſimus ſit conſulendus. Quod dubium tranſmiſſum fuit à Cardinali Alciato per manus Cardinalium Sacræ Congregationis Concilij cum his allegationibus, videlicet conſiderari poterit canon Apoſtolorum, 35. relatus in cap. Per ſingulas, primò, & ſecundò, & cap. Archiepiſcopus, 9. qu. 3. vbi dicitur [Epiſcopos prouinciæ nihil poſſe agere abſque Metropolitani ſcientia, ſeu conſenſu: & ita DD. in d. cap. Per ſingulas: præſertim Archid. Bellam. Turrecr. Brixien. dicunt formalia verba, Quod Epiſcopi prouinciæ ſine Metropolitani conſenſu nihil poſſunt ſtatuere, neque agere, quod pertineat ad diſpoſitionem, & communia negocia prouinciæ; nec Metropolitanus ſine omnium ſuorum Epiſcoporum comprouincialium conſenſu agere quid velit, quod ad prouinciam pertineat; etſi Epiſcopi reſiſtant, ipſi autem in hoc obduret, ad Apoſtolicam Sedem referendum eſt.] Item 6. qu. 4. cap. Si quis Epiſcopus in aliquibus: dicitur [diſcrepantibus prouinciæ Epiſcopis, inter quos ſit, & Metropolitanus, adeundum eſſe Primatem.] Nec obſtat, cap. Nec Epiſcopi, de tempor. ordinat. dum in fin. dicitur, quod Metropolitanus debet conſentire maiori parti ſuorum ſuffraganeorum: nam dupliciter reſpondetur. Primò; quod etſi Archieqiſcopus id non faciat, tamen ſententia ſua valebit, vt in terminis dicunt ibi Innoc. Hoſtien. Io. Andr. Butr. & Abb. Secundò, quod ibi agitur de materia conſecrationis, in qua communis opinio eſt, quod quando Archiepiſcopus eſt vnius ſententiæ, & reliqui omnes ſuffraganei ab ea diſſentiunt: tunc adeundus eſt Superior, nempe Primas, vel Papa; ita poſt Hugon. concludit Gloſ. Archid. Gemin. Cardin. Alexandrinus, Turrecr. in cap. 1. 65. diſt. in verb. Contradicant.

Die 11. Octobris 1576. S. Congregatio cenſuit amplius deliberandum ſuper hoc dubio, & videndum Abbatem in c. final. de his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.

34 Die 10. Ianuarij 1577. Congregatio publica Mo. Col. Geſſ. Lanc. Alciat. Senonen. M. Alt. S. Sixt. Caraf. Quatuor nempe Mor. Geſſ. Lancel. Caraf. cenſuerunt ſententiam ſuffraganeorum præferendam eſſe ſententiæ Metropolitani, quia illi habent votum deciſiuum, & ſunt Coniudices: item per Hoſtien. in cap. 1. de Libell. oblat. ad fin. vbi dicit in ſynodo Metropolitanum, & ſuffraganeos eſſe coniudices, & Metropolitanum debere cum conſilio, & aſſenſu ſuffraganeorum, ſeu maioris partis pronunciare. Item ex Iacobatio de Cõcilio lib. 6. art. 2. verſ. Nono facit: vbi inquit, quod præualet ſententia prouincialis Concilij ſententiæ Archiepiſcopi. Alij nempe Colum. Alciat. Senon. Mo. Alt. (nam S. Sixti quid ſentiret, non aperuit) dixerunt neutri ſententiæ adhærendum nec ſuffraganeorum, nec Metropolitani, ſed abſolutè in quacumque cauſa adeundum Papam, ex theorica gloſſæ in d. cap. 1. 65. diſt. & c. final. 63. diſt. Ita referendum Sanctiſſimo.

Sanctiſſimus die 4. Ianuarij audita relatione Congregationis inclinauit potius in opinionem illam, quod præualeat ſententia ſuffraganeorum, & quia habent votum deciſiuum, & quia DD. dicunt, quod debet Metropolitanus ſtatuere de conſilio, & aſſenſu eorum, ſeu maioris partis: nec putauit obſtare exemplum communis opinionis in conſecratione, quia in ea non videntur eſſe coniudices. Minus obſtare quod verba ita concipiantur, *Nos Metropolitanus decernimus*: quia cùm id debeat cum conſilio, & aſſenſu eorum facere; inde colligitur, quod tenetur ſequi eos, ſeu maiorem partem eorum. Tamen Sanctitas ſua non decidit, ſed dixit quærendum priùs, in quare Metropolitanus nunc diſſentiat à ſuffraganeis. Ita declarandum poſtea.

35 Nonò QVAERO, quę ſint tractanda, & ſtatuẽda in ſynodo prouinciali, & quæ ſit illius auctoritas, & iuriſdictio.

36 Solutio. Exequendum eſt ante omnia, quod ſacrum Concilium Tridentinum ad populorum ædificationem, & Catholicæ fidei præſidium præcepit in cap. 2. ſeſſ. 25. nempe vt in prima ſynodo prouinciali omnes palam recipiant omnia, & ſingula, quæ in eodem Concilio Tridentino definita, & ſtatuta ſunt: nec non veram obedientiam ſummo Romano Pontifici ſpondeant, & profiteantur:
37 Simulque hæreſes omnes in ſacris Canonibus, & generalibus Concilijs, & præſertim ab eodem Concilio Tridentino damnatas publicè deteſtentur, & anathematizent: ſi qua in prouincia adhuc
38 factum non eſt, omnino quamprimum fiat, & in ſingulis habendis ſynodis iteretur, repetita ſaltem fidei profeſſione iuxta formulam à Sede Apoſtolica præſcriptam.

39 Vtile quoque admodum eſſet, & conueniret, vt in primo Patrum conuentu perlegerentur Cõcilij Tridentini decreta, ſi non omnia, ſaltem ea, quæ ad fidem pertinent, prout Innoc. III. hic mãdat fieri de ſuo Concilio VI. generali, vt patet ibi: *maximè quæ ſtatuta ſunt in hoc generali Concilio relegentes*: & prout olim Epheſinum Concilium legi conſuerat in ſynodis prouincialibus, teſte Iſidoro de celebratione Concilij, idque ſuccedebat loco illarum inſtitutionum, & collationum, quę de præcipuis fidei Myſterijs in primis diebus habebantur.

40 Hoc primum peracto, ad corrigendos exceſſus, & controuerſias componendas animum aduertere oportebit, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in prima quæſt. vt iuſtitia viam præparante omnes vnanimi conſenſu ad alia exequenda expeditius

41 tius procedant. Quapropter expoſtulantium que-
relæ, & accuſationes non modo contra inferioris
ordinis clericos, ſed potiſſimum contra Epiſco-
pos, ipſumque metropolitanum æquis auribus
excipientur, & prout iuſtitia ſuaſerit, terminabun-
tur, c. De Concilijs, 18. diſtinct. Quod ſi pleniorem
42 probationem, & exactiorem cognitionem poſtu-
lent, quàm vt breui illo tempore expediri poſſint:
Iudicibus à Synodo prouinciali deputatis cogno-
ſcendæ, ac diffiniendæ committentur, ad præſcri-
ptum Concilij Tridentini cap. 5. in fin. ſeſſ. 24.
43 Nec ſolùm ad petitionem aliorum, ſed etiam ex
officio Synodus prouincialis inquiret contra Epi-
ſcopos in vniuerſum, ſeſſ. 25. cap. 1. Quomodo ſe
habeant erga ſuos conſanguineos, & familiares,
& quomodo ſe gerant erga ſubditos: ſpecialiter
autem cognoſcet an deliquerint circa reſidentiã;
& ſi abſentiæ cauſas, licentiaſque à metropolita-
no, vel ſuffraganeo antiquiori obtentas prætende-
rint, de eiſdem cauſis, & licentijs iudicabit, ne
quis eo iure abutatur, & vt pœnis canonicis er-
rantes puniantur, vt ſeſſ. 23. c. 1. An decreto Con-
cilij de viſitationibus, & procuratione viſitationis
cauſa accipiendi fraudem fecerint; vt ſi id com-
pertum fuerit, canonicis pœnis, alijſque arbitrio
Synodi abſque vlla ſpe veniæ mulctentur, ſeſſ. 24.
cap. 3. An concubinas, vel alias ſuſpectas mulie-
res domi, aut extra teneant, aut cum ijs vllam
habeant conſuetudinem: ſi autem innotuerit ali-
quem ex Epiſcopis ab huiuſmodi crimine non
abſtinere, à Synodo prouinciali admonebitur, vt
ſi admonitus ſe non emendauerit, ipſo facto ſu-
ſpenſionem incurrat, & contra eum ad vlteriora
procedatur, iuxta Concilij Tridentini decretum
ſeſſ. 25. cap. 14.

44 De grauioribus tamen cauſis criminalibus Epi-
ſcoporum, quæ depoſitione, aut priuatione dignæ
ſunt, Synodus prouincialis cognoſcere non poteſt:
poterit tamen de his contra aliquem ex Epiſco-
pis ſuſpectum, vel accuſatum capere ſummariam
informationem, & formare proceſſum ad effectum
tranſmittendi ad Summum Pontificem Romanũ.
Minores autem eorumdem cauſæ, & ipſiuſmet
Archiepiſcopi, quia alibi, quàm in Concilio pro-
uinciali cognoſci, & terminari non poſſunt, ſi de-
latæ fuerint, recipientur, ſed non ita paſſim, vt
leuioribus quibuſcumque querelis aures faciles
accommodentur, vt ſeſſ. 24. cap. 5. Has tamen non
ſolum ipſum Concilium, etiam ſi non adſit nu-
merus duodecim Epiſcoporum à iure requiſitus,
ſed etiam ab ipſo deputati cognoſcere poterunt,
qui regulariter ob reuerentiam Pontificalis offi-
cij ex S. Congregationis ſententia nonniſi Epiſco-
pi erunt, ſi ex cauſa Concilium aliter non iudica-
uerit. Et aduertendum tam Concilium, quàm
dictos deputatos non ad maiorem, quàm ad cha-
ritatiuam correctionem procedere debere, ſed tã-
tum pronunciare etiam aliqua informatione ex-
traiudicialiter ſumpta, & deputati id præſtare po-
terunt etiam poſt terminatum, & finitum Conci-
lium. Quæ omnia locum habent etiam in cauſis
criminalibus contra ipſummet Archiepiſcopum,
non item in ciuilibus.

Porrò iudicibus, & perſonis particularibus ne-
gocia, quæ indefinita remanent tempore diſſolu-
tionis, aut finis Concilij, vt illa ipſi determinent
poſt finem impoſitum Concilio, committi non
poterunt, niſi in cauſis in Concilio Tridentino, &

Proſp Fagn.in 2. par.5. lib.Decretal.

49 in iure expreſſis: & à iudicibus prædictis, qui
de proximo de dictis negocijs, ſeu cauſis cogno-
uerint, appellari debet ad Primatem, Patriar-
cham, vel Papam.

50 Similiter cognoſcet contra negligentes Epiſco-
pos in ijs, quæ eorum muneris ſunt, explendis, &
quæ ſpecialiter in poſtremo Concilio generali ip-
ſis mandata ſunt, ſeſſ. 23. cap. 3. cum ſeq. maximè
circa ordinationes clericorum, Seminariorum in-
ſtitutione, eadem ſeſſ. cap. 18. & Eccleſiarum cu-
ratarum prouiſiones, quæ nonniſi per concurſum
fieri poſſunt, ſeſſ. 24 cap. 18.

51 Ab examinatoribus præterea, qui in Synodo
diœceſana eligi debent, vt de qualitatibus eorũ,
qui Parochialibus Eccleſijs præficiendi ſunt, re-
nuncient muneris, officijque eorum ratio expoſci
poterint, ſeſſ. 24. d. c. 18.

52 Cauſæ verò, & controuerſiæ inter clericos infe-
riores, quia ab eorum Ordinarijs facilè diffiniri
poſſunt, minus propriè ad prouinciale Concilium
pertinere noſcuntur.

53 Omnes verò cauſas vertentes in prima inſtan-
tia coram Epiſcopis ſuffraganeis ex ſententia Sa-
cræ Congregationis poterit Concilium cognoſce-
re; & non ſolum illas, quæ ſpecialiter eius iudicio
à iure, & Concilio reſeruatæ ſunt, ſed de omnibus
tam ciuilibus, quàm criminalibus, quæ dubiæ non
ſint, quæque breui tempore poſſunt expediri, &
alioqui iuxta canonicas ſanctiones in eo tractari,
54 & deferri poſſunt. Si tamen in prima inſtantia
coram locorum Ordinarijs illæ introductæ repe-
riantur, non poterunt auocari, niſi in caſibus à iu-
55 re permiſſis. Item nec cauſas pendentes coram
Archiepiſcopo poterit ad ſe auocare.

56 Appellari etiam poterit ad ipſummet Conciliũ
in cauſis pendentibus coram Epiſcopo, vel eius
Vicario, omiſſo Archiepiſcopo ad Concilium, ſi-
cuti ad Papam: à Concilio verò ad Archiepiſco-
pum, vel eius officialem appellari non poterit.

57 Viſitationem autem omnium Epiſcoporum
ſuffraganeorum, quam Epiſcopi legitimè impe-
diti per ſuos generales Vicarios faciunt, ſuſpen-
dere donec Concilium diffinitum fuerit, minimè
poteſt.

58 Contra Prouiſores, ſeu Vicarios generales etiã
ipſiuſmet Archiepiſcopi in cauſis criminalibus
procedet.

59 Generaliter autem erit procedendum, vt quæ
de vita, honeſtate, cultu, eorum officijs, & fun-
ctionibus à ſacris canonibus maximè in poſtremo
generali Concilio decreta ſunt, obſeruentur, con-
tra eos, qui talium decretorum contemptores,
tranſgreſſoreſque delati, repertique fuerint, ſeue-
rè ad relinquendum exemplum animaduertendo,
ſeſſ. 23. cap. 1.

60 Pauperum inſuper querelas contra quoſcumq;
iudices, & potentiores tam eccleſiaſticos, quàm
laicos in Synodis prouincialibus admiſſas fuiſſe
veterum Conciliorum teſtimonio, & ratione cõ-
probatur: maximè enim pertinet ad Epiſcoporũ
curam pauperum defenſionem aduerſus potentes
ſuſcipere, vt oppreſſores prius ſacerdotali admo-
nitione redarguant, & ſi contempſerint emenda-
ri, eorum inſolentia Regis auribus intimetur. Qua-
re cauſam hanc vexationis pauperum Synodus
prouincialis negligere non debebit, ex Concilio
Carthaginenſe V. cap. 9. & Toletano IV. cap. 13.

61 Vbi verò priuatorum querelis, & debitæ inqui-

S quiſi-

quiſitioni ſatisfactnm fuerit, & delatis controuerſijs compoſitis, vel commiſſis: proferent Epiſcnpi ea, quæ correctione, vel reformatione digna comprererint per teſtes ſynodales in eorum dięceſibus, vt ſuper his, & alijs ab ipſis proponendis, prout vtilitati, vel honeſtati congruerit, Synodus prouincialis prouida deliberatione procedat, & ſtatuat obſeruanda.

62 Nihil autem Synodo prouinciali erit antiqnius, quàm vt ea, quæ ſpecialiter Patres Concilij Tridentini fidei, & diligentiæ illius credideruut, ſedulò eaequatur; proinde in eam curam incumbet, vt Seminaria in qualibet dięceſi inſtituantur, & conſeruentur, ſeſſ.23. cap. 18. ad finem. Quod ſi ob paupertatem aliquarum Eccleſiarum eiuſmodi collegia intelliget erigi non poſſe, curabit ex fructibus duarum, aut plurium talium Eccleſiarum in metropolitana, aut in alia prouincia commodiori vnum, aut plura collegia erigenda. Et præterea ſi in his, quæ de Seminario in Concilio Tridentino ordinata ſunt, difficultates, aut impedimenta contigerint: Synodus pro regionis more, pro Eccleſiarum, & beneficiorum qualitate etiam quæ ad felicem Seminarij profectum neceſſaria, & opportuna videbuntur, decernet, & prouidebit.

63 Præſcribet propriam eaaminis, ſeu inquiſitionis, aut inſtructionis faciendæ formulam de promouendis ad Eccleſias Cathedrales Sanctiſs. Romani Pontificis arbitrio approbandam, ſeſſ. 24. cap.1.

64 Cognoſcet, & probabile cauſas, ob quas Cathedrales Eccleſiæ, & dięceſes ſuffraganeorum à metropolitano viſitati debeant, eadem ſeſſ. cap.3.

65 De his, quæ ad debitũ in diuinis officij regimen ſpectant, deque congrua in his caoendi, ſeu modulandi ratione, de certa lege in Choro conueniendi, & permanendi, ſimulque de omnibus Eccleſiæ miniſtris, quæ neceſſaria erunt, & ſi qua huiuſmodi pro cuiuſque prouinciæ vtilitate, & moribus certam cuique formulam præſcribet, ſeſſ. 24.cap.12.in fin.

66 Formam à Concilio Trideotino in prouiſionibus Eccleſiarum parochialium præſcriptam, & Pij V. Conſtitutione firmiùs ſancitam, obſeruandam promulgabit; ſciens facultatem ſibi à Concilio Tridentino tributam, ſeſſ.23.cap.18. circa prædictam examinationis formam, addendi ſcilicet, aut remittendi quæ cenſuiſſet, ead. Pij V. Conſtitutione ademptam fuiſſe.

37 Eaaminabit, vocatis his, quorum intereſt, & diligenter eapendet, ſi qnas Eccleſiaa Cathedrales propter earum anguſtiam, tenuitatemque viciniis vnire, vel nouis prouentibus augere expediat, confecta de præmiſſis inſtrumenta ad Summum Romanum Pontificem remittet, ſeſſ.24.c.13

68 De imagioibus, & reliquijs Sanctorum ſi quis dubius, aut difficilis abuſus ſit extirpandus, vel aliquia de ipſis grauior quæſtio incidat, Synodus prouincialis iudicabit, ita tamen vt nihil inconſulto Romano Pontifice nouum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur, ſeſſ.15 de Inuocat. Sanctor. in fin.

69 In exeqnendis decretis reformationis regulariũ ſupplebit, & coercebit, & in defectum Capitulorum generalium eadem Synodus per deputationẽ aliquorum eiuſdem Ordinis prouidebit, ſeſſ.25.de regular.cap.vlt.

70 Abuſus indulgentiarum, quos Epiſcopi in ſuis Eccleſijs collegerint, in Synodo prouinciali referentur, vt aliorum quoque Epiſcoporum ſententia cogniti ſtatim ad Summum Pontificem deferantur, cuius auctoritate quod vniuerſali Eccleſiæ eapedit, ſtatuatur, ſeſſ.25. in decreto de indulgent.

71 Publicanda quoque erunt in Syoodo prouinciali ſpecialiter quæ in Concilio Tridentino de reſidentia ſub Paulo III. & Pio IV. ſtatuta ſunt, & ſi quæ alia eiuſdem Concilij decreta in primis neceſſaria, atque vtilia cenſebuntur, ſeſſ. 6. cap.1. & 2. & ſeſſ.13.cap.1.

72 Cùm Decretum Concilij Tridentini de Clandeſtinis matrimonijs, tam io vnaquaque parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem Eccleſia parochiali factæ numerandoa, nec huiuſmodi publicationi requiſitæ à Concilio Tridentino æquiualeat publicatio, quæ fit in Synodo prouinciali, vt Sacra Congregatio declarauit; & præcipiendum erit omnibus Epiſcopis, & alijs, ad quos talis executio ſpectare poterit, vt dictum decretum de clandeſtinis matrimonijs, itaut editum eſt, nihil addendo, detrahendo, aut immutando, io ſingulis parochijs quàmprimum publicetur, ſeſſ.24. cap.1. de reſnt. matrim.

73 Deſignabuntur in Synodo iudices, quibus alioqui ad id aptis cauſæ Eccleſiaſticæ, ac ſpirituales, & ad forum eccleſiaſticum pertioentes in partibus delegandæ committi poſſint, ſeſſ.25.cap.10.

74 Deputabunt item iudicea, qui de locationibus rerum eccleſiaſticarum etiam auctoritate Apoſtolica confirmatis iudicare valeant, iuxta Tridẽtini Concilij decretum, vt quas à trigiota annis citra ad damnum Eccleſiæ, & contra canonicas ſanctionea contractas fuiſſe iudicauerint, irritas declarent, de quibus ſeſſ.25.cap.11.

75 Atque hæc ferè ſunt, quæ Synodus prouincialis
ea Concilio Tridentino præſtare debet, ſuper qui-
bus amplior eſt illius poteſtaa, quàm iure cõmu-
ni eidem competat, cap. Epiſcoporum, 18. diſt. cum
in præmiſſis non propria, ſed Concilij vniuerſalis
76 auctoritate nitetur. In cæteris enim cauſis, & ne-
gocijs meminiſſe oportebit Epiſcoporum Conci-
lia non habere vim conſtitueodi, ſed auctoritatem
imponendi, & inducendi quod aliàs ſtatutum, &
generaliter, ſeu ſpecialiter obſeruari præceptum:
77 multoque minus in huiuſmodi Concilijs de rebus
fidei, & maioribus cauſis tractari, aut quicquam
diffiniri poteſt, cap. Maiores, de baptiſm. Non ta-
78 men horum poteſtas adeo reſtringitur, quin mul-
ta ſtatuere poſſint circa ea, quæ totam prouinciã
concernunt præter ius commune, & quandoque
etiam contra illud ea cauſa vrgenti veriſimiliter à
Canone non præuiſa, ſecundum ea, quæ fusè ad-
notaui in c. Dilectus, ſupra de tempor. ordinat. &
in cap. Quod ſuper his, de maior. & obedient. Suiſ-
79 que decretis ius commune adiuuare addendo
nouas pœnas, vel antiquas augendo.

80 Cæterum ad euitandam omnem ambitionis, &
præſumptionis ſuſpicionem abſtinendum erit à
promulgandis nouis decretis, quæ iuri communi,
& Pontificijs conſtitutionibus minus conſonant,
etiam in caſibus aliàs permiſſis. DD. in d. ca. Quod
ſuper his, de maiorit. & obedien. & vbi per anti-
81 quos Canones, vel vltimum generale Concilium,
aut Summorum Pontificum Conſtitutiones pro-
uiſum

Digitized by Google

uiſum non fuerit, vel minus ſufficienter, ſupplebit Synodus prouincialis ſuis Conſtitutionibus, vt eccleſiaſtica diſciplina reſtituatur, prout meliùs, & faciliùs videbitur.

2 In rebus dubijs, & de iure controuerſis non facilè diffinitiones fiant, præſertim vbi graue aliquod præiudicium parari poteſt, veluti in materia Sacramentorum enodando, aut explicandis caſibus vſurarum, & aliorum vitiorum, quibus timoratæ conſcientiæ irretiri poſſunt.

3 Si circa iudicia, illorumque expeditiones fuerit decernendum, meminiſſe oportebit non poſſe Epiſcopos, nec Synodum prouinciale cauſam, quæ ſui natura, aut ex iuris diſpoſitione ſummaria non ſit, ſummariam efficere; neque breuiorem reddere inſtantiam, aut ea, quæ de iure communi in cauſis ſummarijs ſeruanda ſunt, præcidere,
4 minuſque appellationes in caſibus, in quibus aliàs permittuntur, prohibere: nec prætermittere mo-
5 dum, & ordinem à iure, & Concilio Tridentino præcipuè in puniendis, corrigendiſque exceſſibus præſcriptum.

6 In materia iuriſdictionis eccleſiaſticæ, & ſæcularis conſultiùs erit nihil ſtatuere, quàm vt appareat ex iuribus Eccleſiæ aliquid eſſe imminutum, vel vſurpatum: videtur etiam abſtinendum à mẽtione legum ſæcularium, præſertim ſi affines ſint illis, quæ à Sede Apoſtolica improbatæ fuerunt.

Nouerint etiam exemptos decretis Concilij prouincialis non obligari, niſi in caſibus, in quibus à iure communi, Concilio Tridentino, & Summorum Pontificum Conſtitutionibus ſpecialiter Epiſcopis, aut Concilio prouinciali in ipſos poteſtas tributa eſt, vt S. Congregatio cenſuit.

Quid obſeruãdum ſit cum Capitulis exemptis, & Epiſcoporum iuriſdictioni non ſubiectis apertè ſtatuitur in Cõcilio Tridentino ſeſſ. 6. cap. 4. & ſeſſ. 25. cap. 6. quod ſi illius executio quoad hòc habitura ſit impedimenta, vel difficultates, quæ ſuperari non poſſint ſatius erit nihil decernere, quàm aliquid ſtatuere, quod ipſius Concilij decretis nõ conſentiat.

Cum regularibus quomodo Synodus prouincialis procedere poſſit, aut debeat, ediſcere poterit ex Concilio Tridentino ſeſſ. 25. de regular. & ex poſterioribus Rom. Pontif. ea de re Conſtitutionibus, præſertim Gregorij XV. quæ incipit, *Inſcrutabili Dei prouidentia*; quorum auctoritate niſi ſpecialiter nitantur decreta Synodalia, vtique arctabunt illa tantùm Monaſteria, quæ ipſis Ordinarijs ſunt ſubiecta. In alijs autem Monaſterijs Epiſcopi ſcire debent ſe à Concilio Tridentino datos eſſe executores eorum, quæ in decretis d. ſeſſ. 25. de regular. continentur: In quibus prouinciale Concilium Epiſcoporum negligentiam ſupplere, & coercere debet, eo tamen modo, & forma, prout in ipſo Concilio Tridentino diſpoſitum eſt, eadem ſeſſ. cap. vlt.

Et quia non omnia conſtitutionibus præciſè, & ſub pœnis comprehendi poſſunt, aut expedit; nec omnes, quibus vſui eſſe poſſunt decreta Synodi, ſubijciuntur illius iuriſdictioni: aduertendum erit ne decreta ipſa videantur minus conſideratè concepta, ſeu ſcripta, aut executione fruſtrentur.

Quoniam verò prælati munus eſt, docere, ac doceri, cap. Non oportet, 18. diſt. Suſcipiet Synodus hanc quoque partem erudiendi tam Epiſcopos, qui ad Synodum accedunt, vt doceant, & doceãtur, quàm inferiores, maximè ſacerdotes, quorum ignorantia valde periculoſa eſt in his, quæ animarum curam, & ſalutem concernunt. De Sacramentis igitur, eorumque adminiſtratione explicabit quæ ſcitu ſunt neceſſaria, eaque accuratiùs ediſci mandabit. De ſingulis clericorum functionibus diligenter edocebit; & quæ in materia morum ſolent frequenter ſcrupulum inijcere timoratis conſcientijs, elucidabit adhærendo probatis auctoritatibus, & receptis in Eccleſia Catholica ſententijs.

92 Interſeret etiam Synodus prouincialis frequẽtes exhortationes de rebus, quæ opportunè occurrent, & ſub iuriſdictione, & coercitione illius non cadunt, nec pœnis ſanciri poſſunt; & cùm ſermo dirigatur ad perſonas, quæ non ligantur prouincialibus decretis, ſanè in quibuſuis generibus cauſarum, & negociorum ſi exhortationes huiuſmodi fuerint plenæ paternæ charitatis, non minus efficaces eſſe poterunt ad perſuadendum, quàm ſi eadem legibus præciperentur.

93 Porrò ipſa Synodi decreta puro, & eccleſiaſtico ſtylo conſcribantur, vt Chriſtianam pietatem, non rudem ſimplicitatem potiùſquàm exquiſitam latinitatem redoleant. Vſitata igitur à Sanctis Patribus, & Sum. Pontif. verba in rebus præcipuè eccleſiaſticis vſurpentur, nec noua vocabula in Eccleſia ex prophanis Ethnicorum ſcriptis inuehantur, quæ rebus obſcuritatem offendere, & Catholicis ſtomachum mouere poſſint.

94 Demum cùm prouinciale Concilium abſoluẽdum erit, quæcumque in eo conſtituta fuerint, coram Patribus Concilij relegentur; quibus ſub iudicio, & correctione S. Sedis Apoſtolicæ cum metropolitano reliqui comprouinciales Epiſcopi ſubſcribent.

95 Illa in vnum volumen redacta antequam publicentur ad S. D. N. cum literis metropolitani, vel totius Synodi tranſmittentur, vt à Sede Apoſtolica reuideantur, corrigantur, atque probentur, itaque correcta executioni demandentur. His
96 etiam ſubijci poterunt ea, quæ ad promouendum prouinciæ profectum in eccleſiaſtica diſciplina, vel ad occurrendum impedimentis, atque periculis Synodus prouincialis S. D. N. proponenda iudicauerit.

97 Decimò QVAERO, quæ ſit metropolitani auctoritas in Synodo prouinciali. Solutio patebit ex ſubiectis declarationibus Sacræ Congregationis Concilij.

Cùm quæreretur, An Archiepiſcopus ſolus iuſtis de cauſis poſſet abſque alijs Epiſcopis diſſoluere Concilium. S. Congregatio cenſuit non poſſe, niſi de conſilio, & aſſenſu Coepiſcoporum.

98 Archiepiſcopus ex S. Congregatione licèt ſit caput Concilij, & Præſidens, nonniſi conſilio, & aſſenſu Coepiſcoporum poterit cuipiam ſilentium indicere, vel iubere aliquod ſcriptum, aut libellũ legi, vel tunc non legi, ſeu mandare aliquem tunc exire à Concilio, vel intrare, etiãſi accidat, vt aliquis ex Epiſcopis impediat, aut perturbet, aut cũ Archiepiſcopo minus vrbanè ſe gerat: cùm tamen
99 ipſius ſit Concilium dirigere, poterit ex ſe mandare ne quis loquatur extra locum, neue perturbetur Concilium.

100 An metropolitanus poſſit cognoſcere de cauſis ciuilibus Epiſcoporum, necnon eorum, qui dictis Epiſcopis ſunt ſubditi: S. Congregatio cenſuit poſ-

ſe, etiam quando Epiſcopus agit contra Epiſco-
pum; cęteroqui non poſſe niſi in caſibus in iure
expreſſis.

101 An Archiepiſcopus poſſit procedere per cenſu-
ras, & alias pœnas contra Epiſcopos illos, qui
vſurpant Archiepiſcopi iuriſdictionem in Conci-
lio, ſiue extra illud, volentes cognoſcere de ali-
quibus cauſis ad tribunal, & curiam ipſius Ar-
chiepiſcopi pertinentibus: S. Congregatio cenſuit
non poſſe, niſi extra Concilium prouinciale iuxta
canonicas ſanctiones.

102 Et cum ex Concilio Tridentino caueatur, vt
Archiepiſcopus poſſit viſitare ſuffraganeos cauſa
cognita, & probata in Concilio prouinciali: An
103 neceſſarium erit facere informationem de cauſis
vrgentibus, vt debeant viſitari, & primitus Epi-
ſcopum vocari, & audiri in Concilio prouinciali,
vt videatur quid reſpondeat antequam Cōcilium
prouinciale ordinet, & declaret an ſit locus, vt
Archiepiſcopus viſitet: S. Congregatio cenſuit
Epiſcopum audiendum, nec ſufficere, vt Concilium
prouinciale declaret, quod dictus Archiepiſcopus
poteſt viſitare ſuffraganeos, eo quod adſit quere-
la, & libellus, ſeu memoriale contra dictos Epi-
ſcopos, & perſonas ſuarum diœceſum, abſque eo
quod dictus Epiſcopus, & reliquæ perſonæ ſint
præſentes, niſi cauſæ viſitationis decernendæ co-
gnoſcantur, & probentur.

104 Verum cùm hæc omnia in Concilio prouinciali
ex ſuffraganeorum, & metropolitani ſentētia per-
agi debeant, ſi metropolitanus eſt vnius ſententię,
ſuffraganei autem alterius: S. D. N. dixit ſen-
tentiam præualere ſuffraganeorum, & hoc quia
habent votum deciſiuum, & ſunt coniudices; &
quia Doctores dicunt, quod debet metropolita-
nus ſtatuere de conſilio, & aſſenſu eorū, ſeu maio-
ris partis, vt pleniùs dictum eſt ſupra in octaua
quæſtione.

105 Vndecimò QVAERO qua pœna ſint puniendi
metropolitani, & Epiſcopi negligentes ſtatis tem-
poribus celebrare prouinciale, vel diœceſanam
Synodum.

106 Solutio. textus in c. Quoniam quidem. 18. diſt.
ſimpliciter dicit, canonicis pœnis ſubiaceat: nec
aperit quænam ſint huiuſmodi pœnæ. Sed in hoc
c. expreſsè ſtatuitur, vt quiſquis neglexerit hæc
adimplere, à ſui executione officij ſuſpendatur.
Non eſt ergo pœna latæ ſententię, ſed ferendæ ſe-
cundum Hoſt. hic in fin. & Io. Andr. n. 7. in ver. Su-
107 ſpendantur. Et ita intelligo decretum Lateranenſis
Concilij ſub Leone X. in Conſtitutione ſupracita-
ta in fine primæ quæſt. ibi: [Circa hoc autem ne-
gligentes pœnas in eiſdem canonibus contentas
ſe nouerint incurſuros.] Necnon Concilij Triden-
tini in d. c. 2. in fine ſeſſ. 24. ibi: [Quod ſi in his tam
metropolitani, quàm Epiſcopi, &c. negligentes
fuerint, pœnas ſacris canonibus ſancitas incur-
108 rant.] Nam etſi ver. *incurrant*, ex ſui natura ſit
latæ ſententiæ, Clem. 1. de decim. & ibi gloſ. in ver.
Incurrant, Paul. Laur. Imol. & Cardin. in 27. qu. de
vſur. c. vlt. & ibi gloſ. in ver. Incurrat, de offic. deleg.
lib. 6. Tiraquell in l. Si vnquam, in ver. Reuertatur,
n. 145. C. de reuoc. donat. & ex ſententia. S. Con-
gregationis dixi in c. Sacro in 3. q. infra de ſen-
tentia excommunicationis; tamen ſecus eſt hoc
caſu, cum præcitata decreta relationem habeant
ad pœnas à iure ſtatutas: & ita S. Congreg. intel-
lexit verba d. c. 2. vt in ſubiectis declarationibus.

109 Dubitatum fuit primò, An Epiſcopi negligen-
tes in congreganda diœceſana Synodo infra ſex
menſes poſt celebratum prouinciale Concilium,
vt in ea notificent eiuſdem prouincialis Concilij
decreta, incurrant pœnam ſuſpenſionis duorum
menſium iuxta cap. final. 18. diſt.

Secundò, An ex decreto c. 2. ſeſſ. 24. Tridentini
Concilij dici poſſit imponi Epiſcopo non celebrā-
ti quotannis diœceſanam Synodum, pœnam ſu-
ſpenſionis, de qua in c. Sicut olim, de accuſat.

Tertiò, Dato quod cenſeatur impoſita, an ipſa
pœna, quæ ſecundum d. c. Sicut olim, incurritur
mediante ſententia, hodie ipſo iure incurratur
propter illa verba d. c. 2. in fin. ibi, pœnas ſacris ca-
nonibus ſancitas incurrant.

Ad primum S. Congregatio reſpondit Epiſcopū
teneri ad congregandam dictam Synodum diœ-
ceſanam iuxta d. c. final. & DD. ibid. Nec Triden-
tinum Concilium Epiſcopum ab hoc onere libe-
rauit: ideo ad tollendum omnem ſcrupulum ab
eo, qui omiſit eam Synodum celebrare, petendā
abſolutionem à Papa, & monendum Epiſcopum
per litteras Congregationis, vt deinceps ſeruet d.
c. final.

Ad ſecundum cenſuit incurrere pœnam ſuſpen-
ſionis, quia dictum c. Sicut, diſponit æquè in diœ-
ceſana Synodo, ac in prouinciali, vt per Abb. ibid.
in ſummar. & in c. 2. ſeſſ. 24. Trid. Concilij colligitur
appoſita pœna Epiſcopis negligentibus conuoca-
re diœceſanam, in vltimis verbis d. c. 2. ibi, [Si
metropolitani, vel Epiſcopi negligētes fuerint, &c.]
quæ verba debent referri tam ad prouincialem,
quàm diœceſanam Synodum. Quam Congrega-
tionis ſententiam itidem Sanctiſſimus approbauit,
& Epiſcopo abſolutionem conceſſit.

Ad tertium cenſuit per Concilium Tridentinū
non eſſe alteratum, nec immutatum modum in-
currendi pœnam d. c. Sicut olim: quia Concilium
vtitur illis verbis, *Incurrat pœnas ſancitas*, quæ
nihil innouant.

110 Rurſus Epiſcopus Comen. iam annum omiſerat
celebrare Synodū diœceſanam duabus de cauſis.
Primò quia Clerus Valtellinæ, & Clauenæ ſuæ
diœceſis nec venerat, nec excuſatores miſerat
formidine ſuorum dominorum temporalium Ca-
tholicæ Fidei oppugnatorum. Secundò, quia cum
nunquam eſſet celebrata Synodus prouincialis
cenſuit Epiſcopos ſuperſedendum donec celebra-
retur, vt quæ in ea ſtatuerentur, & ederentur de-
creta, legi poſſent in Synodo diœceſana.

S. Congregatio negocium hoc ad Sanctiſſimum
reiecit, qui nullam ex rationibus, ſeu excuſationi-
bus approbauit: ideo dixit, quod Epiſcopus quot-
annis celebret Synodum ſuam diœceſanam, vt te-
neatur, & qui verentur accedere: ſatis eſſe, vt mit-
tat Procuratores ad excuſandum ſe: reliqui verò,
qui nullam cauſam habent quominus ad Synodū
accedant, cogantur, & fiat Synodus cum ijs, qui
poſſunt venire, & veniunt. Pro omiſſione autem
in præteritum facta Sāctitas Sua abſoluit Epiſco-
pum, & diſpenſat quatenus opus ſit.

111 Duodecimò, & vltimò QVAERO pro comple-
mento materiæ, quę ſit pœna Epiſcoporum non
accedentium ad Synodum prouincialem.

Solutio: Variæ pœnæ à ſacris canonibus ſta-
tutę reperiuntur: nam in c. Si ęgrotans, 5. q. 3. à
communione ſuſpenditur: Item in c. Si quis. 18.
diſt. alienus erit à fratrum communione vſque
ad

ad ſequentem ſynodum. Item in cap. Si Epiſcopus Metropolitanus, eadem diſt. Vſque ad proximam ſynodum à charitate fratrum, & Eccleſiæ communione priuentur. Item in cap. Si quis Epiſcoporum, d. diſt. 18. Vſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcoporum communione priuetur. Item in cap. Placuit ead. diſt. Eccleſiæ ſuæ communione debent eſſe côtenti: id eſt cum alijs Epiſcopis non communicent, vt ibi in gloſ. vlt. Vnde non erit talis Epiſcopus prohibitus celebrare diuina officia, & ſacramenta recipere, nec cum cæteris Epiſcopis, vel alijs communicare, ſed tantùm ſuſpenſus erit à communibus negocijs cum alijs Epiſcopis, nec poterit intereſſe ſcrutinio Epiſcoporum, nec eorum conſecrationi, & alijs communiter pertractandis cum Metropolitano, & Epiſcopis: & ſequitur Præpoſitus in d. cap. Placuit, in fin. Cardin. Iacobat. de Concil. lib. 2. artic. 5. in princip. fol. 111. Item ex Concilio Toletano XI. cap. 15. Vnius anni communione priuetur. Item ex Concilio apud Alterin. cap. 11. Burcard. lib. 1. cap. 52. Iuo par. 5. cap. 162. Pro prima vice grauiter obiurgentur; deinde interdicitur eis Miſſas celebrare. Item ex Concilio Meldenſi, 37. Ceſſet ab officio donec ſatisfaciat fratribus. Item ex VIII. ſynodo, cap. 17. Metropolitanus, qui ad ſynodum Patriarchæ vocatus ire neglexerit, primo tempore ſegregetur, & durante contumacia deponatur.

112 De impedimentis autem non accedentium ad ſynodum prouincialem vide quod ſcripſi in c. Ego N. à n. 9. ſupra de iureiur.

De Simonia, & ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur, vel promittatur.

Cap. In ordinando.

SVMMARIVM.

1 *PRo Ordinibus conferendis, vel inſtrumentis ſuper eis conficiendis Epiſcopus, vel Miniſtri, aut Notarij nihil temporale exigere debent, & num. ſeq.*

2 *Principale quando debet eſſe gratuitum, ita & omnia acceſſoria.*

3 *Paſtellus quid ſit.*

4 *Simoniam non committitur in contractu gratuito.*

5 *Emptionis, & venditionis nomine in diffinitione ſimoniæ venit omnis contractus non gratuitus.*

6 *Ordinatori non licet aliquid temporale etiã ſponte oblatum accipere pro collatione ordinum.*

7 *Dare verbum liberalitatem notat, non neceſſitatem.*

8 *Ordinatori an liceat aliquid vltrò oblatum ab ordinato accipere non pro ſpiritualibus, ſed ex charitate ſine pacto expreſſo, vel tacito, & num. ſeqq.*

9 *Et quid poſt Concilium Tridentinum n. 11.*

10 *Sanguinem elicit, qui multum emungit.*

11 *Conſuetudo etiã immemorabilis accipiendi ab ordinatis ad primam tonſuram forfices, pectines, & mappas, præter ſaculas eſt corruptela.*

13 *Ordinator nullam oblationem ab ordinatis poteſt accipere præter eam, quæ à Pontificali Romano fieri conſueuit.*

14 *Notarius an pro inſtrumentis conficiendis in collatione ordinis, vel beneficij, aut pro litteris dimiſſorijs, ſeu teſtimonialibus poſſit aliquam mercedem accipere ſaltem à ſponte dantibus, & nu. ſeqq. vſque in fin.*

15 *Quid ſi percipiat ſalarium ex publico, & num. 20. & 27.*

16 *Et quid ſi non percipiat, & n. 22. & 27.*
Et quid ſi ſalarium non ſit congruum, num. 21. & num. 29.
Et quid in Notario Epiſcopi, n. 18. & 28.
Et quid in extraneo, n. 19. & 23. & 28.
Et quid ſi officium Notarij ſit neceſſarium ad probationem ordinis, n. 20. & 28.
Et quid poſt Conc. Trid. n. 27.

17 *Notarij Papæ poſſunt mercedem accipere iuxta taxationem factam pro qualibet Bulla.*

24 *Notarius accipiendo aliquid ſponte oblatum ab ordinatis, ſi non ea intentione ab initio ad hoc acceſſit, ſimoniam non committit.*

25 *Præſertim ſi conſuetudo vigeat aliquid offerendi, quod pietatem, & deuotionem præſeferat.*

26 *Et quid ex Concilio prouinciali Mediolanenſi.*

27 *Tridentini Concilij decretum ſeſſ. 21. cap. 1. expenditur, & n. ſeqq.*

30 *Negatiua vniuerſalis, Nullus, excludit omnia etiam minima.*

31 *Cancellarius quam mercedem poſſit accipere pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis, & num 34. & 35.*

32 *Simonia. Epiſcopus nihil poteſt accipere in caſibus hic enumeratis: Notarius verò in aliquibus tãtum accipere poteſt mercedem ſuo labori conuenientem, ſi ex publico ſalarium non habeat, & n. ſeqq. vſq. in fin.*

33 *Miſſam bis in die celebrandi an, & quando Epiſcopus poſſit licentiam concedere, & n. 37.*

36 *Pro decretis in teſtamentis clericorum interpoſitis ſi quid Epiſcopus de iure, vel conſuetudine poteſt accipere, non debet excedere taxam conſuetam.*

38 *Diſpenſationes ab Epiſcopo, & Vicario ſunt gratis exequendæ non obſtante immemorabili. Notarius quartam partem auree accipere poteſt pro examine teſtium.*

39 *Examinatores pro examine, & approbatione ad parochiales nihil poſſunt accipere.*

40 *Conſuetudo ne quis in eccleſia ſepeliatur ſine licentia Epiſcopi, ſeruari debet; ſed vt producta licentia ſex ſcuto exigantur, tollenda eſt, vel ita moderanda, vt exactum pauperibus, vel eccleſiæ erogetur.*

41 *Parochi ſeruare debent edictum Epiſcopi de ſponſis matrimonio non coniungendis ſine ipſius licentia, quæ tamen gratis dari debet, licèt conſuetudo donandi aliquid Epiſcopo in ſignum lætitiæ non videatur penitus improbanda.*

42 *Ex conſuetudine exigendi à Beneficiatis donatiuũ in ingreſſu Epiſcopi, non licet denegare litterarum executionem, vel poſſeſſionem beneficiatis poſt ingreſſum non ſoluto donatiuo.*

43 *Annata pro beneficijs de nouo inſtituendis ab Epiſcopo exigi non debet: Notario verò proceſſum ſcribenti aliquid honeſtum ſoluere non videtur inconueniens.*

In

44 *In Capellania dignitati vnita Epiſcopus retinet omnia iura ſibi ante vnionem competentia, niſi ſecus in litteris Apoſtolicis diſponatur.*

45 *Ordinationes generales fieri non debent in capella priuata, ſed in Eccleſia Cathedrali.*

46 *Parochi, & beneficiati, qui ſuo muneri plenè ſatiſfecerunt, non prohibentur alios impeditos coadiuuare; ſed pro licentia ſaltem poſt Concilium nihil exigendum.*

47 *Notarij, & alij miniſtri Epiſcopi abſtinere debent ab omnibus exactionibus inſolitis, vel immoderatis.*

48 *Notarius ſi exigat pro inſtrumento ordinationis, ſeu litteris dimiſſorijs vltra decimam auri partem, committit ſimoniam, non tamen iure Diuino damnatam.*

a IN ORDINANDO. Io. Andr. non ſum-
mat, quia breue eſt. Sed ſecundũ Cardina-
lem ſic ſummari poteſt; Pro conferendis or-
dinibus, vel Inſtrumentis ſuper eis conficien-
dis, nihil exigi debet, & idem de pallij datione.
Vel aliter ſecundum Io. de Anan. Mar. Socinum,
& Felin. Epiſcopus pro ordine ab eo conferendo,
vel miniſtri, aut Notarij nihil temporale exigere
debent. Hoc dicit: & eſt B. Gregorij in ſynodo
Romæ habita, c. 88. & refertur in cap. Sicut Epi-
ſcopum, 1. qu. 2. Diuiditur in duas partes prout
ſunt duo dicta; ſecunda ibi, *pro ordinatione*.

Nota primò ex principio tex. Fas non eſſe Epi-
ſcopo aliquid temporale accipere pro manus im-
poſitione, ſcilicet ordinaroria: de hac enim loqui-
tur hæc littera, vt patet ex parte decisa, nec non
ibi, pro ordinatione, & notat gloſ. 1. & communi-
ter Doctores, licèt ex identitate rationis idem ſit
dicendum in omni manus impoſitione, quæ mul-
tiplex eſt, vt plenè per gloſ. 2. Archid. & Turrecr.
in c. Manus, 1. q. 1.

2 Secundò nota ibi, *ita nec miniſter*. Sicut prin-
cipale debet eſſe gratuitum, ita & omnia acceſſo-
ria, & circumferentia. Vnde quemadmodum
prohibetur Epiſcopus aliquid temporale pro col-
latione ordinis recipere, ita & omnes alij eius mi-
niſtri non tantùm pro ordine, ſed etiam pro char-
3 tis, vel paſtellis, id eſt parua ceræ maſſa in modum
paſtæ: & hoc ne fraus committatur, neue fiat in-
directè, quod directè fieri non poteſt, vt hic in
gloſ. 3. & notant Butr. in 2. notab. Abb. num. 2. &
Mar. Socin. in 1. not. qui ex hoc infert ad multas
quæſtiones. Pro miniſtro autem intellige Archi-
diaconum, qui examinat promouendos, cap. Ad
hæc, circa finem, ſupra de offic. Archid. vt expo-
nit hic gloſ. 2. Hoſtien. num. 1. & Io. Andr. num. 6.
& colligitur ex littera ibi, vocem: nam Ordina-
tore interrogante, ſcis eos dignos? Prior Diaco-
norum reſpondet, quantum humana fragilitas, &c.
vt cap. vn. ſupra de ſerut. in ordin. facien. Vel quia
cum examinat, vocat ordinandos, vt ait gloſ. 1. in
d. cap. Sicut Epiſcopum, 1. qu. 2. Vel pro miniſtro
intellige Diaconum, qui Euangelium legit, ſecun-
dum Innoc. in princ. & quod infra dicit vocem
expone, id eſt lectionem Euangelicam, ſecundum
Goffred. & Abb. Antiq. in verb. Vocem: & hoc
magis conſonat antiquæ, ſecundum Io. Andr. n. 6.
Cardin. num. 2. verſ. Quæro de intellectu textus,
& Abb. Siculum num. 3. Legebatur enim: In or-
dinando Epiſcopo Pontifex manum imponat,
euangelicam verò lectionem miniſter legit, con-
firmationis autem eius epiſtolam Notarius ſcri-
bit, vt refertur ab Ant. Auguſt. in prima Collect.
Decret. lib. 5. tit. 2. cap. 1.

4 Tertiò nota ibi, *vocem, vel calamum vendere*.
Simoniam non induci ex contractu gratuito; quia
verbum, *vendere*, contractum gratuitum non cõ-
prehendit; cum venditio non procedat ſine pre-
tio, l. 2. §. Sine pretio, ff. de contrahend. empt. &
5 hic notat gloſ. 3. Hoſt. num. 4. & Butr. num. 6. Ce-
terum venditionis nomen non intelligas ſtrictè,
ſed in latiori ſignificatione: nam etſi ſimonia ſit
ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid
ſpirituale, vel ſpirituali annexum; tamen ſub no-
mine emptionis, & venditionis comprehenditur
omnis contractus non gratuitus, vt declarat San-
ctus Thomas in 2. 2. quæſt. 100. art. 1. ad 5.

6 Vltimò nota ibi, *aliquid dare prohibemus*. Pro
collatione ordinis non modo non licere ipſi Or-
dinatori aliquid temporale exigere, ſed nec vltrò
7 oblatum accipere: nam verbum, *dare*, liberalita-
tem notat, non neceſſitatem, vt l. Rem legatam,
ff. de adimen. legat. & legitur, & notatur in cap. 1.
ſupra de donat. & ita ex hac littera colligunt Hoſt.
8 num. 4. in ver. Dare, & Ioan. Andr. eod. num. Si-
gnanter dixi pro collatione ordinis, quia ſecus eſ-
ſet ſi oblatio fieret non pro ipſa collatione, ſed ex
charitate, vt notabiliter declarat idem Hoſt. vbi
ſupra, dicens: [Si tamen non pro his ſpiritualibus,
ſed ex charitate ſine pacto expreſſo, vel tacito ali-
quid etiam Ordinatori, & ab ordinato gratuitum
offeratur, non reprobamus,] vt cap. Etſi quæſtio-
9 nes, §. 1. 2. & in fin. infra eod. Et meritò, quia
oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non
ex ambientis petitione proceſſit, vt legitur in cap.
Sicut Epiſcopum, 1. quæſt. 2. Ad idem cap. Quic-
quid, 1. quæſt. 1. ibi, *Niſi voluntariè oblata*: licèt à
Codice regio abſit illa dictio, *niſi*, vt eſt adnota-
tum in calce illius canonis. Facit cap. Dilectus, il
ſecondo, infra eod. ibi, *illud tamen gratanter ac-
cipi poterit, quod fuerit ſine taxatione gratis obla-
10 tum*: & per hunc intellectum, vt Hoſtien. ſubdit,
& geſtis damnatur ſimoniaca, & reprobatur inter-
pretatio nimis rigida, & amara: quod & fieri de-
bet, argum. l. Si id quod, §. Si quas ſerui operas,
ff. de donat. inter virum, & vxor. l. penult. ff. Ad
exhibendum, cap. Intelligentia, & cap. Præterea,
infra de ver. ſignif. nam qui multum emungit, eli-
cit ſanguinem, cap. Denique, 4. diſtinct. & cum
Hoſtien. totidem ferè verbis tranſeunt hic Ioann.
Andr. num. 4. Butr. num. 2. in prima oppoſ. & n. 7.
verſ. Si eſt de ſubſtantia collationis, Cardin. in fin.
Ancharan. num. 3. Abb. num. 4. & Ioan. de Anan.
num. 9.

Quorum ſententiæ, quod ſpectat ad ius commu-
ne, & ipſe accedo, cum duobus tamen tempera-
mentis. Primum eſt, vt quod offertur, ſit modi-
cum, vt per Butr. in loco proximè citato. Alte-
rum, vt non detur in ipſo actu ordinationis, ſed ex
interuallo, vt hic per Card. in fin. & probatur in
d. cap. Sicut Epiſcopum, 1. quæſt. 2. ibi, *poſt acce-
ptas chartas, & pallium*. Facit optimè textus in
cap. Emendari, 1. quæſt. 1. Opus enim per ſe lau-
dabile ratione temporis reprobatur, ne malignã-
di occaſionem inducat; ideoque licèt nummos in
concham mittere opus pietatis ſit, tamen tempo-
re ſuſcipiendi baptiſmi ſimoniæ ſuſpicionem in-
gerit, vt ibi, & arg. l. vn. in fin. ff. ad l. Iuliam de
ambitu, & notat gloſ. 1. in d. c. Emendari.

Porrò

1 Porrò hæc vendicant ſibi locum iure communi inſpecto: verum hodie opinio Hoſt. reperitur correcta à Concilio Trident. in c. 1. ſeſſ. 25. Nam Sancta Synodus ad tollendam omnem ſuſpicione, ſuſtulit etiam ſponte oblata, quæ ſi nihilominus acciperentur, non propterea ſimonia induceretur, ceſſante ſcilicet omni pactione tacita, vel expreſſa; ſed ſolum incurrerentur pœnæ eo decreto inflictæ: & quamuis ex c. Et ſi quæſtiones, infra eod. in ſponte oblatis attendenda ſint perſonæ dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donantis tempus: ſecundũ verba illa Concilij, *etiam ſponte oblatum quouis prætextu, & ex quacumque de cauſa*; tollunt omnem prætextum, & omnem cauſam, vt nulla poſſit eſſe accipientis excuſatio, nullaue tergiuerſatio. Adde quod etiam de iure communi contra Hoſt. facit textus in d.c. Sicut Epiſcopum, 1.q.2. quia dum permittit ordinato gratiæ tantummodo cauſa aliquid dare, non dicit ipſi ordinatori, ſed quibuslibet de Clero; & ſic quod de alijs conceſſit, de ordinatore videtur negaſſe, ad gloſ. in cap. Qualis, in ver. Negatur, 25. diſtinct.

Ab his tamen excipe id, quod datur ab ordinatis ex præſcripto Pontificalis Romani. Vnde Sacra Congregatio Concilij aliàs cenſuit conſuetudinem etiam immemorabilem percipiendi ab ordinatis ad primam tonſuram forfices, pectines, & mappas, præter faculas, pariterque mappas à Preſbyteria, intelligi perinde ac corruptelam reuocatam, nullamque in ea functione oblationem percipi poſſe, præter eam, quam quis dum ſacris ordinibus initiatur, Pontificali Romano permittente conſueuit offerre: ex quibus infertur nec ex laudabili conſuetudine, c. Ad Apoſtolicam, infra eod. aliquid accipi poſſe.

QVAERO generaliter, an Notarius pro inſtrumentis conficiendis in collatione ordinis, vel beneficij, aut pro litteris dimiſſorijs, ſeu teſtimonialibus poſſit aliquam mercedem accipere, ſaltem à ſponte dantibus.

Doctores in hac quæſtione, & in intellectu huius Decretalis multum ſe inuoluunt, & in varias ſcinduntur opiniones, quas hic plenè inter alios recenſet Io. de Anan. in gloſ. penult. n. 12.

Quidam enim diſtinxerunt an Notarius percipiat ſalarium ex publico, necne? Si percipiet, dicunt ei non licere aliquid accipere: & in hoc caſu intelligunt hoc cap. ſi verò ſalarium non percipiat, aſſerunt non eſſe illi interdictum operas ſuas, vel ſcripturam vendere, cùm nemo cogatur de proprio beneficium facere, c. Precariæ, 10. q. 2. & in hac opinione fuit originaliter Hugo, vt notatur in c. Sicut Epiſcopum, in gloſ. Calamum, 1.q.2. & Bernard. hic in gloſ. 3. eamque veram eſſe affirmat Cardin. n. 1. in prima oppoſitione, quam etiam ſequitur Abbas n. 3. circa finem. verſ. Et ideo ſimpliciter.

Et propterea Alanus hic dicebat, Notarios Papæ licitè poſſe mercedem accipere iuxta taxationem factam pro qualibet Bulla, quia non habent ſalarium à Papa, vel quia in Curia Romana non habet locum ſimonia, ſicut nec lex Iulia de ambitu, vt l. vn. ff. ad legem Iul. de ambit. & facit quod notatur in c. Presbyter. 92. diſt. & in c. vlt. 1. q. 6. & hoc dictum Alani ſequuntur hic Butr. n. 3. Cardin. n. 1. in 2. oppoſ. Anchar. n. 2. Abb. n. 5. Io. de Anan. n. 2. not. licèt hoc corrigendum eſſe dicat Hoſt. n. 3. verſ. Et ſecundum hoc, & alij præallegati.

18 Alij verò diſtinxerunt inter Notarium Epiſcopi, cui ſcilicet Epiſcopus hoc officium commiſit, & Notarium extraneum. In primo caſu dicunt procedere hanc Decretalem, ita ut Notarius Epiſcopi teneatur gratis omnino miniſterium ſuum im-
19 pendere. In ſecundo autem caſu admittunt Notarium extraneum nedum petere poſſe iuſtum ſalarium, ſed etiam aliquantulum plus iuſto propter magnitudinem negotij: ita expreſsè Innoc. hic in ver. Notarius, verſ. Si autem alius, & paulò infra verſ. Vel dic quod loquitur, cui totidem ferè verbis ſubſcribũt Hoſt. n. 3. Io. And. n. 7. & idẽ Hoſt. in c. Sicut, n. 5. circa finem, ſupra Ne cler. vel mon.
20 Sed alij ſimul iungunt ambas diſtinctiones ſuperius propoſitas; dicunt enim: Aut Notarius habet ſalarium ex publico; & tunc ſubdiſtinguunt, an officium talis Notarij ſit de ſubſtantia ordinationis, & hoc primo caſu non liceat ei aliquid recipere, cùm eius officium ſit de conferentibus ad-
21 miniſtrationem. Aut non eſt de ſubſtantia; & tunc ſi ſalarium, quod ſoluitur non congruit ſcribenti conſiderato labore, & negotij qualitate, licita ſit receptio. Ratio, quia non debet quis cogi militare proprijs ſtipendijs, vt in c. Cum ex officij, de præſcript. ſin autem ſalarium vt ſupra ſit congruũ, tunc receptio non ſit licita, quin potius ſimoniaca, ita diſtinxit Anton. de Butr. hic nu. 7. verſ. Dic ergo ſi ſalarium recipit ex publico, & Io. de Anan. n. 12. verſ. Quandoque aliquid recipitur: & quamuis Ab. hic nu. 3. verſ. Ad primum concludo, hanc diſtinctionem impugnat, eo quod nullo caſu officium ſcriptorum poſſit eſſe neceſſarium ad ordinem ritè conferendum: tamen illam ſaluat Io. de Anan. nu. 12. col. penult. verſ. Tu conſidera, dicens hanc fuiſſe mentem Doctorum, quod ex priuilegio, ſtatuto, vel conſuetudine erat inductum, vt ordinatio, vel traditio pallij, vel collatio beneficij non poſſet probari niſi per inſtrumenta, vel chartas ſcriptas per certos Notarios ad hoc deputatos, & hoc reſpectu officium talia Notarij dici poterat neceſſariò requiri ad ordinem legitimè conferendum, id eſt ad illius probationem, ne alioqnin de ordinatione dubitari contingeret, vt in c. Legum, 2. q. 1. & notat gloſ. in d.c. Sicut Epiſcopum, in ver. Calamum, 1. q. 2. paria enim ſunt non eſſe, vel probari non poſſe, l. Duo ſunt Titij, ff. de teſtam tutel. cum alijs allegatis per gloſ. final. in c. Cum dilecti ſupra de accuſat.

22 Verum Laurentius in d.c. Sicut Epiſcopum in præcitata gloſ. in ver. Calamum, reprobauit ſupraſcriptas diſtinctiones, cenſuitque Notarium non poſſe aliquid exigere pro huiuſmodi ſcriptura; nec diſtinguendum eſſe an habeat ſalarium ex publico, necne: qui textus prohibet, vt in collatione ordinis; nec pro labore, nec charta liceat aliquid recipere. Vnde Epiſcopus curare debebit, vt ſine muneris alicuius acceptione ſcribatur: & hanc opinionem dicit poſſe defendi Cardin. hic num. 1. in prima oppoſit. verſ. Ego tamen dico, arg. huius litteræ, quæ expreſsè prohibet miniſtros, vel Notarios aliquid capere, nec vllam adhibe
23 diſtinctionem. Et ad contrarium gloſſa, quod quis non teneatur de ſuo facere beneficium, & proprijs ſtipendijs militare, reſpondet Cardin. Notarium extraneum non debere ſe ingerere illicitè in officio, quod debet eſſe gratuitum. Ideoque tenentur Epiſcopi deputare aliquos, qui

hoc

hoc liberaliter explean, licèt hoc non faciant, & minus benè, ſecundum eum.

24 In omnibus tamen ſupraſcriptis caſibus,in quibus Doctores negant licere Notario aliquid recipere, intelligunt hoc procedere quando ex pacto, & conuentione recipit. Sed ſi gratis,& ſpontè aliquid offeratur, & ſine omni intentione ab initio ad hoc acceſſerit, ſimoniam non committit, cap. Cum ſit Romana,infra eod. ſiue ſit Notarius ordinationis, ſiue extraneus, & ſiue ſalarium habeat ex publico, ſiue non: & in hoc conueniunt gloſ. hic in ver. Vendere, Innoc. poſt med. verſ. Si quis autem, Abb.Antiq. in fin. Hoſtien. num.3. Ioann. And.num.7.verſ. Si omnino eſſet extraneus: & re-
25 liqui omnes: præſertim ſi conſuetudo vigeat aliquid offerendi, quod pietatem, & deuotionem præſeferat, vt cap. Ad Apoſtolicam, infra eodem, ſecundum Innoc. vbi ſupra, Hoſtien.d. num.3.verſ. Maximè vbi conſuetudo, & Io.Andr. d. nu.7.verſ. Sed etiam talibus locis.

26 In Concilio tamen prouinciali quinto Mediolanen. in titul. de Cancellario, & Notarijs tom. 4. Conciliorum part.2. pag.542. col.2. Recenſentur quamplura inſtrumenta, & ſcripturæ, quæ à Cancellario,& Notarijs confici, & gratis dari debent; & pag. ſeq. col. 1. expreſsè cautum legitur, vt qui aliquid etiam à ſponte dantibus perceperit, tum in conſcientiæ foro ne ſuum faciat, ſed pauperibus loci erogare omnino debeat; tum quadruplo mulctetur, quod vel in Eccleſiæ inſtaurationem,vel in Sacriſtiæ vſum erogetur.

27 In hac varietate ſuperuenit ius nouiſſimum Concilij Trid. in d. cap.1.ſeſſ.21.quo diſertis verbis ſtatuitur, vt Notarij in ijs tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis litteris dimiſſorijs, aut teſtimonialibus decimam tantùm vnius auri partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum ex eiſdem ordinum collationibus directè,vel indirectè prouenire poſſit; tunc enim gratis operam ſuam eos præſtare omnino teneri decernit: contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines etiã immemorabiles,vt corruptelas caſſando, & interdicendo.

Quo decreto S.Synodus inter opiniones ſupraſcriptas non obſcurè probauit primam diſtinctionem Hugonis, & Bernardi, de qua ſupra num. 15. videlicet,vt Notarius non habens ſalarium ex publico poſſit mercedem accipere pro inſtrumento, ſeu litteris teſtimonialibus collationis ordinis; ſecus ſi habeat ſalarium: & conſequenter Concilium reiecit opinionem Laurentij, de qua ſupra nu. 22. Qui indiſtinctè negauit Notarium aliquid accipere poſſe etiam ſi nullum ei ſalarium ſit conſtitutum: nam hoc caſu ex Concilio licet mercedem accipere. Quatenus tamen Hugo, & Bernardus permiſerunt Notario publicum ſalarium non habenti inſtrumentum collationis vendere, & ſine limitatione pretium exigere, Concilium hoc non admiſit, ſed mercedem taxauit, & reduxit ad decimam vnius auri partem, vulgò iulium vnum pro ſingulis litteris dimiſſorijs, vel teſtimonialibus.

28 Rurſus Concilium non approbauit diſtinctionẽ Innocentij, & ſequacium inter Notarium Epiſcopi, ſeu ordinationis,& Notarium extraneum; ſed ſi Notarius non percipiat ſalarium ex publico, & non obſtet contrariã conſuetudo, permittit ei accipere decimam partem vnius auri, nec diſtinguit an ſit Notarius extraneus, vel ad hoc officium deputatus: & in Cancellario Epiſcopi ſæpius hoc declarauit S.Congregatio Concilij, vt dicam infra
29 num.31.& 35. Et eodem modo non videtur Concilium admiſiſſe aliam diſtinctionem Antonij de Butr. de qua ſupra num.20. videlicet an ſalarium Notarij ſit congruum, necne; ſed ita demum voluit licere Notario mercedem accipere ſi ſalariũ
30 nullum ei ſit conſtitutum. Et pondera vniuerſalem negatiuam, nullum, quæ excludit ſalarium quantumcumque minimum, gloſ. in cap. Statutum, §. Inſuper, in ver. Nullum, de reſcript. lib. 6. gloſ. in cap. Nemo poteſt, il primo, in ver. Obligari, de reg. iur. eod.lib.Gemin.conſ.35.n.5. Crauett.conſ. 294. num.6. Vnde ſibi imputet Notarius, qui modicum ſalarium acceptauit; per hoc enim ſe tacitè adſtrinxit ad operas ſuas pro illo modico impendendas, exemplo eius, qui beneficium acceptauit; nam tenetur illi inſeruire quãtumcumque ſit tenue, vt leg. & not. in cap. Conquerente, ſupra de Cler. non reſid.

31 Porrò quemadmodum hęc Decretalis, licèt in ſpecie loquatur in ordine,tamen à quibuſdam generaliter intelligitur etiam in beneficio, vt hic refert Innoc. in princ. in ver. Notarius, eod. modo licèt Concilium in d. cap.1. ſeſſ. 21. loquatur ſpecificè in collatione ordinum: tamen S.Congregatio id ipſum declarauit in collatione beneficij, licèt ratione maioris laboris mercedem pinguiorem arbitrata fuerit. Sæpius enim cenſuit, Cancellarium poſſe pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis accipere mercedem ſuo labori conuenientem,quæ tamen ſcriptura,ſigillo, & cæteris omnibus computatis, vnum aurum non excedat,& dummodo ipſi Cancellario ſalarium nullum pro officio ſuo exercendo præſtitutum ſit, & ex pecunia, quam accipit,nihil prorſus emolumẽti collatores, aut inſtitutores etiam occaſione ſigilli vllo modo directè,vel indirectè percipiant.

32 In alijs autem pluribus caſibus ſicut Epiſcopi, ita & eorum Cancellarij tenentur operam ſuam gratis præſtare, vt patet ex infraſcriptis reſolutionibus S.Congregationis Concilii in cauſa Vicenſi, & S. Congregationis Epiſcoporum in cauſa Gerunden. tenoris infraſcripti, videlicet.

Capitulum Vicenſe obtulit Sac. Congregationi cilii ſupplicem libellum, quo conquerebatur tam Epiſcopum Vicenſem, quàm eius Notarios, & ſcribas pro diuerſis ſcripturis negociorum ad eius iuriſdictionem pertinentium non modicam pecuniarum quantitatem exigere, petebatq; mandari Epiſcopo,vt ab eiuſmodi exactionibus abſtineret, atque Notarios, & ſcribas coerceret, ne plus debita mercede reciperent.

Scripturæ autem negociorum, atque actuum prædictorum à Capitulo ſigillatim expreſſæ, hæ fuerunt,

Collationum,inſtitutionum, ſeu prouiſionum per obitum,vel reſignationem etiam ex cauſa permutationis, vel aliàs.

Dimiſſoriarum, ſeu teſtimonialium, quæ conceduntur Presbyteris, ſeu Clericis ad alienas diœceſes tranſituris.

Licentiarum recipiendi ordines ab alijs Epiſcopis.

Licen-

Licentiarum bis in die celebrandi.

Licentiarum dicendi Miſſas.

Licentiarum dicendi Miſſas matutino tempore, quas matutinales vocant diebus Dominicis, & feſtiuis.

Licentiarum audiendi confeſſiones.

Licentiarum adminiſtrandi Sacramenta.

Licentiarum deſeruiendi beneficijs Curatis.

Licentiarum deſeruiendi beneficijs ſimplicibus.

Licentiarum ordinandi ſe ad titulum patrimonij, ſeu approbationem huiuſmodi titulorum.

Licentiarum abſentandi ſe ab Eccleſijs, & beneficijs.

Licentiarum quæſtuandi.

Licentiarum ſepeliendi cadauera intus Eccleſiam.

Mandatorum de publicando in Eccleſia initiandos ſacris, vel minoribus ordinibus, vel tonſura clericali.

Diſpenſationum ad duo beneficia etiam ſimilia ſub eodem tecto.

Approbationum concurrentium ad vacantes parochiales in menſibus reſeruatis, quæ ad Curiam Romanam tranſmittuntur.

Approbationum Iuris patronatus ex fundatione, vel dotatione.

Creationum Notariorum in parochialibus, & commiſſionum regiminis ſcribaniarum earumdem vacan.

Deputationum Oeconomorum dum beneficia vacant.

Executionum litterarum Apoſtolicarum gratiam, ſeu iuſtitiam concernentium.

Die ſeptima Februarij 1602. Propoſito in Sacra Congregatione Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum hoc ſupplici libello, Patres primum mirati ſunt aliqua ex ſuprapoſitis capitulis aliquo modo etiam abſque vlla mercede concedi, nempe licentiam tum bis in die, tum etiam matutino tempore Miſſas celebrandi; & proinde mandarũt Epiſcopo ſignificari, num hæc ipſe concedat, quẽadmodum proponitur.

Deinde quod ad pecuniæ, ſeu mercedis exactionem, ac ſolutionem pertinet, reſponderunt, Epiſcopo quidem in nullo ex ſupradictorum capitum licere quicquam accipere, vel percipere directè, vel indirectè. Notario, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ex ijſdem capitibus, nempe propter approbationem ad audiẽdas confeſſiones; propter licentiam adminiſtrandi ſacramenta; ob licentiam deſeruiendi beneficijs; ob licentiam ſepeliendi defunctorum corpora in Eccleſia; ob licentiam, vt quis poſſit abeſſe à beneficijs; ob mandata publicandi in Eccleſia eos, qui primam tonſuram, vel minores, ſacroſue ordines ſuſcipere voluerint; adeò vt in nullo ſupradictorum caſuum neque ratione ſcripturæ, nec ſigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid à quopiã percipere queat; ſed gratis hæc omnia his, quorũ intereſt, debeant præſtari. Verum quoad alia capita ita demum Notarium, vel Cancellarium poſſe aliquid percipere, ſi nullum ſibi ſalarium, vel ſtipendium ſit conſtitutum, eumque congruam tantum ſui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel inſtitutionis Curatarum Eccleſiarum, vel deputationis Vicariorum in illis, vnum aurum, & quoad litteras dimiſſorias, aut teſtimoniales decimam vnius auri partem nunquam excedat.

Et cum pro parte Epiſcopi ad impediendam huius decreti executionem habitus eſſet recurſus ad Commiſſarium Cameræ, eo quod Cameræ intereſſet, quæ tempore ſedium Epiſcopalium in Hiſpania vacantium emolumenta ſupradicta percipere conſueuerat: Commiſſarius inhibitionem conceſſit; ac propterea Capitulo petente inhibitionis moderationem, Sanctiſſimus D. N. mandauit, vt de hac re in Congregatione vtraque parte audita, iterum ageretur.

33. In Congregatione præterita cum Procurator Capituli Vicen. eſſet conqueſtus, quod Epiſcopus pecuniam exigeret pro licentia bis in die celebrãdi: S. Congregatio mandauit ſignificari Epiſcopo, vt ne dum aliquid propterea non exigeret, ſed nec vllam licentiam bis in die celebrandi vllo modo concederet.

Nunc idem Procurator petit huiuſmodi decreti moderationem: allegat cap. Conſuluiſti, de celebrat. Miſſar.

S. Congregatio die 28. Februarij 1602. cenſuit hoc cap. Demendum ex decreto, & ex litteris, quæ dabuntur ad Epiſcopum, & relinquendum in diſpoſitione iuris communis.

Exemplum litterarum ad Epiſcopum Vicen. propoſito, atque perlecto in S. Congregatione Cardinalium Concilij Trid. Interpretum ſupplici libello his litteris adiuncto, quem procurator Capituli iſtius Cathedralis exhibuit, Illuſtriſſimi Patres eis ſingulis deguſtatis, atque perpenſis, reſpõderunt, Epiſcopo quidem in nullo ſupradictorum capitum licere quicquam accipere, vel percipere directè, vel indirectè. Notario autem, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ex eiſdem capitibus; nempe propter approbationem ad audiendas confeſſiones; propter licentiam adminiſtrandi ſacramenta ob licentiam deſeruiendi beneficijs; ob licentiam ſepeliendi defunctorum corpora in Eccleſia; ob licentiam vt quis poſſit abeſſe à beneficijs; ob licentiam celebrandi Miſſas; ob licentiã colligendi eleemoſynas; ob mandata publicandi in Eccleſia eos, qui primam tonſuram, vel minores, ſacroſque ordines ſuſcipere voluerint; adeo vt in nullo ſupradictorũ caſuum, neque ratione ſcripturæ, nec ſigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid à quopiam percipi queat, ſed gratis hæc omnia his, quorum intereſt, debeat præſtari.

34 Verum quoad ad alia capita ita demum poſſe Notarium, vel Cancellarium aliquid percipere, ſi nullum ſibi ſalarium, vel ſtipendium fuerit conſtitutum; tuncque congruam tantum ſui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel inſtitutionis Curatarum Eccleſiarum, vel deputationem Vicariorum in illis vnum aureum; & quoad litteras dimiſſorias, aut teſtimoniales, decimam vnius auri partem nunquam excedat. Tenet amplitudo Tua non obſcurè in ſingulis hiſce capitibus Congregationis ſententiam, cui conformius adhærebit, quò magis decet Prælatos à pecuniæ ſtudio eſſe abhorrentes. Deus Amplitud. Tuam incolumem ſeruet.

Romæ die 8. Martij 1602.

Decreti S. Congregationis Epiſcoporum
Die 25. Octobris 1588.

RElatis, & latè diſcuſſis in S. Congregatione Illuſtriſſimorum, ac Reuerendiſſimorum S.R.E. Cardinalium ſuper negotijs, & conſultationibus Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum, ac viſitationibus Apoſtolicis deputatorum iunctis capitibus S D.N. nomine Canonicorum, & Capituli Gerunden. Eccleſiæ per memoriale Sanctitati ſuæ porrectum exhibitis vna cum reſponſionibus nomine Reuerendiſſimi D. Epiſcopi deſuper factis, partium Procuratoribus etiam in contradictorio ſæpius auditis: eadem S. Congregatio, cui negotium fuit remiſſum à Sanctitate ſua ſuper vnoquoque reſpondendum fore cenſuit prout infra.

35 Ad primum, & ſecundũ quatenus aſſerit R. D. Epiſcopum à prouiſis in forma dignum à Sede Apoſtolica exigere pro collatione in vim Apoſtolici mãdati facienda iulios duos pro quolibet decreto valoris beneficij, & pro collationibus, quæ ipſe facit iure ordinario, pro qualibet prouiſione aliquando ſex, aliquando ſeptem ſcuta; & à prouiſis ab inferioribus etiam exemptis, quorum collationes ab eius Vicario vult approbari, & ratificari, ſub ſolutione præfata. S. Congregatio inhærendo reſponſioni iam factæ per Illuſtriſſimos, & Reuerendiſſimos DD. Cardinales pro interpretatione, & executione S. Concilij Tridentini deputatos, dicit pro collatione, aut inſtitutione Eccleſiarum Curatarum Cancellarium poſſe in ſingulis accipere mercedem ſuo labori conuenientẽ, quæ tamen ſcripturæ, ſigillo, & cæteris omnibus computatis vnum aureum non excedat; & dummodo ipſi Cancellario ſalarium nullum pro officio ſuo exercendo conſtitutum ſit, & ex pecunia, quã accipit, nihil prorſus emolumenti collatores, aut inſtitutores vllo modo directè, vel indirectè percipiant: & idem ſeruandum in omnibus alijs etiã ſimplicibus beneficijs quibuſcumque.

36 Ad tertium ſuper iuribus competentibus dicto Epiſcopo ex conſuetudine pro decretis per eum in teſtamentis clericorum interpoſitis, illorumq; vt aiunt, inſolita exactione addicitur, quod ſi aliquid de iure, vel præſcripta conſuetudine exigi debeat propter decreta in teſtamentis interponi ſolita ab Epiſcopo, non excedatur taxa, ſeu ſumma antiquitus conſueta, quæ ſemel ſoluatur etiã ſi plura legata piè in eodem ſcripta ſint teſtamento, & de illa ab Epiſcopo, non autem ab hæredibus, vel ab alio merces Notarij detur.

37 Ad quartum ſuper licentijs bis celebrandi, ac pecunijs, quæ pro illarum expeditione, vt aſſeritur, ſoluuntur, miratur S. Congregatio agi de his licentijs concedendis; nam id nonniſi ex magna neceſſitate fieri debet, & magna cautela, vt puta in locis, vbi perpauciſſimi ſunt ſacerdotes, vel adſint impedimenta aduerſariorum Fidei, vel quid ſimile, quæ ceſſant eo in loco, vbi vix euenire poſſint alij caſus à iure permiſſi; nec concedi poteſt hæc licentia ab Epiſcopo generaliter quaſi priuilegium alicuius ſacerdotis, ſed tantùm in aliquo caſu particulari neceſſitatis cauſa ab Epiſcopo examinanda; & ſi quando concedi contingat, gratis prorſus etiam quoad mercedem Notarij concedatur.

Ad quintum, & ſextum ſuper pecunijs, quæ ab Epiſcopo, vt fertur, exiguntur pro litteris dimiſſorijs, & teſtimonialibus, aut commendatitijs, necnon publicationis, vt ipſi vocant, quæ promouendis ad ſacros ordines concedi ſolent: dicitur ad vnguem ſeruari debere decretum S. Concilij Tridentini cap. 1. de reformat. ſeſſ. 21.

Ad ſeptimum ſuper ſolutionibus, quas fieri exponitur, pro licentijs exercendi curam animarum, confeſſiones audiendi, coadiutorijs, earumque reuocatione: dicitur gratis omnino licentias concedendas, ex decreto eiuſdem S. Concilij c. 15. de reform. ſeſſ. 23.

38 Ad octauum ſuper exactione, quæ fieri præſupponitur vnius argentei pro diſpenſationibus matrimonialibus exequendis, litterarum Apoſtolicarum clauſulis non obſtantibus: inhærendo reſpõſo deſuper facto per ſupradictos Illuſtriſſimos, & Reuerendiſſimos DD. Cardinales Concilij prædicti Interpretes, dicitur pro diſpenſationibus matrimonialibus non licere Epiſcopo, vel eius Vicario quidquam accipere, vel ratione taxæ, etiam ex immemorabili conſuetudine, nec ratione ſigilli, vel alicuius alterius rei: quapropter decretum illud, quod poni ſolet in litteris diſpenſationum matrimonialium, vt nihil muneris, aut præmij etiam ſpontè oblati accipi poſſit pro illarum executione, ita intelligendum eſt, vt neque Ordinarius ipſe, neque Vicarius eius quidquam prorſus etiam pro mercede laboris, quam ex ea re ſuſceperint, capere poſſint: Notarios verò pro examine teſtium quartam partem auri, ſeu ducati, licitè accipere poſſe.

39 Ad nonum ſuper exactione, quam fieri aſſerunt iuliorum quatuor ab examinatis, & approbatis ad Parochiales obtinendas examinatori ſoluendorum: dicitur abolendam fore, gratiſque examen, & approbationem eſſe faciendam, iuxta decretũ S. Concilij prædicti c. 18. de reform. ſeſſ. 24. ſub pœnis in eo contentis.

Ad decimum ſuper exactione ſcutorum ſex, quam facere dicunt Epiſcopum à Presbyteris volentibus ſepeliri in ambitu Eccleſiæ contra formã decretorum ſynodalium, & prouincialium: dicitur ſeruandam fore conſuetudinem ſi qua eſt Eccleſiæ Gerund. eiuſque prouinciæ, non permittendo quemquam ſepeliri intra Eccleſiam abſque Epiſcopi licentia: ſed quod pro ea ſoluantur ſcuta ſex, non benè ſonat, & potius ad auaritiam, quam ad reprimendas importunorum preces, videtur inductum; ideo vel tollendam, vel moderandam, vt aliquid honeſtum ſoluatur pauperibus erogandum, vel ſaltem in Eccleſiæ eiuſdem manifeſtam, & apparentem vtilitatem conuertendum.

41 Ad vndecimũ ſuper edicto, quo Parochis prohibetur, ne ſponſos matrimonio coniungant, etiam ſolemnitatibus à Tridentino Concilio requiſitis, expletis, niſi habeant in ſcriptis licentiam; quæ tamen non datur abſque ſolutione, vt aſſeritur, dimidij vnius iulij. Dicitur quod ſi ex aliqua rationabili cauſa prohibetur, ne Parochi ſolemnitatibus à d. Concilio ordinatis, matrimonio aliquos coniungere poſſint, niſi habita prius licentia ab Epiſcopo; hoc iure ipſi Epiſcopo lex aliqua præſcribenda non eſt, ſed ſeruatis omnino, quæ ex eod. Concilio ſubſtantialia ſunt, quoad ſolemnitates dumtaxat, ſuæ tantum conſcientiæ, & regimini relinquendum. Similiter etiamſi quomodoli-

dolibet in aliquo Caſtro, ſeu Oppido id prohibere conuenit, quod tamen nonniſi ex aliqua vrgenti cauſa faciendum videtur: ſicut enim Epiſcopus ſummopere debet animaduertere ne matrimonia ſine ſolemnitatibus prædictis fiant; ita etiam cauere ne difficiliores reddantur matrimoniorum contractus nouas ſine magna cauſa addendo neceſſitates: ſi tamen aliqua licentia opus erit, nihil omnino etiam à Notario pro ea exigatur, ſed ſi ex antiqua forſan præſcripta conſuetudine aliquid Epiſcopo, quaſi in ſignum lætitiæ donari gratis ſoleat, non videtur penitus improbandum.

12 Ad duodecimũ ſuper eo, quod Epiſcopus ampliat, vt aſſeritur, conſuetudinem exigendi donatiuum ſibi factum in eius ingreſſu, vt exigatur etiã ab obtinentibus beneficium poſt ingreſſum, denegando etiam litterarum executionem, & beneficiorum poſſeſſionem, donatiuo prius non ſoluto: dicitur id reprobatum eſſe ex decreto S. Concilij Tridentini c.14. ſeſſ.24. & propterea abſtinendum, prout abſtineri per procuratorem Epiſcopi reſponſum fuit.

13 Ad decimumtertium ſuper annata, quam prætendit Epiſcopus, vt fertur, pro beneficiis de nouo erigendis, ſeu inſtituendis: dicitur benè à procuratore Epiſcopi reſponſum fuiſſe negando huiuſmodi annatam exigi; & propterea vt ita ſit, decernendum fore, vt nihil exigatur, niſi vbicumque neceſſariò aliquis proceſſus fiet; tunc enim Notario ſcribenti pro ſuo labore aliquid honeſtum eſſe ſoluendum, non videtur inconueniens.

14 Ad decimumquartum ſuper eo, quod Epiſcopus, ſi capellania vniatur dignitati, quæ aliàs in nihil contribuere tenetur, vult ratione capellaniæ ab obtinente dignitatem exigere ius viſitationis, & donatiuum. Reſpondetur omnia iura, quæ Epiſcopo competebant in capellania ante vnionem, remanere Epiſcopo, niſi contrarium in ipſa vnione Apoſtolica auctoritate fuerit expreſsè diſpoſitum.

Ad decimumquintum ſuper eo quod Epiſcopus vtatur nimis frequenter cenſuris, vt obijcitur, in cauſis ciuilibus, & parui momenti: dicitur, Epiſcopum non debere inferre cenſuras, niſi ſeruata forma d. S. Concilii c.3. de reform. ſeſſ.25.

Ad decimumſextum de perſona Vicarii, & Officialis generalis, confidit S. Congregatio Epiſcopum talem Vicarium, ſeu Officialem generalem conſtituere, qualem inſignem illam decet Eccleſiam.

Ad decimumſeptimum ſuper eo, quod Epiſcopus ordines generales confert vt plurimum in capella Eccleſiæ remota, & obſcura, & quandoq; in alia eius palatii nulla præcedente intimatione, nec vocatis Canonicis: dicitur ab Epiſcopo ſeruandum fore in omnibus decretum S. Conc. præd. c.8 de refor. ſeſſ.23.

Ad decimumoctauum ſuper eo, quod Epiſcopus non permittit, vt exponitur, Parochos, & Beneficiatos facere ſeruitium alterius Beneficiati in eadem Eccleſia, vel alia etiam prouiſi non reſidentis, niſi habita licentia, & pro ea iuliis octo, & denariis quatuor perſolutis: dicitur quod vbicumque Parochus ſuæ parochiæ curæ animarum ſibi commiſſarum, & Beneficiatus muneri ſuo plenè ſatisfecerit, ſi quod tempus ſuperſit, vt quandocumque alterum fortè impeditum adiuuet, non videtur prohibendum: quod autem pro licentia aliqua taxa ſoluatur, ſaltem poſt Concit. Trident. nullo modo probatur.

47 Optaret tandem S. Congregatio, vt Epiſcopis pro ſua pietate, & populi ſibi commiſſi ędificatione non ſolùm ipſe, quod ſperatur, ſed etiam agat vt alii officiales, & miniſtri, & notarii abſtineant ab omnibus exactionibus vel inſolitis, vel immoderatis, itaut appareat nihil ex cupiditate, ſed omnia ab eo honeſtè, & moderatè fieri ad Dei gloriam, & ſalutem animarum. Actum in S. Congregatione die, & anno ſuperius annotatis.

48 Porrò in omnibus ſupraſcriptis caſibus, in quibus Notario aliquid accipere non licet, ſi de facto accipiat, eſt ſimoniacum, quia prohibitum, non prohibitum, quia ſimoniacum, ſecundum Petr. Hiſpan. Lau. & Goffred. quos hic refert. Io. Andr. n. 6. in fin. licèt Vincent. contra: & ita intelligo infraſcriptam reſolutionem S. Congregationis Concilii, videlicet

An Notariis pro litteris dimiſſorialibus pluſquam decimam vnius auri partem accipientes contra id, quod ſtatuitur decreto Concilii Trid. cap.1. ſeſſ.21. ſimoniam committere cenſeantur: S. Congregatio cenſuit committere ſimoniam: alioquin ſi hoc eſſet naturaliter, & intrinſecè malum, non potuiſſet Eccleſia ſtatuere, vt liceret Notario decimam auri partem accipere, vt notatur in c. Ex parte, il primo in gloſ. dimittere, de offic. delegat.

Et de ſupradicta diſtinctione vide quod latiſſimè ſcripſi in cap. Cum pridem, à n.2. vſque ad nu. 30. ſupra de pactis; vbi etiam habes articulum, quem hic proſequitur Abb. n.6. videlicet, an Papa poſſit inuolui crimine ſimoniæ, in 3. quæſt. à n.53. vſque ad n.141.

De Simonia.

Cap. Accuſatum.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatus de ſimonia, de qua prius erat infamatus, eſt ipſo iure ſuſpenſus tam quoad ſe, quàm quoad alios.*

Et quid poſt Conſtitutionem Martini V. Ad euitanda. n 9.

2 *Simoniacus in ordine habet characterem vitioſum.*

3 *Accuſatus de ſimonia non præcedente infamia eſt ſuſpectus quoad ſe, ſed non quoad alios.*

4 *Simoniacus pendente accuſatione ab adminiſtratione Diuinorum prohibetur.*

5 *Prohibitio Diuinorum eſt ſuſpenſio.*

6 *Accuſatus de ſimonia interim ſuſpenditur à celebratione miſſæ.*

7 *Suſpectus, & excommunicatus à iure poteſt ſuſpendi, & excommunicari ab homine.*

8 *Simonia eſt morbus cancroſus, in quo opus eſt ferro ignito.*

9 *Accuſatus, & infamatus de ſimonia hodie non eſt ſuſpectus quoad alios, niſi ſit publicè denunciatus per ſententiam.*

10 *Inquiſitio, vel accuſatio, denunciatio, & exceptio an impediant promotionem, vel electionem.*

ACCVSATVM. Ad faciliorem intelligentiam præmitte hoc cap. & cap. ſequens habere locum in accuſato de ſimonia, qui prius erat publicè diffamatus, & de quo aliqua ſigna apparebant, vt cap. Sicut, il primo, infra eod. Talis enim erat ipſo iure ſuſpenſus tam quoad ſe, quàm quoad alios, cap. Præter hoc, §. Verùm, in fin. 32. diſt. c. Quibuſdam, & c. Repe-
2 riuntur, 1. q. 1. Præſertim ſimoniacus in ordine, qui habet characterem vitioſum, vt c. Tanta, in-
3 fra eod. Secus verò ſi accuſatus eſſet aliàs ſimoniacus occultus; quia tunc quamuis eſſet ſuſpectus quoad ſe, ſicut quilibet exiſtens in peccato mortali, non tamen quoad alios, vt c. vlt. ſupra de cohabitat. cler. & mulier. cap. Sacerdotes, 1. q. 1. & ita intelligunt hoc c. cum c. ſeq. gloſſa 1. hic, Innocentius, Abb. Antiq. & Hoſtien. omnes in princip. Butr. n. 3. & 4. verſ. Vel dicit gloſſa, & alij communiter.

4 Hoc præmiſſo, cùm Papa hic dicat, neceſſe habuimus prohibere, nec accuſatus de ſimonia miſſarum ſolemnia celebraret; hinc emerſerunt duo intellectus ad hanc Decretalem. Primus eſt exponendo verbum *prohibere*, ſcilicet de facto, non autem de iure: nam cùm talis in veritate iam eſſet ipſo iure ſuſpectus, non fuiſſet neceſſe illum de nouo ſuſpendere, ſed ne diuina celebraret prohibere, hoc referens ad nudam prohibitionem facti, non autem iuris, ſecundum Hoſt. hic n. 2. Ioa. Andr. n. 1. in ver. Prohibere, Butr. n. 4. & Cardin. ante n. 1 verſ. Sed poteſt legi: & iuxta hanc lecturam Decretalis ſummatur ſic ſecundum Abbatem, Io. de Anan. Mar. Socin. & Felin. Simoniacus pendente accuſatione ab adminiſtratione diuinorum prohibetur. Hoc dicit cum c. ſeq.

5 Secundus intellectus, qui magis placet Cardin. accipit ver. *Prohibere* pro ſuſpenſione, quia prohibitio diuinorum eſt ſuſpenſio, cap. Is cui, de ſent. excomm. lib. 6. & iuxta hanc lecturam ſic ſummat
6 Cardinalis. Accuſatus de ſimonia interim ſuſpenditur à celebratione miſſæ: hoc intendit cum
7 cap. ſeq. Quod ſi obijcias, quare ergo ſuſpenditur, cùm iam ſuſpenſus ſit? Reſpondetur ſecundum Hoſt. Io. Andr. Butr. & Card. proximè citatos, ſuſpenſum à iure poſſe nihilominus ſuſpendi ab homine; nam & excommunicatus excommunicatur, vt cap. Itaquorundam, infra de Iudæis, & leg. & not in cap. Cum pro cauſa, & in cap. Officij, de ſent. excomm.

8 Quamuis autem hoc cap. & cap. ſequens loquantur de ſimonia, quæ vt ait Goffred. in cap. Tanta, infra eodem, & Io. Andr. hic nu. 2. eſt morbus cancroſus, in quo opus eſt ferro ignito, cap. Reperiuntur 1. quæſt. 1. tamen obtinent etiam in alijs criminibus, ſecundum Innoc. hic nu. 1. verſ. Et non obtinet ſolum in ſimonia, & Hoſt. in princ. per l. 1. C. de Reis poſtulatis, lib. 10. & cap. Presbyter, 3. q. 5.

9 Cęterum aduerte, quia licèt inſpecta iuris communis diſpoſitione accuſatus de ſimonia, vel alio crimine, de quo prius erat infamatus, ſit ipſo iure ſuſpenſus etiam quoad alios, vt dictum eſt ſupra in principio: hodie tamen hoc non obtinet, niſi etiam ſit ſuſpenſus, & publicè denunciatus per ſententiam hominis; quia ex Conſtitutione Martini V. edita in Concilio Conſtantienſi, quæ incipit, Ad euitanda ſcandala; licitè communicamus etiam in diuinis officijs, & receptione Sacramentorum excommunicatis, ſuſpectis, & interdictis, niſi ſint publicè denunciati per ſententiam hominis, aut notorij Clericorum percuſſores: de cuius Conſtitutionis intellectu, & robore latiſſimè diſſeruimus in cap. Quod à prædeceſſore, infra de ſchiſmaticis, vbi plenè videas. Hæc de celebratione diuinorum, & Sacramentorum adminiſtratione.

10 Quid autem iuris ſit in promotione, vel electione videlicet an impediatur per inquiſitionem, vel accuſationem, denunciationem, & exceptionem, diſtingue vt plenè ſcripſi in cap. Omnipotens, ſupra de accuſat. & hic per Innocentium, & Henric. Boich.

De Simonia.

Cap. Quotiens.

QVOTIENS. Idem dicit, quod præcedens, niſi quod illud cap. loquitur in accuſato de ſimonia, de qua tamen erat publicè infamatus, vt ibi dixi nu. 1. hoc verò de inquiſito, qui ſimiliter erat infamatus, cum inquiſitio non fiat niſi præcedente infamia, cap. Qualiter il ſecondo, cap. Cum oporteat, & cap. Inquiſitionis, ſupra de accuſat. Rurſus illud loquitur de ſimonia in genere; hoc verò ſpecificat de ſimoniaco in ordine: quare ad intellectus huius cap. vide quæ ſcripſi in cap. præcedenti.

De Simonia.

Cap. Ex diligenti.

SVMMARIVM.

1 *Homagium facere pro habendis ſpiritualibus ſimoniacum eſt.*
2 *Homagium eſt munus ab obſequio.*
3 *Simoniacum eſt contra diuinas, & humanas leges dare aliquid temporale pro collatione beneficij eccleſiaſtici.*
Intellectus huius capituli, ibidem. & num. ſeqq. vſque in finem.
4 *Lex diuina, & humana quæ dicatur. & n. ſeqq.*
5 *Simonia crimen eſt merè eccleſiaſticum.*
6 *Ius diuinum an dici poſſit ab Eccleſia extenſum.*
7 *Papa recipiendo pecuniam pro beneficij collatione an inuoluatur crimine ſimoniæ.*

1 EX DILIGENTI. Pro habendis ſpiritualibus homagium facere ſimoniacum eſt: hoc dicit, ſunt duæ partes. In prima ponitur ſupplicantis narratio, petitio, & obligatio. In ſecunda petitionis exauditio cum determinatione, & litterarum datio, ibi, *Quocirca*.

Nota primò ex hac Decretali, ſimoniacum eſſe homagium facere, ſeu fidelitatem præſtare pro beneficio eccleſiaſtico obtinendo, vt hic eſt caſus, & in c. fin. infra de regul. iur. vbi dicitur indignū eſſe, & à Romanæ Eccleſiæ conſuetudine alienum, vt pro ſpiritualibus homagium quis facere compel-
2 latur: eſt enim munus ab obſequio indebitè impenſo, quod ſimoniam inducit, c. Sunt nonnulli, 1. q. 1. & hic notat gloſſa 1. & DD.

Se-

3 Secundò nota litteram ibi, *cum hæc taliter præſtita diuinis, & humanis legibus contraire noſcantur* : & inde collige ſimoniacum eſſe, & lege diuina prohibitum præſtare homagium, & ſic dare aliquid temporale pro collatione beneficij eccleſia-
4 ſtici. Et quamuis gloſſa in ver. Diuinis: exponat verbum illud, *diuinis*, ideſt canonicis, prout exponitur in cap. Quod ſuſpecti, 3. q. 5. & verbum, *humanis*, interpretetur, ideſt ciuilibus, dum allegat l. Si quemquam, C. de Epiſc. & Cleric. & Authen. de Sanctiſſ. Epiſc. circa princ. §. Sed neq; colliat. 9. & hãc expoſitionẽ ſequatur Præpoſ. in c. Latorem, n. 31. 1. q. 1. Hæc tamen primę gloſſæ expoſitio nõ videtur admittenda; quia cum crimen ſimoniæ ſit merè eccleſiaſticum, & leges ciuiles non poſſint ſe de illo intromittere, gloſ. fin. in cap. Cum ſit generale, de foro competen. quam ſequuntur communiter Doctores teſte Io. de Anan. in cap. 1. num. 9. ſupra eod. & Iulio claro in pract. crimin. §. Simonia n. 7. verſ. Hoc crimen. Verbum illud, *humanis*, non poteſt exponi pro ciuilibus; quia non eſt credendum hunc canonem voluiſſe canonizare leges ciuiles de hoc crimine ſtatuentes, & ponentes falcem in meſſem alienam, vt in cap. Eccleſia ſanctę Marię: cum ibi not. per DD. ſupra de Conſtit. Sed intelligi debet humanis, ideſt canonicis, ſeu eccleſiaſticis, & conſequenter præcedens verbum, *diuinis*, cùm ponatur ad differentiam canonicarum, non poteſt exponi pro canonicis, alioquin perinde eſſet ac ſi dixiſſet textus, cum hoc canonicis, & canonicis legibus noſcatur contraire: & ſic eſſet nugatoria propoſitio. Vnde merito gloſa tranſit ad ſecundam expoſitionem intelligendo propriè illud verbum, *diuinis*, quia hoc eſt contra vetus, & nouum Teſtamentum, vt in cap. Qui ſtudet, 1. quæſt. 1.

Nec releuat quod Præpoſ. in cap. Latorem, n. 34. verſ. Non obſtat, 1. quæſt. 1. dicat illam gloſſam eſſe intelligendam de iure diuino ab Eccleſia extenſo, dum allegat textum in d. cap. Qui ſtudet, qui loquitur de ſimonia in ordine. Imò enim hinc potius colligitur gloſſam ſenſiſſe pari paſſu ambulare ſimoniam in ordine, & in beneficio, dum ad probandum ſimoniam in beneficijs eſſe damnatam in veteri, & nouo Teſtamento, adducit textum, qui loquitur de ſimonia in ordine. Præterquamquod ius diuinum extenſum verè, & propriè non eſt aliud à iure diuino, ſicut patet in naturalibus; nam pellis extenſa eſt eademmet pellis: nec propriè hæc dicitur extenſio, ſed comprehenſio, arg. l. Neque, ff. de legib. & eorum, quæ notant Cyn. & Bart. in l. 1. C. de interdict. Quod ſi extenſio ſimoniæ fieret vltra ius diuinum, iam non verificaretur, quod dicit gloſſa ſimoniam in beneficio eſſe prohibitam in veteri, & nouo teſtamento; nam potius eſſet prohibita ex Conſtitutione Eccleſiæ. Atque ita hic iuncta gloſſa eſt caſus apertus cõtra eos, qui tenent vendere titulum beneficij eccleſiaſtici non eſſe ſimoniacum, quia prohibitum, cum tituli beneficiales ſint de iure poſitiuo; inter quos recenſentur Henric. Boich. in cap. 1. in princ. Ne Præl. vices ſuas, & Cardin. in cap. 1. num 2. ſupra eod. inferentes propterea Papam recipiendo pecuniam pro beneficij collatione non inuolui crimine ſimoniæ. Et de communi opinione teſtantur Io. de Anan. in d. cap. 1. poſt num. 7. Felin. ibid. num. 2. & in cap. Ex parte, il primo, num. 1. verſ. Dicunt hic Moderni, de offic. Deleg. Præpoſ. in d. cap. Latorem, num. 29. 1. quæſt. 1. & Iul. Clar. in d. §. Simonia, num. 5. verſ. Quæro etiam. Sed in contrarium, vt vides, eſt textus hic, & ad idem ſunt iura aperta in cap. Ex multis, 1. quæſt. 3. cui reſponderi non poteſt, vt inquit Felin. in cap. 1. nu. 2. verſ. Sed fortiùs vrget, ſupra eod. Item in cap. Saluator, in cap. Si quis dator, & in cap. Si quis obiecerit, ead. cau. & quæſt. & in cap. Presbyter, 1. quæſt. 1. Hunc articulum latiſſimè proſequor in cap. Cum pridem ſupra de pact. vbi à num. 42. vſque ad num. 50. expendo ſingula iura proximè citata, & totam materiam examino per quinque principales quæſtiones à num. 2. vſque in finem, ibi videas.

De Simonia.

Cap. Nobis :

SVMMARIVM.

1 Electio ſimoniaca eſt caſſanda ſi electoribus propter hoc ſit promiſſa pecunia, quamuis electus ignoret.

2 Non diſpenſat Epiſcopus cum electo reprobato propter initium ſimoniæ, & n. 9.

3 Electio eſt ſimoniaca etiam cum pecunia promittitur vni tãtum electoribus, licèt electus hoc ignoret, & n. 16. & ſeqq.

4 Electio tota cur inficiatur ex voto vnius ſimoniaci, non autem ex voto vnius excommunicati ignoranter adhibiti.

5 Præſentatio, collatio, & electio vitiantur ex ſimonia vnius, ſi competant pluribus vt vniuerſis. Secus ſi vt ſingulis.

6 Electio eodem modo eſt ſimoniaca, ſi pecunia electoribus ſit promiſſa, ac ſi ſoluta fuerit.

7 Simonia non tantùm realis, ſed etiam conuentionalis reddit electionem ipſo iure nullam, & n. 13.

8 Electio quamuis ſit ſimoniaca, non tamen vitiatur quando pecunia eligentibus datur, vel promittitur malitioſè, & in fraudem electi, & n. 32.

9 Diſpenſare non poteſt Epiſcopus poſt electionem caſſatam cum ſimoniacè electo etiam ignorante.

10 Electio Papæ per ſimoniam celebrata an, & quando ſit ipſo iure nulla, & num ſeqq. vſque ad numer. 102.

Quid ſi ipſemet electus cum Cardinalibus votum dantibus ſimoniam commiſerit, n. 11. & 56.

Et quid ſi alius eam commiſerit electo contradicente, num. 30.

Et quid ſi ille hoc fecerit malitioſè, & in fraudem electi, n. 32.

Et quid ſi non malitioſè, ſed tamen electo ignorante, n. 35. vſq. ad n. 83.

Et quid ſi electus poſtea ratum habuerit, n. 83.

Et quid ſi ſimonia per alium commiſſa fuerit electo ſciente, & tacente, n. 96.

11 Electio Papæ celebrata per ſimoniam commiſſam cum Cardinalibus votum dantibus ab ipſomet electo, vel ab alio de illius voluntate, eſt ipſo iure nulla ex Conſtitutione Iulij II. & n. 56.

12 Nec per ſucceſſiuam inthronizationem, vel adorationem, aut curſum temporis conualeſcit.

Conſtitutio Iulij II. an ſit intelligenda de illa tantum ſimonia, quæ notoria eſt, ibidem, & n. 78.

13 Conſtitutio Iulij II. irritat electionem Papæ factam

per

Digitized by Google

per ſimoniam etiam conuentionalem.

14 *Pretium dare, & habere fidem de pretio paria ſunt.*

15 *Simoniaca eſt electio etiam cum quis promittit quod ſe obligabit pecuniam ſoluere poſtquam fuerit electus.*

16 *Electio ſimoniaca eſt nulla, etiamſi pecunia de voluntate electi promiſſa fuerit vni tãtum ex Cardinalibus votum dantibus, & n. 55.*

Etiamſi votum illum non ſit neceſſarium ad integrandam electionem, ſed ſuperabundet, & num. 18.

17 Aliquis *verbum quamuis ſit relatiuum diuerſitatis, eſt tamen diſtributiuũ, & verificatur etiam in vno.*

19 *Electio ſimoniaca non ſuſtinetur ex eo quod eligentes dicant ſe non fuiſſe pecunia motos ad eligendũ, quia aliàs electuri erant.*

Declaratur n. 20. & 108. & ſeq.

21 Cardinalis, *qui dicit ſe non dediſſe votum electo, à quo pecuniam recepit, non eſt audiendus; & electio eſt nulla, ſi proceſſum fuerit per formam ſcrutinij.*

Idem ſi quaſi per inſpirationem, n. 23.

Et quid ſi per compromiſſum, num. 24. vſque ad num. 30.

22 *Electio Papæ per ſcrutinium debet eſſe ſecreta ita ut nomen eligentis numquam publicetur.*

23 *Electio Papæ quaſi per inſpirationem pro forma requirit vt nullus præcedat de perſona ſpeciali tractatus, atque vt fiat ab omnibus Cardinalibus communiter nemine diſſentiente.*

24 *Compromiſſarij ſimpliciter dati non arctantur ad eligendum per ſcrutinium ſecretum.*

25 *Conſtitutio Iulij II. an irritet electionem quando ſolus electus ſimoniam cammiſit, non autem eligentes, & n. ſeq. vſq. ad n. 30.*

26 *Electus quamuis non concurrat in ſua electione actiuè, concurrit tamen paſſiuè, & n. 29.*

27 *Electus aliquando eſt ſimoniacus, ſed non ſimoniacè electus, & n. 54. & 116.*

29 *Eligere ſeipſum nemo poteſt etiam cum proceditur per viam compromiſſi.*

30 *Simonia cum electoribus commiſſa non imputatur electo contradicente.*

31 *Niſi poſtea ratum habuerit.*

32 *Simonia malitiosè, & in fraudem commiſſa ad hoc vt electio ſit nulla, non nocet electo.*

Et quid ſi electus ratum habuerit, n. 34.

33 *Fraus per coniecturas probatur.*

35 *Electio facta per ſimoniam cum electoribus commiſſam electo ignorante an ſit nulla ipſo iure, & n. ſeqq vſque ad n. 83.*

36 Penitus *dictio importat nullitatem ipſo iure etiãſi præponatur verbo futuri temporis.*

Declaratur, n. 69.

37 *Promoti per ſimoniam ipſis ignorantibus commiſſam de rigore iuris tenentur Eccleſias dimittere, & n. 58 & 69.*

38 *Sed poſt dimiſſionem ex miſericordia tolerantur, & n. 70.*

40 *Electo à duabus partibus Cardinalium obijci poſſunt defectus intrinſeci, qui inficiunt naturalia electionis principia, & n ſeq.*

41 *Et qui ſint huiuſmodi defectus.*

42 *Defectus principiorum naturalium, ſuper quibus fundatur eſſentia rei, ipſam tollit.*

Exceptio, qua ſubiectum negatur, ſemper admittenda eſt, ibidem.

43 *Electum in Papam à duabus partibus Cardinalium non repellunt defectus extrinſeci. Et qui ſint tales defectus.*

44 *Naturalia difficilius immutantur, quàm accidentalia.*

45 *Simonia eſt defectus intrinſecus eligentium animos ab intra vulnerans, & inficiens.*

Contrarium, *n. 62. & ſeqq.*

46 *Electio eſt nulla de iure naturali quando quis eſt intruſus, vel ſimoniacè electus, & n. 52.*

Contrarium, *n 80. & ſeqq.*

Declaratur, n. 82.

47 *Electio ob defectus intrinſecos redditur nulla etiã electo ignorante.*

48 *Ignorantia excludit delictum, ſed non legitimat actum.*

49 *Et quamuis excuſet à pœna, non tamen dat robur actui aliàs inualido.*

50 *S. Thomæ doctrina de ignoranter promoto per ſimoniam expenditur, & num. ſeqq. & num. 80. & 82.*

Spiritualia quæcumque qui muneris interuentu aſſequitur contra voluntatem, & ordinationem Domini, ea licitè retinere non poteſt, ibidem.

Declaratur, n. 81.

51 *Priuatio quandoq; non eſt pœna, ſed effectus iniuſtæ acquiſitionis.*

Simoniacè promotus ignoranter tenetur reſignare beneficium cum fructibus extantibus, non autem bona fide conſumptis, ibid. & n. 80.

52 *Dignitas acquiſita per ſimoniam ſe ignorante commiſſam dimittenda eſt in foro animæ non in pœnam criminis, ſed ex natura rei, quæ vendibilis non eſt.*

Contrarium, *n. 80. & ſeq.*

Declaratur, n. 82.

53 *Conſtitutio Iulij II. an comprehendat electum per ſimoniam ab alio commiſſam ipſo ignorante, & num. 71.*

54 *Electus nonnumquam eſt ſimoniacè promotus, ſed non eſt ſimoniacus.*

55 *Simonia perinde nocet ſi fuerit commiſſa cum vno eligentium, ac cum omnibus quoad vitium electionis; ſed non quoad pœnam eorum, qui non peccauerunt.*

76 *Electo à duabus partibus Cardinalium de iure communi obijci non poteſt quod electio ſit ſimoniaca, etiamſi ipſemet ſimoniam commiſerit, & num. 60. & ſeq.*

Et quid ex Conſtitutione Iulij II. num. 71.

57 *Intellectus, c. Si quis pecunia, 79. diſt.*

59 *Cardinales ſi fuerint accuſati, & conuicti quod Papam ſimoniacè elegerint, non propterea electus erit deponendus.*

60 *Hæreſis strictè ſumpta obijci poteſt contra electum in Romanum Pontificem.*

61 *Simonia dicitur hæreſis, ſed largè, & impropriè.*

Declaratur n. 82.

62 *Simonia quamuis aliqualiter captiuet affectum, tamen naturali conſenſui directo, & per ſe non obuiat, & n. 65.*

63 *Cauſa eadem contrariorum naturaliter eſſe non poteſt.*

64 *Metus electionem inficit ipſo iure.*

65 *Pecuniæ receptio libertatem eligentium prorſus non tollit.*

66 *Matrimonium carnale ſicut ſpirituale libertatem con-*

conſenſus requirit.

7 *Electionem inferiorum per ſimoniam electo ignorante commiſſam non eſſe nullam, quibus fundamentis probetur.*

8 *Pœna impoſita per verbum futuri temporis intelligitur per ſententiam. & n. 79.*

Pœna non cenſetur ipſo iure inflicta niſi iure id caueatur, ibidem.

Conſtitutio Iulij II. ſupponit crimen in ſimoniacè electo, cui grauiſſimas pœnas infligit, & n. ſeqq.

Simonia punibilis non committitur abſque peccato. ibidem.

3 *Ignorantia excludit delictum. & n. 76. & ſeqq.*

4 *Simonia punibilis non cadit in ignorante. & n. 77.*

5 *Anathema quis eſſe non poteſt pro peccatis alienis.*

7 *Committere quis non dicitur per ſe, vel alium, quod prorſus ignorat:*

8 *Ignorantia ſimoniæ probatur per iuramentum electi, niſi ex aduerſo probetur ſcientia,*

Gratis data gratis dari debent, vt iuſta ſit datio, niſi ignorantia à peccato excuſet, & n. ſeq.

Simoniaca hæreſis quæ ex natura rei impedit acquiſitionem ſpiritualium, quæ ſit.

Baptizati, & ordinati ignoranter per ſimoniacum hæreſim recipiunt characterem, & gratiam ſacramentalem. ibidem verſ. Quinimò.

Simonia committitur quandocumque electus conſenſerit ſiue ante electionem, ſiue poſt.

Declaratur n. 85.

Ratihabitio in maleficijs retrotrahitur; & mandato comparatur.

Ratum quis habere non poteſt quod ſuo nomine geſtum non eſt.

Simoniam propriè non committit, qui poſteaquam contradixit, & ius plenum acquiſiuit, pecuniam ſoluit.

Simoniam committere non dicitur ratam: habens dationem pecuniæ non ſuo nomine factam, ſed tamen cogendus eſt beneficio renunciare.

Fallit in Papa.

Electio Papæ de iure communi non inficitur ex eo quod electus ratam habeat pecuniæ ſolutionem ſuo nomine factam eligentibus.

Et quid ex Conſtitutione Iulij II. n. 93.

Fictio non poteſt operari quod veritas ipſa non operatur.

Fictum non habet eſſe realiter, ſed intellectualiter.

Verba intelligi debent ſecundum veritatem, & non ſecundum fictionem.

Diſpoſitio loquens de aliquo actu in materia ſtricta non comprehendit fictum.

Fictio fundatur ſuper falſo.

Electus, qui nouit ſimoniam cum eligentibus commiſſam, tacendo, & non contradicendo conſentire videtur.

Simoniam ſcientes ſiue expreſsè conſenſerint, ſiue tacuerint, ſiue turbare noluerint, ſimoniaci ſunt, & ſimoniacè promoti.

Simoniam non committit verè, ſed præſumptiuè qui tacet, & non contradicit.

Taciturnitas eſt quid medium inter conſenſum, & contradictionem.

Taciturnitas non ſuffìcit in re graui, & oneroſa, ſed requiritur expreſſus conſenſus.

Conſtitutio Iulij II. intelligi debet de ſimonia vera, non autem de præſumpta, quæ elicitur ex ſcientia, & taciturnitate electi.

102 *Electio Papæ propter ſimoniam commiſſam de voluntate electi cum aliquo votum non habente, an ſit irrita, nec ne, & n. ſeqq. vſq. in fin.*

103 *Quid ſi pecunia alicui Magnati ſoluta fuerit ad hoc vt libertatem electionis de facto non impediat.*

Et quid ſi fuerit ſoluta ad hoc, vt quempiam ex electoribus inducat ad eligendum, & n. 107.

104 *Vexationem pecuniâ redimere in iure ſpirituali quæſito non eſt ſimoniacum. Secus in iure quærendo, & n. ſeq.*

105 *Symoniacus eſt electus, & beneficio renunciare tenetur ſi de illius voluntate pecunia ſoluta fuerit contradictori, vt à contradictione deſiſtat.*

106 *Simoniacum nõ eſt ſi eligentes inſcio electo dent alicui Magnati pecuniam, vt eos in ſua libertate eligendi de facto non impediat.*

107 *Simoniacum eſt dare pecuniam amico, vel conſanguineo eligentis, vt eum inducat ad eligendum, idque ſi fiat de voluntate electi, irrita eſt electio.*

108 *Fallit ſi eligens alias electurus erat, & num. ſeqq*

109 *Preces non inducunt ſimoniam ſi eligendus aliàs erit idoneus.*

110 *Simoniacum eſt ſi quis det pecuniam non ordinatori, ſed alteri pro ordine, quem aliàs obtenturus erat.*

111 *Simoniacus eſt electus, qui pecuniam dedit amico, vel conſanguineo eligentium. ſed electio non eſt ſimoniaca ſi aliàs electuri erant, & n. ſeqq*

112 *Regiminis locus præſentibus, & ambientibus eſt denegandus.*

1 NOBIS. Electio ſimoniaca eſt caſſanda, ſi electoribus propter hoc ſit promiſſa pecunia, quamuis electus ignoret, niſi hoc factum fuerit in fraudem electi. Hoc dicit primò ſecundum Ioan. Andr. & omnes. Secunda pars legitur ſimpliciter ſecũdum Innocent.

2 Sed iuxta intellectum gloſſę, qui magis conſonat litterę, & videtur communiter approbari, hoc intendit. Cum electo reprobat propter vitium ſimoniæ tamen diſpenſat Epiſcopus: & ita ſunt duę partes principales. Secunda ibi, ad vltimum Prima ſubdiuiditur in conſultationem, & reſponſionem. Secunda ibi, *Quia igitur*.

3 Nota primo ibi, *vni, vel omnibus*. Simoniacam eſſe electionem non modo cùm promittitur pecunia omnibus electoribus, ſed etiam cùm promittitur vni tantùm, prout hic notant Hoſt. in princ. in ver. Vni vel omnibus, Io. Andr. num. 1. in verb. Vni, Ancharan. in 2. notab. Cardin. in vlt. quæſt. Abb. Io de Anan. & Marian. Socin. omnes in primo notab. & decidit Rota coram Cardinali Seraphino

4 deciſ. 516. num. 1. Atque ita electio celebrata in plena concordia inficitur propter ſimoniæ vitium ab vno ex eligentibus perpetratum etiam electo ignorante, vt hic eſt caſus, & latiùs dicam infra num. 16. Quod videtur mirabile ſecundum Abbatem, quia interuentus vnius excommunicati ad electionem ignoranter admiſſi non viriat totum actum, vt cap. fin. de Procurat. & notatur in c. Illa, de elect. Sed ratio diuerſitatis poteſt eſſe ſecundũ Marian. Socin. quia actus vnius excommunicati non attribuitur in ſolidum electioni, ſed actus ſimoniaci in ſolidum electioni attribuitur.

Sed

Sed hæc ratio plenè non ſatisfacit, quia adhuc re-
manet dubium cur magis tribuatur electioni in
ſolidum actus ſimoniaci, quàm excommunicati:
Io de Anania n.1. dicit vitium excommunicatio-
nis eſſe perſonale, ſed vitium ſimoniæ quodam-
modo dici poſſe vitium reale, & magis actum re-
ſpicere, quàm perſonam. Iudicio meo poteſt eſ-
ſe ratio, quia votum excommunicati non eſt nul-
lum propter delictum circa electionem commiſ-
ſum; & ideo in illam non influit, nec nocet igno-
rantibus: at votum ſimoniaci eſt infectum ob vi-
tiū, quod intrinſecè ineſt electioni, cuius eſt pars:
vnde nil mirum ſi votum vnius pecunia venditū,
& corruptum totam maſſam electionis corrum-
pat, arg. cap. Si ad ſcripturas, 9. diſt. & cap. Per in-
quiſitionem, ſupra de elect. & hæc fortè fuit in-
tentio Mariani Socini, & Io. de Anan.

5 Procedit autem concluſio ſupra firmata tam in
electione, quàm in collatione, & præſentatione,
dummodo tamen hęc competant pluribus vt vni-
uerſis, ſeu collegialiter, prout loquitur hæc De-
cretalis: hoc enim caſu omnium eſt electio, col-
latio, & præſentatio; ideoque ſimonia cum alte-
ro commiſſa inficit, & vitiat totam electionem,
collationem, & præſentationem, vt dictum eſt.
Secus verò ſi hæc competant pluribus vt ſingulis;
non autem iure collegij, quia tunc quilibet per ſe
confert, ſeu præſentat, & tot ſunt collatores, vel
patroni; ideoque vna collatio, vel præſentatio vi-
tioſa in alterum non influit, ſed habet locum re-
gula Sexti, Vtile per inutile, &c. & in his termi-
nis loquitur Rota deciſ. 550. n. 2. par. 4. diuerſ quā
nouiſſimè ſequitur Nicol. Garz. de beneſ. par. 8. c. 1.
nu. 12. & vide quod ſcripſi in cap. Maſſana, ſupra
de elect.

6 Secundò nota ibi, *promiſerunt ſe pecuniam ſo-
luturos*: eodem modo ſimoniacam eſſe electio-
nem ſi ſola promiſſio pecuniæ præceſſerit, ac ſi ſo-
lutio præceſſiſſet, concordat c. Veniens, ſupra eod.
pari enim paſſu ambulant promiſſio, & ſolutio, vt
l. fin. C. Ad l. Falcid. & ita hic firmant Hoſt. num. 1.
Anchar. in 3. notab. Abb. & Io. de Anan. ambo in
2. notab. & Felin. n. 2. qui plura obijcit, & obiectis
7 reſpondet. Quod nota contra opinionem illorum,
qui dixerunt electionem ſimoniacè factam eſſe
nullam, dumtaxat ſi ſimonia ſit realis ab vtraque
parte completa, ſecus ſi ſit conuentionalis: quos
copioſè cumulat Nicol. Garz de beneſ. par. 8. c. 1.
n. 17. & ſeqq. in contrarium enim eſt hoc cap. quod
clarè loquitur de ſimonia conuentionali, & con-
cordat Conſtitutio Martini V. edita in Concilio
Conſtantienſi ſeſſ. 43. de ſimonia, incipien. Multæ
tom. 3. Concil. par. 1. fol. 942. pro qua ſententia
plures etiam citat idem Garz. d. c. 1. n. 28.

8 Tertiò nota ibi, *per fraudem*; & ſigna caſum
ſingularem ſecundum Abb. n. 4. & Felin. nu. 1. verſ.
Nota textum ſingularem, in quo electio eſt ſimo-
niaca, & tamen non vitiatur, videlicet cum pecu-
nia datur, vel promittitur eligentibus malitioſè,
& in fraudem electi, de quo latiùs dicam infra
n. 31.

9 Quartò nota ibi, *reprobanda*, electionem factā
interuentu pecunię eligentibus datæ, vel promiſ-
ſæ non eſſe nullam ipſo iure ſecundum vnum in-
tellectum; ſed an hoc ſit verum, plenius exami-
nabitur infra n. 40. & 56.

Vltimò nota ex fine litteræ textum expreſſum,
quod Epiſcopus cum electo etiam ignorante per
ſimoniacam prauitatem diſpenſare non poteſt;
ſed obſtat textus in c de ſimoniacè, ſupra eodem.

Pro ſolutione Innocentius hic dat tres intelle-
ctus: communiter tamen Doctores videntur in-
telligere hunc textum poſt electionem reproba-
tam, vt ſatis innuit littera ibi, *electus, & per pra-
uitatem ſimoniacam reprobatus*: & eſt ratio cur
Epiſcopus tunc diſpenſare nequeat, videlicet pro-
pter criminis enormitatem; tum quia eſt notoriū
iuris per ſententiam, c. Vt conſtitueretur, & cap.
De his, 50. diſt. & tunc intellectum approbat Tan-
cred. hic, gloſ. vlt. Innoc. ad fin. Hoſtien. n. 1. in ver.
Ignorante, & circa fin. & Io. Andr. in extrem. ver.
De hac materia dic, vt plenè notatur in prædicta
Decretali, de ſimon.

10 QVAERO, poſita Extrauag. Iulij II. incip. Cū
tam diuino, an, & quando electio Romani Pon-
tificis per ſimoniam celebrata ſit ipſo iure
nulla.

Vt quæſtionis ſolutio ſit clarior, exiſtimo ſex
11 caſus eſſe diſtinguendos. Primus caſus eſt, cùm
ſimonia commiſſa fuit cum Cardinalibus votum
dantibus ab ipſomet electo, vel ab alio de illius
voluntate; & hic primus caſus eſſet ſatis dubius ſi
ſolutio petenda eſſet à iure communi; quia non
leuis inter Doctores eſt controuerſia, An electio
Papæ per pecuniam celebrata ſit nulla ipſo iure,
necne, & an de vitio ſimonię contra electum ex-
cipi poſſit: quod plenè in vtramque partem exa-
minabitur infra n. 35. & 67. Verum inſpecta diſpo-
12 ſitione præcitatæ Extrauag. Iulij II. articulus eſt
valdè clarus, quia in illa diſertis verbis decerni-
tur, ac diffinitur, vt electio Romani Pontificis ce-
lebrata per ſimoniam eo ipſo adeò ſit nulla, vt
nec etiam per ſucceſſiuam intronizationem, ſeu
temporis curſum, vel omnium Cardinalium ado-
rationem conualeſcat, & contra ſic electum obij-
ci poſſit à quocumque Cardinali de huiuſmodi
crimine tamquam de vera, & indubitata hæreſi,
idemque electus non apoſtolicus, ſed apoſtaticus
habeatur, vt latius in ipſa Conſtitutione, quam
poſtea idem Pontifex confirmauit approbante
generali Concilio Lateranenſi in alia Conſtitu-
tione, quæ incipit, Si Summus: habetur vtraque
in Bullar. tomo 1. pag. 403. & ſeqq. Quamobrem
hoc caſu abſque dubio concludendum eſt electio-
nem vt præfertur celebratam, eſſe ipſo iure nullā;
non tamen omitto Petrum Andr. Gammar. in re-
pet. huius Extrau. n. 33. tomo 6 Repet. fol. 42. eius
ſententiæ fuiſſe, vt ad multa abſurda vitanda, quæ
illic congeſſit, Extrauagans intelligenda ſit in ea
tantum ſimonia, quæ notoria, & manifeſta eſt, vbi
latius per eum.

13 Amplia primò hanc concluſionem, vt procedat
non tantùm ſi ſimonia fuerit realis, ab vtraque
parte completa, ſed etiamſi fuerit conuentiona-
lis, eo quod pecunia de voluntate electi promiſſa
fuerit electoribus, ſed non ſoluta, nam nihilomi-
nus irrita eſt electio, quia Conſtitutio Iulij II. aper-
tè loquitur etiam de ſimonia conuentionali, vt
patet ibi, *in dando, promittendo, vel recipiendo pe-
cunias*, necnon ibi, *promiſſiones, & obligationes*.
vnde in electione Summi Pontificis hodie ceſſat
controuerſia, de qua ſupra n. 7. Et ita in terminis
huius extrauag. firmat Petr. Andr. Gammar. in il-
lius interpretatione in ver. promittendo, nu. 119.
tomo 6. Repet. fol. 46. & meritò: nam dare pre-
14 tium, vel habere fidem de pretio paria ſunt, §. Itē
pre-

pretium, inſtit. de empt. & vendit. & qui habet actionem, videtur habere rem, l. Rem in bonis, ff. de acquir. rer. domin. & actiones, ac iura bonis hæreditarijs annumerantur, cap. Nulli, de reb. eccl.
15 non alien. Quod procedit ſecundum eum etiamſi promittat quod ſe obligabit quando eum elegerit: nam eodem modo eſt ſimonia, cum huiuſmodi obligatio ſe habeat inſtar ſimplicis obligationis, allegat. Alexandr. in l. Cum fundum, §. Seruũ, verſ. Nota circuitum, ff. Si cert. pet.

16 Amplia ſecundò, prædictam concluſionem vt locum habeat etiamſi pecunia de voluntate electi data, vel promiſſa fuerit vni tantùm ex Cardinalibus votum dantibus: nam quoad vitium electionis nihil intereſt an ſimonia commiſſa fuerit cum omnibus eligentibus, vel cum vno tantùm, vt eſt textus apertus hic in illis verbis, *vni, vel omnibus eligentium promiſerunt ſe pecuniam ſoluturos*, & latiùs dictum eſt ſupra in 1. notab. & in
17 electione Papæ conſtat ex prædicta Extrauag. Iulij II. ibi, *ab aliquo, ſeu aliquibus de cœtu Cardinalium*; necnon ibi, *per ſe, vel alium, ſeu alios*: nam verbum: *aliquis*, quamis ſit relatiuum diuerſitatis, vt notat gloſ. in Clem. 1. in ver. Incerta, de pręben. eſt tamen diſtributiuum itaut non ad diuerſitatem, ſed ad perſonas ſingulares ſit referendũ, ſecundum Gemin. conſ. 65. Diſcutiam, n. 27. & verificetur etiam in vno, vt l. Qui filiabus, §. Si quis ita, ff. de legat. 1. cũ alijs allegat. per Bart. qui hoc notat in conſ. ſuo 57. Anacellus in fin. lib. 1. facit gloſ. in Clem. 1. in ver. Aut aliqua, de for. compet. cum præſertim verba d. Extrauagantis alternatiuè ſint poſita, *ab aliquo, ſeu aliquibus*: vnde perinde eſt ac ſi dictum eſſet, *ab vno, vel pluribus*, l. Si ita ſtipulatus, ff. de verbor. obligat. cum ſimil. Et ita hoc ipſum verbum Extrauag. exponit Petrus Andreas Gammar. in illius repetitione, in ver. Aliquo, n. 11. n. 6. tomo 6. Repet fol. 46. Quinimo hæc
18 ampliatio procedit etiamſi votum ſimoniacè non ſit neceſſarium ad interrogandam electionem, ſed ſuperabundet, eò quod electus etiam voto illo non computato habuerit ſuffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium ad præſcriptum cap. Licèt, de vitanda, de elect. adhuc enim electio irrita eſt, & vtile per inutile vitiatur. Quod deduco apertiſsimè ex præcitata Extrauag. Iulij II. quę primò decernit ipſo iure nullam electionem Romani Pontificis factam per ſimoniam commiſſam etiam ab vno ex Cardinalibus votum dantibus, vt ſupra proximè probatum eſt, ordinando litteram ad eum modum, quem ponit idem Gammar. in ver. electionem, nu. 110. verſ. At dic melius. Deinde Bulla proſequitur, ac diffinit hanc electionem factam per ſimoniam commiſſam etiam ab vno eſſe irritam, quamuis celebrata fuerit in plena concordia ab omnibus, & ſingulis Cardinalibus nemine diſcrepante. Ergo patet euidenter vnicum illud votum ſimoniacum reddere electionem infectam, ac nullam, licèt ſit ſuperfluum: quandoquidem ſi ad nullitatem electionis ſatis eſt vt ſimonia ſit commiſſa ab vno ex electoribus, & electio huiuſmodi ex Bulla eſt inualida etiamſi facta fuerit vnanimiter ab omnibus, & ſingulis Cardinalibus nullo diſſentiente. Certè ad hanc nullitatem inducendam non eſt neceſſe vt votum ſimoniaci concurrat ad integrandam electionem, quippeque ad ſui validitatem non requirit niſi ſuffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclaui exiſtentium, vt in prædicta Decretali Licèt, de vitanda, & in Conſtitutione Gregor. XV. quæ incipit, Aeterni Patris filius, §. Quod ſi electio.

19 Amplia tertiò, prædictam concluſionem vt vendicet ſibi locum etiamſi Cardinalis, cui de voluntate electi pecunia tradita, vel promiſſa fuit affirmet ſe non fuiſſe pecunia motum ad eligendum, quia aliàs electurus erat: nam nihilominus electio iuribus non ſubſiſtit. Idque verius eſſe aſſerunt hic Vincent. gloſ. 2. Hoſt. n. 1. in ver. Electus, & ſequuntur Doctores communiter. Conſtat enim promiſſionem interueniſſe ante electionem, à qua omnis pactio, vel promiſſio abeſſe debet, qualiſcumque fuerit intentio eligentis, arg. in illa palea, c. Nouit, 100. diſt. c. Placuit, 1. q. 1. & q. 2. c. Quam pio, c. Veniens ſupra eod. Præterea, vt inquit Io. Andr. hic n. 5. in gloſ. 2. non apparet quomodo talis intentio probari poſſit, niſi per ipſum, cui tamquam ſoli, & crimino ſo, & in facto ſuo deponenti non eſt credendum; alioquin facile eſſet cuique per pecuniam eligenti aſſerere ſe fuiſſe aliàs electum: quod ſi dicatur; Imò poterit hoc probare per alios, cum quibus dixerat priùs ſe velle illum eligere. Reſpondet Io. Andr. fortè falſum tunc dicebat, facit c. Auditis, de elect. ſed eſto verum dixerit, potuiſſet tamen animum mutare, ſi pecuniam non recepiſſet: facit quod notat idem Io. Andr. in c. Tua, ſupra de ſponſal. & prædictas conſiderationes hic ſequuntur Henr. Boich & Anchar. ambo n. 5. Butr. n. 7. Cardin n. 1. Abb. n. 5. Ioan. de Anan. eod. n. & Felin. n. 2. verſ. In gloſ. ſecunda.
20 Hanc tamen ampliationem notabiliter limita vt procedat prout loquitur, quando pecunia de voluntate electi data, vel promiſſa fuit alicui ex electoribus: ſecus ſi extraneo ad hoc vt preces, vel auctoritatem ſuam cum electoribus interponat; quia tunc electio nõ eſt nulla ſi aliâ electuri erant, vt plenè dicam infra in 2. q. n. 108.

21 Amplia quartò, eamdem cõcluſionem vt procedat etiamſi Cardinalis dicat ſe non dediſſe votum electo, à quo pecuniam recepit, vt eum eligeret: adhuc enim puto irritam eſſe electionem ſi proceſſum fuerit per formam ſcrutinij, vel quaſi
22 inſpirationis: nam ſi per formam ſcrutinij Cardinalis, qui dicit ſe non dediſſe votum electo, à quo recepit pecuniam non eſt audiendus, quia cum electio per ſcrutinium hodie ſit celebranda per ſecreta ſchedularum ſuffragia itaut nomen eligentis nunquam publicetur, ex præcitata Conſtitutione Gregorij XV. de elect. Romani Pontificis, §. Quod ſi electio Cardinalis probare non poteſt ſe non dediſſe votum electo, nec ad eam probationẽ eſt admittendus, quia obſtat Conſtitutio, quæ vult vt electionis negotium quam ſecretiſſimè tranſigatur, vt ibi in littera: facit gloſ. in c. De forma, in ver. De ſecreto, 22. q. 5. & textus in cap. Omnis, §. Caueat autem, infra de pœnit. & remiſ.
23 Quod ſi proceſſum fuerit ad electionem quaſi per inſpirationem, non tenet electio, tum quia de ſubſtantia talis formæ eſt, vt nullus præcedat de perſona ſpeciali tractatus, vt in d. Bulla Gregoriana, §. Quod ſi electio. Alioquin dicitur electio potius per inſtigationem, quàm per inſpirationẽ, vt notatur in cap. Quia propter, ſupra de elect. vbi propterea Hoſtien. Abb. & alij inferunt fuiſſe caſſatam electionem Parmenſis electi, quam Bernardi gloſſa dictauerat, quia in ea dicebatur, habito dili-

diligenti tractatu, fuit per inſpirationem quaſi electus: ſequitur Ripa reſponſo 5. incip. Appellatio, nu.10 in tit. de elect. Quod ſi etiam tractatus aliàs licitus vitiat electionem quaſi inſpiratam, quanto magis tractatus ſimoniacus inter electū, & eligentem? Tum quia non poteſt eſſe electio quaſi inſperata vbi interuenit ſimoniæ labes, quia Deus non eſt author iniquitatis, cap. Viſis, iuncta gloſ. in ver. Cum ver. 23. quæſt.4. vnde legitur Oſeæ 8. *Fecerunt ſibi Regem, & non per me; Principem, & non per conſilium meum*, c. Audacter, 8. q.1. tum denique & fortius, quia ſi Cardinalis, recepit pecuniam non dedit votum electo: ergo non poteſt eſſe electio quaſi per inſpirationem, quę ad ſui validitatē requirit, vt fiat ab omnibus Cardinalibus communiter nemine diſſentiente, cap. Quia propter, de elect. & clarè ſtatuitur in præcit. §. Quod ſi electio.

24 Sin autem proceſſum fuerit ad electionem per formam compromiſſi, res non caret difficultate, quia eligens benè probare poteſt ſe non dediſſe votum electo, cum compromiſſarij ſimpliciter dati non arctentur ad eligendum per ſcrutinium ſecretum, vt notat gloſ. in cap. Cum dilectus, in ver. Examinatis, ſupra de elect. Butr. in cap. Quia propter, nu.45. eod. tit. hoc igitur caſu in dubium vertitur an electio ſit valida.

25 Pro parte affirmatiua facit, quia Bulla Iulij II. irritat electionem, quam celebrari, vel fieri contigerit per ſimoniam: hoc autem caſu non fuit celebrata per ſimoniam, quia Cardinalis, qui pecuniam recepit, in electum non conſenſit, nec illi votum dedit, vt ſupponitur in quæſtione: vnde cum tali electioni verba Conſtitutionis non adaptentur, nec illius diſpoſitio adaptari debet, l.4. §. Toties, & ibi Bart. ff. de damn. infec. cap. Tua, de ſponſal. cum ſimil. vt per Gemin. conſ. 88. incip. Innocentius n.4. verſ. Cum ergo concurrant, cùm præſertim Conſtitutio tamquam pœnalis, & exorbitans à iure communi ſtrictè ſit intelligenda, cap. In pœnis, cap. Odia, & cap. Quæ iure, de reg.
26 iur. lib.6. Nec obſtat ſi dicatur, quamuis electus non concurrat in electione actiuè eo quod ſuffragium electi etiam in hac forma in numero ſuffragiorum non computetur, vt in Bulla Gregoriana in d. §. Quod ſi electio: concurrit tamen paſſiuè cùm requiratur illius conſenſus, cap. Cum inter Canonicos, de elect. & ſic electio dici poteſt aliquo reſpectu per ipſum electum celebrata. Nam
27 reſpondetur Conſtitutionem non loqui de celebratione electionis paſsiua, ſed actiua, vt oſtendunt illa verba, *aliquibus de cœtu Cardinalium votum dantibus*: quando autem electus ſimoniam commiſit cum Cardinali, qui dedit votum alteri, quàm electo, vtique electio dici non poteſt actiuè celebrata per ſimoniam: quamuis enim electus ſit ſimoniacus, quippe qui pro ſua electione pecuniam dedit, vel promiſit; non tamen eſt ſimoniacè electus, vt notat gloſ. in cap. de regularibus, in ver. Ignorantibus, ſupra eod. & ita hoc non eſt vitium electionis, ſed perſonæ electi, contra quem de ſimonia excipi non poteſt, vt notat gloſ. 1. in cap. Si quis pecunia, & ibi etiam Turrecrem. nu.3. & 4. & Præpoſ. nu.1. verſ. Ego non recederem, 79. diſt. & latius dicam infra n.56.60. & ſeq.

28 In contrarium facit, quia Extrauag. Iulij II. irritat electionem ſimoniacè factam ab eo, quem eligi contigerit, vel ab aliquo, ſeu aliquibus de cœtu, Cardinalium votum dantibus: vnde cùm loquatur alternatiuè, ſatis eſt ad nullitatem inducendam vt electio ſimoniacè facta fuerit per ſolū electum, cum in diſpoſitione alternatiua ſufficiat alterutrum verificari, l. Si quis ita ſtipulatus, in ſecundo reſ. ff. de verb. obligat. cap. Inter cæteras, cū
29 materia, ſupra de reſcript. Electus autem electionem ſuam facere non poteſt niſi paſsiuè, cùm nemo poſsit ſeipſum eligere, cap. Per veſtras, ſupra de iurepatr. cap. fin. de inſtit. etiam cùm proceditur per viam compromiſsi, vt expreſsè diſponitur in d. Conſtit. Gregorij XV. d. §. Quod ſi electio. Ergo Extrauag. Iulij II. irritat etiam electionem paſſiuè factam ab ipſo tantùm electo per ſimoniacā prauitatem. Et ita illius verba de paſſiua electione intelligit Petr. Andr. Gam. ſecundum vnum intellectum in præcit. repet. in ver. electionem, n.110. tomo 6. Repet. fol.42. At reſponderi poteſt, litteram Extrauagantis aliter eſſe ordinandam, ita ſcilicet, vt verb. *ab eo*, referatur ad verbum, *commiſſam*, non autem ad verbum, *fieri*, adeout ſit ſenſus, vt irrita ſit electio facta quomodolibet per ſimoniam commiſſam ab eo, quam eligi contigerit, vel ab aliquo de cœtu Cardinalium votum dantium: & hanc lecturam vti meliorem amplectitur idem Gammar. d.n.110. verſ. At dic melius: & hoc ſenſu prædicta Conſtitutio non irritat electionem ſimoniaci, niſi etiam electio actiuè celebrata fuerit per ſimoniam. Hoc autem caſu, in quo compromiſſarius non dedit votum electo, à quo pecuniam accepit, non poteſt dici actiuè celebrata per ſimoniam, & conſequenter non eſt nulla: & hoc credo verius.

30 Secundus caſus eſt, cùm pecunia pro electione fuit data, vel promiſſa alicui, ſeu aliquibus de cœtu Cardinalium votum dantibus, non quidem ab electo, ſed ab altero, ipſo tamen electo prohibente, & contradicente: & extra dubium eſt electionem eſſe validam, & ſimoniam ab eligentibus commiſſam eidem electo non imputari. Caſus eſt apertus in cap. Sicut tuis, infra eod. ſecundum Io. Andr. Butr. Cardin. Abb. & omnes ibi in ſum-
31 mario. Niſi tamen poſtea conſenſerit pecuniam ſoluendo promiſſam, vel reddendo ſolutam, vt ibi dicitur, & notat gloſ. ibidem in ver. Conſenſeris; ſed an hoc ſit verum in Papa tāgam infra in quinto caſu n.83.

32 Tertius caſus eſt, cùm alicui ex electoribus malitioſè, & in fraudem electi datur pecunia ad hoc vt electio ſit ſimoniaca, & inualida; & tunc manifeſtum eſt hanc fraudem electo minimè obeſſe, quamuis id ſciat, & non contradicat, prout ſunt iura clara in hoc cap. Nobis, in ver. Quod niſi conſtaret, & in d. cap. Sicut tuis, §. Alioquin contingeret, infra eod. & docet S. Thomas in 2.2. q.100. art.6. ad tertium, verſ. Niſi fortè inimicus: malitijs namque hominum non eſt indulgendum, cap. Significante, ſupra qui matrim. accuſ. poſſ. cum concord. de quibus hic in gloſ. in ver. Malitioſè: & fraus, & dolus non debet cuiquam patrocinari, cap. Cum vniuerſorum, ſupra de rer. permut. cap. Officij, de teſtam. nec quiſquam prægrauari alterius odio, l. Si quis in ſuo, C. de inoff. teſtam. & eſt ſimile in eo, qui propter odium aliquem ad dignitatem nominat, vt l. Vna, C. Si propter iniur. cred. fact. lib.10. & notatur in cap. Honoratus, 74.
33 diſt. De huiuſmodi autem fraude conſtare poterit ex coniecturis, veluti cùm ab inimicis eſt data pecu-

pecunia, qui ſe opponebant electioni, ſecundum
Io. Andr. hic n.2. in ver. Malitioſè. Butr. n.3. Abb.
n.4. Io. de Anan. eod. n. & Felin n.1. verſ. Et proba-
bitur: generaliter enim fraus per coniecturas pro-
batur, cap. 2. de renunc. lib. 6. l. Dolum, C. de dol.
Abb. vbi ſupra. Bart. & Doctores in l. Poſt contra-
ctum, ff. de donat. Menoch. de præſumpt. lib. 5.
34 præſumpt. 3. n. 43. Cæterum ſi electus ſcitum ha-
beret pactum, ei noceret non obſtante quod ele-
ctores fraudulenter feciſſent, ſecundum Alan. Vin-
cent. & Philipp. & poſt eos Io. Andr. hic nu. 5. Car-
din. n. c. in 5. q. verſ. Et dic, & S. Thom. in 2. 2. q. 100.
art. 6. ad tertium, verſ. Niſi forte poſtmodum pacto
conſenſerit: ſed an hoc ſit verum in electione
Papæ vide quod ſtatim dicam infra in quinto caſu.
35 Quartus caſus eſt vbi ſimonia per alium com-
miſſa fuit cum Cardinalibus votum dantibus ele-
cto proſſus ignorante; & hic quidem caſus eſt
valdè difficilis, & ideo plenius examinabitur.
36 Pro nullitate electionis adducitur primò hoc
cap. in illis verbis *eſt penitus reprobanda*, quæ pro-
bant electionem eſſe ipſo iure nullam, ſi pecunia
propter hoc promiſſa fuerit electoribus, licèt ele-
ctus hoc ignoret. Ponderando dictionem, *peni-
tus*, quæ importat nullitatem ipſo iure, vt notat
gloſ. fin. in l. Si qui aduocatorum, C. de poſtul. quam
ſequitur, & commendat Corſett. in ſuis ſingulari-
bus, in ver. Penitus, Felin. in cap. Rodulphus, n. 34.
ſupra de reſcript. etiamſi præponatur verbo futuri
temporis, vt tenet gloſ. fin. in cap. Quam ſit, de
elect. lib. 6. facit cap. Religioſus, in ver. Omnino
euacuetur, eod. tit. & lib. & in terminis textus no-
ſtri ſic firmat Felin. in cap. Inſinuatum in princip.
verſ. Et pro iſta concluſione, ſupra eod. gloſ. prag-
mat. ſanct. tit. de elect. §. Deinde eligant, in vor. Ip-
ſo iure, & Boer. deciſ. 117. ſub n. 4.
37 Deinde ad hanc partem inducuntur iura, quæ
dicunt promotos per ſimoniam ipſis ignorantibus
commiſſam teneri Eccleſias dimittere (ſcilicet de
facto, vt declarat Couar. in reg. Peccatum, in 2. p.
§. 8. n. 8. verſ. Igitur pontificiæ deciſiones; & eſt ſi-
38 mile in cap. Litteras, ſupra de conceſſ. præben.) &
poſt dimiſſionem ex miſericordia tolerari, c. Qui-
cumque, 1. q. 5. cap. Sicut tuis, infr. eod. c. De regu-
laribus, & c. Ex inſinuatione, ſupra eod.
39 Tertiò adducitur cap. penult. ſupra de elect. ex
quo textu Abb. ibi nu. 2. notat electionem factam
per ſimoniam etiam electo ignorante eſſe nullam,
quia malitioſè facta extitit, & idem tenent ibi-
dem Barbat. gloſ. pragmat. ſanct. loco cit. Capell.
Tholoſ. deciſ. 439. n. 3. de ſequeſtr. poſſeſſ. Sarnen. in
reg. de triennali, q. 22. n. 8. verſ. Et iſta, vbi teſtatur
hanc opinionem approbaſſe Dominos de Rota in
vna Meſſanen. Capellaniæ menſe Maio 1536 corã
Petro Vortio, Creſcen. deciſ. 4. de ſimon. Rota
deciſ. 191. num. 5. par. 1. diuerſ. & alij recentiores
apud Nicol. Garz. de benefic. par. 8. c. 1. n. 6.
40 Quartò ponderatur pro hac ſententia quod etſi
ex præſcripto cap. Licèt de vitanda, ſupra de elect.
contra electum à duabus partibus Cardinalium
nulla exceptio opponi p[illegible]; tamen vt declarat
41 ibi Bellamera n. 39. Qui[illegible] ſunt defectus intrin-
ſeci, qui ſcilicet ab intra [illegible] rectè, & per ſe inficiunt
naturalia electionis principia, cuiuſmodi ſunt de-
fectus poteſtatis eo quod electio facta ſit per non
Cardinales, & in poſſeſſionem Cardinalatus non
exiſtentes, item defectus numeri, vt quia celebra-
ta à minori numero, quàm à duabus partibus
Cardinalium. Item defectus rei, ſeu materiæ eo
quod celebrata ad Eccleſiam nõ vacantem. Item
defectus perſonæ electi, vt quia hæreticus, iudæus,
vel paganus, vel quia Papatui renunciauerit, ſe-
cundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. 1. de
renunc. lib. 6. Item defectus formæ electionis, vt
quia non interuenerit conſenſus eligentium, arg.
l. Obligationum ſubſtantia, in fin. ff. de act. & oblig.
& l. Non figura eod. tit. c. Intelligentia, & c. In his,
infra de verbor. ſignific. Item defectus libertatis
in conſenſu, vt c. In nomine Domini, §. Quod ſi
prauorum, & §. Quod ſi quis contra hoc noſtrum
decretum, 23. diſt. c. 1. & c. Si quis pecunia, 79. diſt.
pienè Bellam. in d. c. Licèt, n. 42. & de his quidem
defectibus benè excipi poteſt contra electum in
Romanum Pontificem, dummodo de illis conſtet
ad eum modum; quod declarat Bellam. ibid. in 2.
oppoſ. in 3. dub. principali, n. 33. & eſt ratio, quia ex
his redditur electio ipſo iure nulla, vt patet ex no-
tatis per Innoc. in prædicta Decretali, Licèt, de
elect. in ver. Et ſi contempt. n. ... & ratio rationis
42 eſt, quia defectus principiorum naturalium, ſuper
quibus fundatur eſſentia rei, ipſam tollit, l. Iulia-
nus, §. Sed & ſi quis, ff. ad exhiben. arg. c. Cum Pau-
lus, 1. q. 1. & c. Veniens, de presbyt. non baptiz. &
excepto, qua ſubiectum negatur, ſemper admit-
tenda eſt, vt dixit Abb. in c. Ex parte, il ſecondo, de
offic. deleg. & in d. c. Licèt, Bart. in l. Diuus, ff. de mi-
lit. teſtam. & poſt eos Petrus Andr. Gammar. in re-
pet. Extrau. Cùm tam diuino, Iulij II. n. 25. tom. 6.
43 repet. pag. 42. Alij verò ſunt defectus extrinſeci,
qui ſcilicet naturalibus principijs electionis dire-
ctè, & per ſe obuiant: nec illa directè, & per ſe in-
ficiunt, ſed ab extra veniunt per Conſtitutiones
poſitiuas, ſicut excommunicatio, vel ſuſpenſio in
eligentibus: aut defectus Ordinis, vel ætatis in
electo, aut ſolemnitatis in forma Concilij gene-
ralis, c. Quia propter, de elect. & defectus tales ele-
44 ctum in Papam à duabus partibus minimè repel-
lunt: & eſt ratio diuerſitatis, quia naturalia diffi-
cilius immutantur, quàm accidentalia, ſecundum
ea, quæ notantur per Innoc. in c. Quæ in Eccleſia-
rum, n. 3. de Conſtit. & in c. Quia plerique, nu. 5. de
immun. Eccleſ. Ideoque tametſi ius poſitiuũ præ-
dictæ Decretalis tollat huiuſmodi defectus extrin-
ſecos, tamen defectus intrinſecos non tollit: neq;
enim ab antiquis iuribus receditur, niſi quatenus
reperitur expreſſum, gloſ. in c. Conſtitutionem, in
45 ver. Prorogamus, de regular. lib. 6. Modò ad pro-
poſitum noſtrum, ſimonia realis, vel conuentio-
nalis in electione Papæ interueniens videtur eſſe
defectus intrinſecus animos eligentium ab intra
vulnerans, & inficiens: quoniam qui pro aliquo
eligendo pecuniam, vel promiſſionem recipit, li-
bertatem conſenſus ligat, iuxta illud vulgare, *Mu-
nera ſumpta ligant*, &c. & ita inficitur electio, quia
vt legitur in c. Vbi periculum, §. cæterum, de elect.
li. 6. cùm arbitrium inordinatus captiuat affectus,
vel ad certum aliquem obligationis cuiuſque ne-
ceſſitas adigit ceſſat electio dum libertas adimitur
46 eligendi: & hoc eſt quod voluit Innoc. in c. Quod
ſicut, n. 8. verſ. In alio autem caſu, de elect. dum di-
xit electionem eſſe nullam de iure naturali quan-
do quis eſt intruſus, vel ſimoniacè electus: & ita
per hæc fundamenta firmat Cardin. Bellam. in d.
c. Licèt de vitanda, n. 3. verſ. Secundò moneor, eod.
47 tit. Poſito autem hoc fundamento, quod defectus
ſimoniæ ſit intrinſecus, & electionem inficiat ex

naturalibus principijs; hinc reſultat vt electio ſit
nulla, etiamſi electus ignorauerit ſimoniã à Car-
dinalibus eligentibus fuiſſe commiſſam: nam ſi-
cut electio celebrata per metum, vel impreſſionẽ,
aut ſine conſenſu duarum partium non ſuſtinetur
propter ignorantiam electi, ita nec electio facta
per ſimoniam, cùm omnes æquè ſint defectus in-
trinſeci: ad quod facit optimè text. in c. In nomi-
ne Domini, 23. diſt. & in c. Si quis pecunia, 79. diſt.
vbi quoad hoc vt electus in Papam habeatur pro
Apoſtolico parificantur hæc tria, videlicet vt ele-
ctio celebrata fuerit per pecuniam, vel per im-
preſſionem, vel ſine concordi electione Cardina-
48 lium; & generale eſt vt ignorantia excludat deli-
ctum, tamen non legitimet actum, vt Bald. inquit
per illum text. in c. Innotuit, n. 8. de elect. & quam-
uis excuſet à pœna, non tamen dat robur actui
aliàs inualido, vt in terminis ſimoniæ eſt text. hic,
vbi dicitur ignoranti non imputari ad pœnam, vel
ad culpam, quod pro illius confirmatione pecu-
nia fuit promiſſa, & nihilominus electio caſſatur
tamquam ſimoniaca.
50 Quintò ad hanc partem inducitur authoritas
S. Thomæ in 2, 2. q. 100. art. 6. in corpore, vbi ſic
ait: [Reſpondeo dicendum quod nullus poteſt li-
citè retinere id, quod contra voluntatem domini
acquiſiuit, putà ſi aliquis diſpenſator de rebus do-
mini ſui daret aliquid contra voluntatem, & or-
dinationem domini ſui, ille qui acciperet, licitè
retinere non poſſet: Dominus autem, cuius Eccle-
ſiæ Prælati ſunt diſpenſatores, & miniſtri, ordina-
uit vt ſpiritualia gratis darentur, ſecundum illud
Matth. 10. *Gratis accepiſtis gratis date*: & ideo qui
muneris interuentu ſpiritualia quæcumque aſſe-
quitur, ea licitè retinere non poteſt.] Hæc ibi. &
51 in reſp. ad tertium: [Ad hoc vt aliquis priuetur
eo, quod accepit non ſolum eſt pœna peccati, ſed
etiam quandoque eſt effectus acquiſitionis iniu-
ſtæ, putà cùm aliquis emit rem aliquam ab eo, qui
vendere non poteſt; & ideo ſi eo neſciente, nec
volente per alios alicuius promotio ſimoniacè
procuratur, tenetur reſignare beneficium, quod
eſt conſecutus cum fructibus extantibus, non au-
tem tenetur reſtituere fructus conſumptos, quia
bona fide poſſedit.] Hæc S. Thom. ex cuius cõtex-
52 tu quilibet percipere poteſt electionem ſimoniacã
nullam eſſe, nec ius aliquod tribuere electo etiam
ignoranti, non quidem in pœnã criminis; ſed quia
ex natura rei iure ipſo naturali hæc acquiſitio im-
pediatur diuina voluntate, ſine qua ſpiritualia
vendi non poſſunt: materia enim vendibilis nõ eſt,
idcoque titulo emptionis acquiri nequit. Indeque
fit vt dignitas acquiſita per ſimoniam etiam ele-
cto ignorante commiſſam etiam in foro conſcien-
tiæ ſit dimittenda poſteaquam electus ſciuerit vi-
tium ſimoniæ, quia ipſa acquiſitio peccat propria
natura rei, quæ in venditione deduci non poteſt
abſque conſenſu diuino: cùm enim res non ſit vẽ-
dibilis, parum refert an emptor emerit ſcienter,
vel ignoranter an bona, vel mala fide: & ita ex
prædictis locis D. Thomæ deducit Couarr. in reg.
Peccatum, in 2. par. relect. 1. §. 8. n. 8.
53 Sextò pro hac parte adduci poteſt prædicta
Extrauag. Iulij II. qua decernitur irrita electio
Papæ celebrata per ſimoniam commiſſam per ſe,
vel alios, nec diſtinguitur an ille, an alius id fecerit
electo ſciente, vel ignorante: vnde videtur intel-
ligenda generaliter, & indiſtinctè vt ſic recipiat
interpretationem paſſiuam à iure communi, ſe-
cundum quod talis electio eſt nulla, non obſtan-
te electi ignorantia, vt oſtenſum eſt ſupra ad l. 2.
C. de noxal. cum ſimil. & eo magis, quia Bulla lo-
54 quitur de electione per ſimoniam celebrata, ſeu
facta: negari autem non poteſt quin electio hoc
caſu facta, ſeu celebrata fuerit ſimoniacè & ele-
ctus ſimoniacè promotus, licèt ipſe propter igno-
rantiam non ſit ſimoniacus, vt c. de ſimoniacè, &
notat gloſ. in c. de regularibus, in ver. Ignorantibus
ſupra eod. tit.
55 Non obſtat quod Conſtitutio Iulij II. tamquam
pœnalis non liget ignorantes: nam reſpondet Io.
Andr. in hoc c. n. 1. in ver. Vni, poſt Hoſtien. in princ.
in eod. ver. tantùm valet ſi pecunia detur vni tan-
tùm quantũ ſi detur omnibus eligentibus quoad
vitium electionis, ſed non quoad pœnam eligen-
tium, qui non peccauerunt, c. Quæſiuit, de his, quę
ſi. à maior. part. Capituli, & c. Non ſatis, ſupra eod.
idem Butr. hic n. 4. dicens quamuis delictum vnius
præiudicet alteri quoad inualiditatem electionis
non tamen quoad hoc vt alij puniantur, cùm ex
vnius delicto alius prægrauari non debeat, & ſe-
quuntur Cardin. in fin. & Io. de Anan. nu. 2. in fin.
verſ. Nec etiam erit idem.
56 Cæterum etſi prædicta valdè vrgere videantur,
illis tamen minime obſtantibus conſtanter affir-
mo electionem eſſe validam, ſiue conſideremus
diſpoſitionem iuris communis, ſiue Conſtitutio-
nem Iulij II. nam quod ſpectat ad ius commune
Doctores crebriori calculo tenent cõtra electum
in Papam obijci non poſſe quod electio ſit ſimo-
niaca, etiamſi ipſemet electus pro ſua electione
pecuniam dederit eligentibus, & ita in c. Si quis
pecunia, 79. diſt. firmant Hugo gloſ. t. Archid. &
Gemin. ambo n. 1. Turrecr. n. 3. & 4. & Præpoſ. n. t.
verſ. Ego non recederem, vbi aſſerit hanc eſſe cõ-
munem opinionem: & ad textum ibi, quo ſtatui-
57 tur vt [Si quis pecunia, vel gratia humana, vel
populari, ſiue militari tumultu ſine concordi, &
canonica electione, ac benedictione Cardinalium
fuerit Apoſtolicæ Sedi inthroniſatus, non apoſto-
licus, ſed apoſtaticus habeatur:] reſpondent Ca-
nonem illum intelligi de electo non à Cardinali-
bus, ſed ab alijs eligendi poteſtatem non haben-
tibus, vt innuunt verba illa, *ſine concordi electione
Cardinalium*. Et quamuis hunc intellectum mul-
tis argumentis confutet ibi Bellam. in princ. verſ.
Quid dicendum, & fuſius in c. Licèt de vitanda, de
elect. à n. 38. in tertia principali oppoſit. mordicus
tenens electionem Romani Pontificis celebratam
per ſimoniam de iure communi eſſe nullam ipſo
iure, Communem tamen opinionem tuetur, &
obiectis reſpondet Præpoſ. loco cit. quinimo ſen-
tentiam Bellam. à nullo receptam eſſe atteſtatur
Petr. Andr. Gammar. in repet. Extrauag. Cum tam
diuino Iulij II. n. 32. in fin. tomo 6. repet. fol. 42. &
fol. 45. n. 94. vbi ſimiliter communem ſententiam
ſequitur, & pro ea inducit verba d. Extrauag. ibi,
Statuimus, *&c.* quæ ius nouum induennt, c. In
his, de verbor. ſignific. & c. 2. Decernimus, de iudic.
Ergo electus per ſimoniam ante illam Extrauag.
erat verus Papa, vt ibi [illegible] eum: alioquin nec Iu-
lius potuiſſet illam Conſtitutionem cõdere, quip-
pe qui per ſimoniam ad Pontificatum electus di-
citur, ſi credimus eidem Gammar. id atteſtanti in
eadem repet. n. 3. & 26. Quod ſi non vitiatur ele-
ctio quando ipſemet electus, ſimoniam commiſit,
vt

vt firmatum eſt; quanto minus vitiabitur quando ſimonia fuit commiſſa per alium ipſo ignorante? argum. cap. De ſimoniacè, ſupra eod. & cap. Sicut
58 tuis, infr. eod. Nec refragatur hæc Decretalis, & alia iura ſupracitata num. 36. & 37. quæ videntur innuere electionem ſimoniacam eſſe inualidam, licèt electus hoc ignorauerit. Quoniam loquuntur in electionibus inferiorum, non autem in electione ſummi Pontificis, cui iura illa nec poſſunt congruè adaptari: nam textus in cap. Quicumq; 1.q.5. & in cap. De regularibus, ſupra eod. Diſponunt, vt qui eccleſias adepti ſunt, vel ad religionem recepti per ſimoniam ipſis ignorantibus commiſſam, cogantur eccleſias dimittere, & loco renunciare. At nullus mortalium eſt iudex qui poſſit Romanum Antiſtitem cogere ad renunciandum, cap. Nemo, cap. Aliorum, & cap. Facta ſubditorum, 9. quæſt. 3. & cap. Si Papa, vbi Turrecr. 40. diſt. Et in termini quæſtionis noſtræ ita tenent Hugo, & gloſſa prima in cap. Si quis pecunia, 97. diſtinct.
59 vbi quærunt: Pone quod aliquis accuſat Cardinales quod ſimoniacè elegerint Papã, (hoc enim licitè poteſt fieri, vt in cap. Si tranſitus, 79. diſt.) numquid ſi probata fuerit ſimonia, Papa deponeretur? & reſpondent non: arg. cap. Interrogatum, 2.q.5. l. Denunciaſſe, ff. de adulter. & ſequuntur ibi Turrecr. & Præpoſ. ambo num. 4. verſ. Item in cap. Præſenti.

60 Præterea ex decretali Licèt de vitãda, de elect. contra electum in Romanum Pontificem à duabus partibus Cardinalium nulla exceptio poteſt opponi, vt ibi notant gloſ. Compoſt. Innoc. Hoſt. Io. Andr. Butr. & omnes. Et quamuis excipi poſſit de crimine hæreſis, vt cap. Si Papa, 40. diſt. Hoc tamen intelligitur de hæreſi ſtrictè ſumpta, quæ eſt contrà articulos fidei, ſecundum Hugonem relatum à Turrecr. in d. cap. Si quis pecunia, n. 3.
61 79. diſt. At ſimonia licèt dicatur hæreſis, cap. Eos qui, cap. Fertur, & cap. Liqueat, 1 q. 1. Non eſt tamen hæreſis propriè, & ſtrictè, vt notant Hugo, gloſ. 1. Archid. Gemin. Turrecr. & Præpoſ. in d. cap. Si quis pecunia. Quamobrem dato etiam & non conceſſo, vt electio ſimoniaca eſſet inualida, tamen de illa contra electum excipi non poſſet; quia non eſt iudex in terris, qui de hoc poſſit iudicare, vt in d. cap. Licèt, & in alijs iuribus ſupracitatis, nu. 58. in fin. Et ita per hanc rationem firmat gloſ. notab. in cap. 1. in ver. Et canonica, 79. diſt. dicens: [Si eſt electus à duabus partibus amodo nulla admittitur contra ipſum exceptio, nec de vitio eligentium, vel electi, quia non eſſet coram quo iudice exceptiones illæ proponerentur; vnde ſi tertia pars vellet probare electionem eſſe ſimoniacam, non audiretur, vt cap. Licet, de elect. qui tamen ſic eligunt peccant, & electio talis vitioſa eſt.] Hactenus gloſſa, à qua nemo diſcrepat, ne ipſe quidem Cardin. Bellam. author opinionis oppoſitæ, vt per eum in d. cap. Si quis pecunia, num. 18. verſ. In eadem gloſ. ibi, *deponeretur*, quę omnia longè magis vendicant ſibi locum quando ſimonia ab electoribus commiſſa fuit electo ignorante, quo caſu nec Bellamera videtur à cæteris diſſentire.

62 Et confirmatur, quia vitium ſimoniæ in electione Papæ non eſt defectus intrinſecus, ſed extrinſecus: nam etſi notam inurat eligentibus, tamen principijs naturalibus electionis directè, & per ſe non obuiat, nec illam naturaliter inficit, nec in-
63 trinſecè opponitur conſenſui naturali; alioquin corruptio conſenſus procederet immediatè ab eodem conſenſu; & tamen eadem cauſa contrariorum naturaliter eſſe non poteſt, l. Qui hominem,
64 in fin. ff. de ſolut. Licèt ſecus ſit in metu, quia etſi cauſetur ab extra, tamen ab intra conſenſum generat; & ſic naturalibus electionis principijs directè contrariatur. Præterea in metu Conſtitutione Canonica expreſsè cautum eſt, vt electionẽ inficiat ipſo iure, vt in cap. In nomine Domini, §. Quod prauorum, & §. Quod ſi quis contra, 23. diſtinct. At de ſimonia hoc non reperitur iure cautum, quia licèt ſecundum aliquos hoc videatur expreſſum quoad alias electiones, vt in cap. fin. ſupra de elect. in Papali tamen electione hoc nullibi ordinatur; quin potius contrarium elicitur ex prædicta decretali, Licèt de vitanda, dum ibi diſponitur vt electus à duabus partibus Cardinaliũ ab vniuerſali Eccleſia, Romanus Pontifex habeatur abſque vlla exceptione: Canones autem loquentes de electionibus inferiorum ſeruari debẽt in electione Romani Pontificis in illis tantum caſibus, in quibus nihil in ſpecie reperitur diſpoſitũ circa electionem Papalem, ſecundum theoricam quam tradunt Bellam. num. 4. & Præpoſ. num. 2 in c. Si quis Apoſtolicæ, 79. diſt.

65 Ad hæc etſi pecunię receptio aliquantiſper imminuat libertatem conſenſus, & eligentium captiuet affectum, vt in cap. Vbi periculum, §. Cæterum, de elect. lib. 6. tamen eorum libertatem
66 prorſus non tollit; quod ſic probo. Ita requirit libertatem cõſenſus matrimonium carnale, ſicut ſpirituale, adeout ſicut electio per impreſſionem celebrata, ita matrimonium metu contractum ſit ipſo iure nullum, c. Veniens, il ſecondo, & cap. Conſultationis, de ſponſal. & notat gloſ. in c. Bonę, il primo, in verb. Metuebant, verſ. In ſpirituali, de elect. & tamen ſi propter pecuniam ſibi traditam, vel promiſſam, ſeu ob ſpõſalitiam largitatem quis inducatur ad contrahendum, nemo dixerit matrimonium eſſe nullum, l. Cum veterum, & ibi Bald. & Salic. C. de donat. ante nupt. cum ſimil. Ergo ſicut pecuniæ receptio non euacuat libertatem cõſenſus in coniugio carnali; ita nec in ſpirituali, cap. Inter corporalia, de tranſlat. Epiſc. & conſequenter vitium ſimoniæ in eligentibus non eſt defectus intrinſecus. Rurſus ſi quis amore, vel odio moueretur ad aliquem eligendum, nemo auderet affirmare ob eam cauſam conſenſum non eſſe liberum, ac proinde electionem eſſe irritam. Ergo nõ minus liber dicendus eſt conſenſus ex eo quod quis ad eligendum moueatur cupiditate pecunię; eiuſmodi enim animi paſſiones à pari procedunt, & æquè humanum iudicium peruertunt, cap. Quatuor modis, 11.q.3.

67 Quibus demũ accedit quod de iure verius videtur nec electionem inferiorum factam per ſimoniam eſſe nullam ipſo iure ſi electus hoc ignorauerit: nam nullus textus reperitur, qui expreſsè dicat electionem huiuſmodi eſſe ipſo iure nullam, ſed reprobandam, vt hic, & in c. penult. ſup. de elect. Quippe nulla pœna cenſetur ipſo iure impoſita niſi iure id caueatur, gloſ. 2. in cap. vlt. de
68 iurepatr. & quamuis quædam iura dicant ſic electum à die notitiæ teneri ad renunciandum, vt c. Quicumque, 1.q 5. cap. De Regularibus, & cap. Ex inſinuatione, ſupra eod. Per hoc tamen potiùs innuunt eum habere aliquod ius, cùm priuatio præ-

ſup-

ſupponat habitum, cap. Ad diſſoluendum, ſupra de deſponſ. impuber. l. Decem, ff. de verb. obligat.

69 Nec refragatur verbum, *penitus*, hic poſitum, quia refertur ad poteſtatem, quæ adimitur Epiſcopo diſpenſandi pro illa vice, vt infra §. Ad vltimum, non autem ad nullitatem electionis, vt per Nauarr. loco proximè citando; ac præterea dictio *penitus*, vel *omninò*, quando adijcitur verbis futuri temporis denotantibus executionem, non mutat naturam verbi, vt declarat Felin. in c. Rodulphus, num. 34. in ver. Omninò, de reſcript. & hanc partem ſequuntur idem Felin. in d. cap. Inſinuatum, num. 5. ſupra eodem Io. Corraſ. de benefic. 4. part. cap. 1. num. 3. eamque pluribus comprobat, veriorem dicit, & ab obiectis tuetur Nauarr. in conſ. 95. incip. An collatio, de ſimon. cui etiam adhæſit conſ. 73. Titius num. 3. conſ. 97. Si quæſtionibus, num. 7. eod. tit. & in Manual. c. 25. num. 113.

70 Et nihilominus quatenus etiam aliæ electiones ſimoniacæ eſſent omninò irritæ; tamen iura ſubueniunt ignorantibus; itaut poſteaquam à die notitiæ dimiſerint Eccleſias, quas per ſimoniacam prauitatem ab alijs commiſſam ſunt conſequuti, ex miſericordia tolerentur, quamuis de iuris rigore ſint deponendi, vt eſt textus in cap. Quicumque, 1. qu. 5. vbi de paruulis, qui per pecuniam à parentibus datam adepti ſunt Eccleſias, in c. De Regularibus, & cap. Ex inſinuatione, ſupra eodem. Hæc autem adaptari nequeunt electioni Romani Pontificis, qui neque de rigore iuris deponi, neque ex miſericordia tolerari poteſt, cùm non ſit ſuperior, ad quem poſſit recurſus haberi, vt dicitur in d. cap. Licèt de vitanda, de elect. & alioquin durius ageretur cum Romana Eccleſia; in qua tamen ob eam rationem quod Superiorem non habeat, potius aliquid ſpeciale eſt indulgendum, ſicut legitur in prædicta Decretali, Licet.

71 Quod autem ſpectat ad Extrauag. Iulij II. exiſtimo eam nullo prorſus modo locum habere in electo ignorante ſimoniam per alios commiſſam. Moueor primò, quia Conſtitutio non loquitur explicitè de electo, qui ſimoniam ignorauit. Ergo hic caſus tanquã à Conſtitutione omiſſus remanſit in diſpoſitione iuris communis, l. Commodiſſimè, ff. de liber. & poſthum. De iure communi autem electio ſummi Pontificis per ſimoniam celebrata inſcio electo vel non eſt nulla, vel certè contra electum de ſimonia excipi non poteſt, vt abũdè oſtenſum eſt ſupra à nu. 59. & Conſtitutio hac in parte recipit interpretationem paſſiuam à iure communi, l. Iuris gentium, §. Si paciſcar, ff. de pactis, l. 1. C. de noxal. gloſ. Bart. & DD. in l. Sciendum, ff. Qui ſatiſd. cogan. Rota deciſ. 98. n. 7. par. 5. recent.

72 Moueor ſecundò, quia eadem Conſtitutio ſimoniacè electum priuat ipſo iure Cardinalatu honore, eique alias grauiſſimas pœnas infligit; ergo ſupponit peccatum in perſona electi, c. 2. de Conſtit. l. Gracchus, C. Ad leg. Iul. de adulter. nam certi iuris eſt ſimoniam punibilem non committi abſque peccato, vt dixit Rota poſt Conſ. Proſper. Farinac. deciſ. 234. num. 2. allegans Nauarr. in Manuali cap. 23. nu. 107 & 109. & Gabriel conſ. 177. num. 4. At non poteſt eſſe peccatum vbi eſt igno-

73 rantia, c. Eos, §. Ex hac itaque authoritate, 1. q. 5. quia de ratione peccati intrinſeca eſt, vt ſit volũtarium, cap. Maiores, §. Verum, de Baptiſ. Ignorantia verò voluntarium excludit, cap. Quamuis, 38. diſtinct. l. Cum Aquiliana, ff. de tranſact. & l. Si ignorans, ff. Locati, cum voluntas non feratur niſi in præcognitum, vt patet in tertio de Anima commen. 39. Igitur prædicta Conſtitutio tãquam pœnalis locum non habet in electo ignorante, qui nihil peccauit: nam vt legitur in cap. Quæſiuit, de his quæ fi. à maior. par. Capituli peccata ſuos authores tenere debent, nec pœna eſt vlterius protrahenda, quam delictum fuerit in excedente re-

74 pertum. Atque ita pœnam priuationis non habere locum in eo, qui conſcius non fuit ſimoniæ per alios commiſſæ, tenet gloſ. in cap. Quicumque, in ver. Pro magna, 1. q. 5. Et propter ſimoniam vnius alios, qui non conſenſerunt, puniendos non eſſe, firmant in hoc cap. Nobis, Hoſtien. in princ. in ver. Vni, vel omnibus, Io. Andr. num. 1. in ver. Vni, Butr. num. 4. Card. in fin. & Io. de Anan. num. 1. in fin. verſ. Nec etiam erit idem; & generaliter ſimoniam punibilem non cadere in ignorantem, reſoluit Rota in præall. deciſ. 234. num. 2. verſ. Vnde ſequitur alia concluſio.

75 Moueor tertiò quia Extrauagans Iulij II. decernit vt non ſolum electio per ſimoniam celebrata eo ipſo ſit nulla, ſed etiam vt contra ſic electum de ſimoniaca labe à quocumque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi, poſſit, ſicut de vera, & indubitata hæreſi, & idem electus non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus habeatur, & ab omnibus vitetur, vt magnus Ethnicus, publicanus, & hæreſiarcha. Quæ omnia nemo nõ videt nullatenus congruere electo ignoranti, ſed illi tantùm, qui ſimoniam commiſit, vel ſimoniacæ electioni aſſenſum præbuit: iniuſtitia enim eſſet, vt quis pro peccatis alterius eſſet anathema: nam *anima quæ peccauit ipſa morietur*. Ezech. 18.

76 cap. Si habes, 24. q. 3. cap. Cum itaque, 1. qu. 4. & nullius crimen maculat neſcientem, text. in cap. 1. & 2. & per tot. ead. cau. & quæſt. Nauarr. d. conſ. 95. num. 4. de ſimon.

77 Demum moueor authoritate Petri Andreæ Gammari in repetitione prædictæ Extrauagantis Iulij II. tomo 6. repet. fol. 47. n. 137. qui explicans verba, *per ſe*, *vel alium*, quærit, Quid ſi ille alius commiſerit ſimoniam electo ignorante, & reſpõdet ſe credere pœnam Conſtitutionis non habere locum niſi electus conſenſerit, quia inquit [Iſta Conſtitutio infert pœnam ob crimen, quod non committit qui ignorat, l. 2. C. Ne ſanct. Bapt. l. Generali, C. de Decurion. lib. 10. nam neque per me, neque per alium commiſiſſe dicor quod prorſus ignoraui, l. Si ignorans, ff. Locat. & faciunt notata in reg. Qui per alium, de regul. iur. lib. 6. Alioquin poſſet quis in fraudem eligẽdi committere ſimoniam, vt electus deinde à Pontificatu deijceretur, cap. Sicut, & cap. Nobis, de ſimon. & licèt poſtea detegatur ſimonia, non propterea Papa cogetur renunciare, quamuis ſecus dicamus in alijs beneficijs propter c. Matthæus, eodem tit. nam contra electum in Pontificem non poteſt opponi aliqua exceptio, qui non ſit in iure expreſſa.] Hæc ille;

78 & quamuis ſubdat quod quando ſimonia illa eſſet adeò notoria, vt non eſſet veriſimile electum ignoraſſe, ſecus fortè dicendum per notata in cap. Innotuit, in ver. Ignorantiam, de elect. & tunc dubitandũ eſſet an ignorantia probari poſſit per proprium iuramentum, ex quo de illius præiudicio agitur: nihilominus tandem concludit dicens, tutior

tior eſt opinio, vt dicamus ignorantiam quocumque caſu probari per iuramentum ipſius electi, niſi exaduerſo probetur ſcientia, per ea, quæ tradunt Io. Andr. & alij in reg. Præſumitur, de regul. iur. lib. 6. & Philipp. Franc. in c. Eos, de tempor. ordin. eod. lib.

Non obſtant modo adducta in contrarium. Ad primum enim nempe ad textum noſtrum abundè reſponſum eſt ſupra n. 67. & 69.

Ad ſecundum ſimiliter patet reſponſio ex dictis ſupra n. 68. & n. 70.

79 Ad tertium reſpondetur, textum in d. cap. penult. poſſe in contrarium retorqueri, quia dicit [ſi alicuius electionem per ſimoniam eo ignorante, ac ratum non habente commiſſam contigerit reprobari;] quæ cum ſint verba futuri temporis, ſupponunt electionem non eſſe ipſo iure nullam, ſed ſolum poſſe contingere, vt reprobetur, ſcilicet per ſententiam, c. x. de Hæret. lib. 6. & tradit Nauarr. d. conſ. 95. num. 3. de ſimon. Abb. verò, Caſſad. & Gomes. obiter loquuntur, vt ibi obſeruat Nauarr. num. 5. verſ. Secundò.

Ad quartum abundè reſpõſum eſt ſupra, à n. 62. vbi oſtenſum eſt vitium ſimoniæ eſſe defectum extrinſecum, de quo excipi non poteſt contra electum in Romanum Pontificem.

80 Ad quintum reſponderi poteſt cum Nauarro in præcit. conſ. 95. num. 5. verſ. Tertiò, de ſimon. authoritatem ſancti Thomæ minimè obſtare, quia potius facere pro hac parte: nam ibi in reſponſione ad tertium docet promotum per ſimoniam ab alijs ipſo ignorante commiſſam teneri reſignare beneficium, & reſtituere fructus extantes, non autem bona fide conſumptos; quod nulla ratione defendi poſſet ſi collatio eſſet omninò inualida, quia nullatenus poſſet excuſari à reſtitutione fructuum conſumptorum, niſi illa ſimoniaca collatio, promotio, vel electio valeret, donec inciperet
81 ſcire illius nullitatem. Et quamuis regulariter gratis debeant dari ad hoc vt iuſta ſit datio, hoc tamen fallit quando ignorantia iuſta à peccato excuſat, donec ſuperueniat ſcientia ad id neceſſaria, Couarr. in contrarium citatus fatetur frequentiorem ſententiam habere, vt huiuſmodi electio in foro externo ſit valida, donec à iudice reſcindatur; quin etiam maluiſſet contrariam opinionem ſectari, niſi putaſſet ſibi obſtare verba S. Thomæ; quæ tamen reuera non obſtant, quin potius fauẽt, vt dictum eſt, & aduertit Nauarr. d. num. 5. verſ.
82 Secundò. Præterea aduertit Petr. Andr. Gammar. in d. Extrauag. Cum tam diuino, Iulij II. num. 18. tom. 6. Repet. fol 42. Quamuis Eccleſia, quæ de manifeſtis tantùm iudicat, c. A nobis de ſent. excomm. Pro comperto habeat ſimoniam committi quandocumque prore ſpirituali conſequenda datur æſtimabile quidquam: tamen quod ad rei veritatem attinet, ia tantùm ſimoniam committit, qui accipit rem vt pretium ſpiritualis exiſtimans ſpiritualem eſſe in commercio noſtro; quare Act. 15. *Repulſus eſt Simon Magus à Petro quod extiſtimauerit ſe poſſe donum Dei pecunia poſſidere*: eſt enim hæreticus, qui ſic ſentit: & ita rem hanc declarare videtur Innocen. in cap. Quotiens, ſupra eod. & S. Thom. in 2. 2. qu. 100. & in 4. ſent. diſt. 13. Itaque dum idem S. Doctor loco ſupra citato num. 50. Docuit impediri acquiſitionem rei ſpiritualis non in pœnam criminis, ſed quia res inuendibilis eſt ſine voluntate Domini, qui præcepit ſpiritualia gratis dari; & ideò ſic promotum retinere non poſſe in foro animæ quod iniuſtè acquiſiuit per ſimoniam etiam ſe ignoranter commiſſam; intelligi debet in eo caſu, in quo quis dat pecuniam, vt pretium rei ſpiritualis intẽdens eam mercari vt venalem, quaſi ſit in commercio humano, ac pretio æſtimabilis. Hoc autem non contigit hoc caſu, quia dans pecuniam electori non intendit emere pro eligendo poteſtatem aliquam ſpiritualem, ſed tantummodo mediante pecunia electorem inducere ad ſuffragium ferendum; vnde quamuis grauiſſimè peccet, & ſimoniam committat quoad eccleſiam; non tamen incidit in illam ſpeciem ſimoniæ, quæ hæreſis eſt, & impedit acquiſitionem ſpiritualium intrinſecè, & ex propria rei natura; & conſequenter circumſcripta eccleſiæ Cõſtitutione electus, qui ſimoniam ignorauit, dignitatem ſic acquiſitam in foro animæ dimittere non tenetur. Quinimò verius exiſtimo nec per ſimoniacam hæreſim impediri neſcientibus acquiſitionem ſpiritualium. Quod manifeſtè probatur exemplo paruulorum, qui ſi baptizentur à ſimoniacis, non modo recipiunt characterem Baptiſmi propter efficaciam Sacramenti, ſed etiã gratiam. Idemque patet de ordinatis à ſimoniacis per prauam manus ſimoniacæ impoſitionem, vt habetur in § Conſtat, poſt cap. Per Eſaiam, & in § Sicut ergo: poſt cap. Statuimus, il primo, 1. q. 1. Nec obſtat quod ſacramenta ſimoniacorum, ſicut & cæterorum hæreticorum licèt ſint vera quantum ad formam; inania tamen, & falſa ſunt quantum ad effectum, cùm non poſſint in cordibus hominum gignere cœleſtem gratiam, vt legitur in §. Quid in his, poſt cap. Sicut eunuchus, eadem cau. & quæſt. quoniam hoc verum eſt, quando ſacramẽta accipiuntur à ſimoniacis ex certa ſcientia in contemptũ eccleſiæ, vt ibi declarat Archid. num. 4. in ver. Gignere, Turrecr. & Præpoſ. vterq; in fin. & clarè probatur in § Cum ergo, verſ. Poteſt etiam intelligi, 1. quæſt. 1. vbi dicitur: [Sicut Chriſtus venditus non venditori, vel ementi, ſed eis, qui neſcientes aderant, dona ſuæ gratiæ contulit, ſic & Spiritus ſanctus non vendenti, vel ementi, ſed his, qui de manibus eorum ignorantia ducti ſacramenta Dominica accipiunt, ſuæ gratiæ effectum largiri probatur] Hæc ibi vnde patet euidenter authoritatem illam, *gratis accepiſtis, gratis date*, non obſtare ignorantibus quominus ſpiritualia acquirant; & conſequenter electio facta per ſimoniam electo ignorante non eſt irrita iure ipſo naturali, & diuino, ſed tantummodo ſecundum vnam opinionem iure eccleſiaſtico poſitiuo, quod vt ſæpius repertum eſt, loquitur de electionibus inferiorum Prælatorum, nec protenditur ad electionem Romani Pontificis.

Ad ſextum, nempe ad Extrauag. Iulij II. Satis ſuperque reſponſum eſt ſupra à n. 71.

83 Quintus caſus eſt cùm ſimonia cõmittitur ab eligentibus ipſo electo ignorãte, ſed tamen poſtea ratum habente. Et quod electio ſit caſſanda, videtur textus in cap. Sicut tuis, inf. eod. vbi deciditur non eſſe imputandum electo confirmato ad culpam, vel ad pœnam, ſi pecunia pro illius confirmatione promiſſa, & ſoluta fuerit ipſo ignorante, niſi poſtea conſenſerit pecuniam ſoluendo promiſſam, vel reddendo ſolutam, vbi gloſ. in verbo Conſenſeris, dicit, ſimoniam committi quandocumque conſenſerit electus, quia conſentire eſt

quan-

Digitized by Google

quandocumque conſentire & ante, & poſt: ſimi-
lis gloſ. eſt in c. penul. in ver. Ratum non habente,
ſupra de elect. & probatur in c. Eos, 1. quæſt. 1. vbi
[Alienus omnino à ſacerdotio pronunciatur is,
qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in
aliquo tempore ſiue ante manus impoſitionem,
ſiue in ipſa manus impoſitione, ſiue poſt: ac-
cipere enim eſt quandocumque accipere:] hæc
ibi: Ad idem textus in cap. Si quis obiecerit, in
fin. & in c. Si quis præbendas, ibi, *ante, vel poſt à
quoquam aliquid exigatur*, 1. q. 3. & docet S. Thom.
in 2. 2. q. 100. art. 6. ad 3. verſ. Niſi forte poſtmodũ,
& eſt ratio ſecundum gloſ. præalleg. in d. c. Sicut
84 tuis; quia in maleficijs ratihabitio retrotrahitur,
& mandato comparatur, c. Notum, 2. q. 1. c. Cum
ad ſedem, in fin. ſupra de reſtit. ſpoliat. l. 1. §. Quo-
tiens, ff. de vi, & vi armata. Cæterum aduerte,
85 quia hoc procedit ſi pecunia ſoluta fuerit nomine
electi, aliàs ſecus, ſecundum Abb. in d. c. Sicut tuis
n. 8. & Marian. Socin. ibidem n. 24. nam de iure ca-
nonico nō poteſt quis ratum habere quod ſuo no-
mine geſtum non eſt, itaut ſit vera ratihabitio, &
retrotrahatur, c. Cum quis, de ſent. excomm. lib. 6.
86 & c. Ratum, de reg. iur. eod. lib. Ideoque ſoluens
pecuniam poſteaquam contradixit, & ſic ius ple-
num ſibi quæſitum, propriè non committit ſimo-
niam; quia aliud eſt emere, vel vendere, aliud
emptioni, vel venditioni conſentire, l. Aliud, ff. de
87 re iudic. Quamobrem rectam habens dationem
pecuniæ non ſuo nomine factam, non dicitur com-
mittere ſimoniam, licèt grauiter peccet, vt d. c.
Cum quis, & quamuis vt ſubdunt in d. c. Sicut tuis
88 Abb. d. n. 8. verſ. An autem, & Marian. Soc. nu. 26.
hoc caſu ratum habens teneatur dimittere bene-
ficium, vel poſſit priuari habita conſideratione ad
ſimoniam prius commiſſam cum peccato poſtea
ſubſequuto, ad præſcriptum illius Decretalis, verſ.
89 Niſi poſtea conſenſeris; tamen hoc non poteſt ha-
bere locum in electo in Romanum Pontificem,
quia cùm ſit verus Papa, c. Licèt, de elect. non eſt
iudex, qui poſſit eum priuare, c. Aliorum, 9. q. 3. &
notant gloſ. 1. in cap. Si quis pecunia, & ibi etiam
Turrecr. n. 3. 79. diſt. & latius dictum eſt ſupra n. 58.
cum duobus ſeqq. & n. 70.

Concludendo igitur, aut pecunia non fuit ſo-
luta nomine electi, & ratihabitio non retrotrahi-
tur, itaut reddat electionem ſimoniacam, nec
electus à quoquam cogi poteſt ad renunciandum,
90 vt proximè dictum eſt. Aut pecunia ſoluta fuit
nomine electi; & hoc caſu ratihabitio retrotrahi-
tur, & ſic electio dici poteſt per ſimoniam cele-
brata, d. c. Sicut tuis. Veruntamen de iure com-
muni electio Papalis ex hoc capite non eſt nulla;
quia ſi nec ſimonia ab electo in Papam ante ip-
ſam electionem commiſſa per rei veritatem inficit
electionem, vt plenè firmatum eſt ſupra n. 56. 60.
& ſeq. longè minus eam inficit quando non fuit
commiſſa à principio verè, ſed ſolùm per iuris fi-
ctionem, quia ſcilicet ius fingit ſimoniam ab ini-
tio interceſſiſſe ratihabitionem retrotrahendo,
ſeu retrofingendo, vt ſic ratihabitio non ſit man-
datum, quod eſt impoſſibile, ſed mandato com-
paretur, iuxta reg. Ratihabitionem, de reg. iur.
lib. 6. & l. fin. & ibi Bald. in princip. C. ad Macedo-
91 nian. Ratio eſt, quia fictio nunquam poteſt ope-
rari quod veritas ipſa non operatur, vt ibi notat
gloſſa vnica poſt med. verſ. Ratio quia ratihabitio.
quinimo in eodem caſu fictio non eſt tantæ poten-
tiæ, ſicut veritas, & naturalis actus, l. Si actor, iun-
cta gloſ. ff. de iureiur. & l. Quamuis, §. Marcellus, &
92 §. ſeq. ff. ad Velleian. fictum enim non habet eſſe
realiter, ſed intellectualiter, & fictum non eſt, ſed
intelligitur eſſe, text. in l. Qui in vtero, ff. de ſtatu
homin. & quod ibi notatur. An autem hoc caſu
93 intret Conſtitutio Iulij II. non ſatis conſtat, quia
irritat electionem factam per ſimoniam commiſ-
ſam ab eo, quem eligi contigerit, videtur intelli-
genda in caſu vero, videlicet quando ipſe ante
electionem verè ſoluit, vel promiſit pecuniam eli-
gentibus, non autem in caſu ficto, quando ſcilicet
propter ratihabitionem, quæ intellectualiter re-
trotrahitur, ab initio fingitur ſimoniam commi-
ſiſſe; nam regulariter verba intelligi debent ſe-
cundum veritatem, & non ſecundum fictionem,
l. 1. §. Serui, ff. ad Syllanian. & in materia ſtricta
94 diſpoſitio loquens de aliquo actu non comprehē-
dit fictum, l. Adoptiuum, ff. de in ius vocan. & no-
tat Bart. in ſua q. 3. n. 12. & Bald. in conſ. 24. Statu-
to Ciuitatis, in fine, lib. 1. & eo magis quia Con-
95 ſtitutio vult vt contra electum excipi poſſit de
crimine ſimoniæ tamquam de vera, & indubitata
hæreſi: quæ verba omnino excludunt fictionem,
quæ fundatur ſuper falſo, vt poſt Boattin. notat Io.
Andr. in c. Literas, n. 3. ſupra de tempor. ordin. ſu-
per quo tamen cogitabis.

96 Sextus, & vltimus caſus eſt quando aliquis ex
Cardinalibus votum dantibus recepit à tertio pe-
cuniam ſciente, & tacente electo: & hoc caſu ſi
liceret arguere ab electione inferiorum ad ele-
ctionem Summi Pontificis, verius eſſet electionē
fore nullam, per textum in c. Sicut tuis infr. eod.
vbi hoc tenet gloſſa in ver. præbere, & Butr. nu. 6. &
alij communiter; quia tacendo, & non contradi-
cendo conſentire videtur, c. Si ſeruus ſciente, 54.
diſt. l. Si vt proponis, C. de nupt. ad idem textus in
c. De regularibus, ſupra eod. vbi ſufficit ſola ſcien-
tia pecuniæ à tertio ſolutæ ad hoc vt monachi cē-
ſeantur ſimoniaci, & ſimoniacè recepti, & ibi no-
tant Hoſtien. in princ. & Io. Andr. n. 1. in ver. Scien-
97 tibus, vbi dicunt ſcientes ſiue expreſsè conſenſe-
rint, ſiue tacuerint, ſiue turbare noluerint, eſſe ſi-
moniacos, & ſimoniacè promotos: & eſt ſenten-
tia D. Thomæ in 2. 2. q. 100. art. 6. ad primum, quē
ſequuntur communiter Theologi, vt atteſtatur
Couarr. in reg. Peccatum in 2. par. §. 8.

98 Cæterum non auderem hæc iura extendere ad
electionem Romani Pontificis: conſidero enim
hoc caſu non agi de ſimonia expreſſa, & vera, ſed
de tacita, & præſumpta: nam ex eo quod electus
ſciuerit ſimoniam pro ſui electione ab alijs com-
miſſam, & non contradixerit, iura eliciunt præ-
ſumptionem tacitæ acquieſcentiæ, ſecundum ea,
quæ notantur per Legiſtas in l. Quæ dotis, ff. ſolut.
matrim. & per Canoniſtas in c. Nonne, ſupra de
præſumpt. & in reg. Is qui tacet, de reg. iur. lib. 6.
& ſic talis non eſt ſimoniacus verè, ſed præſum-
ptiuè, vt in ſpecie notat gloſ. præallegata in c. Sicut
tuis, in ver. Præbere, inf. eod. dum ait, & ſic iſte
Abbas conſenſiſſe præſumeretur, ſi poſtquam in-
tellexerit, non contradixiſſet, & conſentit ibi Ho-
ſtien. n. 5. & alij. At iure communi inſpecto con-
tra electum in Papam obijci non poteſt quod per
ſeipſum verè ſimoniam commiſerit pecuniam eli-
gentibus dando, vel promittendo, ſecundum cō-
munem opinionem Doctorum in c. Si quis pecu-
nia, 79. dic vt plenè dixi ſupra nu. 56. & ſeq. Ergo
longè

longè minus obijci poteſt, quod ſimoniam commiſerit præſumptiuè, ſeu per interpretationem, ſcilicet ſimoniæ per alios commiſſę non contradicendo: nam præſumptio, ſeu fictio non eſt tantæ potentiæ, quantæ eſt veritas, & naturalis actus, vt inquit Bald.conſ. 337. In primis videndum, nu.2.
99 verſ.Item nec debet, lib.1. & taciturnitas eſt quid medium inter conſenſum, & contradictionem, vt probatur in d.c.Sicut tuis, in verſ.Quia tamen longè diuerſum eſt, & ibi notant Butr.n.6.& Anchar. in 8.notab. qui enim tacet non loquitur; vnde nec
100 fatetur, nec negat, l.Qui tacet, ff.de reg. iur. & in re graui, & oneroſa requiritur expreſſus conſenſus, nec ſufficit taciturnitas, vt inquit Abb.in cap. In cauſis, n.3.verſ.Nec ſufficit, ſupra de elect.Con-
101 ſtitutio autem Iulij II. cum ſit pœnalis, & exorbitans à iure communi, eſt ſtrictè intelligenda, cap. Pené, de pœnit. diſt.1. c.Quæ à iure, & Io.Andr. de reg.iur.lib.6.l.Vt gradatim, §.Etſi lege, ff. de muner.& honor.Oldrad. conſ.150. In Eccleſia Valentina, n.3. verſ.Præſertim, & in ſimilibus Conſtitutionibus Apoſtolicis multoties reſoluit Rota, vt deciſ.591.n.2.par.1.& deciſ.783, n.9.par.2. recent. & ideo dum irritat electionem factam per ſimoniam commiſſam ab eo, quem eligi contigerit, extendi non debet ad eum, qui tacet, & non contradicit, ſed videtur intelligenda in ſimonia vera, vt innuit illud verbum, *commiſſam*, non autem in præſumpta, quæ elicitur ex ſcientia, & taciturnitate, vt patet ex his, quæ dixi ſupra n.93. & ſeqq. Præſertim verò, quia Conſtitutio diſponit vt contra electum excipi poſſit de crimine ſimoniæ tanquam de vera, & indubitata hæreſi. quæ ſanè verba nullatenus adaptari poſſunt electo, qui ſolum tacuit, & non contradixit. Vnde cum hoc caſu non habeamus Canonem, vel Conſtitutionem Apoſtolicam expreſsè diſponentem in electione Summi Pontificis, ſtabimus iuri antiquo, c. Cùm expediat, de elect.lib 6 gloſ. in c.Conſtitutionem, in ver.Prorogamus, de regular.eod.lib.

102 Secundò principaliter QVAERO, Si pro electione Romani Pontificis de voluntate electi dăta, vel promiſſa fuerit pecunia alicui votum non habenti, an huiuſmodi electio ſit irrita, necne.

103 Pro elatiori ſolutione duo caſus ſunt diſtinguēdi. Primus eſt cum pecunia de voluntate electi ſoluta, vel promiſſa fuit Regio Oratori, vel alteri ad hoc vt Cardinalibus eum eligere volentibus nomine regio, vel aliàs de facto obicem non ponat, ſed eligendi poteſtatem Cardinalibus liberā dimittat: & dicunt quidam hoc non eſſe ſimoniacum, quia licèt ad vexationem redimendam dare pecuniam alicui ius non habenti adhoc vt à vexatione deſiſtat, & iniuſta impedimenta ſubmoueat, ſecundum illud Apoſt.ad Eph.5. *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt*: & eſt argum.optimū in cap. Dilectus, il primo infr.eod. vbi hoc tenet gloſ.prima dicens verius, & æquius eſſe, & Hoſt n.1.verſ.Quid ergo, idem firmat gloſ.in cap. Cum pridem, in ver.Illicitæ pactionis, verſ.Si verò, ſupra de pact.

104 Sed caue, quia hoc procedit in iure quæſito, prout loquuntur gloſſæ præallegatæ: ſecus in iure quærendo, quia tunc ſimoniacum eſt dare alteri pecuniam, vt ab iniuſta vexatione deſiſtat, textus eſt in c.Matthæus, ſupra eod. vbi ſi contradicens
105 electo pro pecunia de voluntate electi tradita à contradictione ceſſat, electus poſtea confirmatus eſt ſimoniacus, & beneficio renunciare tenetur: & ita ibi eſt caſus ſecundum Io.Andr. Butr. Cardin. Abbat.& omnes, & hanc diſtinctionem inter ius quæſitum, & ius quærendum ponit Io. Andr.in d. c.Dilectus, n.5. quem communiter Doctores ſequuntur; idemque docet S.Thomas in 2.2.q.100. art.2. ad 5.dicens: [antequam alicui acquiratur ius in Epiſcopatu, vel quacumque dignitate, vel præbenda per electionem, vel prouiſionem, ſeu collationem, ſimoniacum eſſet aduerſantium obſtacula pecunia redimere: ſic enim per pecuniam pararet ſibi viam ad rem ſpiritualem obtinēdam; ſed poſtquam ius alicui acquiſitum eſt, licèt per pecuniam iniuſta impedimenta remouere.] Hæc S.Thomas, & conſentiunt Rebuff. in Praxi benefic.tit.de ſimon.in renunciat. n.18. cum ſeqq. Redoan.de ſimon.par.2.c.31.n.48.& par.3. c.2.nu.5. Menoch conſ.67.nu.17. cum ſeqq. Nauarr. in Manuali c.23.n.102.& conſ 47.n.44. hoc tit. Cardin. Tolet.in Summa lib. 5. c.90. latè Suarez de relig. tomo 1.lib.4.de ſimonia, c.19. nu.17. & c.50. in princ. Et ad ſecundum membrum Diui Thomæ pertinet exemplum Gregorii Magni, qui pecuniā ſoluit Mauritio Imperatori pro confirmatione: nam, vt inquit Baronius ad annum 690.pag.5.lit. D.verſ.Cęterum. [Etſi pendenda ab ipſo Gregorio fuerit Imperatori eadem pecuniæ quantitas, quæ à prædeceſſoribus Gothorum temporibus exacta eſt, haud tamen in crimen adduci potuit quaſi redemptum pecunia Pontificatum obtinuerit: etenim electio, vt dictum eſt, legitimè facta illi contulit Pontificatum, non Imperatoris confirmatio tyrannicè vſurpata, quæ pecunia licitè redimi potuit, cum non redimeretur ea Pontificatus, ſed executio muneris eo modo (quod aliter liceret) ab illata vexatione ſe liberando.] Hæc Baronius. Ita hoc primo caſu videtur eſſe locus Conſtitutioni Iulij II.de ſimoniaca Papæ electione; cum limitatione tamen, de qua infra n.108.

106 Verùm ſi aliquis ex Cardinalibus inſcio electo aliquid temporale daret, vel permitteret Legato Regio, vel alteri ad hoc vt ipſum in exercitio ſuæ poteſtatis eligendi de facto non perturbaret, fortè non eſſet ſimonia, quia cum Cardinales ius habeant eligendi Romanum Pontificem ex conceſſione Apoſtolicæ Sedis, & ex vetuſtiſſima conſuetudine, c.In nomine Domini, 23.diſt.cum ſuis cōcordan. videtur eis licere ſine labe ſimoniæ pecuniam ſoluere ad redimendam vexationem ſibi de facto illatam, vel inferendam in hoc iure ſibi quæſito iuxta primum membrum diſtinctionis ſuperius poſitæ: & hoc voluit præcitata gloſſa in c.Cùm pridem, in ver.Illicitæ pactionis, ſupra de pactis, dum ait: [Si cum ius habeo, dedero tibi pecuniā redimendo vexationem meam, non pecco.] Non enim hoc caſu Cardinales pecunia mediante parant ſibi viam ad ius ſpecialem obtinendum, ſed ius iam ſibi acquiſitum conſeruant, & ſic ceſſat ratio ſimoniæ per D.Thomam conſiderata. Tamen cogitabis.

107 Secundus caſus eſt, cùm pecunia fuit tradita, vel promiſſa magnati, vel amico, ſeu conſanguineo alicuius Cardinalis ad hoc vt eum inducat ad aliquem eligendum: & hoc ſi fiat ſciente, & conſentiente electo, proculdubio eſt ſimoniacū, & vitioſa eſt electio, vt videtur caſus in c.Præſentium, 1.q.5.vbi pecunia pro ordinatione ſacerdotis non fuit data eidem ſacerdoti, nec Epiſcopo, ſed cui-

dam Principi amico Epiſcopi: & tamen textus
decidit ſic ordinatum ex miſericordia eſſe tolerã-
dum in ordine, ea præcipua ratione, quia tam ipſe
presbyter, quàm Epiſcopus factum ignorauit. Er-
go à contrario ſecus ſi ſciuiſſent: & confirmatur,
quia ſi non licet abſque vitio ſimoniæ ſibi viam
ſtruere ad futuram electionem remouendo impe-
dimenta, vt concluſum eſt in caſu præcedenti; lon-
ge minus id licebit diſponendo per interpoſitam
perſonam Cardinales electores ad eligendum.
108 Fallit hæc concluſio quando eligentes erant
aliàs electuri: tunc enim datio pecuniæ etiam de
voluntate electi non vitiat electionem, ex quo
aliàs erat eligendus, arg. l. 3. C. Si ex falſo inſtrum.
c. Cum I. & A. ſupra de re iudic. & §. vlt. 1. q. 6. vbi
hoc videtur expreſſum. Sicut dicimus preces non
109 inducere ſimoniam, ex quo eligendus aliàs erat
idoneus, de quo in c. Tua, ſupra de ætat. & qualit.
& in hac opinione reſidet hic Goffred. Et quamuis
gloſſa ſecunda Vincent. & alij teneant ſimoniam
eſſe non obſtante quod electores eſſent aliàs ele-
cturi, vt & nos ſupra firmauimus n. 19. tamen opi-
nio gloſſæ, & ſequacium procedit quando pecunia
de voluntate electi data fuit ipſimet electoribus:
tunc enim ſimoniaca eſt electio, nec attenditur
qua intentione Cardinales elegerint, vt ibi dixi-
mus. Secus verò ſi pecunia etiam de conſenſu
electi fuerit data extraneo votum non habenti, vt
in hoc caſu; quia tunc licèt electus ſit ſimoniacus,
electio tamen non eſt ſimoniaca; ita ſingulariter
110 declarat Hoſtien. in c. Tanta, n. 1. in ver. Præter ſi-
moniacum, verſ. Item nota, ſupra eod. dicens: [Itẽ
nota quod ſi quis obtinuerit ordinem, vel bene-
ficium dando pecuniam non ordinatori, ſed alij
quod obtenturus erat etiam ſi pecuniam non de-
diſſet, non eſt ſimoniacum, arg. §. fin. 1. q. 6. ſin au-
tem aliàs non erat obtenturus, vel etiam obten-
turus erat ſi ordinatori dedit, ſimoniacum eſt, c.
Quam pio, & c. Quæſitum, 1. q. 2. & q 3. c. Si quis
obiecerit, & c. fin. & q. 6. c. 1.] Hactenus Hoſtien. cũ
quo ſimpliciter tranſeunt hic Io. Andr. nu. 5. Butr.
n. 7. verſ. Dic ſi pecunia, & Anchar. in fin. Et quam-
111 uis in hoc articulo Abb. n. 5. verſ. Sed aduerte, con-
cordando opiniones teneat ſimoniacam eſſe ele-
ctionem quando pecunia ab ipſomet electo, vel
de illius voluntate tradita, vel promiſſa fuit ex-
traneo, præſertim amico, vel conſanguineo eli-
gentium, non obſtante quod aliàs fuiſſent eum
electuri, & cum Abb. conſentiant Marian. Socin.
n. 8. verſ. Conclude, & Io. de Anan. n. 5. verſ. Sed ad-
uerte. Tamen non videtur recedendum à diſtin-
ctione Hoſtien. tum ob illius authoritatem, & ſe-
quacium: tum quia multum intereſt an pecunia
ab electo data fuerit extraneo votum non haben-
ti ad hoc vt preces, vel authoritatem ſuam inter-
ponat cum electoribus, vt eum eligant; an verò
ab ipſo electo, vel ab alio data fuerit ipſiſmet ele-
112 ctoribus. Nam in primo caſu quamuis electus
ſimoniam commiſerit eo quod pro iure ſpirituali
quærendo non debeat aliquid dari, vt notatur in
c. Ad aures, ſupra eod. & locus regiminis quæren-
tibus, & ambientibus ſit denegandus, c. In ſcrip-
turis, 8. q. 1. tamen electio ipſa non eſt ſimoniaca,
cùm electores pecuniam non receperint, & alias
electuri eſſent.

In ſecundo autem caſu, cùm pecunia fuerit tra-
dita electoribus, electio non fuit libera, & fortè
electores mutaſſent opinionem ſi pecuniam non
acceperint: vnde electio proculdubio eſt infecta,
& ſimoniaca, vt in iuribus ſupra citatis ab Hoſtiẽ.
Præterea in primo caſu cùm electores crimen non
commiſerint, benè probare poterunt ſe aliàs ele-
cturos fuiſſe ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra
n. 19. Secus in ſecundo caſu, quia tamquam crimi-
noſi, & in facto proprio deponentes non eſſent
audiendi; & ſic rationes, quas hic ponderat Io.
Andr. n. 5. in gloſ. 2. vigent tantummodo in hoc ſe-
cundo caſu, non autem in primo; vnde ipſe con-
ſentit cum opinione Hoſtien. licèt Butr. n. 7. eum
aliter intelligat, & non benè ſecundum Abb. &
Io. de Anan. locis citatis. Hoc autem multò ma-
gis procedit in terminis Extrauag. Iulij II. quæ
non irritat electionem ſimoniaci, ſed electionem
celebratam per ſimoniam; & requirit vt electus
non tantùm ſit ſimoniacus, ſed etiam vt ſimo-
niacè electus fuerit, vt patet ex dictis ſupra n. 27.

De Simonia.

Cap. Licèt Heli.

SVMMARIVM.

1 *Monachi de ſimonia, periurio, dilapidatione, & inſufficientia ſuum denunciare poſſunt Abbatem.*

2 *Abbas aduerſus teſtes deponentes contra eum ſuper ſimonia in iudicio Inquiſitionis poteſt excipere quod ſunt inimici, & conſpiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non poteſt.*

3 *Prælati, qui non corrigunt ſubditos, dicuntur eos occidere, & puniuntur à Deo tam in hoc ſæculo, quàm in futuro. & n. ſeq.*

4 *Heli ſummus Sacerdos qualiter fuerit punitus à Deo, quia filios non corripuerat.*

5 *Correctio duplex coactiua, & oſtenſiua, ſeu fraterna, & vtraque eſt in præcepto.*

6 *Correctio coactiua eſt actus iuſtitiæ, correctio fraterna eſt actus charitatis.*

7 *Prælatus non debet eſſe facilis ad credendum in præiudicium alterius.*

8 *Credendi facilitas, ceſſante proximi præiudicio, eſt ſignum ſimplicitatis, & iuſtitiæ.*

9 *Monitio requiritur in iudicio inquiſitionis etiam ſi fiat ad denunciationem alterius.*

10 *Prælatus ex ſola pendentia iudicij ſuper dilapidatione non remouetur, niſi alia probatio adſit.*

11 *Sufficiunt tamen coniecturæ.*

12 *Prælatus conuincitur eſſe ſuſpectus de dilapidatione ſi probetur Eccleſiam fuiſſe diuitem, & nunc eſſe pauperem.*

13 *Nec excuſatur, ſi dicat ſe expenſas feciſſe attenta conditione ſuæ magnæ nobilitatis.*

14 *Expenſæ reſtringi debent à Prælato quantumcumque nobili iuxta facultates Eccleſiæ.*

15 *Dilapidatio dicitur cùm res immobiles alienantur; cùm verò mobiles, dicitur quaſi dilapidatio.*

26 *Teſtes in crimine læſæ maieſtatis, hæreſis, & ſimoniæ admittuntur & criminoſi, dummodo non ſint conſpiratores, vel inimici capitales.*

17 *Epiſcopus an poſſit facere edictum, vt quilibet clericus oſtendat titulum ſui beneficij ſub pœna priuationis. & n. ſeqq. vſque ad n. 34.*

Cleri-

18 *Clericus poſſidet Eccleſiam Diœceſanus dicit quod minus canonicè eam tenet: Clericus petit libellum ſibi offerri: Epiſcopus vult inquirere dicens collationem ad ſe deuolutam, an erit locus recuſationi.*

19 *Titulum ſuæ poſſeſſionis licèt non cogatur quis oſtendere, tamen ſpeciale eſt in poſſeſſore beneficij, vt cum de inſtitutione agitur, eam probare debeat per inſtrumentum. & n.23.*

20 *Intellectus cap. Ordinarij, de off. ord lib. 6. & n.21. & n.25.*

Beneficia plura curata, vel alias incompatibilia obtinentes cogi poſſunt ab Ordinarijs ad ſuas diſpenſationes exhibendas, n.20.

21 *Et quid in obtinentibus vnum, vel plura compatibilia, & n. ſeqq.*

22 *Statutum Epiſcopi priuans Beneficiatos, qui infra menſem titulum inſtitutionis ſuæ in memorialibus Epiſcopi non ponunt, validum eſt.*

23 *Beneficij poſſeſſio non ſufficit ſine canonica inſtitutione.*

24 *Titulum ſui beneficij non cogitur clericus oſtendere quando tertius agit contra ipſum allegans ſe habere ius in præbenda.*

25 *Argumentum à contrario ſenſu non ſemper pro lege, & certa ratione ſuſcipitur.*

26 *Epiſcopus in viſitatione poteſt cogere clericos viſitatos ad exhibitionem ſuorum titulorum ex ſententia S. Congregationis Concilij.*

27 *Beneficiatus an cogi poſſit oſtendere titulum ſui beneficij, ſi eius poſſeſſio ſit antiqua, & n. ſeqq.*

28 *Et an ſit admittendus ad probationem per iuramentum. & n.29. & 30. & 32. & quæ poſſeſſio ad hunc effectum dicatur recens, vel antiqua. n.31.*

30 *Epiſcopi nouiter promoti ſolent publicare edictum generale, vt vnuſquiſque teneatur fidem facere de titulo ſui beneficij.*

31 *Poſſeſſio dicitur antiqua ad effectum præſumendi titulum ſi ſit decennalis.*

32 *Clericus, qui per decennium poſſedit plura beneficia incompatibilia, & allegat ſe titulum amiſiſſe, an ſit admittendus ad probationem tituli per iuramentum.*

33 *Beneficia incompatibilia obtinentes cogi poſſunt ab Epiſcopo ad diſpenſationem exhibendam, & titulos oſtendendos non obſtante temporis longinquitate, niſi beneficia ad iuriſdictionem Epiſcopi non ſpectarent.*

34 *Epiſcopus in Ciuitate poteſt compellere clericos ad oſtendendas dimiſſorias, quarum vigore ordinati ſunt.*

1 LICET HELI. Abbas Antiquus ſic ſummat hanc Decretalem. Monachi de ſimonia, periurio, dilapidatione, & inſufficientia ſuum denũciare poſſunt Ab-
2 batem: ſed melius Ioannes Andr. & communiter ſequentes ſummant ſic: Abbas aduerſus teſtes, qui depoſuerunt contra eum de ſimonia in iudicio inquiſitionis, excipere poteſt, quod ſunt inimici, & conſpiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non poteſt. Hoc dicit. Diuiditur, vt per Io. Andr.

3 Nota primò ibi, *In ſe bonus exiſteret*; dictum verbum pro Prælatis, ſecundum Abbatem Antiq. hic n.2. quia quantumcumque boni ſint, tamen ſi nõ corrigunt ſubditos, puniuntur à Deo, non ſolum æternaliter, ſed etiam in hoc ſæculo, vt hic, & in c. Legant Epiſcopi, 37. diſt. quia non corrigendo
4 dicuntur occidere, c. Epheſijs, 43. diſt. Vnde Heli Summus Sacerdos, licèt in ſe bonus, tamen quia efficaciter filiorum exceſſus non corripuit, ipſis filijs in bello peremptis, cecidit de ſella retrorſum, & fractis ceruicibus expirauit, vt in textu; & Dominus reuelauit Samueli ſe iudicaturum domum Heli, quia nouerat filios ſuos indignè agere, & eos non corripuerat. Hiſtoriam habes lib. 1. Regum cap. 3. & 4 eamque complectitur Abbas Antiquus his verſibus:

Funere crudeli fractis ceruicibus Heli,
Corruit à ſella triſti veniente nouella.

5 Corruptè enim legitur Chriſto veniente. Intelligitur autem hoc cap. non ſolùm de correctione coactiua, quæ fit à Prælato per pœnæ impoſitionem ad bonum publicum, vt alij timentes à peccato deterreantur, ſed etiam de oſtenſiua, ſeu fraterna, quæ fit à Prælato ad emendationem proximi; vtraque enim eſt in præcepto, vt docet S. Tho-
6 mas in 2.2. quæſt 33. art. 2. in corp. ſed coactiua eſt actus iuſtitiæ, fraterna verò eſt actus charitatis, vt idem tradit d. art. 2. ad tertium.

Secundò nota in verſ. *contra quos*, tres modos procedendi ſuper crimine, videlicet per accuſationem, denunciationem, & inquiſitionem: concordat textus in c. Qualiter, & quando, il ſecondo ſupra de accuſat. In quibus autem differant ipſi tres modi notat Speculator in tit. de iuriſd. §.1. n. 33. & ſcripſi plenè in d. c. Qualiter in 3. qu. à nu. 68. vſque ad n. 83.

Tertiò nota ibi, *Clamoſa debet inſinuatio præuenire*; ad ſpecialem inquiſitionem ſuper certo crimine, & cõtra certam perſonam procedendum non eſſe niſi infamia præcedente, vt hic, & in d. c. Qualiter il ſecondo, & ibi dixi in prima quæſt. à n. 40. de accuſat.

7 Quartò nota ibi, *Non facilè credere*. Prælatum, vel iudicem non debere eſſe facilem ad credendũ his, quæ afferuntur: quod verum eſt quantum ad præiudicium alterius, c. 1. cum duobus cap. ſeqq. 3. q. 9. & ita intelligitur c. Non ſolum, 11. q. 3. & c.
8 Si quid vero, 86. diſt. Sed ceſſante proximi præiudicio facilitas credendi non eſt vituperanda, quin potius laudanda, quia eſt ſignum innocentiæ, id eſt ſimplicitatis, & iuſtitiæ, vt c. Innocens, iuncta gloſ. 1. 22. q. 4. & c. In cunctis, 11. q. 3. vnde primo ad Corinth. c. 13. 7. *Charitas omnia ſuffert, omnia credit*; ad quod vide bonam gloſ. in c. Quam magnum, in ver. Non poſſunt, 23. q. 4.

9 Quintò nota in verſ. *Contra quos*: quod quando fit inquiſitio contra aliquem ſuper crimine in vim præcedentis denunciationis requiritur, vt præcedat monitio: quod probat ſingulariter iſte textus ſecundum Marian. Socin. hic nu. 16. & Aret. in cap. Qualiter, & quando nu. 39. verſ. *Et probatur iſta* concluſio, ſupra de accuſat; nam hic controuertebatur inter denunciatores, & denunciatum, quod non præceſſiſſet trina monitio, prout requirebatur, & determinat Papa, quia intendebat præcedente fama procedere ex officio; idcirco curandũ non eſſe de illa cõtrouerſia, quinimo ex fine huius literæ, & cap. Per tuas infra eod. apparet, quod ipſimet monachi, qui denunciauerunt Abbatem, proſequebantur inquiſitionem; de quo dic plenius, vt per Aretin. loc. cit. & per Mar. Socin. in eod. c. Qualiter, in 9. q. & ibi dixi n. 83.

10 Sextò nota in verſ. *Quia verò*: ex ſola pendentia iudicij ſuper dilapidatione Prælatum non eſſe remouendum ab adminiſtratione, vt hic per Mar. Socin. num. 17. & tenet Innoc. nu. 4. in ver. Quaſi de dilapidatione dicens: Nota non per ſolam accuſationem remouetur, niſi alia probatio adſit, vt hic. Nec obſtat, quod tutor pendente iudicio ſuper ſuſpicione debeat ab adminiſtratione abſtinere, vt §. Si quis, inſtit. de ſuſcept. tut. & l. Eum quem, C. Eodem; quoniam aliud eſt in tutore, qui non habet niſi nudam adminiſtrationem, ſicut & procurator, vnde facilius remouetur, argumen. l. Quæ omnia, ff. de procurator. Aliud eſt in Prælato, qui ius habet in rebus ad dignitatem pertinentibus; & idcirco difficilius ei tollitur adminiſtratio, ſecundum Innocen. vbi ſupra, & ſcripſi plenius in c. Qualiter, & quando, il ſecondo, in primo not. ſupra de accuſat. & ibi vide plures differentias inter Prælatum, & tutorem. Requiritur ergo, vt probetur dilapidatio ad hoc vt Prælatus ab adminiſtratione remoueri poſſit: ſufficit tamen
11 probatio ex ſolis coniecturis, vt probat hæc littera, ſecundum Hoſtien. num. 9. verſ. Probatur autem ſuſpicio, Io. Andr. num. 14. & Mar. Socin. n. 18. Quinimò quantumque leuiter appareat de ſuſpicione dilapidationis, ab adminiſtratione remouebitur, vt inquit Innoc. d. num. 4. in verb. Quaſi de dilapidatione, & ex illo Hoſtien. nu. 8. per l. Quod ſi fortè, de ſolut. l. Tutor. C. de ſuſpect. tutor. & c. Quia, 3. qu. 2. quod eſt ſpeciale in hoc crimine ſuſpicionis dilapidationis, ſecundum Mar. Socin. d. num. 18. Maximè quia ſuſpectio pendente lite non eſt magni præiudicij, aliàs verò in criminalibus probationes debent eſſe luce clariores, l. final. C. de probat. quæ eſt canonizata in c. Sciant cuncti, 2. quæſt. 8.

12 Septimò nota ibi, *non modicam ſummam pecuniæ*. Vnum modum conuincendi Prælatum de ſuſpicione, dilapidatione, videlicet probando Eccleſiam fuiſſe diuitem, & nunc eſſe pauperem, ſeu Ec-
13 cleſiam non fuiſſe ære alieno grauatã, & nunc eſſe; nec excuſatur Prælatus, ſecundum Hoſt. n. 9. ante medium, ſi dicat ſe expenſas feciſſe attenta condi-
14 tione ſuæ magnæ nobilitatis, quia quantumque ſit nobilis, debet reſtringere, & moderari expenſas iuxta facultates Eccleſiæ prout iuriſconſultus conſulit tutori in adminiſtratione rerum pupilli, vt l. Ius alimentorum, §. In amplis, ff. Vbi pupilli educ. deb. ad hoc tamen vide quod ſcripſi in cap. Si quis ſanè, num. 19. & ſeqq. ſupra de pecul. cleric.

15 Octauò nota ibi, *Quaſi dilapidatione*, ex conſumptione rerum mobilium non dici propriè dilapidationem, ſed quaſi dilapidationem: nam dilapidatio propriè dicitur alienatio bonorum immobilium, vt ff. de reb. eorum, & C. de prædijs minor. per totum, & hanc differentiam colligunt hic Hoſtien. num. 7. Io. Andr. num. 11. in verb. Quaſi. Abbas num. 9. in eod. ver. & reliqui omnes.

16 Vltimò nota in verſ. *Alijs aſſerentibus*. In crimine læſæ maieſtatis admitti teſtes indifferenter, etiam criminoſos, dummodo non ſint conſpiratores, vel inimici, ſcilicet capitales, vt in cap. Proximo, infra eod. Simile in crimine hæreſis fauore fidei, vt cap. Filij in fin. de hæret. lib. 6. & in ſimoniaca prauitate eſt caſus in hoc cap. ſecundum omnes, in ſummario, & in d. c. Proximo. Hæc enim crimina quantum ad accuſandum, & teſtificandũ pariſicantur, vt hic, & in cap. Sanè, 15. q. 4. ſecundum Hoſtien. hic nu. 11. Differunt autem in multis, & per eum.

17 Extra gloſſam quærunt Doctores hic, an Epiſcopus poſſit facere edictum, vt quilibet clericus oſtendat titulum ſui beneficij ſub pœna priuationis.

Emerſit aliàs hæc quæſtio, vt in ſubiecta facti ſpecie.

Conqueſtus eſt Archiepiſcopus Sipõtinus, quod Archiepiſcopus Tranenſis in viſitatione Eccleſiæ S. Iacobi inſtituta ex auctoritate tum S. Concilij Tridentini, tum S. Congregationis eiuſdem Concilij Interpretis compellere tẽtauerit Clericos ad oſtendendum titulos ſuorum beneficiorum, & dimiſſorias, quarum vigore ordinati ſunt. Sed nihil affert vnde querela appareat iuſta: nam ius, & conſuetudo expoſcit, vt Viſitator inquirat de titulis illorum, ſaltem beneficiorum, quæ obtinẽtur in Eccleſia quæ viſitatur, præſertim ſi curata ſit, cap. Ordinarij, de offic. Ordinar. lib. 6. vbi Archid. num. 1. inquit: [Si Clericus malè tenet Eccleſiam, certum eſt, quod animam ſuam damnat, & aliàs animas Parochianorũ ipſius Eccleſiæ decipit, c. Dudum, il ſecondo, ſupra de elect. & ideò inquiſitio fit de talibus etiam generalis, c. Graue, ſupra de præbend. Vnde ſecundum Innocentium in cap. De cætero, num 1. verſ. Item Epiſcopo, de tranſact. relatum ab Archid. vbi ſupra: ſaluum manet Epiſcopi ius in inſtitutione alicuius clerici etiam ex officio ſuo ratione ſuæ iuriſdictionis inquirendi contra eum: & quod talia per officium expediantur, patet in cap. Vnico, ſupra, Vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione, &c. ad idem cap. Pernicioſam, & c. Irrefragabili, de offic. Ordinar. & cap. Ad aures, de exceſſ. Prælat. & notat ipſe
18 Archid. in cap. Non eſt nu. 2. de conſuetud. lib. 6. & in hac opinione fuit Hoſtienſis hic nu. 4. vbi ſic format quæſtionẽ. [Quid ſi clericus poſſideat eccleſiam diœceſanus dicit, quod minus canonicè eam tenet. Clericus petit, vt offeratur libellus: ſed dicit Epiſcopus, ego volo inquirere, cum tanto tempore vacauerit eccleſia, vt iure ad me deuoluta ſit conferendi poteſtas. Reſpondet clericus, ideò magis habeo vos ſuſpectum, quia quaſi cauſam veſtram proſequimini: numquid igitur eſt locus recuſationi ex hac cauſa? Reſoluit Hoſtienſis non eſſe locum, quia ſicut à correctione non appellatur, ita nec occaſione correctionis poterit fieri recuſatio. Et ſic videtur loqui cap. Super eo il ſecondo, §. In cauſis, de appellat. Neque offerendus eſt libellus, quia niſi clericus probet ſe canonicè inſtitutum, hoc eſt auctoritate diœceſani, vel alterius, ad quem ſpectat, omnino remouendus eſt ex officio etiam ſine libello, cap. Ex frequentibus, ſupra de inſtitut. Non eſt ergo dandus libellus, nec differenda inquiſitio, quia in talibus periculum eſt in mora, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. fin. in princ. infra de pœn. in cap. Matthæus ſupra eodem, in cap. Cum inter vniuerſas, & in cap. Ne pro defectu, ſupra de elect. Nec obſtat textus in cap. Conquerente ſupra de reſtitut. ſpoliat. quia ibi nullus ordo ſeruatus fuit, ſed Epiſcopus non citatum, non confeſſum, non conuictum, nec aliqua præmiſſa inquiſitione clericum illum voluntate capitanea beneficio ſpoliauit;] Ita Hoſtien. cum quo totidem ferè verbis cõcordant hic Io. Andr. num. 7. Butr. num. 13. Cardin. num. 7. Anchar. eod. num. Abb. num. 22. Io. de

Anan.

19 Anan. num.27. & Felin. num.17. Pro hac ſenten-
tia addit Goffredus in cap. Ex inſinuatione de
procurat. relatus ab Archidiacono in d. cap. Or-
dinarij num. 1. de officio Ordinar. lib. 6. Speciale
eſſe; vt cum agitur de inſtitutione, detinens pro-
bare debeat ſuam inſtitutionem per inſtrumentũ:
& eſt ſimile in cap. Legi:m, 2.q.1. Sicut eſt ſpeciale
in eo, qui poſſidet, vel pro hærede, vel pro poſſeſ-
ſore, vt l. Cogi, C. de petit. hæredit. & in liberto
Eccleſiæ, qui quamuis ſit in quaſi poſſeſſione liber-
tatis, nihilominus probare cogitur ſuam manu-
miſſionem, vt cap. Longinquitate, & cap. Liberti,
12.q.2. & ita in his caſibus non obtinent iura, quę
dicunt non debere poſſeſſorem cogi ad oſtenden-
dum titulum ſuæ poſſeſſionis, §.1. 2. qu.5. gloſ. in
cap. 1. in ver. Titulum, de præſcript. lib.6. & quod
actore non probante reus abſoluitur, cap. Vnico,
Vt eccleſiaſtica beneſ.

0 Sed dices Concilium Lugdunenſe in d.c. Ordi-
narij, de off. Ordin., lib. 6. loquitur de obtinenti-
bus ex diſpẽſatione plura Curata, vel aliàs incom-
patibilia beneficia, ſtatuitque vt tales compellan-
tur ab Ordinarijs exhibere ſuas diſpenſationes.
1 Ergo obtinentes vnicum beneficium, vel plura
compatibilia cogi non poterunt ad ſuos titulos
exhibendos: & ita in puncto reſpondit Petr. de
Anchar. in conſ.60. incipien. Duplici ratione: vbi
conſuluit ſententiam Vicarij Epiſcopi ſuper pri-
uatione beneficiorum propter non exhibitum ti-
tulum in termino fuiſſe nullam eo præcipuè fun-
damento, quia in ſuo caſu non agebatur de obti-
nentibus beneficia incompatibilia: & ideo dictum
cap. Ordinarij, in quo Vicarius ſe fundauit, non
faciebat ad propoſitum, quia loquitur, cum quis
poſſidet contra ius commune plura curata, vel di-
gnitates, quo caſu præſumitur contra ipſum poſ-
ſeſſorem. Non mirum ergo ſi Ordinarius poteſt
illum arctare, vt titulum oſtendat, quia præſumi-
tur illicitè poſſidere, cap. Contra morem: vbi hoc
tenet gloſ. in verb. Oſtendi, 100. diſt. Secus verò
cùm quis poſſidet beneficia ſimplicia, quod poteſt
ſecundum ius commune, vt cap. Cum iam dudum
de præben. Tunc enim poſtquam Ordinarius paſ-
ſus eſt eum ſemel poſſidere, niſi oſtendat, quod mi-
nus canonicè poſſideat, non poteſt eum propter
titulum non exhibitum ſpoliare, cap. Ex ore, de
his, quæ fiunt à maior. par. Capituli, Cap. Diuerſis,
de cler. coniugat. ita Anchar. qui addit hoc ipſum
tenuiſſe Zenzelinum in d. c. Ordinarij: & ſe idem
ibi ſcripſiſſe: & ſequitur illud cõſilium Felinus hic
n.17. verſ. Quinta concluſio, & verſ. Limita primo.

Sed quidquid dicant iſti, veriùs videtur Epiſcopũ
ex officio poſſe quẽlibet clericum ſibi ſubiectum
compellere ad exhibitionem tituli, etiam ſi vnicũ
obtineat beneficium; & in hoc caſu, ideſt de cle-
rico obtinente eccleſiam in ſingulari, & non plu-
res eccleſias loquantur, Hoſtien. Archid. & ſequa-
ces, & probant illorum rationes: & ita Hoſtien-
ſem intellexit etiam Feder. de Sen. in conſ. 234.
ſuper primo, num.3. col.3. in princ. verſ. Et eſt ſi-
mile: & idem tradidit Io. Andr. in cap. Mora, n.8.
& 9. de reg. iur. lib.6. vbi firmat Epiſcopum poſſe
facere ſtatutum, ſeu edictum, quo priuet benefi-
ciatos, qui infra menſem titulum inſtitutionis ſuę
in memorialibus Epiſcopi poni non faciunt: & va-
lere tale ſtatutum, quia eſt iuri conſonum, cum ad
Epiſcopum ſpectet ſcire qualiter ſubditi ſua bene-
ficia teneant, & ſubditi de ſua inſtitutione fidem
facere debent, cum poſſeſſio ſine canonica inſtitu-
tione non ſufficiat, c. Beneficium, de reg. iur. lib.6.
Lapus alleg.78. Vacauerat Eccleſia, num. 11. verſ.
Ad tertiam quæſtionem, & allegat.89. Factum ſu-
per quo, numer. 15. circa medium, verſ. Et fa-
ciat ad hoc ſecundum eos, Romanus conſ. 177.
Licuit ipſi Notario, num.3. vbi ait, communem
eſſe deciſionem, vt Epiſcopus ex proprio officio
poſſit clericum beneficiatũ compellere ad oſten-
dendum titulum ſuæ poſſeſſionis. Et pro hac par-
te eſt gloſſa ordinaria, & notabilis in cap. Benefi-
cium, in ver. Obtineri, circa medium, verſ. Et no-
ta, quod hæc regula de regul. iur. lib.6. Vbi primo
ex regula illius textus ſumit argumentum contra
clericum, qui eſt in poſſeſſione beneficij ſui, & pe-
titur ab eo titulus poſſeſſionis, ſcilicet inſtitutio,
quod teneatur illam oſtendere, & hoc probat per
rationes Goffredi, Hoſtienſis, & Archidiaconi
ſuperiùs relati: deinde arguit in contrarium per
iura, quæ dicunt neminem cogendum oſtendere
titulum ſuæ poſſeſſionis; tertiò recitat opinionem
Ioannis, & Laurentij in cap. Contra morem, 100.
diſt. quod clericus habens duo beneficia cogitur
dicere titulum: habenti autem vnum ſolum ſuffi-
cit poſſeſſionem oſtendere. Demum ſoluit gloſſa
dicens primam opinionem eſſe veram, cum Epi-
ſcopus ex officio vult videre inſtitutionem clerici,
24 & hoc probari in cap. Dilecto, de præbend. & in
cap. Vnico, Vt eccleſiaſtica beneficia; ſecundam
verò opinionem dicit procedere quando tertius
agit contra clericum fortè allegans ſe habere ius
in præbenda: tunc enim actor, qui aſſeuerat, pro-
bare debet, vt cap. Actor.6. quæſt. vlt. & d. cap. vn.
& l. Actor. C. de probat. & cum hac conciliatione
gloſſæ tranſeũt ibi communiter Canoniſtæ, & Fe-
lin. hic num.16. & communem dicit Roman. in
præallegat. conſ.177. in fin. Stat igitur concluſio,
quod Epiſcopus ex officio ſuo poteſt cogere cleri-
cum ad exhibitionem tituli, etiam ſi vnicum ſolũ
25 poſſideat beneficium. Et quamuis textus in d.c.
Ordinarij, de offic. Ordinar. lib.6. loquatur in plu-
26 ribus Curatis, tamen, vt inquit Archid. ibi num. 1.
circa medium, de talibus loquitur propter maius
periculum; non tamen propter hoc prohibet de
alijs beneficijs non curatis: nam non ſemper con-
trarius ſenſus auctoritatis pro lege, & certa ratio-
ne ſuſcipiendus eſt, vt legitur, & notatur in cap. Si
qui à ſimoniacis, 1 qu.1. atque hanc ſententiam
puto ſequutam fuiſſe S. Congregationem Concilij,
dum reſpondit viſitantibus Epiſcopis licere cleri-
cos viſitatos cogere ad exhibitionem ſuorum ti-
tulorum: huiuſmodi enim coactio fieri poteſt, vel
per ſubtractionem fructuum, vel per excommu-
nicationem, vel per priuationem beneficij, ſecun-
dum Doctores. Aliàs quomodo cognoſcet viſita-
tor onera fortè annexa beneficio, & quomodo
prouidebit ne Eccleſia debitis fraudetur ſerui-
tijs.

Verum tamen vt dicit Lapus d. allegat.78. n.8.
Producens titulum etiam qui non ſit in forma
authentica, excuſatur à pœna edicti, & idem ſi pro-
ducat titulum infectum, Epiſcopus tamen poterit
procedere, vt iuſtificet titulum, ſed non poterit
eum priuare ex edicto, quaſi de titulo non docue-
rit, vt per eum.

27 Prædicta intellige vera in facto recenti, in anti-
quo enim aliud eſſet, vt dicit Hoſtien. hic num.5.
28 verſ. Supradicta intelligas. Tum quia Prælatus
tandiu

tamdiu tacuit, vnde ei eſt imputandum, cap.1. de frigid.& maleſ. tum quia fortè ob temporis antiquitatem difficulter titulus probari poſſet; probationes enim citò cadunt, & ideo ad delationem iuramenti fortè recurrendũ eſſet in tali caſu, arg. l.Hac conſultiſſima, §. At cum humana, C. Qui teſtamenta facere poſſunt, & l.Generaliter, in primo reſponſo, C.de reb.cred.& hanc declarationẽ Hoſt.ſequuntur hic Io.Andr.n.7 ad fi.verſ.Intelligit Hoſtien.Butr.nu.13.verſ. Caſus eſt hodie, Cardin. n.7.verſ.Non autem ſemper, Anchar. eod. num.7. verſ.Et prædicta,& Felin.nu 10.Calder.conſ. 302. alias 10.de rer.permut.Feder.de Sen. in conſ.234. col.2.circa med.verſ.Et eſt ſimile,Gemin.conſ.87. n.2 verſ.Corroboratur,Felin conſ.2.n.27.& ſeq. & dicit hic Io.de Anan.n.34.ad finem,verſ. Tu autẽ conſidera, omnes Doctores tenere hanc diſtinctionem, An poſſeſſio ſit recens, vel antiqua.

29 Sed tu aduerte ſecundum Abbatem hic nu. 22. in fine, & Io de Anan.n.27.quia hæc videntur cõtra notata per gloſ.& Io.Andr.in d.c.1. de reg. iur. lib.6.& per Archid.in d c. Ordinarij, de off. Ordinar.eod.lib.& cap.Contra morem 100. diſt. nam communis concluſio videtur eſſe, vt ex quo Epiſcopus tacitè conſentit, non poſſit amplius ex officio compellere ſubditum ad oſtendendum titulũ. Quamobrem in hoc articulo diſtingue ſecundum eos; nam vt factum eſt antiquum, ſed ſuperior exquirens titulum nunquam conſenſit tacitè, vel expreſsè, vt quia de recenti adeptus eſt Epiſcopatum, vel diu ſtetit in captiuitate: & tunc habebit locum opinio Hoſtienſis, quod propter facti antiquitatem admittatur probatio per iuramentum, arg.l.Si arbiter, ff. de probat. & eorum, quæ notantur in c.Illud, de præſumption. militat enim aliqua præſumptio pro titulo, ex quo fuit tolera-

30 tus per prædeceſſorem. & hanc opinionem Hoſt. ſic declaratam ſingulariter notabis ſecũdum Abbatem, quia quotidie occurrit in practica: nam ſtatimatque in Epiſcopum aliquis promouetur, hodie ſolet publicare edictum generale, vt vnuſquiſque teneatur fidem facere de titulo ſui beneficij. Itaque ſecundum Abbatem ſub nu. 23. hæc quæſtio decidenda eſt inſpecta longinquitate temporis, & qualitate beneficij, & ſuperioris prædeceſſoris, qui illum tolerauit: nam ſi factum ſit antiquum, ſeu non multum recens, & iſte ſuperior eum tolerauit tamquam beneficiatum, tunc non erit cogendus ad illum titulum probãdum etiam per iuramentum, quia ſuperior viſus eſt conſenſiſſe, arg.c.Ex ore, de his, quæ fiunt à maior.par.cap. poteſt tamen ipſe ſuperior aſſumere in ſe onus probandi defectum tituli, arg. c.Dilecto, de præb. & l.Cura,ff.de probat. ſi verò ſuperior non conſenſit tacitè, vel expreſsè, tunc poteſt eum compellere ad faciendam plenam fidem de titulo, arg. d.c.3.de inſtit.& notat præallegat.gloſ.in c.1.de reg.iur. lib.6. & facit c. Legi, 2.q.1. & quod notat Innoc.in c.Super his,n.11. ſupra de accuſat.

31 Quod ſi quæras quando poſſeſſio beneficij dicatur recens, vel antiqua, Io.de Anan.hic nu. 35. videtur concludere poſſeſſionem cenſeri antiquam quando eſt triennalis per Clem.1. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct. vbi ſecundum eum illam dicitur recens poſſeſſio beneficij, quando quis non poſſedit per completum triennium: ſed melius Felin. hic n.25.dicit ad hoc, vt poſſeſſio dicatur antiqua ad hunc effectum præſumendi titulum beneficij requiri decennium, quia ſic intelligunt Doctores in l.Qui in aliena, ff. de acquir. hæred. & tenet Abb. in cap.Illud n.8.ad finem, verſ. Vnde dico, de præſumpt.

32 Sed dubitari poteſt numquid ſufficiat talis probatio per iuramentum iuncta antiquitate temporis ſi ius commune ſit contra eum, qui beneficium poſſidet, vt quia obtinet duo beneficia incompatibilia, aut ſit minor, vel aliàs incapax beneficij & allegat ſe habuiſſe literas diſpenſationis, ſed eas amiſiſſe: concludit Abbas hic n.24.in eo, qui poſſidet plura beneficia contra ius commune non ſufficere tacitum conſenſum Epiſcopi ex diuturna tolerantia inſurgente, cum conſentire non poſſit, ad hoc d.c.Ordinarij, de off.ordin. lib.6. quod loquitur indiſtinctè ſecundum eum.

33 Hodie eſt expeditum, quia Concilium Tridentinum innouando textum in d.c.Ordinarij ſtatuit, vt Ordinarij locorum quoſcumque plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia eccleſiaſtica obtinentes diſpenſationes ſuas exhibere diſtrictè compellant: & S.Congregatio conſulta, An temporis longinquitas obſtet, vt obtinentes beneficia incompatibilia non poſſint compelli ab Epiſcopo ad diſpenſationem exhibendam, eorumq; titulos oſtendendos: Reſpondit non obſtare, niſi beneficia ad iuriſdictionem Epiſcopi non ſpectarent, vt ſi eſſent membra S. Antonij Viennen, ſeu aliorum.

34 De exhibitione dimiſſoriarum idem ſentiendũ eſt, eo maximè, quia exercentes curam animarum in Eccleſia S.Iacobi approbandi ſunt ab Archiepiſcopo Tranen. & diœceſani ibi ſeruientes dimiſſorias ab alio, quàm ab Archiepiſcopo Tranen recipere non poſſunt, iuxta declarationem S.Congregationis. Cum ergo hinc ſtatus clericorum colligatur, an ſcilicet aliter promoti ſint ſuſpenſi, vel irregulares, & an idonei ſint ad curam exercendam, ſubterfugere non poſſunt, quin tales dimiſſorias oſtendant, idque pertinet nedum ad diœceſanos, ſed etiam ad extraneos, quatenus inſeruire intendant in d.Eccleſia, vt doceant ſe ritè ordinatos, vel dimiſſos à proprijs Prælatis. ad hoc cap.Cum nullus, de tempor. ordinat. lib.6. & cap.8. ſeſſ.23.

Procurator Archiepiſcopi Sipontini iteratis vicibus citatus nihil hucuſque ad fundandas querelas ſui principalis deduxit: quare videtur vel cauſæ cedere, vel iudicium eludere, & neutro caſu amplius expectandus; ſed literis S. Congregationis arguendus, quod clericos S.Iacobi animoſos, & contumaces reddat ad contradicendum ordinationibus, & decretis Archiepiſcopi Tranenſis in viſitatione legitimè inſtitura, & principaliter quoad hæc duo capita exhibitionis titulorum, & dimiſſoriarum. In reliquis ſi ſe grauatum indebitè ſenſerit ad S. Congregationem recurrat; interim decreta Archiepiſcopi Tranen. auctoritate Sacræ Congregationis emanata exequatur, alinquin nouerit Tranen. pœnas comminatas, & ſuſpenſas legitimè executurum. Et ita &c.

De

De Simonia.

Cap. Per tuas il primo:

SVMMARIVM.

1 CRedimus, *verbum à legiſlatore prolatum inducit iuris diſpoſitionem.*
2 *Idem de verbo, videtur.*
3 *Teſtes criminoſi concurrentibus qualitatibus hic præſcriptis admittuntur in criminibus exceptis, non tamen vt faciant plenam fidem, niſi comunctis alijs adminiculis.*
4 *Simonia dicitur hæreſis, ad cuius comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo reputantur.*
5 *Inimicitia in criminibus exceptis, niſi ſint capitales, non repellunt teſtes, ſed fidem minuunt.*
6 *Ordo iuris in cauſis regularium non ſolum in parte remittitur, ſed etiam fit aliqualis remiſſio iuſtitiæ.*
7 *Prælatus regularis ſi ſit captus à Turcis, vel Saracenis, an alius in eius locum eligi poſſit, anue ex captiuitate reuerſus in priſtinum ſtatum ſit reponendus: latè diſcutitur vt num. ſeqq. vſque in finem.*
8 *Prælati regulares, qui à Capitulo eliguntur, & à Superiore confirmantur, remoueri non poſſunt niſi ex iuſta cauſa, & iuris ordine ſeruato. & n. 41. & 45.*
9 *Non tamen in regularibus requiritur cauſa tam grauis, ſicut in ſæcularibus.*
10 *Priores minores, & officiales regulares remoueri poſſunt pro libito Abbatis ſine vlla cauſa. & n. 41.*
11 *Beneficia regularia ſunt manualia, niſi ſint electiua.*
12 *Prælatus ab hoſtibus captus non eſt ipſo iure priuatus ſua dignitate, nec priuandus per ſententiam. & n. ſeqq.*
13 *Epiſcopo à paganis, vel ſchiſmaticis capto non inſtituitur alius in locum ipſius, ſed Capitulum adminiſtrat ad tempus. & n. 21. & 33.*
14 *Eccleſia per captiuitatem Prælati non vacat verè, ſed fictè, ſeu interpretatiuè.*
15 *Dictio, Ac ſi, fictionem importat.*
16 *Captiuitas eſt mors ciuilis, quæ non æquiparatur naturali, niſi in caſibus in iure expreſſis.*
17 *Capti in bello ſerui capientium efficiuntur ſi bellū ſit iuſtum. & n. 38.*
Hoc tamen non obtinet in Epiſcopis captis à Turcis, vel Saracenis n. 19.
18 *Seruitus eſt mors ciuilis, quæ morti naturali aſſimilatur.*
20 *Epiſcopus à Paganis, vel Schiſmaticis bello captus non efficitur ſeruus capientium.*
21 *Vicarij iuriſdictio an expiret Epiſcopo ab hoſtibus capto.*
22 *Prælatus ſi efficiatur inhabilis etiam perpetuò non remouetur, ſed datur ei coadiutor, vel adminiſtrator.*
23 *Captiuorum calamitati eſt miſerendum. & n. 26.*
24 *Prælati regulares non ita pingue ius habent ſicut ſæculares.*
25 *Prælatus regularis etſi remoueri poſſit leuioribus ex cauſis, requiritur tamen delictum, & illius probatio.*
26 *Prælatus non debet priuari iure ſuo propter captiuitatem.*
27 *Captus ab hoſtibus, & poſtea reuerſus recuperat omnia iure poſtliminij tam ſecundum leges ſæculi, quam ſecundum Canones. & n. ſeqq. & n. 33. & 43.*
28 *Clerico de captiuitate redeunti Eccleſia debet reſtitui quantocumque tempore detentus fuerit. & n. 37.*
29 *Epiſcopus ab hoſtibus expulſus in alia Eccleſia intitulatus, ceſſante hoſtilitate reſtituendus eſt primæ Eccleſiæ, & qui medio tempore fuit ſubſtitutus, debet eam dimittere.*
30 *Beneficia ſub conditione non dantur, nec ad tempus.*
31 *Papa ſub conditione, & ad certum tempus poteſt aliquem inſtituere Prælatum.*
32 *Prælatus non poteſt inſtitui ſub conditione à iure reprobata, ſed benè ſub conditione tacitè à iure inducta.*
34 *Marito ex captiuitate reuerſo reddenda eſt mulier, licèt medio tempore bona fide alteri nupſerit, nec habenda eſt ratio iuris ciuilis, aliud ſtatuentis.*
35 *Poſtliminij diffinitio.*
36 *Poſtliminij reuerſis ſecundum leges datur actio reſciſſoria intra quadriennium; ſed ſecundum Canones recuperant omnia non obſtante quocumq; temporis curſu. & n. ſeq.*
37 *Præſcriptio non currit durante captiuitate.*
38 *Poſtliminij ius ſecundum Canones locum non habet quantum ad hoc, vt Chriſtiani ſerui efficiantur capientium, ſed bene quantum ad hoc, vt reuerſi omnia recuperent.*
39 *Poſtliminio carent qui armis victi turpiter ſe dediderunt.*
40 *Clerici non debent mouere arma corporalia etiam contra hoſtes, nec propria perſona pugnare, ſed tamen adeſſe, & hortari.*
41 *Poſtliminij ius non habet locum in officijs minoribus regularium, ſed bene in prælaturis electiuis, etiamſi non ſint perpetua, ſed ad certum tempus. & n. ſeq.*
41 *Tutor ſi ſit captus ab hoſtibus, deſinit eſſe tutor, ſed reuerſus recipit tutelam iure poſtliminij.*
43 *Poſtliminio reuerſus ſtatum recuperat priſtinū, & munera etiam ciuilia, & cuncta ei incolumia ſeruantur.*
44 *Poſtliminium duo habet capita; alterum fundatur ſuper veritate, alterum ſuper fictione.*
45 *Captus à piratis, vel latronibus etiam ſecundum leges ciuiles liber permanet, & retinet omnia iura ſua, & fictio poſtliminij non eſt neceſſaria.*
46 *Prouincialis Carmelitarum à barbaris captus, ac poſtea liberatus à Sac. Congregatione Epiſcoporum, & regularium iubetur in poſſeſſione Prouincialatus manuteneri, & ad liberū illius exercitium reintegrari, caſſata alterius Prouincialis electione.*

PER TVAS il primo. Hoc cap. eſt gloſſa cap. præcedentis: nam tendit ad declarationem illius, an, & quando teſtes criminoſi admittantur in crimine ſimoniæ; & in effectu idem dicit quod præcedens: Abb. Siculus, & eſt ex mente Io Andr. & ſequacium; vnde Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. ponebant verſus, quod dicebant fuiſſe Roderici Hiſpani Epiſcopi

pi Palentini. *Doctrinam talem tibi tradere Papa conatur. Qualiter in quales, per quas, quæ culpa probatur. Adde modum Geli, ſic diſtinguas ſcitè Heli.* & ſunt duæ partes. In prima conſultatio, In ſecunda reſponſio ibi, *Noueris*; & hæc ſubdiuiditur vt per Io. Andr.

1 Nota primò ibi, *Credimus*: verbum *Credimus*, à legislatore prolatum inducere iuris diſpoſitionē, vt hic, & in c. Nuper, & c. Per tuas de ſentent. excom. & in c. Conſulti, & ibi dixi n. 4. de regularib. vnde Hoſt. & Io. Andr. in c. Cum olim, de ſentent. & re iudicata, exponunt verbum, *credimus*, ideſt, *ſcimus*, vt ibi dixi n. 18. & hic notat Marian. Soc. n. 2. & idem de verbo, *videtur*, vt c. De quarta, de præſcription. & in c. Præterea, de appellation. & in c. 2. de fid. inſtrum. c. de cætero, & ibi dixi n. 2. de homicidio.

Secundò nota ibi, *diſtinguendum*: plura, quæ in iudicio criminali ſunt per iudicem conſideranda tam circa modum agendi, quàm circa perſonā rei, & perſonas teſtium, & atteſtationes, & alias probationes: quæ omnia proſequere, vt hic per Marian. Socin. à n. 33.

3 Tertiò nota in verſ. *Cumque per monachos*, ſecundum communem intellectum in crimine ſimoniæ, & per conſequens, & in alijs criminibus exceptis admitti teſtes criminoſos concurrentibus qualitatibus, de quibus in litera, non tamen vt faciant plenam fidem, niſi coniunctis alijs adminiculis, vt hic per Anchar. in 5. notab. Abb. n. 4. & Marian. Socin. n. 7.

4 Quartò nota ibi, *Propter immanitatem hæreſis ſimoniacæ*; ſimoniam dici hæreſim, ad cuius comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo reputantur, vt hic in textu, & in c. vlt. q. 7. & in cap. Tanta, ſupra eodem; ſed an, & quando ſimonia ſit hæreſis propriè, dixi in c. Cum pridem, nu. 24. ſupra de pactis.

5 Quintò nota ibi, *Inimicitias capitales*. Non quaslibet inimicitias repellere teſtes à teſtimonio ferendo in crimine ſimoniæ, & conſequenter in alijs criminibus exceptis, ſed capitales dumtaxat: nam aliæ inimicitiæ non repellunt, arg. l. Licèt, ff. de arbitr. §. Inimicitiæ, inſtit. de excuſat. tutor. & hic notat gloſ. in verb. Inimicitias capitales, Io. Andr. n. 9. Butr. n. 3. Anchar. n. 5. Marian. Socin. n. 10. & alij communiter, Hippolyt. de Marſil. in l. 1. §. Præterea per illum textum, in princip. & n. 11. ff. de quæſtionib. & ita omnes tenere atteſtatur Io. de Anan. in cap. Cum oporteat, n. 6. & ibi etiam Felin. n. 8. ſupra de accuſ. & ita Iul. Clar. in practic. §. final. q. 24. verſ. Item quæro, & nouiſſimè Proſper Farinac. q. 53. de oppoſit. contra perſonas teſtium n. 51.

Vltimò nota ex vltimis verbis textus. Contra regulares Prælatos non ſolùm remitti in parte ordinem iuris, ſed etiam fieri aliqualem iuſtitiæ remiſſionem, quia ex leuioribus cauſis remouentur, vt in textu, & notant Abb. n. 4. in fin. & Marian. Socin. n. 13. ad idem textus in cap. Qualiter, & quando il ſecondo, §. Hunc tamen ordinem, ſupra de accuſationib. & in cap. Cum ſpeciali, §. Cæterum, de appellat.

7 Hinc ſumpta occaſione QVAERO, Si Prælatus regularis ſit captus à Turcis, vel Saracenis an hæc ſit iuſta cauſa alium in eius locum eligendi; an ve ex captiuitate poſtea reuerſus, in priſtinum ſtatum ſit reponendus.

8 Ad euidentiam præmittendum eſt Prælatos regulares, vt Prouinciales, Abbates, Priores conuentuales, & conſimiles, qui à Capitulo canonicè eliguntur, & à ſuperiore confirmantur, non eſſe ad nutum amouibiles; & quamuis in pluribus Religionibus ſint triennales, tamen durāte triennio remoueri non poſſe niſi ex iuſta cauſa, & iuris ordine ſeruato, textus eſt clarus in cap. Monachi, §. Priores, ſupra de ſtat. monach. cuius hæc ſunt verba: [Priores autem cum in Eccleſijs conuentualibus per electionem Capitulorum ſuorum canonicè fuerint inſtituti, niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa non mutentur.] & ibi notat gloſ. in verb. Non mutentur, Innocent. ad fin. in eodem verb. Hoſt. n. 5. Io. Andr. n. 12. & communiter DD.

9 Et quamuis in cap. Qualiter, & quando il ſecondo, §. Hunc tamen, de accuſation. dicatur iuris formā circa regulares perſonas non eſſe vſquequaque ſeruandam, quæ cum cauſa requirit facilius, & liberius à ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoueri: tamen hæc verba potius demonſtrant eos non poſſe amoueri ad nutum, imò ſupponunt cauſam neceſſariam, vt patet ibi, *cum cauſa requirit*; vnde ſenſus eſt, vt cauſa non adeo grauis in regularibus exigatur, ſicut exigitur ad priuandum clericos ſæculares ſuis dignitatibus, & beneficijs, ſed ex leuioribus cauſis ab adminiſtratione remoueri poſſint, vt hic dicitur in fin. rationabilibus tamen, & manifeſtis, vt expreſsè habetur in d. c. Qualiter, & notat gloſ. in c. Cum ad monaſterium, in verb. Amoueri, de ſtatu monach. & latius infra ſubijciam, nu. 41. & 42. nec refragatur textus in eod. cap. Cum ad monaſterium, §. Tales, qui videtur contrarium innuere in illis verbis: [Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò poſſidenda, tamquam in ſua ſibi vita locetur, ſed cum oportuerit amoueri, ſine contradictione qualibet reuocetur.] Nam reſpondetur illum textum non loqui de prioribus conuentualibus, ſeu prælatis, qui à Capitulo eliguntur, ſed de prioribus minoribus, qui per electionem canonicam non creantur, ſed ſuperior eis committit adminiſtrationem, & tales non confirmantur, ſed ſunt obedientiarij, & ad nutum ipſius ſuperioris amouibiles: & ita textum in d. §. Tales, cum textu in d. c. Monachi conciliant communiter DD. & in ſpecie præcitata gloſ. in d. c. Monachi, in verb. Non mutentur, Innoc. ibidem ad fin. in eod. verb. Hoſt. nu. 5. dicens, priores minores pro voluntate Abbatis hodie mitti poſſe in prioratus, & in craſtinum reuocari, Io. Andr. n. 12. verſ. Alij ad voluntatem: item gloſ. in d. c. Cum ad monaſterium, in verb. Perpetuò, & ibi etiam Hoſt. n. 20. in eod. ver. item glo. in Clem. 1. in verb. Reuocari poſt medium, verſ. Suas, de ſupplend. neglig. prælat. & hanc ipſam diſtinctionem inter prælatos electiuos, & officiales minores poſuerunt Hoſt. Io. Andr. & communiter DD. in d. c. Qualiter, & ibi dixi nu. 51. cum duobus ſeqq. & nullus diſcrepat, & de his prioratibus, & officijs minoribus intelligendi ſunt Do-
11 ctores, qui dicunt prioratus, & beneficia regularium eſſe manualia, non autem de electiuis, vt Caſſador. deciſ. 4. n. 3. & deciſ. 12. n. 9. de præbend. Millis in repertorio verb. Beneficia regularia, nu. 30. Rebuff. in tract. de pacific. poſſeſſ. nu. 286. & alij paſſim; vnde ſi aliquis ex dictis prioribus, & officialibus minoribus fieret captiuus, abſque dubio liceret Abbati alium in eius locum ſubſtituere, cū

teles

tales etiam ſine vlla cauſa amoueri poſſint, vt dicunt Hoſtien. & alij ſupra citati: & latè probaui in d. cap. Cum ad monaſterium à num. 30. vſque ad num. 43. Sed de iſtis non eſt hic ſermo.

His præcognitis ad primam partem quæſtionis propoſitæ videtur negatiuè reſpondendum, quia Prælatus ab hoſtibus captus non eſt ipſo iure priuatus ſua dignitate, nec captiuitas eſt iuſta cauſa eum priuandi per ſententiam, & alium in eius locum eligendi, ſed tantummodo deputandi adminiſtratorem temporalem, vel vicarium, ſeu viſitatorem, qui durante illius captiuitate prouinciam, vel monaſterium regat textus eſt in cap. Si Epiſcopus, de ſuppleud. neglig. Præl. lib. 6. vbi eſt caſus expreſſus, quod Epiſcopo à Paganis, vel Schiſmaticis capto nō inſtituitur alius in locum ipſius, ſed Capitulum in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrat, donec eum libertati reſtitui contigerit, vel donec Sedes Apoſtolica per Capitulum conſulenda aliud duxerit ordinandum: vbi gloſ. vltim. dicit: Fortè viſitatorem dando, vt cap. fin. eod. tit. & lib. Et eſt ratio, quia per captiuitatem Prælati Eccleſia non vacat, vt ait gloſ. in d. cap. Si Epiſcopus, in verb. Sed Capitulum: nec illa eſt vacatio vera, ſed ficta, ſeu interpretatiua, vt tradit ibi Philipp Probus in addit. ad Monach. in princip. Io. Franciſcus Pauinus in tit. de off. & poteſt. Capit. ſed. vacant. prælud. 7. num. 13. & innuit textus ibi: Ac ſi ſedes per mortem vacaret. Nam dictio, *Ac ſi*, fictionem importat, l. Si alterius, ff. de hæred. inſtituen. l. Quamuis, & ibi gloſ. 1. ff. de bon. author. iudic. poſſid. & ſic illa eſt mors ficta, ſeu ciuilis, vt ibi notat Io. Monach. num. 1. & Archid. in princ. quæ non æquiparatur veræ, ſeu naturali niſi in caſibus in iure expreſſis: & hoc pro regula eſſe tenendum dicit gloſ. in cap. Placuit, il ſecondo, in verb. Mortuus, verſ. Et hoc teneas pro regula 16. q. 1. Non eſt autem in iure expreſſum, vt mors ciuilis, eccleſia quaſi vacante per captiuitatem Prælati, æquiparetur naturali quoad inſtitutionem, ſeu electionem ſucceſſoris, ſed tantùm quoad hoc, vt Capitulum ad tempus ſuccedat in adminiſtratione, vt in d. cap. Si Epiſcopus: ergo in reliquis ſtabimus regulæ, l. Sancimus, C. de teſtamentis, l. Præcipimus, in fin. C. de appell. & textū in d. cap. Si Epiſcopus non eſſe extendendum ad alios caſus firmat Alexand. conſ. 110. Adeo grauis, num. 3. circa fin. verſ. Et poſito, & num. 4. lib. 6.

Quinimo tametſi capti in bello ſerui efficiantur capientium, ſi bellum ſit iuſtum, l. Naturalem, §. vltim. ff. de acquir. rer. domin. l. Hoſtes, ff. de captiu. & poſthum. reuerſ. Item ea inſtitut. de rer. diuiſio. & ſeruitus ſit mors ciuilis, quæ morti naturali aſſimilatur, l. Intercidit, ff. de condit. & demonſt. l. Seruitutem, ff. de regul. iur. gloſ. in l. Rei capitalis, in ver. Amiſſio, ff. de pœnis: nihilominus in Chriſtianis captis à Turcis, vel Saracenis hoc non obtinet, quia ſerui capientium minimè efficiuntur, nec quantum ad hoc ſunt ſeruandæ leges Romanorum, quæ de captiuis apud hoſtes loquuntur, nec ſunt neceſſariæ fictiones legis Corneliæ, & poſtliminij, vt pluribus probat Couar. in regula peccatum par. 2. §. 11. Et quamuis gloſſ. 1. d. c. Si Epiſcopus in verb. Libertati, dicat: Seruus enim factus erat, tamen intelligitur ſecūdum leges Romanorum, quas allegat. & Gemin. ibi circa finem quærit ſolum: quid ſi Epiſcopus captus habebat Vicarium tempore captionis, an per captiuitatem expiret eius mandatum, ita vt non poſſit exequi officium ſuum? & reſpondet expirare, quia per mortem Epiſcopi expirat mandatum, vt notat gloſ. fin. in Clem. fin. de procurat. & textus in d. cap. Si Epiſcopus æquiparat mortem ciuilem naturali quoad iuriſdictionis exercitium, vel dato quod mandatum non expiret, tamen non poteſt iuriſdictionem exercere, quia iſto caſu deuoluitur ad Capitulum. Ita formaliter Gemin. cum quo concordant ibi Franch. ad fin. verſ. In gloſ. fin. & Prob. ad Monach. in princ. & ſic Geminian. tenet Prælatum captum eſſe mortuum ciuiliter tantummodo quoad exercitium iuriſdictionis, & ſic ſupponit habitum remanere apud ipſum, & conſequenter eum non effici ſeruum capientium, nec libertatem amittere niſi de facto: & ita intelligi debet littera d. cap. Si Epiſcopus, in illis verbis: *donec eum libertati reſtitui contigerit*. Quamobrem enim Prælatus captus à Turcis, vel Schiſmaticis ſecundum Canones non ſit in ſeruitutem redactus, nec ſit mortuus ciuiliter quantum ad habitum iuriſdictionis, & ius Prælaturæ, ſed omnino quantum ad iuriſdictionis exercitium, nulla ratio ſinit, vt alius in eius locum ſubſtituatur, vt dicit textus in cap. Quamuis triſte ibi: [Quia ergo viuentem ab officio ſuo neceſſitas non crimen abducit, alium loco eius, niſi eo renuēſante, nulla ſinit ratio ordinari, 7. q. 1.]

22 Confirmantur prædicta, quia ſi Prælatus efficiatur inhabilis ad officium exercendū propter morbum etiam perpetuum, & incurabilem, non priuatur officio, vel beneficio, ſed datur ei coadiutor, vt cap. Ex parte ibi: *graui, & incurabili morbo*: & cap. fin. de cler. ægrot. & in cap. vnic. §. Verum ibi, *perpetuò impeditus*: eod. titulo lib. 6. & probaui latiſſimè in d. cap. finali à num. 40. & de Epiſcopo extra mentem poſito ſunt iura clara in cap. Scripſit, & in d. cap. Quamuis triſtè, 7. quæſt. 1. & & in Generali ordinis Humiliatorum mēte capto conſuluit Petrus de Ancharan. in conſ. 188. incip. Viſis conſilijs, n. 7. verſ. Permittendum eſt etiam pro veritate, & num. 12. Ergo ſimiliter ſi Prælatus impediatur officium ſuum exercere propter captiuitatem, non eſt ab officio remouendus, ſed ei dādus eſt adminiſtrator, vel vicarius, qui durante captiuitate vices illius ſuppleat in exercitio iuriſdictionis: nam vt legitur in cap. Satis peruerſum, 56. diſtinct. Satis peruerſum, & contra eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, vt fruſtra pro quorūdam voluntatibus quis priuetur, quem ſua culpa, vel facinus ab officij, quo fungitur gradu non deijcit: & nimis reprehenſibile eſſe manifeſtum eſt, vt Prælato viuente alius ſubſtituatur, quæ ſunt verba textus in cap. Petiſti, 7. q. 1. Nemo enim ſine culpa priuandus eſt iure ſuo, c. Inuentum, 16. q. 1. cap. 1. de iudic. & de Prælato regulari tradit gloſ. in cap. Monachi, in verb. Non mutentur, de ſtatu

23 Monachor. quin potiùs captiuorum calamitati eſt miſerendum, cap. Non ſatis, & c. Pulchra 86. diſt. cap. Aurum, & cap. Sacrorum, 12. q. 2. Facit textus in l. Quamuis, ff. ſolut. matrimonio, & in l. Si pro redemptione, C. de donationib.

24 Nec obſtat ſi dicas hæc procedere in Epiſcopis, & Prælatis ſæcularibus, qui matrimonium ſpirituale contrahunt cum Eccleſia, cap. Inter corporalia, cap. Quanto, & cap. Licèt, ſupra de tranſlation. Epiſcop. & propterea à ſuis adminiſtrationi-

bus ſiat cauſa graui,& probata amoueri non poſ-
ſunt, vt in d. cap. Qualiter, il ſecondo, §. Licèt au-
tem, de accuſationib. & in præcitatis iuribus; At
ſecus eſſe in Prælatis regularibus, quia nō ita pin-
gue ius habent ſicut ſæculares, vt inquit gloſ. hic
in verb. Leuioribus; & ideò poſſunt faciliùs,& li-
beriùs ramoueri, vt dicitur in d. cap. Qualiter,
in §, Hunc tamen ordinem.

25 Id,inquam,non obſtat, quia atſi in regularibus
Prælatis leuiores cauſæ ſufficiant, vt habetur hic
in fin, Requiritur tamen cauſa delicti, & de tali
intelligitur hoc capitul. Quod loquitur vbi de
crimine ciuiliter agitur, vt Prælatus regularis ab
adminiſtratione temoueatur tanquam immeri-
tus, & damnoſus, vt in textu in verſ. Tales igitur;
& notat Abbas in primo notab. & Marian. Socin.
num. 1 t. Similiter de cauſa criminis intelligitur
dictum cap. Qualiter; quod primò præſcribit or-
dinem procedendi per inquiſitionem in cauſis cri-
minalibus tam contra prælatum, quàm contra
ſubditum, & cōcludit probato graui crimine eum
eſſe remouendum ab adminiſtratione; ac deinde
declarat hunc ordinem nō eſſe in regularibus ob-
ſeruandum vſquequaque, ideſt per omnia, vel ad
vnguem ſecundum Cardin. in d. §. Hunc tamen
ordinem, in princ. quaſi dicat etiam ad remotio-
nem prælati regularis requiritur cauſa, & proba-
tio criminis,ſed non eſt neceſſe,vt crimen ſit adeo
graue, ſicut in prælatis ſæcularibus; idq; apertiùs
eſt expreſſum in d.cap.Monachi,§.Priores,de ſta-
tu Monachor. vbi poſteaquam textus dixit: Præ-
lati regulares per electionem canonicè inſtituti
ſine manifeſta, & rationabili cauſa non mutentur,
immediatè declarando qualis debeat eſſe huiuſ-
modi cauſa, ſubiunxit,videlicet; Si fuerint dilapi-
datores, ſi incontinenter vixerint,aut tale aliquid
egerint, pro quo amouendi meritò videantur; ec-
ce igitur quod ad remotionem prælati regula-
ris ſemper requiritur delictum, & hoc proban-
26 dum eſt, vt dicit ibi gloſ. vltim. At captiuitas
non eſt delictum, & vbi delictum non eſt, ibi non
debet eſſe pœna, cap. Cognoſcentes, de Conſtitu-
tionib. gloſ. in cap. Si beneficia,in ver. Sine culpa,
de præben. lib 6. Nec prælatus captiuus ſine culpa
priuari debet iure ſuo, gloſ. penult. in d. cap. Mo-
nachi; imò inhumanum eſt nimis talem affligere,
cui potiùs eſt miſerendum, cap. Licèt, de cenſib.
& ibi gloſ. in ver. Miſereri, Abb. conſ. 47. num.3.
lib.1. Facit cap. Cum percuſſio, 7.q.1. ibi; [Non
debet à nobis addi flagellatis afflictio.] cap. Ex
parte, ibi; [nec afflictio afflicto ſit addenda.]
de cleric. ægrotans, cap. Indicas ibi; [Cui magis
conſulendum ſit,& compatiendum,quàm punien-
dum, aut aliquo modo feriendum.] 3.q.9.cap At
ſi clerici, §. De adulterijs, de iudicijs ibi; [nec
duplici debeat ipſum contritione conterere.]
& l. Nauis onuſtæ, §. Cum autem, ibi; [quia non
debet duplici damno onerari;] ff. Ad leg. Rho-
diam de iactu; cum ſimilib.

Sed ſi vrgeas ex cauſa publica vtilitatis, na ſci-
licet prouincia, vel monaſterium debito regimi-
ne deſtituatur etiam ſine culpa poſſe quē priuari
iure ſuo, l. Item ſi verberatum, §. 1. ff. de rei ven-
dicat. l. Lucius,ff.de euiction. plenè Anton. Gabr.
commun. concluſion. in tit. de iure quæſito non
tollend. concl.2. num. 1. & dixi in cap. Cæterum
num,32. de reſcript. Reſpondebimus cauſam pu-
blicæ vtilitatis poſſe tantum conſiderari in datio-
ne vicarij,vel adminiſtratoris, qui durante capti-
uitate prælati iuriſdictionem exerceat, iuxta tex-
tum in d.c. Si Epiſcopus, de ſupplend. neglig. præ-
lat. lib.6. non autem in priuatione ipſius prælati,
& electione ſucceſſoris; nullum enim eſt publicum
incommodum,vt prælatus captiuus titulum,& ha-
bitum dignitatis retineat, dummodo adſit alius,
qui illius vices ſuppleat, & durante illius impedi-
mento, in ſpiritualibus, & temporalibus admini-
ſtret, vt per Abbatem in cap. Tua nos, num.4.de
cleric.ægrot. & probatur ex doctrina Innocentij
communiter recepta in cap. Niſi cum pridem,n.4.
in verb. Malitiam, verſ. Nos dicimus, de renunc.
ponderando eam, vt dixi in d.c. Cæterum, nu.51.
de reſcript. Quinimo remotio prælati captiui eſ-
ſet potius contra ius, & vtilitatem publicam,quia
hoc exemplo deterriti nō inuenirantur qui vellēt
onus regiminis ſubire, arg.cap.1. de cleric. ægrot.
& notat gloſ. in cap. Cum percuſſio in figuratione
caſus, 7.q.1. & Abb. in d.cap.1. in 3. not. vbi for-
maliter inquit; [Nota quod exiſtenti in impo-
tentia ſeruiendi non debet ſubtrahi beneficium,
ne ex hoc turbetur ſtatus eccleſiæ,] Roman,con-
ſil.467. num.7.verſ. Quartò per textum in d. c. 1.
vbi ſimiliter ait remotionem officialis ſine culpa
rendere nō ad conſeruationem, & bonum ſtatum
officij, ſed potius ad eius ſubuerſionem, eo con-
ſiderato quod difficulter reperiretur, qui hoc of-
ficium ſubiret regiminis. Hæc quoad primam
partem quæſtionis.

27 Circa ſecundam partem reſpōdendum videtur
prælatum è captiuitate reuerſum in priſtinam di-
gnitatem, & adminiſtrationem eſſe reponendum
amoto quocumque alio interim electo, ſeu inſti-
tuto.

Quod probatur primò per textum in c. Prima
actione, 16.q.3. vbi Concilium Hiſpalenſe II. cui
Iſidorus interfuit c. 1. ſtatuit in hæc verba; [Pla-
cuit, vt omnis parochia, quam antiqua ditione
ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe eccleſiam
ſuam quiſque comprobaret, eius priuilegio reſti-
tueretur; ſicut enim per legem mundialem, ijs,
quos Barbarica feritas captiua neceſſitate tranſ-
uexit, poſtliminio reuertentibus redditur antiqua
poſſeſſio, non aliter & eccleſia recepturа eſt paro-
chiam, quam ante tenuit cum rebus ſuis ſiue ab
alijs eccleſijs poſſideantur, ſiue in cuiuslibet poſ-
ſeſſionem transfuſa ſit; non enim erit obijcienda
præſcriptio temporis, vbi neceſſitas intereſt hoſti-
litatis.

28 Probatur ſecundò in cap. Cum per Bellicam,
34.q.1. vbi Leo Papa ſcribens Niceæ Aquileienſi
Epiſcopo epiſtola 77. c.1.& ſeqq. ſic ait; [Remo-
tis malis, quæ hoſtilitas intulit, vnicuique hoc,
quod legitimè habuit reformetur, omnique ſtudio
procurandum eſt, vt recipiat vnuſquiſque quod
proprium eſt.] Et infra; [Sic enim multa, quæ
ad eos, qui in captiuitatē ducti ſunt, pertinebant,
in ius alienum tranſire potuerunt; & tamen ple-
num iuſtitiæ eſt, vt eiſdem reuerſis propria refor-
mentur, quod ſi in mancipijs, vel in agris, aut etiā
in domibus, ac poſſeſſionibus ritè ſeruatur, quantò
magis in coniugiorum reintegratione faciendum
eſt, vt ſic quod bellica neceſſitate turbatum eſt,
pacis remedio reformetur] vbi gloſ. in verb. Con-
iugiorum, deſumit argumentum quod Eccleſia
debet reſtitui clerico de captiuitate redeūti, quā-
tocumque tempore detentus fuerit, ſi probat ne-
ſcium

ſtum impedimentum, cùm Eccleſia ſit vxor clerici, c.Sicut vir,& c.Sicut alterius,7.q.1.& cum gloſ. concordant Hugo,& Turrecr.n.1.

29 Probatur tertiò in c Paſtoralis, 8. q.1. vbi cum Ioannes Liſſitanę Ciuitatis Epiſcopus ab hoſtibus eſſet repulſus,& Liſitana Ciuitas in captiuitatem redacta, Gregorium Papa dedit ei Eccleſiam Syllatinam hac conditione, vt ceſſante hoſtilitate ad ſuam Eccleſiam reuerteretur: qui textus ad rem noſtram dupliciter inducitur, & primo ſic: Si Pręlatus Eccleſiæ ab hoſtibus captiuatæ, ceſſante hoſtilitate reſtituendus eſt primæ Eccleſiæ, non obſtante quod medio tempore fuerit inordinatus, ſeu intitulatus in alia Eccleſia,vt in d.c.Paſtoralis; multò fortius ceſſante captiuitate pręlatus debet reſtitui ſuæ dignitati in caſu noſtro, cùm medio tempore in nulla alia Eccleſia fuerit intitulatus. Secundò ſic, ſi pręlato ab hoſtibus expulſo, is, qui medio tempore à Papa fuit ſubſtitutus, ceſſante hoſtilitate debet Eccleſiam dimittere, eamque primo pręlato reſtituere ſecundum Hug. Arch. & omnes in d.c.Paſtoralis. Ergo à fortiori is,qui durante captiuitate pręlati à Capitulo fuit electus, ea ceſſante,debet dimittere dignitatem,eamque reſtituere prælato ab hoſtibus reuerſo. Sed dices:
30 pręlatus non poteſt conſtitui ad certum tempus, vel ſub conditione,quia beneficia ſub conditione non dantur, c.Quamuis,7.q.1.c.Sanctorũ,70. diſt. nec conuenit moribus noſtris temporales filios habere, l.Quæſitum,ff.de adoption. l. Actus legitimi, ff.de regul. iur. Sicut nec libertas ad tempus datur, l.Libertas, ff. de manumiſſ.teſtam. nec hæreditas, §.Hæres, inſtit. de hæredib. inſtituen. nec matrimonium, c. Solet, 32. q.2. Ergo nec Epiſcopus Eccleſię captiuatæ in alia Eccleſia intitulatus, nec alius in eius locum electus, vel inſtitutus remoueri debent, licèt captiuitas ceſſauerit, gloſ. 1. in d.c.Paſtoralis, 7. q. 1. ſoluit obiectum tripliciter. Prima ſolutio eſt, quod inſtitutio hoc caſu ſit pura, ſed reſoluatur ſub conditione ſi prælatus à captiuitate liberetur, l.2.ff. de in diem addict. & eſt ſimile in c.Veniens, de fil. presbyteror. & in c. Illo, de pignorib. Secunda ſolutio eſt quod iure poſtliminij reſtituitur ei prior epiſcopatus, vt in d.c.Prima actione,16.q.3. Tertia ſolutio quod Papa ſub conditione, vel ad certum tempus poteſt aliquem inſtituere prælatum, ſicut miles ſub conditione, & ad certum tempus inſtituit hæredem, l.In fraudem,§.Similis,ff.de militar.teſtam. Quarta, & melior ſolutio eſt, quam ponit Archid.in d. c.Paſtoralis, n.2. quod prælatus non poſſit inſtitui ſub conditione à iure reprobata, & ſic loquitur d. c.Quam pio,1.q 2.& c. fin. ſupra de pactis, cum ſimilibus: ſecus autem eſt vbi tacita conditio à iure inducta eſt; & ſic loquitur d.c.Paſtoralis, quia dum inſtituitur prælatus ex cauſa captiuitatis, tali inſtitutioni ineſt tacita conditio à iure inducta, videlicet vt ſi hoſtilitas ceſſauerit, teneatur redire ad primam Eccleſiam.

Probatur quartò in præallegato cap. Si Epiſcopus, de ſupplend. neglig.prælat. lib.6. vbi Epiſcopo à paganis, vel ſchiſmaticis capto datur adminiſtratio Capitulo non in perpetuum, ſed vt dicit textus, donec eum libertati reſtitui contigerit: recuperat enim iura ſua quaſi iure poſtliminij,vt dicit gloſ.ibi in verb.Libertati, & Petr.de Anchar.in notab.dicens: nota in verb. Donec, quod adminiſtratio Capituli iſto caſu durat Epiſcopo exiſtēte capto, liberatus autem iura ſua recuperat: facit textus in c.1.de paroch. vbi prælatus hęreticus ad vnitatem Eccleſiæ conuerſus, quamuis interea alius in eius locum fuerit inſtitutus ex miſericordia reintegratur: ergo fortius eſt reintegrandus hoc caſu pręlatus captiuus, cùm hoc fiat non ex miſericordia, ſed ex iuſtitia, vt expreſsè habetur in d.c.Cum per bellicam,34.q.1.ibi:[Punctum iuſtitiæ eſt, vt eiſdem reuerſis propria reformentur.] id eſt reſtituantur per actionem reſciſſoriam, quæ reuerſis ab hoſtibus datur pro bonis ſuis retrahendis, ſecundum Turrecrem.in verb. Reformentur.

34 Probatur quintò arguendo à matrimonio carnali ad ſpirituale, quod argumentum eſt validum in iure, vt cap.Sicut vir 7.q.1.& c.Inter corporalia de tranſlat.Epiſcop. nam marito ex captiuitate reuerſo reddenda eſt vxor ſua, licèt medio tempore alteri nupſerit bona fide credens primum virum eſſe mortuum, vt grauiſſimis rationibus oſtendit Leo Papa in d.c.Cum per bellicam, & Innoc. in c. ſeq.34.q.1. Ergo ſimiliter pręlato ab hoſtibus redeunti reſtituenda eſt Eccleſia ſponſa ſua,cum qua dicitur coniugium ſpirituale, vel quaſi contraxiſſe, vt in præcitatis iuribus; & in puncto arguit gloſ.in d.c.Cum per bellicam, in verb. Coniugiorum. Nec habenda eſt ratio iuris ciuilis, ſecundũ quod matrimonium per captiuitatem diſſoluitur, & vxor nõ reſtituitur marito redeunti, niſi nouus adſit conſenſus, vt l.Cum duæ, ibi:[Non vt pater filium ita vxorem maritus iure poſtliminij recipit, ſed conſenſu reintegratur matrimonium] ff. de capt.& poſtlim. reuerſ. Quoniam lex ciuilis in hoc repugnat iuri diuino, quia à Deo iungitur vxor viro, & quos Deus coniunxit homo non ſeparet: & ſic eſt neceſſe, vt etiam renuente vxore legitimarum fœdera nuptiarum reintegrentur, vt legitur in d.c.Cum per bellicam.

35 Probatur denique alijs omiſſis ex natura poſtliminij, quod diffinitur eſſe ius amiſſæ rei recuperandæ ab extraneo, & in ſtatum priſtinum reſtaurandæ, vt l.Poſtliminium, ff.de captiuis,& poſtlim. reuerſ.gloſ.2.in d.c.Prima actione, 16.quæſt.3. Et
36 quamuis ſecundum leges poſtliminio reuerſis detur actio reſciſſoria intra quadriennium,vt §.Rurſus,inſtitut de actionib.l.vltim.C.de in integr. reſtit.Turrecr.in d.c.Cum per bellicam,in verb. Reformentur,34. q.1. & ſi non potuerit agere in hoc quadriennio, per aliquot dies reſtituatur ad eos, l.Sed & ſi per prætorem,§.Si feriæ,ff.Ex quib.cauſ.
37 maior.tamen ſecundum Canones cum exiſtenti in captiuitate, ſeu hoſtilitate non currat præſcriptio, vt d.c.Prima actione,16.q.3. non dabitur reſciſſoria,ſed per quantumcumque temporis pręlatus fuerit in captiuitate iura omnia recuperabit iure poſtliminij, vt notat ibi gloſ. in verb. Poſtliminium.

38 Et ex his patet vſquequaque verum non eſſe, quod aliqui regulares dixerunt ius poſtliminij nõ habere amplius locum, ſecundum Canones, ex Couar.in reg.Peccatum,p.2.§.11.n.6.& Molin. de iuſt.& iure tom.1. diſp. 118. §. Obſerua tamen, Quoniam hoc vendicat ſibi locum tantummodo ad hoc,vt infideles nullum acquirant dominium in chriſtianis captiuis, cuius contrarium erat cautum de iure ciuili, ſecundum quod capti ab hoſtibus eorum ſerui efficiebantur, vt §. Serui, inſtitut. de iure perſon. gloſ. in §.Si ab hoſtibus, in verb.

Pendet inſtit.quib.mod.ius patr.poteſt ſoluitur; &
ſic loquuntur pręcitati auctores, ſed non procedit
quantum ad recuperationem iurium, ac rerum:
nam quantum ad hoc ex captiuitate reuerſus etiã
ſecundum Canones recuperat omnia iure poſtli-
minij, prout ſunt iura clara in d.c.Prima actione,
16.q.3. & in d.c.Cum per bellicam,34. q.1. & te-
nent vbique gloſſatores; vnde iure optimo dicit
gloſ.in §.Item ea,in verb.Recipiunt,inſtit. de rer.
diuiſion.poſtliminij, & captiuitatis iura hodie nõ
ſeruari quantum ad perſonas, ſcilicet vt chriſtia-
ni per captiuitatem ſerui efficiantur, ſed bene
quantum ad res, ſcilicet vt recuperent omnia,
quæ prius habebant: idemque tradidit Bart. in
l.Hoſtes, ff.de captiu.& poſtlimin.reuerſ. & ex illo
Franciſcus Arias in tract.de bello, & bellator. nu.
160.inter tractatus communes tom.12.fol.192. &
Io.Lup.in eod.tract. in 3.q. §. Si ſumus in caſu ſæ-
cularium, n 4.eodem tom.12.fol.169. col.3.Idque
expreſsè agnouit Couar.d.§. Vndecimo, n.6. poſt
med.vbi diſertis verbis ſic ait: [Quamuis in ijs,
quæ poſſunt in fauorem cedere captiuorum,ęquiſ-
ſimum ſit, imo omni ex parte iuſtum eaſdem le-
ges, ſcilicet de poſtliminio loquentes, ſeruari:nec
enim Reipublicæ chriſtianæ conuenit pręter ipſam
captiuitatis afflictionem damnum aliud, aut de-
trimentum chriſtianis apud Saracenos, aut Tur-
cas captiuis irrogari?] hæc Couar.

39 Rurſus non obſtat quod poſtliminio careant
qui armis victi hoſtibus ſe dediderunt, vt dicitur
in l.Poſtliminio,ff.de capt.& poſtlim. reuerſ. quia
licèt non ſpõte, tamen coacta voluntas non eſt,vt
ait ibi gloſ.in verb. Hoſtibus.Nam reſpondetur il-
lũ textum procedere in ijs,qui cùm dimicare de-
berent, ſe turpiter dediderunt, quo caſu propter
ignominiam carent iure poſtliminij, vt declarat
textus in l.2.ff. eod. ſed hoc non obtinet in cleri-
cis, qui corporalia neſcientes arma ſolum Deum,
& propugnatorem ſuum quando ei placuerit mi-
ſereri patienter expectant, dicit text. in c. Porro,
16.q.3.vbi gloſ.in verb. Arma, deſumit argumen-
tum, quod clerici non debent mouere arma cor-
poralia etiam contra hoſtes,c.Quicumque,23.q.8.
Nam lachrymæ, & orationes ſunt arma clerico-
rum, c.Conuenior,ead.cauſ. & quæſt. vnde quam-
uis clerici in bello iuſto poſſint alios hortari ad
pugnam contra hoſtes, c.Igitur, c.Hortatu,c.Om-
ni timore, c.Vt pridem, 23.q.vlt.c.Dominicis,23.
q.2.& c.Adrianus, diſt.63.propria tamen perſona
pugnare non poſſunt,d.c.Quicumque, & c.Clerici,
23.q.8. nam eorum officium reddit eos inhabi-
les ad pugnandum, c.Ex multa,ad fin. de voto, &
notat gloſ. in c. Petitio, in verb. Remordet, & ibi
etiam Butr. nu.4. de homicid.Bald. conſ.469. Ad
bellum iuſtum, vol. 1. & docet S. Thomas in 2. 2.
q.40.art.2.ad 2.

41 Demum non obſtat quod dixerunt nonnulli
regulares ius poſtliminij non habere locum in of-
ficijs temporalibus, quales ſunt adminiſtrationes
regularium, vt c.Cum ad monaſterium, §. Tales,
verſ Nec alicui, de ſtat.monach.Sed ſolum in offi-
cijs, & beneficijs perpetuis, quales ſunt epiſcopa-
tus, de quibus loquitur d.c. Paſtoralis, 7. q.1. & c.
Si Epiſcopus,de ſupplen.neglig.prę.l.lib.6.Nam re-
ſpondetur hoc verum eſſe in officijs minoribus,ad
quæ regulares non aſſumuntur per electionem ca-
nonicam, ſed ſunt obedientiarij, & ad nutum ſu-
periorum amouibiles, de quibus loquitur d.§.Ta-
les,& in talibus admittimus non habere locum
ius poſtliminij, quia remoueri poſſunt pro libito
Abbatis, & ſine vlla cauſa, vt clarè oſtenſum eſt
ſupra in præludijs n.10.& 11. At ſecus eſt in præ-
latis, qui canonicè eliguntur, quia ſiue ſint perpe-
tui, ſiue ad tempus determinatum, puta trienniũ,
vel biennium, eo tempore durante iuris ordine
non ſeruato, & ſine iuſta, & rationabili cauſa re-
moueri non poſſunt, vt eſt textus in c.Monachi,§.
Priores, de ſtatu monach.& fusè probatum eſt ſu-
42 pra n.8. & quod poſtliminium habeat locum etiã
in officijs ad certum tempus duraturis probatur
exemplo tutoris, cuius officium non eſt perpetuũ,
ſed temporale, & finitur pubertate, vt inſtitut.
quib.mod.tutel.finir.per tot. item ſi tutor ſit cap-
tus ab hoſtibus deſinit eſſe tutor, vt inſtit. de At-
til.tutor.§.Ab hoſtibus: & tamen reuerſus recipit
43 tutelam iure poſtliminij, vt ibi dicitur quo iure
alia quoque omnia recuperat, vt ibi notat gloſ. in
verb.Iure poſtliminij,vt eſt tex. in l.Poſtliminij,ibi:
[Omnia reſtituuntur ei iura ac ſi captus ab hoſti-
bus non eſſet.] ff.de captiu.& poſtlim.reuerſ.& in
l.Cum duæ, ibi: [recuperet & ipſe ius ſuum.] &
in l.Hoſtes, ibi: [ab hoſtibus autem captus, &c.
poſtliminio ſtatum recuperat priſtinum.] ff.eod.&
inſtit.quib.mod ius patr.poteſt.ſolu.§.Si ab hoſti-
bus; vnde & munera ciuilia recuperat, l. Liber
captus, C. eod. l.Libertas, §. Poſtliminium, ff. Ad
municipal. & incolumia cuncta ei ſeruanda ſunt.
44 l.fin.verſ.Reddantur,C.de captiu.& poſtlim. & eſt
ratio, quia vt dicit ibi gloſ.in verb.Pendet; poſtli-
minium habet duo capita, vnum eſt quia reuerſus
recuperat omnia: & hoc fundamentum eſt ſuper
veritate: aliud eſt quia is, qui captus eſt, fingitur
in ciuitate ſemper fuiſſe, & ſemper habuiſſe iura,
quod eſt contra veritatem; vnde quemadmodum
prælatus regularis ſi verè in ſuo monaſterio, vel
prouincia ſemper fuiſſet triennio ſuo, vel biennio
durante, iura prælationis retinuiſſet, vt probatum
eſt ſupra n.8.& nu.41. & 42. eodem modo ſi fuit
captus ab hoſtibus, quia ex ſecundo capite poſtli-
minij fingitur ſemper fuiſſe in ſuo monaſterio,vel
prouincia cum poſtea reuertitur ex primo poſtli-
minij capite iura omnia prælationis recuperat,ita
iuſtitia exigente, vt in d.c.Cum per bellicam, 34.
q.1. & naturali equitate, vt dicitur in l. Poſtlimi-
nium, ff.de capt.& poſtlim.reuerſ.

45 Quæ omnia multò fortiùs vendicant ſibi locum
vbi prælatus non fuit captus ab hoſtibus, ſed à pi-
ratis, vel latronibus, quia tunc etiam ſecundum
leges ciuiles liber permanet, vt in d. l. Poſtlimi-
nium, ibi: [A piratis, vel latronibus capti liberi
permanent.] & ideo retinet omnia iura ſua, & fi-
ctio poſtliminij non eſt neceſſaria, vt dicit text. in
l.Hoſtes, ff. eod. & in l.Qui à latronibus, ff. de te-
ſtamen. vbi gloſ.1. & Bart.nu.2. verſ. Solue, & alij
Scribentes.

46 Contigit non ita pridem hic caſus in Patre Ioã-
ne Cheron Prouinciali Carmelitarum Vaſconiæ,
qui rediens à Capitulo generali in Vrbe celebra-
to die 31.Maij 1648. fuit in mari captus à Turcis,
& cũ Generalis Ordinis de illius captiuitate cer-
tior factus fuiſſet,creauit Vicarium prouincialem;
ſed eo conquerente, quod Vicario nomine non
poſſet prouinciam gubernare, & regularis obſer-
uantia multum periclitaretur, cumque nulla ſpes
ſubeſſet redemptionis Patris Cheron, Comitia
Prouincialia indixit, in quibus die 8. Maij 1650.
idem

idem Vicarius in Prouincialem electus eſt. Sed die 6. Aprilis immediatè præcedentis antiquus Prouincialis præter ſpem redemptus Romam venit, & poſtulauit ſibi reddi prouincialatum; ſed Generali renuente, recurſum habuit ad SS. D. N. reque à Sanctitate ſua ad S. Congregationem Epiſcoporum, & regularium delata, tametſi nonnulli regulares contenderent electionem ſecundi Prouincialis fuiſſe legitimam, nec Prouincialem redemptum poſſe prouincialatum repetere, vt in ſpecie P. Lezana in ſuis conſultationibus nouiſſimè impreſſis conſultatione 42. nihilominus S. Congregatio mandauit Generali Ordinis, vt P. Cheron in poſſeſſione prouincialatus manuteneret, & ad liberum illius exercitium reſtitueret, & reintegraret electionem noui Prouincialis cum omnibus inde ſequutis caſſando, & annullando, contrarijs non obſtantibus, die 12. Auguſti 1650.

De Simonia.

Cap. Tua nos.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus eſt clericus, qui confert Eccleſiæ bona ſua eo pacto vt recipiatur in canonicum, & illa ſibi retineat pro præbenda.*

2 *Ius Canoniæ eſt quid ſpirituale, & non cadit in laicum.*

3 *Simoniacum eſt beneficium fundare, vel dotare eo pacto, vt ſibi conferatur.*

4 *Simoniacum eſt pactum præſentandi ſeipſum à fundatore appoſitum in erectione beneficij, & irrita eſt erectio, & inſtitutio inde ſequuta. & n. ſeq.*

5 *Præſentatio acquiritur ius ſpirituale ad beneficium obtinendum, & Epiſcopus compelli poteſt inſtituere.*

6 *Simoniacum eſt pro præſentatione aliquid temporale dare, vel accipere.*

7 *Beneficium obtinens à ſe fundatum cum pacto præſentandi ſe ipſum an faciat fructus ſuos. & n. ſeq. vſque ad n. 15.*

8 *Simoniacus eſt intruſus, carens titulo vero, & putatiuo.*

9 *Et ſemper eſt in mora reſtituendi ſicut fur.*

10 *Et tenetur ad reſtitutionem omnium fructuum etiam qui percipi potuiſſent à diligenti poſſeſſore.*

11 *Dominium ſequuta traditione transfertur ex contractu etiam inutili; non tamen nullo, & contra legem.*

12 *Clauſula,* & non alias, &c. *facit diſpoſitionem conditionalem.*

13 *Pecunia per ſimoniam collata an & quando ſit reſtituenda ei, qui contulit.*

14 *Retentio facilius datur, quàm petitio.*

15 *Pactum omne, & conuentio in beneficialibus, & alijs ſpiritualibus ſimoniam inducit.*

16 *Simonia non eſt deducere in pactum iuris communis diſpoſitione.*

17 *Etiamſi in actu receptionis fuerit oppoſitum.*

18 *Collatio beneficij ſub conditione, ſi reſederis, valida eſt.*

19 *Collatio beneficij facta eo pacto, vt prouiſus ſoluat penſionem collatori debitam, non eſt ſimoniaca.*

20 *Simoniacus non eſt ſacerdos abſoluens pœnitentem eo pacto, vt rem ſibi ſublatam reſtituat.*

21 *Peccatum non dimittitur niſi reſtituatur ablatum.*

22 *Pactum dandi ſpirituale pro ſpirituali an fieri poſſit ſine vitio ſimoniæ. remiſſiuè.*

23 *Simoniacum non eſt in actu receptionis, vel ingreſſus ad ius ſpirituale aliquid dare, vel offerre ſine pacto, vel conditione.*

24 *Gratis recipi poteſt gratis oblatum.*

25 *Simoniam non inducit datio mutua ſpiritualium, & temporalium, quoties vna non cauſatur ab alia.*

26 *Secus ſi actus ſint correſpectiui.*

27 *Eſt tamen vitanda propter ſpeciem mali.*

28 *Accuſatus non debet ingredi domum iudicis.*

Opus per ſe laudabile, ratione temporis reprobatur. ibidem. & n. ſeqq.

29 *Simoniæ ſuſpicionem præſefert nummos in concham mittere, dum baptiſmus ſuſcipitur.*

30 *Fructuum deductiones, & ſolutiones, quæ ex praua conſuetudine, aut conſtitutionibus fiunt tẽpore ingreſſus, vel poſſeſſionis, reprobantur à Cõcilio Trid. & Conſtitutione Pij V.*

31 *Preces humiles à digno oblatæ pro beneficio obtinendo ſimoniæ, aut ambitionis vitium non inducunt.*

32 *Secus ſi ab indigno.*

33 *Preces, quas pro ſe quis porrigit, vt in prælatum eligatur, ambitioſæ ſunt, & illicitæ.*

34 *Epiſcopatum appetere non licet.*

35 *Primatus fugientem ſe deſiderat; deſiderantem ſe horret.*

36 *Munuſcula conferentes prælatis, & rogantes pro beneficio adipiſcendo, an ſimoniam committant.*

Electus offerens ordinatori, vel conſecratori ſuo electuarium, vel aliud quidpiam modici pretij, non cenſetur ſimoniacus ibidem

38 *Conſuetudo, cuius vigore canonicus nouus ſingulis canonicis chirothecas diſtribuit poſt admiſſionem ad fructus, & diſtributiones, ſublata eſt à Concilio, & Bulla Pij V.*

59 *Simonia eſt quoad Deum & in paruis, & in magnis muneribus, ſi animus iudicis ex eis flectatur.*

40 *Simonia mentalis ſolum Deum habet vltorem. & n 45.*

41 *Eccleſia non iudicat de occultis. & n. 45.*

42 *Simonia mentalis non inducitur in ſimoniacis de iure eccleſiaſtico, ſed tantùm in ſimoniacis de iure diuino.*

Contrarium n. 44.

43 *Simonia in beneficialibus an ſit prohibita de iure diuino. remiſſiuè.*

44 *Simonia mentalis peccatum per ſolam pœnitentiam aboletur.*

45 *Intellectus c. fin. infra eod. ibid.*

Eccleſiæ vltioni non ſubduntur quæ in finibus nudæ voluntatis conſiſtunt.

1 TVA NOS. Si clericus eo pacto bona ſua confert Eccleſiæ, vt recipiatur in canonicum, & illa ſibi retineat pro præbenda, ſimoniacus eſt: ſecus ſi hoc fiat ſine pacto: hoc dicit; diuiditur in duas partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Deuotioni*: & hæc ſubdiuiditur in duo membra. Secundum ibi, *Si verò*: cuius limitatio ſubnectitur ibi, *Licèt autem*.

2 Nota primò ius canoniæ eſſe quid ſpirituale;

vndo

vnde non cadit in laicum, vt in c.2. cum ibi notatis per Innocen. ſupra de inſtitut. Ideoq; pro iure canoniæ obtinendo ſimoniacum eſt temporale aliquid dare, vel promittere, vt hic deciditur: concordat cap. Iacobus, infra eod. & notant hic Anton. de Butrio num.2. Abb. num.3. & Marian. Socin. n.4. in 3. notab.

3 Secundò nota eſſe ſimoniam fundare, vel dotare canonicatum, vel aliud beneficium eccleſiaſticum eo pacto, vt beneficium illud ſibi conferatur,
4 de quo hic eſt caſus apertus. Vnde cum quidam clericus non ita pridem ſua bona patrimonialia contuliſſet pro erectione Archipresbyteratus in Cathedrali Eccleſia cum reſeruatione iuris patronatus eo pacto adiecto vt poſſit ſeipſum præſentare, & non aliàs: conſultus ab eodem clerico reſpondi erectionem, & inſtitutionem inde ſequutam fuiſſe ſimoniacam, & nullam per hanc decretalem, & opus eſſe noua erectione, & prouiſione Sedis Apoſtolicæ, quam poſtea idem clericus im-
5 petrauit à S.D.N. Vrbano VIII. Ex præſentatione enim acquiritur præſentato ius ſpirituale ad beneficium obtinendum, & Epiſcopus poteſt compelli ad inſtituendum, vt in cap. Cum Bertholdus, & ibi Abb. num.11. de re iudic. & in c. Dilectus, de off. Legati.

6 Vnde ſicut ſimoniacum eſt dare aliquid temporale pro collatione, ſeu receptione, vt hic, aut pro inſtitutione, vt in cap. Auctoritate, & ibi Abb. de inſtit. cap. In tantum, & cap. Audiuimus, infra eod. cum concordan. ita & pro præſentatione, vt pluribus probat Lambertin. de iurepatr. in 2.par. primi libri in 9.quæſt. principali art.11. num.1. & ſæpius concludit Rota Romana, vt teſtatur Horat. Mandoſ. ad Roman. conſ.317. Circa propoſitum.

7 Amplius conſultus, an prædictus clericus ſuos fecerit fructus Archipresbyteratus, vt præfertur, erecti; reſpondi feciſſe à die datæ litterarum Apoſtolicarum, & habitæ poſſeſſionis ad præſcriptum Extrauag. Iniunctæ, de elect. Quo verò ad fructus antea perceptos, cum in litteris nulla fiat condo-
8 natio, imò appoſita ſit clauſula, Per hoc tamen non intendimus geſta per Ordinarium aliquatenus approbare: dubitatio emergit, quia ſimoniacus eſt intruſus, carens titulo verò, & putatiuo, & dicitur fur, & inuaſor, c. Ordinationes, 1. quæſt. 1.
9 cap. Ordinationes, 9.q.1. Et ideò ſemper eſt in mora reſtituendi ſicut fur, vt dicunt Tancredus, & Ioannes, quos ſequitur gloſſa communiter approbata in cap. Niſi cum pridem, in ver. Sed dumtaxat, de renunc. Io.Andr. ibid. num.4. Bald. num.1. Butr. nu.8. verſ. Conclude mentem gloſſæ, & verſ. Infertur tertiò, Henric. col.1. ante med. verſ. Aut non habet titulum, & Cardin. in §. Intueri, num.2.
10 & ſimoniacum in beneficio teneri ad reſtitutionẽ omnium fructuum etiam qui percipi potuiſſent à diligenti poſſeſſore, docet S.Thomas in 2.2.q.100. art.1. ad 2. & in 4. diſt.25. q.3. art.1. quæſt.3. ad 2. & Syluest. poſt Archidiac. in ver. Simonia, nu.13. verſ. Octauo.

10 Cæterum etſi memoratus clericus ſuos non fecerit fructus tamquam beneficiales, ſeu eccleſiaſticos, eo quod erectio canonicatus, & inſtitutio nulla fuerit, vt prædixi: tamen videtur illos feciſſe ſuos tamquam patrimoniales, & laicales; quia oblatio bonorum, quam fecit eccleſiæ cum pacto præſentandi ſeipſum fuit inualida tamquam ſimoniaca, vt hic in textu, & conſequenter clericus dominium bonorum oblatorum à ſe non abdicauit, nec illud tranſtulit in eccleſiam ex contractu nullo, & vitioſo: nam licèt regulariter ex contractu etiam inutili transferatur dominium ſequuta traditione, vt l. Eleganter, in princ. ff. de pignorit. act. tamen ſecus eſt, ſi contractus ſit nullus, & contra legem, vt notat Bart. in l. 1. §. Si vir in fine, ff de acquir. poſſeſſ. Paul. de Caſtro conſ.244. Viſo, & examinato, in fine lib.2. & ex contractu à lege im-
12 probato nec poſſeſſionem transferri reſpõdit Alexand. conſ.69. circa primum, num.14. lib.5. præſertim ſtante clauſula, *& non alias aliter nec alio modo*, quam dictus clericus adiecit pacto præſentandi ſeipſum, quæ facit diſpoſitionem conditionalem, ita vt niſi conditio purificetur, perinde ſit ac ſi ab initio bona ſua eccleſiæ non obtuliſſet, vt per Cæphal. conſ.118. n.13. & 14. lib.1.

13 Non obſtat ſi dicitur. Pecunia per ſimoniam collata eccleſiæ ſæculari non eſt reſtituẽda ei qui contulit, quia turpiter, & contra iuſtitiam dedit; ſed eccleſię, in cuius ignominiam data fuit, vt in cap. De hoc, ſupra eod. cap. Si quis in atrio, 17.q.4. & in Authen. de ſanctiſſ. Epiſc. §. Sed neque, & hoc ſi ſolus Prælatus, vel alius de eccleſia deliquerit; quod ſi eccleſia fuerit in culpa, puta quia totum Collegium conſenſit ſimoniæ, tunc etſi applicari non deberet eccleſiæ, quia talis lucri reddidit ſe indignam; tamen nec debet reſtitui danti, ſed à ſuperiore pauperibus erogari; quemadmodum pecuniam Iudæ traditam à Iudæis nec Iudæi retinuerunt, nec Iudæ remanſit, ſed data eſt in Cœmeterium pauperũ peregrinorum, vt patet Matth.26. & ita poſt multa concludit, & diſtinguit gloſ. fin. in d. cap. De hoc, & ibi fuſiùs Hoſtien. Ioan. Andr. & alij, Turrecr. in cap. Si quis dator, in verb. Reſtituere, 1.q.3. & latiùs in cap. Non eſt putanda, 1.q.1. vbi hanc diſtinctionem pluribus comprobat & eſt communis theorica, vt ibi teſtatur Præpoſ. num.1. poſt Anton. de Butr. & Abb. in d. cap. De hoc, quam etiam ſequitur S.Thom. in 2.2.q.100. art.6. ad 1. & 4.

Id, inquam, non obſtat, quia procedit de iuris rigore. At verò ex miſericordia in tribus caſibus pecunia ſimoniacè accepta reſtituitur ei, qui dedit. Primus eſt, cùm dans religionem ingreditur, vt per Innocen. in d. cap. De hoc, in ver. Eccleſię, qui ad hoc allegat cap. Veniens, ſupra eod. c. De lapſis, 16.q.6. & cap. Si quis ita, 27.q.1. Secundus eſt, cùm dans pecuniam non habet vnde viuat; & in hoc caſu Hoſtien. & alij intelligunt textum in d. cap. Veniens, vbi reſtitutio iubetur fieri Presbytero, qui per ſimoniam dedit. Tertius eſt, cùm dans pecuniam ſimoniacè errauit in iure, vel in facto: tunc enim ex miſericordia fit ei reſtitutio, vt tenent Hoſtien. Io.Andr. & Prępoſ. locis cit. & Syluestr. poſt Rayn. in ver. Simonia, num.20. verſ. Poſſet tamen ex miſericordia, & hic propriè eſt caſus noſter, quia clericus, qui fecit pactum de præſentando ſeipſum, hoc egit bona fide ignorans diſpoſitionem huius Decretalis.

14 Ac præterea hic non eſt agendum de reſtitutione, quia idem clericus poſſeſſionem bonorum à ſe non abdicauit: eodem enim contextu, quo illa contulit eccleſiæ, ſibi retinuit pro prębenda. Explorati autem iuris eſt faciliùs dari retentionem, quam petitionem, l. Sed etſi poſſeſſori, ff. de iureiur. l. In bonę fidei, C. de pact. l. Per retentionem, C. de vſur. l. 2. & ibi Bald. in 3. notab. C. de fidei-

comm.

comm. Paul. de Caſtro conſ.19. Vltra ea, in princ.
lib. 2.

15 Tertiò nota ibi, *cum in talibus:* omne pactum,
& conuentionem in beneficialibus, & alijs ſpiri-
tualibus ſimoniam inducere, vt eſt textus hic, &
in cap. Cum pridem, & cap. fin. ſupra de pact. in
cap. Quam pio, 1 qu.2. in cap. Vt noſtrum, vt ec-
cleſ. benefic. & in cap. Quæſitum, de rer. permut.
cum concordan. & hic notant gloſ.1. Hoſtien. n.1.
in ver. Omnis pactio, Butr. num.2. in 2. notab. &
Cardin. num.1. Roman. conſ. 317. Circa propo-
ſitum, in fine. & conſ.359. Quia beneficij, in prin-
16 cip. & per totum. Intellige niſi in traditione ſpi-
ritualium deducatur in pactum diſpoſitio iuris
communis, quia hoc non inducit ſimoniam, vt eſt
text. in cap. Ex parte, il ſecondo, ſupra de cleric.
non reſiden. & notant gloſſ, & Innocen. in cap.
Cum M. de Conſtit. gloſſa in cap. Ad audientiam,
il ſecondo, & ibi dixi n.13. de reſcript. Item gloſſa
in cap. Significaſti, de elect. gloſſa in cap. Signifi-
catum, de præben. & gloſſa in cap. Olim, il primo,
7 de reſtitut. ſpoliator. Nulla enim conditio à iure
communi approbata reddit actum ſimoniacum,
etiamſi tempore conceſſionis fuerit appoſita, vt
reſpondit Gemin. conſ.84. num.14. verſ. Non ob-
ſtat quod iſta conditio, Crauett. conſ.145. num.4.
5 Hinc fit vt valeat collatio beneficij ſub conditio-
ne *ſi reſederis*, vt probatur in d. cap. Ex parte, vbi
patet valere iuramentum de reſidendo præſtitum
in receptione Præpoſituræ, & tenet Gemin. d. con-
ſil.84 num.5. verſ. Item valet collatio, & Io. And.
7 poſt Archid. in cap.1. de iureior. lib.6. Hinc etiam
fit vt ſimiliter valeat collatio beneficij facta eo pa-
cto vt prouiſus ſoluat penſionem antiquam, & cõ-
ſuetam ſolui ipſi collatori, vt per Gemin. d. con-
ſil. 84. num. 4. verſ. Et dico quod tale iuramen-
tum.

Quod verum puto etiam in his, quæ ſunt prohi-
bita, quia ſimoniaca ſecundum ea, quæ notantur
in cap. Ex parte, il ſecondo, in gloſ. in ver. Dimit-
tere, ſupra de offic. deleg. Quid enim ſi pœnitens
in Sacramento Pœnitentiæ confiteatur ſe aliquid
furto ſubtraxiſſe ipſi Confeſſori, certè nulla eſſet
ſimonia ſi Sacerdos diceret, Nolo te abſoluere,
niſi reſtituas. Imò cùm non teneatur Sacerdos
rem ſibi ſubtractam pœnitenti condonare, non
poteſt illi abſolutionis beneficium impendere, niſi
facta reſtitutione, quia non dimittitur peccatum,
niſi reſtituatur ablatum, cap. Si res aliena, 14.q.6.
c. Quamquam, de vſur. lib.6. & regula Peccatum,
eod. lib. vbi notat gloſſa magna poſt princip. verſ.
Secundum alium intellectum, & Abb. in cap. Cùm
tu, infra de vſur. Et quamuis S. Thom. in 4. diſt.25.
qu.3. art. 3. ad 2. dixerit ſimoniam eſſe ſi quis det
aliquod ſpirituale debitori, vt recuperet quod ſuũ
eſt: tamen in ſumma, ideſt in 2. 2. q. 100. art. 1. ad
7. vbi loquitur ferè per eadem met verba, nõ ab re
exemplum illud prætermiſit. De quo tamen vide
quæ notantur in cap. Qui ſtudet, 1.q.1. & in c. Di-
lectus, il primo, in gloſ. prima ſupra eodem, & ibi
per Abb. plenius diſtinguentem in ſecundo notab.
& per Thomam Campegium in tract. de Auctor.
inſtitutione num.15. vbi ſequitur doctrinam Diui
Thomæ; circa quam vide etiam quod ſcripſi in
c. Ad audientiam, il ſecondo num.19. ſupra de re-
ſcript. An autem pactum dandi ſpirituale pro ſpi-
rituali fieri poſſit ſine vitio ſimoniæ, dic vt per Ar-
chid. in cap. Quam pio, num.3. 13. q. 2. & ibi ple-
nius per Præpoſ. num.2. & Abb. in cap. Statuimus,
2. de tranſact.

23 Quartò nota ibi, *purè conſentiant*: etiam tem-
pore ingreſſus, vel receptionis ad ius ſpirituale
poſſe aliquid dari, vel offerri abſq; vitio ſimoniæ;
dummodò liberaliter id fiat, & pactum, ſeu con-
24 ditio nulla interueniat: nam & gratis poteſt re-
cipi gratis oblatum, cap. Dilectus, il primo
in fine, ſupra eod. nec ideò minus receptio gratui-
ta dicitur, arg. l. Si remunerandi, ff. Mand. c. In-
dices, 1.q.1. cap. De eulogijs, 18. diſt. & l. Solent,
§. fin. ff. de offic. Proconſul. Et pro hac parte diſpu-
tando determinat gloſ.1. in cap. Emendari, 1.q.1.
& gloſſa in cap. Quam pio, in verb. Poſtmodum,
1.q.2. & gloſſa noſtra hic in ver. Purè conſentiant,
Hoſtien. num.3. Butr. in 3. notab. Abb. num.4. et
25 plerique alij. Vnde conſequitur vt datio mutua
ſpiritualis, et temporalis iuris ſimoniam non in-
ducat quoties vna non cauſatur ab alia, vt forma-
liter inquit Butr. num. 3. ſecus ſi actus eſſent cor-
26 reſpectiui, ita vt vnus haberet reſpectum, ſeu rela-
tionem ad alterum, vt per Cardin. num.2. in tertio
27 notab. et Felin. num.1. Subdit tamen Hoſtien. poſt
gloſſam cauendum eſſe ne fraus ſub ſpecie talium
munerum committatur, cap. Si quis neque, 1.q.1.
nam etſi planum ſit ſimoniam, vel quaſi nõ com-
mitti niſi pacto interueniente, vel quaſi, vt hic
probatur: niſi mentalem, vt in cap. fin. infra eod.
tamen quia et mentalis, quæ facilè in prædictis in-
teruenire poteſt, vitari debet; idcirco ſecundum
Hoſtienſem prima opinio, quàm hic ponit gloſſa,
honeſtior, et tutior eſt: et ſequitur Cardin. in pri-
ma oppoſit. Adde gloſſam præallegatam in d. c.
Emendari, 1.q.1. quæ notabiliter dicit hoc vitan-
dum eſſe propter ſpeciem mali, arg. cap. Conſtitu-
28 tus de tranſact. & l. Vnicę, ff. ad leg. Iul. de ambitu,
vbi habetur accuſatorem non debere intrare domũ
iudicis: nam opus per ſe laudabile, ratione tem-
poris reprobatur, & ne malignandi occaſionem
29 inducat. Quemadmodum etſi nummos in con-
cham mittere opus pietatis ſit; tempore tamen
ſuſcipiendi Baptiſmi præfefert ſimoniæ ſuſpicionẽ,
argum. d. l. Vnicæ, adeout etiamſi ſub aliquo præ-
textu tempore prohibito detur, præſumptio ſimo-
niæ non euaneſcat, cap. Si quis ægritudine, 57 diſt.
& cap.1. 8.q.3. Idem notat gloſ. in d. cap. Quam
pio, in ver. Subſidij, 1.q.2.

30 Et hanc partem hodie nõ obſcurè videtur pro-
baſſe Concilium Tridentinum in cap.14. ſeſſ. 24.
vbi deteſtatur conditiones, ſeu deductiones ex
fructibus, ſolutiones, promiſſiones, compenſatio-
nes illicitas, aut turnorum lucra, quæ in aliquibus
eccleſijs ex eorum conſtitutionibus, aut ex praua
conſuetudine interponuntur in electione, præſen-
tatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione,
collatione, vel alia prouiſione, ſiue ad poſſeſſio-
nem alicuius Cathedralis Eccleſię, vel benefi-
cij; mandatque Epiſcopis, vt quæcumque hu-
iuſmodi in vſus pios non conuertuntur, atque in-
greſſus eos, qui ſimoniacę labis, aut ſordidę aua-
ritię ſuſpicionem habent, fieri non permittant.

Pondera hoc decretum, quia non ſolum repro-
bat conditiones, & promiſſiones, ſed etiam ſolu-
tiones, & fructuum deductiones, quæ fiunt in actu
prouiſionis beneficij, ſeu tempore ingreſſus; nec
tãtum reprobat quę verè ſunt ſimoniacę, ſed etiã
quę ſimonię, & auaritię ſuſpicionem inducunt.
Vnde cùm ea quæ dantur tempore ingreſſus, ſeu

rece-

Digitized by Google

receptionis, etiamſi liberaliter fiant, & ſine vlla condirione, vel pacto; tamen ratione temporis ſemper hanc ſuſpicionem præſeferant ſecundum præcitatas gloſſas. Hinc videtur ſequi vt S.Synodus approbauerit hanc ſententiam vti honeſtiorē, ac tutiorem: idemque habetur in Conſtitutione Pij V.incipien.Dum nimis, in Bullar.tomo 2. pag. 310.in qua decretum illud ampliatur, & declaratur. Niſi dixeris idcirco hæc prohiberi à Concilio, & Bulla, quia non fiunt liberaliter à ſponte dantibus, ſed ab inuitis vigore ſtatuti, vel conſuetudinis: hic verò quæritur de his quæ purè, & liberaliter offeruntur tempore ingreſſus: veruntamen negari non poteſt quin ratio illa ſuſpicionis vigeat etiam in hoc caſu, vt ex dictis conſtat.

Præterea hoc expreſſius ſtatutum legitur in decreto cap. 1. ſeſſ. 21. vbi patet Epiſcopos, aut eorum miniſtros nihil quouis prætextu accipere poſſe, etiam ſponte oblatum pro collatione quorumcumq; ordinum, nec pro literis dimiſſorijs aut teſtimonialibus; nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa. Quo decreto, vt Cardinalis Caraſa adnotauit, corrigitur quod aſſerunt Doctores in c.1.ſupra eod.videlicet accipi poſſe id, quod nō principaliter, & pro ipſa re ſpirituali, ſed ex charitate ſponte datur. Item corrigitur c. Etſi quæſtiones, & c.Dilectus il ſecondo, ſupra eod.ibi;[Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit ſine taxatione gratis oblatum.] Sed Hoſtien. dixit ibi;[Quod gratanter recipiant, ſatis eſt mihi certum; ſed an gratis offerant, non eſt notum.] Vnde S.Synodus ad tollendam omnem ſuſpicionē ſuſtulit etiam ſponte oblata: quæ ſi nihilominus acciperentur, non propterea ſimoniam inducerent, ſi omnis abeſſet pactio; ſed dantes, & accipientes inciderent in pœnas eo decreto inflictas.

31 Quintò nota ibi, *rogans humiliter*; preces humiles à digno oblatas pro canonicatu, vel alio beneficio eccleſiaſtico obtinendo ſimoniæ labem nō inducere, nec peccatum aliquod ambitionis; concordat c.Præpoſuit, in 1.reſp.de eler.ægrot.miniſt.
32 Diſi à digno; quia ſi indignus huiuſmodi preces porrigeret, abſque dubio ſimoniam comitteret, vt poſt Tancred.notat gl.1.in c. Tuam, de ætat. &
33 qual.Quę tamen diſtinctio procedit ſi preces porrigantur pro canonia, vel alio ſimplici beneficio, vt hic ſecus ſi pro maioribus, in quibus ſe nemo ingerere debet, c. Qualiter, de elect. c.Cum iamdudum, de præben. ſecundum Hoſtien. hic n.2. & Cardin.in 2.notab. vnde preces, quas pro ſe quis porrigit vt in prælatum eligatur, ambitioſæ ſunt, & illicitæ, c.Nullus, 1.q.1. & concludit gloſſa præ-
34 alleg. & DD. in d.c.Tuam. Nec mirum, quia Epiſcoparum nec licet appetere, nedum pro eo adipiſcendo preces porrigere, cū Auguſtinus lib. 19. de Ciuit.Dei c.19.prope fin. dicat: [Locus ſuperior, ſine quo populus regi non poteſt, etſi adminiſtretur vt decet, tamen indecenter appetitur.]
35 & Chriſoſt.homil.35. in Matth. circa med. [Opus quidem deſiderare bonum, bonum eſt; primatum autem honoris concupiſcere vanitas eſt; primatus enim fugientem ſe deſiderat, deſiderantem ſe horret.] ad hoc c.fin.1. q.6. & egregiè probat S. Thomas in 2.2.q.185.art.1.explicans illud Apoſt.1. ad Timoth.3. *Qui Epiſcopatum deſiderat bonū opus*
36 *deſiderat*, c.Qui epiſcopatum, 8. q.1. Sed pro minoribus beneficijs, qui digni ſunt, licitè humiles preces porrigunt: imò hoc procedit etiam ſi præceſſerit donatio rei temporalis liberaliter facta, & citra vllam condirionem, vel pactum, vt probat hęc litera ibi; *Si verò purè, ac ſine pacto rogans humiliter, &c.* & tenet Abb.in 1. notab. dicens hoc eſſe perpetuò notandum ad excuſationem eorum, qui munuſcula, vel xenia Cardinalibus, vel alijs Prælatis conferunt rogantes pro aliquo beneficio conſequendo: nam niſi ducantur principaliter ea intentione, vt ſpiritualia adipiſcantur, quamuis ſecundariò ſpem habeant beneficij obtinendi, extra omnem noxam iudicantur, c.Non ſatis, 86.diſt.c.Sunt in Eccleſia, 8 q.1. gloſſa prima in c.Cum eſſent, ſupra eod. Via enim facere poſſunt, qui huiuſmodi intentionem ſecundariam non habent, vt dicunt hic Innoc.in ver.intentione, Hoſt.& Io.Andr.ambo nu.3.in eod.ver.& Cardin. n.3. facit quod notatur in c.Quid prodeſt, 61.diſt. in c.Sunt nonnulli, 1.q.1.& in d.c. Tuam, de ætat. & qualit.& cum opinione Abbat.tranſeunt hic Marian.Socin.n.6.& Felin.in 1.notab.
37 Et confirmatur, quia in his paruis xenijs, vel munuſculis non committitur ſimonia: nam etſi ipſa etiam perſona electi offerat ordinatori, vel conſecratori ſuo electuarium, aut de vino, ſiue de alijs huiuſmodi, quæ modici pretij fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel mouere non debeant; non tamen Eccleſia Romana interpretari conſueuit recipientem in his delinquere, vel donantem: quæ ſunt verba textus in c.Etſi quæſtiones, in fin. ſupra eod. & ibi notat Bernar. in gloſ.vlt.& Doctores, & Petr. Brixien. in repertor.in ver.Simonia, verſ.Pro modico: vnde & Clemens VIII. in Bulla de largitione munerum excipit leuiora eſculenta, aut poculenta, ſeu ad deuotionem, vel religionem pertinentia munuſcula:
38 licèt Sacra Cōgregatio Concilij cùm in vna Caſalen. dubitatum fuerit, an Tridentino Cōcilio c.14. ſeſſ.24.& Bulla Pij V. Durum minus, ſit ſublata conſuetudo, cuius vigore Canonicus nouus ſingulis Canonicis chirothecas diſtribuit, & donat poſt adeptam poſſeſſionem, & poſt admiſſionem ad fructus, & diſtributiones, declarauerit nec fas eſſe huiuſmodi chirothecas diſtribui, vel recipi. Sed poteſt dici munus illud non ſponte offerri, vel donari, ſed iure conſuetudinis cogente; quia donari videtur, quod nullo iure cogente conceditur, l. Donari, ff.de donat.& l.Donari, ff.de regul.iur. Ioan. Andr.hic n.3.in ver.Purè. Vnde non mirum ſi ea conſuetudo à Cōcilio, & Conſtitutione Pij V.ſublata fuerit, facit decretum eiuſdem Concilij in c.Vnico, ſeſſ.22.de obſeruan. & euitand. in celebr. miſſ.ibi: [Illiberales eleemoſynarum exactiones potius, quàm poſtulationes, aliaque huiuſmodi, quæ à ſimoniaca labe, vel certè à turpi quæſtu non longe abſunt.]
39 Cæterum aduerte, quia quod dictum eſt in his munuſculis ſimoniam non committi, procedit in foro exteriori, & quoad Eccleſiam, quia cùm non ſit probabile, vt animus iudicis ſpiritualis flectatur ad aliquid faciendum pro paruo munere; idcirco Eccleſia in his non iudicat ſimoniam committi; & ita loquitur textus in d.cap.Etſi quæſtiones; ſed apud Deum, qui cor videt, ſimonia eſt & in paruis, & magnis muneribus, ſi animus iudicis ex eis flectatur; & ita illum text. declarat S.Thomas in 4.diſt.25.q.3.art.3. ad 1. Item ſimonia eſt etiam in paruis munuſculis, vbicumque apparet de intentione, c.Ex tuæ, de ſimon. vbi patet ſex ſo-

lidos

lidos ſimoniam inducere, & c.Iudices,11. q.1. vbi de quinque obolis: ſimile in furto c.vlt. 14.q.vlt.& in vſura, c.Plerique,1.q.3.& c.Conſuluit,de vſuris.

0 Vltimò nota in verſ. *Licèt autem*, ſimoniam mentalem habere vltorem ſolum Deum,qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum; non
1 autem Eccleſiã, cui datum eſt de manifeſtis tantummodo iudicare, vt in textu, non autem de occultis, c. Erubeſcant,32.diſt. & c. Proximo ſupra eod.cum concord.de quibus ibi in gloſſa fin.& declarat S Thomas in 2.2.q. 100.art.6.ad 6.

1 In gloſſa vlt.Innoc.in ver.Culpabiles, poſt multa concludit in his quæ ſunt prohibita, quia ſimoniaca, vt vendere ſacramenta, gratiam, & generaliter omnia, quæ veteris, vel noui Teſtamenti auctoritate ſimoniaca iudicantur, ſolam voluntatem inducere vitium ſimoniæ: in his verò, quæ prohibentur ſola Conſtitutione Eccleſiæ, vt renunciare præbendam vt alteri conferatur; licèt ſit peccatum, non tamen ſufficere ſolam voluntatem vt faciat ſimoniacum: idem docuit gloſſa in ver.Dimittere in c.Ex parte, il primo,de offic deleg. & ſequuntur hic Hoſt.ad finem, & Card. in 1. quæſt.

Pondera hæc dicta Innocentij, & ex his collige concluſiones.

Prima concluſio eſt, ſimoniam in beneficialibus, vt eſt vendere beneficium, ſeu illud reſignare ad hoc vt alteri conferatur, non eſſe prohibitam iure diuino, ſed conſtitutione Eccleſiæ; & ita eſſe ex genere illorum, quæ non ſunt prohibita quia ſimoniaca, ſed ſimoniaca quia prohibita. Sed de veritate huius concluſionis latiſſimè diſſerui in c. Cum pridem, de pact vbi videas in ſecunda,& tertia quæſt.

Secunda concluſio eſt, ſimoniam mentalem nõ induci in ſimoniacis de iure eccleſiaſtico,ſed tantum in ſimoniacis de iure diuino; & idem tenet gloſſa Vincentij in d.c.Ex parte il primo, in verb. dimittere, de offic.deleg.

Verum hæc concluſio à Doctoribus non tenetur; quia ſiue ſimonia prohibita ſit iure diuino, ſiue eccleſiaſtico; ſicut pactum, vel conuentio vt detur ſpirituale pro temporali indiſtinctè inducit ſimoniam conuentionalem; ita & mens dandi,vel recipiendi indiſtinctè inducit ſimoniam mentalẽ; ad hoc c.fin inf. eod. vbi peccatum ſimoniæ mentalis per ſolam pœnitentiam aboletur, & textus loquitur indiſtinctè de omnibus ſpiritualibus. Inducitur ergo vitium ſimoniæ mentalis ſiue ſpiritualia ſint de iure diuino, ſiue ex conſtitutione Eccleſiæ, ex quo textus aliter non diſtinguit, c.Si Romanorum,19.diſt & c. Si dormierit, 31. q.1. & ita illum textum ad hoc ponderat Abb.hic num.5 & ſequuntur Marian.Socin.n.9.& Felin.n.3.

Conclude ergo quantum ad Deum, & forum conſcientiæ indiſtinctè per ſolam voluntatem, & deliberationem committi ſimoniam mentalem, vt per Sylueſt.in ver.Simonia n.5.verſ.Quintò quæritur, Quantum verò ad Eccleſiam, & humanum iudicium nullus contrahit ſimoniam quacumque voluntate, niſi aliquid ſuperaddatur, vt hic, & in fin infra eod.ideſt niſi pactum intercedat expreſſum, vel tacitum, vt declarat Sylueſt. loco citato. Ratio eſt,quia quæ in finibus nudæ voluntatis conſiſtunt, non ſubduntur vltioni Eccleſiæ, quæ non iudicat de occultis, c.Chriſtiana,32.q.5 & c.Sicut, ſecondo, infra eod. ita Marian, Socin. ſupra in reſp.Fogn.in 1.par.5 lib.Decretal.

rubr.n.5.& vide quod dixi in c.Ex parte, il primo ad finem, de offic.deleg.

De Simonia.

Cap. Mandato.

SVMMARIVM.

1 *ABbas venit appellatione Monachorum in materia indifferenti. & n.4.*

2 *Simonia ſolo affectu animi non committitur, ſed aliquo dato, vel recepto.*

3 *Diſpenſandi poteſtas eſt latè interpretanda. & n. ſeqq.vſque ad n 13.& n.33.*

Fallit in ſex caſibus, vt n 10.

5 *Beneficij nomen includit Rectorias, & dignitates. & n 37.*

Niſi obſtet intentio ſcribentis propter alterius præiudicium. n.7,& 42.

6 *Inferioribus expreſſis adiecta clauſula generali non veniunt ſuperiores.*

8 *Offendere plures difficilius eſt, quàm vnum.*

9 *Diſpenſandi poteſtas eſt beneficium datum diſpenſanti, & non delinquenti, & ideo largè interpretatur.*

10 *Beneficium Principis eſt latiſſimè interpretandum.*

11 *Maior pœnitentiarius diſpenſat in occultis etiamſi agatur de homicidio voluntario, & reualidat titulos beneficiorum.*

12 *Etiam in concurſu obtentorum ab inhabili ob cenſuram, vel miniſtrationem in cenſura. & n.61. & 62.*

13 *Maior Pœnitentiarius an poſſit reualidare titulos parochialium extra concurſum obtentarum. & n.33.vſque ad n.38.*

14 *Et an poſſit in quocumque caſu reualidare titulos parochialium in concurſu obtentarum non adiecta clauſula,* ſicut poſtquam cõcurrentibus ſatisfecerit,*&c.& n.38.vſque ad n.65.*

15 *Et an id poſſit cum præſcripta clauſula. & nu.65. vſque ad n.72.*

16 *Et an, & quomodo eadem clauſula ſit reducibilis ad praxim. & n 72.vſque in fin.*

17 *Parochialis Eccleſia ex iuſtitia eſt debita digniori inter probatos in concurſu ab examinatoribus ſynodalibus. & n.62. & ſeq.*

18 *Et poſtpoſitus poteſt appellare ab irrationabili iudicio Epiſcopi ex Bulla Pii V. & n.27.*

19 *Appellandi ius non competit, niſi indebitè, & contra iuſtitiam grauato. & n. ſeqq.*

20 *Appellatio eſt prouocatio iniquæ ſententiæ querelam continens.*

21 *Et illius vſus fuit inuentus ad corrigendum iudicantium iniquitatem, vel imperitiam.*

22 *Parochialem impetrans in concurſu tacendo ſuam inhabilitatem occultam, peccat contra iuſtitiam, & ad reſtitutionem tenetur. & n. ſeqq. vſque ad n.33.*

23 *Damnificans aliquem videtur ei auferri id, in quo ipſum damnificat.*

24 *Reſtitutio eſt actus iuſtitiæ commutatiuæ.*

25 *Pœnitentiaria non curat de iure euentuali, & ſecundario. & n.55.*

26 *Attendere non debemus quod fieri poſſit de facto, ſed quod fieri debeat de iure.*

28 *Oppoſitori habenti qualitates requiſitas competit ius*

conſiderabile, vt ei liceat appellare à denegata.
29 Impediens ne beneficium detur digniori in concurſu, reſtituere tenetur.
30 Impediens ex iniuſta cauſa ne præbenda detur ei, cui firmatum erat, vt daretur, tenetur ad reſtitutionem æqualis.
31 Sed ſi impediat ante quam id firmatum ſit, tenetur ad aliquam compenſationem arbitrio ſapientis.
32 Damnificans aliquem impediendo ne adipiſcatur, quod erat in via habendi, tenetur aliquam recompenſationem facere, ſecundum conditionem perſonarum, & negociorum.
33 Diſpenſatio eſt odioſa, & ſtrictè accipienda.
34 Diſpenſandi poteſtas ſuper beneficijs extenditur etiam ad beneficia curata vbi de nullius præiudicio agitur.
Aliàs ſecus. n. 41.
35 Beneficia conferendi facultas includit etiam curata.
39 Diſpenſandi poteſtas quando agitur de præiudicio alterius, quàm Principis concedentis, eſt odioſa, & reſtringenda.
40 Beneficij appellatione in materia odioſa, & reſtringibili non venit curatum.
43 Princeps in ſuis conceſſionibus, & reſcriptis nunquam intendit ius alteri lædere.
44 Pœnitentiaria non ſolet iuri quæſito derogare.
45 In reualidationibus titulorum ante Concilium Tridentinum apponebat clauſulam ſine alicuius præiudicio.
46 Et fructus male perceptos condonat ſine præiudicio illorum, quibus diſtributiones accreſcere, vel non decreſcere debent.
47 Interpretatio ſemper fieri debet excluſiua præiudicij tertij etiam verba impropriando.
48 Diſpenſandi poteſtas vtcumque ampla, & exuberans non extenditur in præiudicium tertij ſine derogatione regulæ de iure quæſito non tollendo.
49 Maioris Pœnitentiarij poteſtas reualidandi titulos beneficiorum an ſit ex ſui natura præiudicialis ad effectum, vt non intret regula de iure quæſ. non toll.
50 Gratia ſui natura præiudicialis non dicitur illa, quæ frequenter præiudicat, ſed illa, quæ præiudicat ſemper, & per neceſſe.
51 Parochiales Eccleſiæ in pluribus caſibus hic relatis conferuntur ſine forma examinis per concurſum.
52 Iura non adaptantur ad ea, quæ ſemel tantum, aut bis contigere poſſunt.
53 Maior Pœnitentiarius poteſt legitimare prolem, & condonare puellis violatis dotes obtentas à Confraternitatibus in præiudicium virginum.
54 Legitimatio prolis facta poſt obitum parentum non præiudicat venientibus ab inteſtato.
56 Reſtitutio eſt prioris ſtatus reparatio.
57 Reſtitutio facta per Papam vbi aliud non exprimitur, intelligitur fieri ſine iuris præiudicio alieni.
58 Retrotractio in gratioſis nunquam fit in præiudicium tertij, niſi aliud in literis exprimatur. & n. ſeqq.
59 Electio inualida ob occultam irregularitatem conualidatur per diſpenſationem.
60 Niſi ante diſpenſationem alius fuerit canonicè electus.
61 Maior Pœnitentiarius cur reualidet titulum beneficij in concurſu obtenti ab inhabili ex cenſura, vel illius violatione, non adiecta clauſula, fiet poſtquam ſatisfecerit. & n. ſeq.
62 Reualidatio beneficij in concurſu obtenti eſt ſui natura præiudicialis.
63 Diſpenſandi poteſtas non extenditur etiā ex maioritate rationis de vno caſu ad alium ſublata verborum ſignificatione non comprehenſum.
64 Irregularitas ex defectu difficilius tollitur, quàm irregularitas ex miniſtratione in cenſura.
66 Reſtitutio non eſt neceſſe, vt præcedat abſolutionem.
67 Datæ tempus non attenditur in mandatis de diſpenſando, vel conferendo quoad habilitatem impetrantis,
Habilitas ſufficit quando potentia explicatur ad actum. ibidem.
68 Reſtitutio dicitur facta qualitercumque ſatisfiat.
69 Clauſula, quatenus non tollatur ius quæſitum, reddit gratiam conditionalem, & ſtante præiudicio gratia à principio eſt nulla, nec conualeſcit ex ſatisfactione ſubſequuta.
70 Conditione purificata perinde eſt ac ſi diſpoſitio à principio fuiſſet pura.
71 Clauſula, ſine alicuius præiudicio, in literis tacitè ſubintelligitur, ſed non facit gratiam conditionalem.
73 Reſtitutio à male prouiſo in concurſu fieri poteſt compeditoribus in multis caſibus ſine vllo periculo detegendi delictum occultum.
74 Reſtituendi impotentia non extinguit ſubſtantiā obligationis, ſed ſuſpendit illius effectum in tempus, quo impedimentum ceſſauerit.
75 Reſtitutio quibus facienda ſit ab eo, qui in fraudem obtinuit beneficium in concurſu.

1 MANDATVM. Non ſummatur propter breuitatem, & varietatē lecturarum, ſed ſecundum Felin. ſic ſummari poteſt. In materia indifferenti appellatione Monachorum venit Abbas: hoc primo
2 ſimonia ſolo affectu animi non committitur, ſed aliquo dato, vel recepto: hoc dicit ſecundò.
3 In textu ibi; *Mandatum Apoſtolicum etiam ad Abbates extendi*. Nota ex hac litera poteſtatem diſpenſandi etiam latè interpretandam; nam hic mandatum fuit alicui, vt diſpenſaret cum monachis, qui per ſimoniam monaſterium ſunt ingreſſi, nulla mentione habita de Abbatibus; & tamen
4 hoc ad Abbates extenditur: nec mirum, quià Abbas monachus eſt, & ſub conſtitutione pœnali de monachis loquente includitur, vt in c. Quoniā, ſupra eodem: fortius ergo in fauorabili, arg. l. Cū quidam, ff. de liberis, & poſthum. ſecundum Ioan.
5 Andr. hic n. 3. Nec obſtat, quod beneficij nomen non includat Rectorias, vel Dignitates, vt cap. fin.
6 de præben & c. Cū in illis, eod. tit. lib. 6. & expreſſis inferioribus adiecta clauſula generali, *non veniant*
7 *ſuperiores*, c. Sedes, de reſcript. quoniam vt reſpōdet Hoſtien. hic n. 4. conſideranda eſt intentio ſcribentis, c. Super eo, de offic. deleg cum ſuis concord. quæ præualet voci, & ſcripturæ, c. Intelligentia, de verb. ſignific. fuit autem hæc intentio Papæ, vt tam Abbates, quàm monachi ſaluarentur & hoc reſpectu fit extenſio, vt inquit Innoc. multum ſuccinctè. In contrarijs verò fit reſtrictio, ne alij fiat præiudicium; & ne impediantur electiones. Nec obſtat ſi dicatur etiam in ſimplici beneficio

neficio fieri præiudicium, tum quia non eſt præiu-
dicium tale, de quo multum poſſit conqueri, cap.
Dilectus, ſupra de offic. Legat. tum quia frequen-
tius collatio ſimplicis beneficij cōſueuit ad vnum
ſpectare, electio verò ad plures: & difficilius eſt
8 plures, quàm vnum offendere, c. 2. de tempor. or-
dinat. tum quia illuſorium eſſet mandatum, ſi ſal-
tem ſimplex beneficium non includeret. Eſt ergo
interpretandum, vt aliquid operetur, c. Si Abba-
te, de verb. ſignific. c. In his, de priuileg. & eodem
modo reſpondetur ad c. Sedes, de reſcript. ſecun-
9 dum Hoſt. vel poteſt dici ſecundum Io. Andr. n. 3.
in fin. hanc poteſtatem diſpenſandi fuiſſe benefi-
cium datum diſpenſanti, nō delinquentibus; quod
patet, quia de illis nulla fuit facta nominatio, &
ideo largius interpretatur, facit c. Si cui, de præ-
ben. lib. 6. Sentit ergò Io. Andr. diſpenſationem ip-
ſam, quæ datur delinquentibus, tanquam odio-
ſam eſſe reſtringendam, ſed poteſtatem diſpenſan-
di, quæ datur ipſi diſpenſanti, eſſe largè interpre-
tandam: & concordant alij inferius citandi n. 33.

Aduerte tamen, quia hæc concluſio non videtur
hic plenè probari, quia ex mandato Papæ non fuit
conceſſa Epiſcopo noua poteſtas ad diſpenſandum
cum monachis ſimoniacè receptis, ſed tantùm
excitata poteſtas ordinaria eidem conceſſa per
Concilium generale, in c. Quoniam, ſupra eod. vt
patet ex hac litera ibi, *ſecundum Conſtitutionem
generalis Concilij diſpenſares*. Vnde hæc Decre-
talis nihil videtur probare de commiſſione, ſed
tantùm de poteſtate ordinaria diſpenſandi à iu-
re conceſſa, prout animaduertunt Aretin. in l. 2.
in princ. n. 1. ff. de ver. obligat. Fortunius in l. Gal-
lus, §. Et quid ſi tantū, à n. 156. ff. de liber. & poſth.
Nauar. in commen. huius cap. n. 3. Conar. in 4. De-
cretal. in 2. p. c. 8. §. 8. n. 9. qui etiam aduertit de
hac ordinaria poteſtate ad diſpenſandum loqui
cap. Per venerabilem, ſupra qui fil. ſint legit. dum
probat poteſtatem diſpenſandi circa maiora ex-
tendi etiam ad minora.

Sed poſſet reſponderi hanc Decretalem non
fuiſſe directam Epiſcopo; nam ex ſupraſcriptione
hoc non apparet, nec colligitur ex diſpoſitiua, ſed
tantùm dicitur, *mandato noſtro recepto vt diſpen-
ſares*: & gloſ. in figuratione caſus dicit: *Quidam
recepit in mandatis à Papa*, & gloſ. ſecunda ſimili-
ter dicit, *mandatum fuit alicui vt diſpenſaret*: nec
exprimit de Epiſcopo: ergo iſte fuit delegatus à
Papa. Nec refragantur illa verba, *ſecundum Con-
ſtitutionem generalis Concilij*: quia non referuntur
ad poteſtatem, ſed ad modum: vnde ſenſus non
eſt, vt diſpenſet iuxta facultatem, quam habet à
Concilio, ſed iuxta formam, & modum à Conci-
lio præſcriptum; & hoc ſenſu mandatum iſtud non
fuit excitatiuum iuriſdictionis ordinariæ, iuxta
tex. in c. Licet in corrigendis, ſupra de offic. Ordi-
nar. ſed fuit collatiuum poteſtatis delegatæ; & ſic
tex. benè probat concluſionem, quod poteſtas di-
ſpenſandi eſt fauorabilis, & latè interpretanda,
quia eſt liberalitas, & beneficium Principis nulli
noxium, quod largiſſimè interpretatur, l. fin. ff. de
conſtitut. Princip. c. Olim, infra de verbor. ſignific.
c. Cum dilectus, in fin. ſupra, de donat. quia in be-
neficijs, vt ibi dicitur, plena eſt interpretatio fa-
cienda; & hic notat gloſ. 2. Io. Andr. n. 3. Felin. n. 7.
dicens ad hoc ſemper allegari hoc cap. iuxta in-
tellectum Io. Andr.

Hanc cōcluſionem limita quinque modis, quos
hic proſequitur idem Felin. à n. 8. Primò ſcilicet,
dummodo militet eadem ratio, Secundò præter-
quam in cauſæ cognitione. Tertiò, niſi nomine-
tur perſona, cum qua eſt diſpenſandum. Quarto,
vt non extendantur ad defectus iure naturali in-
ductos. Quintò, niſi larga interpretatio eſſet con-
tra conſuetudinem approbatam. Adde tu ſextam
limitationem, quando ex lata interpretatione fie-
ret præiudicium tertio; de quo dic, vt tetigi ſupra
n. 7. & dicam plenius in quæſt. ſeq.

11 Poſito viuæ vocis oraculo Gregorij XV. quo
tribuitur facultas Maiori Pœnitentiario diſpen-
ſandi in occultis ſine relatione facienda Suæ San-
ctitati etiamſi in caſibus, in quibus ex Bulla Pij V.
reformationis officij Pœnitentiariæ eſt alloquen-
dus Summus Pontifex, etiam quod agatur de ho-
micidio voluntario, & de reualidatione titulorum
beneficiorum.

12 Item poſito alio oraculo Pauli V. quo eidem
Pœnitentiario conceditur, vt poſſit in occultis cō-
ualidare titulus beneficiorum in caſu, quo dicta
beneficia fuerint obtenta in concurſu, quando ta-
men inhabilitas prouenit ex aliqua cenſura, vel
quia illis irretitus impetrans miniſtrauit.

13 Dubitatur primò, An in quorumq; caſu Maior
Pœnitentiarius poſſit in occultis reualidare titu-
los parochialium Eccleſiarum extra concurſum
obtentarum, putà ex permutatione, aut reſigna-
tione vbi de nullius præiudicio agitur.

14 Secundò, An cum inhabili aliter, quàm ex cen-
ſura, vel miniſtratione in cenſura, qui in fraudem
obtinuit beneficium in concurſu, poſſit Maior Pœ-
nitentiarius diſpenſare, & eius titulum reualidare
non adiecta clauſula formularij, *fiat poſtquam
concurrentibus ſatisfecerit, vel cum eis concorda-
uerit*.

15 Tertiò, An poſſit huiuſmodi titulum reualida-
re cum præſcripta clauſula.

16 Quartò, An, & quomodo eadem clauſula ſit
reducibilis ad praxim.

17 Ad euidentiam præmittendum eſt parochialem
Eccleſiam ex iuſtitia eſſe debitam digniori inter
probatos in concurſu ab examinatoribus ſynoda-
libus, quia Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. de re-
format. c. 18. verſ. Peracto, præcipit vt eidem di-
18 gniori, & non alteri collatio Eccleſiæ fiat: & ex
Bulla 33. Pij V. In conferendis, §. 7. magis idoneus
poſtpoſitus poteſt appellare à mala Epiſcopi ele-
ctione, & prouocare electum ad nouum examen,
& conſtito de Epiſcopi irrationabili iudicio paro-
chialis eidem poſtpoſito eſt conferenda. Et Sacra
Congregatio Concilij meo tempore multoties vo-
cauit concurrentes Romam an nouum examen
19 ſubeundum. Ius autem appellandi non competit,
niſi indebitè, & contra iuſtitiam grauato, l. 1. ff. de
inoffic. teſtam. c. Non ſolent, 2. q. 6. c. Super eo, de
20 offic. deleg. cum appellatio ſit prouocatio iniquæ
ſententiæ querelam continens, l. Præfecti, ff. de
21 minor. gloſ. Vnica in c. 1. 2. q. 6. Et illius vſus fuit
inuentus ad corrigendam iudicantium iniquitatē,
vel imperitiam, l. 1. in princ. ff. de appellat. & ne ap-
pellans maneat oppreſſus indebitè, c. Suggeſtum,
& c. Cum ſpeciali, §. Porro, ſup. de appell. Præpoſ. in
rubrica, eodem tit. n. 15. & 68. Ex quo neceſſariò
22 ſequitur, vt præelectus ab Epiſcopo in concurſu,
qui per fraudem tacendo occultam ſuam inhabili-
tatem; & fingendo ſe capacem præripuit paro-
chialem magis idoneo, peccauerit contra iuſti-

tiam commutatiuam; ac proinde ad reſtitutionē
teneatur, cap. Si quis de clericis, 12.q.2, cap.1. &
cap. fin. de iniur. & dam. dat. l.1.ff. de his, qui de-
iecer. vel effud. & eſt communis theorica Canoni-
ſtarum in regula Peccatum, de regul. iur. lib. 6. &
Theologorum in 4. ſent. diſtinct. 15. & in 2.2.q.62.
23 [Nam (vt inquit ibidem S. Thom. art. 4. in corp.)
Quicumque damnificat aliquem, videtur ei auferre
re id, in quo ipſum damnificat] Damnum enim
dicitur ex eo, quod aliquis minus habet, quàm de-
bet habere, ſecundum Philoſoph. in 5. Ethicor. c. 4.
24 Et ideo tenetur ad reſtitutionem, quæ eſt actus iu-
ſtitiæ commutatiuæ, vt idem docuit eadem q. 62.
art. 1. & à fortiori notat gloſ. in reg. Peccatum, in
ver. Abbatum, de reg. iur. lib 6. dicens: [Pone
nihil abſtuli, ſed iniuſtè damnum dedi, ex quo ni-
hil ad me venit, teneor reſtituere damnum paſſo,
aliàs non remittitur peccatum.]
25 Nec dicatur ius, quod habet dignior ex con-
currentibus, eſſe euentuale, & ſecundarium, de
quo non curat S. Pœnitentiaria, vt inquit Sarnen.
in reg. de non toll. ius quæſ. qu. 3. cum poſſit con-
tingere, vt poſtpoſito digniore: Epiſcopus alium
26 præeligat. Nam reſpondetur in hoc non eſſe atten-
dendum quid Epiſcopus facere poſſit de facto, ſed
quid facere debeat de iure, cap. Cum cauſam, verſ.
Quia igitur, non debemus attendere, de elect. cum
concordantibus, de quibus ibi in gloſ. 1. De iure
autem debet omnino præeligere digniorem, eiq;
& non alteri Eccleſiam conferre, vt initio dixi-
mus. Quod & iure veteri ſancitum erat, vt c. Li-
cet ergo, & cap. Illud, 8.q.1. cap. Vnum omnium,
§. Nunc autem, 25. diſt. cap. Viliſſimus, 1. qu. 1. cap.
Metropolitano, in fin. 63. diſt. cap. Quoniam, de in-
repatr. alioquin eligens dignū poſthabito dignio-
ri mortaliter peccat, nec eſt orandum pro ipſo, vt
inquit Butr. in cap. Inter cætera, num. 5. de offic.
Ordinar. & ante eum Feder. de Senis conſ. 95. n. 1.
de communi, Decius in cap. Conſtitutis, il ſecon-
27 do, nu. 6. & 12. de appellat. Et quamuis iure com-
muni inſpecto electio de digno omiſſo digniori
non ſit retractanda cap. Monaſterium, 16.q.7. gloſ.
communis in d.c. Conſtitutis, in ver. Magis vtilem,
S.Thom. in 2.2.q.63. art. 2. ad 3. & in vim Concilij
Tridentini ex ſententia S. Congregationis non li-
ceat appellare à mala Epiſcopi electione, eo quod
S. Synodus voluerit in hoc deferre iudicio Epiſco-
pi, qui ex varijs animi ſui motibus ſe informare
potuit, vt in cap. In præſentia, in princ. de renunc.
Rota deciſ. 29. num. 4. de reſcript. in antiq. Achil.
deciſ. 1. num. 4. de Confeſſ. & deciſ. 654. part. 4. di-
uerſ. & coram Gregor. XV. deciſ. 11. num. 6. tamen
poſtea ſuperuenit prœallegata Bulla Pij V. quæ vt
parochiales eccleſiæ non ſolùm dignis, ſed magis
idoneis repertis in concurſu cōferantur, noluit in
hoc deferre Epiſcopi iudicio, ſed tribuit poſtpoſi-
to ius appellandi à mala Epiſcopi electione man-
dauitque eam retractari per iudicem appellatio-
nis conſtito de irrationabili iudicio, & eccleſiam
conferri magis idoneo, vt oſtenſum eſt ſupra n. 18.
Quare ius, quod habet magis idoneus ad paro-
chialem eccleſiam non eſt euentuale, nec ſecun-
darium, ſed omnino certum, & primarium; quia
collatio non eſt libera, ſed Epiſcopus ex iuſtitia
tenetur conferre digniori, & ſi de facto non confe-
rat, non ideò minus parochialis eſt illi de iure de-
28 bita; & ita quod ſtante Conſtitutione Apoſtolica,
vt beneficium debeat conferri magis idoneo, &
qualificato, ex ſola oppoſitione ſit acquiſitum ius
conſiderabile oppoſitori habēti qualitates requi-
ſitas, ita vt liceat ei appellare à denegata colla-
tione, & Superior debeat compellere, vt iuxta te-
norem Conſtitutionis fiat collatio, pluries reſoluit
Rota, vt apud Put. deciſ. 253. lib. 3. & dec. 100. eod.
lib. & deciſ. 235. lib. 2. & coram Duran. deciſ. 370.
29 num. 2. & 3. & ſequitur Nauarr. in Manuali c. 17.
n. 74. dicens: [Quando ex ſtatuto beneficia dan-
tur per concurſum digniori ex concurrentibus, ſi
ſatis ſunt in id qualificati, & aliquis impediuit, ne
darentur legitimis concurrentibus, reſtituere te-
netur, quia illi iam ius quoddam perfectum ac-
quiſiuerant ad petendum, vt alicui ex ipſis daren-
30 tur.] Quod validiſſimè confirmatur ex doctrina
D. Thomæ ab omnibus recepta in 2. 2. quæſt. 62.
art. 2. ad 4. vbi ait: [Si firmatum ſit, vt alicui de-
tur præbenda, & aliquis propter indebitam cau-
ſam procuret, vt reuocetur, idem eſt, ac ſi iam ha-
bitā ei auferret; & ideo tenetur ad reſtitutionem
æqualis.] Quinimo ſecundum eum ibid. [Si quis
iniuſtè impedit, ne præbenda detur digno, conſu-
lens, vt non detur, etiam ſi id faciat ante quam
ſit firmatum, quod ei detur, tenetur nihilominus
ad aliquam recompenſationem penſatis conditio-
nibus perſonarum, & negotij ſecundum arbitrium
ſapientis.] Quod ipſum prius docuerat in 4. ſent.
32 diſtinct. 15. q. 1. artic. 5. qu. 2. ad 3. Et generaliter vt
idem ait, dicta quæſt. 62. art. 4. in corpor. [Si quis
damnificet aliquem impediendo ne adipiſcatur
quod erat in via habendi, quamuis tale damnum
non oporteat recompenſare ex æquo, quia minus
eſt habere aliquid virtute, quàm habere actu, &
qui eſt in via adipiſcendi aliquid, habet illud ſo-
lùm ſecundum virtutem, vel potentiam: tenetur
tamen aliquam recompenſationem facere, ſecun-
dum conditionem perſonarum, & negotiorum.]
Si igitur ex ſententia D. Thom. & cōmuni ex hoc
ſolo, quod quis ſuis perſuaſionibus auertit Præla-
tum à collatione beneficij, tenetur ad recompen-
ſationem licèt ipſe perſuadens nihil acceperit, &
damnum paſſus non habeat ius certum, ſed tantū
ſit in via ad beneficiū aſſequendum: quantò ma-
gis tenebitur ad recompenſationem ille, qui non
ſolùm in cauſa eſt, vt magis idoneus nō conſequa-
tur beneficium ſibi debitum ex iuſtitia, ſed etiam
illud per fraudem occupat? hoc enim caſu tene-
tur ad reſtitutionem ex duplici capite, videlicet
ratione acceptionis, ideſt damni ex iniuſta cauſa
illati, & ratione rei acceptæ, ſecùndum ea, quæ
docet idem S. Thom. d. qu. 62. art. 6. & ibi magi-
ſtraliter Caietan.
33 His præhabitis, ad primum dubium breuiter
reſpondetur Maiorem Pœnitentiarium in occul-
tis poſſe indiſtinctè reualidare titulos parochialiū
extra concurſum obtentarum, quia etſi diſpenſa-
tio ipſa tamquam vulnerans ius cōmune ſit odio-
ſa, & ſtrictè accipienda, c. 1. §. Ille, de filijs Preſ-
byter. lib. 6. Creſcent. deciſ. 1. num. 1. de priuileg.
tamen diſpenſandi poteſtas, quę nulli eſt pręiudi-
cialis, niſi ipſi concedenti, eſt fauorabilis, & la-
interpretanda, vt efficaciter probat hęc Decret
inducendo eam, vt dixi ſupra à n. 3. vſque ad
ſecundum intellectum Io. Andr. num. 3. in fin
quo concordant Butr. nu. 3. in fin. cum quo con-
cordant Butr. num. 5. Cardin. in 1. oppoſ. Abb. n. 3.
& 5. & reliqui omnes, gloſ. in cap. Dudum, in ver.
34 Beneficia, de pręben. lib. 6. Et propterea pote-
ſtas

ſtas attributa M. Pœnitentiariæ in oraculo Gregorij XIV. diſpenſandi ad beneficia, ſeu reualidãdi titulos beneficiorum extenditur etiam ad beneficia curata, in quibus non agitur de alicuius præiudicio, Io. de Anan. in cap. fin. num. 5. ibi, Tu conſidera, de cler. pugnan. in duello, Felin. in cap. Poſtulaſti, num. 11. in 4. limitat. verſ. Adde etiam iſtis, de reſcript. Ripa in cap. Ad aurea, num. 20.
35 eod. tit. Et eſt ſimile in facultate conferendi beneficia, quæ includit etiam curata, Paul. de Leazar. & Lap. Abb. in d. c. Dudum, de præben. lib. 6. ibi etiam Gemin. col. 2. ante medium verſ. Et ex his infertur, & Franc. num. 13. & 14. Dec. in rubr. de reſcript. num. 36. Felin. loco citato.

36 Vnde & Vicarius, cui ab Epiſcopo data eſt facultas conferendi beneficia, poteſt conferre etiam curata, Gemin. in c. vlt. in fin. & ibi etiam Franc. num. 3. de offic. Vicarij, lib. 6. Felin. in c. Cauſam quæ, n. 14. de reſcript. Lap. allegat. 84. Staphil. in tit. de modo, & forma impetrandi, §. Circa tertiũ, num. 3. Rota deciſ. 7. de offic. Vicar. aliàs 437. in
7 Antiq. & deciſ. 2. eod. tit. in Antiquior. Et eſt ratio, quia beneficiorum nomine in materia fauorabili etiam curata continentur, vt cap. penult. de ver. ſignif. gloſ. in cap. Cum in illis, in ver. Prouideri, vbi etiam Franc. num. 5. in 4. col. verſ. Secundò verò caſu principali, de præben. lib. 6. & dictũ eſt ſupra num. 5. Et quamuis Abb. in d. cap. final. num. 5. de cler. pugnan. in duello, ſentiat facultatem diſpenſandi circa beneficia per Papam alicui conceſſa intelligi de ſimplicibus: tamen in hoc non videtur vlterius immorandum, quia prima opinio tamquam verior, & communior iam fuit ſemel, atq; iterum approbata in Signatura S. Pœnitentiariæ, & quotidie practicatur: nam quotieſcumque petitur reualidatio beneficij curati, ſolemus percunctari, an illud fuerit obtentum extra concurſum; & tunc non reuocatur in dubium facultas Maioris Pœnitentiarij, ſed de pleno conceditur reualidatio.

Ad ſecundum dubium videtur reſpondendum extra caſum inhabilitatis ex cenſura, vel miniſtratione in cenſura, Maiorem Pœnitentiarium non poſſe reualidare titulus beneficiorum in concurſu obtẽtorum, niſi cum prædicta clauſula, *Si & poſtquam*, &c. Præcipuum fundamentum eſt, quia poteſtas diſpenſandi quando agitur de præiudicio alterius, quàm ipſius Principis concedentis, odioſa eſt, & reſtringenda, Butr. in cap. Per venerabilem, num. 13. Qui filij ſint legit. & ibi etiam Alex. de Neuo, num. 52. & Præpoſ. in §. Quod autem, n. 23. in fin. Felin. in d. cap. Poſtulaſti, num. 11. verſ. Secundus caſus, de reſcript. & in cap. At ſi clerici. §. De adulterijs, nu. 9. & ibi etiam Alex. de Neuo num. 15. & 23. de iudic. Alciat. in l. 2. in princip. num. 51. verſ. Fallit 4. ff. de verb. obligat. vbi alios citat Couar. in 4. Decretal. in 2. par. c. 8. §. 8. n. 9. & alibi paſſim DD.

In materia autem odioſa, & reſtringibili beneficij appellatione non venit Curatum, vt eſt caſus in d. cap. Cum in illis, de præb. lib. 6. & ibi notat Anchar. in 3. notab. Abb. in cap. final. in 2. not. de præben. gloſ. in cap. Si eo tempore, in ver. Cum cura, de reſcript. lib. 6. & ibi Anchar. in principio, Dec. in rubr. eod. tit. num. 35. & conſequenter poteſtas diſpenſandi circa beneficia, ſeu reualidandi titulos beneficiorum ex oraculo Gregorij XIV. non includit beneficia curata in concurſu obtenta, in quibus agitur de præiudicio concurrentiũ, ſed ne fiat illi præiudicium, reſtringitur ad beneficia non curata, ſicut facultas conferendi beneficia, quam Papa dat alicui, non extenditur ad curata, quando alteri præiudicatur: ita in terminis Gemin. in cap. Dudum, num. 14. de præben. lib. 6. Felin. in prædicta Decretali Poſtulaſti, num. 11. in 2. caſu, verſ. Quam tandem firmat de reſcript. Rebuf. in forma Vicariatus, num. 113 & 114. Garz. de benef. par. 1. cap. 6. num. 45. & ſentiunt Hoſtien. & Io. Andr. ſupracitati num. 7. Quemadmodum nec extenditur ad beneficium alteri debitum, Put. deciſ. 35. lib. 2. Ex quibus patet apertiſſimè facultatem reualidandi titulos beneficiorum nullatenus extendi ad beneficia curata in concurſu obtenta, quæ ex Concilio Tridentino, & Bulla Pij V. ſunt alteri debita, ſcilicet digniori inter probatos
43 ab examinatoribus ſynodalibus. Ratio huius cõcluſionis eſt, quia Princeps in ſuis conceſſionibus, & reſcriptis numquam intendit ius alterius lædere, l. Nec accuſ. ibi: [Nec in cuiuſquam iniuriam beneficia tribuere moris eſt noſtri.] C. de emancip. liber l. 2. §. Merito, ff. Ne quid in loco publ. l. Impuberi, ff. de adminiſtrat. tutor. l. Sed cum ab hærede, ff. Ad Trebell. c. Ex tuarum, de vſu pall. vbi gloſ. in ver. Permittat, cap. Ad aures, verſ. Cum non ſit intentionis noſtræ, de reſcript. cap. Super eo, ibi: *Non tamen eſt noſtræ intentionis*, & cap. Ex parte, il primo, ibi: *Si memores fuiſſemus*, &c. de offic. Delegat. & plures gloſſas allegat Felin. in cap. Cauſam quæ, num. 10 verſ. Et generaliter, de
44 reſcriptis, Rot in Antiquior. deciſ. 2. num. 1. de renunciat. Vnde nec Pœnitentiaria cõſueuit iuri quæſito derogare, vt atteſtatur Sarnen. in reg. de iure quæſit. non tollen. quæſt. 3. num. 4. verſ. Et ſe-
45 cundum iſtam opinionem. Et propterea ante Concilium Tridentinum in reualidationibus titulorũ ſemper apponebat clauſulam, *ſine alterius præiudicio*, vt patet in formulario de anno 1542. fol. 336. Q ininio eam clauſulam apponebat etiam in rehabilitatione Regularium ad officia, & digni-
46 tates. Et Vrbanus VIII. in ſua Bulla Regimini, §. 3. dum in occultis tribuit M. Pœnitentiario facultatem condonandi fructus malè perceptos, ſimiliter adiecit clauſulam, *Sine præiudicio illorum, quibus diſtributiones accreſcere, vel decreſcere de-*
47 *bent*. Mens igitur Papæ ſemper intelligitur ea eſſe, vt ius tertij non lædatur; & ita fieri debet interpretatio facultatum, etiamſi verba eſſent impropríanda, cap. Super eo, de offic. Delegat. Gemin. in cap. Dudum, colum. 2. circa med. verſ. Contra dictum Lapi, de præben. lib. 6. Roman. conſ. 334. num. 1. verſ. Secundò idem probatur, Ruin. conſ. 123. poſt num. 12. lib. 3. Iaſ. in l. Ex facto, in 4. notab ff. de vulgar. & pupillar. Bolognet. conſ. 2. num. 38. Quod præcipuè locum habet poſt regulam de iure quæſit. non toll. quia debet nominatim fieri mentio, & indiuidua derogatio regulæ, vt optimis fundamentis reſoluit Rota apud Cæſar. de Geaſſis, deciſ. 9. alias 3. de reſcript. & deciſ. 1. num. 10. de ver. ſignif.

Nec releuat, quod facultas reualidandi titulos beneficiorum, de qua in oraculo Gregorij fit valde ampla, & exuberans, cum tribuatur etiam in caſibus, in quibus ex Bulla Pij V. sũmus Pontifex eſt alloquendus; quoniam reſpondetur hæc verba reſtringi ad tres caſus expreſſos in ead. Bulla Pij V. videlicet ad irregularitatem ex homicidio

voluntario, ſimonia ſcienter contracta, & publicis
criminibus, ſuper quibus voluit Romanum Pon-
tificem eſſe conſulendum à Maiore Pœnitentiario,
vt legitur in Bulla; ac proinde reualidandi facul-
tas propter illa verba oraculi nequaquam exten-
di poteſt ad parochiales in concurſu obtentas in
præiudicium concurrentium.

48 Sed eſto verba oraculi eſſent vniuerſalia, & præ-
gnantia; nihilominus non extenderentur ad tol-
lendum ius alteri quæſitum ſine derogatione re-
gulæ, quia vt formaliter dixit Rota apud Cardi-
nalem Seraph. deciſ. 1082. n. 6. & ſeqq. [Papa non
cenſetur velle iuri alterius derogare quibuſcum-
que vtatur verbis, & clauſulis, niſi expreſsè dero-
get regulæ; imo nulla alia formula poteſt intro-
duci, per quam poſſit dici conſtare de mente Pa-
pæ volentis tertio præiudicare, niſi faciat regulæ
mentionem, quia proteſtatio, quam Papa facit in
regula tollit eius conſenſum, & voluntatem ab
actu gerendo, vbi ei non derogatur.] Hactenus
verba deciſionis: & ita prius dixerat Sarnen. in
procœmio regulæ, q. 5. nu. 3. & tenuit Rota in Bur-
gen. iuris ſepeliendi coram Cæſare de Graſſis, 10.
Iunij 1575. quæ habetur in tit. de reſcript. dec. 9.

Supereſt nunc, vt ſatisfiat nonnullis difficulta-
tibus, quæ in contrarium excitantur.

49 Opponitur enim primò, quod facultas reuali-
dandi titulos parochialium ſit præiudicialis ex ſui
natura, quia parochiales vt plurimum conferuntur
præuia forma examinis per concurſum à Concilio
Tridentino præſcripta; & iura adaptantur ad ea,
quæ frequenter accidunt, non quæ rarò, l. Nam
ad ea, ff. de leg. in gratia autem ſui natura præiu-
diciali non requiritur derogatio regulæ de iure
quæſit. non tollen. Rot. deciſ. 15. in fin. de offic. de-
leg. & deciſ. 6. de caui. poſſeſ. & propriet. in nouis, &
in recent. deciſ. 174. n. 1. 2. & 3. p. 1. Seraph. dec. 762.
n. 4. & deciſ. 1445. n. 6. & alij paſſim.

At reſpondetur, hanc theoricam non applicari
caſui noſtro duplici ratione. Prima eſt, quia in
oraculo Gregorij IV. non legitur facultas reuali-
dandi titulos parochialium, ſed tantummodo re-
ualidandi titulos beneficiorum. Hæc autem fa-
cultas quando agitur de præiudicio tertij, non ex-
tenditur ad beneficia curata, vt clarè oſtenſum eſt
ſupra à n. 39. nemo autem dixerit facultatem con-
ferendi beneficia non curata, quæ per concurſum
non conferuntur, eſſe præiudicialem ex ſui natu-
ra, cùm potius nemini præiudicium afferat. Se-
cunda ratio eſt, quia dato, & non conceſſo, quod
in prædicto oraculo explicitè contineretur facul-
tas reualidandi titulos parochialium; nihilomi-
50 nus hæc gratia non eſſet dicenda præiudicialis ex
ſui natura: quandoquidem gratia ſui natura præ-
iudicialis non dicitur illa, quæ frequenter præiu-
dicialis, ſed illa tantùm, quæ naturaliter, & in-
trinſecè implicat præiudicium, & quæ ſemper præ-
iudicat, & perneceſſe, ita ut ſola gratia ſecum af-
ferat præiudicium in neceſſariam conſequentiam,
vt in exemptione à decimis, in exemptione à iu-
riſdictione, in derogatione, & commutatione vl-
timæ voluntatis, in diſmembratione, vnione, &
conſimilibus, in quibus Papa ex ſola gratia intel-
ligit præiudicium; & cum de illius poteſtate du-
bitari non poſſit; & de voluntate conſtet ex natu-
ra ipſius gratiæ, meritò non requiritur derogatio
regulæ, vt egregiè declarat Rota in Bononien.
Vſusfructus, 23. Maij 1625. verſ. Non obſtat quod
hæc gratia, coram Coccino, & in recent. deciſ. 11.
n. 25. p. 6. & deciſ. 17. n. 1. p. 1. Caſſador. deciſ. 1. de
priuileg. Seraph. deciſ. 1445. nu. 6. & deciſ. 762. At
51 reualidatio tituli parochialium non eſt huiuſmo-
di, quia plurimi ſunt caſus, in quibus parochiales
conferantur abſque forma examinis per concur-
ſum, ſcilicet in reſignationibus, in permutationi-
bus, in parochialibus ad Papam deuolutis, in pa-
rochialibus vnitis, in parochialibus regularibus,
in parochialibus iuriſpatronatus laicorum: item
in parochialibus, quæ quotidie in Dataria impe-
trantur certo modo, puta ob non factas publica-
tiones, ob non ſeruatam formam examinis per
concurſum, ob non factam dimiſſionem iuxta
Extrauag. Execrabilis, ob non delationem habi-
tus, & tonſuræ, propter hæreſim, propter ſimoniã,
& in alijs pluribus. Qui caſus omnes ſi in vniuer-
ſum conferantur cum illis, in quibus requiritur
concurſus abſq; dubio frequentiores apparebunt;
& cõſequenter non applicatur regula dictæ l. Nam
ad ea, ff. de legib. quia facultas reualidandi titulos
parochialium intelligenda eſt de parochialibus,
quæ conferuntur ſine concurſu, quod frequentiſ-
ſimè accidit; & ſic huiuſmodi facultas non eſt ſui
52 natura præiudicialis: & eo magis, quia textus in
d. l. Nam ad ea, intelligitur de his, quæ ſemel tan-
tùm, aut bis poſſunt contingere, vt patet ex l. ſeq.
vbi dicitur: Quæ verò ſemel, aut bis accidunt,
contemnunt legiſlatores, & in l. Iura, ff. eod. dicit
textus: iura ex ijs, quæ forte vno aliquo caſu ac-
cidere poſſunt, non conſtituuntur, & gloſ. in l. Ex
ijs, eod. tit. ponit exemplum de Lazaro reſuſcita-
to; & ita hæc iura declarat Albericus in l. Si nunquam,
C. de legitimis hæredibus. At Parochiales Eccle-
ſiæ ſine concurſu non ſemel tantùm, aut bis, ſed
frequentiſſimè conferuntur, vt dictum eſt, & ideo
facultas reualidandi hos titulos non apparet quo-
modo dici poſſit ſui natura præiudicialis ex regula
d. l. Nam ad ea: quæ tamen dicta ſint ex abun-
danti, quia in oraculo Gregorij non continetur
hæc facultas reualidandi titulos parochialium,
niſi per extenſionem, quæ quidem extenſio fieri
non poteſt quando agitur de præiudicio tertij, vt
ex dictis conſtat.

53 Opponitur ſecundò, Pœnitentiaria diſpenſat in
matrimonio contracto cum legitimatione prolis
in præiudicium legitimorum, & venientium ab
inteſtato. Item condonat puellis violatis dotes
obtentas à Confraternitatibus cum præiudicio
virginum. Cur ergo ſimiliter non conualidet ti-
tulos parochialium in præiudicium cõcurrentiũ?

At facilis eſt reſponſio, quia in prædictis duo-
bus caſibus Pœnitentiaria expreſſam habet facul-
tatem à Summo Pontifice: nam quoad legitima-
tionem prolis habet oraculum Gregorij XIV. §. 2.
& quoad condonationem dotium habet oraculũ
Pauli V. de menſe Maij 1617. & cum hæ duæ fa-
cultates ex ſui natura videãtur præiudiciales, quia
non poteſt legitimari proles, quin fiat aliquod
præiudicium venientibus ab inteſtato, nec poſſunt
condonari dotes puellis corruptis, quin præiudi-
cetur virginibus: vtique Papa cenſetur voluiſſe
tertio præiudicare, & ſic non intrat regula de iure
quæſ. non toll. At ſecus eſt in reualidatione tituli
beneficiorum, quia hæc facultas poteſt verificari
in beneficijs non curatis, vel etiam curatis extra
concurſum obtentis, in quibus nulli fit præiudi-
cium, vt iam diximus.

Præ-

54 Præterea ſecundum opinionem, quæ veriſſima eſt, & communiter tenetur, legitimatio prolis non præiudicat agnatis quando fuit facta poſt obitum parentum; & ſic quando fuit ius quæſitum venientibus ab inteſtato, vt tenent communiter Canoniſtæ in c. Per venerabilem, Qui filij ſint legit. vbi in ſpecie Butr. nu. 13. & alij ſupracitati nu. 39. Bald. conſ. 361. num. 2. verſ. Sed quidquid ſit lib. 5.

55 Quod ſi legitimatio fiat ante obitum parentum, tunc ius venientium ab inteſtato eſt omnino incertum, & euentuale, quia fieri poteſt, vt prædecedant parentibus, vel vt parentes faciant teſtamentum. Et idem dicendum de virginibus quo ad dotes, quarum ius eſt prorſus incertum, & euentitium, de quo non curat S. Pœnitentiaria, vt inquit Sarnen. ſupracitatus n. 25. at ius, quod habet magis idoneus in concurſu ad parochialem Eccleſiam eſt certum, & primarium, vt initio oſtendimus, & ideo hæc ſimilia ad rem non pertinent.

6 Opponitur tertiò, quando Princeps abſtergit maculam reſtituendo aliquem ad famam, vel ad bona, tunc non conſideratur præiudicium tertij, quia reſtitutio eſt prioris ſtatus reparatio, & reſtitutos in priſtinũ ius reducit, arg. c. Nos Sanctorũ, & c. Iuratos, 15. q. 6. & c. Quia diligentia, de elect. & cap. Si quem, in fin. 2. q. 3. & l. 1. C. de ſent. poſſ. Ergo ſimiliter vbi Maior Pœnitentiarius auctoritate Apoſtolica diſpenſat ſuper irregularitate abſtergendo maculam per diſpenſationem; fit reſtitutio in primæuum ſtatum, nec habetur ratio præiudicij alieni.

7 Sed hanc obiectionem ſoluit tex. rotundus in cap. Quamuis, de reſcrip. lib. 6. vbi eſt expreſſum, quod reſtitutio facta per Papam nihil operatur in præiudicium eius, cui ante reſtitutionem fuit ius quæſitum; nec fit retrotractio ad primæuum tempus, quia, vt ibi dicitur, talis reſtitutio, vbi aliud non exprimitur, intelligitur fieri ſine iuris præiudicio alieni: & ita ibi eſt caſus ſecundum Io. And. Anchar. Gemin. Franc. & omnes in ſumm. textus, & firmant Abb. in cap. 5. in primo not. de Paroch. Oldrad. conſ. 325 n. 8. verſ. Præterea, Feder. de Sen. conſ. 26. nu. 2. verſ. Item excluſus, plenè Caſtillion conſ. 8. per totum, maximè nu. 9. Fulgoſ. conſ. 143. per tot. Socin. Senior. conſ. 32. nu. 23. lib. 1. Ioan. de Anania conſ. 31. nu. 6. generaliter enim in gratijs nunquam fit retrotractio in præiudicium iuris tertio quæſiti, niſi in literis hoc exprimatur, vt in gratia Perinde valere, d. c. Quamuis, & cap. Si pro te, vbi tex. optimus, de reſcrip. lib. 6. & ibi plenè Gemin.

Et hinc fit, vt ſi diſpenſetur cum illegitimo, vel irregulari occulto, quamuis conualidetur electio de ipſo per Capitulum celebrata, quia per diſpenſationem omnia reformantur, vt poſt Innoc. & Hoſtien. notat Abb. in cap. Niſi, nu. 16. de renunc. tamen ſi medio tempore alius fuerit electus, licèt poſtea per diſpenſationem macula ſit ſublata: nihilominus diſpenſatio non retrotrahitur ad tempus primę electionis in pręiudicium ſecundi electi, vt determinat Innoc. in cap. Dodum, il primo in fine, de elect. Speculator in tit. de abolit. & purgar. §. Nunc de Epiſcoporum diſpenſatione, verſ. Sed pone clericus accuſatus, &c. quos refert, & ſequitur Archidiac. in cap. Si quis de miniſterijs, in fin. 50. diſt. Alia plura exempla, in quibus non fit retrotractio in præiudicium iuris tertio quæſiti, congerit Cardin. conſ. 105. à n. 9. verſ. In contrarium.

61 Opponitur quartò, quando Pœnitentiaria reualidat titulos parochialium in concurſu quoad inhabiles ex cenſura, vel cenſuræ violatione non apponit illam clauſulam, *Fiet poſtquam ſatisfecerit, &c.* ergo longè minus debet illam apponere quoad inhabiles ex alijs defectibus; nam inhabilitas ex cenſura, vel illius violatione cum peccato contrahitur, cap. Nemo Epiſcoporum, 11. q. 3. & infra de cler. excom. miniſtr. per totum: inhabilitas verò ex alijs defectibus multoties contingit ſine vlla culpa, vt irregularitas ex defectu lenitatis, ex defectu natalium, ex bigamia, & huiuſmodi; vnde abſurdum videtur, vt durius agatur cum his, qui culpa vacant, & ſunt potius digni maiori indulgentia.

62 Verum hæc difficultas facilè ſoluitur, quoniam in primo caſu idcirco Pœnitentiaria non apponit illam clauſulam, quia ſpecialem habet facultatem ex oraculo Pauli V. reualidandi titulos in concurſu quantum ad inhabiles ex cenſura, vel violatione cenſuræ; & cum hæc facultas ex ſui natura ſit præiudicialis, & Papa intellexerit præiudicium ex ſola gratia, quia non poteſt reualidare titulus beneficij in concurſu obtenti, quin fiat pręiudicium competitoribus: meritò Papa cenſetur voluiſſe illis præiudicare, & conſequenter in eo caſu non debet apponi illa clauſula, *fiet poſtquam*; prout etiam ſeruat Dataria. At ſecus eſt quando inhabilitas prouenit ex alijs defectibus; quia tunc non reperitur data expreſſa facultas reualidandi titulos parochialium in concurſu; & ideo neceſſaria eſt illa clauſula excluſoria præiudicij competitorum.

Et hinc ſumitur validiſſimum fundamentũ pro hac ſententia: nam cum bon. mem. Cardin. Burghes. tunc Maior Pœnitentiarius petijſſet à Sũmo Pontifice auunculo ſuo facultatem reualidandi titulos parochialium in concurſo obtentarum in quocumque caſu, Sanctitas Sua noluit ita generaliter hanc facultatem impertiri, ſed eam conceſſit, & quidem maxima cum difficultate in ſolo caſu inhabilitatis ex cenſura, vel miniſtratione in cenſura; in alijs verò caſibus expreſsè illam denegauit, vt atteſtantur qui hac de re cum Pontifice egerunt: vnde neſcitur qua ſecuritate conſcientiæ nos poſſimus facultatem ſic limitatam extendere ad inhabilitates ex alio delicto, vel defectu prouenientes.

Nec dicatur hoc indultum fuiſſe impetratum per errorem, eo quod Cardinalis Burgheſius non crederet ſe habere hanc facultatem reualidandi titulos beneficiorum in concurſu obtentorum: imo enim hanc facultatem non habebat, vt clarè oſtenſum eſt ſupra; & ideo eam petendo non errauit: & ſanè abſonum videtur ſentire tot viros doctrina, & prudentia inſignes, qui tunc temporis erant in Prætorio S. Pœnitentiariæ, & de quorum conſilio, & aſſenſu negocium fuit geſtum, in re tam graui turpiter *hallucinatos* fuiſſe: nam turpe eſt ignorare ius, in quo quis verſatur, dicit textus in l. 2. §. Seruios, ff. de origin. iur. & eo magis, quia facultas reualidandi titulos beneficiorum fundatur tota in oraculo Gregorij XIV. & incredibile eſt tantos viros non intellexiſſe vim prædicti oraculi.

Ad ponderationem verò, quod maior ſit ratio reualidandi ſine prædicta clauſula titulos beneficiorum in concurſu obtentorũ ſi inhabilitas pro-

neniat

ueniat ex defectu, quàm ſi proueniat ex cenſuris,
63 vel violatione cenſurarum. Reſpondetur facultatem
diſpenſandi in vno caſu nõ extendi ad alium,
ſublata verborum ſignificatione non comprehenſum,
etiamſi in illo ſit maior ratio, quàm in expreſſo,
Felin. hic n. 8. in prima limit. Gambar. de
auctor. Legat. tit. 10. nu. 203. quod pluribus exemplis
confirmat Nauar. in manuali cap. 27. nu. 275.
quia exorbitantia à iure communi non ſunt extendenda
de vno ad aliud, cap. Quæ à iure, de regul. iur. lib. 6.
Feder. de Sen. conſ. 14. nu. 4, verſ. Non
obſtant contraria, Nauarr. d. n. 275. verſ. 16.
64 Præterea conſideratio peccati, de qua ſupra,
non eſt bona, quia Sedes Apoſtolica difficilius diſpenſat
in irregularitatibus ex defectu, quæ ſine
peccato contrahuntur, puta cum bigamis, cum
ſpurijs, ſeu adulterinis, & cum corpore vitiatis,
quàm ſuper inhabilitate ex cenſura, vel cenſuræ
violatione, quæ cum peccato contrahitur, vt practici
norunt: & differentia fortè prouenit ex facilitate,
& frequentia incurrendi cenſuras ob illarum
multitudinem: ideoque vſu receptum eſt, vt
in omnibus literis gratiæ apponatur clauſula abſolutionis
à cenſuris: quare non ſine rationabili
cauſa Paulus V. fuit promptior ad concedendam
facultatem reualidandi titulos beneficiorum in
concurſu obtentorum ab inhabilibus propter cēſuram,
vel illius violationem, quàm propter alias
irregularitates, quę rarius contrahuntur, & difficilius
tolluntur.

Ex quibus conſtat prædictam clauſulam, *fiet poſtquam*, eſſe
omnino apponendam quoties conceditur reualidatio
extra caſum cenſuræ, vel violationis
cenſuræ: & quamuis hoc modo nonnihil
recedamus à formulario, in quo ſemper, & indiſtinctè
memorata clauſula apponebatur. Nos verò
modo eam apponimus, modo non apponimus;
tamen hanc differentiam poſt oraculum Pauli V.
facimus rationabiliter, quia in caſu cenſuræ &c.
habemus facultatem pręiudicandi concurrentibus,
& ideo dictam clauſulam non apponimus: in
alijs verò caſibus hanc facultatem non habemus;
& ideo illam apponimus: ſatius autem eſt recedere
à formulario in parte modò dictam clauſulam
apponendo, modò non apponendo, quàm
recedere in totum nunquam eam apponendo, vt
patet ad ſenſum.
65 Ad tertium dubium reſpondendum videtur
Maiorem Pœnitentiarium habere facultatem reualidandi
titulos parochialium in concurſu obtentarum,
dummodo apponat pręd ictam clauſulam,
fiet poſtquam. Ratio eſt euidens, quia facultas
reualidandi titulos beneficiorum, quam habet
à Gregorio XIV. tamquam fauorabilis extenditur
etiam ad beneficia futura, vbi non agitur
de pręiudicio tertij, vt ex Gemin. Felin. & alijs
oſtenſum eſt in primo dubio: quando autem cum
prædicta clauſula reualidatur titulus beneficij curati
in concurſu obtenti, nulli fit pręiudicium.
66 Quod vt clarius appareat, obſeruandum eſt
accuratè pręnominatam clauſulam bis apponi in
formula reualidationis huiuſmodi, vt patet in
formulario in rubrica, A mala promotione ante
ætatem, & à mala prouiſione, fol. 13. Primò enim
apponitur in ea parte, in qua datur abſolutio à
peccato, vel cenſuris & tunc apponitur his verbis:
*Quodque illis, quibus ipſe in concurſu per fraudem
ſic prælatus fuit, ſatisfacias, vel cū eis concordet*: &
hoc ideo fit, quia non eſt neceſſe, vt reſtitutio
pręcedat abſolutionem, ſed ſatis eſt, vt ante abſolutionem
pœnitens ſe obliget ad reſtituendum
quamprimum poterit, vt poſt Hoſtien. Archid. &
Io. Andr. notat Feder. de Senis conſ. 58. nu 4. verſ.
Super hoc. Deinde apponitur hęc clauſula in alia
parte, in qua datur reualidatio tituli; & tunc reperitur
concepta per hęc formalia verba: *Si &
poſtquam prædictis ſatisfecit, vel cum eis concordauerit,
vt præfertur dictā parochialem Eccleſiam
retinere licitè valeat miſericorditer diſpenſarī mandare
digneminí, &c.* Et in hoc ſecundo caſu ſatisfactio
debet omnino præcedere diſpenſationem, vt
euidenter demonſtrant illa verba, *ſi & poſtquam*.
Vnde cum tempore diſpenſationis, quæ conceditur
à Confeſſario vigore literarum Apoſtolicarum
Maioris Pœnitentiarij iam ceſſauerit præiudicium
concurrentium, eo quod iam fuerit eis ſatisfactū,
vel cum ipſis concordatum: ambigi non poteſt de
validitate diſpenſationis, & reualidationis: de
qualitate enim concurſus non eſt facienda mentio
in gratia, niſi propter præiudicium concurrentium,
cùm hæc qualitas non ſit de his, quæ de iure
ſunt exprimenda in impetratione, ſecundum
ea, quę notat gloſ. in cap. Super literis, in verb. Literas
dediſſemus, de reſcript. vnde cum ante perfectionem
gratię iam ceſſauerit pręiudicium, im-
67 petratio, ſeu reualidatio ſuſtinetur: nam in
mandatis de diſpenſando, conferendo, & ſimilibus
quoad habilitatem impetrantis, ceſſante
ſubreptione, non attenditur tempus datę literarum,
ſed tempus executionis, vt cap. Is cui, de pręben.
lib. 6. & cap. Ei cui, eod. tit. & libro, vbi eſt
caſus ſecundum Abb. in cap. Dilectus, il ſecundo,
n. 7, ſupra de præben. ſatis enim eſt, vt ſit habilis
perſona, quando potentia explicatur ad actum, vt
ait in d. c. Is cui, Io. Andr. in gloſ. Additionali, in
ver. Dimittat, Felin poſt alios in cap. Eam te, n. 18.
in prima fall. de reſcrip. Id quod aliquibus exemplis
manifeſtius apparebit: Finge enim ante executionem
literarum reualidationis compeririores
eſſe mortuos, vel aliud beneficium incompatibile
aſſecutos, aut religionem profeſſos: profectò his
caſibus nemo negauerit Confeſſorem in vim literarum
Maioris Pœnitentiarij poſſe reualidare titulum
parochialis vtcumque obtentę in concurſu,
quia ante illarum executionem omnis ratio
concurſus euanuit: Ergo idem dicendum quando
ante diſpenſationem, & reualidationem lator ſatisfecit
concurrentibus, vel cum eis concordauit
ceſſat enim omne pręiudicium, quia nemo videtur
fraudare eos, qui ſciunt, & conſentiunt, l. Nemo
videtur fraudare, ff. de reg. iur. l. Cum donationis,
C. de tranſact. l. 1. §. Vſque adeo, ff. de iniur.
68 & qualitercumque ſatisfiat, dicitur facta reſtitutio,
l. Item liberatus, in princ. ff. Quibus modis pignus,
vel hypoth. ſolu. l. ſi rem, §. Satisfactum, ff. de
accuſat. gloſ. in regula Peccatum, in ver. Reſtituatur,
lib. 6.
69 Et ex hoc patet reſponſio ad doctrinam Gomeſij
ſuper regula de iure quæſ. non toll. q. 1, num. 41.
verſ Poſtremo pro complemento; quod clauſula
Quatenus non tollatur ius quæſitum, reddat gratiam
conditionalem; & ideo ſtante præiudicio,
gratia ſit ab initio inualida, nec conualeſcat ex
eo, quod poſtea ſatisfiat damnum paſſo.

Etenim hæc doctrina eſt in ſe vera, ſed caſui noſtro
non applicatur duplici ratione. Primò, quia
ante-

antequam Conſeſſarius exequatur litteras Pœnitentiariæ, & reualidet titulum parochialis, iam reperitur ſublatum præiudicium, cum iam fuerit ſatisfactum concurrentibus, vel cum eis concordatum vigore dictæ clauſulæ, *Si & poſtquam*: ergo clauſula, *Quatenus*, &c. dato quod eſſet expreſſa in oraculo Gregorij XIV. non inficit diſpenſationem, ſeu reualidationem, quia ante executionem litterarum conditio illa fuit purificata. Vnde perinde eſt, ac ſi diſpoſitio ab initio fuiſſet pura, l. Si pupillus, ibi: Conditione expleta, pro eo eſt, quaſi purè ei hæreditas, vel legatum relictum ſit, ff. de condit. inſtitut. & notat Bald. in l. Cum in teſtamento, in fin. C. de manumiſſ. teſtam. Dec. conſ. 551. nu. 7. & conſ. 629. n. 4. Socin. iunior conſ. 69. nu. 4. lib. 3.

Deinde doctrina Gomeſij non applicatur, quia in facultate Maioris Pœnitentiarij reualidandi titulos beneficiorum nō habetur illa clauſula, *Quatenus non tollatur*, &c. nec tacitè ſubintelligitur, ſed benè intelligitur clauſula, *Sine alicuius præiudicio*; quæ tamen non facit gratiam conditionalem, & ideo gratia valet ab initio, cum obligatione tamen ſatisfaciendi damnum paſſo, vt declarat idem Gomeſ. vbi ſupra, & Rebuf. in praxi benef. in forma nouæ prouiſionis, verſ. Dummodo tempore: alioquin ſi prædicta clauſula, *Quatenus*, &c. ſemper ſubintelligeretur, omnis gratia eſſet conditionalis, & diſpenſationes, & abſolutiones, quas paſſim concedit Pœnitentiaria cum obligatione ſatisfaciendi parti læſæ tanquam conditionales eſſent inualidæ ab initio, nec conualidarentur per ſatisfactionem ſubſequutam: quod quàm ſit abſurdum aſſerere, nemo non videt.

Ad quartum, & vltimum dubium dicimus non pertinere ad Pœnitentiariæ officium indicare, vel præſcribere modos, quibus tutò poſſit ſatisfieri concurrentibus, vel cū eis concordari: hoc enim eſt munus prouidi, & diſcreti Confeſſoris, qui pro locorum, temporum, & caſuum diuerſitate ſuo ingenio, ac prudentia adhibere debet aptiora media, quibus conſultum eſſe poſſit ſecuritati pœnitentis, & indemnitati concurrentibus, vt in cap. Omnis vtriuſque, §. Sacerdos, de pœnit. & remiſſ. Et huiuſmodi modos recenſere in abſtracto, nimis eſſet longum, & laborioſum, ne dicam impoſſibile. Sed nihilominus quia difficultas exequendi prædictam clauſulam, *Si & poſtquam*, &c. reſtringitur ad duo capita, videlicet ad periculum manifeſtandi delictum, & ad incertitudinem perſonarum, quibus ſatisfieri oportet: oſtendendum nobis erit neutram ex his difficultatibus impedimento eſſe, quo minus dicta clauſula ad practicam deduci poſſit.

Et quidem quod ſpectat ad periculum, ne crimen occultum detegatur, animaduertendum eſt plurimos eſſe caſus, in quibus huiuſmodi periculum non ſubeſt, videlicet in omnibus irregularitatibus, & inhabilitatibus, quæ ſine peccato contrahuntur, puta ex defectu lenitatis, ex bigamia, ex defectu natalium, ex homicidio pro defenſione patriæ, vel parentum, aut in bello iuſto, maximè contra inimicos fidei, & conſimilibus. Vnde in his caſibus, cum nullum ſit delictum, conſequenter nullum erit periculum detegēdi turpitudinem propriam; ac proinde palam, & publicè poterit ſatisfieri competitoribus, vel cum eis concordari, vt de ſe patet. In alijs verò irregularitatibus ex delicto, ſi quidem loquamur de illa, quæ incurritur ex leuiſſima culpa per homicidium caſuale, ſimiliter ceſſat omnis difficultas, quia nō eam continet turpitudinem, quæ deterreat ab illius manifeſtatione, vt in plurimis exemplis congeſtis à Marian. Socin. in cap. Ad audientiam, de homicid. Sed ſi agatur de irregularitate ex homicidio voluntario, de quo in loco nulla prorſus habetur notitia, putà ex abortu occulto, vel quia ab omnibus creditur mortuus naturaliter is, qui veneno necatus fuit: vtique ex ſatisfactione, vel concordia cum competitoribus nulla poterit oriri ſuſpicio perpetrati delicti, quod prorſus ignoratur.

Præterea etiam in caſu, in quo homicidium eſſet publicum, & nuper commiſſum, & in eodem loco, non deeſſent modi prudentiales ſatisfaciendi competitoribus.

74 Sed eſto daretur aliquis caſus, in quo nulla ratione prouiſus poſſet ſatisfacere competitoribus abſque eo, quod ſeipſum proderet: nihilominus non eſſet liberatus à reſtitutione, quia impedimētum, vel impotentia reſtituendi nō extinguit ſubſtantiam obligationis, ſed ſuſpendit illius effectum in tempus, quo impedimentum ceſſauerit, & ita ciuilis, & naturalis obligatio remanet, ſed eſt inefficax durante impedimento; hic eſt text. in cap. Odoardus, de ſolut. & ibi gloſ. vltima, Hoſtienſ. num. 8. Io. Andr. num. 6. Butr. in 1. notab. & n. 3. & num. 14. Cardin. in 2. quæſt. circa finem, verſ. In gloſ. 3. Anchar. in 8. not. Imola num. 1. & Abb. in 3. not. Rota deciſ. 31. num. 5. de re iudic. in Antiq. Caſſador. deciſ. 11. n. 1. de reſcript.

75 Nunc videamus, an obſtet ſecunda difficultas incertitudinis perſonarum, quibus faciēda eſt reſtitutio: & ſanè ſi prouiſus nulliter de beneficio in concurſu non habeat niſi vnum competitorem, nulla erit incertitudo, quia illi beneficium eſt de iure debitum, ac proinde ei ſoli ſatisfaciendum erit, vel cum eo concordandum, iuxta doctrinam D. Thomæ, & communem oſtenſum eſt ſupra n. 17. & 26. Et idem dicendum ſi competitores fuerint plures, ſed vnus tantùm ſit ſuperſtes, eo quod alij an ſint mortui, vel Religionem ingreſſi, aut aliud æquale beneficium incompatibile aſſequuti; quod ſi tres, aut quatuor, vel plures ſuperſint ex approbatis; tunc ſi vnus ætate, moribus, doctrina, & prudentia ſit cæteris omnibus longè præſtantior, & eminentior, & de hoc ſit fama publica in loco, & communis omnium reputatio: vtique cum ſecuritate conſcientiæ poterit nulliter prouiſus illi ſatisfacere vel beneficium ei renunciando, vel dādo recompenſationem: tenetur enim inueſtigare cui facienda ſit reſtitutio, ſecundum D. Thom. in 4. ſent. diſt. 15. qu. 1. art. 5. q. 4. ad 1. & in 2. 2. q. 62. art. 5. ad 3. Et ſatis eſt, vt ex probabilitate morali intelligat ſe illi, & non alteri damnum intuliſſe, ad hoc vt ei ſatisfaciendo ſit tutus quoad Deum, c. fin. de iniur. & dam. dat. l. Si ſeruus, la ſeconda, §. Si ex plauſtro, & l. Qui occidit, §. In hac, ff. ad leg. Aquil.

Nec dicatur iudicium de magis idoneo ad ſolū Epiſcopum pertinere; quoniā poſt Bullam Pij V. Epiſcopus in hoc nullum habet arbitrium, ſed tenetur præcisè eligere digniorem ex approbatis, vt patet ex dictis ſupra num. 26. & 27. Vnde qui in fraudem obtinuit parochialē, poſthabito Epiſcopi iudicio, poterit tutò ſatisfacere illi, qui communi omnium æſtimatione habetur pro digniori.

Si verò nullus ex competitoribus euidenter appareat eminentior, tunc nulliter prouiſus ſi irregularitatem, ſeu inhabilitatem contraxerit ſine culpa, & peccato, poterit adire Epiſcopum publicè, & palam, & de illius conſilio ſatisfacere; ſi verò eam contraxerit ex delicto, poterit eidem reuelare in Confeſſione ſacramentali ſe eſſe inhabilem ex quodam impedimento occulto ad parochialem retinendam; & ideò ſe promptum eſſe ad illam reſignandam, vel ſatisfaciendum illi ex competitoribus, quem ipſe Epiſcopus magis idoneum iudicauerit.

Et ad extremum ſi neque ex iudicio Epiſcopi, neque aliundè conſtare poſſit quis ex competitoribus ſit dignior, & omnes videantur æquè idonei; hoc caſu poterit omnibus ſatisfacere æqualiter, non quidem per reſignationem beneficij, quod diuiſionem non patitur, cap. Maioribus, de præben. Sed per illius æſtimationem, ad gloſ. 1. in regula Peccatum, de regul. iur. lib. 6. videlicet cautè ſoluendo in pecunia cuiq; ſuam portionem arbitrio Confeſſoris, iuxta conſilium D. Thom. in 2. 2 d. q. 62. art. 6. ad 2.

Alia remedia poterũt ſuggerere varia accidentia, & circumſtantiæ diuerſæ, quæ modò nos diuinare non poſſumus. Hoc autem eſt, quod maiores noſtri non putarunt prædictam clauſulam, *Si & poſtquam*, &c. eſſe impracticabilem; alioquin eam non appoſuiſſent, ſicut appoſuerunt in formulario circa annum 1591. & ſeruarunt Clemens VIII. tunc M. Pœnitentiarius, Iulius Antonius Cardinalis S. Seuerinæ ſucceſſor Clementis in eodem Officio. Lucius Cardinalis Saſſus Regens, Cardinalis Toletus Conſultor Theologus, & Hieronymus Cardinalis Pamphilius Sanctiſſ. D. N. Innocentij X. patruus Conſultor Canoniſta, ac deinde Regens: & iterum de anno 1612. D. Coccinus Regens, P. Iuſtinianus Conſultor Theologus, & D. meus Ioan. Franciſcus Fagnanus Conſultor Canoniſta in formulario ab eis reformato, & ſubſcripto.

Ne Prælati vices ſuas, vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedant.

Cap. Præterea.

S V M M A R I V M.

1 *Pecuniam dans vt ſpiritualem iuriſdictionem exerceat, officio priuatur; & ſic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur.*
2 *Iuriſdictio Epiſcopalis eſt quid ſpirituale, & pretio conferri non poteſt ſine labe ſimoniæ.*
3 *Simonia non committitur in Curia Romana in his, quæ ſimoniaca ſunt, quia probibita ſi ſiant Principe authorizante, & ſcienter.*
4 *Secus in his quæ probibita ſunt quia ſimoniaca.*
5 *Beneficium eccleſiaſticum vendere an ſit ſimoniacũ quia probibitum, vel è conuerſo.*
6 *Annatæ vtrum in Curia Romana exigantur licitè, & ſine vitio ſimoniæ; latiſſimè diſcutitur vſque in finem.*
7 *Annatæ à quibus impugnentur.*
8 *Annata vnde dicatur, quid ſit, & quot illius ſpecies.*
9 *Annata propriè ſumpta quæ, & quanta ſit, & de quibus beneficijs ſoluatur.*
10 *Annata Bonifaciana quæ.*
11 *Commune ſeruitium quid ſit.*
12 *Minuta ſeruitia quæ.*
13 *Quindennium quid ſit.*
14 *Annatarum origo, & antiquitas, & n. ſequen.*
15 *Damaſi Papæ teſtimonium de annatis.*
16 *Conſuetudo Eccleſiæ Romanæ praualet authoritati cuiuſcumque Doctoris.*
17 *Annatarum iuſtitia deducitur ex iure diuino, & naturali, & n. ſeqq.*
18 *Decimarum decimæ ſummo Sacerdoti in lege veteri ex præcepto diuino à Leuitis præſtabantur. Annata ſoluitur Papæ loco decimarum, ibidem, & num. 25.*
19 *Papa in quibus præcellat Pontificem legis veteris.*
20 *Ioannis Andreæ propoſitio in Concilio Vienneſi de vigeſima redituum totius orbis à clericis perſoluenda pro ſuſtentatione Papæ, & Cardinalium, & n. 75.*
21 *Decimæ debentur iure diuino omnibus curam animarum habentibus.*
22 *Parochus fundat intẽtionem de iure communi ſuper decimis, & Epiſcopus ſuper quarta decimarum.*
23 *Papa conſtitutus eſt Paſtor totius gregis dominici, & n. ſeqq.*
24 *Sacerdotibus debentur ſtipendia laboris iure diuino, naturalique.*
25 *Decimæ papales exiguntur pro ingruentibus Eccleſiæ neceſſitatibus, nec ſunt perpetuæ.*
26 *Eccleſia eſt vnum corpus myſticum in multa membra diffuſum inſtar corporis humani.*
27 *Capite languescente cætera membra quoque inficiuntur.*
28 *Eccleſiæ omnes prodierunt ex vtero Eccleſiæ Romanæ.*
29 *Papa eſt Sponſus vniuerſalis Eccleſiæ, & Pater Patrum.*
30 *Pater poteſt cogere filios ad præſtanda ſibi alimenta ipſos etiam vendendo.*
31 *Filiæ tenentur alere matrem inopem iure naturæ.*
32 *Patri ſpirituali non minus obſequi debemus, quàm carnali.*
33 *Eccleſiæ omnes Mundi Romanæ ſubſunt Eccleſiæ.*
34 *Et quidquid habent in peculio, habent ſeparatum quodammodo à rationibus Dominicis Domini permiſſu.*
35 *Eccleſia Romana cum aliquid percipit ab eccleſijs inferioribus, nil noui acquirit, ſed retinet quod ſuum eſt.*
36 *Subſidium charitatiuum debetur Epiſcopo indigenti ab omnibus eccleſiæ ſuæ diœceſis.*
37 *Et contraria præſcriptio non valet.*
38 *Papæ neceſſitatibus tenentur eccleſiæ omnes ſubuenire ſi requirantur.*
39 *Papa poteſt collectare eccleſias totius Orbis.*
40 *Princeps ſæcularis poteſt ſubditis ſubſidium imponere etiam ſine cauſa.*
41 *Annatarum iuſtitia fulcitur iure gentium. Item iure eccleſiaſtico, n. 45. Item iure ciuili n. 47.*
42 *Sacerdotes Gentilium in ingreſſu Sacerdotij mediam*

diam partem redituum ſummo Sacerdoti miniſtrabant .

44 Martini V. decretum de annatis Papæ ſoluendis approbante Concilio Conſtantienſi.

45 Fructus beneficiorum vacantium vt Epiſcopo, vel alteri ex iuſta cauſa ſint reſeruati, introduci poteſt priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto .

46 Romanam Eccleſiam excuſat neceſſitas, cum non poſſit de ſuo omnibus prouidere .

47 Tributa ſoluuntur Principi ex publico in recognitionem vniuerſalis dominij .

48 Et ſunt impræſcriptibilia .

49 Salarium debetur ex publico cuilibet iudici Ordinario .

50 Papa dicitur Princeps Principum, & Dominus Dominantium .

51 Item iudex omnium mortalium, & Ordinarius ſingulorum .

52 Spiritualia ſine corporalibus diu eſſe non poſſunt.

53 Annatæ temporis diuturnitate ex voluntarijs factæ ſunt neceſſaria .

54 Actus, qui ſonat in vitium, & in non vitium, in dubio interpretari debet in non vitium .

55 Conſuetudo præſumitur habuiſſe bonum initium .

56 Eleemoſynarum vſus an habeat locum inter clericum, & clericum .

57 Papæ quod datur, Petri Sacrario datur .

58 Baſileenſis Concilij decretum contra annatas refertur .

Refellitur .

59 Petri de Monte Epiſcopi Brixienſis oratio pro annatis ad Regem Angliæ, ibidem .

60 Angli ante ſubtractionem obedientiæ ſoluebãt Romanæ Eccleſiæ communia, & minuta ſeruitia, non autem annatam Bonifacianam, & cur .

61 Denarij S. Petri quid ſint .

62 Pragmatica ſanctio vti ſchiſmatica à Rege, & Parlamento Franciæ, & Lateranenſi Concilio abrogata eſt .

63 Gloſſatoris Pragmaticæ ſanctionis inuectiua contra annatas retunditur .

64 Annalia, & vacantia differunt ab annatis .

65 Conſuetudo, ſecũdum quam Canonici dant aliquid in ſua receptione, an valeat, & n. 81.

66 Annata eſt onus impoſitum fructibus beneficij, non autem beneficiato, & n. 81.

67 Conſuetudo Normandiæ, & diœceſis Pariſien exigendi annalia pro diportu, an ſit reprobata .

68 Annatarum ſolutioni nulla ineſſe poteſt licitationis ſuſpicio, & cur .

69 Annata pro Eccleſijs Conſiſtorialibus tertiam partem fructuum, & pro inferioribus dimidiam veri valoris non excedit .

70 Fructus beneficiorum à communiter accidentibus præſumuntur potiùs aucti, quàm diminuti .

71 Valor beneficij intelligitur deductis omnibus expenſis, & oneribus conſuetis .

72 Valor beneficiorum Galliæ qualiter in litteris ſit exprimendus .

73 Communia, & minuta ſeruitia pro epiſcopatibus, & monaſterijs Galliæ in patria reductis ſextam partem veri valoris non excedunt, & n. 75.

74 Eccleſiæ, & monaſteria in patria reducta quæ dicantur .

76 Viennenſe Concilium quid egerit circa annatas, & vigeſimam fructuum .

77 Ioannis Gerſonis ſententia de annatis, & n. 97.

78 Annata non eſt pretium beneficij, aut collationis, ſed fructuum, qui debentur Cameræ Apoſtolicæ & n ſeqq. vſque ad n. 99. maximè n. 83.

79 Fructus beneficij an, & quando vendi poſſint ſine labe ſimoniæ .

80 Intellectus cap Res Eccleſiæ, & cap. Si quis obiecerit, 1. q. 3.

81 Conſuetudo vt dimidia fructuum primi anni præſtimoniorum vacantium cedat in vtilitatem menſæ Capitularis, non eſt ſublata à Concilio Tridentino .

82 Pactum vt receptus ſoluat penſionem collatori debitam, non eſt ſimoniacum .

83 Annata ſoluitur non in actu prouiſionis beneficij, ſed expeditionis litterarum, quæ multoties non expediuntur .

84 Gratia ex ſola ſignatura ſupplicationis perficitur .

85 Bullarum expeditio non requiritur ad gratiæ perfectionem, ſed tantùm ad illius probationem .

86 Bullæ non ſunt producendæ niſi vbi agitur de canonizanda gratia .

87 Annata, & ſeruitia pro beneficijs bis, vel pluries eodem anno vacantibus non ſoluuntur niſi ſemel .

88 Litteræ gratis relaxantur prouiſis, qui poſſeſſionem beneficij ſtatim non ſunt habituri facta obligatione de ſoluendo annatam cum fructus percipient .

89 Aliquãdo tamen ex cauſa fit ſolutio habita, vel non habita poſſeſſione .

90 Litteræ ſub obligatione de ſoluendo relaxantur habentibus gratiam conditionalem de certo corpore beneficij, vel puram, ſi fructus ſint alteri reſeruati .

91 Annata minuitur pro rata reſeruationis fructuum .

92 Annata non ſoluitur pro expectatiuis, reſeruationibus, & alijs gratijs ad incerta beneficiorum corpora .

93 Nec pro beneficijs compermutatis, antiquorum valor 24. ducatos non excedit .

94 Annata, aut commune, & minuta ſeruitia non ſoluuntur ex diſtributionibus quotidianis, cuiuſcumque ſint valoris.

95 Diſtributiones quotidianæ non veniunt appellatione fructuum .

96 Nec comprehenduntur in regulis de valore .

97 Simoniam non inducit datio mutua ſpiritualium, & temporalium, niſi actus ſint correſpectiui, & vnus cauſetur ab alio.

98 Papæ, & Cardinalium ſtatus ex Gerſonis ſententia modum, & quotam ſubuentionis præſcribere etiamſi aliunde ſit dotatus .

99 Duareni ſententia de annatis refellitur.

1 PRAETEREA. Qui pecuniam dat, vt Epiſcopalem, vel aliam iuriſdictionem ſpiritualem exerceat, officio priuatur; & ſic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur . Hoc dicit cum cap. ſequen. Et primò ponit exceſſum, quem ſecundò punit ibi, *Præſenti* .

2 Nota ex hac Decretali iuriſdictionem Epiſcopalem eſſe quid ſpirituale; & propterea pretio cõferri non poſſe ſine labe ſimoniæ, prout hic notant Hoſtien. num. 6. verſ. Quinimò, Io. And. n. 3. Cardin. num. 2. Butr. Abb. & Marian. Socin. omnes in primo notabili: & dicam pleniùs in cap. ſequen.

3 Quærunt hic Doctores, & præſertim Hoſt. n.3. verſ. Et ideo dicunt, & Henr. Boich. in princ. Vtrum in Curia Romana committatur ſimonia; & quæſtionem ſoluunt hac diſtinctione. Aut agitur de his, quæ ſunt ſimoniaca quia prohibita, hoc eſt ex Conſtitutione Canonica, vt vendere, vel emere eccleſiaſtica beneficia; aut de his, quæ ſunt prohibita quia ſimoniaca, vt vendere, vel emere Sacramenta. In primo caſu ſimonia non committitur, dummodo fiat Principe authorizante, & ſciente, vt patet in eo, quod legitur, & notatur in cap. fin. ſupra tit. proximo, in c. Propoſuit, de conceſſ. præben. in cap. A nobis, de decim. & in cap. Non debet, de conſang. & affinit. nam Conſtitutio ſuper tali ſimonia non ligat promulgantem, l. Princeps, ff. de legib. vnde nec ſimonia laicalis, ideſt lex Iulia de ambitu, habet locum in Vrbe, vt in l. Vnica in princip. C. ad l. Iuliam de ambitu; verùm etſi hoc caſu ſimonia non committatur, infamia tamen non tollitur, vt l.3. C. de generali abolit. ſed & ſpecies mali, & turpe lucrum eſt, & ideo vitandum ſecundum Apoſtolum, vt in cap. Audiuimus, ſupra, tit. prox. & cap. Cum ab omni, ſupra de vit. & honeſt. cleric. à quo ſaltem propter exemplum deberet Curia præ cæteris abſtinere, vt legitur, & notatur in cap. In cauſis, ſupra de re iudic. & cap. Magnæ, §.1. de voto; ſed ſi non fiat authore Principe, & ſciente, tunc ſimonia in Curia committi-
4 tur, ſicut & alibi. In ſecundo autem caſu, ideſt cum agitur de his, quæ ſunt prohibita quia ſimoniaca, committitur ſimonia etiam in Curia, nec poſſet Papa ſuper hoc diſpenſare; eamdem diſtinctionem ponit gloſſa in cap. Cum pridem, in ver. Illicitæ pactionis, ſupra de pactis, Innocent. in cap. Tua nos, in ver. Culpabiles, ſupra tit. prox. Ioan. Andr. & DD. in cap. 1. & cap. fin. eod. tit. & ita communiter diſtinguere Legiſtas, & famoſiores Canoniſtas, imò & Theologos teſtantur in cap. Latorem, 1. q. 1. Turrecrem. n.5. & Præpoſ. n.12. verſ. In oppoſitum.

5 Cæterùm aduerte, quia etſi hæc diſtinctio in ſe vera ſit, & ferè omnium conſenſu approbata, vt dixi in d. cap. Cum pridem, in 1. quæſt. ſupra de pact. valde tamen controuerſum eſt an vendere titulum beneficij eccleſiaſtici ſit ſimoniacum quia prohibitum, prout hic exemplificat Henr. Boich. in principio, Cardin. in d. cap. 1. n.2. ſupra tit. prox. & ante eos Hoſtien. in cap. Ex parte, il primo, de offic. deleg. n.5. ibi: [Quædam verò hodie iudicantur ſimoniaca, quia vendi prohibentur, quæ tamen in veteri Teſtamento nec ſimoniaca, nec prohibita inueniebantur, ſicut eſt vendere beneficia.] Oppoſitum enim cenſent Theologi ferè omnes, & multi etiam ex Canoniſtis; vnde circa hoc vide quod ſcripſi in prædicta Decretali Cum pridem, vbi hanc materiam latiſſimè examinaui per quatuor quæſtiones principales à n.10. vſq; in fin. Quoniam verò in ſecunda, & tertia quæſtione ibi ſequuti ſumus opinionem Durandi, Petri de Palude, Turrecrem. & Caietani exiſtimantium vendere titulum beneficij etiam ſimplicis eſſe prohibitum quia ſimoniacum; & ideo eſſe poſſibile vt in his etiam Papa ſimoniæ crimine inuoluatur: ne inde quis anſam arripiat exiſtimandi à nobis improbatas fuiſſe annatarum exactiones, quæ fiunt in Curia; operæpretium duximus de his peculiarem diſputationem ſubnectere.

6 QVAERO igitur vtrum annatæ in Curia Romana exigantur licitè, & ſinè labe ſimoniæ.

7 Aduerſus annatarum exactiones non tantùm debaccantur hæretici proteſtantes, vt refert Paul. Griſald in deciſ. fid. Cath. in ver. Annata. Sed multi etiam ex Catholicis ſcripſerunt, vt inferius patebit; ſed quod magis in admirationem, ne dicam ſcandalum rapit, Patres quoque Baſileæ pro celebranda generali Synodo congregati hac de re deteſtabile decretum quaſi hoſtiliter promulgarunt, vt patebit infra n.38.

8 Ad euidentiam præmittendum eſt annatas ſic nuncupari, quia omnes debentur ex fructibus primi anni beneficiorum vacantium: atque ita annata eſt nomen generis: quod in plures ſpecies diuiditur. Quarum prima eſt annata propriè ſum-
9 pta; & hoc modo aſſumit nomen ſpeciei, ſicut de arrogatione, & adoptione dicitur in l.3. ff. de iuriſdict. omn. iudic. & in l.1. ff. de adoption. & de beneficio, & priuilegio notant Ioan. Andr. Abb. & DD. in cap. Olim, & ibi dixi n.4. & 5. infra de verborum ſignificatione. Secunda ſpecies commune ſeruitium nuncupatur. Tertia dicitur minuta ſeruitia. Quarta quæ ſolo accidenti ab alijs differt, quindennium appellatur.

Annata ſoluitur pro omnibus beneficijs inferioribus, præter Epiſcopatus, & Abbatias Conſiſtoriales: & eſt dimidia pars veri annui valoris fructuum beneficij vacantis, & hæc integrè Summo ipſi Pontifici relinquitur.

10 Hodie autem annata huiuſmodi dicitur Bonifaciana, eo quia forma exactionis, qua Curia vtitur ortum duxit à Bonifacio IX. antea enim per Pontifices exigebantur, mediantibus eorum Commiſſarijs, fructus integri vnius anni per triēnium, tertia pars quolibet anno, reliquis duabus tertijs partibus prouiſo relictis. Sed Bonifacius vt conſuleret ipſis prouiſis, & obuiam iret extorſionibus, quæ per Commiſſarios committebantur, reduxit annatæ ſolutionem ad medietatem valoris annui fructus, cum onere tamen vt prouiſus anticipatè de proprijs pecunijs in relaxatione ſuarum literarum eam ſolueret. Et propterea in ipſa relaxatione ſupplicationis fiebat obligatio in Camera de illam ſoluendo; & ſic literæ in totum expediebantur, quæ retentæ in Camera Apoſtolica relaxabantur mediante quietantia Theſaurarij. Atq; hinc patet non ideo talem dictam eſſe annatam, quod complectatur omnes anni fructus; ſed vel quia, vt dictum eſt, ſoluitur ratione fructuum primi anni; vel quia dicta annata per Bonifacium IX. introducta ſucceſſit in locum reſeruationis, quam antea Pontifices facere conſueuerant pro ſuis, & Romanæ Eccleſiæ neceſſitatibus de omnibus fructibus, & prouentibus vnius anni beneficiorum ad tempus vacantium; vel quæ exinde vſque ad triennium, aut quinquennium, vel aliud tempus in certis deſignatis prouincijs vacarent: quos quidem fructus pro ſe, & Camera Apoſtolica Romani Pontifices per ſuos Collectores percipiebant.

Cuiuſmodi exemplum eſt in Extrauag. Ioannis XXII. quæ incipit, Cum nonnullæ, la prima inter communes ſub tit. de præben.

11 Commune ſeruitium eſt quantitas certa pro quolibet Epiſcopatu, vel Abbatia conſiſtoriali ſecundum antiquam taxam ſoluenda, quam aliàs moderatus eſt Ioannes XXII. in præcitata Extrauag. Cum nonnullæ. Et hæc propterea ſeruitium dicitur, quia iuxta vulgare Italicum qualibet da-

tio

Digitized by Google

tio nuncupatur ſeruitium, ſiue debita ſit, ſiue nō: ſicut in Hiſpania hoc ſeruitij nomine appellantur contributiones illæ, quas faciunt Regna ad ſubleuandas Regni neceſſitates.

Dicitur autem commune ſeruitium, quia eius dimidium tribuitur Papæ, reliquum S. Collegio Cardinalium, & inter ipſos Cardinales pręſentes diuiditur.

12 Minuta verò ſeruitia ſunt quinque portiunculæ, quæ ſecundum proportionem taxæ fructuum Epiſcopatus, vel Abbatiæ inter certos Papæ miniſtros, & officiales diſtribuuntur: & appellantur minuta; tum quia ſunt minutæ partes annatæ, tum quia partiuntur inter minores miniſtros.

13 Quindennium denique dicitur ſpecialis quædā annata, quæ à prædictis differt nomine tantùm, & accidentali temporis pręfinitione, quia de quindecim in quindecim annos iuxta Conſtitutionem Pauli II. abolitis alijs ſolutionum annatarum terminis vſque ad ſua tempora obſeruatis, pro beneficijs perpetuò vnitis, ſoluitur ab illis, in quorum fauorem talia beneficia ſunt vnita, vt in Extrau. Decet Romanum, quæ habetur in Bullar. tom. 1. pag. 330. & notat Galleſ. in tract. de annat. circa fin. Card. Seraph. deciſ. 1410. nu. 1. & nu. 10. vbi de quindenniorum origine, & cauſa.

14 His præmiſſis, quàm iuſtè, & rationabiliter in Romana Curia exigantur annatę, euidenter oſtenditur ex infraſcriptis.

Et primò hoc deducitur ex ipſa annatarū origine, & antiquitate: nam vt patet Actor. 4. Initio naſcentis Eccleſiæ multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quiſquam eorum de his, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed tanta erat fidelium erga Dei Eccleſiam deuotio, vt ad eam augendam, & locupletandam quotquot poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes pretia eorum, & aliquas res habebant, afferrent, & ponerent ante pedes Apoſtolorum. cap. Dilectiſſimis, cap. Quia tua, cap. Cui portio, & cap. Certè, 12. q. 1. Sed poſtmodum fidelibus ab eo feruore declinantibus, itaut vix decimas diuino iure debitas ſoluerent Eccleſiæ, in qua miniſtrabantur eccleſiaſtica Sacramenta; opus habuit Eccleſia, & Apoſtolica Sedes ad ſui ſuſtentationem, & onerum ſibi incumbentium ſupportationem, annatarum exactionem inſtituere, & ordinare, vt ſibi ſaltem à ſuis miniſtris ſeruitium, & adiutoriū pręſtaretur. Nam & ante illam formalem titulorum beneficialium inſtitutionem Eccleſiæ non ſolùm cathedrales, ſed etiam inferiores habebant reditus, vt patet in c. Nulli, 1 s. q. 5. & in cap. Sacerdote, 12. q. 4. & declarant Abb. in ſua q. 4. col. 18. verſ. Secundum pręſuppoſitum, & Prępoſ. in Summa, 44. diſt. n. 4 verſ. Tertium, tempus. Dixi in c. fin. ſupra de Peculio clericor.

Adeo autem antiqua eſt annatarum inſtitutio, vt de illius initio non extet memoria (quidquid aliqui ex recentioribus tam hęreticis, quàm Catholicis commenti fuerint de Ioanne XXII.) tantum enim media illa annata, quæ Bonifaciana appellatur, ortum habuit à Bonifacio IX. vt dictum eſt ſupra nu. 10. quæ tamen cum ſubrogata fuerit loco fructuum primi anni vacationis beneficij, qui integrè ab antiquo, & immemorabili tempore Summo Pontifici reſeruabantur; ipſa quoque antiqua, & immemorabilis reputari debet; cum ſubrogatum ſapiat naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, cap. Eccleſia S. Marię, il ſecondo, & ibi gloſ. 1 ſupra vt lite penden. cap. Cum tu, in fine, & ibi gloſ. fin. infra, de vſur. gloſ. & DD. in l. Si eum, §. Qui iniuriarum, ff. Si quis caution. Nec leue antiquitatis annatarum teſtimonium S. Damaſus, qui 15
ſedit anno ſalutis 367. reliquit in ſua Chronica Summorum Pontificum. Ait enim; [Sicut Papa in ſui ordinatione cōtribuebat Imperatori, nec id vitio dabatur; (& fortaſſe id eſt, de quo fit mentio in cap. Agatho, 61. diſtin. & in cap. Tributum, 23 q 8. ſic & ſuſcipientes modò ordinationes à Papa aliquid ei perſoluunt tamquam in alterius ius ſucceſſerit] Et hinc plerique opinati ſunt ortum habuiſſe annatas, licèt reuera Damaſus loquutus fuerit de annatis tamquam ab antiquo tempore prouenientibus, & nō de nouo ſuo tempore introductis: vnde meritò annatas à tempore Apoſtolorum inſtitutas fuiſſe defendit Cardin. Caietan de auctoritate Papæ ad 14. [Nā pro Hieroſolymitana, inquit, Eccleſia à reliquis ſoluebātur collectę] de quo latè Ecchius in ſuo Enchirid. quæ quidem antiquitas perſpicuè etiam apparet primò ex ipſius Cameræ Apoſtolicæ regiſtro; deinde ex Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 40. die Sabbathi 30. Octobris anno 1417. vbi fit mentio de annatis, communibus ſeruitijs, & minutis, tom. 3. Concil. par. 2. pag. 937. tertiò ex Clemen. Quia regulares, §. Præmiſſa, de ſupplen. negligen. pręlat. quartò ab Extrauagante Ioannis XXII. Suſcepti; quintò ex Conſtitutione Gregorij XII. ſuper reductione taxæ Eccleſiarum, & Monaſteriorum Regni Franciæ, vbi de fructibus primi anni, ſeu communibus, & minutis ſeruitijs. Sextò ex Io. Andr. in c. Inter cætera, de offic. ordin. vbi n. 13. refert ad ſui inſtantiam actum fuiſſe in Concilio Viennenſi, vt Curia reciperet vigeſimam redituum clericorum totius Orbis, & abſtineret à ſeruitijs, & fructibus primi anni: atque ita ſupponit iam tum in Eccleſia, & ſic multo ante tempora Ioannis XXII. extitiſſe hanc conſuetudinem exigendi annatas, & ſeruitia. Septimò ex Felin. in cap. Ex parte, il primo n. 4 verſ. Tertio reſpondetur, ſupra de offic. deleg. vbi teſtatur harum ſolutionum vſum adeo eſſe diuturnum in Eccleſia, vt ignoretur illius principium: ac demum omiſſis alijs ex Thoma Campeg. de inſtit. annatar. & Anton. Maſſ. Galeſ. de annat.

Ex hac autem annatarum origine, & antiquitate oritur efficax, & inconcuſſum fundamentum iuſtitiæ harum exactionum: impium enim eſſet tot Sanctiſſimos Pontifices iniuſtitiæ, & impietatis
16 inſimulare, & conſuetudo Romanæ Eccleſiæ præualet authoritati cuiuſcumque Doctoris, vt docet S. Thomas in 2. 2 q. 10. art. 12.

17 Secundò principaliter iuſtitia annatarum deducitur ex iure diuino; nam vt habetur Num. 18. n. 26. & 28 [Loquutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
18 cens: Pręcipe Leuitis, atque denuncia: Cū acceperitis à filijs Iſrael decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id eſt decimam partē decimæ, vt reputetur vobis in oblationem primitiuorum, tam de areis, quàm de torcularibus; & in vniuerſis quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date Aaron Sacerdoti.] Si igitur Sacerdoti ſummo, & Pontifici legis veteris à minoribus Sacerdotibus, & Leuitis decimarum ſuarum decimæ ex diuino præcepto ſoluebantur; cur loco decimarum exigere nō debeat annatas à re-

liquis

liquis Eccleſiæ miniſtris Summus Sacerdos, & Pontifex legis nouæ? cap. In cauſis, de re iudic. c. Per venerabilem, §. Rationibus, Qui filij ſint legit. maximè verò quia ille Summus Sacerdos præerat regimini ſolius populi Iſraelitici in concernentibus ſacrificia, & holocauſta: at Romanus Pontifex præſidet regimini totius populi Chriſtiani, Clem. Paſtoralis, de re iudic. Extrauag. Ex debito, de elect. inter communes; eiuſque miniſterium ad multa plura, & maiora extenditur, quàm eſſent ſacrificia illa, & holocauſta. Vnde B. Bernardus de conſiderat. lib. 2. c. 9. ad Eugenium III. verba faciens [Tu, inquit, es Sacerdos Magnus, Summus Pontifex, tu Princeps Epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorum, tu primatu Abel, tu gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, Dignitate Aaron, &c.] Et paulò poſt: [Habent illi aſſignatos ſibi greges ſinguli ſingulos; tibi vniuerſos credidit vni vnus; nec modò ouium, ſed & paſtorum tu vnus omnium paſtor.] Hæc ille. Præterea Pontifex in lege veteri vltra decimam illam partem decimarum à Leuitis exactam, alijs quoque, iiſque maximis emolumentis adiuuabatur; cùm tamen Pontifex Romanus nihil, aut parum accipiat præter hanc annatarum exactionem. Et nihilominus ſi adhuc vtriuſque emolumenta ad inuicem comparentur, illa quæ pro minori cauſa, & à pauciori populo præſtabantur, reperientur eſſe multò pinguiora, quàm hæc, quæ pro grauiſſimo omnium labore, & ſollicitudine à toto Orbe
30 terrarum exiguntur. Quapropter in Concilio Viẽnenſi fuit propoſitum, licèt non reſolutum, vt vigeſima pars redituum clericorum totius Orbis quotannis ſolueretur pro ſuſtentatione Papæ, & Cardinalium, vt refert Io. Andr. in cap. Inter cætera, n. 13. de offic. ordinar. Manifeſtum eſt enim annatam minimè ſupplere prædictæ ſuſtentationi, cæteriſque neceſſitatibus Sedis Apoſtolicæ: cum præſertim floreni, qui ſoluuntur, tertiam partem veri valoris fructuum non ſolùm non excedant, ſed nec attingant: & fructus beneficiorum, ſaltem ſuper quibus facta fuit taxa per Commiſſarios Ioannis XXII. potius adaucti, quàm diminuti fuerint.

31 Et confirmatur: nam omnibus curam animarum habentibus debentur decimæ iure diuino, naturalique, vt in cap. 16. q. 7. in cap. 1. de decim. & in cap. Cum ſecundum, de præben. ſunt enim tributa egentium animarum, cap. Decimæ, 16. q. 1. & cap. Tua nobis, de decim. & ſunt cibus in domo Domini: Malach. 3. cap. Reuertimini, 16. q. 1. & cap. Decimas q. 7. cum debeant dari eis, à quibus ſpiritualia recipiuntur, cap. Eccleſias, §. His ita 13. q. 1. gloſ. 2. in cap. Quamuis, de decim adeout
32 parochi de iure communi fundent intentionem ſuper decimis percipiendis, cap. Cum contingat, eod. tit: & Epiſcopi ſuper quarta decimarum ab iiſdem parochis perſoluenda, cap. Conquerente, §. Nos autem, de offic. ordin. cap. De quarta, de præſcription. cap. De his, vbi Gemin. circa fin. 10. q. 1. Rota apud Cardin. Seraph. deciſ. 1449. & ſæpè
33 aliàs. Quod cum ita ſit, abſurdum planè eſſet vt Summus Pontifex, qui conſtitutus eſt paſtor totius gregis Dominici, Ioan. 21. cap. Significaſti, de elect. & omnium Eccleſiarum curam, & ſollicitudinem gerit, cap. Cum inſtantia, de cenſib. ſaltem à ſuis miniſtris in tanti laboris ſtipendium nihil exigeret, dicente Apoſtolo 1. ad Corinth. 9. *Quis militat ſuis ſtipendijs vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte eius non manducat? Scriptum eſt enim; Non alligabis os boui trituranti*. Et infra: *Debet in ſpe qui arat arare, & qui triturat in ſpe fructus percipiendi. Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?* Et paulò poſt: *Neſcitis quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt; & qui Altari deſeruiunt, cum Altari participant*. Hæc ibi. Quod ſi de inferioribus membris, & miniſtris Eccleſiæ conſtat Apoſtolum hoc dixiſſe, qui in partem ſollicitudinis ſunt vocati, cap. Decreto, & cap. ſequen. 2. q. 6. quanto magis de Pontifice Maximo eius Capite, cui credita eſt cura omnium fidelium? Clemen. Paſtoralis, de re iudic. d. Extrauagan. Vnigenitus, de pœnit. & remiſſ. Et cùm
25 certum ſit Summum Pontificem nullibi accipere decimas, quandoquidem decimæ Papales imponuntur dumtaxat pro extraordinarijs, & ingruẽtibus Eccleſiæ neceſſitatibus, vt in cap. Cum ad liberandam, in parte deciſa, de cenſib. nec in perpetuum exiguntur, vt notat gloſſa in Clem. 2. in ver. ad tempus, eod. tit. dicendum eſt hanc annatarum exactionem fieri loco decimarum, vt plerique ſumma cum ratione cenſuerunt; ac proinde Summo Pontifici debitam eſſe iure diuino, & naturali.

26 Tertiò annatarum exactio iuſtificatur itidem ex iure naturali; quoniam Eccleſia vniuerſalis eſt vnum corpus miſticum in multa membra diuiſum inſtar corporis humani, cap. Nouatianus, 7. q. 1. cap. Loquitur Dominus, 24. q. 1. dicente Apoſtolo ad Roman. 12. [Multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.] cap. Singula, 89. diſtin. Huius autem miſtici corporis caput eſt Romana Eccleſia; membra verò Eccleſiæ inferiores per Orbem diffuſæ, vt in d. c. Loquitur, & in cap. Non decet, 12. diſtin. Quem-
27 admodum autem in corpore humano ſingula membra debent iure naturæ capiti languenti opẽ ferre, ne alioquin capite langueſcente, ipſa quoq; membra inficiantur, vt dicit textus in cap. Meritò 6. q. 1. ita & miſtico Eccleſiæ corpore Romanæ Eccleſiæ illius capiti languenti ob multiplices, quibus aſſiduè premitur, neceſſitates, tenentur reliqua membra, id eſt Eccleſiæ inferiores, conferre temporalia ſubſidia. Et ſicut Romanus Pontifex vniuerſalis Eccleſiæ præſul, & gubernator debet ad ſingula eiuſdem corporis membra alimenta transfundere, vt formaliter inquit Cardin. poſt Gugliel. de Monte Laud. in Clemen. Quia contingit, n. 4. de relig. domib. ita vice verſa debent mẽbra ipſa caput alere, eique indigenti temporalibus quoque auxilijs ſubuenire, vt ratio æqualitatis iuſtitiæ ſeruetur, arg. c. 1. 16. q. 7.

28 Quartò ex eodem iure deducitur annatarum iuſtitia, quia titulos dignitatum, & quorumcumque beneficiorum fundauit Romana Eccleſia, vt eſt textus in cap. 1. & per totam, 22. diſtin. & in cap. Olim, 95. diſtin. Abb. in ſua quæſtione 1. quæ incipit, Epiſcopus & quidem Rector, col. 3. nu. 4. verſ. Nam tituli beneficiales; latè Præpoſ. in ſumma n. 4. verſ. Quartum tempus, 44. diſtin. DD. in cap. 1. de ſimonia: & propterea Eccleſia Romana dicitur omnium Eccleſiarum Mater, quia ſcilicet Eccleſiæ omnes ex illius vtero prodierunt, cap. 1. & 2. 22. diſtin. cap. Dudum, 3. q. 6.

Huius

29 Huius autem Eccleſiæ Sponſus eſt Romanus
Præſul, cap. Quoniam, de immun. Eccleſiar. qui
propterea dicitur Pater Patrum, vt notat gloſ. in
prohem. Clemen in ver. Papa: ſed pater naturalis
30 poteſt corripere filium ſibi alimenta negantem, &
ad ea præſtanda compellere, l. qui filios, C. quæ
res pign. oblig. poſſ. & l. 1. & 2. C. de patr. qui fil. di-
ſtra. ipſos etiam vendendo, vt ibi. Item filiæ te-
31 nentur alere matrem inopem, l. filiæ, C. de adopt.
vbi Bald. dicit hoc ex ratione naturali debitum,
Bart. in l. Seia, §. Caio, ff. de alimen. & cibar. legat.
32 Ergo eadem ratione pater ſpiritualis, quem non
minus diligere debemus, quàm carnalem, cap. 1.
& 2. & ibi gloſſa finalis, 30. q. 3. cap. Qualis con-
demnatio, & ibi gloſſa vnica, 2. q. 7. & mater ſpiri-
tualis Eccleſia poterit à ſuis filijs ſpiritualibus, &
Eccleſijs inferioribus alimenta recipere, & con-
ſequenter annatas exigere, quas, vt eſt notorium,
Summus Pontifex accipit pro ſui ſuſtentatione.

33 Quintò idem ſuadetur, quia vt inquit Oldrad.
conſ. 172. Quia omnes, n. 4. & conſ. 244. Ad oble-
ctus, n. 8. cum omnes Eccleſiæ Mundi immediatè
Romanæ ſubſint Eccleſiæ, quia vniuerſalis omniũ
cura commiſſa fuit Petro, cap. Puto, 2. q. 7. & cap.
In nouo, 21. diſtin. & in eas habeat plenitudinem
poteſtatis, cap. Qui ſe ſcit, 2. q. 6. & cap. Nunc verò
34 9. q. 3. Quidquid habent inferiores Eccleſiæ, qua-
ſi in peculio habent ſeparatum quodammodo à
rationibus Dominicis Domini permiſſu. Vnde
35 cum Romana Eccleſia aliquid percipit ab Eccle-
ſijs inferioribus, nihil de nouo acquirit, ſed reti-
net quod ſuum eſt, vt notat gloſ. in cap. Volumus,
in ver. Eccleſiæ, 16. q. 4. valdè eſt igitur rationabi-
le, vt illuc, vnde exierunt flumina, reuertantur.
Hæc Oldrad.

36 Sextò eadem naturali ratione omnes Eccleſiæ
Diœceſis tenẽtur ſoluere Epiſcopo indigenti cha-
ritatiuum ſubſidium, cap. Conquęrente, de offic.
ordin. cap. Cum Apoſtolus, §. Prohibemus, de
Cenſib. Extrauag. Vas electionis, eod. tit. inter cõ-
munes, Feder. de Sen. conſ. 274. in princip. adeout
37 præſcriptio contra ſubſidium charitatiuum non
valeat, Rota in antiq. deciſ. 3. quæ eſt vltima, de
cenſib. aliàs 676. Cur ergo non liceat ſubſidium
imponere Epiſcopo vniuerſalis Eccleſiæ? cap. Su-
ſpectus, iuncta ſuprascriptione 3. q. 5. ad cap. fin.
38 de dilat. vbi patet Eccleſias omnes vbique Papæ
ſubiectas teneri illius neceſſitatibus ſubuenire, ſi
requirantur. Et ob hanc rationem Geminianus
39 conſ. 74. Attentatis, n. 7. in fine, & nu. 9. concludit
Papam poſſe ab omnibus ſubſidium exigere, &
collectare Eccleſias totius Orbis; & idem reſpon-
dit Raphael Fulgoſ. conſ. 120. Suppoſita Bulla.
40 Nec mirum, quia Princeps quoque ſæcularis po-
teſt huiuſmodi ſubſidium imponere etiã ſine cau-
ſa, vt conſuluit Oldrad. conſ. 104. Circa propoſitã,
quem ſequitur gloſ. Io. Franciſci Pauini in d. Ex-
trauag. Vas electionis, §. Præmiſſis, in ver. Charita-
tiuum, vbi alios allegat.

41 Septimò, iuſtitia annatarum fulciri poteſt etiã
iure gentium: nam & Gentilitas hoc iure vſa eſt,
cuius rei memorabile teſtimonium extat apud
Ioannem Grammat. vt refert Ferdinand. Cordu-
ben. in ſuo tractatu de annatis in illud Ariſtotel. 1.
metaph. Sacerdotum genus apud Aegyptios va-
42 care permiſſum eſt: Ait enim: [Aegyptij primi,
deinde gentium omnium ſacerdotes fuerunt lo-
cupletes, præſertim ſacerdotes maximi: nam in-
feriores ſacerdotes in ingreſſu ſacerdotij mediam
partem redituum ſummo Sacerdoti miniſtrabãt.]
Sed & S. Thom. ſuper Ioſue cap. 21. dixit apud om-
nes gentes obſeruatum fuiſſe, vt qui diuino cultu
intendunt, à populo ſuſtententur, aut ab ijs, qui
curam gerunt vniuerſitatis. Quanto magis ergo
Romano Pontifici, qui omnium Chriſtianorum
curam gerit, debentur à ſuis ſacerdotibus viræ
ſubſidia? Hac enim ratione introductę ſunt an-
natę, & alię pleręque contributiones.

43 Octauò, annatarum exactionem firmari lege
poſitiua Eccleſię tam clarum eſt, vt probatione
non egeat: nam pręter Extrauagantes Ioannis
XXII. Bonifacij IX. Pij II. Pauli II. Clementis VII.
Iulij III. Pauli IV. Pij V. & Sixti V. hoc patet ex
auctoritate Concilij Viennen. in quo ſecundum
teſtimonium Ioannis Andr. in cap. Inter cętera, de
offic. ordinar. quamuis actum fuerit de ſeruitijs
ipſis tollendis: tamen pręualuit ſententia vt re-
manerent: id ipſum colligitur ex auctoritate Con-
cilij Conſtantienſi. Nam die Sabbathi 30. Octo-
bris Anno Domini 1417. ſeſſ. 40. ſub tit. Reforma-
tionis fiendę per Papam vna cum Concilio ante-
quam Concilium diſſoluatur. Ponuntur decem,
& octo articuli, ſuper quibus facienda eſſet refor-
matio, quorum tertius eſt de annatis communi-
bus ſeruitijs, & minutis; & vndecimus de fructi-
bus medij temporis. Deinde Martino V. ad Pon-
tificatum euecto in ſeſſ. 43. habita die 21. Martij
tunc ſequentis anni 1418. facta fuerunt decreta
reformationis ſuper nonnullis ex dictis decem, &
octo articulis, & inter alios ſuper vndecimo de
fructibus medij temporis in hęc verba, videlicet:
[Fructus, & prouentus Eccleſiarum, Monaſterio-
rum, beneficiorum vacationis tempore obueniẽ-
tes iuris, & conſuetudinis, vel priuilegijs diſpoſi-
tioni relinquimus, illoſque nobis, vel Apoſtolicę
Camerę prohibemus applicari.] tom. 3. Concil.
par. 2. pag. 942. At verò de annatis, & communi-
bus ſeruitijs, & minutis, quod erat tertium refor-
mationis caput, nulla mentione habita, in fine
eiuſdem ſeſſ. 43. ſubnectitur vltimo loco infraſcrip-
tum decretum, videlicet: [Martinus &c. Decer-
nimus, & declaramus Sacro approbante Concilio
per decreta, ſtatuta, & ordinata tam lecta in prę-
ſenti ſeſſione, quàm concordata cum ſingulis na-
tionibus eiuſdem Concilij ſuper articulis conten-
tis in decreto ſuper reformatione fienda die Sab-
bathi 30. Menſis Octobris proximè pręteriti pro-
mulgato, fuiſſe, & eſſe iam ſatisfactum, vt habetur
in ſeq. pag. 943.] Ex quibus verbis clarè deduci-
tur circa annatas, & ſeruitia Concilium nil noui
ſtatuiſſe, ſed potius voluiſſe, vt in ſtatu priſtino re-
manerent; alioquin falſum eſſet quod dictum fue-
rat ſatisfactum fuiſſe decreto ſuper reformatione
44 facienda promulgato, quod non eſt dicendum.
Itaque Martinus Sacro approbante Concilio de-
creuit, & declarauit annatas Papę ſoluendas eſſe,
vt pro tanto officio, labore, & dignitate ſufficiens,
& condecens beneficium ex fructibus ſaltem in-
feriorum beneficiorum haberet.

45 Nonò, eodem iure eccleſiaſtico hoc ipſum con-
firmari poteſt, quia ex priuilegio Apoſtolico, con-
ſuetudine, vel ſtatuto induci poteſt vt fructus pri-
mi anni, imò & duorum, vel plurium annorum
fabricę, Epiſcopo, vel alteri cuipiam reſeruentur.
Idque etiam pro debitis Epiſcopi perſoluendis, vel
ex alia rationabili cauſa, prout ſunt iura aperta in
cap.

cap. Præſenti, de offic. ordin. lib 6. in cap. Tua
nobis, vbi de biennio, inſ. de verb. ſignificat. in
cap. Si propter tua debita, vbi de quinquennio,
& ibi Io. Andr. & omnes notant; de reſcript. in 6.
in cap. Si tibi, de præben. eod. lib. & in Extrauag.
Io. XXII. ſuſcepti, vbi hæc appellantur annalia.
46 longè igitur magis ſummi Pontifices potuerunt
medios fructus primi anni ſibi reſeruare pro ſuis,
& Eccleſiæ neceſſitatibus. Romanam quippe Ec-
cleſiam excuſat neceſſitas, cum non poſſit de ſuo
omnibus prouidere, vt formaliter inquiunt Hoſt.
Io Andr. in d. cap. Inter cætera, in gloſ. vlt. de off.
Ordinat. Ac præterea, vt inquit Thomas Campeg.
in eod. tract. de annatar. inſtitut. num. 13. Sicut
omni caret reprehenſione, ſi Pontifex dando vni
beneficium, partem redituum clerico indigenti lo-
co annuæ penſionis reſeruet; ſic licebit modeſtius
agendo medietatem fructuum primi anni pro in-
digentijs proprijs retinere. Cum præſertim pen-
ſio ſingulis annis, annata autem primo dumtaxat,
quo quis recipit beneficium, debeatur. Et quia
onus perpetuum non eſt, non dicitur beneficium
cum diminutione conferri, contra diſpoſitionem
cap. 1. Vt eccleſiaſt. benefic. ſine diminutione
confer.
47 Decimò, ciuilis quoque authoritas iuſtificat
annatarum exactionem. Nam Principi ſoluuntur
tributa, & ſtipendia ex publico in recognitionem
48 vniuerſalis dominij. Et propterea ſunt impræſcri-
ptibilia, l. Comperit C. de præſcript. trigin. annor.
gloſ. in l. Locatio, §. penult. in ver. Præſtitum, in
addition. & ibi etiam Barthol. ff. de Publican. &
vectigal. Item debentur Principi ſtipendia huiuſ-
modi, quia ipſe tenetur conſeruare iuſtitiam in
terra, vt inquit S. Thomas in 2. 2. q. 61. art. 7. Imò
huic ſolutioni diuina quoque oracula præbent
auctoritatem. Nam Phariſæis interrogantibus
Matth. 22. cap. Quid culpatur, 23. qu. 1. *Licèt cen-
ſum dare Cæſari, an non?* Reſpondit Dominus,
Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ ſunt Dei
49 *Deo.* Ruſus cuilibet iudici ordinario debetur
ſtipendium, ſeu ſalarium ex publico, Authen. Vt
50 differ. Iudic. §. fin. Cur ergo ex publico non de-
beantur ſtipendia Romano Pontifici, qui eſt Prin-
ceps Principum, & Dominus dominantium, vt
eum appellat Bald. conſ. 388. Si Princeps, lib. 4.
Princeps Epiſcoporum, vt B. Bernardus inquit, lo-
51 co ſuperiùs citato. Iudex omnium mortalium,
cap. Si Papa, 40. diſt. c. Facta ſubditorum, 9. q. 3.
c. Per venerabilem, §. Rationibus, infra, Qui filij
ſint legit. Et Ordinarius ſingulorum, cap. Cuncta
per mundum, 9. q. 3. gloſ. in cap. Cum nullus, in
ver. In eadem, de temporib. ordinat. lib. 6. Quippe
in hoc fundatur ratio illa communis, videlicet,
qui regendæ multitudinis curam ſuſcipit, talibus
debet adiumentis muniri, quibus onus regiminis
52 valeat ſupportare. Cumque ſpiritualia ſine cor-
poralibus diu eſſe non poſſint, ſed vnum alterius
auxilio indigeat, cap. Si quis obiecerit, & ibi Ar-
chid. 1. q. 3. Congruum, & neceſſarium eſt, vt ſpi-
ritualia exercenti corporalia quoque præſtentur
auxilia. Alioquin ſummus Pontifex Eccleſiæ one-
ra ſubire, ſuiſque, & publicis neceſſitatibus conſu-
lere nequaquam poſſet ſine miraculo, vſque adeo
fidelium Charitas refrixit.
53 Vltimò, ex alio capite multi tuentur annatarũ
iuſtitiam, nempè quia illarum ſolutiones ex tem-
poris diuturnitate, & vetuſtiſſima conſuetudine,
cuius initij non extat memoria, ex voluntarijs fa-
ctæ ſunt neceſſariæ, vt in cap. Ad Apoſtolicam, in-
fra de ſimonia. Et cum ignoremus vnde ortum
traxerint, an ſcilicet ex coactione, an ex liberali-
tate dantium; in hoc dubio præualet præſumptio,
quæ vitium excludit, cap. fin. de præſumpt.
54 Actus enim qui ſonat in vitium, & in non vitiũ
in dubio ſemper interpretari debet in non vitium,
l. Creditore, & l. Si ſocius, ff. de furt. l. Meritò, ff. pro
ſocio, Barthol. in l. Non ſolum, §. Sed vt probari,
num. 3. ff. de nou. op. nunc. Roman. cõſ. 113. Pro de-
ciſione, num. 1. Præſertim in Beatiſſimo Romano
55 Pontifice, vt in §. Qui autem, 17. q. 4. Vnde con-
ſuetudo præſumitur habuiſſe bonum initium: nam
ex quo tanto tempore ſoluerunt, præſumuntur ſe
à principio voluntariè obligaſſe, vt inquit Innoc.
in d. cap. Ad Apoſtolicam num. 1. verſ. Imò quia
56 tanto tempore. Nec obſtat quod inter clericum,
& clericum ceſſet pius vſus eleemoſynæ, vt nota-
tur in cap. Cum M. Ferrarien. de Conſtitut. & per
Io. de Anan. in cap. Iacobus, de ſimonia. Etenim
illud procedit vbi datur clerico æquali.
57 At quod datur ſummo Pontifici, datur Sacra-
rio Petri, & prodeſt danti tanquam facienti opus
pijſſimum. Ita in terminis arguit, & concludit
Felin. in cap. Ex parte, il primo, nu. 1. verſ. Ter-
tio reſpondetur, de offic. deleg. Quæ tamen ratio-
cinatio non placet, quia nulla deformitas, aut vi-
tium etiam à principio conſiderari potuit in exa-
ctione annatarum; ſed omni tempore fuerunt exa-
ctæ ex debito diuini, & humani iuris, vt in ſupe-
rioribus monſtratum eſt.
57 Supereſt nunc reſpondere ad ea, quæ ex aduerſo
obijciuntur.
Primò enim contra annatas opponitur decre-
tum illud Concilij Baſileenſis, quo 9. Iunij 1435.
ſeſſ. 21. & ſic ante Concilij diſſolutionem in tit. de
annat. tom. 4. part. 1. pag. 53. ſtatutum eſt in hæc
verba; *Sacroſancta generalis Synodus,* &c. Statuit
quod tam in Curia Romana, quam alibi pro, ſeu
in confirmationibus electionum, admiſſionum,
poſtulationum, præſentationum, prouiſione, col-
latione, diſpoſitione, electione, poſtulatione, præ-
ſentatione etiam à laicis facienda, inſtitutione,
inſtallatione, & inueſtitura de Eccleſijs etiam Ca-
thedralibus, & metropolitanis, monaſterijs, di-
gnitatibus, beneficijs, officijſque eccleſiaſticis
quibuſcumque, nec non Ordinibus ſacris, & be-
nedictione, ac pallio de cætero nihil penitus ante,
vel poſt exigatur ratione litterarum, Bullæ, Sigilli,
annatarum, communium, & minutorum ſeruitio-
rum, primorum fructuum, deportuum, aut ſub
quocumque alio titulo, colore, vel nomine, præ-
textu cuiuſuis conſuetudinis, priuilegij, vel ſtatu-
ti, aut alia quauis cauſa, vel occaſione directè, vel
indirectè; ſolùm Scriptoribus, Abbreuiatoribuſ-
que, Regiſtratoribus litterarum, ſeu minutarum
pro ipſorum labore competenti ſalario ſoluendo.
Huic autem ſacro Canoni ſi quis exigendo, dan-
do, vel promittendo contraire præſumpſerit, pœ-
nam incurrat aduerſus ſimoniacos inflictam, & in
ipſis dignitatibus, ac beneficijs taliter obtentis
nullum ius, ac titulum acquirat. Et ſi, quod ab-
ſit, Romanus Pontifex, qui præ cæteris vniuerſa-
lium Conciliorum exequi, & cuſtodire Canones
debet, aduerſus hanc ſanctionem aliquid facien-
do Eccleſiam ſcandalizet, generali Concilio de-
feratur.

Ad

9 Ad hanc oppoſitionem nulla ſolutio aptior; & efficacior afferri poteſt, quàm quæ deſumitur ex verbis egregiæ illius Orationis, quã de annatia habuit Petrus de Monte celebris Iuriſconſultus Brixienſis Epiſcopus ab Eugenio IV. Legatus miſſus ad Hauricum VI, Angliæ Regem: ſic enim habẽt. [Ad ea verò, quæ proximis diebus in ipſa Synodo geſta ſunt, veniamus; quæ ſanè talia ſunt, vt maximam mereautur reprehenſionem, uec vlla ratione ſine graui diuiuæ Maieſtatis offenſa valeut tolerari. Hi euim qui Pontificem Maximum virũ vrique ſauctum, quietũ, & pacificum capitali odio proſequuutur, poſteaquam temporali eum patrimonio ſpoliatum intellexerunt, ſpirituali quoque ſubſidio ſpoliare cogitarunt, vt ſic omni prorſus auxilio deſtitutus dignitatem ſummi Apoſtolatus tueri nequaquam poſſet. Plebem itaque illam ſynodalem, quæ ſemper nouis rebus ſolet gaudere, malis quibuſdam artibus, quas pudor vetat referre, facilè induxeruut, vt vacantium beneficiorum fructus, quos vſitatiori vocabulo annatas dicuut, ſummo Pontifici lege interdicerentur. Fauoribus itaque, & clamoris inſanientis vulgi ea lex lata eſt, quæ & Pontifici talium fructuum receptio, & ijs, quibus beneficia conferuntur, ſolutio veluti ſimoniaca prohibetur. Huic autem legi ferendę, etſi multi venerabiles Patres, magnæque auctoritatis viri contradixerint, manifeſtum in ea Sedis Apoſtolicæ, & Vicarij Chriſti depreſſionem contiueri dicentes; Præualuit tamen indiſcreta multitudinis non tam auctoritas, quàm voluntas, quæ ad tantam temeritatem eò erat audacior, quò potentium quorumdam ſtimulis agitabatur; quid hac lege pernicioſius? quid deteſtabilius? quid ab omni humanitate, atque honeſtate remotius? quænam, bone Ieſu, eſt hæc ſynodalis reformatio? Summum Poutificem omni ſpirituali, ac temporali auxilio priuare, eumq; vti mendicum quemdam hominem conſtituere, qui uec ſuis, nec Eccleſiæ neceſſitatibus poſſit nullatenus prouidere? Et quamquam huius legis iniquitas (ſi tamen lex dicenda eſt) ſatis per ſeipſam appareat; conabor tamen id paucis oſtendere, quibus breuiter explicitis, perorauero. Debet lex, vt à maioribus noſtris traditum eſt, eſſe honeſta, iuſta, poſſibilis, ſecundum uaturam, & patriæ conſuetudinem, loco, ac tempori denique conueniens, vtilis demũ, ac neceſſaria. Quid horum, quęſo, in hac lege poteſt inueniri, diſcurramus per ſingula. Magnam in primis continet turpitudinem. Nonne turpe, & indecens eſt Sedis Apoſtolicę priuilegia, & dignitates euertere, & quem Dominus Principem vniuerſę Eccleſię conſtituit, aduerſus hunc moliri inſidias, hunc exinanire, debilitare, huic eccleſiaſticos reditus, qui ad ſupportanda onera regiminis ſunt deputati, impiè, atque inhumanè ſubtrahere? Iniuſtitiam verò huius legis quis nõ videt? nonne iniuſtum, & iniquum eſt, vt qui plantat vineam, fructus eius commoditate priuetur? & qui paſcit gregem, de lactis dulcedine non veſcatur? &c. (& ijs ſimilia, quæ ſupra commemorauimus num 24.) quantum verò ab Eccleſię conſuetudine diſcrepet, facilè diſcerni poteſt. Ea ſiquidem à tot pręclaris Pontificibus, ac ſanctis Patribus obſeruata ſine magna, & rationabili cauſa violari non debuit. Et paulò poſt dicit: loco verò, ac tempori nullatenus conuenit: nam pro tempore, quo legem illam ediderunt, omni dominio temporali erat ſummus Pontifex tyrannorum potentia ſpoliatus, à propria Sede vi, & rebellione ſubditorum expulſus, eius pretioſa ſupellex vulgi prędę expoſita, omnia eius ornamenta direpta, adeout non ſummi Pőtificis ornatu, ſed abiecti Monachi veſtitu vrbem reliquerit, ac demum inſignem Italię vrbem Florentiam ſolus, profugusque intrauerit. Quę quidem ſi legis huius latores piè, ac reuereuter conſideraſſeut, non ſolùm hoc temporali auxilio non priuaſſent; ſed ſi nunquam antea id exigere licuiſſet, pro neceſſitate rerum, ac temporis eam exactionem inſtituere debuiſſent. Et paulo poſt: nullam in ſe continet dicta lex vtilitatem, nullam prorſus neceſſitatem. Debuit ſiquidem res tam grauis, tam ardua ſępiùs diſcuti, crebrò ventilari, & tandem magna animi maturitate, ſapientiaque concludi; debuit colendiſſimorum Patrum volũtas inquiri; debuit omnium nationum conſenſus adhiberi; doctiſſimorum hominum quoque vota ſcrutari; eorumque pręſertim, qui Deum prę oculis habentes, zelo iuſtitię, non deſiderio vindictę duci viderentur: qui ſi audiri eſſent, numquam tam nefandę rei conſenſiſſent. Honorarunt, Chriſtianiſſimè Princeps, ſuperiorum temporum Concilia mirum in modum Apoſtolicam Sedem, & Chriſti Vicarium illi pręſidentem; nec vſquam eius Primatum, dignitatem, ac priuilegia attingere, nedum violare pręſumpſerunt. Cum enim ſcirent ſancti Patres ſynodaliter conuenientes ſine auctoritate ſummi Pontificis ſynodum generalem non poſſe conuenire, ipſa quoque Concilia robur, auctoritatem, & firmitatem ab illo accipere: ſacrilegium, ac penè hęreticum eſſe iudicarunt, ſi vnum in locum conuenientes aliquid aduerſus illum agerent, quem auctorem, & Principem ſuum diuina voce agnoſcerent. Ab hoc Sanctorum Patrum laudabili more longè declinauit hęc Synodus; legat quicumque voluerit eius canones, & decreta; animaduertat eius actiones, & opera: per pauca certè inueniet ex zelo fidei, & charitatis feruore proceſſiſſe, aut ad vtilitatem publicam emanaſſe; ſed omnia plena ſunt odij, diſſidij, & ambitionis; omnia nedũ ad debilitationem, ſed ad ſubuerſionem ſupremi capitis Eccleſiæ quorumdam machina-

60 tionibus ordinata.] Hactenus verba Brixienſis, quæ quanti ponderis fuerint, exitus ipſe probauit: nam Rex Angliæ illorum vi, ac rationum momentis permotus, nulla habita ratione illius decreti, permiſit vt in ſuo regno Eccleſiaſtici pergerent in ſolutione communis, & minutorum ſeruitiorum, atque vt Regni incolæ præſtarent denarios S. Petri; mediam enim annatam Bonifacianam Angli nunquam ſoluerunt, quia illius loco ſatis viſum eſt Romanis Pontificibus habere hoc vectigal denariorum S. Petri, de quo fit mentio in cap.

61 Audiris, de pręſcript. & in cap. Ea quæ, de cenſib. vbi gloſ. dicit hanc eſſe quandam præſtationem, quam Anglici faciunt Romanę Eccleſię, & Hoſt. in princip. legitur, inquit, in Hiſtoria Anglicana quod Anglici deuouerunt, & promiſerunt dare Eccleſię Romanę quolibet anno certam penſionem; & vocatur hæc datio Viſitatio, ſiue Denarij B. Petri. Eſt autem tributum duorum denariorum, quod à ſingulis exactum domibus Adeulias, ſen Edehuulphus Anglię Rex Romã profectus ad Leonem IV. primus obtulit B Petro, vt teſtantur Vincent. antiquiſſimus Chronographus lib. 24.

?, eſp. Fagn. in 1. par. 5 lib. Decretal.

cap.36. & Ioan. Nauclerus in 29. generatione ſuæ Chronographiæ. In cuius exactione perrexerunt Pontifices quouſq; Henricus VIII. Clementi VII. ſubtraxit obedientiam. Itaque Angli iniuſtum illud Baſileenſium decretum nunquam acceptarunt. Sed & Aeneas Siluius poſtea Pius II. qui in minoribus agens Baſileenſi Synodo adhæſit, poſtea ad Pontificatum euectus poſthabito eodem decreto, Conſtitutionem edidit contra detrectãtes ſoluere annatas, quæ refertur in alia Conſtitutione Innocentij VIII. quæ incipit, Apoſtolicæ, in Bullar. tom. 1. pag. 376. Et de reuocatione actorũ Concilij Baſileenſis vide, quæ ſcripſi in cap. Significaſti, ſupra de elect.

62 Euerſo autem, & conquaſſato fundamento decreti Baſileenſis de annatis, neceſſe eſt, vt ſimiliter corruat pragmatica ſanctio Gallicana ſuper illo exædificata, cap. Cum Paulus, 1.q.1. cap. Veniens, de Presbyt. non baptiz. Præterquamquod pragmatica illa ſanctio, vtpote Regni Franciæ corruptela ſchiſmatis tempore Caroli VII. auctoritate à non habẽtibus poteſtatem cum maximo animarum periculo, & ſcandalo dignitatiſq; Apoſtolicæ detrimento, & vilipendio in Conciliabulo Bituricenſi promulgata anno Domini 1438. die 7. Iulij à Ludouico XI. Francorum Rege tanquam ſchiſmatica abrogata, & abolita eſt, vt in litteris patentibus abolitionis relatis tom. 4. Concil. p. 1. pag. 36. Item à Parlamento Franciæ, vt in litteris caſſationis, quæ habentur eod. tom. pag. 107. Ac demum ab Eugenio IV. Nicolao V. Pio II. & Leone X. in Concilio Lateranenſi, vt in Conſtitutione, quæ incipit, Paſtor æternus, edita 14. Kalen. Ianuarij 1516. in 11. ſeſſ. vt patet eod. tom. 4. pag 38. & 120. eamque Romani Pontifices non ſecus ac pernicioſam hæreſim execrati ſunt, vt habetur in notis ad Conciliabulum Bituricenſe, eodem tom. pag. 410.

63 Secundò, contra annatas apponuntur dicta cuiuſdam Coſmæ Guymier, qui gloſſauit pragmaticam ſanctionem: Hic enim in tit. de annatis, in ver. Annatarum; contra huiuſmodi exactiones inuehit his verbis. [Annatarum ſic vulgariter dictarum, quia per annum emolumenta beneficiorum percipiebantur, & adhuc hodie percipiũtur in Curia Romana] & alibi. Et de ipſis notatur in Clem. Quia Regulares, §. Præmiſſa de ſupplen. neglig. Prælat. & dicuntur annalia in Extrauag. Io. XXII. Suſcepti. & vacantiæ, inſ. eodem §. Item ex nunc. & ante tempora Ioannis XXII. rarò, vel nunquam exigebantur. Sed ipſe Papa per Extrau. Cum nonnullæ: in qua ſupponit aliam priùs feciſſe, & ſe refert, aſſerit fructus primi anni Eccleſiarum Cathedralium vacantium ad triennium in aliquibus Orbis partibus pro neceſſitatibus Romanæ Eccleſiæ ſuæ Cameræ reſeruaſſe. Sed quod temporaliter ab aliquibus Eccleſijs dũtaxat pro neceſſitate temporis ab eo exactum fuit, in perpetuum, & ad omnes Eccleſias poſtea à Bonifacio IX. qui primus indifferenter eccleſiaſticis beneficijs annatarum vſum impoſuit, extenſum eſt contra totius diuini, & humani iuris diſpoſitionem, 1.q.1. & q.3. per totum, & in iuribus ſupra allegatis. *Nonne ſcriptum eſt Neminem concutiatis*, &c. 24.qu.1. *militare*. Et *quod gratis accepiſtis, gratis date*; nũquid Simon Magus cùm gratiam Spiritus ſancti emere vellet, damnationis ſuæ ſentẽtiam à Petro audiuit, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem*, 1.qu.1. Qui ſtudet. Et qui ſunt illi, qui dant, & recipiunt annatas niſi ementes, & vendentes in Templo, quos Chriſtus ab illo eiecit, 1.q.1. Vides. Etiam ex euentu ſolo damnandæ ſunt: nam ex hoc indigni, & qui plus pecuniarum habent promouentur. Et dignus eſt Prælatura, cui non actionis meritum, ſed copiarum præmia ſuffragantur. Vnde reſtat vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas, nihil ſibi defendat induſtria, ſed totum auri prophanus amor obtineat, q.1. Fertur, l. Si quemquam, C. de Epiſc. & Cler. pro ſolutione annualium plerumque mobilia etiam pretioſa Eccleſiarum venduntur, parentes promotorum pecunijs exhauſtis deſtruuntur; materia exigendi à ſubditis paratur, vt quotidie videmus promotos à ſubditis ſub velamento iucundi adeuntus, quem triſtem, & mæſtum potiùs dixerim, exigere. Vnde boni Prophetę olim munera prophetiæ non accipiebant, ſed ſtipes tabernaculi. Mali autem, qui accipiebant, prophetia, quę donum Dei erat, in diuinationem, quæ diabolica eſt, conuertebatur: quid aliud colligitur, niſi vt ait Hieron. Idcirco propter vos Sion quaſi ager arabitur, & Hieruſalem in cuſtodia Pomerij erit, 1.qu.1. Iudices. Et dicit Io. Andr. in cap. Inter cætera, de offic. ord. Quod optaret quod Curia Romana reciperet vigeſimam partem fructuũ clericorum totius orbis ad ſuſtentationem Papæ, & Cardinaliũ; & nihil exigi, vel recipi poſſet pro communibus ſeruitijs, & fructibus primi anni, quos recipit à Prælatis, quos promouet, exceptis ſalarijs laborantium, puta ſcriptorum, & ſimiliũ; & tunc prouideret Legatis, & Nuncijs, quos mittit, de prædicta quota, & abſtineret ab annatis, exactione decimarum, & ſimilium. Et quod de hoc fuit factus ſermo in Concilio Viennenſi. Sed deliberauerunt Prælati ibidem exiſtentes non facere. Et fortè benè, vt dicit Io. Andr. quia tanta viget inſatiabilis cupiditas, quod ſi hoc fieret, & iſtud, & illa perciperent.

Sed quantum hic vir Sedi Apoſtolicæ, & ſupremæ Romani Pontificis dignitati inuideret ſuis dictis, ſeu potiùs maledictis clarè patefecit. Ructauit enim venenum, quod hauſerat ex Conciliabulo Bituricenſi, & vt gratiam aucuparetur Prælatorum Galliæ, qui contra annatas præualuerãt in Synodo Baſileenſi, & pro illius Pragmaticæ reuocatione citabantur in Concilio Lateranenſi per Iulium II. inchoato, cõpoſuit gloſſam textui non diſſimilem, cum vtrumque manauerit ex eodem fonte liuoris, & odij in Romanos Antiſtites. Quod benè animaduertit Iacob Simonetta Rotæ Auditor, & poſtea Cardinalis; nam in tract. de reſeruat. qu. 62. ſic ait: [Non omitto quod quidam Doctor Gallicus in quodam opuſculo ſuper Pragmatica Sanctitate infenſus Pontificię poteſtati, & fauens in omnibus pragmaticę ſanctioni prohibẽti reſeruatione, &c.] Verùm contigit illi, quod ſemper euenire ſolet impugnantibus veritatem, vt plura ſint mendacia, quàm verba. Primò enim dicit appellari annatas, quia per annum emolumẽta beneficiorum percipiebantur, & adhuc hodie percipiuntur in Romana Curia; quod falſum eſt; quia verè Curia non percipit niſi dimidiam partem fructuum, vt patet ex dictis ſupra num. 9. & 10.

64 Secundò, dicit de his fieri mentionem in Clem. Quia Regulares, §. Pręmiſſa, de ſupplen. negligen.

Pręlat.

Prælat. & appellari annalia in Extrauag. Ioannis XXII. Suſcepti: quod itidem falſum eſt, quia annatam multum differt à vacantibus, & annalibus, de quibus loquuntur prædicta iura, & alia ſuperius citata n.45. Seraph. deciſ. 1410. n. 11.

Tertiò, aſſerit annatas ante tempora Io. XXII. rarò, vel nunquam exactas fuiſſe: quod falſiſſimũ eſſe conſtat ex his, quæ de annatarum origine, & antiquitate dicta ſunt ſupra n. 14. & ſeq.

Quartò, refert Ioannem XXII. in Extrauag. Cũ nonnullæ, aſſerere ſe pro neceſſitatibus Romanæ Eccleſiæ reſeruaſſe ſuæ Cameræ fructus primi anni Cathedralium vacantium; ſed cuilibet legenti prædictam Extrauagantem patebit ipſum in hoc erraſſe, quia Papa Ioannes aſſeruit ſe per alias ſuas literas reſeruaſſe fructus primi anni beneficiorum eccleſiaſticorum in diuerſis Orbis partibus, non tamen Cathedralium, & Abbatiarum regularium.

Quintò, affirmat quod à Ioanne XXII. temporaliter ab aliquibus Eccleſijs dumtaxat pro neceſſitate temporis exactum fuit, poſtea in perpetuum: & ad omnes Eccleſias à Bonifatio IX. extenſum fuiſſe. Hoc loco manifeſtè detegitur Auctoris malitia, quia tacuit Bonifatium IX. inſtituiſſe dimidiam annatam loco illius integræ, quę prius exigebatur, vt patet ex dictis ſupra n. 10.

Sextò, dicit Bonifacium IX. primum omnibus beneficijs annatarum vſum impoſuiſſe, quod itidem à veritate alienum eſſe conuincitur ex ſupradictis n. 9. & ſequen.

Septimò, audacter aſſerit Bonifacium hoc feciſſe contra totius diuini, & humani iuris diſpoſitionem: ſed hoc erroneum eſſe manifeſtè liquet ex his, quæ de iuſtitia annatarum latè ſupra explicauimus à n. 17. vſque ad n. 60.

Octauò, plura effundit de ſimoniæ labe in exactione annatarum: ſed quàm temerariè, & ſacrilegè loquatur vſque ad auctoritatem Hieremiæ, per ſe patet. Quàm verò ſit alienum à veritate huiuſmodi exactionibus ineſſe aliquod vitium, aut ſuſpicionem ſimoniæ, euidenter patebit ex his, quę dicentur infra in reſponſione ad tertiam principalem oppoſitionem. Et ipſemet Gloſſator hanc veritatem vel inuitus admiſit: nam in præallegato tit. de annatis ſuper gloſſa, in ver. Conſuetudinis, quærit, an ibi reprobetur conſuetudo generalis in omnibus Eccleſijs Collegiatis, ſecundum quam Canonici dant aliquid in ſua receptione: & reſoluit diſtinguendo his verbis [Poteſt dici, quod ſi conſuetudo imponit hoc onus præbendæ, & non recepto; & valet in fauorem cultus diuini, arg. c. Significatum, de præben. & c. 1. vt eccleſiaſt. beneſ. & hoc caſu poteſt eſſe verum, quod à principio etiam cautio exigi poſſit, arg. 18. q. 2. Seruitiũ.]

66 Quæ verba multum conferunt ad iuſtitiam annatarum, cùm ſint onus impoſitum non ipſis promotis, ſed beneficijs, aut fructibus beneficiorum, vt in cap. Si propter, de reſcr. lib. 6. & cap. Si tibi, de præben. Præterea idem Gloſſator ibidem ſubijcit

67 hæc verba: [Similiter poteſt quæri, an hic damnetur conſuetudo quaſi generalis in Normandia, in diœceſi Pariſienſi, & alijs pluribus locis, vbi Epiſcopi, & Archidiaconi percipiunt fructus primi anni beneficiorum vacantium pro deportu.] Et videtur quod non, quia talem conſuetudinem iura approbant, cap. Præſenti, §. Porrò, de offic. ordin. lib. 6. excepto quod habetur in cap. Quia ſæpè, de elect. eod. lib. & in Clem. Statutum, §. 1. eod. tit. & Doctores, vt notat Io. Andr. in cap. Nemo, de reg. iur. lib. 6. in not. vbi allegat Extrauagantem Ioanni XXII. Suſcepti regiminis, vbi hoc eſt deciſum; allegat eam in Clem. 1. de conceſſ. præben. in Clem. 2. de decim. non eſt autem veriſimile vnico verbo tot iura ſubuerti. Ideo poſſes intelligere hunc textum, cùm tales deportus, vel annatæ exiguntur pro collatione, vel inueſtitura, aut alijs ſpiritualibus, ita quod illa ſint cauſa immediata, præterquam talia exiguntur. Quippe hæc ratio, quod ibi ponit Gloſſator pro ſuſtentatione illius conſuetudinis per Canones, & Extrauagantes ad commodum Epiſcoporum, & Archidiaconorum approbatæ; longè magis concludit in fauorem Summi Pontificis, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ: præſertim cum cauſa exactionis annatarum non ſit collatio, neque beneficium; ſed vacatio, & fructus ipſius, vt patebit in reſponſione ad tertiam oppoſitionem.

68 Nonò, damnat annatas ex euentu, eo quod exinde promoueantur indigni, & qui plus pecuniarum habent: ſed certè cùm annatæ ſint certæ, & notæ, Epiſcopatuum quidem, & Monaſteriorum ex taxa, quæ habetur in libris Cameræ: inferiorum verò beneficiorum ex ipſo vero valore, qui exprimitur in literis; non poteſt eſſe locus ementitæ per ipſum Gloſſatorem licitationi; præſertim cùm ſummæ prædictæ non ſoluantur Pontifici ad manum, neque tempore, quo fiunt prouiſiones, ſed poſtea officialibus ad id deputatis quandocumq; libet ipſis prouiſis literas expedire, quas plerique, vt inferius dicetur, nunquam expediunt. Præterea licitationi prædictæ, etiamſi maximè vellet Papa, quod abſit, vix locus eſſe poteſt quoad Epiſcopatus, & Monaſteria, quæ ferè omnia conferuntur nominatis à Regibus, & Principibus, ſub quorum temporali ditione exiſtunt, necnon à Capitulis, & Conuentibus, qui facultatem habent eligendi, & nominandi; itaut non remaneat Pontifici libera Epiſcopatuum, & Monaſteriorum prouiſio, niſi in certis Italiæ partibus, vt plenè notaui in c. 1. ſupra de elect.

69 Decimò, deplorat quod pro ſolutione annatarum mobilia etiam pretioſa Eccleſiarum vendãtur; ſed hoc eſt manifeſtum mendacium: nam cum ſolutio annatæ fiat in actu expeditionis literarũ, quomodo prouiſus pro hac ſolutione poteſt diſtrahere bona Eccleſiæ, cuius poſſeſſionem nondũ eſt adeptus? Quod ſi vrgeas; ſaltem prouiſus alienabit pretioſa Eccleſiæ vt releuet ſe à ſumptibus, quos paſſus fuit in ſolutione annatæ: ergo mendacium eſt quod dixit Gloſſator mobilia Eccleſiarum diſtrahi pro ſolutione annalium. Præterea nec pro releuatione à ſumptibus contingit alienatio huiuſmodi; quoniam pro Epiſcopatibus, & Monaſterijs taxa non excedit dimidiam veri valoris, & quilibet prouiſus ſtatim recuperaturus eſt ex fructibus triplicatam ſummam in Epiſcopatibus, & Monaſterijs, & duplicatam in inferioribus, vel potius multo maiorem; cum rariſſimi ſint

70 Epiſcopatus, & Monaſteria, quorum fructus non ſint aucti à tempore, quo inſtauratæ fuerunt dictę taxæ à Ioanne XXII. vnde à communiter accidentibus fructus beneficiorum potius aucti pręſumũtur, quàm diminuti, vt dixit Rota apud Cardin.

71 Seraph. deciſ. 1393. nu. 3. & in beneficijs inferioribus ferè nunquam verus valor exprimatur: & nihilominus talis, qualis exprimitur, ſemper intel-

ligitur deductis omnibus expenſis, & oneribus conſuetis, Rota in antiq. deciſ. 60. de conceſſ. præben. & in recent. deciſ. 444. n. 5. par. 2. Felin. in c. Ad aures, n. 13. verſ. Duodecima concluſio, de reſcrip. vnde nullatenus ſubeſt neceſſitas, quam Gloſſator comminiſcitur, vendendi mobilia etiam pretioſa Eccleſiarum pro ſolutione annatæ.

72 Vndecimò, exaggerat deſtructionem pecuniarum Galliæ; ſed hoc quoque eſt merum commentum, cum ipſis Gallis indultum ſit à Sede Apoſtolica, vt pro beneficijs inferioribus non ſoluant annatam, & liceat eis impunè quorumcumque beneficiorum fructus exprimere ſub valore viginti-quatuor ducatorum; vt in concordatis Franciæ inter Leonem X. & Franciſcum I. anno 1517. & in declaratione ipſius Leonis Kalẽdis Octobris eiuſdem anni, vt in Conſtitutione, quæ incipit, Romanus Pontifex, & habetur in Bullar. tom. 1. pag. 507.

73 Et pro Conſiſtorialibus ſoluuntur communia, & minuta ſeruitia pro medietate fructuum primi anni dumtaxat, vt in Conſtitutione Gregorij XII. incipien. S.D.N. &c. Penſatis guerrarum cladibus; quæ licet ad quinquennium facta fuerit, tamen vſque in præſens eſt obſeruata, excepto illo tempore, quo viguit pragmatica ſanctio. Idque pro

74 Eccleſijs, & Monaſterijs, quæ ex ſtylo dicuntur in patria reducta, id eſt pro Eccleſijs, & Monaſterijs illarum diœceſum, quæ tempore prædictæ Conſtitutionis Gregorianæ erant ſub temporali dominio Regis Franciæ, & habentur indice alphabetico deſcriptæ in libris Cancellariæ, & referuntur à Hieron. Paulo Barchinon. in ſua Practica Cancellariæ ſub tit. Prouinciæ in quibus decima reducta eſt, videlicet Archiepiſcopatus Lugdunen. Rothomagen. & Epiſcopatus Claromonten. Et hæc

75 ſolutio medietatis fructuum fit iuxta taxationem Eccleſiarum Cathedralium, & Monaſteriorũ, quę habetur in libris Cameræ, & non attingit tertiam partem veri valoris. Vnde cum huius tertiæ partis prouiſi non ſoluant niſi dimidiam; hinc liquidò apparet communia, & minuta ſeruitia vix attingere ſextam partem fructuum veri valoris: & tamen pro hac ſexta parte prouiſi mox recepturi ſunt fructus integros primi anni, vt prædiximus.

76 Demum ex auctoritate Io. Andreæ, quem diminutè, & deprauatè refert Gloſſator, potius elicitur efficax fundamentum pro annatarum iuſtitia: etenim ſi Patres Concilij Viennenſis cognouiſſent illarum exactionem pręſeferre aliquod vitium, aut ſuſpicionem ſimoniæ, abſque dubio illas prohibuiſſent: & tamen nec prohibere voluerunt, nec commutare in vigeſimam fructuum, ſed magis ſinere vt exigerentur vt prius.

77 Tertiò, contra annatas opponitur auctoritas viri clariſſimi Ioannis Gerſonis Cancellarij Pariſienſis in tract. de ſimonia, cuius hæc ſunt verba: [Super materia ſimoniacæ labis in collatione beneficiorum per Papam reſoluendo materiam ad radicem ſcripturæ ſacræ, qua dimiſſa, percurrere ramos opinionum particularium fine caret, ponitur hæc vnica concluſio. Simoniaca labes contra ius diuinum, vel de ſimoniaca ſpecie ſuſpectũ eſt in conferente beneficium eccleſiaſticũ, etiamſi ſit Papa, exigere, vel extorquere a beneficiando promptam pecuniam ſub titulo primorum fructuum, ac impedire poſſeſſionem, & officiationem ſuam, quouſque ſoluerit illam pecuniam.]

Verùm egregius hic vir ex falſis ſuppoſitionibus deceptus eſt ab illis, qui in Concilio Conſtãtienſi annatarum, communium, & minutorum exactionem ceu ſimoniacam condemnabant, aſſerentes Papam quaſi ex contractu pro collatione beneficij exigere illam pecuniam contra euangelicũ præceptum, videlicet, *Gratis accepiſtis gratis date.* Vnde non ita loquutus fuiſſet, ſi rem ipſam vt ſe

78 habebat intellexiſſet; ſic autem ſe habet: Lege, aut vetuſtiſſima conſuetudine introductum eſt, vt vacantium Epiſcopatuum, & Abbatiarum Papa, & Collegium Cardinalium ex fructibus primi anni ſub nomine communis, & minutorum ſeruitiorum habere debeant illam ſummam, quæ, vt dictum eſt ſupra, pro tertia parte veri valoris in libris Cameræ iamdudum taxata eſt; & inferiorum beneficiorum Papa debeat habere dimidiũ, quod olim per ſuos collectores exigebat. Sed quia oneroſum erat Prouincijs, & ipſis ſoluere debentibus officium collectorum, qui pro ipſis exigendis in ipſis prouincijs moram trahebant: quaſi tacita omnium conuentione ſtabilitum eſt, vt illi, qui ad Epiſcopatus, aut Abbatias promouebantur, & quibus de alijs beneficijs per Papam prouidebatur, deberent ſibi acquirere omnes illos fructus, & ſoluere illorum pretium. Et ſic quidem emptio, & venditio, non tamen tituli beneficij, ſed illius portionis fructuum, quæ debetur Papæ, & Cardi-

79 nalibus. Obſeruandum eſt enim circa quodlibet beneficium tria occurrere maximè conſideranda. Primum eſt ipſum beneficium; ſecundum illius prouiſio, ſeu collatio; tertium fructus ipſius. Pro beneficio ipſo, vel eius prouiſione nihil ſoluitur: gratis enim ſemper confert Papa; & de hoc intelligi debet illud euangelicum, Matth. 10. *Gratis accepiſtis,* &c. cap. Si quis Epiſcopus, 1. q. 3. non autem de fructibus beneficiorum vacantium, de qui-

80 bus agitur. Nõ obſtat quod auctoritas illa Matth. intelligatur etiam de rebus Eccleſiæ, vt eſt textus in c. Res Eccleſiæ, ead. cau. & quęſt. & cum fructus beneficij ſine beneficio non proueniant; vendito vno, neutrum inuenditum relinquatur, cap. Si quis obiecerit, & c. Saluator, 1. q. 3. ob quam rationem Theologi concludunt pręhendam, licèt ſit quid temporale; tamen ratione connexionis, quam habet cum clericatu, & canonia, vendi non poſſe ſine labe ſimonię, vt fusè oſtendimus in c. Cum pridem, n. 90. & n. 107. ſupra de pactis. Id, inquam, non obſtat, quia locum habet in illius fructibus dumtaxat, qui debentur beneficiato propter officium, & miniſterium clericale ex debito diuini iuris, vt primo ad Corinth 9 c. Quicumque, 12. q. 2. § His ita, 13. q. 1. & c. Cum ſecundum, de præben. hos enim vendere ſimoniacum eſt propter connexionem, quam habent cum clericatu, & iure ſpirituali, vt optimè deducit Card. Caiet. in tract. 9. de ſimon. q. 1. tom. 2. opuſculorum, & dixi latius in d. c. Cum pridem, n. 91. & n. 107. Item in his committitur iniuſtitia tam ex parte dantis, quia vendi non poteſt res à non domino, l. 1. C. de vſucap. pro empt. quàm ex parte recipientis, quia venditur illi quod ſuum eſt, l. Rei ſuæ, ff. de contrahen. empt. l. Cum res, & l. Si mater, C. eod. vt explicat Caiet. vbi ſupra, & ante eum Petr. de Palude relatus à Turrecrem. in c. Latorem, n. 9. verſ. Ad tertiam rationem, 1. q. 1. vt dixi in prædicta Decretali Cum pridem, n. 113. & n. 123. verſ. Sed nihilominus. At hæc omnia ceſſant in fructibus primi anni beneficiorum

ciorum vacantium, de quibus agitur; quia cum ſpectent ad Sedem Apoſtolicam ea titulo præambulo reſeruationis, iure vendi poſſunt tam ex parte Papę, qui vendit quod ſuum eſt, quàm ex parte prouiſi, qui emit quod ſuum non eſt. Et cum prouiſus iuſtè poſſit ſui beneficij fructus alteri vẽdere, licèt beneficio ſint annexi, vt rectè obſeruat Caietan. loco citato, nulla afferri poteſt ratio, cur non idem liceat Sedi Apoſtolicæ pro dimidia fructuum ad eam ſpectantium: & quemadmodum Epiſcopus, cui fructus beneficiorum vacantium ex priuilegio, vel conſuetudine eſſent reſeruati, iuxta textum in cap. Præſenti, de offic. ordin. lib. 6. poſſet illos licitè vendere beneficiato, eadẽ prorſus, imò potiori ratione id licere debet Papæ, ad gloſ. in c. Cum pridem, in ver. Illicitæ pactionis, in fine, ſupra de pactis. Nec propterea venditur prouiſo ius aliquod ſpirituale; quia in collatione beneficij fructus huiuſmodi deducuntur tanquam æs alienum, & beneficiatus tenetur huiuſmodi onera ſubire, c. Tua nobis, infra de verbor. ſignific. cap. Si propter tua debita, de reſcript. lib. 6. & cap. Si tibi, cum gloſ. in ver. Fructus, de præben. eod. lib. Tho-
1 mas Campeg. de annat. inſtit. n. 11. ſunt enim onus anneaum beneficio, non autem beneficiato: & ideo valet ſtatutum, vel conſuetudo vt ſoluantur à recepto in canonicum, cap. Significatum, de præben. l. 1. C. de donat. quæ ſub modo, & poſt Vincen. & Io. Andr. notat Io. de Anan. in cap. Iacobus, n. 3. & 4. de ſimonia: quinimò pro illis etiam ante receptionem poteſt recipi cautio, argum. cap. Seruitium, 18. q. 2. ſecundum eos, & notatur per DD. in d. cap. Significatum. Hinc Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretũ aliàs conſulta, An ſi extaret talis conſuetudo vt fructus, puta cuiuslibet præſtimonij dimidij anni poſtquã vacauerit, cederet in vtilitatem menſæ capitularis, ea ſit ſublata eiuſdem Concilij decreto cap. 14. ſeſſ. 24. reſpondit non eſſe ſublatam; eſt enim onus impoſitum beneficio, & non beneficiato. Hinc etiam eſt vt in actu collationis, ſeu receptionis non ſit ſimonia deducere in pactũ vt collatarius, ſeu receptus ſoluat penſionem collatori debitam, vt conſuluit Gemin. conſ. 84. n. 4. verſ. Et dico quod tale iuramentum, per textum in cap. Ex parte, il ſecondo, de cler. non reſid. & ſcripſi plenius in cap. Tua nos, de ſimonia.

Hanc autem annatæ ſolutionem fieri ratione dictorum fructuum, non autem ratione prouiſionis, vel collationis, euidenter oſtenditur. Primò, quia prouiſio, & collatio liberè præcedit, neque vnquam propterea impeditur expeditio ſupplicationis: ſed quando prouiſi expediunt litteras bullatas, tunc iuxta obſeruatam conſuetudinem ſoluunt annatam: quod ſi nunquam expedirent litteras, prout contigit multis, qui literis non expeditis, in aliorum fauorem cedunt; illi ſic cedentes, aut ſine ceſſione literas non expedientes nihil ſoluunt: & tamen verum eſt eis fuiſſe prouiſum, cum gratia ex ſola ſignatura ſupplicationis perficiatur, l. Sacri afflatus, C. de diuerſ. reſcript. cap. Inſtitutionis, vbi Turrecrem. n. 1. 25. q. 2. gloſ. in reg. Cancell. 13. & 53. ad finem, Caſſad. deciſ. 36. ſuper reg. Gomeſ. in regula de non iudicando iuxta formam ſupplicationis, q. 5. expeditio enim Bullarũ non requiritur ad gratiæ perfectionem, ſed tantummodo ad illius probationem. Et propterea nec ſunt producendæ, niſi vbi agitur de canonizanda

gratia, vt in ſexcentis deciſionibus fuit à Rota obſeruatum teſte Cardinali Seraph. deciſ. 775 n. 2
87 Deinde hoc ipſum clarè oſtenditur, quia ſi contingat vnum, & idem beneficium ſiue illud ſit de maioribus, & conſiſtorialibus, qualia ſunt Epiſcopatus, & Abbatiæ, ſiue de minoribus, qualia ſunt reliqua omnia, in vno, eodemque anno bis, vel pluries vacare, & illud ſucceſſiuè duobus conferri; annata, & ſeruitia prædicta non exiguntur, niſi ſemel; vt pro Regno Franciæ eſt expreſſum in antedicta Conſtitutione Gregorij XII. & praxis obſeruat: quod non fieret ſi annatæ, & ſeruitia exigerentur pro collatione, & prouiſione beneficij, & non pro parte illa fructuum, quæ debetur Cameræ Apoſtolicæ.
88 Tertiò idem ſuadetur: nam prouiſi, qui docent alios eſſe intruſos in poſſeſſione beneficij, quiue ob aliquod aliud impedimentum beneficij poſſeſſionem ſtatim non ſunt habituri, ſine vlla ſolutione literæ relaxantur, facta dumtaxat obligatione de ſoluendo cum habita poſſeſſione percipient fru-
89 ctus: licèt nonnunquam aliquibus ingruentibus cauſis ſolutio fiat in relaxatione literarum habita, vel non habita poſſeſſione, ne ex lite, cuius finis ignoratur, damnum aliquod Papæ, & reliquis
90 participantibus proueniat. Sub illa etiam conditione in futurum ſoluendi relaxantur literæ illis, quibus facta eſt aliqua gratia beneficialis ſub aliqua conditione de certo corpore beneficij, vt ſunt regreſſus, & prouiſiones etiam ſimplices vbi fru-
91 ctus ſunt alij reſeruati. Quod ſi fructus omnes alijs reſeruatis non ſint, ſed illorum certa pars dumtaxat, aut ſuper illis certa annua penſio, collatarius, ſeu prouiſus tanto minus ſoluit pro annata, vel communis ſeruitio quanta eſt penſio, vel
92 pars fructuum alijs reſeruata. Dixi de certo corpore benefic.j, quia pro gratijs ad incerta beneficiorum corpora, vt ſunt expectatiuæ, reſeruationes, & aliæ ſimiles nihil ſoluitur, nec vlla ſit obli-
93 gatio de ſoluendo in futurum. Similiter pro beneficijs compermutatis, cuiuſcomque ſint valoris: item pro illis, quorum valor non excedit viginti quatuor ducatos, quocumque modo illorum prouiſiones fieri contingat, prouiſi nihil ſoluunt, nec promittunt. Quæ omnia conuincunt ſolutionem annatæ, & ſeruitij non fieri pro collatione, ſeu prouiſione, ſed pro fructibus tantùm: alioquin ſolutio fieri deberet etiam in caſibus memoratis, in quibus dubium non eſt, quin fiat collatio, ſeu prouiſio.
94 Quartò, & vltimò, alijs omiſſis, idem oſtenditur, quia ex diſtributionibus quotidianis non ſoluitur annata, neque commune, & minuta ſeruitia, vt in Extrauagan. Cum nonnullæ, la prima, §. Præterea, de præben. inter communes: & ita ſæpiſſimè expediuntur prouiſiones canonicatuum cum expreſſione quod fructus non excedunt viginti quatuor ducatos, & pro eis non ſoluitur annata, neque ſeruitia; tametſi illorum diſtributiones quotidianæ ſint magni valoris, adeout multa
95 ducatorum millia excedant. Idque non alia ratione, niſi quia diſtributiones huiuſmodi non veniunt appellatione fructuum, c. Vn. de cler. non reſiden. lib. 6. cap. fin. §. In illis, de conceſſ. præben. eod. lib. c. Licet, ſupra de præben. & tenet Caſſad.
96 deciſ. 1. de cler. non reſiden. & propterea nõ comprehenduntur in regulis Cancellariæ de valore fructuum exprimendo, Felin. alios cumulans in cap.

cap. Ad aures, n. 14. de reſcr. Couar. lib. 3. variar. reſol. cap. 13. num. 1. & dixi pleniùs in d. cap. Licet, in primo notabili. Quod ſimiliter demonſtrat euidenter hanc ſolutionem fieri tantummodo ratione fructuum, qui debentur Cameræ, non autem pro collatione, ſeu prouiſione beneficij alioquin non conſtitueretur hæc differentia inter fructus, &
97 diſtributiones quotidianas. Vnde fit, vt nullum vitium hic conſiderari poſſit, cum ſolutio annatę nullam habeat correſpictiuitatem ad collationē, & ius ſpirituale, ſed tantùm ad fructus temporales ad Sedem Apoſtolicam pertinentes, vt not. Cardin. in cap. Tua nos, num. 3. in 3. notab & ibi etiam Felin. nu. 2. de ſimonia: Numquam enim datio mutua ſpiritualium, & temporaliū ſimoniā inducit, quoties vna nō cauſatur ab alia, vt formaliter inquit Anton. de Butr. in d. cap. Tua nos n. 3.
98 Quamobrem ſi vir doctus, & pius Ioannes Gerſon annatarum, & ſeruitiorum exactionem dicit eſſe ſimoniacam, credendus eſt propterea hoc dixiſſe, quia falsò ei ſuggeſtū eſt hanc ſolutionem fieri pro ipſa beneficij prouiſione, ſeu collatione palliato nomine, ac titulo primorum fructum. Id quod ex ipſiuſmet doctrina non obſcurè deprehendi poteſt. Nam in tractatu ſummis Pontificis de ſtatibus eccleſiaſticis ponit ſex conditiones de ſtatu Papæ, & Cardinalium, & pro quarta conſideratione ponit hæc verba; [Status prædictus potuit, & poteſt in ſubuentionibus temporalibus, & honeſtæ ſubſtentationis præſcribere de certo modo, vel quota ſubuentionis factæ per ſubditos in oblationibus decimis, & ſimilibus, etiam vbi ſtatus prædictus aliundè dotatus eſſet ex patrimonialibus bonis, vel alijs; quemadmodum in Prælatis decimas, & Curatis.] Et infra propius ad annatas pro quinta conſideratione ſubijcit verba infraſcripta, videlicet, [Status prædictus dum recipit, & quærit ſubuentiones conſuetas in oblationibus, decimis, vel annatis, & ſimilibus, non debet eo ipſo de ſimoniaca prauitate notari, niſi fortè vitium aliud in executionis modo concurrerit, quod vitium corrigi debet, non ob inde ſtatus minui, deſtrui, culpari, vel iuribus aliundè debitis defraudari, ſicut ab infirmo tollendus eſt morbus, non ſubiectum, vel corpus deſtruendum, &c.] Ex quibus Gerſonis verbis perſpicuè apparet ipſum, vt ſuprà diximus, fuiſſe deceptum ab impugnantibus annatas in Concilio Conſtantienſi. Fuit enim illi ſuggeſtum annatarum, & ſeruitiorum exactionem fieri ſimoniacè ratione collationis, nomenque primorum fructuū, & annatarum eſſe prætextum quæſitum ad palliandam ſimoniam. Quod cum ex dictis liquidò conſtet falſum eſſe; hinc ſequitur vt Gerſonis ſententia ſtet potiùs pro annatis, quàm contra illas. Præſertim verò, quia in eodem tractatu de ſimonia: in reſponſione ad primam obiectionem dicit officio Papæ deberi ſufficiens beneficium, & condecens, illudque ſubſidium poſſe, vel potuiſſe debitis circumſtantijs obſeruatis accipi ſuper fructibus inferiorum beneficiorum, vbi non eſt aliter facta Papę ſufficiens prouiſio, tam ex iure diuino, quàm naturali, præſuppoſito diuino.

Opponitur vltimò contra annatas ſententia
99 Franciſci Duareni Iuriſconſulti Galli, qui in tract. de benef. lib. 6. cap. 3. illius exactionem, nec non communium ſeruitiorum pluribus conatur exterminate; ait enim: [Viſitatū eſt apud nos, & Leonina Conſtitutione firmatum genus vectigalis, quod vulgus annatam vocat. Nam cum primum recens electus eſt, & à Rege nominatus, aut Epiſcopus, aut Cœnobiarca Romanus Pontifex anni integri fructus eius beneficij percipit, eoſque ſibi ſtatim ſolui, ac repreſentari curat.]

Sed hoc loco Duarenus vno ferè verbo duas protulit falſitates. Altera eſt dum dicit anni ini integri fructus, quos tamen certum eſt ſolui pro dimidia tantùm. Altera dum affirmat annatę ſolutionem fieri ſtatim facta nominatione, cum inter nominationem, & expeditionem litterarum, quando ſoluitur annata, plerumque intercedant nedum menſes, ſed anni, & ſæpe litteræ nunquam expediantur, nec ſoluatur annata. Deinde ſic proſequitur. [Sed quod vnius anni ſit, quidam à Bonifacio IX. inuentum, alij à Ioanne XXII. ſcribūt.] Hoc itidem loco aliorum errore inuoluitur, cum loquatur tantummodo de Epiſcopatibus, & monaſterijs, pro quibus non annata, ſed ſeruitia ſoluuntur, quæ ab immemorabili tempore ante memoratos Pontifices erant iam in vſu.

Tertiò, ſubiungit ſæpè quęſitum eſſe an iure poſſet exigi, & illam ferè Theologorum, & iuris Pontificij Conſultorum eſſe opinionem, Romanū ſcilicet Pontificem lege ſimoniaci ambitus, vt cæteros Epiſcopos teneri, ſi pro ſacris miniſterijs pecuniam accipiat. Et mox inculcata authoritate Cōuentus Baſileenſis concludit his verbis, [Quò ſe vertant Pontifices, quibuſcumq; Decretis, Conſtitutionibus, pactiſque hanc exactionem tueantur, diuinum oraculum ſemper eis apponemus, *Gratis ſcilicet accepiſtis gratis date.*] Sed profectò non diuinum oraculum, ſed magis praua Auctoris interpretatio obtruditur exactioni annatarū, cum in ea non vendatur titulus beneficij, nec ius exigendi fructus, quę ſpiritualia ſunt, nec fructus debiti beneficiato, qui ſunt ſpiritualibus annexi, hęc enim omnia gratis dantur, ſed venduntur fructus temporales, qui beneficio non ſunt annexi, ſed detrahuntur vt æs alienum; & onus beneficio adiunctum; nec vlla iniuſtitia in hoc conſiderari poteſt, quia Sedes Apoſtolica vendit quod ſuum eſt; nec ſpecies vlla ſimonię, quia vendit, quod temporale eſt, & à ſpiritualibus ſeiunctum, vt in ſuperioribus monſtratum eſt à n. 79.

Demum ex ſua concluſione idem Doctor infert corollarium aduerſus concordata Capitula inter Pontificem Romanum, & Regem Francię dicens. [Quod cum ita ſit, conuentio inter Regem noſtrum, Pontificemque Leonem inita turpis omnino, ac inhoneſta quibuſdam videtur, ideoque pro non ſcripta haberi, ac reijci debere; ita tamen vt cætera capita eiuſdem cōuentionis, quę à ratione, honeſtateque non abhorrent, nihilominus obſeruentur.]

Talis eſt Duareni ſententia audacię, & temeritatis cenſura certè digna: & quod ſpectat ad ſimoniam ex iam dictis ſatis ſuperque eſt confutata. Quod autem pertinet ad Corollarium; cum decretum Conuentus Baſileenſis contra annatas vniuerſaliter ab omnibus reprobatur, iniuſtumq; & impium fuerit, & talis etiam ſit pragmatica ſanctio ſuper ipſo decreto Baſileenſi fundata: hinc neceſſariò conſequitur, vt conuentio inter Leonem X. & Franciſcum I. inita, quàm malignè carpit Duarenus, honeſta prorſus, iuſta, laudabilis, & inuiolabili obſeruatione digna ſit.

Iuriſ-

Ne Prælati vices ſuas.

Cap. Quoniam:

S V M M A R I V M.

1 *IVriſdictiones eccleſiaſticas, ſeu facultates deputandi in ſpiritualibus locare non licet.*
2 *Et conceſſiones etiam a Sede Apoſtolica facta cenſentur ſubreptitiæ.*
3 *Locatio iuriſdictionis ſuper damnis bonorum Eccleſiæ illatis probibita eſt.*
4 *Iuriſdictio eccleſiaſtica eſt quid ſpirituale, & ſimoniacum eſt illam vendere, & num. ſeqq. vſque ad num 12.*
5 *Iuriſdictio etiam merè temporalis probibetur vendi.*
6 *Iuriſdictio eſt res ineſtimabilis ſicut patria poteſtas.*
7 *Iuriſdictionem temporalem vendere propriè non eſt ſimoniacum: eſt tamen turpe lucrum, & ementes committent ſimoniam laicalem.*
8 *Vicario, ſeu officiali Epiſcopus tenetur ex Camera ſua ſalarium conſtituere.*
9 *Vicarius locat Epiſcopo operas ſuas, nec tenetur ſuis ſtipendijs militare.*
10 *Aduocatus licitè vendit patrocinium ſuum*
11 *Epiſcopus tenetur ex officij ſui debito iuriſdictionem gratis adminiſtrare.*
12 *Iuriſdictionis venditio redundat in ſubditorum grauamen, & n. 22. & 23.*
13 *Fructus, & obuentiones Eccleſiarum ex iuriſdictione prouenientes vendi non poſſunt iuriſdictionem exercenti, etiam ſeorſim à iuriſdictione.*
14 *Non prouenientes verò ex iuriſdictione vendi poſſunt etiam iuriſdictionem exercenti, dummodo iuriſdictio ipſa non vendatur.*
15 *Cancellaria an, & quando ab Epiſcopo vendi poſſit, aut locari ſub annuo cenſu, & num. ſeq vſque in finem.*
16 *Notarij communiter creantur iudices ordinarij.*
17 *Et ſunt Magiſtratus inter conſentientes, habentq; iuriſdictionem habitu, licèt non actu.*
18 *Et dicuntur iudices Carthularij.*
19 *Item faciunt præceptum, & guarentigiam.*
20 *Eorumque iuriſdictio prorogari poteſt de habitu ad actum.*
21 *Et poſſunt expedire ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, ſi ſibi committantur.*
22 *Notario, ſeu Actuario vendi non poſſunt fructus ex iuriſdictione prouenientes.*
23 *Clementis VIII. decretum ne Prælati Cancellarias ſuorum Tribunalium locent, ſed illas per proprios miniſtros mercede conductos exerceant.*
24 *Pandecta, ſeu taxa mercedum in ædibus Notariorum affigenda.*
25 *Epiſcopi, vel eorum miniſtri pro collatione ordinũ, & litteris dimiſſorijs, ſeu teſtimonialibus nihil poſſunt accipere etiam ſpontè oblatum.*
Nec pro ſigillo in collationibus beneficiorum, etiam vbi extaret talis conſuetudo, n. 29.
26 *Cancellarius pro ſingulis litteris dimiſſorijs, ſeu teſtimonialibus decimam vnius aurei partem poteſt accipere.*
27 *Item pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis poteſt accipere mercedem ſuo labore conuenientem, quæ omnibus computatis vnum aureũ non excedat, & n. 29.*
Et quartam partem ducati pro examine teſtium in executione litterarum Apoſtolicarum, n. 31.
28 *Dummodo ei nullum ſalarium pro officio exercendo conſtitutum ſit, & ex illius commodis Epiſcopo nihil emolumenti directè, vel indirectè prouenire poſſit.*
30 *Epiſcopi, vel eorum officiales pro executione litterarum Apoſtolicarum, diſpenſationum matrimonialium, & præſentatione cuiuſlibet reſcripti nihil accipere poſſunt.*

1 QVONIAM. Summatum eſt in c. præcedenti. Diuiditur in duas partes. Primò ponit exceſſum, quem expreſſa cauſa prohibet. Secundò pœnam addit ibi, *Quod ſi quis*.

2 Nota prohibitum eſſe iuriſdictionem eccleſiaſticam, vendere, ſeu locare, vt hic, & in cap. præcedenti: quod nouiſſimè etiam ſancitum eſt decreto Concilij Tridentini c. 11. ſeſſ. 25. de reform. ibi: [Non liceat etiam iuriſdictiones eccleſiaſticas, ſeu facultates nominandi, aut deputandi Vicarios in ſpiritualibus locare, nec conductoribus per ſe, aut alios ea exercere; aliterque conceſſiones etiam à Sede Apoſt. factæ ſurreptitiæ cenſean-
3 tur.] Hinc caſu iuriſdictio ſuper dãnis bonorum Eccleſiarum illatis ſub certa annua penſione, ad hoc vt maiori ſolertia bona Eccleſiarum conſeruarentur, locari quibuſdam officialibus conſueuiſſet: S. Congregatio eiuſdem Concilij interpres reſpondit eo decreto id prohibitum eſſe, cùm iuriſdictio ſit Eccleſiaſtica, qua ius redditur ſuper dãnis illatis, & bonis Eccleſiarum.

4 Prima huius prohibitionis ratio eſt, quia iuriſdictio eccleſiaſtica eſt quid ſpirituale, vt in c. præcedenti. Clauium enim poteſtas à Deo eſt, Matth. 16. S. Thom. in 4. diſtinct. 18. quæſt. 1. art. 1. quæſt. 1. eamque Epiſcopus ratione ſui officij gratis exercere debet; vnde ſimoniacum eſt illam vendere, cap. Ex multis, cap. Vendentes, & cap. Non ſolum, 1. quæſt. 3. cap. Decernimus, ſupra de iudic. & tenet gloſ. 1. hic, & in cap. præced. Innocen. ad finem, verſ. Item prælationem, Hoſtien. nu. 6. verſ. Quinimò, Ioann. Andr. num. 3. Cardin. n. 2. Butr. Abb. & Marian. Socin. omnes in primo notab.

5 Altera ratio eſt, quia venditio, ſeu locatio iuriſdictionis redundat in ſubditorum grauamen, & ſubuerſionem iudiciorum, vt hic dicitur in littera. Ob quam rationem etiam iuriſdictio merè temporalis prohibetur vendi, ne ſcilicet ſubditi prægrauentur, vt in Authen. Vt iudic. ſine quoq. ſuffrag. & in Authen. de mand. Princip. §. Illud tamen, & notant in cap. præceden Innocen. verſ. Ratio diuerſitatis, Hoſtien. num. 5. verſ. Quod ſi prohibetur, Butr. num. 10. verſ. Et dicunt Innoc.
6 & Cardin. num. 2. Addit Marian. Socin. ibidem num. 3. Iuriſdictionem ipſam vendi non poſſe, quia eſt res ineſtimabilis ſicut patria poteſtas, vt l. Filiæ, C. de collation. Et quia eius rei non videtur eſſe commercium, l. Inter ſtipulantem, §. Sacram, ff. de verbor. obligat. & l. Apud Iulianum, §. fin.
7 ff. de legat. 1. Et quamuis vendere iuriſdictionem merè temporalem propriè non ſit ſimoniacum, ſecundum Innocen. & omnes in cap. præcedenti eſt tamen turpe lucrum; Et ſicut in iuriſdictione eccleſiaſtica committitur ſimonia ſpiritualis, ita

in

in iuriſdictione temporali committitur ſimonia
laicalis; quia ementes iuriſdictionem ſæcularem,
& honorem incidunt in crimen ambitus, vt in
l.vnica,C. Ad Iul. de ambitu, ſecundum Hoſt. in
eod c.præced n.6.verſ.Quinimò.
8 Nec prædictis obſtat quod non videatur illici-
tum dare pecuniam pro iuriſdictione: nam quo-
tidie hoc fit, cùm Epiſcopus teneatur ex camera
ſua officiali, ſeu Vicario ſalarium conſtituere,cap.
charitatem, & cap Quicumque, 12. q.2. & tenent
in cap.prox.ſupra eod gloſſa ſecunda Innoc. verſ.
Sed è conuerſo,Hoſt.n.5.in ver de cætero præſum-
pſerit,Butr.n.7.Cardin.n.1.in 1.oppoſit. & reliqui:
etenim vt reſpondet Butr.eod. nu.7. vt officium
committatur datione pecuniæ ex parte ſuſcipië-
tis, & dantis officium, eſt illicitum, vt hic, & in
cap.præcedenti: ſed officio commiſſo datio pe-
cuniæ ex parte committentis loco ſalarij ipſi, cui
committitur, eſt licita, & non eſt ſimoniaca, vt in
iuribus præallegatis.
9 Ratio diuerſitatis eſt, quia Vicarius recipit
mercedem ſui laboris, locat enim Epiſcopo ope-
ras ſuas, nec vllo iure cogitur ſuis ſtipendijs mi-
litare, cap.Cum ex officij, de præſcription. & cap.
Cum ſecundum,de prabend.ſic & aſſeſſori ſtatui-
tur ſalarium in cap. Statutum, § Aſſeſſorem, de
10 reſcr.lib.6. & ſic Aduocatus licitè vendit patroci-
nium ſuum, vt in cap.Non ſanè, 14. q 5. At è con-
11 uerſo Epiſcopus renetur ex officij ſui debito iu-
riſdictionem gratis adminiſtrare: vnde ſi pretium
accipiat, ex eo quod vices ſuas officiali commit-
tat, videtur iuriſdictionem ipſam vendere, & ſi-
moniam committit, vt hic in gloſ.1. Præterea hoc
12 tendit in ſubditorum grauamen, quia vt verbis
vtar Abbatis in cap.præced.n.4. [Officialis vt ali-
quid lucretur vltra pecuniam datam ſuperiori,per
fas, & nefas inducetur ad extorquendam pœnam,
& modicam culpam faciet grauiorem,& ſæpè pu-
niet burſam, vbi punienda eſſet perſona.] Idemq;
adnotauit Cardin.ibidem n.1.in fine, verſ. Quæro
quæ fuit ratio.
13 Rurſus non obſtat quod fructus, & obuentio-
nes Eccleſiarum vendi poſſint, ſeu locari ſub an-
nuo cenſu,vt in cap.fin.infra eod. quoniam ſecun-
dum Innoc. in cap. præced. hoc intelligi debet ſi
obuentiones temporales vendantur non exercen-
ti iuriſdictionem; aliàs ſecus: ſed Hoſt. ibid nu.5.
diſtinguit ſic. Aut fructus, & obuentiones tem-
porales proueniant ex iuriſdictione: & hoc caſu
verum eſt quod ait Innoc. quia vendi non poſſunt
iuriſdictionem exercenti,etiamſi vendantur ſeor-
ſim à iuriſdictione, Ratio eſt, quia cum ſine iu-
riſdictione non proueniant, qui illos venderet,
iuriſdictionem inuenditam non derelinquer,vt in
cap.Si quis obiecerit, & in cap. Saluator, 1 qu.3.
14 Aut verò fructus, & emolumenta huiuſmodi non
proueniunt ex iuriſdictione, & tunc licitè vendi
poſſunt etiam exercenti iuriſdictionem, dummo-
do iuriſdictio ipſa non vendatur, itaut contractus
non permiſceantur, ſed committitur iuriſdictio
ſimpliciter, & ex altera parte vendantur fructus;
arg. cap. Ad quæſtiones, ſupra de rer. permut. &
hanc diſtinctionem Hoſtienſis ſequuntur ibidem
Io.Andr.n.2.Butr.n.10.verſ.Oppono vlterius,Car-
din.n.2.verſ Hoſtienſis dicit. Anchar.n.1.Marian.
Socin.n.6.& alij communiter.
15 Hinc ſolui poteſt quæſtio, an liceat Epiſcopo
Cancellariam vendere, vel locare ſub annuo cen-
ſu: & quidem ſi fructus, & emolumenta Cancel-
lariæ vendantur, ſeu locentur non Officiali, ſeu
Actuario,ſed extraneo, qui nullatenus debeat ſe
ingerere in negocijs Tribunalis; ceſſante omni
fraude venditio, ſeu locatio non eſt illicita; quia
etſi fructus,& obuentiones huiuſmodi proueniant
ex iuriſdictione; tamen non eſt prohibitum illos
vendere iuriſdictionem non exercenti vbi contra-
ctus non permiſcentur, ſecundum diſtinctionem
Hoſtienſis communiter approbatam, de qua ſupra
proximè. Neque verò hoc caſu vigent pericula
extorſionum, de quibus mox dicetur in ſequen-
ti membro, cum conductor in tribunali nullum
habeat miniſterium: & hoc propriè non eſt loca-
re Cancellariam,ſed illius obuentiones tempora-
les dumtaxat ſeorſim à iuriſdictione.
Sin autem locetur Cancellaria, ſeu illius fru-
ctus, & obuentiones vendantur Cancellario, ſeu
Actuario,vel Notario, aut Magiſtro actorum; tunc
locatio, & venditio prohibita eſt, quia cũ crean-
tur Tabelliones, communiter etiam creantur Iu-
16 dices ordinarios, & tales communiter ſe intitu-
lant, vt teſtatur Angel.conſ 93. Viſis, & inſpectis,
n.1.dicens ſe id vidiſſe in infinitis priuilegijs, &
Paul.de Caſtro conſ.84.Viſa, in princ.verſ.Si verò,
lib.1.
17 Eo autem ipſo quod Notarius conſtitutus eſt
à Superiore iudex ordinarius,eſt Magiſtratus in-
ter conſentientes, & habet iuriſdictionem habi-
tu, licèt non actu, vt notatur in l.1. ff. de iuriſd.
omn.iudic.& in l.fin.C.vbi, & apud quem, ſecun-
dum Paul.de Caſtro d.conſ.84. per totum; & præ-
ſertim n.4.verſ.Ex his ſequitur. Et dicitur Iudex
18 Carthularius,& habet iuriſdictionem inter volen-
tes; & poteſt multa, ex quo radicem habet iuriſ-
dictionis. vt inquit Bald.conſ. 105. factum tale eſt,
n.3.verſ.Item poſſet,lib.3.& tamquam iudex ordi-
19 narius facit præceptum, & guarentigiam, itaut
habeat executionem paratam, plenè Tiraqu. de
Conſtitu.par.3.limit.30. n.29. guarentigia enim
videtur decretum iudiciale ſecundum Bald. in
l.Non aliter,n.1.in fine,ff.de adopt.
20 Suppoſita autem radice iuriſdictionis habitua-
lis, per deputationem ad acta cenſetur proroga-
ta illius iuriſdictio: hoc enim caſu. fieri poteſt
prorogatio de habitu ad actum, vt notat Innoc.in
cap.Prudentiam, de offic deleg.& poſt eum Paulus
de Caſtro loco citato, & conſentit Bartol. in l.1.
n.14.C.de iure fiſci lib.10.vbi dicit Notarium poſ-
21 ſe expedire ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis,
ſi ſibi committantur; quia in hoc ipſe eſt Iudex: &
de actuario, ſeu ſcriniario habente Ius geſtorum
eſt textus in l. Eos, la prima, §.1. iuncta gloſ. ver.
Scrinia, C.de appellat.& notat Bald.in l.Hac con-
ſultiſſima,§.Si quis autem,in fine,C.de teſtam.
22 Quamobrem cum actuarius iuriſdictionem
habeat ſaltem voluntariam, conſequens eſt vt fru-
ctus, & obuentiones temporales ei vendi non poſ-
ſint,ſiue ſequamur opinionem Innocentij tenentis
generaliter, & indiſtinctè obuentiones tempora-
les vendi non poſſe iuriſdictionem exercenti;
ſiue ſequamur opinionem Hoſtienſis exiſtiman-
tis vendi non poſſe exercenti iuriſdictionem
obuentiones ex iuriſdictione prouenientes,
etiamſi ſeorſim à iuriſdictione vendantur, quia
cum ſine illa non proueniant propter huiuſmodi
connexionem vendito vno, neutrum inuenditum
derelinquitur, vt in d.cap. Si quis obiecerit: & in
hoc

Digitized by Google

hoc caſu militant inconuenientia, quæ in venditione iuriſdictionis conſiderant Doctores, & præſertim Cardinal. in cap. præced. num. 1. in fiue, verſ. Quæro quæ fuit ratio, & plenius Abb. num. 4. nam actuarius conductor cum ex mercede actorum deducere debeat penſionem Epiſcopo perſoluendam; vt præter illam aliquid ſibi lucretur, verendũ eſt ne taxas augeat in actis, & in inſtrumentis conficiendis, illiſque edendis partibus, quarum intereſt, & illas concutiat vt pecuniã extorqueat, vt in Authen. vt iud. ſine quoq. ſuffrag. col. 2.

Vnde meritò S. Congregatio negocijs, & conſultationibus Epiſcoporum præpoſita ſæpius reſpondit Epiſcopis non licere Cancellarias locare. Quinimò hoc ipſum probauit ſan. mem. Clemens VIII. ex ipſius Congregationis ſententia, vt patet ex literis hac de re ſcriptis ad Archiepiſcopum Neapolitanum, quarum tenorem libuit hic inſerere de verbo ad verbum, cum materia ſit grauis, & exemplaria. Eſt autem huiuſmodi, videlicet.

La Santità di N. Signore col parere di queſti miei Illuſtriſſimi Signori della S. Congregatione ſopra i Veſcoui hà riſoluto, che i Prelati non habbino ad affittar le Cancellarie de' loro Tribunali, ma quelle deuono far'eſſercitare da miniſtri proprij da eſſi prouiſionati, ſenza dar loro participatione alcuna degl'emolumenti, e prouenti da eſſa; confidandoſi che con queſto i popoli habbino da reſtar più ſicuri da eſattioni indebite, & i poueri di conſeguir più gratie di quelle, che poſſono far loro gl' affittuarij ſteſſi, & anco ſia lecito ad ogn' vno vedere, che non gli ſia fatto aggrauio. Vuole anco Sua Beatitudine, che ogn'vno habbia la ſua pandetta, ò taſſa delle mercedi degl'offitiali ſteſa, & attaccata in publico nella ſtanza delli Notari, di maniera che chi tratta nel Tribunale poſſa à ſua poſta chiarirſi di quanto debba pagare. Di che hora dò auuiſo à V. S. d'ordine della Santità ſua, affinche ella per quello che tocca a lei, così eſſeguiſca, e per lettere comandi a tutti li ſuoi ſuffraganei di commiſſione di Sua Beatitudine, che faccino il medeſimo ſenza replica alcuna, e quanto prima, perche contro li negligenti ſi mandarà commiſſario con ſpeſa, e poca loro reputatione. E ſe pareſſe ad alcuno eſſerli ciò dannoſo, habbia patienza, perche il guadagno deue conſiſter ſolo nel ſeruitio di Dio benedetto, e nella ſalute, e buona ſodiſfattione de' popoli. Di Roma 26. d'Agoſto 1592.

Alij reddunt aliam rationem cur non liceat locare Cancellariam, quia ſcilicet Epiſcopi, vel eorum miniſtri nihil prorſus emolumenti etiam ſpõtè oblati quouis prætextu accipere poſſunt pro collatione quorumcumque ordinum, nec pro literis dimiſſorijs, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa.

Notarij verò in ijs locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi pro ſingulis literis dimiſſorijs, aut teſtimonialibus, decimã unius auri partem accipere poſſunt, dummodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum directè, vel indirectè prouenire poſſit, vt diſertis verbis ſtatuitur decreto Cõcilij Tridenti in c. 1. ſeſſ. 21. Et Sacra Congregatio eiuſdem Concilij interpres ſæpius declarauit Cãcellarium poſſe pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis accipere mercedem ſuo labori *Proſp. Fagn. in 1. par. 5. lib. Decretal.*

conuenientem, quæ tamen ſcriptura, ſigillo, &
cæteris omnibus computatis, vnum aurum non
28 excedat: & dummodo ipſi Cancellario ſalarium
nullum pro officio ſuo exercendo præſtitum ſit, &
ex pecunia, quam accipit, nihil prorſus emolumenti
collatores, aut inſtitutores etiam occaſione
ſigilli vllo modo directè, vel indirectè percipiant.
29 Similiter ſanctæ mem. Gregorius XIII. in cauſa
Burgenſi declarauit in collationibus beneficiorũ
Epiſcopum non poſſe pro ſigillo aliquid capere
etiam vbi extaret talis conſuetudo: Notarium
autem, cui certum ſalarium pro ſuo officio conſtitutum
non eſt, poſſe pro ſingulorum beneficiorum
collatione aurum vnum accipere in cauſam
laboris, ſcripturæ, ſigilli, & cæterorum. Item of-
30 ficiales Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Regni
Luſitaniæ vnum ducatum accipiebant pro executione
literarum Apoſtolicarum, diſpenſatione
matrimonialium; & ita etiam pro præſentatione
31 cuiuslibet reſcripti: Notarij etiam pro examine
teſtium capiebant alium ducatum, & plus, minuſue,
iuxta numerum illorum, & laborum. Et quoniã
in eis literis ſolet apponi clauſula, [Quod Epiſcopi,
& officiales depoſita omni ſpe cuiuſcumque
muneris, & premij etiam ſpontè oblati, diſpenſent,]
& Tridentinum Concilium in cap. 5. ſeſſ. 24.
de reform. matrimon. tales diſpenſationes gratis
omnino concedi iubet: quæſiuit Cardinalis Portugalliæ
Legatus an liceat dictis officialibus, &
notarijs accipere id, quod capiebant: Sanctiſſimus
referente Congregatione Concilij, decreuit
Epiſcopos, eorumque Vicarios nihil prorſus ea
de cauſa accipere poſſe: notarijs autem licere
dumtaxat quartam partem ducati accipere. Quę
cùm ita ſint, ſi Epiſcopis liceret Cancellariam locare,
vtique per indirectum cõſequerentur emolumentum
ex mercede, quam licet Cancellario
accipere in caſibus memoratis, quod eſſet contra
decretum dicti cap. 1. & Apoſtolicas declarationes.

Verùm hæc ratio quamuis in ſe vera ſit; tamen non eſt omnino adæquata, & vitari poſſet ſi Epiſcopus in locatione Cancellariæ, & taxatione annui cenſus non computaret ea, ex quibus nihil ſibi, ſed Cancellario dumtaxat licet aliquid emolumenti percipere. Eo enim caſu attenta ratione prædicta ſuſtineretur locatio, quia Epiſcopus pro literis dimiſſorijs, pro ſcriptura collationis, vel inſtitutionis, pro executione literarum Apoſtolicarum, & conſimilibus, nihil emolumenti perciperet directè, vel indirectè: & tamen nihil huiuſmodi cautela adhibita licitum eſſet Cancellariam locare: vnde tutius eſt tenere quod ſuperius dictum eſt.

De Magiſtris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

Cap. Quoniam.

S V M M A R I V M.

1 *ECcleſia Cathedralis, & qualibet Collegiata prouidere debet de vna prabenda Magiſtro in grammatica, qui clericos eiuſdem Eccleſia,*

& pauperes ſcholares gratis doceat, & n.4.

2 *Pro licentia docendi prætextu alicuius conſuetudinis nil debet exigi, vel promitti; ob hoc promiſſum remittitur, & ſolutum reſtituitur, & illam vendens eſt beneficio priuandus, & nu.4 & 12.*

3 *Legere volentes nõ ſunt prohibendi ſi ſint idonei, & contrafacientes puniuntur vt hic.*

5 *Magiſter Grammatices in Cathedrali, vel Collegiata deputatus tenetur gratis docere clericos eiuſdem Eccleſiæ tantùm, alios verò non, niſi ſint pauperes.*

6 *Pauperes non dicuntur qui opibus parentum ſuſtentari valent.*

7 *Pater tenetur alere filios etiam ſpurios de iure canonico.*

8 *Patris diuitiæ cenſentur diuitiæ filij etiam nil actu habentis.*

9 *Aeſtimum patris ſuffragatur filio, ſtante ſtatuto ne quis admittatur ad officium, niſi habeat centum in bonis.*

10 *Filius habens patrem diuitem poteſt promoueri ad ſacros Ordines abſque matrimonio.*

11 *Contrarium.*

12 *Quaſi ſimoniacum reputatur pro licentia docendi aliquod pretium exigere.*

13 *Et quid ſeruandum circa expenſas in aſſumptione magiſterij, vel doctoratus.*

1 QVONIAM. Totus hic titulus quoad primam, & ſecundam partem rubricæ ſummatur à Io. Andr. vnico contextu, & concordant Cardin. Anchar. Abbas, Io. de Anania, & Mar. Socin. Quoad primam partem ſic; Cathedralis Eccleſia, & quælibet Collegiata, quæ ad hoc ſufficit, prouidere debet de vna præbenda Magiſtro in Grammatica, qui clericos Eccleſiæ, & pauperes ſcholares gratis doceat; qui Magiſter à Prælato cum Capitulo, vel maiori parte ipſius eligi debet, quorum negligentiam ſupplebit Ordinarius. Metropolitana Eccleſia etiam habebit Theologum, & ſi vtrique non ſufficit, de Grammatica in aliqua Eccleſiarum ſuarum, quæ ad hoc ſufficiat, faciat prouideri: Vt Theologi poſſint haberi, Prælati, & Capitula ad Theologiæ ſtudium aliquos mittere debent, quibus prouidebunt, ſi ſui reditus eis non ſufficiunt: & docentes in Theologia donec docuerint, & ſtudentes per quinquennium integrè præbendarum ſuarum fructus percipiant, conſuetudine, vel ſtatuto contrarijs non obſtantibus. hoc dicit cap. 1 in 1. par. ſecundum in 2. penult. & vlt. Quoad ſecundam par-
2 tem ſummatur ſic; pro licentia docendi prætextu alicuius conſuetudinis nil debet exigi, vel promit-
3 ti: ob hoc promiſſum remittitur, & ſolutum reſtituitur: idonei legere volentes prohiberi non debent: contrafacientes officijs, & dignitatibus priuabuntur; Hoc dicit cap. 1. in 2. par. & cap. 2. in prima, & cap. 3. Sed Antonius de Butrio ſummat vnamquamq; Decretalem per ſe: quod ſatis placet, vt ſingulæ facilius intelligantur, ſecundum Abb. Marian. Socin. & Felin. Vnde hęc prima ſum-
4 matur ſic: Eccleſia Cathedralis prouidere debet Magiſtro de beneficio, qui clericos ejuſdem Eccleſiæ, & alios pauperes gratis doceat; & vendens licentiam docendi, aut idoneum ad docendum impediens eſt beneficio priuandus. Hoc ſtatuit; ſunt tres partes; in prima prouideri mandat de Magiſtro, in ſecunda factum reprehenſibile inhibet; ibi, *Pro licentia*, in tertia pœnam imponit, reddens cauſam, ibi, *Qui autem*.

5 Nota primò ibi, *Pauperibus*. Quamlibet Cathedralem teneri prouidere de Magiſtro, qui clericos eiuſdem Eccleſiæ, & pauperes ſcholares gratis doceat: ergo alios clericos non tenetur gratis docere, niſi ſint pauperes, cap. Qui nonnullis, infra eodem, ſecundum Innoc. hic in ver. eiuſdem Hoſt. n. 1. Io. Andr. n. 2. in eodem ver. & Butr. in ſecundo notab. à diuitibus enim, qui eiuſdem Eccleſiæ non ſunt, licitè poteſt accipere, eum non propter eos habeat præbendam, arg. cap. Charitatem, 12. q. 2. cum ſimil. vt per Innoc. in d. cap. Quia nonnullis in princip.

6 Secundò nota ibi, *qui parentum opibus iuuari non poſſunt*. Pauperes non dici qui opibus parentum ſuſtentari valent, prout ex hac litera de-
7 ducunt Abb. Mar. Socin. & Felin. omnes in primo notab. reddentes rationem, quia pater tenetur filijs alimenta, & alia neceſſaria ſubminiſtrare, l. Si quis à liberis, ff. de liber. agnoſcen. etiam ſi ſint ſpurij, ſecundum Canones, vt cap. Cum haberet, in fin. ſupra de eo, qui duxit in matrim. quam poll.
8 per adulter. Itaque diuitiæ patris cenſentur diuitiæ filij etiam nihil actu habentis; quod pluribus more ſuo exornat Felin. hic n. 2. verſ. Nota ex eiſ-
9 dem verbis: & in ſpecie ex hoc notabiliter infert, vt ſtante ſtatuto ne quis admittatur ad officium, niſi habeat centum in bonis, æſtimum patris hoc caſu proſit filio nil in bonis habenti; ad quod ſemper allegat gloſ. in l. 2. in ver Poteſtate, C. Qui ætate, lib. 10. quæ dicit æſtimum patris filij reputari; idem dicit Bald. in l. 2. in 8 col. verſ. Item nota quod æſtimum, C. de liber. & eorum liber. & in l. fin. in fin. C. de impub. & alijs ſubſt. & Bart. in l. 1. §. Domini, il terzo, n. 2. ff ad Sillanianum.

10 Hinc etiam deducunt aliqui, vt quamuis Epiſcopus, qui ordinauit clericum ad ſacros Ordines ſine ſufficienti titulo, non habente de ſuo vnde viuat, teneatur ei vitę neceſſaria ſubminiſtrare; tamen hoc non procedat, ſi ordinatus habeat patrē diuitem, cuius opibus viuere poſſit, vt innuit textus in cap. Epiſcopus, ſupra de præben. in illis verbis; [Niſi talis ordinatus de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.] & ibi hoc notat Decius n. 7. dicens idem ſentire Io. de Imol. ibidem col. 2. verſ. Vltimo potes notare: quinimo ex hoc infert Surdus in tract. de alimentis, tit. 7. q. 37. n. 2. vt etiam à principio clericus promoueri poſſit ad ſacros abſque patrimonio ſi patrem ha-
11 beat diuitem: ſed hæc non ſunt admittenda poſt Concilium Tridentinum cap. 2. ſeſſ. 21. vt plenè ſcripſi in d. cap. Epiſcopus à n. 20. vſque ad n. 30. de præben.

12 Tertiò nota ex ſecunda parte textus, & rubricæ, pro licentia docendi non licere aliquod pretium exigere contraria conſuetudine non obſtante, vt hic, & in duobus cap. ſequen. & ideo hoc quaſi ſimoniacum reputatur, vt hic in gloſ. in ver. Conſuetudinis; nam ſtrictè, & propriè ſumpto vocabulo in hoc non dicitur committi ſimoniam, & ita poteſt intelligi quod notat Vincent. in cap. ſeq. & ibi etiam Innoc. in fin. dicens hoc non eſſe ſimoniam, ſed turpe lucrum: largè tamen, & impropriè poteſt dici ſimonia, vt hic per Mar. Soc. n. 10. & Felin. n. 4. verſ. in gloſ. ver. Conſuetudinis, & hoc denotat dictio illa, *quaſi*, poſita in gloſ. quæ regulariter eſt nota improprietatis, vt l. 3. §. fin. ff. de vi,

vi, & vt atmar. & notatur in cap. 2. de præben. lib. 6. Hodie tamen circa expenſas à ſcholaribus faciẽdas in aſſumptione magiſterij, vel doctoratus eſt prouiſum per Concilium Viennenſe, in Clem. Cum ſit nimis, de magiſtria.

Prouidet hoc Capitulum circa magiſtrum grãmatices, ſecundum Io. Andr. & ſequaces in ſomma huius tituli, vt dixi ſupra in princ. De magiſtro autem Theologiæ ſtatuit cap. final. infra eod. ſed quia de vtroque ſtatuitur tam in cap. Quia nonnullis, infra eod. quam in Concilio Tridentino cap. 1. ſeſſ. 5. ideo & nos de vtroque agemus in prædicta Dectetali Quia nonnullis, vbi melius cadit.

De Magiſtris.

Cap. Quia nonnullis.

SVMMARIVM.

Magiſter grammatices eligi debet à Prælato, & Capitulo in qualibet Cathedrali, vel Collegiata in facultatibus ſufficienti: In metropolitana verò eligi debet etiam Theologus.

Tridentinum Concilium in quo diſcrepet à iure cõmuni circa electionem magiſtri grammatices in Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſijs. & n. ſeqq. vſque ad n. 24.

Magiſter grammatices qualis eligendus.

Magiſter ludi litterarij à communitate electus poteſt ab Epiſcopo examinari in ijs dumtaxat, quæ ſpectant ad fidem, doctrinam catholicam, & bonos mores.

Monachus, & religioſus an poſſit aſſumi in magiſtrum. & n. ſeqq. vſque ad n. 15.

Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium.

Declaratur n. 11.

Regula monachali, & eccleſiaſticis officijs nemo poteſt ſimul deſeruire. & n. 12.

Profeſſio diſpar eſſe non debet in vno, & eodem officio.

Declaratur n. 13.

Monachus bonus vix bonum clericum facit. & n. 14.

Monachum ſcientem, & honeſtum ſatius eſt Cathedræ præficere, quã ſæcularem clericum ſcientem, & inhoneſtum.

Magiſter grammatices de iure eligendus eſt ab Epiſcopo cum conſenſu Capituli.

Sed ex Concilio Tridentino eligi debet cum Capituli conſilio, quod Epiſcopus tenetur petere, ſed ſequi non cogitur.

Magiſter grammatices tenetur gratis docere clericos etiam diuites illius Eccleſiæ, in qua eſt conſtitutus: alios verò clericos, & ſcholares non tenetur docere gratis niſi ſint pauperes.

Et quid ex Concilio Tridentino.

Magiſter vnus tantum, ſcilicet grammaticus de iure conſtitui debet in Cathedrali, vel Collegiata: in Metropoli autem duo, ideſt Theologus, & Grammaticus.

Sed ex Concilio Tridentino in qualibet ex dictis Eccleſijs conſtituendus eſt Theologus tantùm, & eius defectum Grammaticus.

Item, dictio eſt ſubſidiaria, & diminutiua.

22 *Magiſtro grammatices de iure aſſignandi ſunt à Capitulo reditus vnius præbendæ, quos tamdiu percipiat, quamdiu perſtiterit in docendo.*

23 *Et quid ex Concilio Tridentino.*

24 *Theologiæ Lector de iure eligi debet tantùm in metropolitana Eccleſia: ſed ex Concilio etiam in cathedrali, & collegiata.*

25 *Lectio Sacræ Scripturæ ex Concilio Tridentino haberi debet in monaſterijs monachorum, in conuentibus regularium, & in publicis gymnaſijs.*

26 *Lector Sacræ Scripturæ examinandus eſt ab Epiſcopo loci de vita, & moribus, & ſcientia; quod tamen de Lectoribus in clauſtris monachorum non intelligitur.*

27 *Nec de Lectoribus in conuentibus regularium.*

28 *Theologi officium eſt Sacerdotes, & alios docere ſacram Scripturam, & in his præſertim inſtruere, quæ ad curam pertinent animarum.*

29 *Theologalem præbendam obtinens an poſſit legere theologiam ſcholaſticam.*

30 *Scriptura Sacra propriè dicitur quæ in ſacris literis continetur.*

31 *Theologia ſcholaſtica eſt quæ legitur in libris ſacrorum Scriptorum.*

32 *Theologalis præbenda an poſſit conferri Canoniſtæ.*

33 *Theologus in Metropolitana Eccleſia electus de iure non efficitur Canonicus.*

Secus ex Concilio Tridentino.

34 *Præbenda primò vacatura eſt poſt Concilium Tridentinum pro Lectore Sacræ Scripturæ ipſo facto conſtituta intelligitur. ibidem.*

Requiritur tamen actualis Epiſcopi deputatio, & erectio, n 36. & n. 37.

35 *Theologalem præbendam obtinens qualiter ſit cogendus muneri ſuo ſatisfacere.*

37 *Collatio præbendæ, quæ primò poſt Concilium Tridentinum vacauit facta perſonæ minus idoneæ ad legendam Sacrã Scripturam valida eſt ſi præbenda nondum fuerat deputata, & erecta in theologalem.*

38 *Theologi electio ſpectat ad Epiſcopum; præbendæ verò theologalis collatio facienda ab eo, ad quem ante Concilium Tridentinum ſpectabat. & n. ſeq.*

39 *Præbenda, quæ primò poſt Concilium vacauit in menſibus reſeruatis, non poteſt vniri pro lectione Sacræ Scripturæ: & idem ſi in dictis menſibus Cardinalis habeat indultum.*

1 QVIA NONNVLLIS. In qualibet Cathedrali Eccleſia, vel alia in facultatibus ſufficienti debet à Prælato, & Capitulo vnus magiſter eligi, cui reditus vnius præbendæ debent aſſignari: in Metropolitana verò Eccleſia etiam eligi debet Theologus: & ſi ad Grammaticum, & Theologum non ſufficiat, prouideat ipſi Theologo de præbenda, & Grammatico faciat prouideri in aliqua eccleſiarũ ſuæ ciuitatis, vel diœceſis Hoc dicit Butr. Abb. Io. de Anan. Marian. Socin. & Felin. Primò ponit ſtatutum Concilii, quod ſecundò innouat, & ſupplet ibi Hoſt. Prouidet hic Innocentius III. in Cõcilio generali tam circa magiſtrum grammatices, quàm circa Theologum, prout etiam facit Concilium Tridentinum in c. 1. ſeſſ. 5. vnde nos ſimiliter de vtroque agemus, iuxta ordinem huius litteræ, primò ſcilicet de Grammatico, ſecundo de Theologo.

Circa primum coniungendo diſpoſitionem
textus noſtri cum decreto Tridentini Concilij in
d.cap.1.verſ. Eccleſiæ verò. Nota primò ex hoc
textu ibi, *adycimus*, non ſolùm hic roborati, & ſe-
cundum Hoſt.n.1. innouari ſtatutum Concilij La-
teranenſis ſub Alexandro III. de quo in cap.1. ſu-
pra eod. ſed aliquid adijci: ſic etiam Concilium
Tridentinum non tantùm Summorum Pontificũ,
& Conciliorum conſtitutionibus cohæret, eaſque
ampleƈtitur, verum etiam illis nonnulla adijcit, vt
in prooem.d.cap.1.ſeſſ.5.

2 Secundò nota ibi, *ſed etiam in aliis*; quod non
tantùm Cathedralis, ſed etiam Collegiatæ Eccle-
ſiæ debent habere magiſtrum grammatices: nam
verbum, *aliis*, exponitur, ideſt Conuentualibus, &
capitulum habentibus, ſecondum Hoſt.n.1. in fin.
in verb. In alijs, Io.Andr.eod.num.in verb. Alija, &
Anchar.in primo notab. & in hoc addit hæc Con-
ſtitutio Lateranenſi Concilio. Dum autem dicit
de Cathedralibus intellige etiam de Metropoli-
tanis: nam Metropolitana Eccleſia præter Theo-
logum debet etiam habere magiſtrum in gram-
matica facultate, ſicut quælibet Cathedralis, vt
patet in textu ibi, *Metropolitana Eccleſia Theolo-
gum nihilominus habeat*; ideſt vltra magiſtrum
grammatices: necnon ibi, *Quod ſi fortè de duobus
Eccleſia metropolis grauetur*, &c. in hoc concor-
dat Concilium Tridentinum in d.cap.1 ſeſſ.5.nam
qua parte diſponit, vt Eccleſiæ, quæ Theologũm
habere non poſſunt, ſaltem habeant magiſtrum
grammatices: verbum illud, *Eccleſia*, refertur ad
Metropolitanas, Cathedrales, & Collegiatas, de
quibus ſupra fecerat mentionem in Conſtitutione
præbendæ theologalis.

3 Tertiò nota ibi, *idoneus*: Non quemlibet, ſed
idoneum tãtùm conſtituendum eſſe in magiſtrum
grammatices, ideſt qui moribus primum, deinde
facundia excellat, l. Magiſtros, C. de profeſſ. & me-
dic. lib. 10. bonam enim conuerſationem debet
habere teſtem doƈtrinæ, ca. Valentinianus, 63.diſt.
& notat gloſ.in cap. Quanto, in verb. Idonei, ſupra
4 eod. Vnde & magiſter ludi literarij a communi-
tate electus ex ſententia Sac.Congregationis Cõ-
cilij poteſt ab Epiſcopo examinari in ijs, quæ ſpe-
ƈtant ad fidem, doƈtrinam Catholicam, & bonos
mores.

5 Sed nunquid religioſus, & præſertim monachus
poſſit aſſumi in magiſtrum? Hoſt.hic n.3 diſputat
6 quæſtionem ad partes, & primò arguit ad negati-
uam, quam monachus non docentis, ſed plangen-
tis habet officium, cap. Monachus, & cap. ſeqq.16.
7 q.1. Item quia ſecundum Gregorium nemo poteſt
eccleſiaſticis officijs ſimul, & monachali regulæ
deſeruire, cap. Nemo, 16. q. 1. Ergo longe minus
8 monachali, & magiſtrali: & ſicut dicitur in Con-
cilio Hiſpalenſi in vno, & eodem officio non debet
eſſe diſpar profeſſio, & cohærere, & coniungi non
poſſunt quibus vota, & ſtudia ſunt diuerſa, cap. In
noua, 16.q.7. non ergo clerici ſæculares, & regu-
lares quoad officium docendi videntur ſimul con-
9 iungi poſſe, quia ſecundum Auguſtinum bonus
monachus vix bonum clericum facit, cap. Legi,
16. q. 1. quod ſi non facit bonum clericum, ergo
nec bonum magiſtrum; tales igitur repelli debent
ab officio magiſtrali, quia in talibus malè con-
cordaret cithara cum pſalterio, arg.cap. Diuerſis,
& cap. Quod à te, de cler. coniugat. Sed in contra-
rium arguit, quia ſecundum Hieronym. ad Ruſti-
cum Monachum, multo tempore debet Mona-
chus diſcere, qui poſtea doceat, ſed caueat ne citò
vſurpet, & ne prius ſit magiſter, quàm diſcipulus,
cap. Sic viue, & cap. Si clericatus, 16 q.1. Item ſa-
10 tius eſt cathedræ præfuere Monachum ſcientem,
& honeſtum, quàm ſæcularem clericum ſcientem,
& inhoneſtum, ſecundum Io. Chriſoſtom. in cap.
Multi ſacerdotes, 40. diſtinƈt. & Ambroſ. in cap.
Doƈtos, & in cap. ſeq 11. q.1. maximè cum gratis
doceant, nec idonei ſunt prohibendi, vt legitur, &
notatur ſupra io cap. proa. His in vtramq; partem
adduƈtis concludit Hoſt. ſub diſtinƈtione: nam
aut Monachus ingerit ſe; & ſic eſt repellendus, vt
in primis concordant: aut à ſuperiore ſuo mitti-
tur, & ab illo, ad quem pertinet, licentiatur; & ſic
eſt admittendus, cap. Moderamine, cum cap. ſeq.
16.q.1. & cap. cætera, de offic. Ordinar. dummodò
tamen à ſcientijs prohibitis abſtineat, ſecundum
ea, quæ leguntur, & notantur in cap. Non magno-
pere, & in cap. final. Ne cler. vel Monach. hoc etiã
expoſcit non ſolum vtilitas proprij monaſterij, ſed
etiam vniuerſalis Eccleſiæ: ad hoc cap. Ad audien-
11 tiam, de cleric. non reſidentib. non obſtat quod
Monachus non habeat officium docentis; quia
hoc verum, niſi ad illud eligatur, vel aſſumatur.
12 Item non obſtat cap. Nemo poteſt, 16.q.1. quia li-
cèt eodem momento non poſſit eccleſiaſticis offi-
cija, & monachali regulæ deſeruire, poteſt tamen
hoc diuerſis locis, ſicut & faciunt plerique ſæcula-
13 res clerici. Item non obſtat Hiſpalenſe Conciliũ,
quia verum eſt non debere ſub vno, & eodem te-
ƈto ſociari homines diuerſæ profeſſionis, ideſt cõ-
trariæ, vt ibi: nam aliàs certum eſt in vna, & ea-
dem vniuerſitate eſſe diuerſorum corporum ho-
minum genera diuerſa. Sed nec quoad officium
magiſterii ſæcularium, & regularium diuerſa ſunt
ſtudia, quia vtrique ſtudent, vtrique docent: nam
etſi conſideratur vniuerſitas ſtudentium, diuerſa-
rum ſcientiarum diuerſi ſunt modi, & tamen vnũ
corpus conſtituunt, & ſimul cohærent, & ſimul
14 coniunguntur. Demum non obſtat quod bonus
Monachus vix faciat bonum clericum: quia etſi
vix fit, tamen fit, l. Via certia, ff. de iudic. cap.2. de
cognat. ſpiritual. lib.6. ita Hoſt. cum quo concor-
dant hic Io. Andr.n.2. Henric. Boich. nu.12. Butr.
n.3. Cardin eod.num. Anchar.n.8. Abb.n.1. Io de
Anan.n 2. Marian. Socin.n.4 & Felin. n.1. Archid.
in cap. Monachus, n.1. 16.q.1. & ibi etiam Bellam.
poſt princip. quod latiſſimè proſequitur Turrecr.
in cap.1.n.4. eodem caſu, & quæſt.

15 Quartò nota ibi, *A Prælato cum Capitulo*. Ma-
giſtrum in grammatica facultate eligendum eſſe
à Prælato cum Capitulo, vt in litera: imo vt dicit
Hoſt. hic n.7. verſ. Vel dic quod verius eſt, magis
requiritur in tali eleƈtione conſenſus Capituli,
quàm Prælati, quia Prælatus non debet doceri, ſed
docere: illi verò de Capitulo ſunt inſtituendi; vn-
de ipſorum intereſt, vt eligatur talis, qui diliga-
tur, & cuius modus acceptabilis ſit, & cum Hoſt.
tranſeunt Io. Andr.n.3. Anchar. in ſecundo notab.
referentes illud Quintiliani lib.2. de orator. inſti-
tut. vt Præceptoris eſt officium docere, ita diſci-
pulorum præbere ſe dociles: ſcientia enim con-
ualeſcere nequit, niſi ſociata fuerit tradentis, ac-
16 cipientiſque concordia: ſed nihilominus Conci-
lium Tridentinum in diƈto cap.1. ſeſſ.5. verſ. Eccle-
ſiæ verò, in eleƈtione magiſtri grammatices non
exigit Capituli conſenſum, ſed conſilium, vt patet
ibi,

Digitized by Google

ibi, *Ab Epiſcopo cum conſilio Capituli eligendum*.
Quo fit vt Epiſcopus teneatur conſilium petere,
ſed ſequi non adſtringatur, cap Cum olim de ar-
bitr. cap. 1. de Capell. Monach. gloſ. in cap. Cum
vetert, in verb. Expectatum, de electiõ. Doct. in
cap. Quantò, de his quæ fiunt à Prælat. & in ter-
minis d. cap. 1. ſeſſ. 5. aliàs cenſuit Sac. Congrega-
tio eiuſdem Concilij Interpres.
17 Quintò nota ibi, *clericos eccleſiarum ipſarum*;
magiſtrum grammatices teneri gratis docere cle-
ricos illius eccleſię, in qua eſt conſtitutus magi-
ſter, etiamſi diuites ſint; quia cùm illorum ratio-
ne habeat reditus prębendę, Iuriſconſentaneum
eſt, vt aliam mercedem ab eis non accipiat; alios
verò clericos, & ſcholares, quia illorum ratione
non habet præbendam, non tenetur gratis doce-
re, niſi ſint pauperes, vt notatur in cap. 1. ſupra
eod. Innocen. in verb. Eiuſdem, Hoſtien. num. 1.
Io. Andr. num. 2. in eodem verb. & Butr. in 2. not.
18 & idem Innocent. hic in princip. Sed Concilium
Tridentinum in d. cap. 1. ſeſſ. 5. non reſtringit ſe ad
clericos eccleſiarum, in quibus magiſter cõſtitui-
tur, ſed ſimpliciter, & indiſtinctè dicit [qui cleri-
cos, alioſque ſcholares pauperes grammaticam
gratis doceat] ergo ſimpliciter, & indiſtinctè de
omnibus clericis videtur intelligendum arg. cap.
Relatum, il ſecondo, §. 1. ſup. de teſtam. cap.
Quia circa, de priuileg. l. 1. §. Generaliter, ff. de le-
gat. pręſtan. l. De pretio, ff. de publican. in rem
action. Niſi dixeris Concilium diſtringui per Ca-
nones antiquos, à quibus recipit interpretatio-
nem paſſiuam, l. 2. C. de noxalib. & ferè in his ter-
minis notat Hoſtien. hic num. 7. in verb. Et alios.
Sed nihil firmo, quia non reperio deciſum.
19 Sextò nota ibi, *metropolis eccleſia*: & accuratè
obſerua differentiam inter Cathedrales, vel Col-
legiatas, & metropolitanas eccleſias: nam in Ca-
thedralibus, & Collegiatis conſtituendus eſt vnus
tantum magiſter, ſcilicet grammatices: In me-
tropolitana verò conſtituendi ſunt duo magiſtri,
vnus ſcilicet in Theologia, alius in Grammatica
facultate, & cuilibet ipſorum aſſignandi ſunt à
Capitulo prouentus vnius præbendæ, vt in littera,
20 & notant omnes in ſummario textus. Verum
Tridentina ſynodus in d. cap. 1. ſeſſ. 5. in qualibet
eccleſia ſeu metropolitana, ſeu Cathedrali, ſeu
Collegiata non mandat conſtitui niſi Theolo-
gum cum aſſignatione præbendæ proximè vaca-
turæ; quod ſi illarum prouentus tenues fuerint,
vel tam exigua ſit clerici, & populi multitudo, vt
Theologi electio in eis commodè haberi non poſ-
ſit; tunc mandat vt ſaltem magiſtrum habeat,
qui clericos, alioſq; ſcholares pauperes gramma-
21 ticam gratis doceat. Atque ita Concilium non
mandat cõſtitui Grammaticum niſi in defectum
Theologi, & in ſubſidium, cum dictio illa, *ſaltem*,
ſit ſubſidiaria, & diminutiua, c. Statutum, §. Cum
verò, & ibi bona gloſ. in verb. Saltem, de reſcript.
lib. 6. l. 1. C. de emendat. propin. Bart. in l. 1. nu. 5.
ff. de iure Codicill. Paul. de Caſtro conſ. 79. Pro
pleniori, nu. 7. lib. 1. Diſcrepat igitur Concilium
à iure communi in duobus quantum ad hoc. Pri-
mo quia de iure in Cathedrali, vel Collegiata
conſtituendus eſt Grammaticus; ex Concilio cõ-
ſtituendus eſt Theologus. Secundò quia de iure
in metropoli conſtituendi ſunt duo magiſtri, ſcili-
cet Theologus, & in ſubſidium Grammaticus.
Fateor tamen Concilium non improbare, quin
potiùs velle, vt quæcumq; alię lectiones, vel con-
ſuetudine, vel quauis alia ratione iam conſtitutæ
propter id minimè prætermittantur, vt patet in
eodem c. 1. verſ. Ita tamen.
22 Septimò nota ibi, *Vnius præbendæ prouentus*.
Magiſtro grammatices eſſe aſſignandos à Capitu-
lo prouentus vnius præbendæ, quos tandiù perci-
piat, quandiù perſtiterit in docendo. Quod ſi
prouentus huiuſmodi non ſufficiant Metropolita-
nus in alia eccleſia ſuæ ciuitatis, ſiue diœceſis,
quæ ſufficere valeat, faciat prouideri, vt in text.
23 Concilium verò, in d. c. 1. ſeſſ. 5. verſ. Eccleſiæ verò,
nullam mentionem facit de præbenda, ſed man-
dat, vt magiſtro grammatices, vel alicuius ſim-
plicis beneficij fructus, quos tandiu percipiat,
quandiù in docendo perſtiterit, aſſignentur, vel ex
Capitulari, vel Epiſcopali menſa condigna aliqua
merces perſoluatur, vel aliàs Epiſcopus ipſe ali-
quam rationem ineat ſuæ eccleſiæ, & diœceſi ac-
comodam. Hæc circa primum ſcilicet magiſtrum
grammatices.
24 Circa ſecundum, ſcilicet Theologum ſimiliter
coniungendo hunc tex. cum decreto Concilij in
d. cap. 1 verſ. In eccleſijs. ſeſſ. 5. Nota primò in verſ.
Sanè metropolis. Theologum de iure eſſe eligen-
dum in metropolitana eccleſia dumtaxat; ſed ex
Concilio eligi debet nõ ſolum in eccleſijs metro-
politanis, ſed etiam in cathedralibus, ſi ciuitas ſit
inſignis, vel populoſa, & in collegiatis exiſtenti-
bus in aliquo inſigni oppido etiam nullius diœ-
ceſis; & ita extenditur diſpoſitio huius textus à
metropolitanis ad cathedrales, & collegiatas ec-
25 cleſias, vt præfertur qualificatas. Præterea addit
Concilium in d. cap. 1. ſeſſ. 5. vt in monaſterijs quo-
que Monachorum, vbi commodè fieri queat, le-
ctio ſacrę Scripturę habeatur. Qua in re ſi Abba-
tes negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc
vt Sedis Apoſtolicę Delegati eos ad id opportunis
remedijs compellant; & eãdem lectionem haberi
præcipit in conuentibus regularium, vbi ſtudia
commodè vigere poſſunt, & in gymnaſijs publi-
26 cis; ſtatuitque neminem ad huiuſmodi lectionis
officium tàm publicè, quàm priuatim admittendũ
eſſe, qui priùs ab Epiſcopo loci de vita, moribus,
& ſcientia examinatus, & approbatus non fuerit;
quod tamen de lectoribus in clauſtris Monacho-
27 rum non intelligatur, vt ibi: Et cum ſanctæ me-
moriæ Cardinalis Borromæus petijſſet declarari,
an admittẽdi ad officium legendi ſacram Scriptu-
ram in conuentibus regularium, non tamen in
clauſtri Monachorum, examinandi, & approban-
di ſint ab Epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcien-
tia ex ſeſſ. 5. cap. 1. S. Congregatio Concilij cen-
ſuit non eſſe.
28 Secundò nota ibi, *In ſacra pagina doceat*: offi-
cium Theologi vt ſupra electi eſſe Sacerdotes, &
alios docere in Sacra pagina, & in his præſertim
inſtituere, quæ ad curam animarum ſpectare no-
ſcuntur; ex Concilio Tridentino d. cap. 1. ſeſſ. 5.
Lectoris ſacrę Theologiæ munus eſt ſacram Scri-
pturam exponere, & interpretari.
29 Sed ſupplicante Capitulo Collegiatæ Hiſpalen.
vt obtinenti præbendam Theologalem, qui ſine
fructu ſacram Scripturam priùs legebat, cui nemo
ibidem incumbit, liceret proſequi lectioné Theo-
logiæ ſcholaſticæ, quàm incœperat cum magna
30 vtilitate. Die 23. Februarij 1576. Congregatio
generalis conſiderauit Primò quod propriè loquẽ-
do

do ſacra Scriptura dicitur quæ in ſacris litteris
31 continentur, Biblia, Euangelium, Epiſtolæ Pauli,
&c. Theologia verò illa ſcholaſtica, quę in libris
ſacrorum Scriptorum legitur, Auguſtini, Hierony-
mi, Thomę, Caietani, &c. Concilium autem c. 1.
ſeſſ. 5. Licèt in principio videatur reſpicere ad ſa-
cram Scripturam tantùm, tamen indifferenter
poſtea in ſubſequentibus modo Theologiam, mo-
do ſacram Scripturam nuncupat. Et propterea
cùm Concilium de vtraque expreſſerit, de vtraq;
erit intelligendum, ſicut alteram legere ſufficiat,
vel ſacram Scripturam, vel Theologiam ſcholaſti-
cam. Quod etiam ſenſiſſe videtur Concilium La-
teranenſe, ad quod Concilium Tridentinum reſpi-
cit, cap. Quia nonnullus, de Magiſtris, ibi [Qui
Sacerdotes, & alios in ſacra pagina doceat, & in
his pręſertim informet, quę ad curam animarum
ſpectare noſcuntur: & ſic in Theologia ſcholaſti-
ca] Fuerunt tamen ex Cardinalibus qui dicerēt:
quando leget Theologiam ſcholaſticam, puta de
vſuris, ſumat initiū à verbis ſacrę Scripturę, puta
mutuum dantes, nihil indę ſperantes; & ſic ſemper
pręmittat aliquem locum ſacrę Scripturę, & dein-
de deſcendat ad ſcholaſticam occaſione illius in-
terpretationis. Sed hoc conſilij eſt, non neceſ-
ſitatis: pręſertim cùm in diſcurſu ſcholaſticæ ne-
ceſſe ſit citare locos ſacrę Scripturę. Citatus etiā
fuit Rebuff. rubr. de collar. in ver. Legere.

Verum cum Epiſcopus Cremonen. non reperi-
ret Theologum idoneum in ciuitate ſęcularem,
32 contulit primam prębendam poſt Concilium va-
cantem Vicario Canoniſtę: Dubitauit an id fieri
licuerit. Nihil reperio deciſum à Sac. Congrega-
tione, ſed notauit Cardinalis Alciatus non po-
tuiſſe Epiſcopum hoc facere, quia Concilium pri-
mò vacaturam vult pro Theologo; Nec potuit
Epiſcopus derogare, & quod prouiſus non facit
fructus ſuos, quia ſine titulo. Epiſcopum autem
indigere abſolutione Papali propter pœnas, in
quas incurrit comminatas in Bulla Pij IV. contra
non obſeruantes Concilium; & ideo hęc eſſe re-
ferēda Sanctiſſimo, qui Epiſcopum abſoluit ſigno
Crucis, & prouiſus pariter fuit abſolutus orete-
nus tantùm, & dixit quod in poſterum cùm vaca-
tio contingit non in menſe Apoſtolico, conferat
omnino Theologo. Reperi etiam adnotatam re-
ſolutionem miſſam à Cardinali ſancti Sixti, ſed
non authenticam his verbis: [Concilium Tridē-
tinum loquens de prębendis Theologalibus non
habet locum in Canonicalibus, cùm non ſit ea-
dem ratio: etſi non inuenitur Theologus facta di-
ligentia non ſolum in loco, ſed etiam extra, pote-
rit non ſolum Canoniſtę aſſignari, ſed cuilibet;
ſed non propterea occurrente vacatione debuit
omitti, quin de nouo fiat diligentia de reperiendo
Theologum.

33 Tertiò nota in verſ. *Aſſignetur*. Theologo vt
pręfertur electo aſſignandos eſſe prouentus vnius
prębendę, itaut per hoc non efficiatur Canonicus,
ſed tandiu reditus ipſos percipiat, quandiu perſi-
34 terit in docendo, vt dicitur in textu. Contra verò
Concilium Trident. in d. cap. 1. ſeſſ. 5. verſ. In ec-
cleſijs, ſtatuit vt prębenda quomodocumq; præ-
terquam ex cauſa reſignationis primò vacatura
ad vſum lectoris Sac. Theologiæ ipſo facto perpe-
tuò conſtituta, & deputata intelligatur; & ita ex
Concilio ſac. Scripturæ Lector poſt vacationem
præbēdæ habet eam perpetuò intitulatam, & Ca-
nonicus efficitur, & ſi muneri ſuo non ſatisfaciat
puniri poteſt etiam priuatione ipſius præbendæ, vt
in ſubiecta declaratione.

35 Cùm in eccleſia Maioricen. quidam præbendā
Theologalem obtinuiſſet, nec legere vllo modo
vellet, Epiſcopus conſuluit ſacram Congregatio-
nem quid ſibi eſſet agendum. Sacra Congregatio
cenſuit poſſe cogi comminationibus pœnarum,
ſequeſtratione fructuum, aſſignatione portionis
de eiſdem fructibus alteri, qui ipſius loco legat:
Demum creſcente contumacia ad alias pęnas etiā
priuationis deueniendum, factaque priuatione ad
corroborandum Concilij decretum Epiſcopum
declarare debere talem præbendam, & canonica-
tum affectum fuiſſe, & eſſe ex Concilio pro ſacræ
Scripturæ Lectore: tum deligat perſonam idoneā,
quæ id muneris per ſe ipſam exequi valeat, & illi
per ordinarium collatorem huiuſmodi præbenda
conferatur.

36 Cæterum aduerte, quia etſi Concilium dicat
*præbenda primo vacatura pro Lectore ſacræ Scri-
pturæ ipſo facto conſtituta, & deputata intelliga-
tur*: nihilominus ad id requiritur actualis Epiſco-
pi deputatio, & erectio, vt ſæpiùs fuit reſolutum,
37 & in ſpecie orta dubitatione, an ſi præbenda, quæ
primo poſt confirmatum Conciliū vacauit, & ipſo
facto eiuſdem Concilij decreto ſeſſ. 5. cap. 1. verſ.
In eccleſijs autem: pro lectore ſacræ Scripturę
perpetuò conſtituta, & deputata intelligitur, col-
lata fuerit inhabili ad id munus per ſe explican-
dum, collatio valida ſit: & quatenus valida exi-
ſtat, an eiuſmodi præbendam obtinens cogi poſ-
ſit ad ſoluendum competens ſtipendium alicui
idoneo ab Ordinario loci eligendo, qui loco ſui
ſacram Scripturam interpretetur. Die 26. Apri-
lis 1582. in Congregatione generali propoſito, &
in vtramque partem maturè perpenſo, & diſcuſſo
dubio, quatuor ex Cardinalibus cenſuerunt col-
lationem inualidam eſſe, quippe factam contra
formam legis. Reliqui tres ſteterunt pro validita-
te, cùm dicerent ex Concilio illam collationem
nullam, & inualidam intelligi, quæ inhabili facta
ſit eius præbendæ, quę actu in Theologalem de-
putata, & erecta reperitur: Omnes tamen deci-
ſionem reiecerunt ad Sanctiſſimum, qui poſtridie
eius diei in Conſiſtorio audita relatione Congre-
gationis, ſentiens decretum Concilij in verſ. In
eccleſijs autem eſſe conditionatum, & requiri de-
clarationem, & actualem deputationem, reſpon-
dit valere collationem prębendę, quæ primò poſt
Concilium vacauit, factam perſonæ munus idoneę
ad ſacram Scripturam per ſeipſum interpretandā,
ſi nondum illa præbenda actu fuerat deputata, &
erecta in Theologalem. Poſtea in vna Maioricen.
& alijs ſępiùs eſt reſponſum ad erectionem præ-
bendæ Theologalis requiri actualem deputatio-
nem.

38 Sed dubitatur an in eo canonicatu, & pręben-
da, quæ ſecundum Tridentinum Concilium aſſi-
gnatur Lectori ſacrę Scripturę, remaneat Epiſco-
po prouiſio, quæ prius ſibi in eodem canonicatu
competebat, ſeruata tamen forma dicti decreti,
itaut Capitulum non poſſit ſe intromittere in pro-
uiſione dicti canonicatus, ſicut prius ſe non intro-
mittebat: Congregatio priuata reiecit ad genera-
lem, tum quia prius de eodem negocio in vna
Bergomen. Congregatio generalis non omnino
decreuit, ſed inclinauit contra Capitulum: tum
quia

quia verba illa Cōcil. de conſilio Capituli videtur referri tantùm ad proxima, nempe quando agitur, vel de aſſignatione, vel contributione, vel de magiſtro; tunc enim de conſilio Capituli, quia agitur de contributione, tum quia præbenda ipſo iure applicatur à Concilio pro prębenda Theologali, quo caſu videtur Concilium reliquiſſe collationem in terminis, in quibus erat prębenda ante Concilium, & ſic ſoli Epiſcopo. Adiuuat, quia ſupra cum de ſubſtituto idoneo agitur, ſoli Epiſcopo datur electio. Adiuuat, & exemplum Pœnitentiarij ſeſſ. 24. cap. 8. quamquam illud alijs verbis ſit conceptum ibi, *ab Epiſcopo inſtituatur*; & cum pro Epiſcopo ſtet regula, & ſtet ius vetus, poſſet ad ſummum pro honore Capituli addi, de conſilio Capituli, quod non tenetur ſequi. Sed tamen die 14. Maij 1576. Congregatio generalis cenſuit quicquid aliàs dictū fuerit in Bergomen. Concilium reliquiſſe in terminis iuris, qui ante Concilium erant, à quo fieret collatio prębendę Theologalis; & ideo ſi prębenda ante Concilium ad Epiſcopi collationem ſpectabat, nunc etiā pertinère abſque conſilio Capituli. Secunda Auguſti die 1576. cum iterum hac de re actum fuiſſet, relatis tribus allegationibus Capituli, cenſuit perſi-
39 ſtendum in decretis; & ſubinde in vna Bergomen. cum fuerit dubitatum ad quem ſpectaret electio Theologi, & collatio prębendę Theologalis; & an poſſet vniri quoties vacaret in menſibus reſeruatis, prǽſertim ſi in illis aliquis ex Cardinalibus habeat indultum: Sacra Congregatio die 1. Decembr. 1580. cenſuit electionem Theologi ſpectare ad Epiſcopum, collationem verò prębendæ faciendam ab eo, ad quem antea ſpectabat. Præbendam verò vacantem in menſibus reſeruatis Sedi Apoſtolicæ non poſſe vniri pro dicta lectione; Idemque ſi in dictis menſibus Cardinalis habeat indultum.

De Magiſtris.

Cap. Super Specula.

SVMMARIVM.

1 *Prælati, & Capitula ad ſtudia Theologiæ ſcholares dociles tranſmittere tenentur.*

2 *Magiſtri quandiu publicè in ſcholis Theologiam, vel ius canonicū docuerint, & ſcholares per quinquennium gaudent fructibus beneficiorum ſuorum amiſſis diſtributionibus quotidianis, & n. 4. & n. 11.*

Et quid ſi fructus omnes diſtributionibus conſtent, num. 3.

Et quid ſi præbenda ſit in cathedrali ciuitatis, vbi lectoris munere funguntur, n. 5.

6 *Lectores Theologiæ vt gaudeant priuilegio percipiendi fructus præbendarum ſuarum in abſentia an debeant eſſe ſtipendiati, & ex numero obtinentium Cathedras, & n. ſeqq. vſq. ad n. 10.*

7 *Lectores ſacræ Theologiæ, & ſcholares promouent vtilitatem vniuerſalis Eccleſiæ.*

8 *Stipendium ex publico quo iure lectoribus aſſignandum.*

9 *Lectores vt gaudeant priuilegio lectoribus conceſſo ſatis eſt, vt legant in ciuitate Regia, vel priuilegiata, vel longiſſima poſſeſſione ſuper hoc munita.*

10 *Facultas, quàm à iure habent Epiſcopi diſpenſandi cum illis, qui parochiales obtinent, vt litterarum ſtudio ad ſeptennium inſiſtant, & interea promoueri non teneantur niſi ad ſubdiaconatum an ſit ſublata à Concilio Tridentino, & n. ſeqq. vſque in finem.*

12 *Eccleſia ad ſui regimen indiget viris litteratis, & non porcis, vel aſinis ferratis.*

13 *Doctoratus in iure canonico in quinque annis ſi velit in alia facultate ſtudere, ad reſidentiam reuocari non poteſt.*

14 *Iuſtus iuſtior, & perfectus perfectior fieri poteſt.*

15 *Congregatio Concilij non conſueuit concedere vt Parochi ſtudiorū cauſa abeſſe poſſint niſi perrarò, & magna cum circumſpectione.*

16 *Parochi vt de licentia Epiſcopi abeſſe poſſunt à parochiali ſtudiorum cauſa nouem requiſita hic relata debent concurrere, & n. ſeq.*

17 *Prælati inferiores diſpenſare non poſſint cum Parochis, vt ſtudiorum cauſa abeſſe poſſint.*

1 SVPER SPECVLA. Prǽlati, & Capitula ad ſtudia Theologię ſcholares dociles tranſmittere tenentur, qui in abſentia reditus prębendarum, & beneficiorum per quinquennium integraliter percipient, & ſi proprij reditus ad ſuſtentationem ſtudij eis non ſufficiūt, debet Prǽlatus cum Capitulo eis prouidere: Magiſtri verò donec docuerint, integrè percipiunt fructus beneficiorum ſuorum. Hoc dicit ſecundum Antonium de Butr. Abb. Ioann. de Anan. Marian. Socin. & Felin. & ſunt tres partes. Prima ſtatutum Concilij corroborat. Secunda prouidet ſuper magiſtrorum raritate, ibi, *Statuentes*. Tertia magiſtris, & ſcholaribus prouidet de reditibus in abſentia percipiendis, ibi, *docentes*. Prima, & ſecunda pars non ſeruatur, & ita nullus eſt fructus huius ſtatuti, & aliorum, vt dicit gloſ. 1. hic & fruſtra membranas occupat ſecundum Hoſt. nu. 2.
2 & Butr. num. 9. verſ. Dicit gloſ. Sed quoad tertiam partem hæc decretalis innouata eſt à Cōcilio Tridentino ſeſſ. 5. cap. 1. in fin. Itaque magiſtri quandiu publicè in ſcholis ſacram Theologiam docuerint, & ſcholares, qui in ipſis ſcholis eidem ſtudio operam nauauerint per quinquennium fructibus prębendarum, & beneficiorum ſuorum in abſentia plenè gaudent, & fruuntur, vt hic in littera, & in d. cap. 1. Diſtributionibus quotidianis dumtaxat amiſſis, vt eſt caſus in cap. Licet, ſupra de pręben. & hic notat gloſ. in verb. Integrè: quæ communi-
3 ter approbatur. Hoc tamen intelligas ſi fructus prębendę à quotidianis diſtributionibus ſint ſeiuncti; ſecus verò ſi vniuerſi fructus huiuſmodi diſtributionibus conſtent, quæ tunc lectores, & ſtudentes lucrantur duas tertias illarū partes omiſſa alia tertia quæ inſeruientibus accreſcit, vt ex ſententia ſacræ Congregationis Concilij ſcripſi in prædicta Decretali, Licet, nu. 97. & latiùs n. 124.
4 & ſeqq. & num. 129. Et quod dictum eſt de magiſtris, & ſtudentibus iuris canonici, quia tale ſtudium cedit in vtilitatem vniuerſalis Eccleſiæ, cap. Cum ex eo, de elect. lib. 6. ſecundum opinionem Archidiaconi in cap. 2. num. 1. ad fin. verſ. Tales habita licentia, de priuil. lib. 6. Quam hic ſequuntur Abb. num. 6. verſ. Sed contrarium, Marian. Socin. num. 30. & pluribus confirmat Felin. num. 2. quam

quam etiam ſępius probauit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum. Quinimo alias cenſuit docentes ius canonicum in publica vniuerſitate gaudere, & potiri priuilegio de percipiendis in abſentia ſuarum præbendarum fructibus, quamuis præbendæ, quas obtinent, ſitæ ſint in cathedralibus eiuſdem Ciuitatis, in qua publici Lectoris munere funguntur: quid autem in iure ciuili, dixi in cap. Super ſpecula, ſupra ne cleric. vel monach. & vide gloſ. in d. c. Cum ex eo, in verb. Literarum, de elect. lib. 6. & Archid. loco citato.

6 QVAERO, An Canonicus Cathedralis publicè in aliqua academia docens ſac. theologiam, ſi nullum ſit ei ſtipendium à publico conſtitutum, neque ſit ex numero eorum, qui cathedras habent, ſed facultatem à Rectore, vel alijs, ad quos ſpectat, obtinuerit, gaudeat priuilegio à iure cōceſſo, vt fructus canonicatus in abſentia percipiat, iuxta hoc cap. quod Concilium Tridentinum in d. c. 1. ſeſſ. 5. ſaluum eſſe voluit.

Hoc dubium habet duas partes. Prima eſt, an ad gaudendum priuilegium oporteat lectorem eſſe ſtipendiatum. Secunda, an oporteat eum eſſe de numero eorum, qui habent cathedras. Quoad
7 primam partem videtur reſpondendum nihil referre ad gaudendum priuilegio, vt quis ſit ſtipendiatus, necne. Primò quia ratio, ob quam à iure conceſſum eſt lectoribus, & ſcholaribus priuilegium percipiendi fructus beneficij in abſentia, eſt, quia promouent vtilitatem nedum Eccleſiæ particularis, ſed etiam vniuerſalis, quoad ſui regimen iuris literatis indiget, vt patet in textu ibi: *Qui cum docti fuerint in Dei Eccleſia, velut ſplendor fulgeant firmamenti, ex quibus poſtmodum copia poſſit haberi Doctorum, qui velut ſtellæ in perpetuas æternitates manſuri, ad iuſtitiā valeant plurimos erudire*. & in fine ibi; *Cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes*. & in cap. Super ſpecula, verſ. Quia verò, *Theologiæ ſtudium cupimus ampliari*, &c. ſupra ne cler. vel monach. & hic notat Abb. n. 6. & Io. de Anan. n. 2. hæc autem ratio militat in lectore non ſtipendiato, nō minus, imò magis, quàm in ſtipendiato: ideoq; priuilegium in vtroque debet habere locum, l. Illud, ff. ad l. Aquil. cap. Tua, de conſanguin. & affin.

Secundò, quia Lectoribus non mandant Canones aſſignari ſtipendium, ſed præberi competens aliquod beneficium, vt in c. 1. ſupra eod. vel prouentus alicuius præbendæ, vt ſupra in c. Quia nonnulli: ſtipendium autem ex publico fuit poſtea introductum, vt per Abb. in d. c. Quia nonnulli, n. 3. prope finem.

Tertiò, hoc clarè colligitur ex dictis Doctorū, præſertim Antonij de Butrio, Abb. & Io. de Anan. in d. c. Quia nonnulli, qui clarè ſupponunt dari etiam Lectores non ſtipendiatos, & eos potiri omnibus priuilegijs, quæ Lectoribus conceſſa reperiuntur.

Quoad ſecundam partem dubij, an pro huiuſmodi priuilegijs oporteat Lectorem eſſe de numero obtinentium cathedras, ſimiliter videtur reſpondendum non oportere.

9 Primò, quia iura nō requirunt ad gaudendum priuilegio Lectoribus conceſſo, vt ſint ex numero obtinentium cathedras, ſed tantùm vt legant in ciuitate regia, vel priuilegiata, vel longiſſima poſſeſſione ſuper hoc munita, Alber. in l. Conſtitutione Digeſtorum, §. Hæc autem, & in l. Sed & reprobari, §. de Philoſophis, ff. de excuſat. tutor. Accedit quod cauſa priuilegij militat etiam in his, qui non ſunt de numero obtinentium cathedras: nam & ipſi in vinea Domini operantur iuxta textum hic: ergo etiam in eis priuilegium debet habere locum. Quinimo id confirmant verba c. 1. ſupra eodem, vbi agendo de Lectoribus habētibus hoc priuilegium cauetur expreſsè neminem eſſe interdicendum quominus legat, ſi tamen fuerit idoneus; & ita numerus non præfinitur, ſed quilibet idoneus eſt admittendus, & priuilegio gaudet.

An autem requiratur licentia ad hoc, vt docētes, vel ſtudentes in theologia percipiant in abſentia fructus præbendarum ſuarum, dixi in c. Relatum, n. 18. & ſeqq. de cleric. non reſidentib. & an abſentes abſque huiuſmodi licentia cogi poſſint ad reſidentiam redire, etſi vniuerſitas ſit priuilegiata, dixi in cap. Cum ad hoc eod. tit. à n. 2. vſque in finem vbi habes plura circa intellectum huius Decretalis.

10 Vlterius QVAERO, Poſita conſtitutione Bonifacij VIII. quę incipit *Cum ex eo*: item poſitis decretis Concilij Tridentini c. 1. ſeſſ. 5. c. 11. ſeſſ. 7. c. 1. ſeſſ. 23. & c. 18. ſeſſ. 24. An Epiſcopi diſpenſare poſſint cum ijs, qui parochiales Eccleſias obtinēt, vt literarum ſtudio ad ſeptennium inſiſtant, atque interea promoueri minimè teneantur niſi ad ordinem Subdiaconatus.

11 Videtur reſpondendum poſſe: nam decretum cap. 1. ſeſſ. 5. non modo non tollit facultatem Epiſcopis attributam ex d. Conſtitutione Bonifacij VIII. relata in c. Cum ex eo, de elect. lib 6. ſed imo illam expreſsè pręſeruat his verbis: [Docentes verò ipſam ſacram ſcripturam, dum publicè in ſcholis docuerint, & ſcholares, qui in ipſis ſcholis ſtudent, priuilegijs omnibus de perceptione fructuum præbendarum, & beneficiorum ſuorum in abſentia à iure cōmuni conceſſis plenè gaudeant, & fruantur.] Similiter decretum cap. 11. ſeſſ. 7. pręſeruat facultates de non promouendo in caſibus à iure communi expreſſis; & eodem modo decretum cap. 2. ſeſſ. 6. præſeruat legitimas facultates temporales non reſidendi etiam in parochialibus eccleſijs per hæc verba, [Indulgentijs verò, & diſpenſationibus temporalibus ex veris, & rationabilibus cauſis tantùm conceſſis, & cum Ordinario legitimè probandis in ſuo robore permanſuris: quibus caſibus nihilominus officium ſit Epiſcoporum, &c. prouidere, & per deputationem idoneorum Vicariorum, &c. cura animarum nullatenus negligatur.]

Decretum verò cap. 1. ſeſſ. 23. & ſi præcipiat parochialium Rectoribus, vt iugiter reſideant, tamen declarat eos poſſe legitimè abeſſe, cum chriſtiana charitas, vrgens neceſſitas, debita obedientia, euidens Eccleſiæ, vel reipublicæ vtilitas aliquos abeſſe poſtulant, & infra ſtatuit, vt quandocumque eos cauſa prius per Epiſcopum cognita, & probata abeſſe contigerit, Vicarium idoneum ab ipſo Ordinario approbādum cum debita mercedis aſſignatione relinquant, vtque licentiam in ſcriptis gratiſque concedendam vltra bimeſtre tempus niſi ex graui cauſa non obtineant. Præſeruat ergo hoc loco Concil. facultatem, quam habent Epiſcopi concedendi licentiam abſcedendi ex graui cauſa, aut ob Eccleſiæ, vel reipublicæ vtilita-

2 litatem: Ad hanc verò vtilitatem congruè referri poſſe abſentiam ſtudiorum cauſa ſatis colligitur ea eademmet Conſtitutione Bonifacij ibi, [Legẽdi, & proficiendi opportunitas ſit ſublata in grande Eccleſiæ vniuerſalis, quæ ad lui regimen viris literatis permaximè noſcitur indigere, diſpendiũ, & iacturam.] & infra ibi [vt fructum in Dei Eccleſia ſuo tempore afferre valeant opportunum] vnde Io. Monic. ibid. n. 1. dicit [Cum indigentiæ Eccleſiæ ſit ſubueniendum, ipſa eſt perſonis literatis implenda, non nepotulis, nec aſinis deferratis] Item Anchar. & Gemin. in 2. notab. dicunt [Nota quia Eccleſia Dei ſummè indiget viris literatis, non porcis, vel aſinis ferratis, & ob eorum carentiam dicitur ſuſtinere iacturam,] vt in d. c. Cum ex eo. Ideo ſtatuitur abſentes ſtudiorum cauſa percipere fructus beneficiorum ſuorum, quia denario fraudari nõ debent in vinea Domini operantes, vt hic dicitur in fine.

Itaque difficultas videtur reſtringi ad decretum cap. 18. ſeſſ. 24. quo præſcribitur forma examinis per concurſum in collatione parochialium Eccleſiarum: nam cùm priuilegium d. cap. Cum ex eo conceſſum fuerit ob eam cauſam, vt Parochi in literis proficiant, & magis idonei efficiantur ad curam animarum adminiſtrandam; vtique hæc cauſa videtur iam ceſſare in his, qui parochiales per concurſum ſunt aſſequuti: cenſentur enim magis idonei, cùm illis, & non alijs parochiales eccleſiæ conferri poſſint, ac debeant ex decreto d. c. 18. & ex Conſtitutione 33 Pij V. *In conferendis*; ceſſante igitur cauſa priuilegij, ceſſat priuilegium, l. Titia Seia, §. Vſuras, ff de leg. 2. Anchar. in d. cap. Cum ex eo, n. 6. de elect. lib. 6.

Sed tamen veriùs videtur facultatem d. c. Cũ ex eo, non eſſe ſublatam decreto d. c 18. duobus fundamentis. Primum, quia decreta Concilij debent quantum fieri poteſt inuicem conciliari, ne contraria, & pugnantia videantur, ad cap. Cum expediat, de elect. lib. 6. vnde non eſt dicendum, vt Concilium decreto d. c. 18. voluerit eſſe ſublata priuilegia d. c. Cum ex eo; quæ prius expreſsè præſeruauerat decreto c. 1. ſeſſ. 5. c. 11. ſeſſ. 7. c. 2. ſeſſ. 6. & c. 1. ſeſſ. 23.

Secundum fundamentum eſt, quia Conſtitutio c. Cum ex eo nõ ſolùm emanauit in fauorem ſcholarium, ſed etiam Lectorum, & docentium in publicis vniuerſitatibus: certum eſt autem priuilegium Lectorum non eſſe ſublatum per decretum d. c. 18. ſed potius confirmatum: nam ſi parochi electi in concurſu ſunt magis idonei, ergo maiorem fructum afferre poſſunt in legendo, quàm ſi eſſent ſimpliciter idonei, atque ita per concurſum non ceſſat; imo magis viget cauſa finalis d. Conſtitutionis Bonifacij quoad Lectores. Ideo cum parochus Valentinus legens in publica vniuerſitate Valentiæ ſacram ſcripturam, quæſiuerit an ſuæ parochialis fructus in abſentia percipere poſſit: ſacra Congregatio Concilij cenſuit poſſe, ita tamen vt cura animarum per ſe ipſum exercenda nihil detrimenti patiatur: vnde ſequitur, vt quemadmodum Concilium quoad Lectores non ſuſtulit diſpoſitionem d. cap. Cum ex eo; ita nec quoad ſcholares, qui eodem iure cum Lectoribus cenſentur, ſuntque hac in parte æqualiter priuilegiati, arg. c. Translato, de Conſtit. cum ſimilibus: & quamuis digniores inter probatos ab examinatoribus iudicati fuerint, adhuc tamen perfectiores,

& Eccleſiæ vtiliores effici poſſunt; pro quo adducitur ſingularis doctrina Anch in d. c. Cum ex eo, ſub n. 7. vbi quærit, An ſit iuſta cauſa reuocandi ad reſidentiam eum, qui in quinque annis eſt doctoratus in iure canonico, & non vult ad Eccleſiam redire, ſed in alia facultate ſtudere: & reſoluit determinatum fuiſſe non eſſe hanc iuſtam cauſam reuocandi eum ad reſidentiam, quia, inquit, iuſtus iuſtior, & perfectus perfectior fieri poteſt, cap. Quantumlibet in fine, 47. diſt. & quod dixit Auguſtinus in c. Si habes, verſ. En adſum, 24. q. 3. & iuriſconſultus in l. Apud Iulianum, §. 1. ff. de fideicommiſſ. libertat. crediderim tamen longè maiore cautela vtendum eſſe cum prouiſis per cõcurſum, quibus nonniſi per rarò, & ad breue tempus concedenda eſſet ſtudendi facultas. Locorum etiam, & perſonarum ratio habenda eſſet, prout obſeruat S Congregatio Concilij: & in ſpecie cum Staniſlaus Clericus Vratiſlauien. diœceſis ex nobili genere procreatus, qui parochialem eccleſiam in diœceſi Gneſnen. ſitam obtinebat, petijſſet vt ſibi liceret per triennium in publica vniuerſitate vacare ſtudio ſacrorum Canonum, fructuſque parochialis interea percipere: die 16. Iunij 1605. Sacra Congregatio tametſi non conſueuerit concedere vt parochi à parochiali abeſſe poſſint ſtudiorum cauſa; tamen quia Sacri Canones id priuilegium tribuunt, & Concilium illud non reuocat, ſed præſeruat c. 1. ſeſſ. 5. cenſuit gratiam petitam iuueni optimæ ſpei concedendam, vt rem chriſtianam Sacrorum Canonũ ſcientia inſtructus in illis partibus promouère poſſit.

16 Quod autem pertinet ad d. Conſtitutionẽ Bonifacij, quamuis videatur valde inconueniens, vt parochi ſola ſtudiorum cauſa per ſeptennium abſint ab Eccleſia, aduertendum eſt tamen eam conſtitutionem recipere declarationes, ac moderationes infraſcriptas, quibus facilitas indulgentiæ plurimum temperatur.

Primò enim refertur ad perſonas habiles tantũ, vt ibi tradit gloſ. in verb. Literarum, vbi admonet Epiſcopos vt caueant, ne diſpenſent cum his, qui dociles non ſunt, & Io. Monach. nu. 1. in verb. Opportunum dicit hanc diſpenſationem eſſe faciendam cum humilibus, & ſtudere deſiderantibus, ne alioquin ſit diſſipatio.

17 Secundò reſtringitur ad ſolos Epiſcopos, & illorum ſuperiores, vnde excluduntur inferiores Prælati, vt tradit gloſ. illic in ver. Epiſcopi, Archid. in ver. Superiores, Anch. n. 6. & alij communiter.

Tertiò, procedit Conſtitutio dummodo facultas ſtudendi non petatur in fraudem, ſecundum, Archid. ibi in verb. Liberè, & in verb. Inſiſtentes vbi ait mentem eius literæ veritatem requirere, non ſimulatam fraudem.

Quartò, habet locum in his, qui ſtudent in vniuerſitate generali, non in caſtris, aut villis, c. Tuæ, de cler. non reſident. gloſ. in d. cap. Cum ex eo, in verb. Litteratum, & aliàs cenſuit Sacra Congregatio Concilij.

Quintò, hæc diſpenſatio fieri debet infra annũ, in quo prouiſus fieri debet, non autem poſt, ſecundum Anch. ibi n. 1. in 3. notab.

Sextò, Conſtitutio ita intelligitur, vt non imponat neceſſitatem diſpenſandi, ſed hoc pendeat à recto iudicio Præſidentis, ſecundum Archid, ibi poſt princip. in verb. Liberè, verſ. Et nota quod hæc litera, qui tamen ſubdit: [Poteſt tamen dici, quod

vbi eſſet perſona, quæ euidenter apparet apta ad ſtudium, Epiſcopus cum tali debet diſpenſare cum cauſa in hac conſtitutione expreſſa: quod ſi Epiſcopus noluerit ſine cauſa, fortè talis, qui petit diſpenſationem, poterit quoad hoc ſuperioris officium implorare, arg.c.Nullus, de iure patr.& abſolutè ſuperiorem adiri poſſe ſi Epiſcopus ſine cauſa nolit concedere, cenſent ibi Gemin. verſ. Sed quæro, & Anch.ſub n.7.

Et quamuis ex textu noſtro ſtudentibus in Theologia non concedatur niſi quinquennium, ſicut etiam ſtudentibus in iure ciuili, vt in proœm. Digeſtorum, dicit tamen Io. de Imol. & poſt eum Gemin.in d.c.Cum ex eo, in gloſ.in verb. Septennium, illud fuiſſe verum in tempore antiquo quãdo non erant tot gloſ. & dicta Doctorum; ſed hodie eſt ſecus, & ideo iura dant ſeptem, vel octo annos.

Septimò, etſi Conſtitutio loquatur de ſeptennio, hoc tamen tempus breuiari poteſt, licèt non prorogari; vnde gloſ.in verb.Septennium [Commendabile eſt, inquit, non à principio totum dare ſeptennium, vt experiatur ſi proficiant, & tunc detur vlterius tempus; aliàs denegetur] & Archid.poſt princip.in verb.Septennium[Huius literæ, inquit, ſenſus eſt, quod Epiſcopi diſpenſare non poſſunt vltra hoc tempus, ſed citra, ſecundum quod Eccleſijs, non perſonis viderint expedire.]

Octauò, ſeptennio durãte debent Epiſcopi prouidere, vt per idoneos Vicarios ab ipſis deputandos cum congrua fructuum Eccleſiæ aſſignatione cura animarum laudabiliter exerceatur, vt illic diſertis verbis ſtatuitur in §.Porrò.

Ac denique omiſſis alijs, Conſtitutio Bonifacij ita intelligenda, vt ſi quis diſpenſationem in fraudem impetrauit, incidat in pœnam cap. Cõmiſſa, de elect. lib.6. cuius hæc ſunt verba [Cæterum ſi promoueri ad ſacerdotium non intendens parochialem receperis Eccleſiam vt fructus ex ea per annum percipias, ipſam poſtmodum dimiſſurus, niſi voluntate mutata promotus fueris, teneberis ad reſtitutionem fructuum eorumdem, cum eos receperis fraudulenter: illum autem, qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad eiuſmodi ordinem promouendum, præter diuinam, quàm exinde incurrit offenſam, ad ſeruandam indemnem eandem Eccleſiam decernimus obligari.]

His omnibus ſeruatis fortè non eſſet inconueniens, vt Epiſcopi vterentur facultate ſibi attributa per Conſtitutionem Bonifacij VIII.

Cæterum hæc diſputationis gratia dicta ſint: nam propoſito in S. Congregatione Concilii dubio infraſcripto, videlicet, An Ordinarius poſſit concedere licentiam parocho, qui parochialem poſt Concilium obtinuit, vt in publica vniuerſitate ſtudiis ſacræ Theologiæ, vel Canonum vacare poſſit? Hæc reperi ad notata in libris publicis, qui apud me aſſeruabantur.

Partem negatiuam probat textus in c.1. in verſ. Eadem omnia, ibi, *Bimeſtre tempus*, ſeſſ.23. iuncta declaratione S.Congregationis: nam ſi Epiſcopus etiam ex graui cauſa non poteſt parochis concedere licentiam non reſidendi vltra annum, ſequitur vt neque ex cauſa ſtudii, quæ non debet grauior videri, quàm cauſa inimicitiarum, vel infirmitatis, propter quam licentiæ à Congregatione impetrantur, nec vltra annum extenduntur.

Accedit quod parochiales poſt Concilium prouidentur per concurſum nonniſi perſonis, quæ idoneæ ſint de præſenti, iuxta c.18. ſeſſ.24. quare ceſſat ratio, quæ conſideratur in c.fin.de Magiſtris, & c.Cum ex eo, de elect.lib 6.

Sanctiſſimus reſpondit non poſſe, iuſſitque Epiſcopum ab eiuſmodi licentiæ conceſſione abſtinere.

In gloſ. in verb.de licentia. De intellectu huius gloſſæ vide quod ſcripſi in cap.Cum ad hoc, nu. 6. & 7.de cler.non reſidentib.

De Iudæis.

Cap. Poſtulaſti:

De Iudæis, & Saracenis, & eorum ſeruis.

1 POSTVLASTI. Iudæus, qui percuſſit Clericum, temporaliter punietur: vel interdicitur commercio donec ſatisfaciat. Hoc dicit, Io.Andr. communis diuiſio, ſecunda ibi, *Ad quod*.

Pro intelligentia huius Decretalis vide quod ſcripſi in cap. Licet, num.18. de pœnis.

De Hæreticis.

Cap. Cum Chriſtus.

De Hæreticis.

1 CVM CHRISTVS. Chriſtus fuit verus Deus, & verus homo, ſentiens oppoſitũ, hæreticus eſt, & excommunicatus. Hoc dicit Io.Andr.Butr. Card. Anchar. Abb. Io.de Anan.& Marian.Socin.

Pro intelligentia huius textus, & gloſſę in ver. ſub anathemate vide omninò quod ſcripſi in cap. Firmiter, n.49. & 50. & præſertim n.51. ſup. de Sum.Trinit.& Fid.Cathol.

De Hæreticis.

Cap. Ad abolendam.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus malè ſentiens, vel docens de Sacramentis Eccleſiæ excommunicatus eſt.*
2 *Et niſi ſe corrigat, vel errorem abiuret, ſi clericus eſt, degradatur, & traditur Curiæ ſæculari; laicus legitimè punietur.*
3 *Per quam etiam laicus legitimè punietur.*
4 *Suſpectus de hæreſi, ſi ſe non purgat, punitur eadẽ pœna, qua punitur hæreticus.*
Hæreticis relapſis audientia denegatur, ibidem & n.24.
5 *Principes ſæculares, qui iurare nolunt de eccleſia contra hæreticos defendenda, dignitate priuantur, & n.27.*
6 *Item excommunicantur, & terræ ipſorum interdicuntur.*
7 *Et ciuitates reſiſtentes priuantur aliorum commercio,*

mercio, & epiſcopali dignitate.
8 *Exempti ſubſunt ordinarijs ſuper ijs, quæ contra hæreticos inſtituuntur. & n.10.*
9 *Hæreticus eſt non ſolum qui malè ſentit de articulis Fidei, ſed etiam de corpore, & ſanguine Chriſti, & reliquis Sacramentis.*
10 *Hæreſis cauſa ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum etiam contra exemptos, & laicos.*
11 *Sed ſi dubitetur an aliqua aſſertio ſit catholica, ſolius Papæ eſt hoc diffinire.*
12 *Epiſcopus non cognoſcit de cauſa hæreſis ſine conſenſu, vel conſilio Capituli.*
13 *Capitulum ſede vacante ſuccedit in poteſtate iuriſdictionali Epiſcopi, etiam quoad iudicandum hæreticos.*
14 *Clericus de hæreſi conuictus non ſtatim eſt tradendus Curiæ ſæculari, ſed prius eſt degradandus.*
15 *Hæreticus conuerſus vt effugiat pœnam mortis, quæ requirantur.*
16 *Criminoſi regulariter condemnari, & puniri debent etiamſi pœniteant.*
17 *Fallit in hæreticis, & cur.*
18 *Hæretici ad fidem redeuntes quamuis euitent mortem, tamen in perpetuum carcerem detruduntur.*
19 *Niſi ſponte compareant antequam ſint denunciati, vel accuſati.*
20 *Et quid ſi pœniteant ſtatim poſt capturam, vel ante publicationem teſtium.*
21 *Hæreſis crimen eſt merè eccleſiaſticum.*
22 *Et iudex laicus ſolam habet executionem.*
23 *Iudex laicus in executione ſententiæ contra hæreticum latæ non poteſt cognoſcere de nullitate proceſſus.*
25 *Hæreticus relapſus non eſt audiendus, licèt iterum velit abiurare.*
26 *Etiamſi tempore primæ abiurationis crimen non fuerit plenè probatum.*
27 *Principes ſæculares, & laici ratione criminis eccleſiaſtici poſſunt per iudicem eccleſiaſticum priuari dignitatibus, & honoribus etiam ab Imperatore habitis.*
28 *Hæretici an ſint ipſo iure beneficijs priuati, an verò priuandi per ſententiam. & n. ſeqq. vſque ad n.44.*
29 Spolietur *verbum ſupponit priuationem ipſo iure.*
30 Nudetur *verbum æquipollet verbo* ſpolietur.
31 *Verbum futuri temporis quando eſt executiuum, importat latam à lege ſententiam.*
32 *Bonorum appellatione etiam beneficia eccleſiaſtica continentur.*
33 *Hæretici beneficia an vacent vbi hæreſis incurritur, an verò vbi lata eſt ſententia declaratoria.*
34 *Conſtitutiones Apoſtolicæ contra hæreticam prauitatem, quæ decretalibus ſexti non obuiant, præſeruantur.*
35 *Beneficia propter hæreſim vacantia Sedi Apoſtolicæ reſeruantur à Pio V.*
36 *Dimiſſorias concedendi facultas ſpectat ad Capitulum Epiſcopo exiſtente notoriè hæretico.*
37 *Sede vacante interpretatiuè, & non verè, iuriſdictio non deuoluitur ad Capitulum.*
38 *Matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico eſt inualidum, ſi publicatum fuerit in parochia decretum Concilij, &c.*
39 *Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato etiam denunciato validum eſt.*
40 *Excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licèt non poſſit de nouo acquirere.*
41 *Hæretici beneficia impetrari poſſunt vti vacantia etiam ante ſententiam declaratoriam.*
42 *Hæreticus tamen non poteſt à beneficio amoueri antequam ſit pronunciatum ſuper crimine.*
43 *Filij hæreticorum ſi à Papa inhabilitentur vſque ad quartam generationem, an hoc intelligatur tam de filijs filiarum, quàm de filijs filiorum.*
44 *Clericus pro crimine quantumuis enormi de iure non degradatur, nec traditur Curiæ ſæculari, niſi in tribus caſibus hic expreſſis.*
45 *Hæreticus relapſus ſæculari iudici ſine vlla audientia eſt relinquendus.*
46 *Hæretico relapſo in caſu hic poſito an per Sedem Apoſtolicam ſit concedenda abſolutio, & rehabilitatio ad honores, & dignitates, & n. ſeqq. vſque in fin.*
47 *Hæreticus relapſus poteſt per Sedem Apoſtolicam nedum abſolui, ſed etiam ad honores rehabilitari.*
48 *Abſolutio pœnitenti non eſt deneganda.*
49 *Impœnitenti præſertim relapſo non eſt concedenda.*
50 *Relapſus non eſt recipiendus ad Sacramenta pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, niſi manifeſta dederit ſigna pœnitentiæ.*
51 *Pœnitentiæ ſigna hæretici relapſi quæ ſint.*
52 *Pœnitentia perfecta cogit peccatorem omnia libenter perferre.*
53 *Carnis illecebris immerſus pœnitens non dicitur quoad alia peccata.*
Pœnitentia falſa quæ ſit ibidem.
54 *Impietas quædam infidelitatis eſt à Deo dimidiam ſperare veniam.*
55 *Impœnitentiæ ſignum nullum maius in relapſo, quã hæreticos prouehere.*
56 *Crimen qui poteſt emendare, & non corrigit, ipſe committit.*
57 *Hæreticus ſe impœnitentem oſtendit qui nondum obtenta abſolutione intereſt diuinis.*
58 *Pœnitens vt quis cenſeatur, non ſufficit docere de bonis operibus.*
59 *Sacramentorum frequentia in excommunicato impœnitentiam arguit.*
60 *Pœnitentiam modicam Deus non reſpuit.*
61 *Relapſo non ſufficit leuis pœnitentia ad abſolutionem obtinendam.*
62 *Abſolutio impœnitenti non eſt concedenda cuiuſuis periculi vitandi cauſa.*

1 AD ABOLENDAM. Hæreticus malè
ſentiens, vel docens de Sacramentis
Eccleſiæ excommunicatus eſt; niſi ſe
2 corrigat, & errorem abiuret, ſi eſt cle-
3 ricus, degradatur, & traditur Curiæ ſæculari, per
quam etiam laicus legitimè punietur. Eadem eſt
4 pœna ſuſpectis, qui ſe non purgant: relapſis verò
5 audientia denegatur. Sæculares Principes, qui iu-
rare nolunt de Eccleſia contra hæreticos defen-
6 denda, dignitate priuantur, excommunicantur,
7 & terræ ipſorum interdicuntur: ciuitates verò re-
ſiſtentes aliorum commercio, & epiſcopali digni-
8 tate priuantur: & exempti in his ſubſunt Epiſco-
pis. Hoc dicit Io.Andr.Butr.Cardin.Anchar.Abb.
Io.de Anan.Felin.& Marian.Socin.& nouem ſunt
partes, quæ per ſe patent.
9 Nota primò ex principio tex. Hæreticum eſſe
non tantùm qui malè ſentit de articulis fidei, qui
continentur in Symbolo, vt cap. Firmiter ſupra de

Summa Trinitat. & fide Catholic. Sed etiam qui
malè ſentit de Sacramentis Eccleſiæ, vt de corpo-
re, & ſanguine Chriſti. De erroribus autem circa
hoc Sacramentum traditur de conſecrat. diſtin.2.
per tot. & in Concil. Trident. ſeſſ.13. De Sanctiſſi-
mo Euchariſtiæ Sacramento in vndecim Cano-
nibus ibi poſitis; de Baptiſmate traditur de con-
ſecration. diſt 4. & in Concil. Trid. ſeſſ. 7. de Ba-
ptiſmo in 14. Canonibus. De Pœnitentia habetur
infra de pœnit. & remiſſ. & in Trident. ſeſſ.14. in
Doctrina de Pœnit. Sacram. & in 15. Canonibus
ſubſequentibus. De Matrimonio in cap. Debitum,
ſupra de bigam. & in Trident. ſeſſ.24. in Doctrina
de ſacramento Matrimonij, & in duodecim Ca-
nonibus immediatè ſequentibus. Et de alijs tri-
bus Sacramentis notatur per Ioann. Andr. ſupra in
rubr. de Sacram. non iter. & poſt Hoſtien. in ſum-
ma eod. tit. Et habetur in Trident. ſeſſ.7. de Sacra-
mento Confirmationis in 4. Canonibus, ſeſſ.14. in
Doctrina de Sacramẽto Extremæ vnctionis, & in
Canon. 1.2.3. & 4. & ſeſſ. 23. in Doctrina de ſacra-
mento Ordinis, & in 8. Canonibus ſubſequenti-
bus, & de omnibus ſacramentis ſingillatim in
Concilio Florentino in decreto fidei Eugenij IV.
pro inſtructione Armenorum to.4. Concil. part.1.
pag.612.

10 Secundò nota ibi, *& generaliter quoſcumque*,
iuncto verſ. *Laicus autem*, & verſ. *Si qui verò*. De
crimine hæreſis iudicem eccleſiaſticum non tan-
tum cognoſcere contra clericos ſibi ſubditos, ſed
etiam contra exemptos, & laicos, Innoc. hic in
fin. Abb. n.3. & 7. & Marian. Socin. nu.2. qui ad-
11 dunt etiam inferiorem poſſe cognoſcere ſi delictũ
eſt clarum: ſi verò dubitaretur an aliqua aſſertio
eſſet Catholica, necne: tunc ſolum Papam poſſe
hoc determinare, ac diffinire, vt c. Multis, 17. diſt.
cap. Quotiens, 2.q.1. cap. Maiores, ſupra de Ba-
ptiſm.

12 Tertiò nota ibi, *Cum conſilio clericorum*. De
cauſa hæreſis Epiſcopum non cognoſcere ſine cõ-
ſenſu Capituli. Conſilium enim hic accipitur pro
conſenſu arg. cap.1. ibi: *aut ſine iudicio Capituli
ſuſpendere, vel eorum eccleſias interdicto ſubijcere
attentetis*, infra de exceſſib. Prælat. ſecundum Ho-
ſtien. hic nu.2. in verb. Cum conſilio, Butr. n. 30.
ſed Io. Andr. num.4. dicit in ſententijs arduis Epi-
ſcopum requirere conſilium Capituli, licèt con-
ſenſum non expectet, cap. Nouit, & cap. Quanto,
ſupra de his quæ fiunt à Prælat. cap.3. de conſue-
tud. lib.6. Ad hoc vide quod ſcripſi in cap. Cũ m
ex eo, num. 20. ſupra de reliquijs, & veneration.
Sanctor

13 Quartò nota ibi, *vel clerici ipſi ſede vacante*.
Capitulum ſede vacante ſuccedere in poteſtate
iuriſdictionali Epiſcopi, etiam quoad iudicandum
hæreticos, prout hic notant Hoſtien. num.2. & 4.
Henric. Boych. num. 4. Butr. num. 3. in 5. notab.
Abb. num.4. Syluester in verb. Hæreſis, 2. num.2.
Molin. de iuſt. & iure tract.5. diſp.28. num.2. in fin.
Generaliter autem an, & quando iuriſdictio tranſ-
cat in Capitulum ſede vacante habes hic prolixã
diſtinctionem Innocentij nu. 1. quam ad litteram
recitant Hoſtien. num. 3. & Io. Andr. num. 5. Sed
tu dicas vt plenè ſcripſi in cap. His quæ, de maior.
& obedien. & notatur in cap. Cum olim eodem
tit.

14 Quintò nota ibi, *Totius eccleſiæ ordinis prærogatiua nudetur*. Clericum conuictum de hæreſi
non ſtatim eſſe tradendũ Curię ſæculari, ſed priùs
eſſe degradandum, vt hic, & expreſſiùs in cap. pe-
nult. infra eod. & hic notant Hoſtien. num.6. Butr.
num.5. Anchar. num.4. Abb. num.5. Io. de Anan.
num.6. & Marian. Socin. in 5. notab. Ioan. Andr.
Butr. Cardin. & omnes in ſummario tex. Couar.
practicar. quæſt. in q.32. num. 2. dicens hoc om-
nes fateri Iul. Clar. in practic. crimin. §.fin. q.36.
verſ. Scias autem. De forma autem degradatio-
nis legitur, & notatur in cap. Nouimus, de verb.
ſignificat. in cap. Degradatio, de pœnis lib.6 & in
Pontificali Romano in pluribus titul. de degra-
datione.

Sextò nota ibi, *omni officio, & beneficio ſpoliatus
eccleſiaſtico*. Hæreticum eſſe priuatum ipſo iure
omnibus officijs, & beneficijs. Sed hoc latiùs exa-
minabitur infra in 1. quęſt.

15 Septimò nota in verſ. *Niſi continuò*. Quatuor
copulatiuè requiri ad hoc, vt hæreticus ad Catho-
licam fidem rediens effugiat pœnam vltimi ſup-
plicij. Primum eſt, vt incontinenti abiuret erro-
rem ſuum: ſecundum vt ſponte id faciat, vt patet
in littera ibi, *continuò*; & ibi, *ſponte*: quando au-
tem dicatur incontinenti, & ſpontè redire, conſule
Abbat. in cap. Excommunicamus, il primo, n.10.
infra eod. & Iacobum Simanch. Epiſcopum Pa-
cenſem de Catholicis inſtitutionibus, tit. 47. n.7.
Tertium eſt, vt abiuret publicè ſecundum arbitriũ
proprij Epiſcopi, vt in tex. ibi, *ad arbitrium Epi-
ſcopi regionis publicè conſenſerit abiurare*. Quar-
tum vt de peccato condignè ſatisfaciat per pœni-
tentiam, & aliam pœnam pecuniariam ſibi indi-
cendam, vt ibi, *ſatisfactionem congruam exhibere*,
& in cap. Vt commiſſi, de hæretic. lib. 6. & notat
Io. de Lignan. in Clem. Ad noſtram, eod. tit. Butr.
16 hic num.6. Abb. num.5. verſ. Item nota, & nu. 6.
& Marian. Socin. nu. 8. Et ita quamuis ſecundum
regulas iuris communis ex quo ſemel commiſit
crimen, deberet iudicialiter puniri, & condemna-
ri, etiamſi pœniteret, quia per huiuſmodi pœni-
tentiam in foro humano, & iudiciali nocens eſſe
non deſijt, vt l. Qui ea mente, ff. de pœnis, l. Quod
ſignificatum, in princip. ff. de ædilit. edict. & hic
17 per Anchar. in 5. notab. & Abb. nu.5. in fin. Ta-
men quia Eccleſia benigna eſt, nec claudit gremiũ
redeuntibus, mitiùs agere volens in hac parte,
ordinauit, vt illicò poſt deprehenſionem in hæreſi
ad vnitatem eccleſię ſpontè redeuntes, & errorem
vt ſupra abiurantes, & ſatisfactionem exhibentes
ad miſericordiam recipiantur, & impoſita pœni-
tentia ſalutari ſaluetur eis vita, nec permittatur
occidi per brachium ſæculare, quia eccleſia tueri
debet ſuos pœnitentes. Ita DD. de Rota deciſ.1.
18 num.14. de hæret. in antiq. Aduerte tamen, quia
ſic redeuntes, etſi mortem euadant, non tamen
omnino pœnam effugiunt; imo in perpetuum
carcerem ad agendam pœnitentiam detruduntur,
vt cap. penult. infra eod. & ibi notat gloſ. final. &
communiter Doctores, & Rota d. deciſ. 1. num.15.
19 Ab hac tamen regula perpetuæ detruſionis exci-
piendi ſunt qui ſpontè comparent, & ad eccleſiam
redeunt, antequam ſint de crimine accuſari, ſeu
denunciati, non enim debent in perpetuum carce-
rem condemnari, vt probat text. à contrario ſenſu
in d.c. penult. §.fin. ibi: [Si qui poſtquam fuerint
deprehenſi redire voluerunt ad agendam condi-
gnam pœnitentiam, in perpetuum carcerem de-
trudantur.] Ergo à contrario ſi ſpontè redeant, &
miſe-

miſericordiam implorent, antequam fuerint deprehenſi, non videntur perpetuo carceri mancipandi: & ita ſeruatur in ſupremo Tribunali San-
20 ctiſſimæ Generalis Inquiſitionis. Quid autem iuris ſit de illis, qui ſtatim poſtquam capti ſunt, tam de ſe, quàm de alijs, quos hæreticos eſſe ſciũt, plenè, & ſincerè confitentur: nec non de illis, qui puro corde redeunt priuſquam dicta teſtium fuerint publicata, numquid tales in perpetuum carcerem ſint detrudendi? Conſule eũdem Iacobum Simancham de Cathol. Inſtitut. tit. 16. num. 17. & Franciſcum Peniam in 3. part. Direct. Inquiſit. Schol. 142.

21 Octauò nota in verſ. *Laicus autem*. Crimen hæreſis eſſe merè eccleſiaſticum, adeout iudex laicus nec contra laicum poſſit cognoſcere, vel iudicare, aut quoquomodo ſe ingerere, cap. Vt In-
22 quiſitionis, §. Prohibemus, de hæretic. lib. 6. Laicus enim ſolam habet executionem contra hęreticos facta degradatione, & traditione, & relicta ei executione, vt in d. §. Prohibemus, & in cap. Cum ſecundum leges, eodem tit. & lib. & hic notant Abb. num. 7. & 12. & Marian. Soccin. nu. 9.
23 An autem iudex ſæcularis aſtrictus exequi ſententiam iudicis eccleſiaſtici latam cõtra hæreticum poſſit cognoſcere de iuſtitia proceſſus: quicquid dicant Legiſtæ, tenendum eſt non poſſe cognoſcere, vt probatur in d. §. Prohibemus; & hic latè firmat, & obiectis reſpondet Felin. alios cumulans num. 5. Idem notat Abb. in cap. Ea quæ, num. 14. de ſtat. Monach. dicens, Bartolum in hoc erraſſe in l. Diuus, ff. de cuſtod. reor. Bero. in cap. At ſi clerici, num. 79. de iudic. Hippolyt. de Marſil. poſt aliõs in tract. de bann. in verb. Iudice, n. 129.

24 Nonò nota ibi: *qui verò inuenti fuerunt ſuſpicione notabiles*. Ex ſola ſuſpicione hæreſis indici purgationem, in qua deficiens punitur, vt conuictus, & indicitur hæc purgatio ad arbitrium Superioris, vt in text. & ſic præparatur bonus modus conuincẽdi ſuſpectos de hæreſi, ſcilicet indicendo purgationem, vt hic per Butr. num. 6. in 1. notab. & num. 7. Abb. num. 8. & Marian. Soccin. n. 10.

25 Decimò nota in verſ. *Illos quoque*. Relapſum in hæreſim non eſſe audiendum licèt iterum velit abiurare. Recidere enim peius eſt, ſiue periculoſiùs, quàm incidere, & deterior dolus eſt illius, qui interruptam iterum litem deſierit, quàm qui ſemel cœptam dereliquit, vt §. Si verò intra prædictum, in fin. in authen. de litigios. Hoſtien. hic
26 n. 9. Quod procedit ſecundum Doctores etiamſi tempore primæ abiurationis, crimen hæreſis non fuerit plenè probatum, ſed ob ſolam hæreſis ſuſpicionem fuerit facta abiuratio, vt hic per Butr. num. 8. & Marian. Socin. num. 11. ad quod vide quod legitur, & notatur in cap. Accuſatus, infra eod. lib. 6.

27 Vltimò nota in verbo *ſtatuimus inſuper*. Ratione delicti eccleſiaſtici Princeps etiam ſæculares, & laicos poſſe priuari per eccleſiaſticum iudicem dignitatibus, & honoribus ſæcularibus, etiam ab Imperatore obtentis, & inhabilitari ad acquirendos, vt hic per Butr. n. 11. Abb. num. 8. in verſ. Statuimus, & Marian. Soccin. num. 12. Dixi in cap. Vergentis, n. 6. & 7. infra eod.

28 QVAERO an hæretici ſint ipſo iure priuati beneficijs eccleſiaſticis; anue ſint priuandi per ſententiam.

29 Videtur reſpondendum eſſe ipſo iure priuatos. Primo per hoc cap. ponderando illa verba: *& ſic omni officio, & beneficio ſpoliatus eccleſiaſtico ſæcularis relinquatur arbitrio poteſtatis*; nam verbum *ſpoliatus* executionẽ importat, & ſic denotat priuationem ipſo iure, vt notat Butr. in cap. fin. n. 15. verſ. Quarto, ſupra de poſtuland. vbi per illum text. in verb. Spoliaui, & per cap. Conquerente, de reſtitut. ſpoliat. dat generalem theoricã, quod vbicumque aliquis vtitur verb. *Præcipimus ſpoliari*, vel *ſpolietur*: licèt ſit verbum futuri temporis, tamen ſupponit priuationem ipſo iure, & denotat ſolam amotionem manualem, & quoad facti poſſeſſionem; & ſic refert fuiſſe allegatum in facto, & eum ſequitur Felin. in cap. 2. n. 3. & in cap. Rodulphus, num. 25. de reſcript. & in cap. Inſinuatum, in princip. de ſimon. Ad quod vide bonum textum in cap. Ex tuæ, de cleric. non reſidentib. iuncta expoſitione Hoſtien. & Io. Andr. ibi verb. Spo-
30 liari. Nec refragatur quod hæc inductio tollatur ex verbis præcedentibus ibi, *totius eccleſiaſtici ordinis prærogatiua nudetur*: quæ verba videntur importare priuationem per ſententiam ex notatis per Felin. in d. cap. Rodulphus, quaſi eum textus ſtatim ſubiungat; & ſic omni officio, & beneficio ſpoliatus hæc vltima videretur denotare executionem dictæ priuationis per ſententiam faciendæ, non autem priuationis ipſo iure. Reſpõdetur enim, illud quoque verb. *nudetur*. Similiter referri ad manualem executionem, cùm idem importet, quod *ſpolietur*, vt c. 1. §. Illum autem, in fin. & ibi Archidiacon. in verb. Iam nudatus, ideſt ſpoliatus, de reſtit. ſpoliat. lib. 6. ac proinde intrat alia cõſimilis theorica Raphaelis in l. Prouidendum, C. de poſtuland. per gloſ. ibi poſitam in verb. Foro, & ab Angelo ibi approbatam, quod verbum futuri temporis importat latam à lege ſententiam, quando eſt verbum executiuum: quam theoricam ſequitur Andr. Siculus in c. Sacerdos, de off. Ordin. relatus à Felin. in d. cap. Rodulphus, n. 25. de reſcript.

31 Secundò; principaliter pro hac concluſione eſt tex. in c. Cum ſecundum leges, de hęret. lib. 6. per quod patet bona hęreticorum eſſe confiſcata ipſo iure, itaut eorum dominium hęretici eo ipſo amittant, nec aliud requiratur niſi pronunciatio
32 iudicis eccleſiaſtici ſuper crimine. Bonorum autem appellatione etiam beneficia eccleſiaſtica cõtinentur, cap. 1. de pręben. & l. Bonorum, ff. de verb. ſignificat. & Rebuff. ibi, & in praxi beneficior. in tit. de ſimon. in reſignat. nu. 31. Et quamuis in beneficijs non intret confiſcatio, cùm non ſint tranſitoria ad Fiſcum; intrat tamen priuatio, de qua ibi. Et ita illum textum intelligit Rota apud Achillem de Graff. deciſ. 345. aliàs 1. num. 5. de hęreticis.

Tertiò; Idem probatur in cap. Vt commiſſi, §. Priuandi, infra eodem lib. 6. ibi, *priuandi, vel priuatos nunciandi*: nam dictio, *vel*, expoſitiuè eſt accipienda pro *ideſt*, vt ibi notant Ioann. Andr. numero quarto in verbo Priuandi, & alij poſt eum.

Quartò, ad idem videtur tex. ad quem non aduertunt DD. in cap. 1. de paroch. nam ibi fuit ſubſtitutus alius Epiſcopus in locum Epiſcopi hæretici, nec apparet contra hæreticum fuiſſe latam ſententiam priuationis, ipſeque ad vnitatem Eccleſiæ reuerſus reſtituitur diſpenſatiuè, & fit diuiſio inter eum, & Epiſcopum ſubſtitutum iuxta

for-

formam in tex. præſcriptam, vt ibi notant Innoc. Hoſt. & Io. Andr. & ſic ſupponitur ipſo iure priuatus epiſcopatu; & quod Epiſcopo hęretico ad Catholicam ſidem redeunti non reſtituatur epiſcopatus niſi ex miſericordia, probant cap. Ipſa pietas, verſ. Item ſi inquiunt, in fin. 23. q. 4. & c. Quod autem, q. 7. c. Conuenientibus 1. q. 7. & per hæc iura notat gloſ. in c. Vergentis, in verb. Miſereri infra eod. & ibi etiam Hoſt. nu. 1. in eod. ver. & Marian. Socin. in 3. notab. Quare hanc opinionem probarunt in d. c. Vt commiſſi, Io. Andr. Gemin. Franch. & communiter DD. dum exponunt illa verba, *vel priuatos nunciandi*, vt dictio, *vel*, ſtet expoſitiuè pro *ideſt*, Abb. in c. iure dilectos, n. 11. de exceſſib. prælat. Philipp. Prob. in addit. ad Monach. in c. Alma mater, nu. 8. de ſentent. excomm. lib. 6. Millis in repert. in verb. Hæreticus, Couarr. var. reſol. c. 8. n. 4. Rebuff. in prax. beneficiar. 3. par. tit. de mod. amitten. benefic. n. 3. & de pacific. poſſeſſ. n. 196. Bernard. Diaz in practic. crimin. Canonic. cap. 114. n. 2. Nauarr. conſ. 6. & conſ. 16. verſ. 2. de hæretic. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 5 caſu 416. n. 61. Franc. Pęnia in Director. inquiſit. 3. q. 113. ſchol. 162. eamque aliàs probauit Rota apud Caſſador. deciſ. 14. ſuper regulis, nu. 1. & 4. quæ de hoc dicit eſſe tex. in c. Quo iure, & ibi gloſ. Dominic. & Præpoſit. 8. diſt. & eamdem ſuppoſuit

33 deciſ. 707. nu. 4. par. 3. diuerſ. licèt domini non fuerint concordes, an beneficia hęretici vacauerint in partibus, vbi crimen hęreſis fuit commiſſum, an verò in Curia, vbi lata fuit ſententia declaratoria. Fateor non deeſſe qui ſentiant *hæreticos* non eſſe beneficijs priuatos ipſo iure, ſed priuandos per ſententiam, vt Alphonſ. à Caſtro in tit. de juſta hęretic. pūnit. c. 9. Iacob. Simanch. de Cathol. inſtitution. c. 46. num. 72. Thomas Zerola in praxi Epiſcopali in 1. par. in verb. Priuatio in princip. & quidam alij apud Sanchez ſuper Decalog. lib. 2. c. 26. à n. 5. ea ratione, quia priuatio ipſo iure nunquam inducitur niſi expreſsè id iure cautùm reperiatur, gloſ. 2. in c. fin. de iure patron. Sed quicquid dicant, tu non recedas à prima opinione; tum quia communis eſt, tum quia benè probatur

34 in prælleg. iurib. Tum denique quia hoc eſt diſertis verbis expreſſum in Conſtitutione 2. Nicolai II. Nouerit vniuerſitas, in Bullar. tom. 1. pag. 124. vbi ſic legitur: [Hęretici autem, & receptores, defenſores, fautores eorum, ipſorumque filij vſq; ad ſecundam generationem ad nullum eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium admittātur; quod ſi ſecus actum fuerit decernimus irritum, & inane. Nos enim prædictos ex nunc priuamus beneficiis acquiſitis, volentes vt tales & habitis perpetuò careant, & ad alia ſimilia nequaquam in poſterum admittantur.] Quid clarius? Porrò hęc Conſtitutio, ſicut & aliæ contra hęreticam prauitatem à Romanis Pontificiaus editæ, quę Decretalibus Sexti non obuiant, pręſeruantur in c. vltim. in fin. de hęretic. lib. 6. vt notat gloſ. in prooemio Sexti, in verb. Reſeruantur.

35 Suffragatur etiam communi opinione Conſtitutio 29. Pij V. Cum ex Apoſtolatus, in Bullar. to. 2 pag. 213. qua perpetuò reſeruantur diſpoſitioni apoſtolicæ beneficia vacantia propter hæreſim; & ſic ſupponit hęreticos eſſe beneficiis priuatos ipſo iure, vt rectè obſeruat Franc. Pęnia in Director Inquiſit. p. 3. ſchol. 162. & Nicol. Garz. de benefic. p. 11. c. 10. n. 71. & Azor. inſtit. moral. lib. 8. cap. 13. q. 8. licèt huius Conſtitutionis verba in alium ſenſum detorqueat Thom. Sanchez ſuper Decalog. lib. 2. c. 26. n. 6. verſ. Quia nec motus proprius.

36 Ad extremum communem ſententiam ſemel atque iterum non obſcurè probauit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum: aliquando enim cenſuit, Epiſcopo exiſtente notoriè hęretico, facultatem concedendi dimiſſorias ſpectare ad Capitulum Cathedralis

37 Eccleſiæ: non enim Sacra Congregatio mota fuit ex eo, quod ſedes Epiſcopalis propter hęreſim Prælati vacet interpretatiuè, ſecundum ea, quę adnotauit Hoſt. in ſumma tit. Ne ſede vacant. §. Quot modis dicatur ſedes vacare, n. 2. & ex illo Ioann. Franc. Pauin. in tract. de offic. & poteſt. Capituli ſede vacante, pręlud. 7. & vlt. nu. 13. verſ. Secundò ſi Prælatus, tract. tom. 13. p. 2. fol. 413. ſiquidē propter vacationem interpretatiuā iuriſdictio ad Capitulum non deuoluitur, c. 1. & ibi notat gloſ. in verb. Ipſius, & ante eam Hoſt. ibi n. 8. de off. Vicar. lib. 6. & nos fusè probauimus in c. Quia diuerſitatem, à nu. 16. vſque in fin. de conceſſ. pręben. ſed mota fuit, quia propter hęreſim notoriam Pręlati ſedes Epiſcopalis vacat verè; & ideo iuriſdictio, & conſeqnenter facultas concedendi dimiſſorias tranſit in Capitulum ſede vacante, vt c. His quæ, & c. Cum olim, de maior. & obed.

38 Et aliàs cenſuit matrimonium celebratum coram parocho publico hęretico eſſe inualidum, ſi in parochia decretum cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim. publicatum fuerat ante 30. dies poſt matrimonium contractum: hæc enim declaratio nō fundatur in eo, quod parochus hęreticus ſit excommunicatus, vt hic, & in cap. Excommunicamus 1. & 2. infra eod. quandoquidem validum eſt matrimonium contractum coram parocho excommunicato etiam denunciato, vt eadem Sacra Congregatio reſpondit tempore bon. mem. Cardinalis Matthæi re diligenter examinata; ea ratio-

40 ne, quia excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licèt non poſſit acquirere de nouo, cap. Cum bonę mem. de ætat. & qualit. cap. Poſtulaſtis, de cler. excomm. miniſtran. vt colligitur ex votis Cardinalium, ſed fundamentum prædictæ deciſionis fuit, quia parochus publicus hæreticus deſinit eſſe parochus, cùm ſit ipſo iure priuatus beneficio parochiali; meritò inualidum eſt matrimonium coram eo celebratum ob non ſeruatam formam à Concilio pręſcriptam in d. c. 1.

41 Cæterum aduerte, quia etſi hæreticus à die perpetrati delicti ſit ipſo iure priuatus beneficijs antea obtentis, vt ex dictis conſtat; ideoque beneficia huiuſmodi tamquam vacantia impetrari poſſint etiam ante ſententiam declaratoriam, vt notat Philipp. Prob. ad Monach. in c. Alma mater, n. 8. de ſent. excomm. lib. 6. & Rebuff. in prax. beneficiaria, tit. de mod. vac. n. 5. non tamen poteſt à

42 poſſeſſione amoueri, niſi prius ſententia declaratoria contra ipſum promulgetur ſuper facto, ideſt cum incidiſſet in crimen hęreſis, vt apertè probatur in c. Cum ſecundum leges, de hęret. lib. 6. vbi poſtquam tex. dixit bona hęretici eſſe confiſcata ipſo iure, immediatè ſubiunxit: Confiſcationis tamen executio, vel bonorum ipſorum occupatio fieri non debet per Principes, vel alios dominos temporales, antequam per Epiſcopum, vel aliam eccleſiaſticam perſonam, quæ ſuper hoc habet poteſtatem, ſententia ſuper eo crimine fuerit pro-

promulgata : & in hac ſpecie obſeruant Sarnen.in regul.de annali,q.52.n.3. verſ. Secunda ratio, Menoch.de arbitrar.iudic.centur.5.caſ.416.nu.62. & alii recentiores, quos cumulat Thomas Sanchez ſuper Decalog.lib.2.cap.26. num.7. contra Suarez tom.5.in 3.par.diſput.43.ſect.1.n.4.& in hunc ſenſum accipi poſſunt Doctores, qui ſcripſerunt crimen hęreſis non priuare beneficiatum ſuo beneficio ante ſententiam, ſecundum Menochium vbi ſupra, n.64. inter quos allegatur Innocent. in cap. Cum noſtris, de conceſſ. præbend. Compoſtell. in cap.Conſiderauimus, de election.& Anchar.conſ. 293.num.4.verſ. Nam licet propter crimen, quos ſequutus eſt Alciat.in d.cap.1.n.37. de iudicijs.

An autem hęreticorum filij ſint & ipſi beneficijs eccleſiaſticis priuati ipſo iure, vel priuandi per ſententiam, latiſſimè examinaui in cap.Vergentis infra eod. Item ſi Papa ſtatuat vt hęretici, & fi-
3 lii eorum vſque ad quartum gradum non admittantur ad collegium clericorum, nunquid hoc ſit intelligendum tam de filiis, quàm de filiis filiorũ egregiè diſputat in vtramque partem Hoſt. in d.c. Vergentis, à n.4.vſque ad n.9. concludens pro negatiua : ſed hodie vide Conſtitutionem Bonifacii VIII.quæ habetur in c.Statutum, in ſecondo, infra eod.lib.6.

4 In gloſ.in verb. Relinquatur, nota benè hanc gloſſam, quia à Doctoribus quotidie allegatur, quod pro nullo crimine quantumcumque enormi Clericus non incorrigibilis debet ſtatim degradari actualiter, & tradi Curiæ ſæculari, ſed debet deponi, & remanere ſub poteſtate eccleſiaſtica, præterquam in tribus caſibus. Primus eſt in crimine hæreſis, vt hic; & quamuis Abb.nu.11. dicat hanc non eſſe bonam exceptionem, quia ſi conuictus de hæreſi vult redire ad Fidem; non traditur Curiæ ſæculari, vt hic dicitur : ergo tunc ſolum traditur cùm eſt incorrigibilis; & ſic non rectè excipitur:tamen ſaluando gloſſam,cum qua tranſeunt communiter Doctores, poteſt dici in hæretico ſeruandam non eſſe illam formam, quæ in Clerico incorrigibili præſcribitur in cap. Cum non ab homine, ſupra de iudicijs. Item hæreticus relapſus licèt ſit paratus ſe corrigere, & velit hæreſim abiurare, nihilominus traditur Curiæ ſæculari, vt hic ſtatuitur in verſ.Illos quoque, & dictum eſt ſupra in 10.not.

Secundus caſus eſt in crimine falſi, intellige de falſificante litteras Apoſtolicas,vt in cap.Falſariorum, de crimine falſ.& in cap. Nouimus, de verb. ſignificat.

Tertius eſt in conſpirante contra Epiſcopum proprium, vt in cap.Si quis ſacerdotum, 11.qu.1. : ſic ſentit gloſ.in hoc tertio caſu, Clericum ſtatim eſſe degradandum, & tradendum Curię ſæculari, licèt non ſit incorrigibilis; ſed gloſ. in d.c. Si quis ſacerdotum, in verb.Mox depoſitus, variat, & quod requiratur incorrigibilitas, tenuit gloſ.in cap.final.in ver,Iuramento abſoluant, de ſ...ib.cogend. & Barthol. Brixienſis in cap. Si quis ...t, 2.q.7. Verum etſi hæc opinio ſit benignior, tamen contraria eſt verior, vt ait Hoſt. in d. cap. Nouimus, n.1. verſ.3. & communiter etiam tenetur, vt dixi in d.cap.Cùm non ab homine, n.71. de iudicijs, vbi retuli alias gloſſas, & Doctores concordantes, & ibi etiam vide alios caſus, in quibus ... Conſtitutiones Apoſtolicas Clericus tradi poteſt Curiæ ſæculari; & quamuis Abb. hic nu. 11.

verſ. Sed hanc materiam, & plenius in cap. At ſi Clerici. de iudiciis tenuerit pro quocumque crimine graui, & damnoſo Clericum incontinenti poſſe tradi Curiæ ſæculari, etiam non expectata incorrigibilitate; tamen eius fundamenta latiſſimè confutaui in præalleg.Decretali Cum non ab homine, a n.65.vſque ad n.104.

45 In verſ. *Illos quoque*, cùm tex decernat eos,qui poſt abiurationem erroris, vel poſtquam ſe proprij Antiſtitis examinatione purgauerint, deprehenſi fuerint in abiuratam hæreſim recidiſſe, ſæculari iudicio ſine vlla penitus audientia eſſe relinquendos.

46 QVAERO, An relapſo in caſu infraſcripto per Sedem Apoſtolicam ſit concedenda abſolutio, ac rehabilitatio ad honores, & dignitates.

47 In cauſa N. abſolutionem petentis ſub cenſura Eccleſiæ Primum illud pono, hæreticum vtcumq; relapſum poſſe à Summo Pontifice nedum abſolui, & vnitati Eccleſiæ reſtitui, cap. Super eo, de hæretic.lib.6. ſed etiam ad honores, & dignitates rehabilitari; tum quia multis exemplis id factum eſſe conſtat; tum quia hæc Conſtitutio iubens eos ſine vlla penitus audientia ſæculari iudicio eſſe relinquendos eſt iuris poſitiui, quippe à Lucio III. condita fuit ad hoc quod notat Innoc.in cap.Cum ad monaſterium, n.3.de ſtat.Monach. vnde omnis pœna relapſi quoad Papam eſt arbitraria; latè Arnal. in cap. Quoniam, q.12. num.9. de hæretic. lib.6.

48 Pono item abſolutionem eſſe concedendam pœnitenti, impœnitenti eſſe denegandam.

Prima pars probatur vulgatis Sacræ Scripturæ locis;Eccleſia nunquam claudit gremium redeunti, *Peccator in quacumque hora conuerſus fuerit, & ingemuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius* : *Cum conuerſus fueris, & ingemueris, tunc ſaluus eris*, alijſque ſimilibus,quorum paſſim meminere Sancti Patres, & in ſpecie Chryſoſtomus Epiſtola quinta ad Theodorum lapſum, vbi rem pluribus illuſtrauit exemplis; idemque habetur diuerſis Gratiani locis,cap.Penderet,50.diſt.cap.Cognouimus, §.Ecce, cap.Is,26. q.6 cap.Quia eadem diſtinct. vbi habetur ibi dari miſericordiam, vbi poſt peccatum eſt ſequuta pęnitentia : nec enim debet deſpici in eo, quo fuit, quia iam incipit eſſe quod non fuit: quæ habere locum etiam in relapſo conſtat ex text. in d. c Super eo,vbi Archid.Io.Andr.& cęteri DD.& S.Thomas in 2.2.q.11.art.4.

49 Secunda pars probatur ex cap.Legatur, 24.qu. 2. quo habentur hæc verba Gelaſij Papæ : [Legatur ex quo eſt religio Chriſtiana, vel certè detur exemplum in Eccleſia Dei à quibuslibet Pontificibus, aut ab ipſis Apoſtolis, aut ab ipſo denique Saluatore veniam, niſi corrigentibus ſe, fuiſſe conceſſam] Idem habetur in cap. Pœnitentes, 50.diſtinct. Quod ſi in quolibet peccatore id obſeruandum eſt, vt non abſoluatur niſi pœnituerit, id certè exactiùs obſeruari oportet in relapſo,qui cùm redierit ſemel ad hæreſim abiuratam, iam ſe oſtendit in Fide Catholica inconſtantem: prop-
50 terea prudenter Alexander IV.in d.cap.Super eo, de hæret. lib.6. expreſsè ſtatuit, ne relapſus ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ recipiatur, niſi manifeſta dederit inditia pœnitentiæ.

His ita conſtitutis patet ſolutionem dubitationis circa abſolutionem petitam pendere ex facto,

nimi-

valde peccet, ſeq. impœnitentem oſtendat, cùm adeat eccleſias, Miſſaſque audiat, ac diuinis interſit nondum à Sede Apoſtolica obtenta abſolutione cap. Quod in te, de pœnit. & remiſſionib.

58 Ex vtraque igitur parte coniecturę concurrunt, ſed quæ in propoſito noſtro impœnitentiam oſtendunt videntur longè validiores: nam vt quis verè pœnitens cenſeatur, non ſufficit docere de bonis operibus, niſi etiam appareat eum abſtinere à malis: nam, vt ait Auguſtinus relatus in cap. Pœnitentia, de pœnit. diſtinct. 3. Pœnitentia eſt mala præterita plangere, & plangendo iterum non committere: vt enim dicitur in cap. Pœnitentiam quippe, de pœnit. ead. diſtinct. qui ſic alia deplorat, vt iterum alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſſimulat: quod etiam habetur in cap. Ille, eadem diſtinct. & in cap. Pœnitentes, & cap. Irriſor, ſeqq. vbi appellatur irriſor non pœnitens, qui adhuc agens quod pœnitet, nō videtur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus. Nec ſigna eleemoſynarum, aut lachrymarum proſunt vbi peccata non deſeruntur, cap. Qui admiſſa, cap. Qui vult, cap. Nihil prodeſt eadem diſt. 3. Vnico igitur verbo reſponderi poteſt ad ſigna pœnitentiæ ſuperiùs relata, videlicet non ſufficere ad pœnitentiam ſigna bonorum operum quæ ſint criminibus, & peccatis præſertim tā grauibus inuoluta.

59 Præterea inter ſigna pœnitentiæ recenſetur ſacramentorum frequentatio, quæ tam in excommunicato arguit potius impœnitentiam, vt ſupra eſt demonſtratum.

Verum quatenus etiam relata bonorum operum ſigna eſſent magis attendenda, quàm ſigna malorum, negari tamen non poteſt, quin illa longè infirmiora, atque obſcuriora reddantur ob ſigna contraria; & ita non ſint euidentia, ſeu manifeſta, qualia requiruntur in relapſo ad obtinendam abſolutionem d. c. Super eo, de hæretic. lib. 6.

At dicet quis multos eſſe pœnitentiæ gradus, quemadmodum & peccatorum, ſatiſque eſſe vt nunc incipiat modicè pœnitere eorum, quæ geſſit: [Iam enim futurum, vt vberiores, & ampliores veræ pœnitentiæ fructus ferantur, Deumque breuem illam, & exiguā pœnitentiam, (vt ait Chryſoſtomus Epiſtola 5. ad Theod. lapſum,) non abnuere, ſed magna penſitare mercede; imo vehementer corruptos non impellere magna vi ad virtutem, ſed manſuetè, & ſenſim promouere, imo plerumque portare, ne immanior ſciſſura fiat, aut error productior.] Hæc Chryſoſtomus.

61 Sed reſpondetur leuem quidem pœnitentiam non ſpernendam, ſed eam tamen non ſufficere relapſo ad obtinendam abſolutionem, antequam perfectior fiat, eiuſque habeamus ſigna euidentia, & perſpicua iuxta tex. in d. cap. Super eo.

Non obſtat quod ob publicam cauſam, & grauia pericula euitanda ſummus Pontifex debeat iuris vincula laxare relapſumq; admittere, vt poſt D. Thom. ſentit Auguſtin. Triumph. in tract. de

62 poteſt. eccleſiaſtica, q. 28. Nam abſolutio alicuius periculi vitandi cauſa non eſt condenda non pœnitenti, iuxta tex. in d. cap. Legatur. Sed quando verè pœniteret, & ita abſolueretur, tunc ad pericula vitanda iure deberet concedi poſtea rehabilitatio ad honores, & dignitates, quia in hoc cadit conſideratio periculi vitandi, non autem in abſolutione quæ nullo modo danda eſt ei, qui non pœnitet.

De Hæreticis.

Cap. Vergentis.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum bona confiſcantur, etiamſi Catholicos habeant filios: & in terris Eccleſiæ applicantur fiſco eccleſiæ: In terris Imperij fiſco ſæculari, & n. 3. & n. 16.*

2 *Papa in terris Eccleſiæ vendicat ſibi omnia iura temporalia, & habet Cameram fiſcalem, cui applicantur bona confiſcata.*

3 *Publicatio bonorum ſi fiat in terris Imperij applicatio fit fiſco ſæculari, licèt publicatio fiat ratione criminis merè eccleſiaſtici.*

4 *Niſi is, cuius bona publicantur, ſit clericus, quia tunc applicatio fit fiſco eccleſiæ etiam in terris imperij.*

5 *Hæreticorum bona licèt ſint ipſo iure confiſcata, tamen apprehendi non poſſunt per poteſtatem ſæcularem, niſi prius iudex eccleſiaſticus pronunciauerit ſuper crimine.*

6 *Iudices ſæculares poſſunt compelli per eccleſiam ad iuſtitiam faciendam.*

7 *Papa propter iniuſtitias, & alias iniquitates poteſt Principes ſæculares dignitate priuare.*

8 *Imperium Romanum à Græcis cur in Germanos tranſlatum à Leone III.*

9 *Hæretici etiam ſponte abiurantes non recuperant bona niſi ex miſericordia.*

10 *Epiſcopus in hæreſim lapſus epiſcopatum non recuperat niſi ex miſericordia.*

11 *Filij quandoque puniuntur temporaliter propter criminis paterni immanitatem.*
Non autem ſpiritualiter, n. 13.

12 *Presbytericidæ filij à Pœnitentiaria redduntur inhabiles ad beneficia obtinenda.*

13 *Filius regulariter puniri non debet pro delicto patris.*

14 *Hæretici committunt crimen læſæ maieſtatis Diuinæ, quod eſt grauius, quàm læſæ maieſtatis humanæ, & n. 18. & 21.*

15 *In Religionem diuinam quod committitur, in omnium fertur iniuriam.*

16 *Hæreticorum filijs etiā orthodoxis nihil relinquendum eſt ex bonis parentum, licèt poſt mortem fuerint damnati.*

17 *Quod locum habet etiam in terris imperij.*

19 *Iudæorum bona, qui facti ſunt Chriſtiani, & poſtea labuntur in hæreſim, reſeruantur filijs Catholicis.*

20 *Filius hæretici an ſit ipſo iure priuatus, vel priuādus beneficijs obtentis, & penſionibus reſeruatis antequam pater condemnaretur, & num. ſeqq. vſque in fin.*
Et quid ſeruetur in Congregatione Generalis Inquiſitionis, n. 31.

22 *Filij percutientium Cardinales ſunt ipſo iure priuati beneficiis obtentis.*

23 *Ratio vbi eſt eadem, lex non dicitur extendi, ſed enucleari.*

24 *Et vbi habet locum legis ratio, circa id prodita dici debet lex.*

25 *Etiam in materia pœnali, & correctiua.*
26 *Priuatio in præteritum non inducitur ex inhabilitatione in futurum.*
27 *Pietatis prætextu non debet ſalubris ſeueritas relaxari.*
28 *Nicolai III. Conſtitutio priuans filios hæreticorum beneficiis obtentis, & inhabilitans ad obtinenda refertur.*
29 *Conſtitutiones pœnales ad hæreſes arcendas ſunt fauorabiles.*
30 *Penſio in materia fauorabili venit appellatione beneficii.*
32 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum filiis hæreticorum ad officia, & beneficia, & num. ſeqq. vſque in fin.*
33 *Decretum irritans impedit ne Epiſcopus poſſit di-diſpenſare in criminibus infra adulterium.*
34 *Diſpenſare non poteſt Epiſcopus cum iis, qui à canone ſunt perpetuò priuati beneficiis obtentis, vel inhabiles ad illa obtenenda.*
35 *Nec in concernentibus fidem, vel ſtatum vniuerſalis Eccleſiæ*
36 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum filiis interficientis Prælatum.*
37 *Epiſcopus diſpenſare poteſt vbicumque in materia pœnali canon permittit diſpenſationem.*
38 *Infamia iuris per ſolum Principem aboleri poteſt, non per Epiſcopum.*

1 VERGENTIS. Bona hæreticorum
confiſcantur etiãſi Catholicos habeant
filios. Hoc dicit ſecundum Ioan. Andr.
cum quo concordant Butr. Cardin. An-
char. Ioan de Anan. & Felin vel pleniùs ſecundum
Abbatem, & Marian. Soccin. Bona hæreticorum
confiſcantur, & in terris Eccleſiæ applicantur fiſco
eccleſiæ, in terris imperij fiſco ſæculari; & proce-
dit etiamſi catholicos habeant filios. Hoc dicit,
& ſunt tres partes: nam primò præmittit deciſũ
exordium; ſecundò ponit ſtatutum de publicatio-
ne, quod probat per argumentum à minori; tertiò
ſoluit obſtaculum: ſecunda ibi, *in terris*, tertia
ibi, *nec huiuſmodi Io Andr.*
2 Nota primò ibi, *in terris verò temporali noſtræ iuriſdictioni ſubiectis*. Romanum Pontificem, vel
eccleſiã in terris ſibi ſubiectis quoad iuriſdictio-
nem temporalem vindicare ſibi omnia iura tem-
poralia, & habere Cameram fiſcalem, cui applicã-
tur bona confiſcata, vt hic per Butr. n. 2. & Ma-
rian. Soccin. in 1. notab. de quo in Clem. 2. de hæ-
retic. ibi, *in fiſcum eccleſiæ*. Facit quod notat Io.
Andr. in cap. Quis diuerſitatem, num. 15. de con-
ceſſ. præben.
3 Secundò nota ibi, *& in aliis idem præcipimus fieri per Poteſtates, & Principes ſæculares*. In
terris imperij bona publicata deferri in fiſcum ſę-
cularem, licèt publicatio fiat ratione criminis
merè eccleſiaſtici, vt hic notant ijdem Butr. n. 2.
in fin. verſ. Ex quo nota, Anchar. num. 2. & Ma-
4 rian. Soccin. in ſecundo notabil. Qui tamen ſin-
gulariter hoc limitat, niſi is, cuius bona publi-
cantur, eſſet clericus, quia tunc applicatio fieret
5 Fiſco eccleſiæ etiam in terris imperij, argumen.
cap. 2. de ſucceſſ. ab inteſtat. Et ſatis videtur pro-
bari in hoc cap. Cæterum aduerte, quia etiamſi
agatur de bonis laici, tamen apprehenſio illorum
nullatenus fiet niſi priùs pronuncietur ſuper cri-
mine per iudicem eccleſiaſticum, vt eſt expreſſum
in cap. Cum ſecundum leges, infra eod. lib. 6. vbi
habetur hodie bona hæreticorum eſſe confiſcata
ipſo iure, licèt ſecundum hoc cap. requireretur
ſententia, vt probatur ibi, *ſtatuimus publicari*:
necnon ibi, *præcipimus fieri*. Sed nihilominus ne-
ceſſariam eſſe declarationem iudicis eccleſiaſtici
ſuper facto: & ita hic notant Io. Andr. num. 2. &
Cardin. n. 1. in ver. Sæculares.
6 Tertiò nota ibi, *cõpelli volumus, & mandamus*,
Iudices, & Principes ſæculares poſſe compelli per
eccleſiam ad iuſtitiam faciendam, prout hic no-
tant Bernard. poſt caſum, & in gloſ. 1. Innocen. &
Hoſtien. num. 1. per text. in cap. Adminiſtratores,
23. q. 5. cap. Poſtulaſti, § fin. & cap. Iudæi, fine
7 Saraceni, §. fin. ſupra de Iudæis. Hoc enim face-
re poteſt Papa ratione peccati, vt cap. Nouit, ſupr.
de Iudic. Vnde poteſt eos propter hoc dignitate
priuare, cap. Ad abolendam, §. Statuimus, ſupra
eodem. Sicut & propter alias iniquitates, cap.
8 Alius, 16. qu. 6. Quemadmodum Leo III. Roma-
num Imperium in perſonam Caroli Magni à Gręcis
transtulit in Germanos propterea quod Impe-
ratores Conſtantinopolitani Eccleſiam Romanã,
quæ ab Aſtulpho Rege Lombardorum opprime-
batur, defendere noluerunt, vt cap. Venerabilem,
cum ſua gloſ. in verb. Tranſtulit, de elect. De qua
Imperij trãſlatione lariſſimè diſſerit Cardin. Bel-
larmin. in tractat. de tranſlat. Imper. lib. 1. cap. 4.
cum ſeqq. iuncto cap. 12. & lib. 2. per tot. & lib. 3.
Maximè cap. 3.
9 Quartò nota ibi, *Miſereri aliquis voluerit*. Hæ-
reticos quamuis ad fidem ſponte redeant, & hære-
ſim abiurent, tamen bona amiſſa non recuperare
10 niſi ex miſericordia; & idem in Epiſcopatu, quem
lapſus in hęreſim non recuperat niſi ex miſericor-
dia, vt cap. Ipſa pietas, verſ. Item ſi inquiunt, in fin.
23. q. 4. & cap. Quod autem, qu. 7. & notatur per
Innocent. Hoſtien. Ioan. Andr. & alios in cap. 1. de
Paroch. & per gloſ. hic in ver. Miſereri, Hoſt. n. 1.
in eod. ver. & Marian. Socin. in 3. notab.
11 Quintò nota ibi, *filiis ſuis vita ſolummodo ex miſericordia conſeruata*. Propter criminia paternæ
immanitatem quandoque filios puniri tempora-
liter, idque vt ipſorum parentum grauior fit pœ-
na, l. Iſti quidem, ff. Quod met. cauſ. & quia exem-
pla paterni criminis in filijs metuuntur, cum filius
naturaliter ſequatur veſtigia parentum, vt l. Quiſ-
quis, § Filij verò, iuncta gloſ. in verb. Iſi quibus,
C. Ad leg. Iuliam maieſtat. Facit tex. cum gloſ. in
l. Cum vnus, in princip. ff. de alimen. & cibar. le-
gat. & in l. Quod ſi nolit, §. Si mancipia, ff. de ædi-
lit. edict. & notatur in c. Illud, 40. diſt. & in cap.
Quantumlibet, 47. diſtinct. Vnde & Hierem. c. 31.
Patres comederunt vuas acerbas, & filiorum dentes
12 *obſtupuerunt*; & ſacra Pœnitentiaria in abſolu-
tione a Presbytericidio apponit clauſulam de qua
in cap. Quibuſdam, de pœnis videlicet, *& ne mi-
nus vindicta, quàm exceſſus memoria prorogetur,
ipſe, eiuſque liberi propter hoc conſeantur inhabi-
les ad beneficia eccleſiaſtica abtinenda, niſi cum eis
13 fuerit ſuper hoc miſericorditer diſpenſatum*. Re-
gulariter tamen filius non debet puniri pro crimi-
ne patris, & maximè in ſpiritualibus, in quibus
nunquam debet portare iniquitatem patris; & ſic
intelligitur illa authoritas, vt notatur in ſumma,
24. q. 1. & in ſumma 1. q. 1.
14 Sextò nota ibi, *æternam, quam temporalem hæbere maieſtatem*. Hæreticos committere crimen
læſæ

Digitized by Google

læſæ Maieſtatis Diuinæ, quod longè grauius eſt, quàm læſæ maieſtatis humanæ, vt hic, & in Auth. Gazaros, C. de Hæret. & Manichęis, ad idem cap. Sicut qui Eccleſiam, 17. q. 4. & cap. Si apud, 23. q. 5.
15 quod enim in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam, & publicum eſt crimen, l. Manichęos, C. de Hæret. & Manichęis, gloſ. hic in verb. Longe ſit grauius. Quare ſi contra homines illatæ blaſphemiæ impunitæ non tranſeunt, multò magis qui ipſum Deum blaſphemat dignus eſt ſupplicia ſuſtinere, vt in Auth. Vt non luxurien. contr. nat. reſp. 1. & §. 1. Hoſt. hic n. 2.

16 Vltimò nota ibi, *orthodoxorum exhæredatio filiorum quaſi cuiuſdam miſerationis prætextu debet vllatenus impedire*. Textum expreſſum quod bona hæreticorum confiſcantur ſiue habeant filios, ſiue non, nec Catholicis hæreticorum filijs aliquid relinquendum eſt, vt hic dicitur: & quamuis contrarium reperiatur ſtatutum de iure ciuili, vt in d. l. Manichęos, & in Auth. Idē eſt de Neſtorianis, vbi habetur filios Catholicos propter hoc hæreditate paterna non priuari: nihilominus prędicta iura corriguntur per hanc Decretalem, & per Conſtitutionem Federici. Hac edictali, quæ hoc idem dicit, & olim fuit poſita in quinta compilatione eod. tit. idque in deteſtationem criminis: nam ſi id ſancitum eſt in crimine læſæ maieſtatis humanæ, vbi filij puniuntur quoad bona, vt in d. l. Quiſquis, C. Ad leg. Iul. maieſt. quæ eſt canonizata in §. Verum, verſ. Si quis cum militibus, 6. q. 1. multò fortius in crimine hæreſis, quod longè grauius eſt, vt hic in littera, & dictum eſt in præcedenti notabil. & in hac opinione fuerunt gloſ. Io. Laurentius, & Archidiacon. in ſumma 23. q. 7. Cyn. in d. l. Quiſquis, n. 6. Hoſt. in ſumm. de hæretic. §. Qua pœna, & firmat gloſ. penult. hic, cum qua concordant Abb. Antiq. Io. Andr. Butr. Cardin. & omnes in ſummario text. Hoſt. n. 9. Cardin. num. 4 Abb. Siculus num. 5. & Marian. Soccin. num. 8. & 9. & quamuis nonnulli opinati fuerint hunc textum habere locum quando pater fuit damnatus in vita, ius autem ciuile quando fuit damnatus poſt mortem: tamen hæc differentia confunditur per cap. Cum ſecundum leges, infra eod. lib. 6. Rurſus
17 etſi Io. Andr. hic n. 5. credat hac Decretalem præualere legibus in illis terris tantùm, quæ ſubſunt temporali iuriſdictioni Domini Papæ; in terris autem Imperij præualere leges, quæ maiori æquitate nituntur: illius tamen opinio eſt apertè falſa, nec vllam habet probabilitatem, & mirandum eſt hoc contigiſſe iuris canonici illuminatori. Aduerſatur enim hoc cap. quod facit mentionem de terris Imperio ſubiectis, & cogit Principes ſæculares, quia crimen eſt merè eccleſiaſticum, cap. Vt inquiſitionis, infra eod. lib. 6. & ideo pœnæ impoſitio pertinet ad iudicem eccleſiaſticum, non ad ſæcularem, §. In hoc, 32. q. 2. quare hanc opinionē, quæ etiam fuit Tancredi, & Goffredi, meritò hic reſpuunt Butr. n. 11. verſ. Io. Andr. dicit Cardin. n. 4 Anchar. n. 7. Abb. in fin. & Marian. Soccin. n. 8. & 9. licèt reuera Io. Andr. videatur poſtea ab ea receſſiſſe, quia paulò poſt ſubiungit obſtare Auth. Gazaros, C. de Hæret. & Manichęis, quam dixit concordare cum textu noſtro. Atque ita Io. Andr. agnouit hanc differentiam conſtitui non poſſe inter loca Imperio, vel Eccleſiæ ſubiecta, cùm ipſimet Imperatores hoc idem ſanxerint, videlicet Iuſtinianus in d. auth. Gazaros, & apertius Federicus in præcitata Conſtitut. Hac edictali, cuius hęc
18 ſunt verba: [Cęterum quia quanto maiora diuinę nutu miſerationis accepimus, & altiorem locū præ filijs hominum obtinemus, tanto deuotiora debemus obſequia gratitudinis conferenti; ſi quādo in noſtri nominis contemptores noſtra excandeſcit authoritas, ſi reos læſæ maieſtatis in perſonis eorum, & liberorum ſuorum exhęredatione damnamus, multo fortius, iuſtiuſque contra Dei blaſphematores nominis, & detractores Fidei Catholicæ prouocamur, eorumdem hęreticorum receptatorum, fautorum, & aduocatorum ſuorum hętedes, & poſteros, vt ad ſecundam generationē beneficijs cunctis temporalibus, publicis officijs, & honoribus Imperiali auctoritate priuantes, vt in paterni memoria criminis continuo męrore tabeſcant: verè ſcientes quod Deus zelotes eſt peccata parentum, in filios potentius vlciſcens.] Hactenus verba Conſtitutionis, quam vt inquit Cyn. in d. l. Quiſquis n. 6. C. ad leg. Iul. maieſtat. Eccleſia Romana approbauit, & inuenitur apud Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſub Bulla Papali.

19 Declara nunc concluſionem ſuperius firmatam, vt locum habeat in Chriſtianis ortum ducentibus à Chriſtianis, & ab ipſo principio, qui lapſi ſunt in hęreſim: ſecus verò in Iudæis, qui effecti ſunt Chriſtiani, & demum poſtea labuntur in hęreſim, quia bona talium reſeruantur filijs Catholicis, vt eſt tex. notabilis in cap. Iudæi, 1. q. 4. vnde hoc caſu filij Neophytorum ſunt melioris cōditionis, quàm filij Chriſtianorum, vt hic per Marian. Soccin. n. 9. in fin.

20 Sed iuxta prædicta QVAERO, An filius condemnati de hæretica prauitate ſit ipſo iure priuatus, vel priuandus beneficijs obtentis, & penſionibus ſibi reſeruatis antequam pater condemnetur.

Videtur reſpondendum eſſe ipſo iure priuatum, aut ſaltem priuandum tam beneficijs, quàm penſionibus huiuſmodi.

Quod primò probatur per tex. in cap. Vt commiſſi, §. Priuandi, infra eod. lib. 6. quo tribuitur Inquiſitoribus facultas priuandi, vel priuatos nunciandi tam hęreticos, quàm eorum filios; vnde ſiue illa verba priuandi, vel priuatos nunciandi intelligantur diſtributiuè, & verbum, *priuandi*, referatur ad filios hæreticorum, qui puniuntur ex alieno facto, & verba, *priuatos nunciandi*, referantur ad hęreticos, qui priuantur ex proprio, vt placuit quibuſdam antiquis, quorum meminit Ioann. Andr. in d. c. Vt commiſſi, n. 4. Couar. lib. 2. var. reſol. cap. 8. n. 4. verſ. Ipſi verò: ſiue illa verba ita accipiantur, vt dictio, *vel*, ſtet expoſitiuè pro *id eſt*, vt Io. Andr. Gemin. & communiter Doctores ibidem intelligunt: nos habemus intentum, quia ſecundum priorem intellectum textus ille neceſſariò conuincit, filios hęreticorum eſſe priuandos, & ſecundum poſteriorem, & communem eſſe ipſo iure priuatos, & vt tales nunciandos, quo caſu nuncians non fert nouam ſententiam, ſed à iure promulgatam exequitur, Archid. in d. cap. Vt commiſſi, poſt princip.

Secundò, id probatur, quia ratio puniendi filios ea fuit, vt ad deterrendos alios à tam immani facinore filij perpetua egeſtate ſordeſcerent, ſiſque mors eſſet ſolatium, & vita ſupplicium, vt habetur in l. Quiſquis, C. ad l. Iul. maieſt. quę cùm loquatur de crimine læſæ maieſtatis humanę, for-

tiùs habet locū in crimine læſę maieſtatis diuinæ, vt eſt crimen hęreſis, vt hic patet, & in auth. Gazarus, C. eod. & dictum eſt ſupra in 6. notab. & n. 18. At hæc ratio comprehendit nedum inhabilitatem ad noua beneficia acquirenda, ſed etiam obtentorum punitionem; alioquin ſequeretur, vt ſi filij tempore delicti paterni pinguia beneficia poſſiderent, eiſque non priuarentur, iam non eſſent in egeſtate miſerabiles victuri; ideoque ob identitatem rationis debent priuari etiam obtentis, ad l. à Titio, ff. de verb. obligat. cum concordant.

Tertiò, idipſum confirmant verba huius textus ſumpta ex d. l. Quiſquis, dum dicunt eis ſolam vitam ex miſericordia relinqui, vnde ſequitur, vt cætera omnia adimantur, l. Cum prætor, ff. de iudicijs, cap. Nonne, de præſumptionib.

21 Quartò, accedit quod omnes pœnæ impoſitæ pro delicto læſę maieſtatis humanę ex maioritate rationis debent habere locum in crimine læſæ maieſtatis diuinę, vt hic arguitur ibi: [Cum enim ſecundum legitimas ſanctiones reis læſę maieſtatis punitis capite bona confiſcentur eorum, filijs ſuis vita ſolummodo ex miſericordia conſeruata, quanto magis qui aberrantes in fide Domini Dei Filium Ieſum Chriſtum offendunt à capite noſtro, quod eſt Chriſtus, Eccleſia debent diſtrictione præcidi, & bonis temporalibus ſpoliari, cùm longè ſit grauiùs ęternam, quàm temporalem lędere maieſtatem; quod etiam legitur in d. auth. Gazarus, C. eod. tit. & in Conſtitutione Federici ſuperius relata, n. 18. ſed in crimine læſę maieſtatis humanę, quale eſt percutere perſonam Cardinalium, Gigas in tract. de crimin. læſ. maieſt. tit. Qualiter, & à quibus crimen læſę maieſtat. committat. q. 5. n. 3. cum ſeqq. expreſsè cautum eſt, vt filij delinquentium ſint ipſo iure priuati beneficijs obtentis, cap. Felicis, § Quod ſi quis, de pœnis, lib. 6. ergo idem etiam habebit locum in crimine læſæ maieſtatis diuinæ, de quo agimus.

His rationibus hanc ſententiam ſequuti ſunt Io. Andr. in d. cap. Vt commiſſi, n. 4. in verb. Priuandi, Gemin. in d. §. Priuandi n. 4. Henric. Boich. in hoc cap. n. 12. & Io. de Anan. eod. nu. verſ. De crimine autem hæreſis, Præpoſ. in cap. Satis peruerſum, n. 4. 56. diſtinct. Emeric. in direct. inquiſit. qu. 114. Roman. ſingul. 693. Decian. tract. crimin. cap. 43. n. 4 verſ. Perdunt filij, Lambertin. de iurepatronat. in 1. par. in 2. lib. in 6. art. 3. qu. principalis, Gigas in tract. de crim. læſæ maieſt. lib. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrunt, qu. 11. Paul. Rubeus in tract. de Regno, Nauarr. p. 5. §. 7. & 8. & communem eſſe atteſtantur Couar. lib. 2. var. reſolut. cap. 8. nu. 4. & Iul. Clarus in praxi criminal. §. Hęreſis, verſ. Item clericus.

Non obſtat quod oppoſitum ſenſerint Iacob. de Simanch de cathol. inſtit. tit. 29. nu. 20. Rebuff. in praxi beneficiae. tit. de mod. amitt. benefic. nu. 25. Pœnis in ſcholion ad 3. par. directorij ſchol. 156. Couarr. & Clar. in locis ſupra citatis. Etenim contra filium eſt communis opinio omnium fere antiquorum, vt ipſemet Pęnia teſtatur ibidem, verſ. Anceps tamen, præſertim cùm Abbas citatus à Couar. pro filio, in hoc cap. nihil affirmet, ſed ſimpliciter dicat gloſ. in cap. Satis peruerſum, 56. diſt. velle, vt filius non perdat beneficium: quæ tamen gloſ. potius facit pro hac parte, cùm loquatur de crimine læſę maieſtatis humanæ, & ſentiat filium ob crimen patris non priuari beneficio ea ratione, quia eſt exemptus à poteſtate Principis, quaſi volens à contrario ſenſu, vt in crimine læſę maieſtatis diuinæ, in quo ceſſat ea ratio exemptionis in Clerico, talis filius beneficium amittat, vt etiã elicitur ex verbis eiuſdem Abb. in cap. Cum laici, n. 4. de iurepatronat. dum in eadem quæſtione loquens de crimine læſę maieſtatis humanæ primò arguit, vt filius ſit priuatus beneficio, quia eſt infamis, deinde contrarium concludit, quia cùm filius ſit Clericus, non potuit effici infamis per legem ſæcularem; & ita tacitè inſinuat, vt in crimine læſę maieſtatis, in quo per legem canonicam filijs irrogatur infamia, ipſi amittant beneficia obtenta, cùm lex canonica non careat poteſtate in eis, quemadmodum ſęcularis.

Non obſtant rationes, quibus moti ſunt Couar. & Pęnia ad aliter ſentiendum.

23 Nam ad primam, quod nullo iure caueatur hęreticorum filios eſſe priuatos obtentis, & quod cap. Felicis imponens hanc pœnam filijs percutientium perſonas Cardinalium tamquam pœnale non debeat extendi.

Reſpondetur ſatis id eſſe cautum tam per textum in d. cap. Vt commiſſi, §. Priuandi, quàm per rationem expreſſam in d. l. Quiſquis, & in hoc cap. vbi enim eſt eadem ratio lex non dicitur extendi, ſed enucleari, l. Si poſtulauerit, §. Sed qui negauit, ff. de adulter. quem textum ad hoc propoſitum allegat Oldrad. conſ. 185. Thema tale eſt, Titius Canonicus, in fine; & vbi eſt eadem ratio non dicitur quis extendendo nouum caſum addere, ſed quod in primo caſu in ratione includebatur, ſecũdum equitatem detegere, ſiue declarare, quia lex dicitur omne, quod in ratione conſiſtit, cap.
24 Conſuetudo 1. diſt. ergo vbi habet locum legis ratio circa id prodita dici debet lex; Ita formaliter dicit Calder. conſ. 1. Vt lite pendent. & vt alibi ſcribit Bald. in l. De quibus, ff. de legib. vbi eſt eadem ratio in pluribus caſibus, vna, & eadem ratio decidit omnes illos caſus non per extenſionem, ſed ſicut genus comprehendit ſpeciem, ſic generalis ratio diuerſas ſpecies; ideoque expreſſo vno caſu veniunt omnes, in quibus viget eadem ratio, quod Baldi dictum refert, & ſequitur Paul. de Caſtro conſ. 441. Pro declaratione, n. 6. col. penult. ad fin. verſ. Nam vt inquit eleganter D. Baldus lib. 1. Id
25 procedit etiam in materia pœnali, & correctiua, vt tradit Abb. conſ. 75. Primò eſt videndum, nu. 7. lib. 1. Tiraquell. de cauſ. ceſſ. in 1. par. nu. 155. & eſt text. in l. His ſolis, verſ. Satis etiam tacitè cautum putamus, C. de reuocand. donationib. quem dicit meliorem de corpore iuris Bald. in rubr. Cod. de nautic. fœner. Io. de Anan. inter conſ. Paul. de Caſt. conſ. 256. Viſis, & conſideratis, col. 2. ad fin. lib. 1. & Crauetta conſ. 183. Regula, n. 3. quinimo vt ait idẽ Bald. conſ. 384. Statuto ciuitatis cauetur, n. . lib. 5. ea quæ ſunt eiuſdem rationis includuntur ſub diſpoſitione ex ſignificatione, id eſt tamquam expreſſa propriè, non tacitè.

26 Secunda ratio contrariæ opinionis eſt, quia textus in cap. Quicumque, §. Hęretici, de hæreticis, lib 6. prohibet tantùm ne hęreticorũ filij ad beneficia admittantur; & ſic futuram acquiſitionem; inhabilitatio autem in futurum non inducit priuationem in præteritum, gloſ. in Clem. 1. §. Ipſius, de pœnis, vbi DD.

Ad hanc rationem reſpondetur, primò retorquendo

quendo

quendo textum d.§.Hæretici, quod cum loquens tam de hęreticis, quàm de eorum filijs, inhibeat vniformiter, ne ad beneficia admittantur; conſequens eſt, vt ſicut illa prohibitio quoad hęreticos importat etiam priuationem obtentorum, gloſſa communiter approbata In cap. Quo iure in verb. Nam iure, diſt.8.Rota apud Caſſad.deciſ.14.nu.1. ſuper regulis, Ita etiam eandem priuationem importat quoad filios hęreticorum per regulam, l.Iā hoc iure, de regul.& pupillar.cum ſimilib. & propterea Eimeric. in direct.inquiſitor.d. q.114. fundat priuationem beneficiorum in hęreticorum filijs ex ſolo tex.in d.§.Hæretici. Secundò reſpondetur, quamuis per tex.in d.§.Hęretici non inducatur priuatio obtentorum, ſed tantùm inhabilitas in futurum, tamen inductam eſſe talem priuationem per alios textus ſupra citatos, & per rationem d.l.Quiſquis, & textus noſtri.

27 Neque verò pręferenda eſt in hac materia opinio non priuans filios tamquam benignior: quia non debet prętextu pietatis ſalubris ſeueritas relaxari, vt expreſſe admonemur in hoc cap.in fin.ibi: [Nec huiuſmodi ſeueritatis cenſuram orthodoxorum exhæredatio filiorum quaſi cuiuſdam miſerationis prætextu debet vllatenus impedire, cum in multis caſibus (etiam ſecundum diuinum iudicium) filij pro patribus temporaliter puniantur: & iuxta canonicas ſanctiones quandoque feratur vltio non ſolum in authores ſcelerum, ſed etiam in progeniem damnatorum.]

28 Ad extremum hanc altercationem apertis verbis dirimit Nicolaus III. in Conſtitutione 2. incipien. Nouerit vniuerſitas, § Hęretici autem, vbi ſic ſtatuit. [Hęretici autem, receptores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filij vſque ad ſecundam generationem ad nullum eccleſiaſticū beneficium, ſeu officium admittantur: quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum, & inane. Nos enim prędictos ex nunc priuamus beneficijs acquiſitis, volentes vt tales & habitis perpetuò careant, & ad alia ſimilia nequaquam impoſterū admittantur.] Habetur hæc Conſtitutio in Bullar. tom.1.pag.124.

29 Cum ergo filij hęreticorum amittant etiam beneficia obtenta, non eſt dubitandum, quin amittant etiam penſiones: nam cùm Conſtitutiones pœnales ad hęreſes arcendas ſint fauorabiles ad tradita per Bart.in l.Quemadmodum, circa med. C.de agricol.& cenſit.lib.11.& Tiraq.in d.tract. de cauſ.ceſſ.In 1.par.n.158.ſequitur in tali materia fa-
30 uorabili appellatione beneficij veniat etiam penſio, Gig.de penſion.q.58.in 2.limitat.n.16.

Sed quatenus etiam in hac materia penſiones non veniant appellatione beneficij, ſed bona temporalia cenſeantur: filius hęretici eis etiam priuatus eſt per d.l. Quiſquis, iuncto textu noſtro, & auth.Gazaros, C.eod.& Conſtitutione Federici. Hac edictali, quibus tales filij omnibus etiam bonis temporalibus priuantur ſola eis vita ex miſericordia conſeruata.

31 Poſt hęc reperi hanc controuerſiam contigiſſe olim in Rota in cauſa Conchen.penſionis coram Pęnia, in qua libratis rationibus, & auctoritatibus vtriuſque opinionis, reque ad ſan. me.:Clem. VIII.delata die 3. Nouembris 1594. Sanctiſſimus in generali Congregatione S. Inquiſitionis propoſito articulo, conſultiſque Cardinalibus, & reliquis Prælatis Conſultoribus, qui præſentes aderant, auditiſque Cardinalibus Inquiſitoribus ſenioribus affirmantibus non eſſe vſu inquiſitionis receptam doctrinam aſſerentium filios hęreticorum propter parentum hęreſim priuari beneficijs habitis: cenſuit hanc opinionem tamquam mitiorem fore amplectendam: & iterum referente bo.me.D.Iuſto ſub die 23. Decembris immediatè ſequentis Sanctitas Sua dixit ſe alloquutum fuiſſe Congregationem S.Inquiſitionis, & reperiſſe Sanctum Officium ſeruare opinionem negatiuam tamquam benigniorem; & idcirco non eſſe locum diſputationi. Video hac de re binas deciſiones poſt conſil.Proſperi Farinac.tom.5.deciſ.87.& deciſ.90.

Sed poſtea ſub die 6.Martij 1598. coram Peregrino in eadem cauſa Conchen. penſionis, dubio exactiſſimè diſcuſſo de expreſſo ordine Sanctiſſimi; Rota reſoluit filios hęreticorum eſſe priuatos ipſo iure beneficijs, & penſionibus, etiam ante delictum obtentis, ſeu reſeruatis; & hanc opinionem dixit eſſe veriorem de iure, & communiter receptam, eamque probari ex pluribus Romanorum Pontificum Conſtitutionibus, nempe Innocentij IV. Alexandri IV. & præcipuè ex illa Nicolai III. habetur hæc deciſio impreſſa apud Nicolaum Garziam de benefic.par.11.cap.10. num.79. & Farinac loco proximè citato deciſ. 123. & Marcheſ.de Commiſſ par.1. fol.215. cuius etiam meminit Lotherius de re benefic. lib.1.q.42.n.51.

32 Succeſſiuè QVAERO, An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum filijs hæreticorum ad officia, & beneficia eccleſiaſtica.

Cum explorati iuris ſit hęreticorum filios nec ad beneficia eccleſiaſtica, nec ad officia, vel honores admitti debere, cap. Quicumque, §.Hæretici, de hęretic. lib.6. non videtur habere facultatem Epiſcopus cum eis diſpenſandi.

33 Primò, quia cum textus in d cap.Hęretici, contineat in vltimis verbis decretum irritans ibi, [quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum, & inane;] ſequitur vt Epiſcopus diſpenſare non poſſit: nam etiam in adulterio, & minoribus criminibus Epiſcopus non poteſt diſpenſare, quando leges, vel canones prohibentes annullant actum factum contra prohibitionem, Felin. in cap. At ſi clerici, §.de Adulterijs n.4.in ſecunda limitation. de iud.

34 Deinde quia Nicolaus III. in Conſtitutione ſuperius relata n.28. ſtatuit, vt hęretici, eorumque filij vſque ad ſecundam generationem beneficijs habitis perpetuò careant, & ad alia ſimilia nequaquam impoſterum admittantur: quibus verbis cenſetur adempta Epiſcopis diſpenſandi facultas, vt notat gloſ.In cap. Cupientes, §. Cæterum, in verb.Perpetuò, de elect.lib.6. quam vt ſingularem probant Cardin.in Clem.2. de vita, & honeſt. clericor.& Felin.loco citato.

35 Tertiò, quia cum verſemur in concernentibus fidem, & ſtatum vniuerſalis Eccleſiæ, qui per filios hæreticorum ad officia, & honores admiſſos, ſi paterna dogmata retinerent, labefactari poſſet; & ita tractemus de re grauiori quam ſit adulterium, conſequens eſt Epiſcopum diſpenſare non poſſe, cap. Dilectus, de tempor.ordination. & ibi gloſ. in verb. Permiſſa, verſ. Vel dic quod non liceat, & Innoc.n.2. Roman.conſ.325. Quoad primum, nu. 4. in 3.dub.Felin.in d.§.De adulterijs, n.1.vbi ait omnes ita ſentire.

36 Nec obſtat doctrina Abb.in cap.In quibuſdam,

nu 4.

nu.4. de pœn. vbi ſcripſit Epiſcopum poſſe diſpenſare cum filio interficientis Prælatum, licèt per illum textum repellatur à Clericatu: nam reſpondetur illum text. in fine permittere, vt cũ eis poſſit diſpenſari; vnde non eſt mirum ſi Epiſcopo hoc liceat; nam vbi in materia pœnali canon permittit diſpenſationem, non eſt ambigendum, quin liceat Epiſcopo diſpenſare, vt poſt Abb. declarat

38 Dec. d.§.de adulterijs, num.35. Præſertim verò, quia cum filij hæreticorum, qui læſerunt maieſtatem Diuinam, non minus videantur infames, quã filij conſpirantium aduerſus Principem ex l. Quiſquis, C. ad leg. Iul. maieſtat. iuncto hoc cap. Infamia huiuſmodi per ſolum Principem aboleri poteſt, & non per Epiſcopum, vt notant omnes in cap. Cum te, vbi in ſpecie Felin. num.12. de ſent. & re iudicat, l.1. §. De qua re, ff. De poſtulando.

De Hæreticis.

Cap. Abſolutos.

SVMMARIVM.

1 *HAereticus perdit ipſo iure fidelitatis homagij, & quamcumque aliam obligationem eo ipſo quod eſt hæreticus, & n.4.*

2 *Papa ratione criminis eccleſiaſtici poteſt abſoluere vaſſallos laicorum ab omni obligatione; & alios eiſdem obnoxios à quocumque pacto etiam iurato.*

3 *Hæretici amittunt ipſo iure dominium omnium bonorum à die commiſſi criminis, & num. 14. & 15.*

5 *Et eorum familiares, ſerui, liberti, & mercenarij ſunt ſoluti omni obligatione, qua eis tenebantur.*

6 *Vxor non recedit ab excommunicato, ſed ab hæretico ſic.*

7 *Hæreticorum filij liberantur à patria poteſtate, & emancipatio facta à patre non tenet.*

8 *Debitor ſi iurauit ad certam diem ſoluere ſub certa pœna, ſi non ſoluat creditori in hæreſim lapſo, pœna non committitur, nec eſt periurus, & nu. ſeq.*

9 *Iuramentum debitoris habet tacitam conditionem ſi creditor in eodem ſtatu manſerit.*

10 *Debitor lapſi in hæreſim tenetur ſoluere fiſco, ſi bona ſunt publicata.*

11 *Debitor excommunicati non tenetur ei debitum ſoluere, ſed illud deponere debet apud ædem ſacram, donec ab excommunicatione fuerit abſolutus.*

12 *Vaſalli liberantur ab omni debito fidelitatis ſi domini labantur in hæreſim manifeſtè.*

13 *Et quid ſi occultè, & n. ſeqq.*

14 *Hæreticorum bona ſunt ipſo iure confiſcata etiam ſi ſint occulti.*

15 *Pœna ipſo iure impoſita afficit delinquentes quantumque occultos.*

16 *Dimiſſoria Epiſcopo exiſtente hæretico an ſint concedenda à Capitulo Cathedralis Eccleſiæ, & num. ſeqq. vſque in fin.*

17 *Et quid ſi Canonici vno excepto propter hæreſim ſint diſperſi, & n.19. & 25.*

Et quid ſi omnes abſint, num. 27. & ſeqq. vſque in fin.

18 *Sedes Epiſcopalis an vacet propter hæreſim Epiſcopi, & n.23.*

20 *Vacationis appellatione an veniat vacatio de iure, & de facto, & n 22.*

21 *Hæretici beneficium vacat ipſo iure, ſed detentor non poteſt deijci à poſſeſſione ante declaratoriam ſuper facto.*

Poſſeſſor remanet, qui titulum habuit ab initio, licèt per pœnam iuris priuetur, ibid.

24 *Declaratoria non requiritur vbi factum eſt notorium.*

Declaratur, n.34.

25 *Dimiſſorias concedere ſede vacante non ſpectat ad Canonicos vt ſingulos, ſed vti repreſentantes Capitulum.*

26 *Capituli ius in vno Canonico conſeruatur.*

27 *Dimiſſoriæ ſede vacante dari non poſſunt à Canonicis abſentibus.*

28 *Dimiſſorias concedendi poteſtas Epiſcopo, & Capitulo non extantibus, conſeruatur penes Eccleſiã, nec deuoluitur ad Archiepiſcopum.*

29 *Ordinari an quis poſſit ab alieno Epiſcopo, vel à metropolitano, ſi proprius Epiſcopus ſit hæreticus, & Canonici omnes ſint diſperſi, & nu. ſeqq. vſq. in fin.*

Epiſcopo exiſtente hæretico, an ſubditi ab illius obedientia liberentur, ibidem, & n.34.

30 *Exemptus an poſſit à quo maluerit Epiſcopo Ordines ſuſcipere.*

31 *Lex debet eſſe poſſibilis, & n ſeq.*

32 *Electio facta per vota non ſecreta non eſt irrita vbi non ſunt niſi duo vocales.*

33 *Ordinari quando quis poſſit ab alieno ob delictum proprii Epiſcopi.*

1 ABSOLVTOS. Breue eſt; ſed per alia verba ſecũdum Abbatem, Io. de Anan. & Mar. Socin. ſic ſummari poteſt. Liberantur ab omni obligatione qui hæreticis tenebantur adſtricti. Hoc dicit.

2 Nota primo ex textu ratione criminis eccleſiaſtici Papam poſſe abſoluere vaſallos laicorum ab omni obligatione, & alios eiſdem obnoxios à quocumque pacto quauis firmitate vallato, vt hic eſt caſus: & notat Butr. num.2. Abbas in 1 notab.

3 Io. de Anan. num. 1. Mar. Soc. eod num. & Felinus in princ. quod clarum eſt hodie, quia hæreticorũ bona ſunt ipſo iure confiſcata, vt cap. Cum ſecundum leges, infra eod. lib. 6. Licèt olim ſecus eſſet ſecundum Innoc. hic circa finem, verſ. Eſt etiam, ibi argumentum, & ſic amittunt ipſo iure dominium omnium bonorum à die cõmiſſi criminis, vt præter citatos tradit nouiſſimè Franciſc. Penia in Directorio Inquiſit. part.3. lib. 3. Scholio 159. Bonorum autem appellatione continentur etiam obligationes, actiones, & iura, l. Bonorum, §. In bonis, ff. de ver. ſignificat.

4 Secundò nota hæreticum perdere obligationẽ fidelitatis, & homagij ipſo iure eo ipſo, quod eſt hæreticus; & ita hic eſt caſus ſecundum Ioan. de Anan. in ſumm. textus, & notat gloſ. 1. Hoſtien. in princ. Io. Andr. num 3. Butr. in 1. notab. & reliqui omnes; & idem intelligas in quacumque alia obligatione ſeruitij, vel obſequij, vt in textu.

5 Vnde iure noſtro, familiares, ſerui, liberti, & mercenarij ſunt etiam liberati, vt dicit Goffred.

hic

hic per hanc litteram, quæ generaliter dicit, & totius obſequij; & ſic comprehendit omnes, etiam mercenarios; & cum Goffredo concordant Ioan. Andr. num. 1. Butr. num. 3. Abb. num. 2. Ioann. de Anan. num. 4. & Mar. Soccin. num. 2. Franciſc. Penia citatus ſupra num. 3 Nec obſtant, c. Quoniam, 11. qu. 3. & cap. Inter alia, infra de ſent. excomm.
6 Quia loquuntur in excommunicato, non in hæretico, ſecundum Goffred. & alios prællegatos. Vxor autem non recedat ab excommunicato, vt ibi: Ab hæretico ſic, cap. Sic enim, 28. q. 1. Simi-
7 liter filij liberantur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui iuris, adeout emancipatio facta à patre hæretico non teneat, tamquam facta de perſonis ſui iuris, vt cap. Quicumque, infra eod. lib. 6. Io. Andr. hic num. 1. in ver. Adſtricti, Abb. num. 3. &
8 Mar. Socin. eod. num. Et idem in debitore, qui certa die obſtrictus eſt ſoluere ſub certa pœna: nam ſi non ſoluat, pœna non committitur, quia cum hæreticorum bona poſſint occupari, multo magis retineri, vt legitur, & notatur in cap. Excommunicamus, §. Si verò dominus, verſ. 1. ſupra eodem.
9 Nec ſi iurauit ſoluere intelligitur deierare, quaſi iuramentum habeat in ſe tacitam conditionem, ſcilicet ſi in tali ſtatu permanſerit, vt ei communicandum ſit, argum. cap. Quemadmodum, reſp. 1. verſ. Quia in illo, ſupra de iureiur. & cap. Excommunicamus, il ſecondo, §. Credentes, ſupra eod. textus optimus in l. Cum quis, reſp. 1. ff. de ſolutionib. vbi ſi ſtipulatus ſum mihi, aut Titio dari; Titio tunc rectè ſolui poteſt, ſi in eodem ſtatu manſerit, in quo erat tempore ſtipulationis: & ita hic firmant gloſ. 2. Innoc. in fin. Hoſtien. num. 1. in ver. Aliquo pacto, Ioann. Andr. num. 2. & communiter Doctores.

10 Aduerte tamen, quia etiamſi debitores liberẽtur ab obligatione ſoluendi creditoribus in hęreſim lapſis, non propterea quicquam ſibi acquirũt; ſed ſi bona ſint publicata, tenentur fiſco ſoluere, vel cui declaratum fuerit eſſe ſoluendum, aliàs nõ euitarent pœnam, vel præiudicium, ſi aliam excuſationem non haberent, vt hic per Mar. Soccin. num. 14.

11 An autem idem ſit dicendum in excommunicato, ſcilicet, vt ille, qui ſub pœna, vel ſub iuramento promiſit intra certum terminum ſoluere, incidat in pœnam, vel in periurium, ſi illi interim excommunicatione innodato, & in ea perſiſtenti non ſoluat, ſunt opiniones, de quibus per DD. in cap. Veritatis, ſupra de dol. & contumac. Tutius tamen, ac verius videtur pecunias non eſſe ſoluendas excommunicato, ſed eſſe deponendas apud ædem ſacram, vel perſonam fide, & facultatibus idoneam, ad hoc vt ſoluantur creditori poſtquam ab excommunicatione fuerit abſolutus, gloſ. in cap. Nos Sanctorum, in ver. Conſtricti, 15. qu. 6. quam ibi ſequitur Archidiac. num. 1. verſ. Adde, & verum eſt, Abb. in cap. Si verè, num. 6. de ſenten. excomm. & in d. c. Veritatis, n. 39. Io. de Anan. hic n. 5. & Felin. in fin.

12 Vltimò nota ibi, *Lapſis manifeſtè in hæreſim* Vaſallos liberari ab omni debito fidelitatis præſtando ſi ipſi domini in hæreſim labantur manife-
13 ſtè, vt in littera. Ergo à contrario ſecus ſi occultè, vt hic tenent Innoc. poſt princ. in ver. Manifeſtè, Hoſtien. num. 1. in eod. ver. Io. Andr. eod. num. & ver. Butr. num. 3. verſ. Quid ſi occultè, & Card. num. 1. verſ. Si autem, & quamuis Philippus dicat idem, ſi ſit occultus, dummodo probari poſſit: tamen Ioann. Andr. vbi ſupra intelligit hoc procedere vbi crimen eſt probatum, quia tunc tranſit in manifeſtum, cap. Cum olim, de verb. ſignificat. Secus ſi non ſit proceſſum ad probationem, quia Eccleſia non iudicat de occultis, cap. Sicut tuis in fin. ſupra de ſimonia, & conſentiunt Butr. & alij proximè citati.

14 Sed Abbas hic num. 1. circa finem, non putat hoc dictum hodie eſſe verum indiſtinctè, quia omnia bona hæreticorum ſunt cõfiſcata ipſo iure, etiam ſi ſint occulti, vt cap. Cum ſecundum, infra
15 eodem lib. 6. vbi autem pœna ipſo iure imponitur, afficiuntur delinquentes quantumcumq; occulti, vt dicit gloſſa ſingularis in Clem. 1. in ver. Eo ipſo, de hæreticis; ergo eo ipſo, quod quis labitur in hæreſim, in continenti perdit omnia bona; & ſic ſequitur abſolutio à fidelitate, & quacumque alia obligatione ſibi quæſita: non tamen poteſt hæc abſolutio, ſeu publicatio allegari in foro externo, niſi hæreſis ſit manifeſta, vel probata; & hoc modo poſſunt ad concordiam reduci diſſidentes opiniones; & cũ his dictis Abbatis videtur hic tranſire Io. de Anania, num. 3. verſ. Sed dominus Abbas, Mar. Socin. num. 11. & Felin. num. 1. Tu tamen cogita, quia illa gloſſa loquitur de pœna ſpirituali ſuſpenſionis, & excommunicationis, prout etiam loquitur dicta Clem. 1. & vide quod ſcripſi in cap. Vergentis, ſupra eod.

16 QVAERO, An Epiſcopo exiſtente hæretico facultas concedendi dimiſſorias iuxta c. 10. ſeſſ. 7. Concilij Tridentini pertineat ad Capitulum Cathedralis Eccleſiæ.

17 Et an eo caſu quo Capitulum concedere poteſt dimiſſorias, ſi Canonici propter hæreſes diſperſi ſint, & nequeant conuenire, aut conueniri ſine difficultate, ſufficiat habere litteras dimiſſorias ab vno ex Canonicis Cathedralis Eccleſiæ, vel certe ſine dimiſſorijs adire pro ſuſcipiendis ordinibus viciniorem Epiſcopum, ſeu metropolitanum.

Pro quæſtionis ſolutione infradicti articuli videntur examinandi.

18 Primò, An propter hæreſim Epiſcopi, ſedes Epiſcopalis taliter cenſeatur vacare, vt eiuſdem Eccleſiæ Capitulum poſſit dimiſſorias, ſeu reuerendas pro ordinibus ſuſcipiendis concedere ad formam iuris, & d. c. 10. ſeſſ. 7.

19 Secundò, ſede Epiſcopali vacante, & Capitulo nuſquam comparente, an vel vnus ſolus Canonicus, maximè ſi alij non valeant niſi difficulter cõgregari, poſſit huiuſmodi dimiſſorias concedere; Et quid ſi neque hac via poſſint obtineri dimiſſoriæ, an poſſit aliquis Prælatus alterius eccleſiæ, eiuſdem tamen diœceſis, eaſdem impertiri, vel ſaltem hoc ius tranſeat ad metropolitanum.

Tertiò, An qui de dicta diœceſi capiunt promoueri, nec prædictis modis poſſunt obtinere dimiſſorias, poſſit ritè ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſorijs, vel ſaltem à metropolitano ad ordines promoueri.

20 Ad primum pro negatiua facit, quod in materia ſtrictè interpretanda, vt eſt decretum d. c. 10. ſeſſ. 7. quod correctionem iuris communis continet, appellatione vacationis venit vacatio de iure, & de facto, Calder. conſ. 6. in fin. de conſtit. Cum igitur in caſu propoſito Epiſcopatus de facto ab hæretico detineatur Epiſcopo; non comprehendetur ſub diſpoſitione huius decreti, quod requi-

rit vacationem veram, quæ eſt de iure, & de facto.
Secundò, etſi crimen hæreſis inducat vacationem
beneficij ipſo iure, cap. Quo iure, iuncta gloſ. 8. diſt.
vbi Præpoſit. tamen detentator non poteſt de poſ-
ſeſſione expelli, niſi præcedente declaratoria ſuper
facto, cap. Cum ſecundum, vbi doct. de hæret lib. 5
generaliter enim qui à principio titulum habuit:
licèt per pœnam iuris priuatus ſit, ita vt beneficiũ
alteri conferri poſſit; tamen remanet poſſeſſor, &
propter id poſſeſſione priuari non poteſt, niſi cau-
ſa cognita, & vocatus; ita ſingulariter Io. Andr. in
reg. Mora, n. 15. verſ. Hinc eſt quod qui à principio,
de regul. iur. lib. 6. quamobrem litteræ dimiſſoriæ
ante delarationem criminis ab ipſo Epiſcopo hæ-
retico, & non ab alio videntur petendæ.
22 Breuiter diſtinguo; aut de hæreſi Epiſcopi no-
toriè conſtat, aut non; ſi non conſtat, negatiua ve-
rior videtur; ſi conſtat, videtur dicendum ad Ca-
pitulum pertinere dare has dimiſſorias tam de
iure, vt à fortiori probat tex. in cap. Cum nullus, §.
Epiſcopo autem in remotis agente, de temporib.
ordinat. lib. 6. quàm ex decreto d. cap. 10. ſeſſ. 7. ete-
nim Capituli poteſtas ſede vacante verificatur ne
dum in vera vacatione, ſed etiam in ficta, cap. 3. de
ſupplen. neg. lib. 6. iuncto cap. Is cui, de elect. eod.
lib. & in ſpecie quando Epiſcopus eſt hæreticus,
exemplificat Hoſt. in ſumma, tit. Ne ſed. vacãt. verſ.
Quot modis: vel certè quatenus poteſtas Capitu-
li ſede vacante non verificetur in vacatione ficta,
ſeu interpretatiua, quod verius eſt, vt ſcripſi in c.
23 Quia diuerſitate, n. 16. vſque in fin. ſupra, de conceſſ.
præben. tamen propter hęreſim notoriam Prælati
ſedes non vacat interpretatiuè, ſed verè, vt proba-
ui in cap. Ad abolendam, à n. 28. vſque ad num. 44
ſupra eod. ac proinde poteſtas ad Capitulum de-
uoluitur, cap. His quæ, & cap. Cum olim, ſupra de
maior. & obed. & dixi in dicto cap. Quia diuerſita-
tem, n. 24 & 34.

Ad contraria reſpondetur vt infra, videlicet ad
primum; ideo in correctorijs ſtrictam fieri inter-
pretationem, vt minus corrigatur ius commune,
in caſu noſtro ex lata interpretatione ius commu-
ne nullatenus corrigitur: ergo verba non ſtrictè,
ſed largè ſunt interpretanda, l. Si vnus, §. Pactus, in
fin. & ibi Iaſon. n. 6. ff. de pact. imò admittitur etiã
extenſio, vt ibidem Iaſon, præterquam quod hæc
eſt paſſiua interpretatio: ideoque *vacationis* ver-
bum accipi debet in ea ſignificatione, qua accipi-
tur in iure, l. Iuris gentium, §. Si pauper, ff. de pa-
ctis, iuncta l. Tranſigere, vbi gloſ. Magna, C. de
tranſact. gloſ. Bart. & DD. in l. Sciendum, ff. Qui ſatis
dare cogantur.
24 Ad ſecundum reſpondetur illud non procedere
in notorijs, in quibus nec requiritur de neceſſita-
te declaratoria; imò iudex ad quem ſpectat poteſt
ſine ea procedere ad expeditionem, vt ex cõmuni
notat Boſſius in practic. crim. tit. Quando proce-
dendum ſit in crimine notorio, n. 6 cum ſeq.
25 Quoad ſecundum articulum, cùm dicta facul-
tas competat non ſingulis de Capitulo, ſed Capi-
tulo ipſi vnum corpus repręſentanti, l. 2. & l. Sicut,
ff. Quod cuiuſque vniuerſ. nomi. vtique nulli licebit
dictas litteras concedere, niſi Capituli corpus re-
26 pręſentet, & in ipſo ius Capituli reſideat: licebit
autem ſi in ipſo reſideat, ſeu ipſe Capitulum re-
præſentet etiam ſi ſit vnus ſolus, d. l. Sicut, §. 1. vbi
gloſ. & gloſ. pen. in cap. Gratum, vbi Abb. num. 9. de
poſtul. Pręlat. & inde infertur, vt ſi vnus tantùm
adſit Canonicus reſidens, is ſolus nomine Capi-
tuli dictas dimiſſorias concedere poſſit; at ſi ſint
plures vnus ſolus nõ poterit, niſi omnes, vel maior
pars reſidentium concurrat capitulariter.
27 Quod ſi nullus reſideat, ſed omnes ſint abſen-
tes, non videtur cuiquam licere dimiſſorias con-
cedere, quia de abſentibus quoad actus capitula-
res regulariter nulla habetur ratio, & perinde eſt
ac ſi non eſſent, ex ijs quæ tradit Abb. poſt gloſ. in
cap. Cum inter vniuerſas, n. 8 de elect. & ex regula;
quod paria ſunt non eſſe, & non apparere, l. Ruti-
lia Polla, ff. de contrah. empt. Ex quibus ad ſecun-
dam quæſtionem quoad primam illius partem vi-
detur reſpondendum ad ſolos reſidentes Cano-
nicos ſpectare dictas dimiſſorias capitulariter
concedere.
28 Quo verò ad ſecundam, cùm nullo iure repe-
riatur cautum, vt dicta poteſtas vacante ſede Epi-
ſcopali, & Capitularibus Canonicis nuſquã appa-
rentibus deuoluatur ad alios Prælatos; hoc à no-
bis temerè non videtur aſſerendum, argum. cap.
Conſuluit, 2. qu. 5. ſed potius dicendum eſt dictum
ius conſeruari apud ipſammet Eccleſiam, ex Ab.
in d. cap. Gratum, n. 22. de poſtul. Prælat. & eodem
modo reſpondetur ad tertiam eiuſdem quęſtionis
partem, videlicet hanc facultatem ad Archiepi-
ſcopum non deuolui, d. cap. Si Epiſcopus, de ſup-
plen. neg. Prælat. lib. 6. vbi gloſ. quædam in verb. Ar-
chiepiſcopus, aſſerendo rationem prædictæ con-
cluſionis ait, [ideo dictam facultatem ad Archie-
piſcopum non tranſire, quia hoc iure cautum non
reperitur:] generaliter noſtram confirmat ſenten-
tiam, quæ eodem modo confirmatur per cap. 1. de
ſuppl. negl. Prælat. eod. lib. ibi, *cum id non reperia-
tur à iure conceſſum*.
29 Ad tertiam quæſtionem pro affirmatiua facit,
quod cum ſubditi per hæreſim Prælati liberentur
ab illius obedientia; & alijs, in quibus eidem ob-
ſtricti erant, vt in hoc cap. Liberi autem à iuriſdi-
30 ctione, ſeu ſubiectione ſui Epiſcopi poſſint quoad
ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, alteri Epi-
ſcopo ſe ſubdere, vt de exemptis, quæ ad Ordines
ſuſcipiendos notat Archid. in cap. 3. col. fin. de tẽp.
ordin. lib. 6. ſequitur, vt prædicti tamquam liberi
poſſint à quocumque Catholico Antiſtite ordines
accipere.
31 Secundò, canon, ſeu lex cum debeat eſſe poſſi-
bilis, cap. Erit autem lex 4. diſt. non vendicat ſibi
locum in caſu, in quo non poteſt obſeruari, l. 4. §.
32 Toties, ff. de dam. infect. vnde Abb. conſ. 25. vol. 2.
col. 3. poſt n. 2. concludit Canonem annullantem
electionem factam per ſcrutinium non ſecretum,
non procedere in illo Monaſterio, vbi non repe-
riuntur niſi duo Monachi: ſed hoc caſu non poteſt
obſeruari Canon prohibens ne quis ab alieno ſine
dimiſſorijs proprij Prælati ordinetur. Ergo, &c.
Tertiò, Ratio quare ſtatutum fuerit, ne quis ab
alieno Epiſcopo ordinetur, fuit vt euitaretur di-
ſcordia inter Epiſcopos, arg. cap. 1. iuncta gloſ. pri-
ma, & cap. Primatus, 71. diſt. quæ cum ceſſet in
caſu noſtro, ſequitur, vt ceſſet etiam diſpoſitio ex
regula l. Adigere, §. Quamuis, ff. de iurepatron. &
cap. Cum ceſſante, de appellat.
23 Negatiua opinio tutior videtur, nam cum Ca-
nones vbique ſtatuant ne quis eum, qui ſibi ſub-
ditus non ſit, ordinare præſumat, cap. 2. & ibi gloſ.
in verb. Alienæ, de tempor. ordinat. & quæſtio 2.
per totum; ſed vt quiſque debeat à proprio Epi-
ſcopo

ſcopo ordinari, cap.8.ſeſſ.23. Trid.Conc. nec à dicta regula videtur recedendum hoc caſu, cum in iure non reperiatur exceptua, gloſ.1. in cap. Inter hæc, in fin,32.q.2. & notatur in l.1.ff. de reg. iuris, confirmatur per argumentum à ſpeciali tex. in cap.2.de temp.ordin. lib 6. iuncta gloſ. cap.1. in verb.Culpis,de ſuppl.negl Prçl.lib.6.quç notat ſpeciale eſſe, vt in d.cap.2. in pœnam delicti Epiſcopi proprij liceat ſine illius dimiſſorijs à vicinis Epiſcopis ordines ſuſcipere, idq; ideo ibi licere, quia ſic expreſsè conceditur, at in caſu noſtro hoc non reperitur expreſsè conceſſum:ergo videtur dicendum prædictas perſonas debere à Sede Apoſtolica remedium expoſcere, vt videtur in ſimili ferè caſu obſeruatum in cap.Fraternitati,71.diſt.

34 Ad contraria autem videtur ſic reſpondendum, videlicet ad primum, eſto Epiſcopus ipſo iure ſit ſua iuriſdictione priuatus, poſſitque propter delicti notorietatem ab alio iudice ſine alia citatione, & declaratione ſua poſſeſſione, ſeu detentatione ſpoliari: non tamen inde ſequitur vt ſubditi, qui ſunt priuatæ perſonæ, ipſimet poſſint nulla præcedente declaratoria de facto ſeipſos eximere ab illius obedientia, vt ſatis colligitur ex Abb.in cap. Accepta,n.6.de reſtit.ſpoliat.

Præterea in caſu noſtro poteſtas prædicta ab Epiſcopo tranſit ad Capitulum, vt ſupra dictum eſt: quod ſi Capitulum nuſquam appareat, non tamen ob id ipſi ſubditi efficiuntur liberi, ſeu exempti, ſed dictum ius conſeruatur, & retinetur ab ipſamet Eccleſia, ſecundum Abb in d.cap.Gratũ, n 12 de poſtul. Prælat, licèt ſecus videatur eſſe in Collegijs ſæcularibus.

Ad ſecundum negatur ſimilitudo: nam in caſu noſtro ſubditi non coguntur ordines ſuſcipere, & quatenus in aliquo caſu cogerentur, tamen ob dicta impedimenta excuſarentur, ad notata in cap. Commiſſa,de elect. lib 6. poſſuntque ij ſubditi pro remedio ad Sed. Apoſt. vel illius in dictis partibus Legatum recurrere.

Ad tertium, Illa ratio non videtur tam cauſa finalis, quam impulſiua, vnde argumentum non vrget, ad notata in l.1, §. Sæpè, ff. de poſtulando Sacræ Congregationis reſponſa ad ſupraſcripta dubia habes in cap. His quæ,n.22. ſupra, de maior. & obedient.

De Schiſmaticis, & ordinatis ab eis.

Cap. Quod à prædeceſſore:

S V M M A R I V M.

1 *Schiſmaticorum geſta iuribus carent, etiamſi gerantur prætextu publici officij, & n.131.*
2 *Ordinationes à ſchiſmaticis factæ irritæ ſunt quoad executionem tantùm, non autem quoad impreſſionem characteris, & n.27 & ſeq.*
3 *Character Ordinis non confertur per miniſtrũ, ſed imprimitur in anima immediatè à Chriſto, & n 31.& ſeq.*
4 *Ordinatis forma Eccleſiæ non ſeruata character non imprimitur.*
5 *Ordinationes factæ ab eis, qui a ſchiſmaticis ordines ſuſceperunt, executionem non conferunt.*
6 *Schiſmatici an ſint ipſo iure excommunicati, vel potius excommunicandi, vſque ad n.25.*
Proſp.Fagn.in 2.p.V.lib.Decretal.
7 *Schiſmatici quot modis accipiantur.*
8 *Excommunicati largè dicuntur ſchiſmatici.*
9 *Schiſmatici propriè qui dicantur, & n. ſeqq.*
10 *Schiſma vnde dicatur.*
11 *Schiſma quid ſit, & n.24.*
12 *Vnitas Eccleſiæ in quibus conſiſtat.*
13 *Græci, qui ab vnitate Eccleſiæ Romanæ recedunt, ſunt ipſo iure excommunicati.*
14 *Hæretici dicuntur, qui extollunt ſe contra Romanam Eccleſiam, & hi, qui principales ſunt, hæreſiarchæ.*
15 *Epiſcopi in conſecratione non ſolùm hæreſim, ſed etiam ſchiſma anathematizant.*
16 *Græci ſchiſmatici noſtri temporis ſunt formaliter hæretici.*
17 *Hæreſis eſt error in fide cum pertinacia.*
18 *Schiſmatici ſine hæreſi qui dicantur.*
19 *Schiſmaticus, & hæreticus eſſet qui duos Summos Pontifices ſimul crederet veros.*
20 *Hæreticus omnis eſt ſchiſmaticus, ſed non è conuerſo.*
21 *Schiſma nullum eſt, niſi ſibi aliquam hæreſim confingat, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur.*
22 *Antipapa dicitur hæreſiarcha.*
23 *Schiſmatici omnes propriè ſumpti hodie ſunt vinculo excommunicationis innodati.*
24 *Inobedientia eſt offenſa qualibet, aut rebellio contra Papam, & Sedem Apoſtolicam, ſunt caſus Sedi Apoſtolicæ reſeruati in Extrau. Pauli II. & Sixti IV.*
Rebellis quis dicatur, ibidem.
25 *Beneficiorum collationes à ſchiſmaticis factæ ſunt ipſo iure nulla.*
26 *Matrimonia in Ruſſia à Catholicis contracta corã parochis Ruthenis an ſint irrita, necne. & nu. ſeq vſque in fin.*
27 *Vuladicæ Ruthenorum an ſint veri Epiſcopi.*
28 *Sacramentum poteſt tradere ſeparatus, ſicut poteſt habere ſeparatus.*
29 *Ordinatio facta in forma Eccleſiæ ab Epiſcopo etiã hæretico, ſeu ſchiſmatico, ſiue anathemate innodato, ſiue ordinationem receperit in Eccleſia, ſiue extra, habenda eſt rata quoad veritatem ordinis.*
30 *Intellectus cap. Nouatianus,7.q.1.*
31 *Poteſtas ſpiritualis duplex, ſacramentalis, & iuriſdictionalis.*
32 *Altare ſemel conſecratum non conſecratur iterum, niſi fuerit diſſipatum.*
33 *Epiſcopi ſchiſmatici nec poſſunt excommunicare, nec abſoluere, nec indulgentias concedere, ac ſi fecerint, nihil eſt actum.*
34 *Intellectus cap. Didicimus, & cap. Pudenda, q.1.*
35 *Ordinati ab Epiſcopis ſchiſmaticis etiam ignoranter executionem non recipiunt.*
36 *Excommunicati omnes etiam non denunciati ante Concilium Conſtantienſe dicebantur non tolerati.*
37 *Hæretici, vel ſchiſmatici de iure communi nullam ordinum executionem, vel iuriſdictionem habent & n. ſeq.*
38 *Inſtitutio authorizabilis eſt de lege iuriſdictionis.*
39 *Conſtantienſis Concilij Conſtitutio, Ad euitanda, recipienda eſt vt canonica, & perpetua. & nu. ſeqq.*
40 *Excommunicati denunciati dumtaxat, aut notorij Clericorum percuſſores ex Concilio Conſtantienſi dicuntur non tolerati, & n.46.& 54.*

41 *Baſilienſis Concilij Canon an derogauerit Conſtitutioni Concilij Conſtantienſis, Ad euitanda, & n. ſeqq.*

42 *Baſilienſe Concilium quo tempore ab Eugenio IV. translatum, ſeu diſſolutum fuerit*

43 *Baſilienſis Concilij Canon an, & in quo differat à Conſtitutione Conſtantienſi.*

44 *Abbatis Nicolai de Anſimo, Felini, & Nauarri error circa Conſtitutionem Concilij Conſtantienſis, & n. ſeq.*

45 *Baſilienſis Concilij acta in quibus approbata, aut reprobata fuerint.*

46 *Excommunicati notoriè niſi ſint denunciati, aut Clericorum percuſſores ex Concilio Conſtantienſi non ſunt vitandi, & n. 54.*

47 *Hæretici, & ſchiſmatici non dicuntur nominatim denunciati ex Bulla Cœnæ.*

48 *Moguntinum Concilium etſi innouauerit Conſtitutionem Concilij Baſilienſis, tamen non derogauit decreto Conſtantienſis Concilij.*

49 *Synodus prouincialis facultatem non habet derogandi Concilio generali, nec obligat extra prouinciam.*

50 *Epiſcopi ſchiſmatici in vim Conſtitutionis Conſtantienſis validè iuriſdictionem exercent, & beneficia conferunt, & n. ſeqq.*
Contrarium, n. 53. & ſeqq vſque ad n. 126.

51 *Beneficij collatio fit ab Epiſcopo ratione publici muneris.*

52 *Popones in Ruſſia an ſint veri Ruthenorum parochi, vſque in finem.*

53 *Conſtantienſis Concilij Conſtitutioni de vitandis excommunicatis fuit derogatum per contrariam Conſtitutionem Concilij Lateranenſis ſub Leone X. & plur. ſeqq.*

54 *Conſtantienſis Conſtitutionis tenor refertur.*

55 *Lateranenſis Concilij Conſtitutio ibidem refertur.*

56 *Excommunicati omnes notorij ex Conſtit. Concil. Lateran. vitari debent, etiamſi nõ ſint nominatim denũciati, aut notorij Clericorũ percuſſores.*

57 *Vuladicæ & Popones Rutheni quorum ſchiſma notorium eſt, hodie dicuntur excommunicati non tolerati.*

58 *Parochialium collationes factæ à ſchiſmaticis non valent.*

59 *Beneficij collatio facta ab excommunicato non tolerato eſt irrita ipſo iure, & n. 78.*

60 *Prælatus naturaliter mortuus, & excommunicatus æquiparantur.*
Beneficij collatio facta ſchiſmatico, ſeu hæretico, aut excommunicato, eſt ipſo iure nulla, ibid. & n. 73. & n. 77.

61 *Conſuetudo contra Concilium generale non valet.*

62 *Communicatio in diuinis cum excommunicatis eſt culpa mortalis.*
Et quid extra diuina, ibidem remiſſiuè.

63 *Communicantes in diuinis cum excommunicatis incidunt in excommunicationem maiorem, quæ non infligitur niſi pro mortali reatu.*

64 *Sacramenta recipiens ab excommunicato tolerato an peccet mortaliter.*

65 *Conſuetudo irrationabilis, & nutritiua peccati dicenda eſt potius corruptela, quàm conſuetudo.*

66 *Hæretici, & ſchiſmatici ex Conſtit. Pauli IV. ſunt ipſo iure priuati omnibus dignitatibus, & beneficijs eccleſiaſticis.*

67 *Pauli IV. Conſtit.* Cum ex Apoſtolatus *expẽditur.*

68 *Verba,* ipſo iure, *licèt non excludant declaratoriam ſuper facto; tamen ſecus eſt ſi factũ ſit notorium*

69 *Beneficia propter hæreſim vacantia ſunt Sedi Apoſtolicæ reſeruata ex Conſtitutione Pij V. & eorum impetrationes non valent, niſi modus vacationis propter hæreſim ſit expreſſus.*

70 *Beneficiorum poſſeſſiones in perſonas hæreticorũ viris, & effectum non habere ſenſit Gregor. XIII.*

71 *Conſtitutio poſterior tollit priorem Conciliarem etiam ſine ſpeciali derogatione.*

72 *Conſtantien. Conc. nõ releuat excõmunicatos ſuſpenſos, vel interdictos, nec eis in aliquo ſuffragatur*

73 *Beneficij collatio facta excommunicato non tenet.*

74 *Etiamſi excommunicatio ſit occulta.*

75 *Beneficij collatio facta excommunicato nulla eſt etiã in foro conſcientiæ.*

76 *Clauſula abſolutiones à cenſuris in litteris Apoſtolicis prouiſionum quid operetur.*

77 *Hæretici, & ſchiſmatici noſtri temporis ſunt irregulares, & inhabiles ad beneficia obtinenda.*

78 *Excommunicatus, vel ſuſpenſus etiam non denunciatus de iure communi eſt deſtitutus omni facultate beneficia conferendi.*

79 *Et quidem occultè excommunicato.*

80 *Matrimonium celebratum coram parocho palam intruſo, ac titulum non habente poſt Concilium Tridentinum non valet.*

81 *Matrimonium contractum coram parocho excommunicato etiam denunciato validum eſt.*

82 *Matrimonium contractum coram parocho publicè hæretico irritum eſt ſi decretum Tridentini Concilij de reform. matr. publicatum fuerit in parochia, & lapſi ſint triginta dies à die publicationis, & n. 97. verſ. Vnde fit*

83 *Conſtantienſis Concilij Conſtitutio indulget Catholicis vt poſſint recipere ſacramenta etiam ab hæreticis & ſchiſmaticis non denunciatis.*

84 *Antecedens in omni materia includitur in conceſſione conſequentis.*
Declaratur, n. 91.

85 *Diſpenſatio tacita ſuper defectu inducitur quando aliàs ex gratia nulla vtilitas perciperetur, & n. 91.*

86 *Conſtit. Ad euitanda, habilitat Catholicos ad ſacramenta recipienda ab excommunicatis, in reliquis ſupponit terminos habiles & n. ſeq. vſq. ad n. 94.*

87 *Papa ſolus poteſt promouere ad Epiſcopales, Archiepiſcopales, & alias maiores dignitates.*

88 *Ordines ſuſcipere non licet niſi ab Epiſcopo originis, beneficij, vel domicilij.*

89 *Prælatus intruſus non poteſt conferre ſacramenta; & conferendo executionem non confert.*

90 *Abſolutio ſacramentalis eſt actus iudicialis, qui in non ſubditum exerceri non poteſt.*

91 *Princeps non cenſetur ſuper inhabilitate diſpenſare quando gratia in aliqua parte poteſt operari effectum ſuum.*

92 *Excommunicati non ſunt priuati beneficijs ante excommunicationem canonicè obtentis, nec ſunt priuandi, niſi in excommunicatione inſorduerint*

93 *Conſtantienſe Conc. ſpeciali Conſtitut. reualidauit collationes, & titulos eorum, qui in Concil. Piſano fuerunt ab eorũ dignitatibus depoſiti, & n. 110.*

94 *Excommunicati in vim Conſtitut. Ad euitanda, retinet iuriſdictionem reſpectu non excommunicatorum priuilegio alieno non proprio.*

95 *Conſtitutio Conſtantienſis nec in fauorem Catholicorum ſanauit defectus titulorum, ſeu canonicæ inſtitutionis.*

Epi-

96 *Epiſcopi nequeunt diſpenſare ad parochiales Eccleſias cum minoribus viginſiquinque annorum, aut illegitimis, criminoſis, aut corpore vitiatis.*

97 *Beneficij collatio tamquam actus legitimus non poteſt eſſe in pendenti; ſed aut ſtatim tenet, aut vitiatur.*

98 *Hæretici, ſeu ſchiſmatici non ſolùm ſunt inhabiles ad beneficia obtinenda, ſed etiam ipſo iure priuati beneficijs ante hæreſim, vel ſchiſma canonicè obtentis.*

99 *Hæreticorum filijs ex conſuetudine, & pietate relaxantur beneficia.*

100 *Conſtitutio, Ad euitanda, quibus eſt cauſis edita fuerit à Concilio Conſtantienſi, & n. ſeq.*

101 *Conſtitutio, Ad euitanda, an habeat locum in prouiſis de parochialibus eccleſijs, vel dignitatibus poſt excommunicationem, ſeu ſchiſma, & nu. ſeqq. vſque ad n. 126.*

102 *Patriarcha, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates Græci ſchiſmatici in Concilio Florentino vt tales indifferenter agniti, & tractati fuerunt. & n. 116.*

103 *Conſtitutio Conſtantienſis, Ad euitanda, in quibus conſuluerit timoratis conſcientijs, & ſcandalis obuiauerit. vſque ad n. 113.*

104 *Excommunicati in quibus actibus de iure communi ſint vitandi.*

105 *Notoriè excommunicati vitari debent etiam ante declaratoriam ſuper facto.*

106 *Communicatio cum excommunicatis maiori excommunicatione extra crimen an ſit mortalis.*

107 *Excommunicato eccleſiam ad orandum ingredienti, ceſſandum eſt à diuinis etiam miſſa inchoata, ſi nondum cœptus ſit canon.*

108 *Communicatio cum excommunicatis in adminiſtratione, vel receptione ſacramentorum, eſt culpa lethalis.*

109 *Conſtitutio ad euitanda extendi non debet ad rehabilitationem ad beneficia ad vlteriorem correctionem iuris communis.*

110 *Prouiſi in ſchiſmate ab Antipapis fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia in Concilio Conſtantienſi non obſtante vitio hæreſis, vel ſchiſmatis.*

111 *Sacerdos notoriè excommunicatus de iure communi non poteſt validè quemquam abſoluere in articulo mortis, ſecus ex Concilio Conſtantienſi.*

112 *Excommunicatus prouiſus a Papa de parochiali cũ clauſula abſolutionis à cenſuris, poteſt non excommunicatis adminiſtrare ſacramenta ex Concilio Conſtantienſi, ſecus de iure communi.*

113 *Lex quantumcumque generalis, ſemper reſtringitur ad perſonas habiles.*

114 *Lex non imprimit effectum ſuum, niſi in illas perſonas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur.*

115 *Quod non eſt Sanctorum Patrum decreto ſancitum ſuperſtitioſis non eſt adinuentionibus præſumendum.*

116 *Papa ſi quem ſub titulo dignitatis etiam ex certa ſcientia nominet, ſeu tractet, per hoc in dignitate illa ipſum probare non intelligitur.*

117 *Nominatio Papæ in litteris Apoſtolicis non tribuit ius intruſo, aut aliàs titulum non habenti.*

118 *Intellectus Clem. Si Summus de ſent. excommunicationis.*

119 *Papa ſi quem admittat aſſignando ei certam ſedẽ, aut recipiat tamquam Abbatem ad ſuum officium exercendum, non cenſetur eum approbare in ea dignitate.*

120 *Beneficium non cenſetur collatum, aut confirmatum niſi illud per verba diſpoſitiua conferatur.*

121 *Inſtitutio canonica tamquam ſolemnitas extrinſeca non præſumitur, ſed probari debet.*

122 *Verba enunciatiua non propter ſe ſed propter aliud prolata non probant, neque diſponunt.*

123 *Nominatio Papæ non inducit probationem dignitatis, vel tituli.*

124 *Imperator Græcus, & Patriarcha Conſtantinopolitanus cur vt tales habiti, & tractati fuerint in Concilio Florentino.*

125 *Hæretici, & ſchiſmatici in Concilijs generalibus conſueuerunt admitti diſputationis gratia, & ad eorum errores confutandos.*

126 *Græci Epiſcopi, & ſacerdotes ſchiſmatici an cenſeãtur in ſuis regionibus Ordinarij, & Parochi titulo ſaltem putatiuo, & errore communi. vſque ad n. 139.*

127 *Beneficiorum collationes facta in ſchiſmate ab Antipapis quo tempore præſtabatur eis obedientia, ſuſtinentur ex communi reputatione.*
Contrarium n. 132.

128 *Hæretici dum tolerantur in aliqua dignitate, & ſunt occulti, poſſunt excommunicare, beneficia conferre, & litteras impetrare.*

129 *Intellectus l. Barbarius, ff. de off. Prætor. vſque ad n. 139.*

130 *Geſta ab excommunicato vt valeant requiritur titulus putatiuus a legitimo ſuperiore, nec ſufficit a ſuperiore putatiuo.*

131 *Fictio non generat fictionem.*

132 *Geſta ab intruſo non ſuſtinentur ex communi errore, etiamſi gerantur prætextu publici officij.*

133 *Beneficij reſeruati collatio facta à Prælato putatiuo etiam ratione publici officij non valet.*

134 *Geſta ab occultè excommunicato non ſuſtinentur quoad eos, qui ſciunt impedimentum.*

135 *Error communis ad validitatem eorum, quæ geruntur ab excommunicato, vel irregulari, debet eſſe facti, non iuris.*

136 *Geſta per Prælatum putatiuum valent quamdiu toleratur; ſecus ſi notorium ſit eum eſſe ſuſpenſum.*

137 *Beneficij impetratio non fit ab excommunicato ratione publici officij, ac propterea ex communi errore, & titulo putatiuo non ſuſtinetur, & n. ſeq.*

138 *Excommunicatus publicè, vel occultè non differunt in his, quæ non geruntur ratione publici officij.*

139 *Parochus non aſſiſtit matrimonio vt miniſter, ſed vt teſtis authorizabilis.*

140 *Clementis VIII Conſtitutio prohibens diuortia fieri quoad vinculum inter Græcos an habeat locum in matrimonijs Græcorum ſchiſmaticorum.*

141 *Græci ſchiſmatici latinos ritus abominantur.*

142 *Græci Epiſcopi non ſunt admittendi ad Ordines, vel alia Sacramenta conferenda, nec Sacerdotes in Parochialibus inſtituendi, niſi abiurato ſchiſmate.*

143 *Tridentini Concilij decretum de reform. matrim. publicari debet in ſingulis Parochijs vt matrimonium ſit validum, nec ſufficit publicatio facta in Synodo prouinciali.*

144 *Præſumitur tamen publicatum ſi fuerit obſeruatũ tamquam decretum Concilij.*

1 QVOD à PRAEDECESSORE.
Irritæ ſunt ordinationes, beneficiorum
collationes, & eccleſiaſticarum rerum
alienationes factæ à ſchiſmaticis; & à
dignitate, & ordine ſuſpenduntur, qui ſchiſma te-
nere iurant. Hoc dicit; Habet quatuor dicta. Se-
cundum ibi, *Adijcientes*. Tertium ibi, *Alienatio-
nes*. Quartum ibi, *Illos verò*.

Nota primò, iuribus carere ea, quæ geruntur à
ſchiſmaticis, etiamſi gerantur prætextu publici of-
ficij; nam l. Barbarius, ff. de off. Prætor, non ha-
bet locum in intruſis, ſicuti ſunt ſchiſmatici, quod
plenius examino infra in 2. reſp. ad quartam op-
poſitionem n. 129. & ſeqq.

2 Secundò nota irritas eſſe ordinationes à ſchiſ-
maticis factas, concordat tex in cap. Ordinatio-
nes, 9. q. 1. quod intellige quoad executionem,
non autem quoad impreſſionem characteris, ſe-
cundum gloſ. in ver. Irritas, Innoc. Hoſtien. Ioan.
3 Andr. & alios hic. Ratio eſt, quia character non
confertur per miniſtrum, ſed imprimitur in anima
immediatè à Chriſto. Infectio ergo miniſtri non
vitiat, §. Verùm, 32. diſt. & dixi latè in cap. 1. ſup.
de Baptiſ. in q. An baptizati ab hæreticis Calui-
niſtis ſint iterum baptizandi; & patebit infra n. 31.
4 & ſeq. Hoc tamen habet locum ſi forma Eccleſiæ
fuerit obſeruata; alioquin irrita eſt ordinatio etiã
quoad characterem, c. Extra Catholicam, & cap.
Detrahe, 1. q. 1. d. c. 1. & cap. penult. de Baptiſ. ſe-
cundum Goffred. Io. Andr. hic nu. 7. Butr. num. 3.
Card. num. 4. in 3. quæſt. & Abbat. num. 4 & in-
nuit gloſ. 2. dum dicit ſchiſmaticos conferre ſacra-
menta, dummodo in forma Eccleſiæ conferant.

5 Tertiò nota ex illis verbis, *& ab ordinatis ab eis*
Socio. irritas eſſe ordinationes non ſolũ factas à
ſchiſmaticis, ſed etiam factas ab illis, qui à dictis
ſchiſmaticis ordines ſuſceperunt. Quod expreſsè
notat hic Innoc num. 1. in fin. dicens. Idem de
ordinatis ab hæreſiarchis, vel ſchiſmaticis in infi-
nitum; nam cùm non habeant executionem, alijs
dare non poſſunt, confert tex. in cap. Vulnerato,
& in cap. Fertur, 1. qu. 1. ibi: Ex infecta radice
fructus non producitur, in l. In cauſæ, la prima,
§. 1. & §. fin. & in l. ſeq. ff. de minor. vbi ſi res per
plures manus ambulauerit, idem iuris erit.

6 Quartò nota in verſ. *Si quis autem*: ſchiſmati-
cis non videri ipſo iure excommunicatos, ſed ex-
communicandos; nam ſi excommunicatio fertur
in tribus caſibus hic expreſſis, ergo extra ipſos
ſchiſmatici regulariter non ſunt excommunicati,
per argumentum à ſpeciali ſecundum Abbat. hic
n. 3. & Soccin. num 6.

Præterea in fin. text. fertur ſententia ſuſpenſio-
nis contra iurantes tenere ſchiſma; ergo ſic iuran-
tes, quibus hæc pœna ſpecialis imponitur, non
ſunt excommunicati, & conſequenter longè mi-
nus debent eſſe excommunicati illi, qui non iu-
rant tenere ſchiſma, ſed ſolùm adhærent intruſo,
vt per Socin. vbi ſupra. Idem probat tex. in c. In
nomine Domini, 23. diſt. ponderando verbum,
damnetur, ibi poſit. in fin.

7 Verùm tu dic multiplicem eſſe ſchiſmaticorum
acceptionem, vt per Innoc. hic, in princ. Hoſtien.
num. 1. Butr. num. 4. & ſupra in rubr. per Io. And.
num. 3. Abb. num. 1. & Socin. nu. 4. Quidam enim
dicuntur ſchiſmatici largiſſimè, vt omnes crimi-
noſi, & exiſtentes in peccato mortali, c. Sacerdo-
tes, 1. q. 1. cap. Reſecandæ, 24. q. 3. Sunt enim ex-
tra charitatem, cap. Audi denique, 11. q. 3. c. Di-
xit, 24. qu. 3. cum peccatum ſeparet hominem à
Deo ſecundum illud Iſaiæ, cap. 49. *Peccata noſtra
diuiſerunt inter nos, & Deum noſtrum*. Et hos
manifeſtum eſt non eſſe generaliter excommuni-
catos, quia cenſura aliquibus tantùm criminibus
annexa eſt, quos latiſſimè recẽſet Nauarr. in Man.
cap. 27. num. 75. vſque ad num. 150. & Summiſtæ
in ver. Excommunicatio. Et quamuis criminoſi
omnes ſint ſuſpenſi quoad ſe, non tamen quoad
alios, vt in cap. fin. de cohabit. cleric. & mulier.
8 Quidam dicuntur ſchiſmatici largè, vt omnes ex-
communicati à iure, vel ab homine, cap Apoſtoli-
cæ, 24. quæſt. 3. quia ſunt extra eccleſiam, & com-
munionem fidelium, cap. Cum excommunicato,
3. qu. 2. Et de his ineptum eſt quærere an ſint ex-
communicati. Alij dicuntur ſchiſmatici ſtrictè,
qui ſcilicet proprium Epiſcopum eijciunt de ſede
Epiſcopali, & Epiſcopatum occupant, & ſuos con-
ſtituunt Sacerdotes, cap. Scire, 7. qu. 1. cap. Inter
hæreſim, 24. q. 3. Et ſub hac ſpecie conſtitui poſ-
ſunt etiam illi, qui coniurationes faciunt contra
proprium Epiſcopum, de quibus in cap. Coniura-
tionem cum quatuor ſeqq. 11. q. 1. Et hi ſecundũ
quoſdam ſunt excommunicati, ſed tamen Docto-
res communiter tenent oppoſitũ, vt teſtatur Abb.
ſupra in rubr. num. 1. verſ. Strictè verò dicuntur:
eo quod cum recognoſcant Eccleſiam Romanam,
licèt proprium Epiſcopum eiecerint, aut in eum
conſpirauerint, non tamen dicuntur ab vnitate
diuiſi, vt per Innoc. Hoſtien. Io. Andr. & Abb. ſu-
9 pra in rubr. Alij demum dicuntur ſchiſmatici ar-
ctiſſimè, prout hic ſumuntur, qui ſcilicet diuidunt
ſe ab vnitate Eccleſiæ, & conantur ſibi Epiſcopos,
Presbyteros, & Conſtitutiones facere, cap. Noua-
tianus, cap. Factus eſt, & cap. Denique, 7. quæſt. 1.
10 Schiſma enim Græcè ſciſſuram ſignificat, c. Schiſ-
ma, & ibi Archid. in princip. 24. q. 1. Nam cum
vnica ſit fides, & vnica ſancta Eccleſia; ergo qui ab
hac vnitate diuiſus eſt, ſchiſmaticus eſt; In vnita-
te enim ſciſſura eſſe non poteſt, d. cap. Schiſma,
cap. Sicut Domini veſtimentum, 16. q. 7. cap. Lo-
11 quitur Dominus, 24. q. 1. Vnde ſchiſma diffinitur
eſſe illicitus ab vnitate fidei, vel vniuerſitate eccle-
ſiæ, ſecundum Hoſtien. Goffred. & Raymun. in
ſumm. de ſchiſma, & Socin. ſupra in rubr. num. 1.
12 Quæquidem vnitas in duobus conſiſtit, videlicet
in commiſtione, ſeu communione membrorum
Eccleſiæ ad inuicem, & in ordine omnium mem-
brorum ad vnũ caput. Hoc autem caput eſt Chri-
ſtus, cuius vices gerit Romanus Pontifex, Clem. 1.
de iureiur. Vnde qui ſubeſſe renuunt ſummo Pon-
tifici, & qui membris Eccleſiæ communicare re-
cuſant ſciſſuram facientes, valdè propriè dicuntur
13 ſchiſmatici. Dupliciter autem poteſt contingere
vt aliqui ab hac vnitate recedant. Primò cum Ec-
cleſiam Romanam non agnoſcunt, ſed aliam ſibi
Eccleſiam, & caput conſtituunt, vt faciunt Græci
ſchiſmatici: & hi abſque dubio ſunt ipſo iure ex-
communicati, cap. Nulli, 19. diſt. & determinat
hic Innoc. num. 2. in ver. Irritas, Hoſtien. num. 2.
verſ. Illi autem ſchiſmatici, Io. Andr. num. 2. in ver.
Subiacere, Butr. nu. 4. verſ. Numquid autem qui-
14 libet ſchiſmaticus ſit excommunicatus. Qui enim
extollunt ſe contra Romanam Eccleſiam, & ab
ipſa ſe ſeparant, hæretici dicuntur, & hi, qui prin-
cipales ſunt, hæreſiarchæ, vt hic, ac proinde excõ-
municati ſunt, ex cap. Excommunicamus, §. Cre-
den-

dentes, ſupra de hæret. ſecundum Hoſtien. d. nu. 1.
15 Qui ampliùs dicit eadem ſententiam excommu-
nicationis ferri, ſeu potiùs innouari à quolibet
Epiſcopo in ſua conſecratione, quem conſecrator
interrogat dicens, *Anathematizas omnem hæreſim*;
ſubaudi, *non ſolum errantem in fide, ſed etiam ex-
tollentem ſe aduerſus hanc, ſcilicet Romanam ſan-
ctam Catholicam Eccleſiam*; & is, qui conſecratur,
reſpondet, *Anathematizo*, vt in libro Pontificali.
16 Quod multò clariùs vendicat ſibi locum in Græ-
cis ſchiſmaticis noſtri temporis, qui non ſolùm no-
lunt agnoſcere ſummum Pontificem pro Chriſti
Vicario, & Capite Vniuerſalis Eccleſiæ; ſed etiam
ita credunt ſentientes Eccleſiam Orientalem, &
Conſtantinopolitanam non eſſe ſub Eccleſia Ro-
mana, & Patriarcam Conſtantinopolitanum non
eſſe inferiorem Romano Pontifice, vt patet ex actis
Florentini Concilij ſub Eugenio IV. Hi enim ſunt
formaliter hæretici, vt per Abb. ſupra in rubr. n. 1.
17 Quoniam habent errorem in fide cum pertinacia
contra articulum, *& vnam ſanctam Eccleſiam*,
cap. Inter hæreſim, cap. Qui in Eccleſia, & cap. Qui
aliorum, 24. q. 3. Archid. in cap. Hæreſis, num. 1.
eadem cau. & quæſt. Syluest. in verb. Hæreſis, 1.
18 n. 1. Deinde poteſt contingere vt ſciſſuram quis
faciat, & recedat ab vnitate abſque errore in fide,
veluti cùm duo contendunt de Pontificatu, vt hic,
& in cap. Si duo, 89. diſt. Nam quilibet credit vni-
tatem Eccleſiæ, & illam eſſe apud ſe, nec impu-
gnat Eccleſiam Romanam, & hi ſunt ſchiſmatici
19 ſine hæreſi, vt notatur in §. 1. 24 quæſt. 1. Sentiunt
enim de fide, & vnitate idem, quod cæteri, ſed ta-
men diſſidio Congregationis delectãtur, vt inquit
Socin. ſupra in rubr. nu. 5. aliás qui duos ſummos
Pontifices crederet veros, ſchiſmaticus, & hæreti-
cus eſſet: ſchiſmaticus, quia diuideret Eccleſiam;
20 hæreticus quia contra fidem. Atque ita quis po-
teſt eſſe hæreticus, & ſchiſmaticus; Imo omnis
hęreticus eſt ſchiſmaticus, ſed non è conuerſo, vt
declarat Gofred. in ſumma de ſchiſmat. & Socin.
vbi ſupra. Et de his ſchiſmaticis ſine hæreſi variæ
ſunt opiniones an ſint excommunicati. Doctores
tamen magis inclinant in ſententiam affirmatiuã,
vt teſtatur Abb. ſupra, in rubr. num. 1. & probatur
in d. cap. Nulli, 19. diſt. ponderando verbum, *iam
damnatus*; quod eſt latæ ſententię, vt ibi per Hu-
gonem, & Archid. & hic per Hoſtien. & Io. Andr.
21 & Syluest. in ver. Schiſmaticus, num. 5. Præterea
etſi in ſui principio ſchiſma nõ habeat peruerſum
fidei dogma ſicut hęreſis; tamen in fine nullum
ſchiſma eſt ſine hęreſi, vt docet Hieronym. ad Ti-
tum, c. 3. dicens: [Inter hęreſim, & ſchiſma hoc
intereſſe arbitrantur, quòd hæreſis peruerſũ dog-
ma habeat; ſchiſma propter Epiſcopalem diſſen-
ſionem ab Eccleſia pariter ſeparat. Quodquidem
in principio aliqua ex parte intelligi poteſt. Cæ-
terum nullum ſchiſma non aliquam ſibi confingit
hęreſim, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur:]
22 refertur in cap. Inter hęreſim, 24. quæſt. 3. Et pro-
pterea Guido, & Octauianus, meritò hic ab Ale-
xandro III. appellantur hęreſiarchę; & conſequẽ-
ter excommunicati ſunt ex d. §. Credentes. Neq;
obſtat ponderatio Abbatis, & Socini, quod in
textu noſtro excommunicentur ſchiſmatici in tri-
bus caſibus tantum. Quia hoc non eſt verum in
in verſ. Si quis autem, non excõmunicantur ſchiſ-
matici, ſed illi tantùm, qui ſchiſmaticorum ordi-
nationibus innituntur, aut ab his beneficia, vel tem

Eccleſiæ acquirunt, vt per Syluest. loco cit. Vnde
in his tantùm concludit argumentum à ſpeciali,
quia communicantes cum excommunicatis regu-
lariter non ſunt excommunicati ſaltem maiori
excommunicatione niſi in caſibus, qui notantur
per Io. Andr. & DD. in cap. Sacris, ſupra de his
quæ vi, metuſue can. & in cap. Statuimus, infra de
ſent. excom. Sed contra communem opinionem
pręter vltimam conſiderationem Socini, duo vi-
dentur magnoperè vrgere. Primum eſt, quod ſi
ſchiſmatici in terminis huius Decretalis eſſent
ipſo iure excommunicati, vtique participantes
cum eis in crimini criminoſo in eadem ſententia
excommunicationis inciderẽt, vt eſt caſus in cap.
Nuper, & ibi dixi de ſent. excommun. & tamen
contrarium hic deciditur in verſ. Illos verò, quia
iurantes tenere ſchiſma, & ſic communicantes in
crimine ſchiſmatis, à dignitate, & ordine ſuſpen-
duntur, quæ ſpecialis pœna fruſtra illis infligeretur
ſi eſſent ipſo iure excommunicati. Secundum eſt,
quia iurantes tenere ſchiſma ſunt formaliter ſchiſ-
matici; & tamen non ſunt excommunicati, vt ſu-
23 pra proximè dictum eſt. Verum quicquid ſit in
terminis huius textus certè hodie res eſt extra
difficultatem, quia, vt aduertunt Abb. ſuprà, in
rubr. & Socin. hic num. 6. in fin. & Syluest. in ver.
Schiſmaticus, num. 5. poſtea emanauit, cap. Licet,
de vitanda, ſupra de elect. vbi diſponitur, vt tam
ipſe qui ſe gerit pro Papa, quàm illi adhærentes
excommunicationi ſubiaceant; per quæ verba in-
ducta eſt excommunicatio ipſo iure, vt ibi notant
DD. Idemq; apertiùs ſtatuitur nouiſſimè in Con-
ſtitutione Gregorij XV. de Romani Põtificis ele-
ctione, quæ incipit Aeterni Patris filius. Qua-
propter aut agimus de ſchiſmaticis, qui recedunt
ab vnitate Eccleſiæ Romanæ, vt Græci, & illi ſunt
ipſo iure excommunicati per d. cap. Nulli, 19. diſt.
& per cap. Excommunicamus, 1. & 2. §. Creden-
tes, de hæret. vt dictum eſt ſupra nu. 13. Aut agi-
mus de Antipapis, & eorum adhærentibus, de
quibus hic; & hi excommunicati ſunt per d. cap.
Licèt, & Conſtitutionem Gregorij XV. & ſic ho-
die quicquid ſcripſerint nõnulli ex modernis, ſchiſ-
matici omnes ſtrictiſſimè ſumpti ſunt vinculo ex-
24 communicationis innodati. Addo quòd in Ex-
trauaganti Etſi Dominici. Pauli II. & Sixti IV. de
pœnit. & remiſſ. ad quas Doctores non aduertunt
inter caſus Sedi Apoſtolicę reſeruatos ponitur non
ſolùm crimen hęreſis, & conſpirationis in perſo-
nam, aut ſtatum Romani Pontificis, ſed etiam
cuiuſuis offenſæ, inobediẽtię, aut rebellionis eiuſ-
dem Pontificis, vel Sedis Apoſtolicæ. Quibus ver-
bis ſatis clarè comprehenduntur ſchiſmatici, qui ſe
ſubtrahunt ab obedientia ſummi Pontificis: nam
ſecundum Hoſtien. in ſumm. de ſchiſmat. in princ.
Schiſma eſt illicita diuiſio per inobedientiam ab
vnitate Eccleſiæ facta. Et quamuis Socin. ſupra
in rubr. huic definitioni poſt verbum *inobedien-
tiam* addat, ſcilicet, *cum rebellione*; hoc tamen
poteſt procedere tantummodo quoad effectum,
vt ſic inobedientes dicantur propriè ſchiſmatici;
quia etſi omne peccatum ſit inobedientia cęleſtiũ
mandatorũ, ſecundum Ambroſium, & per conſe-
quens omnis inobediens diſcedat ab Eccleſia;
tamen niſi ſit inobediens cum rebellione; ſtrictè,
& propriè non dicitur ſchiſmaticus, vt ibi per eũ,
num. 8. Sed quoad effectum reſeruationis cenſurę
ſufficit ſola inobedientia etiam ſine rebellione;
cum

tum quia prædictæ Extrauagantes vtuntur dictione illa vniuerſali, *cuiuſuis offenſæ inobedientia*, &c. tum quia poſterior Sixti IV. loquitur diſiunctiuè, videlicet inobedientiæ, aut rebellionis. Aliud enim eſt inobedientia, aliud rebellio, cap. Inter quatuor, & ibi Butr. n. 4. ſupra, de maior. & obed. Et nihilominus etiamſi requireretur concurſus vtriuſque qualitatis etiam ad effectum reſeruationis cenſuræ, tamen non eſt dubitandum, quin ſchiſmaticorum inobedientia ſit cum rebellione; ſiquidem rebellis propriè dicitur qui facto reſiſtit ſuperiori, vel iuriſdictioni, cap. Sanè il ſecondo, & ibi Butr. n. 4. ſupra, de off. deleg. Bald. in l. Si certarum, §. Sed ſi miles, num. 3. ff. de teſtam. milit. & conſequenter apertè conſtat ſchiſmaticos omnes ſtrictiſſimè ſumptos etiam ſine hæreſi tamquam inobedientes, ac rebelles Romano Antiſtiti incidere in cenſuram Sedi Apoſtolicæ reſeruatam in præallegatis Extrauagantib. Poſtremò ceſſat omne dubium, quia in Bulla Cœnæ Domini quotannis anathematizantur non tantùm hæretici, ſed etiam ſchiſmatici, vt in Bulla Gregorij XIII. Conſueuerunt, ibi: *Necnon ſchiſmaticos, & eos, qui ſe à noſtra, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.*

25 Vltimò nota irritas eſſe collationes dignitatũ, & beneficiorum à ſchiſmaticis factas; de quo dic plenius, vt in ſequenti quæſtione.

26 In Ruſſia, ac præcipuè in Leopulienſi Prouincia Catholici permixti degunt cũ ſchiſmaticis, quorum triplo maior eſt numerus; ac pleriſque in locis vix vnus ſacerdos Catholicus reperitur; vnde paſſim Popones, ideſt ſacerdotes ſchiſmatici in poſſeſſione parochialis eccleſiæ inſtituti, quos Rutheni ſuos parochos æſtimant, ſacramenta adminiſtrant Græco ritu, & Catholicos cum ſchiſmaticis, & è contra in matrimonium coniungunt, Quærit Archiepiſcopus Leopolienſis.

An Popones ſint ſuæ curæ ſubiectorum Ruthenorum, & Ruthenarum proprij parochi; & an includantur in Canone Matrimonij Concilij Tridentini, itaut dum Catholicus contrahit cum Ruthena, vel è conuerſo in manibus Poponis matrimonium hoc ſit validum, necne.

27 Suppoſita publicatione decreti cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim. in parochijs Ruthenorum, ſolutio quæſtionis ex ſententia Theologorum, quos conſuluit Archiepiſcopus, pendet ex duplici inſpectione. Prima eſt, an Vuladicæ Ruthenorum ſint veri Epiſcopi. Secunda ſi ſint, an habeant ius inſtituendi parochos.

Quoad primam inſpectionem admittunt omnes tam Theologi, quàm Canoniſtæ Vuladicos eſſe veros Epiſcopos Ruthenorum, cum dubitandum non ſit, quin ſchiſmaticis in forma Eccleſiæ, qua vtuntur Rutheni, & cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, verus Epiſcopalis, & Sacerdotalis ordo conferatur, vt patet ex authoritate Auguſtini lib. 2. contra Epiſt. Parmeniani cap. 13. vbi improbat quorundam opinionem, qui putabant Epiſcopos ſchiſmaticos neque habere Ordinis Sacramentum, neque alijs cõferre poſſe, quod refertur in c. Quod quidam, 1. q. 1. & in c. Oſtenditur, de conſecr. diſt. 4. Sacramentum enim poteſt tradere ſeparatus, ſicut poteſt habere ſeparatus,

28 vt idem Auguſtinus docet lib. 6. de Bapt. contra Donatiſtas ca. 5. circa princip. & ad Bonif. epiſt. 50.

29 Et hanc eſſe catholicam veritatem dicit gloſ. cõmuniter approbata in ſumma, 9. q. 1. vbi Turrecr. n. 1. [Sit, inquit, iſta concluſio tamquam veriſſima ab omnibus ſuſcipienda, quòd ordinatio facta in forma Eccleſiæ ab Epiſcopo, ſiue ſit catholicus, ſiue hæreticus, ſiue ſchiſmaticus, ſiue anathemate innodatus, ſiue vltimam manus impoſitionem, ideſt Epiſcopalem ordinationem receperit in Eccleſia, ſiue extra, eſt habenda rata quantum ad veritatem ordinis; ita quod omnes ordinati ab eo ordines recipiunt, & ſi alios ordinant ordinati erunt, & ſic in infinitum.] Et quamuis in hoc articulo olim variatum fuerit ſententijs, tamen hæc eſt vera opinio, quam hodie ſequuntur omnes, teſte eodem Turrecrem. qui eam pluribus confirmat, & ab obiectis tuetur in cap. Qui perfectionẽ, & in cap. Sacramenta, 1. q. 1. ſequitur Sylueſt. in ver. Degradatio, n. 9. & Canoniſtæ hic, vt dictum eſt ſupra n. 2. in 2. notab.

30 Nec refragatur authoritas Cypriani in cap. Nouatianus, 7 q. 1. dicentis: [Qui nec vnitatem ſpiritus, nec conuentionis pacem obſeruat, & ſe ab Eccleſiæ vinculo, & ſacerdotum Collegio ſeparat, nec Epiſcopi poteſtatem habere poteſt, nec hono-
31 rem.] Quoniam vt reſpondit S. Thom. in 2. 2. q. 39 art. 3. [Duplex eſt ſpiritualis poteſtas: vna quidem ſacramentalis, alia iuriſdictionalis. Sacramentalis poteſtas eſt quæ per aliquam conſecrationem
32 confertur; omnes autem conſecrationes Eccleſiæ ſunt immobiles manente re, quæ conſecratur, ſicut etiam patet in rebus inanimatis: nam altare ſemel conſecratum, non conſecratur iterum, niſi fuerit diſſipatum.] Ad hoc cap. 1. & cap. 3. & vtrobique not. de conſecr. Eccl. vel alt. cap. Si motum, & cap. Eccleſiis, de conſecr. diſt. 1. Et ideo talis poteſtas ſecundum ſuam eſſentiam remanet in homine, quia per conſecrationem eam eſt adeptus, quamdiu viuit ſiue in ſchiſma, ſiue in hæreſim labatur; quod patet ex hoc, quòd rediens ad Eccleſiam non iterum conſecratur, cap. Ordinationes, 9. q. 1. Sed quia poteſtas inferior non debet exire in actum niſi ſecũdum quod mouetur à poteſtate ſuperiori, vt etiam in rebus naturalibus patet; inde eſt quod tales vſum poteſtatis amittunt; ita ſcilicet, vt non liceat eis ſua poteſtate vti: ſi tamen vſi fuerint, eorum poteſtas effectum habet in ſacramentalibus; quia in his homo non operatur, niſi ſicut inſtrumentum Dei; vnde effectus ſacramentales non excluduntur propter culpam quamcumque conferentis ſacramentum, cap. Si iuſtus, cap. Ex catholica, cap. Sic autem, cum
33 multis ſeqq. 1. q. 1. Poteſtas autem iuriſdictionalis eſt quæ ex ſimplici iniunctione hominis confertur vt talis poteſtas non immobiliter adhæret; vnde in ſchiſmaticis, & hæreticis non manet; ideoque nec poſſunt abſoluere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid huiuſmodi; quod ſi fecerint, nihil eſt actum, cap. Omnibus, cap. Ait Cæleſtinus, & cap. Apertè, 24. q. 1. Cum ergo dicitur tales non habere Epiſcopi poteſtatem, intelligendum eſt vel de poteſtate ſecunda, vel ſi referatur ad primam poteſtatem, non eſt referendum ad ipſam eſſentiam poteſtatis, ſed ad legitimum vſum eius; ita D. Thom. & Syluest. in ver. Schiſmaticus, n. 3.

34 Et eodem modo reſpondetur ad c. Didicimus, & cap. Pudenda, ead. cau. & quæſt. vbi Pelagius Papa: [Pudenda, vt ita dicam, rapina in diuiſione eſt non conſecratus, ſed execratus Epiſcopus; ſi

enim

Digitized by Google

enim ipſum nomen conſecrationis rationabili, ac
viuaci intellectu diſcutimus, is, qui enim vniuer-
ſali detrectat conſecrari Eccleſia, conſecratus di-
ci, vel eſſe nulla ratione poterit: conſecrare enim
eſt ſimul ſacrare, ſed ab Eccleſiæ viſceribus diui-
ſus, & Apoſtolicis Sedibus ſeparatus execrat ipſe
potius, & non conſecrat: iure ergo non conſecra-
tus poterit dici quem ſimul ſacrare in vnitate cō-
iunctis membris non agnoſcit Eccleſia.] Hæc ibi.
35 Hæ namque, & conſimiles auctoritates intelligi
debent vel quoad ea. quæ concernunt iuriſdictio-
nem, vt dictum eſt, vel quoad executionem tan-
tùm, quam de iure communi non recipiunt ordi-
nati ab Epiſcopis ſchiſmaticis, vel præciſis ab Ec-
cleſia, ſeu excommunicatis, d.cap. Qui perfectio-
nem, & ibi Turrecr. n.3. & 4. & cap.ſeq 1.q.1.cap.1.
de ordin. ab Epiſc. etiam ſi ignoranter ſiç fuerint
ordinati, vt in cap.vlt.eod.tit. & poſt Innoc. notat
Io.Andr.in d.cap.1.ſuper vltima gloſ. & hic ſuper
ſecunda glo. ad finem magnæ ſupplettionis, Prępoſ.
in ſumm 9.qu.1. nu. 1. non autem debent intelligi
quoad poteſtatem officij, & veritatem, ſeu eſſen-
tiam conſecrationis, vt paulo infra declarat Gra-
tian. poſt cap. Miramur, in §. His auctoritatibus, 24
qu. 1. & vide quod ſcripſi de vtraque poteſtate ſa-
cramentali, & iuriſdictionali in c. 1. ſupra, de ſup-
plen. neglig. Prælat. hæc de prima inſpectione.
36 Quoad ſecundam inſpectionem, videlicet an
Vladicæ Ruthenorum habeant ius inſtituēdi pa-
rochos, longè maior eſt difficultas: & quidem pro
parte affirmatiua videtur valde vrgere, quod ante
Concilium Conſtantienſe excommunicati omnes
dicebantur, non tolerati, & vitandi erant etiam
ante vllam denunciationem: caſus eſt in cap. Cum
non ab homine, de ſent. excomm. in cap. Excom-
municatos, 11. qu. 3. & poſt Hug. & Raym. notat
Archid. in cap. Si tantum, n. 1. 6. q. 2. gloſ. in cap. Sa-
nè quod, in ver. Nominatiuè, 24. qu. 2. per tex. in
cap. Cum deſideres, de ſent. excomm. Felin. in c.
Rodulphus, n. 39. de reſcript. vbi redarguit Petr. de
Anchar. quod per inaduertentiam ſcripſerit con-
tra prædicta iura in conſ. 185. Tribus de cauſis,
37 col. 2. Ideoque hæretici, & ſchiſmatici tamquam
excommunicati ex cap. Excommunicamus, 1. & 2.
de hæret. & ex Bulla Cœnæ Domini indiſtinctè di-
cebantur nullam ordinum executionem, vel iuriſ-
dictionem habere, vt hic, & in cap. ſeq. Abb. in
cap. Ad probandum, n. 2. de re iudic. S. Thom. in 3.
p.q. 50. aliàs 19. art. 6. Syluest. in ver. Schiſmaticus,
nu. 3. Ac propterea non poterant veros parochos
inſtituere; imo eorum collationes erant ipſo iure
nullæ ex decreto Concilij Lateranenſis hic relato,
& Conſtitutione Alexandri IV. in cap. 2. §. Hæreti-
ci, de hæret. lib. 6. Inſtitutio enim authorizabilis,
38 ſeu datio curæ animarum eſt de lege iuriſdictio-
nis, cap. Conquærente, & cap. Dilectus, iuncta
gloſ. in ver. de lege iuriſdictionis, de offic. ordin.
Epiſcopi autem ſchiſmatici prorſus carebant po-
teſtate iuriſdictionali, d. §. His authoritatibus, 24.
q. 1. & ex ſententia D. Thomæ oſtenſum eſt ſupra
in 1. inſpectione, à n. 30.
39 Verum poſtea in Conſtantienſi Concilio ſub
Martino V. edita fuit Conſtitutio incipien. Ad eui-
tanda, quam ad litteram refert S. Antoninus in 3.
p. tit. 25. cap. 2. Felin. in d. cap. Rodulphus, num. 39.
verſ. Inſuper ad euitanda, de reſcript. Syluest. in
ver. Excommunicatio, 5. n. 7. verſ. Sciendum eſt, 4.
& Sot. in 4. diſt. 22. q. 1. art. 4. qua ſtatutum eſt vt ij
tantùm excommunicati cenſeantur non tolerati,
& vitari debeant, qui nominatim, & expreſsè fue-
rint denunciati, vel notorij Clericorum percuſſo-
res.
Et quamuis vt idem S. Antonin. teſtatur in 3 p.
tit. 26. cap. vlt. citatus à Felin. vbi ſupra quidam
aſſererent eandem Conſtitutionem fuiſſe propoſi-
tam, ſed non acceptatam præcipuè ab Italica na-
tione; ipſe tamen audiuit à duobus venerabilibus
viris, quos nominat, & qui Concilio interfuerunt,
eam fuiſſe acceptatam ab omnibus vt perpetuam:
& in tract. de cenſur. cap. 83. diſputat, an Summus
Pontifex potuerit ſic ſtatuere, & concludit affirma-
tiuè, adijciens quod cum quidam dixiſſet Marti-
no V. ſe audiuiſſe illam Conſtitutionem fuiſſe pro
quinquennio; Martinus reſpondit, Ego volo vt
ſemper duret; & alia ſubnectit circa robur eiuſdē
40 Conſtitutionis. Quamobrem iam more Eccleſię
receptiſſimum eſt, vt non vitemus niſi duas illas
excommunicatorum ſpecies, quas prædictū Con-
cilium vitari iuſſit, vt ait loco cit. Sot. poſt Caiet. &
& licèt Couarr. in cap. Alma mater, par. 1. §. 2. n. 7.
dicat in exemplaribus, quæ extant, ſe nunquam
reperijſſe hoc decretum inter Canones Conſtan-
tienſis Concilij, ac propterea dubitare an potius
fuerit conditum à Martino V. vt etiam ſupponit
Nauarr. in man. cap. 27. n. 35. vtcumque tamen ſit
decretum illud recipiendum eſt vt canonicum, vt
omnes admittunt locis citatis. Neque obſtat,
quòd Abbas in Clem. 2. de ſent. excomm. n. 6. re-
ferat in alio Canone Concilij Baſileenſis, ſeſſ. 20.
§. Ad euitanda ſcandala, ſancitum fuiſſe, vt non
teneatur quis alium euitare in diuinis, vel extra
prætextu excommunicationis, aut ſuſpenſionis,
aut interdictum obſeruari, niſi ſit facta per iudi-
cem declaratio, aut conſtiterit quem in excom-
municationem ita notoriè incidiſſe, vt nulla poſ-
ſit tergiuerſatione celari: & quod Nicolaus de
Auſmo in ſupplemento Piſanellæ in ver. Clericus,
in fine relatus à Felin. in d. cap. Rodulphus, nu. 39.
de reſcript. referens eandem Conſtitutionem cō-
cordet cum relatione Abbatis, ſubdens ſe illam
extraxiſſe de libro Iuliani Cardinalis, qui vulga-
riter dicebatur S. Angeli, & præfuit eidem Con-
cilio, & ſibi oſtendit hanc Conſtitutionem in Ca-
mera ſua, & ſtudio ſuo Florentiæ anno 1440. die
21. Decembris: hic autem Canon Baſileenſis Cō-
cilij tamquam poſterior ſuſtulerit Conſtitutionem
Concilij Conſtantienſis, qua non erant vitandi
niſi expreſsè denunciati, aut notorij Clericorum
percuſſores, vt videtur ſentire Couarr. in d. c. Alma
mater, par. 1. §. 2. n. 7. & ante eum Felin. in d. c. Ro-
dulphus, nu. 39. de reſcript. vbi propterea cenſuit
notoriè excommunicatos ante denunciationem
indiſtinctè eſſe vitandos, Syluest. in ver. Excommu-
nicatio, 5. n. 9. & in effectu Nauarr. de pœnit. diſt. 6.
§. Laburet, n. 9. & in Manuali c. 27. n. 35. Id inquā
42 non obſtat, quia huius Canonis Concilij Baſileen-
ſis nulla ratio habenda eſt, nō quidem ex eo quod
conditus fuerit poſt diſſolutionem Concilij, vt
quidam incautè opinati ſunt: nam ſeſſio. in qua
habetur ille Canon, celebrata fuit anno 1435. vn-
decimo Kal. Februar. vt patet in notis ad eam ſeſ-
ſionem tom. 4. Conciliorum par. 2. pag. 408. col. 2.
Diſſolutio autem, ſeu translatio Concilij ad Ciui-
tatem Ferrarienſem facta fuit ab Eugenio poſt
menſes circiter triginta duos, vt conſtat ex Bulla
translationis, quæ incipit, Doctoris gentium,
edita

edita 14. Kalen. Octobris 1437. quæ habetur poſt acta Concilij Baſileenſis, eod. tom.4. part.1. pag. 215. Et quamuis Eugenius multò ante, ideſt 15. Kal. Ianuar. anno 1431. eius Pontificatus primo diſſoluiſſet Concilium, ſi quod Baſileę congregatũ videretur, aliudque Concilium in anno cum dimidio Bononiæ, & ſequens aliud Concilium in decennio Auenione indixiſſet, vt in Bulla Diſſolutionis, quæ incipit, *Quoniam alto, & incomprehenſibili Domino*: & habetur itidẽ poſt acta eiuſdẽ Conc. pag. 209. Tamen hæc diſſolutio ex cauſarum defectu poſtea caſſata fuit ab eodẽ Eugenio perinde ac ſi nũquã emanaſſet, vt in alia Bulla incipien, Dudum ſacrum generali Baſileenſe Concilium; quæ ponitur inter illius acta, ſeſſ.16.tom.4. par. 1. pag.41. Vnde manifeſtè apparet ſeſſionem vigeſimam fuiſſe habitam ante ſciſſurã Concilij. Quod etiã clarè colligitur ex Epiſtola Eugenij ad Concilij legatos ſcripta poſt duos mẽſes à celebratione illius ſeſſionis videlicet, 13. Kal. Martij 1435. vt
43 patet pag. 214. Atque ita prædictum Canonem fuiſſe editum in Concilio Baſileenſi ante ſciſſuram teſtatur S. Anton. in tract. de Cenſur. cap. 83. dicens ſe ita audiuiſſe à Cardinali Iuliano Concilij Legato. Idemq; affirmat Syluest. in ver. Excommunicato, 5. num. 7. verſ. Sciendum eſt quartò, & Couar. in cap. Alma mater, par.1. §.2. nu.7. Quod tamen immediatè ſubijcit idem S. Antonini Conſtitutionem Concilij Conſtantienſis fuiſſe approbatam in Concilio Baſileenſi, & ab Eugenio IV. non eſt vſquequaq; verum. Refertur enim Conſtitutio Baſileenſis ead. ſeſſ. 20. in §. Ad vitandum, eod tom.4. Concil. par 1. pag. 50. Et concordat cum Conſtitutione Conſtantienſi vſque ad verſ. *Saluo*. Sed poſtea vbi Conſtantienſis excipit tantùm notorios clericorum percuſſores; hęc Baſileenſis generaliter excipit, ac vitari iubet omnes notoriè excommunicatos, & in hoc conſentit cum illa, quæ poſtea edita fuit in Concilio Lateranenſi,
44 vt patebit infra, nu. 55. Vnde cum Concilium Baſileenſe hac in parte aduerſetur Conſtantienſi, & ille Canon editus fuerit ante ſciſſuram; non mirũ ſi Abbas Panormitanus, qui partes Baſileenſium acerrimè tuebatur, & Nicolaus de Auſmo ſupracitati putauerint notoriè excommunicatos etiã non denunciatos eſſe vitandos, idemque ſenſerit Felin. eorum authoritati innixus in eod. cap. Rodulphus, num. 39. verſ. Salua veritate, de reſcript. vbi hanc diſcrepantiam non conſiderans, confundit Conſtitutionẽ Conſtantienſis cum Baſileenſi. Et eodem modo lapſus eſt Nauarr. in Man. c. 27. num. 34. vbi dicit Extrauagantem Martini V. fuiſſe malè relatam à S. Antonino, & Felino. & benè à ſeipſo in cap.1. § Laboret, de pœnit. diſt.6. Nam reuera benè refertur ab illis, & malè ab ipſo, quia ipſe loco Conſtitutionis Conſtantienſis, ſeu Extrauagantis Martini V. ab Eugenio IV. approbatæ refert Conſtitutionem Concilij Baſileenſis editam multo poſt obitum Martini V. videlicet Pontificatus Eugenij anno quinto, & repetitam in Concilio Lateranenſi ſub Leone X.

45 Sed ex alio capite hic Canon Baſileenſis non eſt attendendus, nec aliquatenus derogat Conſtãtienſi, nempe quia acta Synodi Baſileenſis fuerunt reprobata, aliquibus tantũ exceptis, vt conſtat ex ſeſſ. 11. Concilij Lateranenſis Nouiſſimi, vbi Conciliabulum ſchiſmaticum, & nullius prorſus authoritatis appellatur, præſertim poſt translationem, quæ verba indicant etiam ante translationem illud non fuiſſe ex omni parte legitimum, vt dixi in cap. Significaſti, num. 25. & 26. ſupra de elect. Idipſum conſtat ex Bulla Nicolai V. incip. Vt pacis, edita Spoleti 14 Kalend. Iulij 1449. quę habetur inter acta Concilij Baſileenſis, to.4. Concil. par.1. pag. 96. Nam cum Felix V. Antipapa ceſſiſſet Pſeudopontificatu; actaq; omnia Baſileenſis Conciliabuli ſuo ipſius iudicio quaſi improbaſſet; Nicolaus pacis gratia approbauit eas tantùm Conſtitutiones, quæ de beneficijs Eccleſiaſticis fuerunt editæ, & improbauit reliqua omnia, quæ aliorum Conciliorum Decretis, & Conſtitutionibus non ſunt diffinita. Quibus verbis euidenter apparet prædictam Conſtitutionem Concilij Baſileenſis in ea parte, in qua præcipit vitari omnes notoriè excommunicatos etiam non denũciatos, fuiſſe penitus reprobatam, quia non ſolùm in ea parte non reperitur idem diffinitum in alijs Concilijs, prout requiritur ad hoc vt cadat ſub præſeruatione Nicolai; ſed potiùs reperitur diffinitum oppoſitum in Conſtitutione Conſtãtienſi, quæ non præcipit vitari non denunciatos, niſi ſint notorij clericorum percuſſores. Rationes autem cur acta Synodi Baſileenſis fuerint inualida ſuaè recenſentur à Card. Turrecr. qui in minoribus agens eidem Synodo interfuit, in ſumm. de Eccleſ. lib. 1.
46 cap. 100. Quamobrem quoad notoriè excommunicatos non denunciatos ſeruandum eſſe decretũ Conſtantienſis Concilij iuxta generalem Eccleſię vſum docuerint S. Anton. in 3. par. tit. 28 Adrian. in 4. in materia de Clauib. Caiet. in ſumma, in ver. Excommunicatio maior. & in 2. 2. q 11. ar. 1. Idemque Syluest. in conflatorio Epiſtolarum vbi vidit Turrecrematam, à priori ſententia diſceſſit; quod & Nauarr. fecit in vltima impreſſione Man. cap.3. num.8. & cap.27. nu.35. & ſimiliter Couarr. præalleg. in cap. Alma mater, par.1. §.2. nu.9. verſ.
47 Supereſt igitur. Fatetur magis receptam eſſe in Chriſtiano Orbe Martini V. & Conſtantienſis Conſtitutionem. Vnde refert Auila in tract. de Cenſ. diſput.2. dub 2. verſ. Secunda opinio, in Anglia, & Germania Catholicos tutò cum notoriè hæreticis communicare; nam non dicuntur nominatim denunciati ex eo quod in Bulla Cœnæ feratur cenſura in ſchiſmaticos generaliter nõ nominatis perſonis, vt animaduertit Sot. in 4. diſt. 22. quæſt. 1. art.4. verſ. In iſta quæſtione vſque ad verſ. Quod ſi arguas. Sed ad hoc vt dicantur non tolerati neceſſe eſt, vt notentur cenſura expreſſo nomine proprio, aut aliquot appoſitis ſignis, quæ certè, & abſque vllo dubio eum, qui excommunicatur, ſignificent, & demonſtrent, ſecundum Couarr. in d. c. Alma mater, §. 2. num. 8. & ante eum gloſ. in Clem. 1, in verb. Nominatim, de vita, & honeſt.
48 cleric. quæ communiter illic recipitur. Non obſtat quòd prædicta Conſtitutio Ad vitandum: ad eum modum, quo condita fuit in Concilio Baſileenſi, poſtea ad litteram repetita fuerit, & innouata in Concilio Moguntino cap. 104. anno 1549.
49 vt patet tom.4. Conciliorum, p.2. pag. 168. Quoniam hæc Synodus fuit prouincialis ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo, nec apparet confirmata per Sedem Apoſtolicam; Vnde nullatenus derogauit Conſtitutioni editæ in generali Cõcilio Conſtantienſe, text. eſt in cap. Quod ſuper his, & ibi dixi, de maior. & obed. & cenſuit S. Congregatio Concilij ſuperioribus annis in cauſa Concilij prouin-

cialis

cialis Gneſnenſis; & ad ſummum hæc Conſtitutio
ſeruanda eſſet ſolummodo in prouincia - Mogun-
tina, extra quam Synodus iuriſdictionem nō ha-
bet, cap. Decernimus, 3.q.9. cap. Cum ſit, de Iu-
dæis, cap. 1. & per tot. 13. diſt. gloſ. & DD. in cap.
50 Domino Sancto. 50. diſt. Sequitur hic, vt Epiſcopi
ſchiſmatici ex recepta omnium ſententia tanquā
excommunicati tolerati, id eſt non nominatim
denunciati actus iuriſdictionis validè exerceāt, ac
beneficia conferant, vt in ſpecie de collationibus
beneficiorum poſt Concilium Cōſtantienſe adno-
51 tauit Sot. loco cit. verſ. Primum enim. Ratio eſt,
quia fit ab Epiſcopo ratione publici muneris, &
valent actus, qui geruntur publici muneris autho-
ritate ab excommunicatis dum tolerātur, cap. Ad
probandum, vbi Felin. de re iudic. Abb. & alij in
cap. Veritatis, de dolo, & contum. Et in terminis
Conſtantienſis Concilij tradit Sarnen. in tractatu
expectatiuarum, num. 60. & Couarr. in d.c. Alma
mater, par. 1. §. 7. num. 9. Suarez tom. 5. de Cenſur.
diſp. 14. ſect. 2. num. 3. & Sayr. in eod. tract. lib. 2.
52 cap. 6. nu. 8. Itaque cum Vuladicæ, vt initio pro-
bauimus ſint veri Epiſcopi Ruthenorum, & tan-
quam tolerati, id eſt non denunciati nominatim,
poſſint actus iuriſdictionis exercere, & beneficia
eccleſiaſtica conferre: neceſſariò videtur ſequi, vt
quantum in ipſis eſt, Popones ab eis inſtituti in
poſſeſſione beneficij curati ſint veri Ruthenorum
Parochi, & conſequenter valida ſint matrimonia
coram eis, & duobus teſtibus contracta: Neque
enim aliud exigit Tridentinum Concilium in c. 1.
ſeſſ. 24. de reform. matrim.
53 Sed his non obſtantibus ſub cenſura Eccleſiæ
exiſtimo irrita omnino eſſe huiuſmodi coniugia:
& moueor præcipuè ex tribus fundamentis.
Primum fundamentum eſt, quia Conſtitutio Con-
ſtantienſis Concilij qua parte habilitat Catholi-
cos ad communicandum cum notoriè excommu-
nicatis, dummodo non ſint denunciati, aut noto-
rij clericorum percuſſores, fuit abrogata per con-
trariam Conſtitutionem Concilij Lateranenſis ſub
Leone X. quod vt euidentiùs appareat, expen-
denda ſunt verba vtriuſq; Conſtitutionis: Et qui-
dem tenor Conſtantienſis ad eum modum, quo
refertur, à S. Antonin. Felin. Syluęſ. & Soto locis ſu-
pracit. num. 39. Talis eſt, videlicet. [Ad euitan-
da ſcandala, & multa pericula, quæ conſcientijs
timoratis contingere poſſent, Chriſtifidelibus mi-
ſericorditer indulgemus, vt nemo deinceps à cō-
munione alicuius in Sacramentorum adminiſtra-
tione, vel receptione, aut alijs quibuſcumque di-
uinis, vel extra prætextu cuiuſcumque ſententiæ,
aut cenſuræ eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut pro-
hibitionis ab homine, vel à iure generaliter pro-
mulgatæ teneatur abſtinere, vel aliquem vitare,
vel interdictum Eccleſiaſticum obſeruare, niſi ſen-
tentia prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura huiuſmodi
fuerit in, vel contra perſonam, Collegium, Vni-
uerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut cer-
tam à iudice publicata, & denunciata ſpecialiter,
& expreſsè, Conſtitutionibus Apoſtolicis, & alijs
in contrarium facientibus non obſtantibus qui-
buſcumque, ſaluo ſi quem pro ſacrilega manuum
in clericos iniectione ſententiam latam à Canone
adeò notoriè conſtiterit incidiſſe, vt factum non
poſſit aliqua tergiuerſatione celari, nec aliquo
ſuffragio excuſari: nam à communione illius, li-
cèt denūtiatus non fuerit, volumus abſtineri iuxta
canonicas ſanctiones.] Hactenus verba Conſti-
tutionis Conſtantienſis, ex quibus apparet non eſ-
ſe vitandos notoriè excōmunicatos, niſi ſint ſpe-
cialiter denunciati, aut notorium ſurgat ex vio-
lenta manuū iniectione in clericos, vt relatis ver-
bis S. Antonini ſub nomine Archiepiſcopi Floren-
tini, & Angeli in ver. Excommunicatio, 8. in pro-
prijs terminis declarat Decius in c. A nobis, n. 21.
verſ. Adde verò, de except. & Couar. in d. c. Alma
mater, par. 1. §. 2. num. 7. verſ. Ex quibus ſatis appa-
ret. [Etenim in Conſtitutione prædicta ſolum ex-
cipitur vnus caſus notorius, videlicet violentæ
manuum iniectionis in clericum: ergo in alijs ca-
ſibus regula videtur generaliter habere locum,
quia exceptio facta in vno caſu, videtur confirma-
re regulam in alijs, cap. 2. de coniug. leproſ. c. Do-
minus, 32. q. 7. & notat Bartol. in l. Quæſitum,
§. Denique, ff. de fund. inſtruct. Nec obſtat quod
in facto notorio non requiratur denunciatio; quia
procedit de iure communi; ſecus attenta prædi-
cta Conſtitutione] Hæc Decius, vbi etiam ſaluat
Abbatem in Clemen. 2. de ſenten. excomm. quod
ſit intelligendus iuxta Conſtitutionem, quam alle-
gat, id eſt Baſileenſem, vt patet ex dictis ſupra
num. 44.
55 Conſtitutio verò Concilij Lateranenſis habe-
tur ſeſſ. 11. in §. Statuimus inſuper, vt ad vitandum
ſcandala, tom. 4. Conciliorum p. 2. pag. 117. col. 2.
& concordat de verbo ad verbum cum Conſtitu-
tione edita Conſtantiæ, vſque ad verſ. Saluo, &c.
Sed poſtea vbi Cōſtantienſis excipit notorios cle-
ricorum percuſſores; hæc Lateranen. excipit ge-
neraliter omnes notoriè excōmunicatos his ver-
bis. [Aut ſi ita notoriè in excommunicationis
ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit
tergiuerſatione celari, aut aliquo iuris ſuffragio
excuſari: nam à communione illius abſtineri vo-
56 lumus iuxta canonicas ſanctiones.] Hæc ibi. Quæ
clauſula manifeſtè opponitur clauſulæ Conſtitu-
tionis præcedētis, In illa enim Catholici habilitā-
tur ad communicandum cum excommunicatis
etiam notoriè ante denunciationem, niſi ſint no-
notoriè excommunicati propter ſacrilegam ma-
nuum iniectionem in clericos: in hac verò prohi-
bētur communicare indiſtinctè cum omnibus ex-
communicatis etiam non denunciatis, quorum
crimen eſt adeò notorium, vt nulla poſſit tergiuer-
ſatione celari, iuxta text. in cap. Tua nos, & c. fin.
de cohabitat. clericor. & mulier. Ergo hac in parte
Conſtitutio Lateranenſis tamquam poſterior de-
rogauit contrariæ Conſtantienſi, licèt illius nullā
fecerit mentionem, vt eſt tex. in cap. 1. vbi id no-
tant gloſ. Archid. Io. Mon. Io. Andr. Gemin. & reli-
qui omnes, de Conſtit. lib. 6. Et de Conſtitutioni-
bus Conciliaribus, quæ inuicem aduerſantur, tra-
dunt Turrecr. & Præpoſ. in cap. Domino Sancto,
50. diſt. & dixi in c. Nonnulli, de reſcript. Et pro
hac ſententia allegari poſſunt Abb. Piſanella, Fe-
lin. Syluest. Nauarr. & Couarr. citati ſupra nu. 41.
& 44. Hi enim authores, cùm in terminis Conſti-
tutionis Baſileenſis teneant notoriè excommu-
nicatos eſſe vitandos, etiamſi non fuerint ſpeciali-
ter denuntiati; vtique exiſtimandi ſunt idem ſen-
tire in terminis Conſtitutionis Lateranenſis, quæ
de verbo ad verbum concordat cum Baſileenſi.
Et quamuis Sylueſ. & Nauarr. poſtea ſe retracta-
uerint; id tamen fecerūt, quia ex teſtimonio Tur-
recr. intellexerunt acta Concilij Baſileenſis fuiſſe

inualida, vt dictum eſt ſupra n.49. Quo fundamen-
to ceſſante, prout ceſſat in Conſtitutione Concilij
Lateranenſis, quæ eſt eadem cum Baſileenſi; iudi-
candi ſunt in priori ſententia perſiſtere. Atque
57 hinc ſequitur, vt Vuladicæ, & Popones Rutheni,
quorum ſchiſma eſt adeò notorium, vt nulla poſſit
tergiuerſatione celari; hodie dicantur excommu-
nicati non tolerati ex prædicta Conſtitutione Cõ-
cilij Lateranenſis, ad quam DD. noſtri non viden-
tur aduertiſſe; ac ſubinde inualidæ ſint collatio-
58 nes parochialium eccleſiarum; tum ex parte ipſius
collatoris, vt de ſchiſmaticis eſt caſus hic, vbi ir-
ritæ decernuntur collationes beneficiorũ à ſchiſ-
maticis factæ: & de collatore excommunicato eſt
59 tex. in cap. vn. Ne ſedi vac. lib. 6. vbi id notant glo.
in ver. Maioris, Gemin. & Anchar. nu. 2. Franc. iti-
60 dem nu. 2. vbi rationem reddit quia parificatur
Prælatus naturaliter mortuus, & excommunica-
tus: & de excommunicato non tolerato, qualis
eſt notorius, aut etiam publicus declarant Imola
in cap. Veritatis, n. 17. de dol. & contum. Abb. in c.
Si verò, n. 9. de ſent. excomm. & Socin. in c. Sacris,
n. 88. eod. tit. tum ex parte collatoris, ſeu prouiſi;
collatio enim beneficij facta ſchiſmatico, ſeu hæ-
retico eſt ipſo iure nulla, ex cap. 2. de hæret. lib. 6.
quemadmodum & facta excommunicato, cap. Po-
ſtulaſtis, de Cler. excomm. miniſt. & patebit in ter-
tio prox. fundamento: & ſucceſſiuè irrita ſunt ma-
trimonia corã Poponibus celebrata, cùm non ſint
veri contrahentium parochi, vt pro forma requi-
ritur ex decreto d. cap. 1. verſ. Qui aliter quam præ-
ſente parocho, ſeſſ. 24. de refor. matrim.

61 Neque obſtat quod ex conſuetudine iam re-
ceptum ſit vt ad prȩſcriptum Conſtitutionis Con-
ſtantienſis non habeantur pro excommunicatis
non toleratis niſi nominatim denunciati, & noto-
rij percuſſores Clericorum, vt teſtantur Soto, &
Couarr. locis citatis, & alij Doctores paſſim.

Nam reſpondetur, huiuſmodi conſuetudinem
aduerſari antedictæ Conſtitutioni Concilij Late-
ranenſis, vt oſtenſum eſt ſupra à n. 53. ac proinde
non valere, vt in terminis alterius Concilij Late-
ranenſis ſub Innocentio III. etiam in materia ad
Fidem non pertinente docet Hoſt. in c. Cum laicis,
n. 11. de reb. Eccleſ. non alienan. vbi ait illud eſſe
Concilium generale, quod eſt obſeruandum ſicut
Euangelium, cap. Sicut, 15. diſt. ergo non valet
contraria conſuetudo, cap. fin. de conſuet. & cap.
fin. de præſcript. & Hoſtienſem totidem verbis re-
ferunt, & ſequuntur ibi Io. Andr. nu. 3. in fin. verſ.
Hoc enim eſt Concilium generale ſeruandum vt
Euangelium: ergo non valet conſuetudo contra-
ria. Et Card. n. 7. verſ. Hoc enim eſt Concilium,
Bald. in tit. de pace Conſtan. col. 4. in ver. Mos Ro-
manorum ſub n. 22. in fin. Iaſ. in l. De quibus, col. 13
n. 54. verſ. Addo quod eodem modo nihil valet cõ-
ſuetudo aliquid introducens contra Concilia ge-
neralia, ff. de leg. & Rocchus de Curt. in tract. de
conſuet. n. 546. verſ. Secundo limita: quorum ſen-
tentiam meo tempore ſecuta eſt Sacra Congrega-
tio Concilij in cauſa Mediolanen. priuilegij fori,
vt dixi in d. cap. Cum laicis.

62 Præterea participatio in diuinis cum excom-
municatis non toleratis, quales ex prædicta Con-
ſtitutione Lateranẽſi ſunt omnes notoriè excom-
municati, eſt culpa mortalis, vt eſt textus in cap.
Sacris, ſupra de his, quæ vi, metuſue cau. Vbi In-
nocentius III. decidit eum, qui per metum indu-
citur ad communicandum cum excommunicato
incidere in excommunicationem; & ſubuertit ra-
tionem, quia licèt metus attenuet culpam, quia
tamen non eam prorſus excludit, cùm pro nullo
metu debeat quis mortale peccatum incurrere,
excommunicationis labe credimus inquinari: ad
idem textus in cap. Rogo, 11. q. 3. ibi: [Ne cuiquam
ſacerdoti ſupraſcripto Maximo communicanti
contra animam ſuam quiſquam veſtrum commu-
nicare præſumat.] vbi gloſ. poſt Hug. exponit ver-
bum illud, *communicanti*, id eſt in ſacris, concor-
dat text. in cap. Exceptionem ibi, *in periculum ani-
mæ*, de except. & quamuis valde ſit controuer-
ſum inter Doctores an participatio extra diuina
ſit venialis, quod fusè examinat Archid. in d. cap.
Rogo, & Io. Andr. in d. cap. Sacris; tamen in diui-
nis conſentiunt omnes eſſe mortalem, vt poſt D.
Thomam, quem citant, concludunt Archid. & Io.
Andr. cum quibus tranſeunt communiter DD. lo-
cis citatis, & Nauarr. in Manual. cap. 27. nu. 29. &
63 30. Quod conuincitur ex eo, quod ſic communi-
cantes excommunicantur maiori excommunica-
tione, cap. Significauit, de ſent. excomm. gloſ. in
cap. Statuimus, in ver. Conſtitutionibus, eod. tit. in
6. maior autem excommunicatio non infligitur
niſi pro peccato mortali, cap. Nemo Epiſcoporum
11. q. 3. ſecundum Archid. & Io. Andr. vbi ſupra.

64 Quinimo non deſunt Theologi, qui putent eſſe
culpam lȩthalem communicare in ſacris cum hæ-
reticis, & excommunicatis etiam toleratis, prout
in terminis Conſtitutionis Conſtantienſis, Ad eui-
tanda, de communicantibus cum excommunica-
tis non denunciatis, nec notorijs Clericorum per-
cuſſoribus cenſet ex recentioribus Suarez in 3. p.
q. 65. art. 4. diſp. 18. ſect. 1. col. 5. littera B. [Quia,
inquit, quamuis ex ratione excommunicationis
ſolùm aſtringantur fideles vitare excommunicatũ
denunciatum, aut notorium Clericorum percuſ-
ſorem; ac proinde ab alijs excommunicatis inter-
dicatur illis recipere ſacramenta. At ex vi legis
charitatis de vitando ſcandalo, & generalis obli-
gationis non cooperandi ad peccatum alterius,
obligantur fideles ad non petendum, nec reci-
piendum ſacramenta à miniſtro quomodocumq;
excommunicato eo quod ille peccat miniſtrãdo.]
Neque hæc obligatio cùm naturalis ſit, potuit per
decretum Concilij Cõſtantienſis auferri: & quam-
uis in hoc articulo alij aliter ſentiant, vt Sanchez
de matrim. lib. 7. diſp. 9. n. 7. & ſeqq. tamen extra
controuerſiam eſt, ſemota Conſtitutione Conſtan-
tienſi, eſſe mortalem culpam communicare in ſa-
cris cum notoriè excommunicatis. Ergo conſue-
tudo contraria non valet, quia eſt irrationabilis,
65 & nutritiua peccati, cap. fin. de conſuet. cap. Flagi-
tia, 32. q. 7. Io. Andr. in cap. Extirpandæ, in verb.
Conſuetudine, de præben. Feder. de Sen. conſ. 275.
Caſus talis eſt in ſtatuto, in princ. Calder. conſ. 42.
de conſuet. Cum enim tanto ſint grauiora pec-
cata, quanto diutius infelicem animam detinent
alligatam, nemo ſanæ mentis intelligit, iuri, cuius
tranſgreſſio periculum ſalutis inducit, quacumque
conſuetudine, quæ dicenda eſt potius corruptela,
poſſe aliquatenus derogari; vt legitur in eod. c. fin.

Accedit quod cum hæc communicatio in diui-
nis annexam habeat excommunicationem maio-
rem, vt proximè dictum eſt; etiam ex hoc capite
non poteſt validè introduci contraria conſuetudo,
quia contrafacientes ſtatim incidunt in pœnam, &

in

in factum damnatum, cap. Audiuimus, 24. qu. 1. Hoſt. in cap. 1. n. 6. verſ. Sed quæritur an Prælati, ſupra de tregua, & pace, Alphonſ. à Caſtro de pot. legis pœnal. lib. 2. cap. 12. poſt primam concluſionem.

Concluditur ergo ex decreto Concilij Lateranenſis Ruthenos tamquam notoriè ſchiſmaticos eſſe excommunicatos non toleratos, non obſtante Conſtitutione Conſtantienſi, & contraria conſuetudine; ac propterea nullas eſſe collationes parochialium ab eis ſactas actiuè, & paſſiuè, & conſequenter irrita eſſe matrimonia coram Popis celebrata. Cogitandum eſt tamen an prædicta Conſtitutio Lateranenſis cùm reperiatur inſerta in concordatis inter Leonem X. & Franciſcum I. habeat locum, & ſeruanda ſit extra Regnum Franciæ; generaliter enim tenendum eſſe videtur adnotatum in cap. penult. in marg. ad gloſ. 2. de Cler. excomm. miniſtr.

6 Secundum fundamentum nullitatis matrimonij deducitur ab Extrauaganti Pauli IV. Cum ex Apoſtolatus, edita 15. Kalen. Martij 1559. in qua ſtatuitur vt hæretici, & ſchiſmatici vltra ſententias, & pœnas à varijs Pontificibus inflictas ſint ipſo iure priuati omnibus Eccleſijs etiam Cathedralibus, Metropolitanis, Patriarchalibus, ac quibuſcumque dignitatibus, & beneficijs eccleſiaſticis.

7 Quæ quidem Conſtitutio ad incurrendam ſupradictam pœnam priuationis, non requirit vt hæretici, vel ſchiſmatici ſint publicè, & nominatim denunciati: & in hoc videntur addere Decretal. Innocentij III. in cap. Excommunicamus, §. Credentes, de hæret. nec loquitur tantummodo de confeſſis, vel conuictis, ſicut loquitur cap. Ad abolendam, eod. tit. ſed etiam de deprehenſis in crimine hæreſis, vel ſchiſmatis. Quinimo in §. Adijcientes, diſponit vt [Si vllo vnquam tempore apparuerit aliquem Epiſcopum etiam pro Archiepiſcopo, Patriarcha, vel Primate ſe gerentem ante eius promotionem à fide Catholica deuiaſſe, aut in aliquam hęreſim incidiſſe, ſeu ſchiſma incurriſſe; promotio de eo ſacta irrita, atque inanis exiſtat, nec conualeſcat per ſuſceptionem muneris, conſecrationis, aut ſubſecutam regiminis, & adminiſtrationis profeſſionem, vel cuiſuis temporis curſum, nec pro legitima in aliqua ſui parte habeatur, nullamque talibus in Epiſcopos, ſeu Archiepiſcopos, vel Patriarchas, aut Primates promotis in ſpiritualibus, vel temporalibus adminiſtrandi facultatem tribuere cenſeatur, ſed omnia, & ſingula per eos quomodolibet geſta, & adminiſtrata, ac inde ſequuta quæcumq; viribus careant, & nullam prorſus firmitatem, nec ius alicui tribuant, ſintque ipſi ſic promoti eo ipſo abſque alia deſuper declaratione facienda omni dignitate, loco, titulo, honore, officio, authoritate, & poteſtate priuati.]

Quo loco ponderandum eſt illud verbum, *pparuerit*, quod propriè verificatur in Græcis noſtri temporis, quorum hæreſis, & ſchiſma notoriū ſt, cap. Tua nos, & cap. fin. de cohabit. Clericor. & nulier. cum præſertim etiam ex præſumptionibus liquid dicatur apparere, vt eſt tex. in cap. Scribā, le præſumpt. Similiter ponderanda ſunt illa vera, *abſque alia declaratione*: nam etſi verba hæc gulariter non excludant declaratoriam ſuper cto, cap. Cum ſecundum, de hæret. in 6. l. Eius qui delatorem, vbi Bart. ff. de iure fiſci, Anchar. in Clem. 1. in 6. notab. de pœnis: tamen nec declaratoria facti requiritur vbi crimen eſt notorium, cap. Peruenit, & ibi Abb. de appel. Innoc. in cap. In Lateranenſi, n. 1. verſ. Niſi fortè eſſet notoria horū participatio, de præb. cum quo tranſeunt ibi communiter DD. Felin. in cap. Rodulphus, nu. 37. verſ. Limita primo, & n. 39. verſ. Salua veritate, de reſcr. hæc enim tria æquiparantur, iudicis denunciatio, propria confeſſio, & rei euidentia, vt eſt caſus in d. cap. fin. de cohabit. Cler. & mulier. & eo magis, quia prædicta Conſtitutio Pauli IV. in §. Et inſuper, vtitur illis verbis: eo ipſo abſque aliquo iuris, aut facti miniſterio. Denique expendenda ſunt verba, *nullam prorſus firmitatem, nec ius alieni tribuant*: quæ clarè oſtendunt prouiſiones huiuſmodi eſſe nullas non ſolùm in fauorem ſchiſmaticorum, ſed etiam Catholicorum.

69 Ac propterea Pius V. in Conſtitutione incip. Cum ex Apoſtolatus, edita 6. Kal. Februarij 1567. reſeruauit Sedi Apoſtolicæ beneficia propter hæreſim vacantia, declarauitque illa non comprehēdi in impetrationibus, in quibus modus vacationis propter crimen hæreſis non ſit expreſſus. Et

70 ſubinde Gregorius XIII. in Conſtitutione, In Eccleſijs, edita Idibus Nouembris 1580. decreuit diſpoſitiones beneficiorum factas Apoſtolica, vel ordinaria auctoritate, in perſonam hæreticorum, aut ab eis deſcendentium vires, & effectum non habere, & beneficia huiuſmodi vt prius vacare, & ſub priori affectione, vel reſeruatione manere, & & alia nondum reſeruata, neque effecta ad nouam Romani Pontificis diſpoſitionem tantùm pertinere, eaque ab alijs idoneis ab ipſa Sede dumtaxat liberè impetrari poſſe. Quamobrem eſto Con-

71 cilium Conſtantienſe habilitaſſet ſchiſmaticos ad beneficia conferenda, vel obtinenda, & illius diſpoſitio ſublata non eſſet ex Concilio Lateranenſi; tamen cum in hoc contrarium decernant Paulus IV. Pius V. & Gregorius XIII. ſtandum erit illorū Extrauagantibus tamquam poſterioribus. Ad hoc enim vt Conſtitutio poſterior tollat priorem conciliarem non eſt opus vt ſpecialiter deroget Concilio generali, quia hæc derogatio requiritur tantum in priuilegijs, & litteris gratiæ, iuxta textum in cap. Ex parte, de Capell. Monach. & cap. Eam te, de ætat. & qualit. non autem in Conſtitutionibus, quæ fiunt per modum legis vniuerſalis, vt eſt caſus in cap. 1. vbi gloſ. Arch. & omnes notant, de Conſtit. in 6. & dixi latè in cap. Nonnulli, n. 29. ſupra de reſcript.

72 Vltimum fundamentum nullitatis matrimonij eſt, quia etſi Conſtitutio Conſtantienſis remaneret in ſuo robore, nec ſublata eſſet per poſteriores Conſtitutiones; tamen lata fuit ad vitanda ſcandala, & conſulendum timoratis conſcientijs eorū, qui cum excommunicatis communicabant. Hi enim ſi ſint Catholici ex dicta Conſtitutione, ſacramenta, & beneficiorum collationes validè recipiunt ab excommunicatis toleratis. Verùm per hoc nullum ius ipſis excommunicatis tribuitur, vt ibi declaratur in fine in hæc verba: [Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos non intendimus in aliquos releuare, nec eis quomodolibet ſuff. agari.] Quæ clauſula poſtea fuit ad litteram repetita tam in Concilio Baſileenſi, & Maguntino, quā in Lateranenſi. Ergo quantum pertinet ad ipſos

excommunicatus, & illorum fauorem, cum te-
neantur abſtinere ab his, quæ excommunicatis à
Sacris Canonibus ſunt interdicta, vt in terminis
prædictæ Conſtitutionis poſt S. Antonin. quem ci-
tat, tradit Syluest. excomm.5.n.8. verſ. Sed hoc nõ
habetur ex textu, Couarr. in c. Alma mater.par.1.
§.2.n.11. Nauarr. in Manual. c.27 n.35. verſ. Nota
ſecundò, hinc ſequitur vt prouiſiones Parochia-
lium Eccleſiarum tam actiuæ, quàm paſſiuæ nul-
lam habeant roboris firmitatem: nam cù excom-
municati etiam non denunciati in nullo iuuentur,
ex prædicta Conſtitutione vtique ſubijciuntur per
73 omnia diſpoſitioni iuris communis. De iure cõ-
muni autem collatio beneficij facta excommuni-
cato quales ſunt hodie omnes ſchiſmatici ſaltem
ex Bulla Cœnæ Domini, irrita eſt ipſo iure, & eſt
caſus in cap. Poſtulaſti, vt oſtenſum eſt ſupra in 4.
not. de Cler. excom. miniſtr. vbi Innoc. III. [Cum,
inquit, excommunicatis communicari non de-
beat, Clericis excommunicationis vinculo inno-
datis eccleſiaſtica beneficia conferri non poſſunt,
nec illi valent ea licitè retinere.] Ad idem tex. in
cap. Poſt ceſſionem, de probat. & tradũt DD. vtro-
bique, & Selua, de benef. 3.p. q.4. & Caputaq. de-
74 ciſ. 305.p.2. n.6. & 10. idque procedit non modo
ante denunciationem, vt probatur in d. cap. Po-
ſtulaſtis, iuncto ca. Cum non ab homine, de ſent.
excomm. ſed etiamſi excommunicatio ſit occul-
75 ta: adeout nec in foro conſcientiæ, beneficium
excommunicato collatum poſſit ab ipſo retineri,
vt patet ex littera d.c. Poſtulaſti ibi; [nec illi valẽt
ea licitè retinere.] vbi id not. Rebuff. in gloſ. in
76 ver. Retinere, n.62. Ac propterea in litteris Apo-
ſtolicis prouiſionum ad validandam gratiam in
fauorem excommunicati non denunciati ex ſtylo
apponi ſolet clauſula abſolutionis à cenſuris ad
effectum gratiæ dumtaxat conſequendum per illa
verba, *Teque à quibuſuis, &c.* vt per Felin. in cap.
Apoſtolicæ, in princip. de except. Staphil. de litte-
ris gratiæ, tit. de vi, & effectu clauſularum, §.1. à n.7
Bocr. deciſ. 290. Rebuff. in praxi in forma, & decla-
ratione nouæ prouiſionis, in ver. Teque abſoluen-
tes. & in concord. in forma mandati Apoſtolici,
verb. Quauis occaſione, Mãdoſ. de Signatura gra-
tiæ, tit. de prouiſion. verſ. Clauſula Et eum abſolu-
tione, Nauarr. in c. Ita quorumdam, de Iudæis in
11. notab & in Manual. c.27.n.22. verſ. Decimoter-
tiò annullat reſcripta. Ratio huius concluſionis
eſt, quia in his quæ non geruntur ratione publici
officij, ſicuti eſt beneficium obtinere, nulla eſt
differentia inter excommunicatum publicum, &
occultum, Abb. in c. Ad probandum, n.12. & 13. de
re iudic. & latiùs patebit infra in 2. reſponſione ad
77 quartam oppoſit. n.137. Similiter collatio bene-
ficij facta hæretico, quales eſſe ſchiſmaticos noſtri
temporis oſtenſum eſt ſupra n.16. eſt ipſo iure nul-
la ex Decretal. Alexandri V. in c.2.§. Hæretici, de
hæret. lib.6. ibi; [Ad nullum eccleſiaſticum benefi-
cium admittantur; quod ſi ſecus actum fuerit, de-
cernimus irritũ, & inane.] Vnde hæreticos huiuſ-
modi eſſe irregulares, & inhabiles ad beneficia
obtinenda ſcripſit Specul. tit. de diſpenſat. §. Iuxta
n.16. verſ. Dicens quod eſt irregularis hæreticus,
& ſequuntur Felin. in c. Eam te, de reſcr. n.12. in 1.
limitat. Lambert. de iurepatr. in 1.p. lib.1 q.7. ar.4.
n.26. Mandoſ. de Signatura gratiæ, tit. de abſolu-
tione ab hæreſi, in princip. Maiolus de irregular.
lib.5. cap.46. n.1. & 2. Nauarr. in Man. cap.27.n.205
verſ. Tertio dico, per text. in cap. Si quis omnem
1.q.7 & d.§. Hæretici. Ad idem text. in cap. Nos
conſuetudinem, 52. diſt. ibi; [Exceptis ijs, qui ex
Donatiſtis ad Epiſcopatum peruenient, quos pro-
uehi ad Primatus dignitatum modis omnibus
prohibemus.] & ibi gloſ. fin. & in cap. Quia dili-
gentia, de elect. vbi ſi ſchiſmaticus ad vnionem
Eccleſiæ reuerſus eligitur in Epiſcopum, electio
non tenet; & quamuis nonnulli contradicant in
hæretico occulto, & ad fidem conuerſo, vt apud
Sayrum de Cenſur. lib.7. cap.12. num.16. tamen
vbi crimen eſt publicum, & multò magis vbi eſt
notorium, & ante emendationem, vt hoc caſu;
omnes conueniunt hæreticos eſſe irregulares, &
inhabiles ad beneficia, iuxta text. in d.§. Hæretici,
& quidem ea inhabilitate, quæ non ſolùm titu-
lum, ſed etiam poſſeſſionem inficit, ac nudam
detentionem, cap. Quo iure, & ibi gloſ. & Turre-
crem. 8. diſt. Gomeſ. in reg. de Annali q.51 verſ. Li-
78 mitatur tamen. Propterea nullitas collationis
ſurgit hoc caſu etiam ex defectu poteſtatis colla-
toris, quia Epiſcopi excommunicati, quales ſunt
Rutheni per cap. Excommunicamus, 1. & 2. &
cap. Ad abolendam, de hæret. & Bullam Cœnæ
Domini, vt latius dictum eſt ſupra in 4. notabili
etiam ante denunciationem ſunt deſtituti omni
prorſus facultate beneficia conferendi, vt dixit
Rota coram Cæſare de Graſſ. deciſ. 198. nu.12. &
num.20. & eſt text. in cap. Vnico, & ibi Doctores,
ne ſede vacan. lib. 6. Et propterea in cauſa Aſſi-
ſien. Canonicatus 25. Iunij 1599. coram Gypſio
fuit reſolutum collationem factam ab Epiſcopo
ſuſpenſo, à collatione beneficiorum ex eo quod
beneficium vacans per reſignationem contulit
conſanguineo reſignantis, ex Conſtitutione 58.
Pij V. eſſe nullam, & ſic eſſe iuſtificatam gratiam
illius, qui impetrauit dictum Canonicatum ab
Epiſcopo collatum, narrando illum eſſe ſuſpen-
ſum à collatione, qui tamen non erat ſuſpenſus
denunciatus, vt refert Garzia de benefic. p.5. ca.4.
79 num.326. Quinimo id procedere etiam in occul-
tè excommunicato cenſuit Rota in recentior. de-
ciſ. 534. num.2. par.1. Et quamuis hoc non tranſ-
eat abſque difficultate, per ea quæ dicentur in-
fra num. 126. & ſeqq. tamen vbi excommunica-
tio eſt non ſolùm publica, ſed etiam notoria, vt
in caſu præſenti, extra controuerſiam eſt colla-
tionem eſſe nullam, Anchar. in cap. Nihil, quæſt.
4. in fin. de elect. & eodem modo irrita eſt col-
latio facta ab Epiſcopo ſchiſmatico, vt eſt textus
hic, & in cap. fin. infra eod. Si igitur de iure com-
80 muni inualidæ ſunt collationes beneficiorum
tam ex defectu poteſtatis collatorum, quàm ex
inhabilitate obtinentium propter notorium vi-
tium ſchiſmatis, & excommunicationis; & Epi-
ſcopi, & ſacerdotes Rutheni tamquam notoriè
ſchiſmatici, & excommunicati in nihilo releuan-
tur ex Conſtitutione edita Conſtantiæ: manifeſtè
hinc apparet non valere matrimonia contracta
coram Popis Ruthenis. Irritum enim eſt matri-
monium celebratum coram Parocho palam in-
truſo, ac titulum non habente, vt poſt Concilium
Tridentinum cenſent Henriquez de matrim. lib.
11. cap.3. num.4. Manuel in ſumm. tom.1. cap.219.
nu.8 in ſecunda edit. & poſt eos Sanchez de ma-
trimon. lib. 3. diſput. 22. no.60 & alij recentiores.
81 Nec refert quòd valeat matrimonium contra-
ctum coram Parocho excommunicato etiam de-
nun-

Digitized by Google

nunciato, vt reſpondit S. Congregatio Concilij tēpore Cardinalis Matthæi re diligenter examinata: Quia id procedit in excommunicato, qui aliàs ſit verus Parochus. Ita enim colligitur ex votis Cardinalium, qui vnanimes dixerunt excommunicatum non deſinere eſſe Parochum, quia retinet beneficia priùs obtēta, licèt non poſſit acquirere de nouo, cap. Cum bonæ memoriæ, de ætat. & qualit. & d. c. Poſtulaſtis, de cler. excomm. miniſtr. Sed Popones cum ob præcedentem excommunicationem, & ſchiſma fuerint beneficiorum incapaces, dici non poſſunt veri Parochi Ruthe-
la norum. Ac propterea videtur reſpondendum non valere matrimonia coram eis contracta ad inſtar alterius deciſionis S. Congregationis, qua declaratum fuit nullum eſſe matrimonium cōtractum coram Parocho publico hæretico, ſi decretum Concilij de reform. matr. ſeſſ. 24. cap. 1. Publicatum fuerat in parochia, & lapſi erant triginta dies à die publicationis.

Sed contra hoc tertium, & vltimum fundamētum multa, & grauia videntur vrgere.

3 Opponitur enim primò, Conſtitutio Conſtantienſis, Ad euitanda, indulget Catholicis vt poſſint recipere Eccleſiaſtica Sacramenta, etiam ab hæreticis, & ſchiſmaticis non denuntiatis ſecundū Nauarr. conſ. 10. num. 5. de hæreticis, & de orat. c. 22. in noua impreſſ. Gabriel. Sotum, Ledeſmam, & Henriq. citatus à Sayro de Cenſur. lib. 5. cap. 12. num. 2. Sed ab hæreticis, ſeu ſchiſmaticis Catholici Sacramenta recipere non poſſunt, niſi illi habeant titulum canonicum parochialis Eccleſiæ, cuius ratione Catholici ſunt eorum ſubditi, c. Eccleſias, 13. q. 1. gloſ. 5. in c. Nec numerus, 10. q. 3. Ergo ne indultum Catholicorum ſit inane, & eluſorium contra cap. In his, de priuil. dicendum eſt hæreticos, & ſchiſmaticos fuiſſe effectos habiles etiam ad parochiales obtinendas, tamquam neceſſarium antecedens ad Sacramentorum adminiſtrationem, argum. l. Illud, ff. de acquir. hæred. l. Ad rem mobilem, & l. Ad legatum, ff. de procur. cap. Præterea, de off. Deleg. cum concord. de quibus per gloſ. fin. in cap. 1. eodem tit. Generale eſt enim in omni materia, vt in conceſſione conſequentis includatur ſuum neceſſarium antecedens, Iaſ. & Curt. iun. in l. 5. in princ. ff. de iuriſd. omn. iudic. ita vt etiam tacita diſpenſatio inducatur ſuper defectu quando aliàs gratia nulla eſſet, vel ex ea nulla vtilitas perciperetur, Oldrad. conſ. 332. num. 8. verſ. Item de vnam, & plura hac de re cumulant DD. in d. l. 5. Et in terminis noſtris ita videtur tenere Gemin. conſ. 88. Innocen. in princ. colum. 1. verſ. Nec obſtat ſi dicatur: vbi dicit poſt Conſtitutionem Concilij Conſtantienſis non poſſe obijci hæreticis, vel ſchiſmaticis quod priuati ſint ſuis dignitatibus, & beneficijs, quia per dictam Conſtitutionem præcluſa eſt via tale vitium obijciendi. Et quamuis hoc dicat in argumentis; tamen in fine illius conſ. col. vlt. ſub num. 4. verſ. Nec obſtat fundamētum in reſponſionibus ad obiecta prædictam doctrinam non impugnat; quin potiùs videtur tacitè approbare.

Verùm huic obiectiuni reſpondetur prædictam Conſtitutionem, Ad euitanda; dum tribuit facultatem Catholicis recipiendi Sacramenta ab excommunicatis, in reliquis ſupponere terminos habiles reſpectu excommunicatorum, ideſt ſecluſa excommunicatione nullum aliud eis obſiſtere canonicum impedimentum text. eſt in cap vnic. de ætat. & qualit. in 6. vbi indultum conceſſum Epiſcopis diſpenſandi cum maioribus viginti annis ad dignitates, & perſonatus curam animarum non habentes intelligitur ſi aliud non obſtet canonicū, ideſt, quia non ſunt illegitimi, non corpore vitiati, non bigami, nec criminoſi, vt ibi explicat gloſ. in ver. Canonicum; ad idem tex. in c. 1. de fil. Preſbyt. eod. lib. & generaliter tradunt Dec. in cap. Cum omnes, in 2. lectura, num. 5. de Conſtit. Iaſ. in l. 2. §. Prætor. nu. 3. ff. Qui ſatiſd. cogant. Crauett. conſ. 307. Statutum, num. 5. Roland. à Valle conſ. 61. num. 43. & ſeq. lib. 1. poſt Bart. in l. Si tertius, in fin. ff. de aqu. pluu. arcen. Et pluribus exemplis hanc regulam confirmat Iaſ. in d. §. Prætor.

89 Quocirca Conſtit. Concilij Conſtantienſis quoad ordinum collationem, & iuriſdictionem ſupponit Epiſcopos excommunicatos non ſolùm eſſe ritè, & rectè conſecratos; & ſic habere poteſtatem ſacramentalem, ſed etiam habere titulum canonicum à Papa, qui ſolus poteſt promouere ad Epiſcopales, & Archiepiſcopales, & alias maiores dignitates, cap. 5. de præb. lib. 6. cap. 1. 22. diſt. Gemin. d. conſ. 88. num. 3. & ſic habere poteſtatem etiam iuriſdictionalem ſecundum diſtinctionem D. Thomæ in 2. 2. q. 39. art. 3.

88 Item ſupponit Epiſcopum eſſe Ordinarium eorum, quibus vult ordines conferre, cùm non liceat Ordines ſuſcipere niſi ab Epiſcopo originis, beneficij, vel domicilij, cap. Cum nullus, de tempor.
89 ordin. in 6. Nam ſublato etiam vinculo excommunicationis, Epiſcopi non poſſunt non ſubditos ordinare, aut in eos iuriſdictionem exercere, c. 3. de Paroch. Vnde benè Innoc. hic num. 4. [Prælatus, inquit, intruſus non poteſt ſubditis, quibus per intruſionem datus eſt Prælatus, cōferre ſacramenta, & conferendo non confert executionem, non quia ſit ſuſpenſus, ſed quia non ſuis ſubditis
89 non poteſt executionem conferre.] Similiter quod Confeſſiones ſacramentales reſpectu Sacerdotum prædicta Conſtitutio ſupponit eos non ſolùm eſſe aliàs ritè, & rectè ordinatos, ſecundum Nauarr. d. conſ. 10. de hæret. Sed etiam habere titulum canonicum parochialis Eccleſiæ, vel licentiam proprij Sacerdotij iuxta textum in cap. Omnis, de pœnit. & remiſſ. & in cap 2. eod. tit. lib. 6. Hoc eſt Papæ, vel Epiſcopi diœceſani, aut parochialis Presbyteri vt legitur, & notatur in Extrau. Vas electionis, de hæret. Eſt enim ſacramentalis abſolutio actus iudicialis, qui in non ſubditum validè exerceri non poteſt, vt eſt diffinitum à Trident. Synodo, de Sacramento Pœnitentiæ ſeſſ. 14. cap. 7. de Caſuum reſeruat. Sed & quoad Sacramēta Vnctionis extremę, vel Euchariſtiæ, aut Matrimonij ſupponit excommunicatos illa adminiſtrantes, aut eſſe parochiales Presbyteros, aut habere ab illo ſpecialem licentiam, iuxta textum in Clem. Religioſi, de priuil. Et in ſumma huiuſmodi Conſtitutio hoc tantùm facit, ideſt habilitat Catholicos ad recipienda Sacramenta ab illis Sacerdotibus, qui ordinis executionē non habent propter excommunicationem, vel aliam prohibitionem Eccleſiæ, vt latiùs dicam infra in reſponſione ad ſecundam oppoſitionem. Et hoc ſolum impedimentum aufert; canonicam verò inſtitutionem, ac cæteras habilitates non ſupplet, ſed ſupponit, vt ex prædictis patet.

91 Neque huic caſui applicatur doctrina in contra-

tra-

trarium adducta, quod inducta ſit rehabilitatio,
& validatio titulorum tanquam neceſſarium ante-
cedens. Quandoquidem hæc doctrina procedit
tantùm quando indultum aliàs nihil prorſus ope-
raretur; tunc enim Princeps cenſetur tacitè ſuper
inhabilitate diſpenſare, nec alioquin videatur vo-
luiſſe facere actum fruſtratorium. Secus autem
eſt, quando gratia in aliqua parte poteſt operari
effectum ſuũ, quia tunc diſpenſatio non inducitur
92 Ita declarat Oldradus in contrarium allegatus in
d. conſ. 332. num. 8. Atque hoc caſu d. Conſtitutio
Concilij Cõſtantienſis benè poteſt effectum ſuum
ſortiri quoad Sacerdotes, qui ante excommuni-
cationem in parochialibus Eccleſijs fuerunt cano-
nicè intitulati; Hi enim per excommunicationem
poſtea incurſam beneficijs antea canonicè obten-
tis non ſunt ipſo iure priuati, cap. Dilecti, de ex-
cept. Imo nec ſunt priuandi per ſententiam, niſi
per annum in excommunicatione inſorduerint,
cap. Rurſus, 11. q. 3. gloſ. fin. in cap. Cum bonæ, de
ætat. & qualitat. Hoc igitur caſu licebit Catholi-
cis in vim dictæ Conſtitutionis ſuſcipere ſacramẽ-
ta ab excommunicatis non denunciatis, quod
ante Concilium Conſtantienſe non licebat, cap. Si-
gnificauit, iuncto cap. Cum non ab homine, de
ſent. excommunic. Præterea in aliis etiam caſibus
eadem Conſtitutio operari poteſt effectum ſuum,
vt dicetur infr. à num. 103. vſque ad n. 113. Vnde
nulla neceſſitas cogit inducendi tacitam diſpenſa-
tionem, aut reualidationem titulorum vt neceſ-
ſarium antecedens.

93 Nec aduerſatur authoritas Gemin. in contra-
rium citati d. conſ. 88. col. 1. verſ. Nec obſtat ſi di-
catur, quia ipſe non loquitur de Conſtitutione
Ad euitanda, de qua nunc agimus; ſed de alia
Conſtitutione edita in Cõcilio Conſtantienſi, per
quam reualidantur collationes, & tituli eorum,
qui in Conciliabulo Piſano tamquam adhæren-
tes Gregorio XIII. fuerunt depoſiti à ſuis digni-
tatibus, & damnati tamquam hæretici ad præſcri-
ptum cap. Excommunicamus, §. Credentes, de hæ-
ret. Quo ſuppoſito, hæc Geminiani doctrina po-
teſt in oppoſitum retorqueri: nam idcirco in ſuo
caſu contra validitatem titulorũ non potuit ob-
iici vitium hæreſis, vel ſchiſmatis, quia à Conci-
lio Conſtantienſi huiuſmodi defectus ſpecialiter
ſanatus fuit mediante reualidatione titulorum.
Ergo contrarium dicendum eſt in caſu præſenti,
in quo Conſtitutio Ad euitanda, de titulorum
defectu nullam facit mentionem.

94 Opponitur ſecundò; quamuis collatio dignita-
tum, & parochialium nulla ſit reſpectu Epiſcopi, &
Sacerdotis ſchiſmatici, quia Conſtitutio Ad eui-
tanda, non intendit releuare, neque iuuare ſic ex-
communicatos, &c. Tamen videtur ſuſtineri poſſe
quatenus cõcernit fauorem Catholicorum: nam,
vt inquit Sayrus præalleg. de Cenſur. lib. 2. cap. 12.
num. 13. Excommunicati retinent iuriſdictionem
in vtroque foro reſpectu non excommunicatorum
priuilegio alieno, non proprio. Quemadmodum
videmus tempore interdicti quoſdã famulos frui
priuilegio domini pro diuinis officijs, iuxta textum
in cap. Licèt, de priuil. in 6. Concubinam priuile-
gio clerici, cap. Eos qui, 32. diſt. & generaliter non
priuilegiatum in indiuiduis potiri priuilegio con-
ſortis; quod comprobat pluribus exemplis, Felin.
in cap. 1. num. 6. de præſcr. & DD. in l. Si commu-
nem, ff. Quemadmod. ſeruit. amittat. & dixi latè
in cap. Cum propter, ſupra de iurepatronat. Ergo
ſimiliter eſto beneficia, officia, et iuriſdictio-
nes collatæ hæreticis, & ſchiſmaticis ſint inualidæ;
fauore tamen Catholicorum non excommunica-
torum in vim eiuſdem Conſtitutionis, videntur
poſſe dici ſubſiſtere etiam quoad vſum; idq; mul-
tò magis reſpectu Sacramenti Matrimonij, in quo
Sacerdos ex ſententia S. Congregatio Concilij nõ
interuenit tamquam miniſter, vt in alijs ſacra-
mentis, ſed tamquam teſtis authorizabilis.

95 At reſpondetur Concilium Conſtantienſe ha-
bilitaſſe excommunicatos ad illam tantùm pote-
ſtatem, & iuriſdictionem in fauorem non excom-
municatorum exercendam, quàm prius habebant,
ſed propter vinculum cenſuræ exercere non pote-
rant: Schiſmatici enim, & excommunicati execu-
tionem habent ligatam nexibus iuris, vt inquit
hic Innocen. num. 2. Et hoc vinculum, & ligamen-
tum dumtaxat Conſtantienſis Conſtitutio ſoluit
habilitando Catholicos ad communicandum cũ
excommunicatis, etiam in adminiſtratione, & per-
ceptione ſacramentorum; ſed nouam poteſtatem,
ſeu iuriſdictionem intruſis non attribuit, nec di-
gnitates, aut beneficia de nouo contulit. Et re-
uera cum Sedes Apoſtolica ſecũdum venerabiles
Sanctorum Patrum ſanctiones in aſſumendis ad
Cathedrales, & alias maiores Eccleſias conſueue-
rit exquiſitas adhibere diligentias in examine, &
inquiſitione de natalibus, vita, ætate, doctrina, &
alijs omnibus qualitatibus promouendorum, vt
in cap. Cum in cunctis, de elect. cum concord. &
cap. 2. ſeſſ. 22. Concil. Trid. Præterea etiam rela-
tione Cardinalis, & magna cum ſolemnitate in
pleno Conſiſtorio, vt habetur in cap. 1. ſeſſ. 24. &
ſit mortale peccatum præficere indignos Epiſco-
patibus, vt illic patet, & docet S. Tho. in 2. 2. q. 63.
art. 2. ad 3. Quis credat Martinum V. in Concilio
Conſtantienſi ſub inuolucro verborum voluiſſe
vnica vice conferre Cathedrales, Metropolitanas,
& parochiales Eccleſias tunc & pro tempore va-
cantes omnibus Epiſcopis hæreticis, & ſchiſmati-
cis, qui in earum occupationem iam tunc de fa-
cto ſe intruſerant, ac ſe intruderent in futurum, &
conſtituere tot lupos animarum Paſtores? Ad hoc
quæ dicam infra in prima reſpõſione ad quartam
oppoſitionem num. 129. Sed etſi Martinus feciſſet
intruſis gratiam reualidationis titulorum, quod
falſum eſt, & ſic rehabilitaſſet illos ad parochiales
conferendas: hoc tamen eſſet intelligendum,
dummodo illas conferrent perſonis aliàs habili-
bus, iuxta tex. in cap. 1, de ætat. & qualit. lib. 6. &
dictum eſt ſupra num. 86. Nemo enim dixerit bi-
gamum ab Epiſcopo prouiſum de parochiali Ec-
cleſia ex vi eiuſdem Conſtitutionis poſſe validè cu-
ram animarum exercere, & Sacramenta Catho-
licis adminiſtrare contra cap. vnic. de bigam. in 6.
Cum Epiſcopi ne ad minores quidem ordines, vel
beneficia ſimplicia poſſit cũ eis diſpenſare, vt Six-
tus V. declarauit ex ſententia S. Congregationis
96 Concilij. Et dixi in c. 2. ſupra de bigam. Et idem
dicendum in prouiſo de parochiali ante annum
vigeſimumquintum, cum quo ſimiliter Epiſcopus
diſpenſare non poteſt obſiſtenti cap. Cum in cun-
ctis, §. Inferiora, de elect. & d. cap. vnico, de ætat.
& qualitat. lib. 6. Et idem de illegitimis, crimino-
ſis, aut corpore vitiatis, vt ibi per gloſ. in ver. Ca-
nonicum. Quod enim multis vigiliis, ac labori-
bus à ſacris Canonibus, & generalibus Concilijs
exco-

excogitatum eſt, non eſt credendum Concilium Conſtantienſe vnico verbo ſubuertere voluiſſe, vt legitur in cap. Eccleſia veſtra, il ſecondo, de elect. & in propoſito notat Gemin. d.conſ.88.col. vlt. ad fin. verſ. Item cum Papa: præſertim verò quia in prædictis caſibus etiam ſacerdotes Catholici, & non excommunicati; cum titulum canonicum nō habeant, non poſſunt aliis Catholicis ſacramenta adminiſtrare: ergo longè minus id poterunt ſacerdotes hæretici, & ſchiſmatici, aut excommunicati; ne aliàs iſti ſint melioris conditionis, quã Catholici non excommunicati: vnde fit vt Popones Rutheni, qui propter ſuam inhabilitatem carent titulo canonico Parochialis Eccleſiæ nequaquam poſſint matrimonia ſolemnizare in fauorem Catholicorum, cùm hunc tituli defectum nō ſuppleat antedicta Conſtitutio: in quo non videtur vlteriùs immorandum, quia, vt dictum eſt, iam Sacra Congregatio declarauit matrimonium contractum coram parocho publico hæretico eſſe nullum ſi decretum Concilii Tridentini cap.1.ſeſſ. 24.de reform.matrim. publicatum fuerat in parochia, & lapſi erant triginta dies à die publicationis, aliàs ſecus: nimirum quia cum propter hæreſim careat titulo canonico parochialis celebrationi matrimonii tamquam parochus intereſſe non poteſt, etiam in fauorem Catholicorum: in ea enim deciſione non agebatur de matrimonio hæreticorum, ſed de matrimonio à Catholicis contracto coram parocho hæretico.

97 Præterea ego non percipio quomodo hæc validitas titulorum reſpectu Catholicorum tantùm ſit poſſibilis: nam Epiſcopi Græci dum conferunt ſchiſmaticis Parochiales Eccleſias, vtique illas nō intendunt conferre in fauorem Catholicorum, quos cum eorum ritibus ſummoperè execrantur, vt in cap. Licèt Græcos, ſupra de Baptiſ. ſed illas intendunt conferre tantummodo in fauorem ſuorum ſchiſmaticorum: ergo ab initio huiuſmodi collationes ſunt inualidæ, cùm Conſtitutio Conſtantienſis non intendat in aliquo releuare ipſos excommunicatos; & conſequenter poſſunt poſtea conualeſcere ex eo quod Catholici à ſic prouiſis petant, aut recipiant ſacramenta, quia validitas tituli oriri non poteſt ex poſteriori facto priuatorum, ſed ad ſuum eſſe requirit canonicam inſtitutionem, cap. Beneficium, de reg.iur. in 6. Gemin. conſ.109.in princip. & cùm collatio beneficij ſit actus legitimus, non poteſt eſſe in pendenti, ſed aut ſtatim tenet, aut vitiatur, cap.2.de elect.lib.6. & ibi not. gloſ. in ver. Incerta, verſ. Sed numquid, dicens, poſt Compoſt. diſpoſitionem illius textus procedere etiam in collatione beneficij: idemque tradunt ibi Archid. & Io.Andr.

Opponitur tertiò, Si Concilium Conſtantienſe in Conſtitutione, Ad euitanda, non habilitat ſacerdotes ad parochiales obtinendas: ergo in ea parte, in qua dat Catholicis facultatem recipiendi ſacramenta ab excommunicatis non poterit habere locum niſi in illis excommunicatis, qui ante cenſuram parochiales obtinuerunt: nam ſola excommunicatio quamuis non priuet beneficijs antea obtentis; tamen inhabilitat ad illa in poſterū obtinenda, adeout collatio facta excommunicato ſit irrita ipſo iure, cap. Propoſuit, & cap. Poſtulaſtis, de Cler.excomm.miniſtr. & dictum eſt ſupra in 3.fundamento, n.73.

98 Quo verò ad hæreticos, & ſchiſmaticos nullo caſu poterit habere locum, quia tales non modo ſunt inhabiles ad beneficia obtinenda, vt in cap.2. §. Hæretici, de hæret. lib. 6. ſed etiam beneficijs ante hæreſim, vel ſchiſma canonicè obtentis ſunt ipſo iure priuati, cap. Excommunicamus, §. Credentes, & cap. Ad abolendam, ſupra eod.tit. & eſt communis opinio, quam tenent Io. Andr. Gemin. & Franc.n.3. & reliqui omnes in cap. Vt commiſſi, §. Priuandi, eod.tit.in 6. dum exponunt illa verba, *vel priuatos nunciandi*, vt dictio, *vel*, ſtet expoſitiuè pro *id eſt*, Abb.in cap. Inter dilectos, num.11. de exceſſib.Prǽl. Caſſad.deciſ.14.ſuper regulis,n.1. Rota deciſ.707.lib.3.p.3.diuerſ.Clar. in §. Hæreſis, n.16. verſ. Item Clericus, vbi ex communi Doctorum

99 ſententia affirmat hæreticos, & eorum filios nō ſolum beneficia, ſed etiam omnem poteſtatem eccleſiaſticam amittere, & ſolis filijs Catholicis ex conſuetudine, & pietate relaxari beneficia. At abſurdum eſſe vt prædicta Conſtitutio nō habeat locum niſi in prouiſis de parochialibus ante excommunicationem; & nullo caſu verificari poſſit in hæreticis, & ſchiſmaticis videtur ſuaderi poſſe conſiderationibus infraſcriptis.

100 Prima conſideratio eſt, quia eiuſmodi Conſtitutio edita fuit ad vitanda ſcandala, & pericula, & ſubueniendum conſcientijs reſpectu excommunicatorum, in diuturno illo ſchiſmatis à Gregorio XI. vſque ad Martinum V. in quo diuerſi, qui ſe Pontifices prætendebant, cenſuras inuicem ferebant, Cardinales, & Epiſcopos dependentes creabant, & beneficia ſuis fautoribus conferebant, vt patet ex hiſtorijs Conciliorum tom.3.p.2.pag.742 & ex Concilijs, & Conciliabulis tunc habitis, & tradunt hiſtorici ad illa tempora per annos quadraginta ab anno 1378. vſque ad 1417. vt Blond. decad.2.lib.10. Platina in Vrbano, & alij: & Italia aliquibus fauebat, alijs Galliarum, Siciliæ, & Hiſpaniarum Regna.

101 Non ſatis ergo cōſultum fuiſſet timoratis conſcientijs, & obuiam itum ſcandalis, & periculis diuerſarum prouinciarum, ſi talis Conſtitutio intelligenda eſſet ſolùm de iis, qui poſt beneficia legitimè ſuſcepta inciderunt in excommunicationē cum plurimi eſſent excommunicati, & ſchiſmatici ante ſuſcepta beneficia adhærentes Antipapis ſpatio annorum 40. per Hiſpaniam, Galliam, Germaniam, Italiam in parochialibus, & alijs beneficijs inſtituti, vel ab ipſis Antipapis immediatè, vel mediantibus Epiſcopis de nouo creatis.

Secunda conſideratio eſt, quia Conſtitutio non diſtinguit, ſed vniuerſaliter loquitur reſpectu cuiuſcumque, & prætextu cuiuslibet cenſuræ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ: non ergo videtur diſtinguendum de cenſura ante, vel poſt beneficium, cap. Si Romanorum, 19.diſt.cap. Solitæ, de maior. & obed.

Tertia conſideratio eſt, quia difficillimum fuiſſet populis hoc dignoſcere, & obſeruare in Gallia, Germania, Polonia, Græcia, vbi permixtim Catholici cum ſchiſmaticis, & excommunicatis degunt: vnde quoad communicationem indifferenter eſt vſu recepta in illis Regionibus prædicta Conſtitutio reſpectu quorumcumque excommunicatorum, ſchiſmaticorum, & hæreticorum, vt teſtatur Nauarr. & experientia oſtendit.

102 Quarta conſideratio, quia non modo in Concilio Piſano, & Conſtantienſi admiſſi indifferenter fuerunt electi à Clem. VII. & Benedicto XIII. Antipa-

tipapis, eorumque fautores ; ſed in Concilio Florentino ſub Eugenio IV. Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & alij Beneficiati, & Officiales, & Præſules Græci, eorumque Vicarij diſtinctè in eodem Concilio enumerati, admiſſi fuerunt nominati, & indifferenter agniti vt tales in inchoatione, ſuffragijs; decretis, & ſubſcriptionibus Concilij cum eorum titulis, & dignitatibus, vt patet legenti tomum quartum par. 1. cum decreto fidei ibi relato. Et tamen Græci poſt reconciliationem factam anno 1270. in Concilio Lugdunenſi tempore Gregorij X. iterum deficientes, in ſuis erroribus, & ſchiſmate perſtiterunt vſque ad annum 1438. ſub Eugenio IV. iuxta notata ibi ante Acta Concilij pag. 421. ac proinde ea Conſtitutione iuuari non poterant niſi illi, qui tam in ſchiſmate, & excommunicatione conſtituti, poſtea ordinati ad dignitates, & beneficia, promoti fuerunt ab alijs Græcis ſiue Patriarchis, ſiue Epiſcopis ſchiſmaticis, qui ſpatio annorum 150. eorum Eccleſijs præfuerunt. At ſi legantur omnia Acta Concilij nulla apparet noua collatio dignitatum, beneficiorum, & officiorum, quamuis tunc etiam in vſu eſſet electio Patriarchæ Conſtantinopolitani diuerſi à ſchiſmatico, vt colligitur ex verbis Eugenij IV relatis circa finem Concilii: adhortans enim Græcos ad eligendum nouum Patriarcam in locum defuncti, ait: *Eum qui à me eligitur amouebo, efficiamque vt vnus Patriarcha ſit.* Imo in fine decreti fidei dicitur de quatuor Patriarchis, ſaluis omnibus priuilegiis, & iuribus eorum; quod non eſt beneficia, & iura de nouo conferre, ſed præexiſtentia ſupponere, & præſeruare, cap. Quia intentionis, ſupra de priuil. Idem patet in vnione Armenorum; recipiuntur enim Procuratores Patriarchæ Armenorum; & tamen initio Bullæ aſſerit Eugenius: alius diſſidit lapis noningẽtis, & amplius annis inueteratus auferturi; & tamen nil legitur de noua collatione beneficiorum facta Armenorum Patriarchæ, vel aliis illius gentis. Idem patet in alia Bulla eiuſdem Pontificis, Cantate Domino, ſuper vnione Iacobinorum, in qua nominat venerabilem fratrem noſtrum Ioannem Iacobinorum Patriarcham, & dilectum filium Andream Abbatem Monaſterii Sãcti Antonii apud Aegyptum, & nihil de noua beneficiorum collatione reperitur. Ex quibus omnibus videtur colligi dignitates, beneficia, & officia etiam poſt ſchiſma, & excommunicationem fuiſſe validè collata, alioquin in ſupradictis fuiſſet neceſſaria noua collatio.

103 Cæterum ad primam collationem huius tertiæ oppoſitionis, reſpondetur, Conſtitutionem Concilii Conſtantiẽſis principaliter editam fuiſſe, quia cum ſchiſmatici, & excommunicati iam in multis Orbis partibus permixti cum Catholicis non excommunicatis degerent; difficillimum, & ferè
104 impoſſibile erat vt in ſalutationibus, & colloquiis dandis, ac recipiendis litteris, habitatione, ac menſa non communicarent; & tamen de iure communi in his omnibus excommunicati vitandi erant, gloſ. & Doctores in cap. Statuimus, de ſent. excomm. lib. 6. Hoſt. in ſumm. eod. tit. §. 20. Exquiſita pœna, Theologi in 4. diſt. 18. & paſſim Canoniſtæ, etiam antequam fuiſſent ſpecialiter denunciati, vt eſt caſus in c. Cum non ab homine, de ſent. excom. & dictum eſt ſupra n. 74. & ſeqq. Quod
105 citra controuerſiam habebat locum in notoriis: nam diſpoſitio cap. Cum ſecundum, de hæret. quo deciditur etiam in pœnis ipſo iure impoſitis requiri declaratoriam ſuper facto, non procedit vbi crimen eſt notorium, cap. Peruenit, & ibi Abb. de appellat. & ſimiliter dictum eſt ſupra. Et propterea Concilium Lateranenſe nouiſſimum in Conſtitutione Ad euitanda, ſuperiùs relata, dum iubet vitari excommunicatos, etiam non denunciatos, quorum crimen eſt adeò notorium, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, ſubiicit immediatè illa verba, *iuxta canonicas ſanctiones*: apertè innuens ſe in ea parte ius nouum non inducere, ſed ius antiquum innouari.

106 Et quamuis regulariter communicatio cum excommunicatis maiori excommunicatione extra crimen non eſſet mortalis, ſed venialis tantùm ſecundum opinionem Hoſtien. in ſumma, de ſent. excomm. §. fin. Io. Andr. & aliorum communiter in cap. Sacris de his quæ vi. S. Thomæ, & aliorum Theologorum in ead. diſt. 18. tamen de hoc dubitat Abb. in d. cap. Sacris. Et contrarium tenent multi ex antiquis Canoniſtis, quos refert ibidem Io. Andr. & Archid. in cap. Rogo, 11. q. 3. & ſaltem erat mortalis, quando erat nimis frequens, ſecundum Io. Andr. vbi ſupra, & Nauarr. in Man. c. 27. nu. 29. Qui caſus facilè contingere poterat ſtante permixtione Catholicorum, & ſchiſmaticorum, & in hac Conſtitutio Ad euitanda, conſuluit per omnia conſcientijs timoratis habilitãdo Catholicos ad communicandum cum excommunicatis non denunciatis, quod ante Concilium Conſtantienſe optauit fieri Io. Andr. putans per d. c. Cum ſecundum, de hæret. lib. 6. non eſſe apertè deciſum, vt excommunicatum, vel interdictum à iure non teneremur vitare ante denunciationem, vt in ſua gloſ. 3. in Clem. 2. in fin. de ſent. excomm. Atque ita hodie ſatisfactum eſſe menti prædictæ gloſſæ affirmat in eadem Clem. 2. Abb. num. 6. & Felin. in cap. Rodulphus, num. 39. verſ. Sed re vera, de
107 reſcript. Deinde difficillimum erat ſtante huiuſmodi permixtione, vt Catholicis cum excommunicatis nõ participarent in diuinijs officijs, & aliis precibus; & tamen hoc itidem interdictum erat à iure communi, cap. Quod in te, de pœnit. & remiſſ. adeout excommunicato Eccleſiam ingrediente ad orandum cæteri omnes tenerentur exire, aut precibus, aut vi eum cogere ad exeundum, alioquin ceſſandum eſſet à diuinis etiã Miſſæ inchoatæ, ſi nondum cœptus eſſet Canon, Clem. Grauis, & ibi gloſ. in ver. In capleta de ſent. excomm. Innoc. in cap. Nuper, eod. tit. Hoſtien. in ſumma eodem §. Quæ ſit pœna, verſ. Sed numquid, S. Thom. in 4. diſtinct. 18. Nauarr. cap 27. n. 33. Vnde vix contingere potuiſſet, vt Catholici cum ſchiſmaticis permixti Miſſam inchoatam perficerent, diuiniſque officijs, & orationibus tuta conſcientia vacare poſſent; & in hoc ſimiliter omnem ſcrupulum ſuſtulit Conſtitutio Concilii Conſtantienſis, habilitando Catholicos ad participandum cum excommunicatis etiam in diuinis officiis.

108 Vlterius quod pertinet ad Sacramenta excommunicatis adminiſtranda, eadem Conſtitutio abſtulit omnem ſcrupulum à conſcientiis Catholicorum, quatenus per illa verba *In adminiſtratione, vel receptione Sacramentorum*: habilitauerit Catholicos Sacerdotes ad illa adminiſtranda excommunicatis, non denunciatis; quod de iure

com-

Digitized by Google

communi prohibitum erat ſub mortali culpa, cap. Engeltrudam, 3.q.4. Nauarr. in Man. d.c.27. n.29.&30.

In prædictis ergo tribus, & præſertim in primis duobus caſibus, qui frequentiſſimè poterant contingere, prædicta Conſtitutio ex omni parte conſuluit timoratis conſcientiis, & ſcandalis obuiauit: neque enim in illis cadit conſideratio rehabilitationis excommunicatorum ad beneficia obtinenda, quia ad hoc vt Catholici non teneantur vitare excommunicatos, & poſſint illis Sacramenta adminiſtrare, manifeſtum eſt non requiri vt excommunicati habeant beneficium. Quo verò ad receptionem ſacramentorum non ſuberat tanta neceſſitas habilitandi Catholicos ad illa recipienda de manibus notoriè hæreticorum, vel ſchiſmaticorũ, quod valdè abhorrent ſacri Canones, cùm poſſent illa recipere à Catholicis Sacerdotibus.

109 Satis eſt igitur, vt antedicta Conſtitutio, quæ vt Felin. ait in d. cap. Rodulphus, ſub n.39. de reſcr. eſt multum correctoria iuris communis, operetur effectum ſuum etiam reſpectu adminiſtrationis actiuæ ſacramentorum quoad illos tantũ excommunicatos, qui ante excommunicationem canonicè adepti ſunt beneficia curam animarum habentia, nec debet extendi ad rehabilitationem ad cathedrales, vel parochiales, de qua non loquitur ad vlteriorem correctionem iuris cõmunis; quinpotius expedit iura iuribus concordare, vt in ſimili Conſtitutione Concilii Conſtantienſis perpendit Gemin. d.conſ.88. num. 4. verſ. Item cum Papa.

110 Nec vrget, quòd in longo illo ſchiſmate cùm plurimi obtinuiſſent dignitates, & beneficia ab Antipapis, prædicta Conſtitutio non occurriſſet periculis animarum, niſi reualidaſſet titulos. Tollitur enim obiectum, quia in eodem Concilio Cõſtantienſi edita fuit alia Conſtitutio, per quã prouiſi in ſchiſmate à Gregorio, & Io. Antipapis fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia, vt deinceps vitium ſchiſmatis, vel excommunicationis eiſdẽ obijci non poſſet, vt referunt Gemin. d.conſil.88. col.1. verſ. Nec obſtat ſi dicatur, & Paul. de Caſtr. conſ.253. Ad confirmationem, ſub num. 1. verſ. Nec obſtat, lib. 1. Vnde cum ſatis prouiſum eſſet à Concilio periculis tunc imminentibus; in futurum, ſedato ſcilicet ſchiſmate, nulla neceſſitas ſuadebat, vt habilitarentur ſchiſmatici ad obtinenda beneficia curata ad hoc, vt de illorum manibus Catholici reciperẽt eccleſiaſtica ſacramenta. Quinimmo Conſtitutio à Gemin. & Paul. de Caſtr. relata ſatis apertè indicat per Conſtitutionem, Ad euitanda; ſchiſmaticos non fuiſſe rehabilitatos ad beneficia; quia alioquin ſi fuiſſent generaliter rehabilitate, non fuiſſet opus vt Concilium Conſtantienſe per aliam Conſtitutionem eos ſpecialiter inhabilitaſſet, vt ſuperius dictum eſt.

111 Et nihilominus eadem Conſtitutio, Ad euitanda, etiam quoad excommunicatos non habentes titulum Canonicum beneficij, vel prouiſos poſt excommunicationem poteſt habere officium ſuum reſpectu adminiſtrationis ſacramentorum in aliquibus caſibus, & præcipuè in duobus. Primus eſt in articulo mortis: nam poſt Concilium Conſtantienſe in eo articulo licebit Catholico confiteri peccata ſua cuicumque Sacerdoti notoriè excommunicato, cum eo caſu non requiratur vt Sacerdos ſit proprius Parochus, ſed omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes abſoluere poſſint, vt in decreto Concilij Tridentini ſeſſ.14. cap.7. de Caſuum reſeruat. verſ. Hanc autem delictorum reſeruationem. Et tamen iure communi inſpecto Sacerdos notoriè excommunicatus nõ poteſt validè quẽquam abſoluere etiam in mortis articulo. Ita enim in Sacerdote excommunicato, & denunciato iampridem reſoluit S. Congregatio Concilij ſecuta opinionem Magiſtri ſententiarum, S.Thom. & aliorum grauiorum Theologorum, vt dixi in cap.1.nu.28.ſup. de Conſtit. Ergo idem dicendum in notoriè excõmunicato, cum hi duo caſus æquiparentur, cap.fin. de cohabit. cleric. & mulier.

112 Secundus caſus eſt in excommunicatis prouiſis à Papa, quia cùm in litteris Apoſtolicis prouiſionum ex ſtylo apponatur clauſula abſolutionis à cenſuris, huius clauſulæ virtute collatio parochialis facta excommunicato non denunciato valida eſt. Archid. in cap. Nullus, num.4. 63.diſt. & dictum eſt ſupra num.75. ac proinde licebit Catholicis ab eo recipere ſacramenta non obſtante excommunicatione; idq; in vim Conſtitutionis, Ad euitanda, cùm aliàs non liceret, quia prædicta clauſula reſtricta eſt ad effectum præſentium dũtaxat conſequendum, & ſic operatur habilitationem tantummodo ad parochialem obtinendam, non autem ad ſacramenta adminiſtranda.

113 Ad ſecundam conſiderationem reſpondetur, quamuis Concilium Conſtantienſe non diſtinguat inter cenſuram ante, vel poſt beneficia; tamen debere ſic diſtingui, quia lex quantumcumque generalis ſemper reſtringitur ad perſonas habiles, Iaſ. in l.2. §. Prætor, num.3. ff. Si qui ſatiſd. cogan. & latiùs oſtenſum eſt ſupra nu. 86. Item prædicta Conſtitutio reſtringi debet vt minus corrigat ius commune, Gemin. d. conſ. 88. ad fin. verſ.

114 Item cum Papa. Item limitari debet ad tenorem verborum, cap. Porrò, de priuil. Quia lex non imprimit effectum ſuum, niſi in illas perſonas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur, vt idem Gemin. inquit vbi ſupra nu.4. verſ. Cum ergo concurrant, & not. Bart. & DD. in l.4. §. Toties, ff. de damn. infect. De rehabilitatione autem ſchiſmaticorum ad beneficia Conſtitutio nullã facit mentionem; imò nec de hæreticis, vel ſchiſmaticis nominatim loquitur, niſi quatenus comprehenduntur ſub nomine excommunicatorum; & tamen quod pertinet ad prouiſiones beneficiorum plurimum intereſt inter hæreticos, & excommunicatos; quia excommunicati licèt ſint inhabiles ad beneficia obtinenda, non tamen ſunt priuati beneficijs antea obtentis; at hæretici non ſolùm ſolùm ſunt inhabiles, ſed etiam priuati ipſo iure etiam ante declaratoriam iudicis, quæ in notorijs non requiritur, vt probatum eſt ſupra num.92. 98.& 104. Vnde cum Conſtitutio prædicta loquatur tantùm de excommunicatis, non eſt noſtrum eam extendere ad rehabilitationem ſchiſmatico-
115 rum ad beneficia, de qua non loquitur: Quod enim non eſt Sanctorum Patrum decreto ſancitũ, ſuperſtitioſis non eſt adinuentionibus præſumendum, cap. Inter corporalia, de tranſlat. Epiſcop. cap. Conſuluiſti, 2.q.5. Nam ſi rehabilitationem comprehendere voluiſſet, quod de cenſuris dixerat, & de rehabilitatione poterat expreſſiſſe, vt legitur in d.cap. Inter corporalia, in cap. Ad audientiam, de Decim. & in cap. Maiores, de Baptiſm. quod ergo in ea nõ reperitur conceſſũ, vt prius intel-

telligieur prohibitum, cap. Hoc tantùm, 18. qu. 2.
cum concord. de quibus per gloſ. in d. c. Inter cor-
poralia, in vet. Non inuenitur. Et benè per Ol-
drad. conſ. 166. Quod autem, n. 10.

115 Ad tertiam conſiderationem huius tertiæ op-
poſitionis reſpondetur quoad participationem
Catbolicorum cũ ſchiſmaticis in diuinis officijs,
& extra, in quibus eſt maior neceſſitas commu-
nicandi, ſtante illorum permixtione, ceſſare obie-
ctum, quia ad hæc non requiritur vt ſchiſmatici
habeant beneficia, vt dictum eſt ſupra num. 108.
Quo verò ad receptionem ſacramentorum non eſt
opus diſtinguere an ſchiſmatici obtinuerint pa-
rochiales ante, vel poſt ſchiſma, quia vtroque caſu
carent titulo canonico beneficij, vt patet ex dictis
num. 98. Cum ergo Græcorum ſchiſma ſit noto-
rium, proindeque non ſit difficile diſcernere inter
Sacerdotes Catholicos, & ſchiſmaticos: confu-
giant Catholici ad Catholicos Presbyteros pro
ſacramentis ſuſcipiendis, & vitabunt omne pe-
riculum.

116 Ad quartam, & vltimam conſiderationem re-
ſpondetur negando conſequentiam: ex eo enim
quod Patriarcha, Epiſcopi, & Abbates ſchiſmatici
fuerint admiſſi in Concilium Florentinum, atque
vt tales nominati, agniti, & tractati ab Eugenio,
non rectè infertur ad validitatem, ſeu approbatio-
nem dignitatum, ſeu titulorum. Hic eſt textus
apertus in Clem. Si ſummus, de ſenten. excom-
municationis, vbi ſi ſummus Pontifex quem ſub
titulo cuiuslibet dignitatis ex certa etiam ſcien-
tia, verbo, Conſtitutione, vel litteris nominet, ho-
noret, ſeu quouis alio modo tractet, per hoc in
dignitate illa ipſum approbare non intelligitur,
aut quidquam ei tribuere noui iuris; vbi gloſ. ſic
117 format caſum. Ponamus quod eram intruſus in
aliquo beneficio, ita quod non habebam titulum,
& Papa ſcripſit mihi litteras, in quibus appella-
uit me Epiſcopum illius loci, quem obtine-
bam ſine titulo; vel ponamus quod illud bene-
ficium vacabat, & nullus obtinebat, & ipſe in lit-
teris ſuis appellauit me Epiſcopum illius loci: An
per hoc videatur mihi ius tribuere in illo benefi-
118 cio? reſpondet Clemens Papa quod non; atque
ita illum textum generaliter habere locum in
omnibus dignitatibus tam ſecularibus, quàm ec-
cleſiaſticis, cum loquatur per illa verba vniuerſa-
lia, *cuiuslibet dignitatis*, & ſubſit eadem ratio, te-
net ibi gloſ. in ver. Dignitatis, & Card. in §. Simi-
liter, num. 2. in fin. verſ. Quæro, de qua dignitate
loquitur, ſubdens poſt Paulum idem iuris eſſe de
perſonatu, officio, beneficio, titulo, vel admini-
ſtratione, & Laudunus, & Card. ibidem in princip.
exemplificant, ſi Papa vocat aliquem Archidiaco-
num Pariſienſem, vel Decanum Aurelianenſem,
vt in cap. Ad aures, de reſcript. & in cap. Dilecto,
eodem tit. in 6. Et in Canonico ponit exemplum
Vitalin. ibidem n. 38. dicens: Si Papa etiam ſcien-
ter nominet te in litteris Canonicum Pariſienſem,
& non ſis, non propterea faciet te Canonicum,
vel ſi eras intruſus in d. Canonicatum, & ipſe hoc
ſciebat, & vocauerit te Canonicum Pariſienſem,
non propterea cenſetur approbare tuam intruſio-
nem, hoc eſt purgare vitium tuæ intruſionis; aliàs
concurrerent duo ſpecialia; vnum ſcilicet purga-
tio intruſionis, aliud collatio Canonicatus contra
l. 1. C. de dot. promiſſ. cum ſimil. Item verba illa
119 tractatus, *ſeu quouis alio modo tractet*, ſic exponun-
tur per gloſ. & Card. in 6. & 7. notab. videlicet ſi
Papa aliquem admittat aſſignando in certam ſe-
dem cum his, qui ſunt certi ordinis, dignitatis, vel
officij, vel ſecundum Genzelin. Si Papa aliquem
recipiat tanquam Abbatem, vel Archidiaconum
ad vnum officium exercendum: neque enim per
hoc cenſetur illum approbare in ea dignitate. Per
quem tex. ſublata eſt altercatio antiquorum Ca-
noniſtarum, de qua in cap. Si aliquando, de ſent.
excomm. in cap. Dominus, & ibi per gloſ. in verb.
Sacrilegium, 94. diſt. in cap. Si inimicus, 93. diſt. &
ibi per Archid. & per Innoc. & Hoſtien. in c. Cum
olim, il primo, de priuileg. per Goffr. in proœmio
huius Gregorianæ compilationis, & Speculat. in
tit. 2. §. Nunc oſtendendum verſ. 29. & hæc fuit ra-
tio impulſiua prædictæ conſtitutionis, ſecundum
120 Vitalin. vbi ſupra num. 46. & Anchar. nu. 1. Con-
ſtat igitur ex hoc text. beneficium eccleſiaſticum
non cenſeri collatum, aut confirmatum, niſi illud
per verba diſpoſitiua conferatur, vt ibi per Vitalin.
121 num. 42. In beneficialibus enim ſuperioris inſti-
tutio eſt neceſſaria, quæ tamquam ſolemnitas ex-
trinſeca non præſumitur, ſed probari debet, vt ad
litteram ait ibidem Genzelin. & poſt eum Cardi-
nal. in d. §. Similiter, n. 2 verſ. Dicit Genzel. Verba
enim prolata ad vnum finem non operantur aliũ,
vbi præſertim abeſt voluntas proferentis, quæ in
dubio abeſſe præſumitur, niſi illa verbis exprima-
tur. vt dicit Goffred. in proœmio Decretal. & in
propoſito Vitalin. in ead. Clem. Si ſummus, n. 47.
122 de ſent. excom. & cum verba huiuſmodi ſit enun-
ciatiua, & prolata nõ propter ſe, ſed propter aliud,
non probant, neque diſponunt, l. Ex his verbis,
C. de teſtam. milit. & notat gloſ in d. Clem. Si ſũ-
mus, in verb Non intelligitur, & ibi Vitalin. n. 48.
Cardin. in §. Similiter, num. 1. in 3. not. gloſ. & DD.
in Clem 1. de probat. & in cap. Si Papa, de priui-
leg. in 6. Nam propter noſtram affirmationem,
vel negationem rei veritas non immutatur, l. Aſ-
ſumptio, ff. Ad municipal. Vital. in d. Clem. n. 45.
Quæ deciſio ſummam habet rationem propter
odium intruſionum, & inſufficientium titulorum,
cum quibus aliqui beneficia eccleſiaſtica, tenent
in detrimentum animæ, & beneficiorum, vt non
poſſint per tales colores ſe purgare, ſed teneantur
docere de titulo ſi ſint requiſiti, vt formaliter in-
quit Laudunus in eadem, Clem. Si ſummus: &
poſt eum Vitalin. num. 58. & Cardin. in §. Simili-
123 ter, num. 2. verſ. Hæc dicit Laudunus. Et quam-
uis tex. ibi non loquatur niſi de approbatione, vel
noui iuris collatione; & ſic non videatur exclu-
dere probationem, quæ reſultat ex confeſſione, vt
l. Generaliter, C. De non num. pecun. Contrarium
tamen concludit ibi Vital. num. 49. Tum quia
ſuper huiuſmodi narratiua non fundatur intentio
diſponentis, vt ibi: tum quia non eſt de facto pro-
prio enonciantis: tum quia non fit propter ſe, vel
cauſaliter, ſed narratiuè, & propter aliud; & ſic
non obſtat d. lex generaliter. Et idem tenet Car-
dinal. in §. Similiter, num. 1. in 3 not. Dum col-
ligit ex tex. Quod licèt in aliqua diſpoſitione quis
nominetur ſub aliqua dignitate, non tamen pro-
pterea fit probatio ſuper hoc.

124 Itaque quantumcumque Eugenius nominaue-
rit ſchiſmaticos ſub titulis dignitatum, eoſque
tractauerit vt tales: hinc tamen nulla reſultat no-
ua collatio, aut probatio validitatis prouiſionum
nam vt verbis Pauli vtar in d. Clem. Si ſummus, de
ſent.

ſent.excomm.in hoc parcendum eſt Papę ſi aliquē nominet ſub titulo dignitatis; quia ſi nomen dignitatis omitteret, ipſum turbaret, vel ſcandalizaret; & ideo non mirum ſi ex tali nominatione non intendat ius tribuere, quia talia non ſunt facienda ſine cauſæ cognitione; cuius dictum referunt ibi Vitalin.n.49. verſ.Paulus item aſſignat,& Cardin. vbi ſupra,n.2.verſ.Et dicit Paulus. Requirebat autem grauiſſimum negocium vnionis cum Eccleſia Romana,vt Græci, & præſertim Imperator Paleologus, & Patriarcha Conſtantinopolitanus, quem contendebant eſſe caput Eccleſiæ Orientalis, non ſcandalizarentur, quin potius honorificè exciperentur,
125 & tractarentur in Concilio. Quibus accedit quod ante Conſtitutionem Conſtantienſem, imo & ante Concilium Viennenſe mos fuit Romanorum Pontificum admittere in Concilium etiam hæreticos, & ſchiſmaticos diſputationis gratia, & ad eorum errores confutandos, & in ſpecie in Concilio Lateranen.III. ſub Alex.III. interſuit Nectarius Abbas, ſeu Præpoſitus Monaſterij Caſularum, & Græcorum ſchiſmaticorum Legatus, qui ead.qua venit animi indurata nequitia, & peruerſitate inflexus, & obſtinatus, poſt prolixas diſputationes eſt reuerſus ad ſuos, vt patet ex litteris ad eum ſcriptis à Gregorio Corcyræ Epiſcopo, quæ referuntur in notis poſt acta eiuſdem Concilij tom.3.Concil.par.2.pag.562.col.1.

129 Opponitur quartò, Epiſcopi, vel Sacerdotes Græci, Armeni, Rutheni, & alij huiuſmodi quamuis ſint ipſo iure priuati titulo,& beneficijs,nihilominus ſuis in regionibus videntur eſſe Ordinarij, & Parochi, ſaltem titulo colorato, putatiuo,& errore communi, quia communiter ibi tales nominantur, & creduntur ſub diuerſis linguarum vocibus ab illis populis: quem communem errorem non videtur tollere ſcientia paucorum catholicorum ſi ibi reperiantur; quæ autem à talibus geruntur in his, quæ non aduerſantur iuri diuino,
127 etiam circumſcripta Conſtitutione Concilij Conſtantienſis,cenſentur valida ex diſpoſitione l.Barbarius, ff.de offic.Prætor. & in ſpecie collationes, ſeu prouiſiones beneficiorum factas tempore Cōcilij Conſtantien. à Gregorio XII. Antipapa in loco, in quo communiter habebatur pro Papa, & ei obedientia præſtabatur, ſuſtineri, reſpondit ex facto Gemin.conſ.8.in princ. & per totum: & idem
128 in collationibus factis ab hæreticis, & excommunicatis occultis docuit Innoc.in cap.Si verè, nu.3. verſ.Item dum tolerantur,de ſent.excom. dicens, Hæreticos dum tolerantur in aliqua dignitate, & ſunt occulti, non nominatim excommunicati, poſſe excommunicare, beneficia conferre, litteras impetrare, quia hoc ipſo dignitas facere videtur, & non perſona excommunicata, cap.Nonne,8. q.4.& eum refert, & ſequitur Lap. alleg.89. Factum ſuper quo,n.12.eiuſque opinionem dicit veriorem Abbas in cap.Ad probandum,n.15.de re iudic. & tenet Rota in antiquis,deciſ.14. de iurepatr. & in collatore hæretico loquuntur expreſsè in cap. Nihil, de electione, Butr.n.2.& Abb. n.12. Iaſon. in d.l.Barbarius,n.32.Selua de Beneficijs in 2.par. q. 12.n.20.Nauarr.in cap.Placuit, de pœnit.diſt.6.nu. 179.& in Manual.cap.9.n.11.

129 Huic obiectioni reſpondetur primò, Ad hoc vt collationes beneficiorum, & alia geſta per Prælatum putatiuum ſuſtineantur ex communi reputatione, quatuor copulatiuè eſſe neceſſaria, quorum nullum concurrit in caſu præſenti.

130 Requiritur enim primò, vt titulus putatiuus proueniat à legitimo, & vero ſuperiore; non autem à ſuperiore putatiuo: quod conſtat ex dicta l.Barbarius. nam ille ſeruus, qui putabatur liber, habuit officium non à ſuperiore putatiuo,ſed à legitimo, & declarat expreſsè Compoſt. in d. cap. Nihil,n.4. in ver. Adminiſtret. verſ. Item per ſuperiorem confirmatum, de elect. quem ibi ſequuntur Butr. nu.24. & Anchar,ad finem, q.4. Henric. Boich.in §.Cæterum, n.4. idem docuit Archid. in cap.Alienationes,nu.2.12.q.2.Bald.in d.l. Barbarius, in prima lectura,nu.29. & ibi Iaſ. nu.48. etſi Bernard.conſ.128.ad fin.vol.1.Anton. Gabr. com.
131 concluſ.in tit.de probat.lib.3. concl.8. Ratio autē cur non ſufficiat vt titulus putatiuus non proueniat à ſuperiore itidem putatiuo ea eſſe poteſt, quia titulus putatiuus non eſt verus, ſed præſumptus, ſeu fictus, at fictio non generat fictionem, Bald.conſ.130.Caſus ſuper quo,circa finem, nu.2. verſ.Præterea concurrunt,lib.3. Alex. conſ.13.Ex ijs quæ,n.3.verſ.Quinimo, lib.1. quia duo ſpecialia non poſſunt concurrere circa idem, l. 1.& ibi Bal. Salic.& DD.C.de dotis promiſſ.Oldrad.conſ.79.in princ.duo ſpecialia, Decian.conſ.49.n.47.& ſeq.& præſertim n.10.lib.2.vbi quod generaliter indiuiduum non generat aliud ſpeciale; & ideo fictio fictionis non reperitur,ſeruitus ſeruitutis,tacitum ex tacito,fructus fructuum, vſuræ vſurarum,& alia id genus: vnde ſimiliter non datur titulus putatiuus ex titulo putatiuo; alioquin daretur proceſ-
132 ſus in infinitum. Rutheni autem quamuis dicantur habere titulum putatiuum Cathedralis, vel Parochialis Eccleſiæ: tamen hunc titulum non habent à ſuperiore legitimo,ſed à Prælatis,& Ordinarijs putatiuis, & illi ab alijs Prælatis ſimiliter putatiuis: ergo validè beneficia conferre,aut matrimonia ſolemnizare non poſſunt: cum enim careant authoritate legitimi ſuperioris, dicuntur palam intruſi: intruſos verò non tuetur Eccleſia; ac proinde eorum geſta ex communi errore, & reputatione non ſuſtinentur, gloſ.fin.in d.cap. Nihil, verſ. Sed pone quod talis Prælatus, de elect. Innoc.ibidem n.3.& 4.verſ.Si autem non ſit intruſus ſua auctoritate, Io.Andr.poſt Compoſt.& Hoſtien.col.fin.in vltima gloſ.verſ.Et dicit quod omnia quæ facit electus, & alij proximè citati,Roſell. in verb.Confeſſio ſacramentalis 3.n.4. Angel.Cōfeſſio,4.n.12.Syllueſt.Confeſſor,2.n.15. Nauarr. in cap.Placuit,de pœnit.diſt.6.n.177.& eſt communis opinio,vt teſtatur Abb.in cap.Dudum,il ſecondo, n.20. de elect. pro qua eſt tex. ſatis apertus hic: nam Octauianus,& Guido ordinationes fecerant, dignitateſque, & beneficia contulerant ratione publici officij: quilibet enim ipſorum gerebat ſe pro Papa, & Octauianus Romanus Ioannis Maledicti filius electus in ſchiſmate appellatus eſt Victor, eique vita functo ſucceſſit in ſchiſmate Guido Cremonenſis nuncupatus Paſchalis,vt referunt hic gloſ.1.Hoſt.& Io.Andr.in princ. in cuius locū poſtea ſuffectus eſt Io. de Struma, qui dictus eſt Caliſtus, licèt de eo non fiat mentio in hac compilatione, ſed in can. 2. Concilij Lateranen. ſub Alex.III. ex quo deſumpta eſt hæc Conſtitutio; & hos omnes tamquam veros Pontifices coluit vniuerſa Germania, & aliquot regiones Italiæ, vt habetur in hiſtoria eius Concilij tom. 3. Concil. par.2.pag.114.& nihilominus eorum geſta fuerunt

Hh 2 irrita,

irrita, vt hic dicitur. Vnde Petr. de Anchar. nu. 1. [Nota, inquit, quod carent iuribus quæ geruntur per ſchiſmaticos etiamſi gerantur prætextu publici officij: quod ergo dicitur in l. Barbarius, de offic. Prætor. & cap. Conſultationibus, de iurepat. habet locum in eo, qui dignitatem poſſidet bona fide: ſecus ſi eſt intruſus, vt ſchiſmaticus, quia tunc ſibi non eſt reſpondendum de iuribus dignitatis.] Hæc ille. Et in terminis matrimonij poſt Concil. Trid. tradunt Moderni citati ſupra n. 80.

133 Requiritur ſecundò ad hoc vt valeant collationes beneficiorum factæ à Prælato putatiuo, vt beneficium quod confertur non ſit reſeruatum, alioquin quamuis Prælatus putatiuus conferat ratione publici officij non valebit collatio etiam facta perſonæ aliàs habili propter decretum irritans in reſeruatione appoſitum, quod inficit titulum, ac poſſeſſionem: ita tenet Rota deciſ. 10. de præben. in Antiquis, & deciſ. 4. eodem tit. in Antiquior. Aeneas de Falcon de reſeru 4. quæſt. effectu 26. Simonetta in eod. tract. quæſt 44. Sed beneficia hæreticorum, quales ſunt hodie Græci ſchiſmatici, ſunt Sedi Apoſtolicæ reſeruata cum decreto irritante ex Conſtitutionibus Pauli IV. Pij V. & Gregorij XIII. relatis ſupra in 2. fundamento, num. 66. ergo à Prælatis putatiuis validè conferri non poſſunt, ac ſi conferantur, irrita erit collatio etiam facta non excommunicato, aut aliàs habili non obſtante ignorantia, aut communi errore; ad hoc allego cap. Si poſtquam, cap. Dudum. §. Hos igitur cap. Si beneficium, cap. penult. verſ. Licèt ab ignorantibus, de præben. in 6. cap. Tibi qui, de reſcript. & cap. Si ſoli, verſ. Niſi nos in gratia, de conceſſ. præbend. eod. lib.

134 Requiritur tertiò, ad validitatem geſtorum propter communem errorem vt error ſit communis etiam quoad eos, quibus beneficia conferuntur, vel ſacramenta adminiſtrantur: nam reſpectu eorum qui ſciunt impedimentum, non ſuſtinentur geſta per Prælatum, vel Parochum putatiuum, vt ſatis colligitur ex d. l. Barbarius, ponderando litteram ibi, *quamdiu latuit*, & ibi, *propter vtilitatem eorum, qui apud eum egerunt*, iuncta ratione gloſſæ in ver. Effeciſſet, in fin. ne ſcilicet homines decipiantur: Eccleſia enim dum tribuit iuriſdictionem habentibus titulum putatiuum ſuccurrit errantibus tantùm; vnde vt in propoſito inquit Abbas in cap. Ad probandum, n. 15. in fin. de re iudic. dignum eſt vt beneficium ignorantiæ non proſit ſcientibus, & fuit dictum Io. Andr. & aliorũ in cap. 1. de reſcript. in 6. & quamuis Ant. de Butr. in d. cap. Ad probandum, n. 11. Imol. n. 6. Abb. n. 15. Felin. n. 8. & Alex. de Neuo n. 27. ſentiant geſta per Prælatum putatiuum mero iure valere, etiã quoad ſcientes impedimentum, ſed eſſe retractanda in odium illorum: tamen abſolutè non valere geſta reſpectu ſcientis impedimentum cenſent in terminis d. l. Barbarius, Albertinus ibi n. 22 Millus in repert. in vce. Error communis, dicens hanc eſſe quamdam limitationem ad d. l. Barbarius, Felin. in cap. Rodulphus, n. 40. de reſcript. Decius in cap. Seiſcitatus, n. 39. verſ. prædicta concluſio, eod. tit. Et propterea ſi aliqua Ciuitas reputetur communiter habere priuilegium doctorandi, & in veritate non habeat, ſi aliquis hoc ſciens ibi inſignia doctoratus aſſumpſerit, non erit doctor, quia communis error illi ſcienti non prodeſt, Briaten. in ſuo Repertor. ver. Error, & poſt Felin. tradit

Dec. loco cit. Sed Catholici in Ruſſia certò ſciunt Ordinarios, & Parochos ſchiſmaticos non habere verum titulum Cathedralis, vel Parochialis Eccleſiæ, cùm eorum ſchiſma notorium ſit: ergo communis reputatio Catholicis nõ prodeſt quoad validitatem matrimonij.

135 Requiritur quartò, ad validitatem eorum, quæ fiunt à Prælato putatiuo, vt error communis ſit facti, non autem iuris; nam in d. l. Barbarius, ff. de off. Prætoris, ille ſeruus credebatur liber, & ſic factum ſeruituris ignorabatur; idem patet in cap. Infamis, verſ. Veruntamen, 3. q. 7. ibi, *Si ſeruus tùm putaretur liber, ex delegatione ſententiam dixit*: at hoc caſu eſto ſufficeret communis error ſchiſmaticorum, nec requireretur etiam Catholicorũ: tamen ſchiſmatici nõ ignorant factum, ideſt Vuladicas, & Popones Ruthenos eſſe præciſos ab vnitate Eccleſiæ Romanæ: id enim eſt notorium, nec ab ipſis negatur; ſed ignorant ius, quia falsò credunt eos eſſe catholicos, habere titulum, & poſſe ritè, & rectè ſacramenta adminiſtrare. Atqui refugit animus, & Eccleſia velit fouere hunc errorem hereticorum, & eidem errori innixa illis tribuere iuriſdictionem ad beneficia conferenda, & ſacramenta adminiſtranda: ad hoc allego Federic. de Senis conſ. 137. Viſo, & examinato ſub nu. 2. verſ. Hoc ſaluo: vbi ex facto conſuluit valere acta, & geſta per miniſtrum excommunicatum, & irregularem, ſi tamen communiter reputabatur, & habebatur, & tenebatur à Prælatis, & ſubditis prouinciæ non excommunicatus, nec irregularis, & omnia faciebat tamquam Prælatus integri ſtatus eo quod ignorabatur, ſeu errabatur in facto; ſecus verò ſi opinio, & reputatio communis habuiſſet ortum ex errore ſupino, eo quod idem miniſter aſſereret ſe non eſſe excommunicatum, cùm eſſet excommunicatus; vel ad excuſationem facti damnati allegaret ſe habuiſſe licentiam à non habente poteſtatem illam concedendi; quia tunc reputatio communis ex fatuitate procedens non prodeſt ad validitatem geſtorum.

136 Facit quod notat Petr. de Anchar. in d. cap. Nihil, q. 4. in fin. de elect. vbi ait valere geſta per Prælatũ putatiuum, quamdiu toleratur: ſecus ſi eſſet notorium eum eſſe ſuſpenſum, per cap. Veritatis, de dol. & contum. cap. Ad probandum, de re iudic. & cap. Verum, 32. diſt.

137 Reſpondetur ſecundò, concluſionem illam, quod geſta à ſchiſmaticis, & excommunicatis, & in ſpecie collationes beneficiorum ſuſtineantur ob communem reputationem, habere locum dumtaxat reſpectu Prælati collatoris, non autem reſpectu ſubditi collatarij. Ratio diuerſitatis eſt,

138 quia Prælatus confert publici officij auctoritate; cuius ratione valent geſta propter publicam vtilitatem. At hæc ratio ceſſat in ſubdito; quia beneficium aſſequitur vt priuatus, non autẽ authoritate alicuius publici officij. Colligitur hæc diſtinctio ex Innocentio in cap. Cum dilectus, de cõſuet. vbi tradit generalem theoricam, quod in his, quæ non geruntur ratione publici officij, nulla eſt differentia inter excommunicatum publicum, & occultum, quod ipſum voluit Io. Andreas in c. 1. de reſcript. lib. 6. & Calderin. in cap. Ad probandũ, de re iudic. quos refert, & ſequitur Abbas ibi nu. 12. & 13. & ſatis probatur ſecundum eum in dicto cap. Cum dilectus, & cap. Cum inter R. de elect. vbi electio facta diſtinctione inter publicos, & occultos:

cultos: nam in iſtis ceſſat ratio publicæ vtilitatis, neque enim Canonici eligunt iure publico, ſed proſequuntur ius ſuum proprium, vt per eum: ſed melius ad propoſitum noſtrum probatur in cap. Poſtulaſti, de cler. excomm. miniſtrante, & in ca. 2. §. Hæretici, de hæretic. lib. 6. vbi collatio beneficij facta excommunicato, vel hæretico eſt ipſo iure nulla, nec diſtinguitur inter publicum, & occultũ: vnde collationes factas etiam occultè excommunicatis, hæreticis, vel ſchiſmaticis eſſe irritas, ſatis probatum eſt ſupra in 3. fundamento n. 73. Quamobrem eſto in Epiſcopis Ruthenis concurrant omnia requiſita, de quibus ſupra in prima reſponſione ad hoc vt collationes Parochialium ab ipſis factæ ſuſtineantur ex titulo putatiuo, & communi errore: hoc tamen non procedit ſi collationes fiant ſchiſmaticis, & excommunicatis; quia reſpectu impetrantium error, ſeu reputatio communis nihil operatur.

139 Opponitur quintò, ſolemnizáre matrimonium non eſt actus iuriſdictionis, nec Ordinarius, aut Parochus illi aſſiſtit tamquam miniſter, vt in alijs ſacramentis; ſed præſtat nudam præſentiam tamquam teſtis authorizabilis, Rota deciſ. 750. nu. 1. par. 1. diuerſ. & aliàs cenſuit S. Congregatio Concilij. Ergo etiamſi Epiſcopi, & Sacerdotes ſchiſmatici carerent poteſtate iuriſdictionis; non tamen videntur impediri, quin poſſint intereſſe matrimonijs vt teſtes.

At facilis eſt reſponſio; quia quamuis Ordinarius, vel Parochus aſſiſtat matrimonio tamquam teſtis; requiritur tamen pro forma vt ſit Ordinarius, vel Parochus ad præſcriptum d. c. 1. ſeſſ. 24. de reform. alioquin ſi ſufficeret quilibet teſtis, etiam non Ordinarius, vel Parochus, Concilium non dixiſſet coram Ordinario, vel Parocho, & duobus teſtibus. Requiritur ergo ex Concilio ad validitatem matrimonij, vt non ſolùm illi aſſiſtant duo teſtes, ſed præter illos etiam alius teſtis authorizabilis, qui ſit Ordinarius, vel Parochus: at Epiſcopi, & Sacerdotes Rutheni nec ſunt Ordinarij, nec Parochi, cùm titulum canonicum nõ habeant Cathedralis, vel Parochialis Eccleſiæ, vt latè oſtenſum eſt ſupra: ergo matrimonia validè ſolemnizare non poſſunt.

140 Opponitur denique. In Bulla Clementis VIII. Sanctiſſimus Dominus, in inſtructione ſuper aliquibus ritibus Græcorum, poſteaquam actum fuit de Græcis catholicis, & etiam ſchiſmaticis, vt ex contextu patet; tandem in §. 5. generaliter ſtatuitur, vt Ordinarij matrimonia inter Græcos dirimi, ſeu diuortia quoad vinculum fieri nullo modo permittant; & ſi quæ de facto præceſſerunt, nulla, & irrita declarent. Quæ Bulla cùm ſit edita anno 1595. annis 30. & vnum poſt Tridentinum Concilium, alterutrum videtur ſupponere, ſcilicet vel decretum Concilij Græcos non obligaſſe, vel valida fuiſſe matrimonia etiam celebrata coram Præſulibus Græcis: quamuis enim fuerit Græcorum error de matrimonijs dirimendis, vt patet ex Concilio Florent. tamen ſi decretum Tridentini etiam ſchiſmaticos ligat, & præſentia eorum Prælatorum non ſufficit, iam fuiſſent eo tempore nulla, & irrita ex vi Concilij eorum coniugia; ac proinde diuortia non eſſent, vt Pontifex præcipit, irrita declaranda. Quod ſi diuortia declarentur irrita vtique matrimonia valida, & firma quoad vinculum ſupponi neceſſe eſt.

141 Sed huic obiectioni reſpondetur Conſtitutionem Clementis non eſſe intelligendam de matrimonijs ſchiſmaticorum, ſed catholicorum tantũ: nam cum Clemens per totam illam Conſtitutionẽ præſcribat ritus à Græcis obſeruandos, præcipuè in ſacramentis: non eſt credendus eiuſmodi ritus præſcripſiſſe Græcis ſeiunctis ab vnione Eccleſiæ, qui latinos ritus abominantur, vt in c. Licèt Græcos, ſupra de Bapt. & de quorum ritibus non eſt curandum quamdiu perſiſtunt in ſtatu damnabili hæreſis, & ſchiſmatis. Quinimo in §. 4. declarat
142 non eſſe admittendos Epiſcopos ſchiſmaticos ſiue pro ordinibus, ſiue pro alijs ſacramentis conferendis, & in §. 6. Presbyteros ſæculares, abiuratis ſchiſmate, & erroribus, atque in Fide catholica benè inſtructos in Parochialibus, ſeu Curatis Eccleſijs Græcorum benè inſtitui poſſe. Quomodo ergo elicere poſſumus ex hac Conſtitutione, vt valeant matrimonia coram Ordinario, vel Parocho ſchiſmatico, ſi Conſtitutio interdicit ne Epiſcopi ſchiſmatici ad ſacramenta admittantur, neue Presbyteri ſchiſmatici inſtitui poſſint in Parochialibus, niſi poſteaquã abiurauerint ſchiſma? Præterea quatenus eadem Conſtitutio dũ prohibet ne diuortia fiant quoad vinculum, loqueretur etiam de matrimonijs ſchiſmaticorum, vtique intelligenda eſſet tantùm de matrimonijs celebratis in illis Parochijs, in quibus decretum de reform. matrim. publicatum non eſſet. Tunc enim valida ſunt matrimonia etiam clandeſtina, nec ſunt dirimenda, vt ibi ſtatuitur; non autem de contractis in Parochijs, in quibus eiuſmodi decretum fuit publicatum. Tunc enim ad eorum validitatem requiritur præſentia Parochi, quã exhibere non poſſunt ſchiſmatici, qui Parochi non ſunt, vt dictis conſtat: & propterea Clemens ibidem mandat Epiſcopis vt iurent in ſingulis Parochijs Græcorum publicari decretum Concilii Tridentini de reform. matrim. imò ex hac Conſtitutione deduci poteſt validum fundamentum pro hac ſententia: nam ſi Græci ſchiſmatici potuiſſent inſtitui in parochialibus in vim decreti Concilij Conſtantienſis cur Clemens declaraſſet eos non poſſe inſtitui in parochialibus niſi abiurato ſchiſmate? Alterutrum ergo neceſſe eſt fateri, ideſt aut ſchiſmaticos non fuiſſe habilitatos ad parochiales obtinendas per Concilium Conſtantien. aut ſi habilitati fuerint, illius diſpoſitionem ſublatam fuiſſe per hanc poſteriorem contrariam Conſtitutionem Clem. VIII. ſecundum ea, quæ de Conſtitut. Pauli IV. & de Concilio Lateranen. dicta ſunt ſupra in 2. & 3. fundamento nu. 66. & 72.

143 Ex quibus omnibus, vt initio diximus, verius videtur matrimonia Catholicorum contracta coram Popis Ruthenis nulla, atque irrita eſſe ſi in eorum parochijs decretum cap. 1. ſeſſ. 24. de refor. matrim. publicatum fuerit. Cæterum an ita ſit, necne, cum pendeat ex facto, ad iudicium noſtrũ non pertinet; ſed ipſe Archiepiſcopus Leopollenſis diligenter diſpicere debebit. In quo tamen duo præcipuè erunt illi animaduertenda. Alterum quod ad hoc ex ſententia Sacrę Congregationis Concilij decretum publicatum fuerit in Synodo prouinciali; ſed abſolutè requiritur vt fuerit publicatum in ſingulis parochijs, quemadmodum Sancta Synodus præſcribit. Alterum quod eadem Sacra Congregatio declarauit præſumi publi-

publicationem quando decretum illud fuit obſeruatum tamquam decretum Concilij.

Fortè tamen ſuper his omnibus, cùm res grauiſſima ſit, tutius eſſet requirere Oraculum Sanctiſſimi in Sacra Congregatione Inquiſitionis.

De Apoſtatis, & reiterantibus Baptiſma,

Cap. Conſultationi.

SVMMARIVM.

1 *Regularis in apoſtaſia ordinatus ad ſacros ſine diſpenſatione Papæ non miniſtrat in illis.*
Nec ad ſuperiores aſcendit. n.4.
Et quid in promoto ad minores, n.3.
2 *Regularis apoſtata poſt reconciliationem ordinatus ſine diſpenſatione remanet in ordine ſic ſuſcepto.*
5 *Regularis tranſiens à ſtrictiori ad laxiorem Religionem abſque Sedis Apoſtolicæ licentia, an ſit apoſtata, & excommunicatus, aut ſaltem ſuſpenſus, & num. ſeqq. maximè à num. 21. vſque in fin.*
6 *Intellectus cap. Ex parte, de tempor. ordinat. & num. ſeqq.*
7 *Apoſtata propriè non dicitur Religioſus, niſi habitum temerè dimittat, & ad ſæculum redeat, & n. 12. & ſeqq.*
8 *Excommunicatio, quæ annexa eſt apoſtaſiæ, non incurritur, niſi pro peccato mortali.*
9 *Regularis tranſiens ad ſtrictiorem Religionem licentia petita, licèt non obtenta, non peccat.*
10 *Regularis canonicè translatus ad arctiorem Religionem non poteſt redire ad primum Ordinem abſque licentia Papæ.*
12 *Apoſtatæ propriè non dicuntur niſi qui legem Chriſtianam dimittunt, vel qui relicta profeſſione, quam dimittere non licet, dimittunt ſine cauſa.*
13 *Regularis tranſiens ad alium Ordinem ſine legitima licentia non poteſt ibi promoueri ſine diſpenſatione ſuperioris regularis ſi tranſitus ſit publicus; quod ſi occultus, nulla eget diſpenſatione.*
14 *Apoſtata a Fide, vel ex voto Religionem deſerentes in apoſtaſia ordinati, carent executione, nec poſſunt ab alio, quàm à Papa diſpenſari.*
15 *Regularis tranſiens ad laxiorem Religionem licentia non petita, vel petita, ſed non obtenta, peccat mortaliter.*
Sed non dicitur propriè apoſtata, & cur. ibid. & n.16 cum duobus ſeqq.
17 *Apoſtatarum duo ſunt genera, & n. ſeqq.*
18 *Regularis migrans ad Ordinem laxiorem abſque licentia incidit in apoſtaſiam minorem, non autem in maiorem, & indiſpenſabilem.*
19 *Apoſtaſia eſt temerarius receſſus à ſtatu Fidei, Obedientiæ. vel Religionis.*
20 *Apoſtatæ vnde dicantur.*
21 *Regularis eiectus à laxiori Religione, ad quam de facto tranſiuit, non dicitur apoſtata ſi per eum non ſtat quominus redeat ad primum Ordinem.*
22 *Prælati Regulares tenentur ſubditos ad laxiorem Ordinem abſque legitima licentia tranſeuntes ad ſuum Monaſterium reuocare.*

1 CONSVLTATIONI. Monachus in apoſtaſia ordinatus ad ſacros, ſine diſpenſatione Papæ non miniſtrat in illis. Hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. & alios ferè omnes.

2 Nota caſum, in quo ſolus Papa diſpenſat, videlicet cum Religioſo in apoſtaſia ad ſacrum ordinem promoto, quantumcumque pœnitentiam egerit, & Abbati ſuo fuerit reconciliatus, vt in text. ſi tamen prius reconciliatus fuiſſet, & poſtea à ſuo Epiſcopo ordinem canonicè ſuſcepiſſet, ſine diſpenſatione remaneret in ordine ſic ſuſcepto, ſecundum Innoc. & Hoſtien. hic in princip. quibus
3 cæteri conſentiunt. Et dum textus dicit ſacrum ordinem, innuit ſecus eſſe in minoribus; vnde eo caſu diſpenſat Epiſcopus, cùm Papa ſibi non retinuerit diſpenſationem, cap. Nuper, de ſentent. excomm. ſecundum Vincen. & Hoſtien. hic in princip. verſ. Ideo etiam dicit ſacrum: ſed hodie Religioſus apoſtata incidit in excommunicationem, cap. 2. Ne Cleric. vel Monach. lib. 2. vnde cum ordinem recipiat in cenſura, & ſic fiat irregularis, diſtinguendum eſt vt legitimus in cap. Cum illorum, de ſentent. excomm. ſecundum Ioann. Andr. hic n. 1. Abb. n. 2. & communiter Scribentes.

4 Rurſus cum textus prohibet ſic ordinatum in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, multò magis cenſetur prohibere, ne ad ſuperiores aſcendat, dicto cap. Cum illorum, ſecundum Boat. dicentem hoc eſſe tutius, licèt aliqui contradicant; & eum ſequuntur Ioan. Andr. n. 1. in ver. Suſcepto, & Abbas n. 2. verſ. Sed quæro, quia textus.

5 QVAERO, An Regularis tranſiens à ſtrictiori ad laxiorem Religionem abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſit apoſtata, & excommunicatus, aut ſaltem ſuſpenſus.

6 Solutio quæſtionis pendet ex intellectu duorum Canonum, qui videntur inuicem pugnare, videlicet cap. Ex parte, de tempor. ordinat. & hoc cap. Conſultationi: nam in cap. Ex parte, cum quidam Abbas, & Monachi conſuluiſſent, an eorum Monachus, qui ſe tranſtulit ad Monachos Nigros, & habitum eorum aſſumpſit, ibique ordinatus fuit ſacerdos, in aſſumpto ordine poſſet miniſtrare, Innocentius III. reſcribit vt ipſi Monacho officiũ ſacerdotis liberè exequi permittant. Atque ita ex eo textu apparet tranſeuntem de religione in religionem, quamuis videatur apoſtata, eo quod habitum ſui Ordinis temerè dimiſerit, tamen non eſſe excommunicatum, aut ſuſpenſum, nec ſi in huiuſmodi apoſtaſia promotus fuerit, eſſe irregularem. Contra verò in hac Decret. generaliter deciditur, vt Monachus in apoſtaſia ordinatus ad ſacros, abſque diſpenſatione Romani Pontificis miniſtrare non poſſit in ordine ſic ſuſcepto.

Pro cõciliatione afferuntur à gloſſa, & DD. duo intellectus. Primus eſt, quod text. in d. cap. Ex parte, procedat in Monacho, qui tranſiuit licitè, id eſt licentia petita, licèt non obtenta, ad Religionem Nigrorum, quæ erat ſtrictior: ideo ex hoc non poteſt dici apoſtata; & ſic non eſt irregularis, nec aliqua eget diſpẽſatione: textus verò in hoc cap. procedit quando tranſiuit illicitè; & ſic ibi ordinatus non debet miniſtrare niſi diſpenſetur; ita gloſ. 2. in d. cap. Ex parte, & ibi Anton. de Butr. ſub n. 5.

7 Sed hic intellectus non placet, primò quia ſupponit tranſeuntem illicitè ad aliquam Religionẽ eſſe

Digitized by Google

eſſe propriè apoſtatam; quod tamen eſt falſum, quia ad hoc requiritur, vt dimiſſo habitu ad ſæculum redeat, iuxta tex. in cap. Vt periculoſa, Ne Cler. vel Mon. lib. 6. in cap. vlt. 50. diſt. ibi: *Et ad ſæcularem redeunt conuerſationem*, & in cap. 1. ſupra eodem ibi: *relicto habitu ſuo in apoſtaſia tamquam laici conuerſantur*. Seu, quod idem eſt, vt relinquat Monachatum; quemadmodũ loquuntur Goffr. & Io. Andr. & eſt communis opinio, vt inferius patebit.

Deinde quia ſi Monachus, de quo in d. cap. Ex parte, tranſijſſet ad ſtrictiorem licentiam petita, licèt non obtenta, illa quæſtio fuiſſet de indubitabili, contra text. in l. Labeo, ff. de carbon. edic. & notata per Abb. in cap. Cum in iure, de elect. & alios apud Rim. iun. conſ. 639. Magnificus, n. 70. lib. 6. Ineptum enim fuiſſet in controuerſiam adducere an eo caſu Monachus poſt tranſitum ordinatus eſſet irregularis, & fruſtra DD. excitaſſent
8 quæſtionem, an eſſet apoſtata; ſiquidem excommunicatio, quæ annexa eſt apoſtaſiæ, d. cap. Vt periculoſa, cùm ſit pœnarum grauiſſima, cap. Corripiantur, 24. qu. 3. non incurritur niſi pro peccato mortali, c. Nemo, Epiſcoporum, 11. q. 3. S. Thom. in 4. diſt. 18. Tabien. in verb. Excommunicatio, primò, verſ. Vtrum excommunicatio poſſit infligi.
9 At qui tranſit ad ſtrictiorem licentia petita, licèt non obtenta, cùm id faciat Canonis authoritate, ideſt cap. Licèt, de regul. vtique non peccat, Can. qui peccat, 23. qu. 4. & tradit Innoc. in d. cap. Ex parte, nu. 2. in ver. Exequi, ibi: [Si monaſterium ad quod tranſiuit, erat arctius, quàm primum, non peccauit.] &c. Quin potius meretur cum ad frugem melioris vitæ tranſmigret, & adimpleat propoſitum ſanctioris vitæ, vt legitur in d cap. Licet, Dicendum eſt igitur Monachum ibi, vel tranſijſſe ad laxiorem abſq; diſpenſatione Romani Pontificis, vel certe ad ſtrictiorem, vel parem, nec obtenta, nec petita licentia à ſuo Superiore. Quod videtur innuere littera ibi, *Qui ſe tranſtulit*. Vnde ex eo textu ſecũdum hoc irrefragabiliter probatur Monachum illicitè tranſeuntem ad alium ordinem, dummodo habitum regularem non dimittat, non eſſe propriè apoſtatam: nam ſi eſſet talis, non poſſet in ſuſcepto ordine miniſtrare, vt hic deciditur.

Accedit, quod in d. cap. Ex parte, Monachus, qui tranſiuit ad Nigros, ſupponitur poſtea redijſſe ad primum monaſterium; ideòq; ille text. à DD. ſic ſummatur. Si Monachus vnius ordinis, in ſecundo ordine, ad quem tranſiuit, recipit Sacerdotium, ad primum ordinem rediens, liberè miniſtrabit. Ergo hinc neceſſariò ſequitur, vt vel religio Nigrorum, ad quam tranſiuit, eſſet laxior, vel ſi ſtrictior, tranſijſſet de facto non petita licen-
10 tia; aliàs enim ſi religio fuiſſet ſtrictior, & Monachus canonicè translatus, non potuiſſet poſtea redire ad primum ordinem laxiorem abſq; licentia Papæ, Innoc. in cap. Intelleximus, num. 2. in ver. Exercere, de ætat. & qualit. gloſ. & DD. in c. Cum ſingula, §. fin. de præben. Rebuff. in praxi benefic. in tit. de transl. Monach. num. 9. & ſic rediens ſecundum hunc intellectum nõ potuiſſet in ſuſcepto ordine miniſtrare, cuius tamen contrarium ibi deciditur.

11 Itaque ſecundus datur intellectus, quod ſcilicet Decretalis Ex parte, procedat in Monacho, qui licèt de facto tranſierit ad alium ordinem, tamen habitum regularem non dimiſit; & ſic non fuit propriè apoſtata, nec ex ordinum ſuſceptione irregularis. Text. verò in præſenti procedat in eo, qui ex toto dimiſit habitum, & ad ſæculum redijt: qui propriè dicitur apoſtata, & incidit in excommunicationem iuxta text. in d. cap. Vt periculoſa, Ne Cler. vel Mon. lib. 6.

12 Et hic intellectus communiter recipitur: nam gloſſa in d. cap Ex parte, in ver. Ad Nigros, quærens an Monachus tranſiens ad aliam religionem ſit apoſtata, concludit non eſſe propriè apoſtatam, niſi recedentes à fide, vel retroabeuntes: & intelligit pro retroabeuntibus omnino deſerentes religionem, cùm alleget tex. in cap. Non obſeruetis, 26. q. vlt. ſeu redeuntes ad ſæculum, iuxta text. in cap. vlt. 50. diſt. & cap. 1. ſupra eod. Et de his gloſſa ſentit eſſe intelligendum, hoc cap.

Innocentius in eod. cap. Ex parte, num. 1. Dic, inquit, quod propriè non dicuntur Apoſtatatæ, niſi qui legem Chriſtianam dimittunt, cap. Beatus, 3. q. 4. d. cap. Non obſeruetis. Et qui relicta profeſſione, quam dimittere non licet, dimittunt ſine cauſa. Quo loco Innocentius ſimiliter intelligendus eſt de redeuntibus ad ſæculum; tum quia hi propriè dicuntur religionem dimittere; tum quia allegat tex. in d. cap. vlt. 50. diſt. qui loquitur de his, qui ad ſæcularem redeunt conuerſationem.
13 Sentit tamen inferius hunc non poſſe promoueri abſque diſpẽſatione, ſi tranſitus ſit publicus; adijciens Monachum poſſe occultè tranſire, nec obſtare text. in cap. Quanto, de transl. Epiſcopi, quia procedit in Epiſcopo, qui cum multis trãſit in turba. At Monachus ſtat occultè, & habitu mutato incedit.

14 Innocentium ſequitur ibid. Anton. de Butr. ſub num. 5. his verbis. [Dic ergo, Quidam ſunt apoſtatæ fidei, vel ex toto religionem dimittentes; & tales ordinati in apoſtaſia carent executione, & non poſſunt ab alio, quàm à Papa diſpenſari. Quidam ſunt apoſtatæ latè, qui illicitè tranſeunt de religione in religionem: & tunc aut tranſeunt publicè, ita quod factum eſt publicum: & tunc cum talibus diſpenſat Abbas: aut eſt occultum, & non requiritur diſpenſatio. Aut tranſeunt licitè, & non egent diſpenſatione:] Butrium totidem verbis refert, & ſequitur Abb. ibid. in fin.

Ioan. de Anan. num. 1. [Nota quod Monachus tranſiens ad aliud monaſterium non concluditur neceſſariò apoſtata, adeout recipiens ibi ordinem, incurrat irregularitatem, nec per hoc eſt ſuſpenſus ab executione officij. Non obſtat c. fin. de apoſt. quia poteſt dici, quod quidam ſunt apoſtatæ ſtrictè, qui ex toto apoſtatant relinquendo habitum, & redeundo ad mundum; vel qui apoſtatant à fide, & tales incurrunt irregularitatem. Quidam ſunt apoſtatæ latè, ideſt retroabeuntes (intelligitur retroabeuntes, qui tranſeunt de ſtrictiori ad laxiorem religionem.) & iſti non incurrunt irregularitatem, vel ſaltem talem, cum qua Abbas nõ poſſit diſpenſare.]

15 Henric. Boich. [Aut tranſiuit ad laxiorem religionem licentia non petita, vel petita, ſed non obtenta; & tunc peccat mortaliter.] In hoc concordat gloſ. ibi, in verb. Liberè: ita quod eo caſu non debet ordinari, nec in ordinibus ſacris licitè miniſtrare, niſi prius fuerit cum eo diſpenſatum per Epiſcopum (habet relationem ad tempus in quo Monachi erant ſubiecti Epiſcopis diœceſanis,

iuxta text. in cap. Peruenit, 16. qu. 1. & cap. Abb. cum quatuor cap. ſeq. 18. qu. 2.] & infra. [Qui tranſiuit ad laxiorem non eſt apoſtata] nam non eſt apoſtata, niſi qui ad ſæculum redit, vt infra de apoſt. cap. fin.

Similiter gloſ. noſtra hic ad fin. tamen, inquit, ſi ad aliam religionem tranſiſſet, & ordinem ibi ſuſcepiſſet, ſine diſpenſatione, poſſet in ſuſcepto ordine miniſtrare: ſupra de tempor. ordinat. c. Ex parte: quia ordinem non ſuſcepiſſet in apoſtaſia: & ſic gloſſa apertè ſentit, talem non eſſe apoſtatam: & ſequuntur ſcribentes hic.

16 Rationem verò cur Monachus tranſiens abſq; licentia ad ordinem laxiorem non ſit apoſtata, reddit Innocentius in cap. Intelleximus, in fin. de ætat. & qualit. quia, inquit, in nullo venit contra ea, quæ ſunt de ſubſtantia ordinis, cum ſemper in alicuius obedientia fuerit: cuius dictum ſequuntur ibi Ioan. Andr. ac cæteri omnes, & Archid. in cap. Placuit, 50. diſt. num. 4. dicens [Apoſtatarum

17 duo ſunt genera principalia. Alij namque apoſtatæ à fide Chriſti ad cultum Idololatriæ. Alij à religione ad ſæcularem ſtatum ſecundum rigorem Canonum; nec illi, nec iſti etiam poſt acceptam pœnitentiam poſſunt promoueri.] Et infra nu. 6. Sed pone quod aliquis de maiori religione tranſiuit ad minorem, numquid iſte dicitur apoſtata? Dicit Innocentius, quod non, quia in nullo venit contra ea, quæ ſunt de ſubſtantia ordinis, cũ ſemper ſit in alicuius obedientia: nam non dicitur apoſtata propriè niſi qui ad ſæculum redit. Allegat etiam pro hac ſententia, Io. Vinc. Goffr. & Bernard. in d. cap. Ex parte, de tempor. ord. & ſequitur Præpoſ. in §. Apoſtatæ, poſt d. cap. Placuit, n. 2. 50. diſt.

Similiter tranſeuntem ad laxiorem non eſſe excommunicatum, neq; apoſtatam conſuluit Lapus, alleg. 33. incip. An tranſiens ad laxiorem re-

18 ligionem; & Lud. Rom. conſ. 341. incipien. Circa primum conſultationis articulum: vbi quærens an religioſus migrans ad alium ordinem regulæ laxioris, & eius habitu proprio relicto, alienum recipiens, incidat in apoſtaſiã, ſic diſtinguit: [Aut quæritur an incurrat apoſtaſiam minorem, hoc eſt an ſit apoſtata largè ſumpto vocabulo: & dicendum quod ſic, quia eo ipſo, quod Religioſus migrat à monaſterio, & non eſt ſub obedientia ſui Prælati, largè apoſtata dicitur, vt notat Innocentius in cap. fin. de renunc. Aut quæritur an incurrat apoſtaſiam maiorem, quæ eſt indiſpenſabilis iuxta c. fin. de apoſt. & tunc dicendum quod non, quia ſi Monachus ad aliam tranſeat religionem laxiorem non habita licentia, ibique ordinem ſuſcipiat, poterit in ſuſcepto ordine ſine diſpenſatione miniſtrare: iſte eſt text. in c. Ex parte, de tempor. ordin. Cæterum nec ex huiuſmodi habitus ſuſceptione, & primi dimiſſione cenſetur incurriſſe ſentẽtiam excommunicationis ipſo facto, quam in Religioſos profert c. 2. Ne Cler. vel Mon. lib. 6. Quoniam ille text. loquitur quando quis proprium habitum dimittit, & vagatur, quod ceſſat in illo, qui aliam religionem quamuis laxiorem ingreditur.] Hæc Rom. qui allegat pro hac ſententia Io. Andr. in cap. Ioannes, de regul. quidquid dixerit Guliel. Naſo in cap. Sanè, eod. tit. Idem tenent Gemin. & Franc. in d. cap. 2. Calc. conſ. 123. ad primum, col. 2. verſ. Secundò pro hoc facit, Io. Staphil. in tract. de litter. grat. & Iuſt. col. antepenult. iuxta paruam impreſſionem, verſ. Credo tamen quod tranſit, & Rebuff. in praxi benefic. ſub tit. de tranſl. Monach. n. 11.

19 Quæ ſententia ſatis confirmatur etiam ex ipſa apoſtaſiæ definitione, quæ aliud non eſt, quàm temerarius receſſus à ſtatu fidei, obedientiæ, vel religionis ſecundum Hoſtien. in ſumm. de apoſtat. & Io. de Anan. in d. cap. Ex parte, ante num. 2. de tempor. ordin. & Alberic. in Dictionario, in verb. Apoſtaſia; & eſt ex mente D. Thomæ ſecundum Sylueſt. in verb. Apoſtaſia, in princip. Qui autem tranſit ad laxiorem religionem, abſque legitima licentia, quamuis tranſeat inordinatè, & grauiter peccet, tamen nec recedit à fide, nec ab obedientia, nec à religione, vt per Innocentium Archid. & Præpoſ. locis citatis. Ad quod confert etiam ipſa vocabuli Etymologia: dicitur enim apoſtata

20 ab apo, quod eſt de, & iſtimi, quod eſt ſiſto, inde apoſtata, id eſt deſiſtens, retroabiens à fide, vel religione ſecundum Hugon. & Archid. vbi ſupra, & Sylu. loco cit.

Ex quibus patet hunc Regularem, qui ex religione Capuccinorum tranſiuit abſque licentia ad religionem Minorum de Obſeruantia, propriè nõ eſſe apoſtatam, nec incidiſſe in excommunicationem ſtatutam in d. cap. Vt periculoſa, Ne Cler. vel Mon. lib. 6. & in c. fin. 50. diſt.

Rurſus patet hunc non eſſe irregularem, nec ſuſpenſum, quin ſaltem poſſit diſpenſari à ſuo Superiore Regulari. Videtur tamen egere huiuſmodi diſpenſatione ſi tranſitus fuerit publicus, propter doctrinam Innocen. Butrij, & aliorum in d. cap. Ex parte. Quos ſuperius retulimus num. 13. & ſeqq.

21 Non obſtat quod poſtea fuerit eiectus à ſecunda religione, & diu in ſæculo permanſerit ſine habitu: id enim fecit vt in facto ſupponitur, quia religio Capuccinorum noluit eum amplius recipere; vnde ex hoc capite nõ fuit apoſtata, &c. cùm non ſteterit per eum quominus reuerteretur, atque ita inceſſerit in habitu ſæculari ſine cauſa, prout requiritur ad hoc vt ſit propriè apoſtata ſecũdum Innocentium vbi ſupra, & Archid. in d. c. Placuit,

22 50. diſt. Præſertim quia Superiores primæ religionis ſunt in culpa cum teneantur ſuos Monachos indebitè à religione abeuntes annuatim requirere, & ad monaſterium reuocare, vt eſt tex. in c. fin. de regul. Idem habetur in cap. Ioannes, cap. Non eſt à nobis, & cap. Sanè, eodem tit. vbi patet Monachos poſt emiſſam in vno ordine profeſſionem non poſſe recipi in alio ordine laxiori ſine requiſita ſolemnitate, ac ſi recepti fuerint, iubentur reddi primis monaſterijs. Ad idem cap. Abbates, 18. quæſt. 2. Vbi eſt expreſſum Monachos vnius ordinis profeſſos in alio illicitè peruagantes fore per Abbatem cum auxilio Epiſcopi ad proprium monaſterium reuocandos. Et ita ex facto reſpondit Lud. Rom. d. conſ. 341. n. 2. & ſeqq. verſic. Secundò quæſitum eſt.

Bello-

De Homicidio voluntario, vel caſuali.

Cap. Si quis.

S V M M A R I V M.

1 ECcleſia non profert ſententiam ſanguinis.
2 *Moriatur, verbum qualiter intelligatur, & n. ſeqq vſque in fin.*
3 *Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſeculari, vt moriatur.*
4 *Intellectus cap. Delatori 5 q. vltim.*
Delator qua pœna ſit mutilandus, ibidem.
Lingua capulari, & caput amputari quomodo intelligatur, ibidem
5 *Depoſitio habetur inſtar mortis.*
6 *Homicida ex propoſito debet deponi ab Altaris miniſterio.*

1 SI QVIS. Communiter non ſummatur, tum quia breue eſt, tum quia multiplices habet lecturas, præcipuè ob illa verba; *Ab Altari meo euelles eum, vt moriatur*: cum enim Eccleſia non proferat ſententiam ſanguinis, cap. His à quibus, 23. qu. 8 cap. 1. & 2. 51. diſtinct. cap. Clericis, & cap. Sententiam, ne Cler. vel Monach.
2 multum torquentur Doctores circa intellectum illius verbi, *moriatur*, Vincentius exponit, *moriatur*, ideſt in peccatis, vel ad pęnitentiam humilietur, vt cap. Quid eſt, §. diſtinct. Goffred. exponit, *moriatur peccatum*, ideſt agat pœnitentiam, ſimilis expoſitio, cap. Quæ Chriſto, & cap. De filia, 27. q. 1. & iuxta hunc myſticum intellectum ſic ſummat Cardinal. Homicida de induſtria, ideſt ex propoſito, ſubijciendus eſt morti ſpirituali: ſed alij, vt Petrus de Anchar. in cap. Cum non ab homine, n. 10. verſ. In contrarium, de iudicijs, Abb. in cap. At ſi clerici, n. 41. verſ. Additio, eodem tit. & Io. de Anan. hic n. 4. & 5. intellexerunt hoc cap. In Clerico, qui pro crimine atrociſſimo, ſicut eſt homicidium ex inſidijs, ſeu cum proditione, non expectata incorrigibilitate ſtatim poteſt degradari, & tradi curiæ ſeculari, vt luat pœnam vltimi ſupplicij non per Epiſcopum, qui euellit eum ab Altari, cùm Eccleſia non imponat pœnam mortis corporalis, ſed per executionem iudicis ſæcularis; propterea enim littera dicit, *moriatur*, in tertia perſona; ſed hunc intellectum plenè confutaui in d. c. Cum non ab homine, à n. 38. vſq; ad n. 47. reprobata opinione Anchar. & Abb. à n. 36. vſque in fin.
3 Mitiùs autem Hoſt. hic n. 2. intellexit hunc textũ in Clerico, dummodo ſit incorrigibilis, & nõ aliàs per id, quod legitur, & notatur in d. cap. Cum non ab homine, & traditionem Curiæ ſæculari dixit fieri debere ad præſcriptum c. Nouimus, de verb. ſignificat. & iuxta hanc lecturam textus ſummatur ſic ſecundum Abb. Io. de Anan. Marian. Socin. & Felin. homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſæculari, vt moriatur: ſed certè hic verbum nullum de incorrigibilitate, & dictũ cap. Cum non ab homine loquatur de homicidio indefinitè; hæc autem Decretalis de homicidio ex inſidijs, ſeu cum proditione. Item cum lex Exodi, quæ hic recitatur nunc ſit redacta inter Conſtitutiones canonicas, Eccleſia non benè inſtrueret iudicem ſæcularem, vt Clerico degradato imponeret pœnam mortis, cùm potius deberet efficaciter intercedere, vt eam pœnam moderetur, vt legitur in d. cap. Nouimus, & ipſemet Hoſtien. fa-
4 tetur. Neque obſtat textus in cap. Delatori, 5. q. vlt. vbi dicitur: Delatori autem lingua capuletur, aut conuicto caput amputetur, & ſic Papa docet quid facere debeat iudex ſæcularis, vt ibi notat gloſ. in ver. Lingua. Id, inquam, non obſtat, quoniam vt dicunt ibi Hugo, & Laurentius, & poſt eos Archidiaconus, Bellamera, Turrecrem. & Geminian. verbum, *capuletur*, exponitur, ideſt officiũ linguæ auferatur, ideſt priuetur executione officij retento beneficio, & dignitate; & caput amputetur, ideſt dignitas, & beneficium ei auferatur, & diſponatur: & ſic per capulationem linguæ intelligitur amiſſio officij, per capitis amputationem amiſſio dignitatis, ſiue beneficij; at depoſitio, & hæc ſi Clericus eſt: ſi verò ſit laicus ſic exponitur. Lingua capuletur, ideſt in perpetuum ſilentium ſtandi in aliqua Eccleſia imponatur; & caput amputetur, ideſt dignitas auferatur ſi quam habet, ſin minus caput, ideſt bona fama, & ſic quaſi perpetuò erit infamis: vnde ſecundum Petrum de Sampſone relatum ibi ab Archidiacono nu 3. melius eſt vt illam litteram myſticè intelligamus: & ſecundum hoc ille textus potius confirmat expoſitiones Vincentij, & Goffredi, de quibus ſupra in principio. Alij verò, vt gloſ. hic in verb. Per inſidias, & Hoſt in princ. in verb. Altari meo, & Aret. in d. cap. Cum non ab homine, nu 59. intelligunt hunc textum in laico, qui ex propoſito homicidiũ commiſit: nam ſi confugiat ad Eccleſiam, & teneat Altare, debet tamen inde euelli, & ſic non gaudet immunitate Eccleſiæ; & iuxta hunc intellectum textus ſummatur ſic: Homicida ex propoſito non gaudet immunitatibus eccleſiaſticis, vt hic in gloſ. ante caſum: ſed neque hic intellectus placet ſecluſa proditione, quia videtur contra cap. fin. de immunit eccleſ. & debuiſſet potius collocari ſub illo titulo ſecundũ Abb. & Io de Anan. Item huic expoſitioni non congruit verb *moriatur*, quia ſiue agatur de Clerico, ſiue de laico, qui immunitate non gaudet, nullo caſu Eccleſia debet indicare poteſtati ſæculari, vt reum morte afficiat, vt d. cap. Nouimus, de verb. ſignificat. & propterea Innoc. hic in fin. dixit hanc Decretalem loqui de Altari veteris Teſtamenti, quod non erat eius auctoritas, cuius ſunt noſtra Altaria: ſed hic intellectus non videtur placere Hoſtienſi hic in fine.
5 Exponamus igitur verbum, *moriatur*, ideſt deponatur, quod habetur inſtar mortis, §. Quia ergo, 2. q. 7. ſecundum Io. Andr. hic n. 1. in verb. Moriatur, & hic eſt communis intellectus, vt atteſtatur Aretin. in d. cap. Cum non ab homine, nu. 59. de iudicijs, & ibi alij n. 42. Et iuxta hanc lecturã
6 Decretalis ſummatur ſic: Homicida ex propoſito debet deponi ab Altaris miniſterio. Hoc dicit Ab. Siculus, Io. de Anan. & Marian. Socinus.

Google

De Homicid.

Cap. Interfeciſti.

S V M M A R I V M.

1 *OCcidens furem, vel latronem, cùm ſe poterat aliter liberare tenetur agere pœnitentiam, de qua in hoc cap.*

2 *Fur, & latro an, & in quo differant, & n. 12. verſ. Quibus ponderatis.*

3 *Furem, vel latronem occidere an liceat laico pro neceſſaria rerum defenſione, & num. ſeqq. vſque in fin.*

4 *Quid de iure ciuili, & in foro contentioſo, & n. 18.*

5 *Et quid de iure canonico & in foro pœnitentiali, & n. ſeqq.*

6 *Maritus, vel pater poteſt occidere adulterum, vel adulteram de iure ciuili; ſecus de iure canonico, & in foro animæ.*

7 *Intellectus huius & n. ſeq vſque ad n. 13.*

8 *Occidens eum qui de iure naturali, vel diuino poterat occidi non peccat, ſecus ſi de iure poſitiuo tantùm.*

9 *Copula, &, reſoluitur in diſiunctiuam, vbi neceſſe eſt; aliàs requirit amborum concurſum, & nu. ſeq.*

10 *Metus iuſtus dicitur, ſiue interueniat periculum vitæ, ſiue amiſſionis bonorum.*

11 *Fur nocturnus, vel diurnus, an & quando poſſit impunè occidi.*

12 *Intellectus l. Furem, ff. ad leg. Cornel. de Sicar, & n. 18.*

13 *Patrimonij ſui an magis quàm vitæ alterius teneatur quis curam habere.*

14 *Inſtantiam dare ſufficit reſpondenti.*

15 *Pecunia & patrimonium dicuntur vita hominis.*

16 *Declaratur.*

17 *Clericus pro defenſione vitæ poteſt inuaſorem occidere, ſecus pro defenſione rerum.*

18 *Homicidium furis pro ſola rerum defenſione, an ſit permiſſum de iure ciuili.*

19 *Vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, & in quo conſiſtat huiuſmodi moderamen.*

20 *Iniuria omnis corporalis maior eſt qualibet reali.*

21 *Canoniſtandum eſt, etiam in terris Imperij, & in foro ſæculari in materia, in qua non eſt expreſſa deciſio iuris ciuilis, ſed tantummodo ſunt opiniones inter Legiſtas.*

22 *Irregularis eſt laicus occidens furem pro ſola rerum defenſione.*

1 INTERFECISTI. Occidens latronem quando aliter poterat ſe liberare, tenetur agere pœnitentiam hic præſcriptam; ſi verò aliter ſe liberare non poterat, non tenetur pœnitentiam agere, niſi ad cautelam. Hoc dicit. Secunda ibi, *Si autem.*

2 Nota primò, differentiam eſſe inter furem, & latronem, cùm de his littera dicat alternatiuè furem, aut latronem; ſed in cap. Suſcepimus, infra eod. hæc ponuntur, vt ſynonyma: nam cùm prius textus dixiſſet, latrones, poſtea retento eodem themate dixit, fures. dic, vt ibi ſcripſi in 1. not.

Secundò nota ibi, *Te tuaque liberando,* duo eſſe copulatiuè neceſſaria ad hoc, vt quis excuſetur ab homicidio latronis, videlicet, vt occiderit defendendo non tantùm res, ſed etiam perſonam: de hoc latius in proxima quæſtione. Quod tamen intellige ſecundum Marian. Socin. hic n. 9. vt procedat reſpectu rerum, ſed reſpectu perſonæ non requiritur copulatiua rerum; nam ſi mortem aliter vitari quis non poſſit, ſufficit defenſio perſonæ tantùm, vt eſt caſus in Clemen. Si furioſus, de homicid.

3 QVAERO, An laico pro neceſſaria rerum defenſione liceat occidere furem, vel latronem.

Doctores in cap. Suſcepimus, infra eod. dicunt etiam pro defenſione rerum, & patriæ laicum licitè poſſe arma ſumere, & præuenire hoſtem, vt l. 1. C. Vnde vi, ita gloſ. 1. in fine in eod. c. Suſcepimus, Io. Andr. n. 5. in gloſ. 1. Butr. nu. 7. verſ. Hæc vera in Clerico, Abb. n. 4. verſ. In laico verò, & verſ. Et tunc ſolue contrarium, & alij communiter. Et licitam eſſe rerum, ſicut corporis defenſionem vſque ad occiſionem iniuſti aggreſſoris, præſertim ſi ſint res magni valoris, nec ſit probabilis ſpes aliter eas recuperandi, tuentur Duenn. reg. 191. Nauarr. in Man. cap. 15. n. 5. Couarr. in Clemen. Si furioſus, in 3. par. §. Vnico, nu. 6. verſ. Sexto, Sot. de iuſt. & iur. lib. 5. q. 1. art. 8. Molin. in eod. tract. tom. 4. diſp. 16. n. 1. verſ. Contrariam, Sayrus in Claui Regia lib. 7. cap. 10. & de Cenſur. lib. 6. cap. 17 n. 24. & alij multi ex recentioribus; imò tenent omnes licitam eſſe laico pro rebus conſeruandis hominem occidere, vt dicit Ioan. de Anan. in d. cap. Suſcepimus, num. 5.

4 Sed tu aduerte, quia hoc eſt verum de iure ciuili, & in foro contentioſo; nam Legiſtæ in d. l. 1. vbi in ſpecie Bart. n. 9 C. Vnde vi, & in l. Furem, ff. de ſicar. communiter tenent licere laico furem occidere, ſi aliter res à rapina, & inuaſione ſaluas habere non poſſit: & hanc eſſe communem opinionem Legiſtarum teſtantur Dec. & Iaſ. in l. Vt vim, ff. de iuſt. & iur. Carrer. in practica rubr. de homicid. §. 6. nu. 28. & ſeq. Couarr. loco cit. & Clar. alios referens in §. Homicidium, verſ. Hæc autem concluſio, & verſ. Vltima eſt, ſed de iure canonico,

5 & in foro pœnitentiali concludunt omnes non eſſe licitum laico pro rebus tantùm ſeruandis interficere furem: & ita in ſpecie determinat Innoc. in cap. Si verò il primo, nu. 2. verſ. Sed ſi pro rebus occideret, infra de ſenten. excomm. Hoſt. in ſum. de homicid. §. Qua pœna, Abb. hic n. 2. & latiùs in cap. Clerici il primo, vbi etiam Imola ſupra de vit. & honeſt. Clericor. Io. de Anan. hic nu. 6. & in d. cap. Suſcepimus, n. 5. Card. poſt Paul. in d. Clem. Si furioſus, de homicid. Calderin. in cap. Petitio, infra eod. Fortunius in l. Vt vim, col. 8. ff. de iuſt. & iur. Carrer. poſt alios in pract. rubr. de homicid. §. 6. n. 30. & ita omnes concludere teſtatur Felin. alios citans hic n. 4. verſ. Sed in quantū omnes, & Clar. in d. §. Homicidium, verſ. Hæc autem concluſio; & quamuis Caietanus in 2. 2. q. 64. art. 7. in 2. dub. ex principijs contendat oſtendere etiam in foro animæ, licitum eſſe priuato hominem occidere pro rebus defendendis, eique adſtipuletur Couar. vbi ſupra exiſtimans non eſſe conſtituendam differentiam inter ius canonicum, & ciuile abſque expreſſa auctoritate, nec inter forum exteriorem, & forum conſcientiæ; tamen conſimilis differentia notatur in cap. Inter hæc, 33. q. 2. nam de iure ciuili, & quod pertinet ad forum contentioſum, poteſt pater occidere filiam adulteram in flagranti crimine deprehenſam, vt l. Nec in ea, & l. ſeq.

ſi. de

Digitized by Google

ff. de adulter. & etiam maritus adulterum certo
caſu, vt l. Graccus, C. eod. & tamen ſecundum Ca-
nones, & in foro conſcientiæ, & quoad Deum pa-
ter, & maritus peccant; & ideo imponitur eis gra-
uis pœnitentia, vt in cap. Admonere, ead. cau. &
quæſt. & notant hic Abb. Ioan. de Anan. & Felin. &
idem Felin. in c. 1. n. 2. ſupra de præſumpt. poſt Ri-
chardum ab eo relatum in 4 ſentent. diſt. 37. qu. 2.
ar. 1. Angel. in tract. malefic. verſ. *Che mi hà adul-*
7 *terato la mia donna*. Imò quatenus de iure ciui-
li liceat ſpoliatorem occidere; tamen hęc diffe-
rentia inter ius canonicum, & ciuile non eſt ſine
expreſſa auctoritate, vt putat Couarr. quia illam
expreſsè conſtituit hæc Decretalis ibi, *te tuaque*
liberando, per quæ verba Abb. hic in 4. notab. n. 2.
[Nota, inquit, ſingulariter textum quod tunc quis
excuſatur ab occiſione furis etiam nocturni quan-
do facit vt liberet ſe, & ſua.] Ergo pro rebus tan-
tùm liberandis non licet occidere furem etiam
nocturnum: nam iſta ponuntur hic copulatiuè:
non ſufficit ergo altera pars. Et aduerte, quia
nemo ponderat iſtum textum quod ſit contra
opinionem Legiſtarum, vt in præalleg. l. Furem, &
maximè contra Bartol. in l. 1. C. Vnde vi: dicunt
enim communiter quod ſi bona aliter ſaluari non
poſſunt, licitum eſt occidere furem: & pro illa
opinione facit textus in cap. ſequen. vbi fit mentio
de illa l. ciuili, ſed ſaluando opinionem illam Le-
giſtarum, poſſumus dicere quod in foro ſeculari
contentioſo procedit illa opinio per textum in l.
Itaque, ff. ad l. Aquil. ſed propter hoc non euitatur
peccatum: vnde in foro pœnitentiali debet im-
poni pœnitentia, vt probatur optimè hic; ita
Abb. quem totidem verbis refert, & ſequitur Io.
de Anan. n. 6. Marian. Socin. n. 8. & videntur etiam
hanc differentiam admittere Iaſ. & Dec. in dicta
l. Vt vim.
8 Pro qua optimè facit diſtinctio, quam ponit
Aeneas de Falcon. in addit. ad Abb. hic in ver. A
peccato homicidij; ait enim [Veritas iſta eſt, quã
elicio ex dictis Abbatis hic, videlicet quod ſi oc-
cido illum, qui de iure naturali, vel diuino pote-
rat occidi, puta ad meam neceſſariam defenſio-
nem; & tunc euitabo peccatum, vt etiam vult
Abb. in cap. Olim, il primo, n. 17. ſupra de reſtitut.
ſpoliat. aut ille poterat occidi de iure poſitiuo, vt
banniti, & ſimiles: & tunc teneo in foro animæ
iſtam contrarietatem; & nota hanc diſtinctionem,
quia nullus ponit.] Hæc ille. Et ſubdit, licèt ni-
mis audacter [& eſt vera ſicut Deus eſt in cælo]
Pro defenſione autem rerum temporalium poteſt
quis occidi de iure ciuili tantùm ſecundum opi-
nionem Legiſtarum, non autem de iure naturali,
vel diuino, vt patebit infra à n. 13. imo nec de iu-
re eccleſiaſtico poſitiuo, vt clarè probatur in hac
Decretali, intelligendo illa verba, *te tuaque* co-
pulatiuè, prout Canoniſtæ communiter intelli-
gunt.
9 Sed obijcies. Dum textus in principio decidit
non licere furem interficere vbi comprehendi cũ
rebus poteſt abſque occiſione, à contrario ſenſu
videtur decidere, vt ibi comprehendi non poteſt;
& ſic pro neceſſaria rerum defenſione, benè liceat
illum interficere. Dum verò poſtea in ſecunda
parte decidit licere furem occidere pro defenſio-
ne perſonæ, & rerum, verba illa, *te tuaque*, intelli-
gi debent alternatiuè *te*, vel *tua*, ita ut etiam pro
ſola defenſione rerum liceat occidere furem vbi
comprehendi non poterat, ne alioquin ſi intelli-
gerentur coniunctiuè, hæc ſecunda pars eſſet con-
traria primę, in qua deciſum eſt licere furem in-
terficere pro defenſione rerum tantùm, vbi non
poterat comprehendi; & ſic copula, *&*, reſolui-
tur in disiunctiuam, ſicut fieri debet, vbi neceſſe
eſt, per id quod legitur, & notatur in cap. Quem-
admodum, in gloſ. in ver. Quamuis, ſupra de iure-
iur. & in l. Eas cauſas, ff. de condit. & demonſtr. &
per Bald. in l. 3. ff. de act. empt. qui intellectus vi-
detur ex mente Caietani in 2. 2. q. 64. art 7. in 2.
dubio, verſ. Decretalis aurea illa, licèt obſcurè
loquatur: ſed apertius ita hanc litteram exponit
Couarr. in Clem. Si furioſus, p. 3. §. Vnico, nu. 6. verſ.
10 Sed & ad textum: quibus optimè videtur ſuffra-
gari cap. Verum, de iureiur. quod ſimiliter loqui-
tur copulatiuè ibi, *pro vita, & rebus*: & tamen
iuſtus metus, de quo ibi agitur à Doctoribus in-
telligitur disiunctiuè, ſiue interueniat periculum
vitæ, ſiue amiſſionis bonorum per ea quæ haben-
tur in cap. Abbas, ſupra quod met. cau. & in cap.
Frequens, de reſtitut. ſpoliat. lib. 6. vt hic per Io. de
Anan. n. 9.
Cæterum hæc dicta ſunt magis ſubtiliter, quàm
verè, quoniam textus in princ. neque directè, ne-
que à contrario ſenſu decidit licere furem interfi-
cere pro ſola defenſione rerum, ſed tantummodo
in ſenſu directo decidit non licere illum occidere,
vbi poterat comprehendi; nec dicit cum rebus, vt
ſupplet Couarr. & à contrario decidit furem poſ-
ſe occidi, vbi comprehendi non poterat. Hoc au-
tem debet intelligi in caſu, in quo ſuberat pericu-
lum rerum, & perſonæ ſimul, quia pars prima, quæ
indiſtinctè loquitur debet declarari per ſecũdam
ſpecialiter loquentem iuxta tex. in l. Quemadmo-
dum, §. fin. ff. ad l. Aquil. ita ut ſit ſenſus; interfeci-
ſti furem qui te, & tua inuaſerat, vbi comprehen-
di poterat abſque occiſione, age pœnitentiam de
peccato: ſi autem interfeciſti illum, vbi com-
prehendi non poterat, & ſic te tuaque liberando
non teneris agere pœnitentiam, niſi ad cautelam.
Quo ſenſu aduerſatiua illa *ſi autem*, retinet pro-
priam naturam, vt exigit Caietanus; & copula
&, remanet in propria ſignificatione, ſecundum
quam requirit amborum concurſum, vt l. Si hęred.
ff. de condit. & demonſtr. nec debet in disiunctiuã
reſolui abſque neceſſitate, vt in iuribus in contra-
rium citatis n. 9. Atque ita hæc verba, *te tuaque*,
eſſe coniunctiuè accipienda, ita ut pro ſaluandis
rebus tantùm non liceat furem occidere: tenet
gloſ. in verb. Fugiens, in ſumma, 23. q. 3. & notant
hic Abb. n. 2. Io. de Anan. n. 6. & Marian. Socin. n. 8.
idem dicunt in cap. Suſcepimus, infr. eod. Hoſt. n. 3.
in ver. Tam acriter, Io. And num. 3. in ver. Acriter,
Butr. n. 6. verſ. Secundo caſu, Cardin. n. 2. verſ. Op-
pono, Marian. Socin. n. 7. & reliqui omnes, dum
ponderant hanc litteram non dicere, *te*, vel, *tua*,
ſed *te tuaque*, & ita hic non agi de defenſione re-
rum tantùm, ſed rerum & perſonæ ſimul, à quo-
rum interpretatione non videtur recedendum,
quidquid dicant Theologi, quia hæc eſt propria
meſſis Canoniſtarum.
11 Præterea huius intellectus veritatem ego alia
conſideratione oſtendo, ni fallor, apertiſſimè: &
ante omnia pondero differentiam inter furem
nocturnum, & diurnum; nam fur nocturnus occi-
di poteſt impunè, tam de iure ciuili ex lege duo-
decim tabularum, vt in l. Itaque, §. Lex, ff. ad leg.

Aquil.& l.Furem, ff. ad l.Corneliam, de Sicat.quã de iure canonico, vt in cap. proximo infr. eodem. Imò etiam de iure diuino: nã vt legitur Exodi 22. *Si effringens fur domum, ſiue ſuffodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere mortuus fuerit percuſſor non erit reus ſanguinis*. Fur autem diurnus non poteſt impunè occidi; ſequitur enim in ſacro textu. *Quod ſi orto ſole hoc fecerit, homicidium perpetrauit, & ipſe morietur*. Idemque habetur in d.cap. proximo, infr. eod. & in d. l.Itaque. Deinde pondero rationẽ diuerſitatis quam aſſignat Auguſtinus in eod. cap. proximo exponens hanc ipſam Exodi auctoritatem, quia ſcilicet occidens furem orto iam ſole, poterat diſcernere quod ad furandum, non ad occidendum veniſſet; & ideo non debuit occidi. Quæ ratio probat à contrario propterea furem nocturnum occidi poſſe, quia incertum eſt an venerit animo occidendi, vel furãdi, & ita ſubeſt periculum perſonæ, & rerum ſimul. E contra verò ſurem diurnum non debere occidi, quia agitur de periculo rerum, non autem perſonæ; Cum enim telo ſe non defendat, iam intelligi poteſt ad furandum, non ad occidendum veniſſe; quod clarè adnotauit gloſ. in d. l. itaque, §. Lex, in vet. Vt tamen, in fine, Quia, inquit, in die propter periculum rerum non poteſt occidi, licèt cum
21 rebus fugiat, ſed in nocte ſic. Et quamuis glo. ibi ante finem, & in d.l.Furem, ff.ad leg.Cornel.de Sicar. aſſignet etiam aliam rationem diuerſitatis, quia ſcilicet nocturnũ ſi recedat cum rebus poſtea non recognoſcam. Quod ſecus eſt in diurno qui poterit accuſari; & ideò debet dimitti: tamen hæc ratio non videtur congruere litteræ d.l.Furẽ, vbi qui furem nocturnum occidit, ita demum impunis euadit, ſi parcere ei ſine ſuo periculo nõ potuit; dicit enim periculo ſuo, & non rerum, & ſic conſiderat tantummodo periculum perſonæ, vt aduertit hic Ioann. de Anan. & latius dicam infra num. 18.

Præterea ſi valeret hæc ratio, non liceret furem diurnum occidere, etiam cum telo ſe defẽdit, quia etiam tunc poteſt cognoſci, & accuſari, & ſic deberet dimitti; cuius tamen contrarium deciditur in d.§. Lex, & in cap. prox. infra eod. Et certè non alia ratione, niſi quia cum reſiſtit telo, agitur etiã de periculo perſonæ; ea enim plus eſt quàm fur, vt dicitur in eod. cap. Sed quidquid dicat gloſ. iuris ciuilis ſecundum Canones præualet ratio ibi expreſſa, quia ſcilicet diſcerni poteſt quod fur diurnus venerit ad furandum, non ad occidendum, & ideò non debet occidi. Quibus ponderatis hæc Decretalis dum in principio loquitur alternatiuè de interfectione furis, aut latronis, pro fure intelligit nocturnum, pro latrone autem diurnum, vt poſt Goffred. notat hic Butr. num. 6. & Ioan. de Anan. num. 1. & Cardin. in cap. Suſcepimus, in 1. notab. inſ. eod. nam etſi fur, & latro aliquando ſint ſynonyma, vt in d.cap. Suſcepimus, & propriè fur dicatur, qui clam furatur, & latro qui palam, vt ibi dixi in 1. notab. Tamen quia furta clam, & obſcurè fiunt, & plerumque de nocte, vt dicitur in l. 1. ff. de furtis: ideò communiter fures appellari ſolent qui noctu; latrones verò qui interdiu, & palam furantur. Dum ergo textus in prima parte hic dicit [Interfeciſti furem, aut latronem, vbi alias poterat comprehendi abſque occiſione: age pœnitentia, &c.] Senſus eſt, Non licuit tibi furem ſiue nocturnum, ſiue diurnum interficere, vbi capi poterat ſine occiſione, quia eo caſu defenſio perſonæ, & rerum non erat ineuitabilis, prout requiritur ad hoc vt liceat inuaſorem occidere, vt in Clem. Si furioſus, de homicid. Si autem comprehendi non poterat, tunc ita demum eris ab homicidio immunis, ſi eum interfeciſti, vt te tuaque liberares; & ſic pro defenſione perſonæ, & rerum ſimul, puta quia fur nocturnus erat, aut ſi diurnus; telo tamen reſiſtebat, quo ſenſu hic textus concordat cum cap. ſequen. & probat concludenter pro ſola rerum defẽſione nullo caſu furem occidi poſſe ſine peccato, etiamſi res aliter ſaluari non poſſint, quàm occidendo.

13 Non obſtat fundamentũ Caietani in 2.2. q. 64. art. 7. quod plus teneatur quis curam habere rerũ ſuarum quæ ſunt adminicula vitæ ſuæ, & virtutis, atque fęlicitatis, quàm alienæ vitæ, præterquam in caſu neceſſitatis, vt in cap. Paſce, 86. diſtinct. & conſequenter liceat pro rebus ſuis conſeruandis alium occidere. Reſpondetur enim negando hanc conſequentiam: nam & tutor magis tenetur habere curam rerum pupilli, quæ ſibi ex officio incumbit, quàm vitæ alterius, ſecundum ratiocinationem Caietani. Et idem in quolibet adminiſtratore depoſitario, & conſimilibus. Et tamen nemo auderet affirmare pro ſaluandis rebus pupilli poſſe tutorem ſine peccato occidere ſpolia-
14 torem. Sufficit autem reſpondenti dare inſtantiam ad tollendã vim conſequentiæ, vt poſt Ariſt. 8. Topicor. declarat gloſ. 2. in cap. Sicut vrgen. 1. q. 1. & Io. de Anan. in cap. Suſcepimus, nu. 5. verſ. Facit etiam, infra eodem. Præterea non eſt bona conſequentia. Minus tenetur quis habere curam vitæ proximi, quàm rerum ſuarum: ergo pro ſaluandis rebus poteſt proximum ſuum occidere: arguit enim à negligentia, ſeu culpa negatiua in omittendo, prout eſt nõ habere curam rerum ſuarum ad culpam poſitiuam in committendo prout eſt proximum occidere. At nulla eſt proportio inter omiſſionem curæ rerum temporalium, & deſtructionem vitæ alterius. Quod clarè conſtat ex authoritate Auguſtini in primo libro de libero arbitrio, cap. 5. prope fin, tom. 1. relati à D.Thom. in 2. 2. qu. 64. artic. 7. in 2. argum contrario vbi ait: [Quomodo apud diuinã prouidentiam à peccato liberi ſunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humana cęde polluti ſunt?] Idemque patet ex cap. Suſcepimus, inſ. eod. ibi: [Expediebat potiùs rerum ſuſtinere iacturam, quàm pro rebus vilibus, & tranſitorijs tam acriter in alios exardeſcere.]

15 Sed vrgebis; pecuniæ, & patrimonium dicitur vita hominis, ita vt qui patrimonium perdit, dicatur vitam perdere, vt notant gloſ. & Bald. in l. Aduocati, C. de aduoc. diuerſ. iudic. & probatur ex illa littera, vbi qui defendit alicuius patrimonium, dicitur defendere eius vitam. Sicut ergo licet hominem occidere pro defenſione vitæ, vt in Clemen. Si furioſus, de homicid. ita & pro defenſione patrimonij.

16 At reſponderi poteſt hanc æquiparationem procedere ſecundum analogiam, & quoad quid, videlicet, quia de pecunia, & patrimonio homo viuit, non tamen procedere quoad hoc, vt pro defenſione rerum liceat hominem occidere, cùm vita hominis ſit rebus pretioſior, l. Sancimus, ad ad fin. & ibi gloſ. in ver. Animas hominum, C. de ſacroſanct. Eccleſ. & patet exemplo clerici, qui pro defen-

Digitized by Google

17 defenſione vitæ pôteſt occidere inuaſorem, vt in
d. Clem. Si furioſus. Et tamen non poteſt pro
defenſione rerum occidere ſpuliatorem, vt eſt ca-
ſus apertiſſimus in d. cap. Suſcepimus: & ibi dixi,
infra eodem. Et ita in ſpecie reſpondet ibi Ioann.
de Anan. num. 5. verſ. nec obſtat ſi dicatur: Præ-
terea huiuſmodi æquiparatio poſſet procedere in
foro iudiciali, & de iure ciuili, non autem in foro
pœnitentiali, & ſecundum Canones, qui indiſtin-
ctè prohibent pro rebus tranſitorijs effondere ſan-
guinem, & humana cęde ſe polluere, vt proximè
dictum eſt.

18 Quinimmo non eſſet ponere os in cęlum, ſi ar-
tentaretur; nec de iure ciuili licitum eſſe laico fu-
rem, vel ſpoliatorem occidere pro rebus tuendis
ab inuaſione, & rapina: nam iura quibus innititur
opinio Iuriſtarum loquuntur per verba denotan-
tia defenſionem perſonæ, non autem rerum, & ac-
curatè obſeruat hic Io. de Anan. nu. 8. verſ. Adde
etiam prædictis: textus enim in d. l. Itaque, in
princ. ff. ad leg. Aquil. dicit [Si occidero latronem
inſidiantem mihi ſecurus ero.] pondera verbum
mihi, non enim dicit rebus meis; imò ſubdit [nã
aduerſus periculum naturalis ratio permittit ſe
defendere.] Pondera verbum, *ſe*, quia non dicit
ſua, & in l. ſeq. ſubiungit, [Si metu mortis quis
furem occiderit, non tenebitur,] non dicit metu
bonorum, ſed metu mortis. Item textus in d. l.
Furem, ff. ad l. Corneliam, de Sicar. excuſat enim
qui occidit furem nocturnum, ſi parcere ei ſine
ſuo periculo non poſſit. Dixit ſuo periculo, non
autem periculo bonorum. Item textus in l. Scien-
tiam, §. Qui cum aliter, ff. ad leg. Aquil. dicit [qui
cum aliter ſe tueri non poſſent, damni culpam de-
dederunt, innoxij ſunt.] Pondera eodẽ modo ver-
bum *ſe*, non enim dicit *ſua*. Ita etiam loquitur
textus in cap. 1. §. Si quis hominem, in tit. de pace
tenenda, ibi [: Vitam ſuã defendendo;] non enim
dicit, bona ſua. Et tenendo hanc opinionem non
obſtat textus cum gloſ. in l. Vt vim, ff. de iuſtit. &
iure, & in l. 3. §. Eum igitur, ff. de vi, & vi arm. quia
littera ibi dicit licitum eſſe vim vi repellere, & re-
ijcere: ſed non dicit occidere. Imo in d. l. Vt vim,
ſubnectitur ratio: nam iure hoc euenit, vt quod
quiſque ob tutelam corporis ſui fecerit, iure fe-
ciſſe exiſtimetur. Similiter textus in d. l. Scientiam,
§. Qui cum aliter, ff. ad leg. Aquil. Dicit enim vim
vi defendere omnes leges, & omnia iura permit-
tunt; nec loquitur de occiſione. Et ita etiam po-
teſt intelligi textus in l. 1. C. Vnde vi, vbi littera di-
cit propulſare licet: nam illud verbum non im-
19 portat vt poſſim occidere. Præterea ibi dicitur li-
citum eſſe vim vi propulſare, dummodo id fiat cũ
moderamine inculpatæ tutelæ. In hôc autem mo-
deramine alijs omiſſis, de quibus ibi in gloſ. in ver.
Moderatione, præcipuè ſpectandus eſt modus, vt
ſcilicet ſi armis inferatur violentia, armis repella-
tur, ſi ſine armis ſimili modo repelli debeat, vt
l. 1. §. Vim vi, & l. 3. ff. de vi, & vi arm. Vnde pugnũ,
vel alapã non liceret gladio propulſare niſi in caſu
de quo per gloſ. præalleg. & Bartol. Multo autem
minus videtur ſeruari hoc moderamen, ſi tu au-
20 fers mihi bona, & ego aufero tibi vitam: nam
quælibet iniuria corporalis maior eſt quauis reali,
l. In ſeruorum, in fine, ff. de pœn. Bartol. in d. l. 1.
num. 9. verſ. Sed omnis iniuria, C. Vnde vi. Et ſic
opinio Legiſtarum deſtituitur authoritate, quia
nulla lex expreſsè loquitur de occiſione niſi furis
nocturni, aut diurni telo reſiſtentis, quorum occi-
ſio permiſſa eſt, quia tunc agitur non tantùm de
periculo rerum, ſed etiam perſonæ, vt abundè
oſtenſum eſt ſupra à num. 7. & ſic ſeruatur eo caſu
æqualitas modi, & moderamen inculpatæ tu-
telæ.

21 Et ſecundum hoc conſideratio Couarruuiæ ſu-
pracitati ſub num. 5. contra ipſum retorquetur.
Nam ſi non eſt conſtituenda differentia inter ius
ciuile, & canonicum, & inter forum contentioſum,
& pœnitentialem ſine manifeſta authoritate, vt
ipſe dicit, profectò hinc ſequitur vt homicidium
ſpoliatoris pro ſola rerum defenſione puniri de-
beat etiam in foro ſæculari, quoniam de iure ca-
nonico hoc expreſsè reperitur ſancitum, vt non li-
ceat furem interficere niſi pro defenſione rerum,
& perſonæ ſimul, vt latè probauimus. Nec appa-
ret de iure ciuili aliquid diſpoſitum in cõtrarium,
vt proximè dictum eſt. Stabimus ergo iuri cano-
nico in vtroque foro, vt per Felin. in cap. Eccleſia
Sanctæ Mariæ, num. 49. verſ. Secunda declaratio,
de Conſtit. vbi poſt Butr. Imol. Abb. & Ioann. de
Anan. quos citat; concludit etiam in terris Im-
perij, & in foro ſæculari ſtandum eſſe Canoni in
materia, in qua non eſt expreſſa deciſio iuris ciui-
lis, ſed tantummodo ſunt opiniones inter Legi-
ſtas.

22 Sed quidquid ſit de iure ciuili, certè ſecundum
Canones in foro ſaltem pœnitentiali, & quoad
Deum abſolutè credimus non poſſe laicum ſine
peccato occidere ſpoliatorem ſecundum commu-
nem Canoniſtarum ſententiam. Et vide Sylueſt.
in ver. Excommunicatio, 6. q. 1. verſ. Eſto autem,
quòd verum diceret, vbi limitat tribus modis.
Quod multò clariùs procedit in materia irregula-
ritatis. Vnde Nauarr. in Man. cap. 15. n. 3. Quam-
uis excuſet à mortali peccato eum, qui occidit
pro iuſta defenſione proximi, vel ſui honoris, vel
rei familiaris, illum tamen non excuſat ab irregu-
laritate, prout nec excuſat Syluеſt. vbi ſupra, verſ.
Vnde dico, Facit quod not. gloſ. penul. in d. Clem.
Si furioſus, de homicid.

De Homicidio.

Cap. Sicut dignum.

SVMMARIVM.

1 *CAnonicus irregularis ex homicidio voluntario an poſſit in choro cum alijs pſallere, & num. ſeqq.*
2 *Lectiones non legit, nec reſponſoria ſeparatim cantat.*
3 *Clericus fit irregularis, & eſt deponendus non ſolum propter homicidium per ſe commiſſum, ſed etiam propter homicidium commiſſum eius auxilio, conſilio, vel fauore, & n. 5.*
4 *Nec miniſtrat in ordinibus etiam minoribus.*
5 *Statuta punientia homicidas verificantur etiam in mandantibus fieri homicidium.*
6 *Niſi aliquid exprimant, per quod reale homicidium intelligatur.*

SIC

SICVT DIGNVM. Summatur de §.in §. vt
per Abb.n.1.
1 In §.Clericos, nota ſingulariter hunc tex-
tum, quia ſoluit dubium, quod nuper con-
tigit in Sac.Congregatione Concilij, An Canoni-
cus irregularis ex homicidio voluntario poſſit in
choro cum alijs pſallere, textus decidit, vt Cleri-
2 ci, qui in necem B.Thomæ Cantuarienſis auxiliũ,
conſilium, vel fauorem præſtiterunt, non ſolum ab
Altaris miniſterio deponantur, ſed etiam vt in
Eccleſijs nullo vnquam tempore lectiones legant,
vel reſponſoria in choro ſeparatim cantent, ſed in
pſalmis apud Deum de commiſſo ſatagant veniã
impetrare.

Innocentius hic in fine arguens à contrario sẽ-
ſu ex verb. Separatim, dicit; quando enim omnes
cantant, & ipſi cantare poſſunt. Idem Tancred. &
Abb. Antiq.in fin.in verb.Separatim; ſed Hoſtien.
n.16.in eod. verb.dicit primò iſtos Clericos reſpõ-
ſoria nõ poſſe dicere per ſe cùm dicunt Tertiam,
& alias Horas Canonicas, quod aliàs poſſent ex
diſpenſatione Epiſcopi, vt notatur in cap. Ad au-
dientiam,§.1.in fin.infra eod. deinde dicit; Quic-
quid tamen dicatur, hic præter pſalmodiam taci-
tam non videtur eis aliud reſeruari: & cum Hoſt.
tranſeunt ſimpliciter Io.Andr.nu.12.Butr. nu.24.
in verb.Clericos, Anchar.n.9.in 11.notab. & Io. de
Anan.in hoc §.Clericos,n.1. verum Cardinalis n 4
dicit ſibi magis placere primam opinionem Tan-
credi,& Innocentij, quæ & mihi magis placet: nã
ſi iſti Clerici irregulares nec ſeparatim, nec cum
alijs canere poſſent, ad quid tex.dixiſſet ſepara-
tim? & tamen hoc verbum non debet cenſeri ap-
poſitum ſine myſterio, cap. Si Papa, de priuileg.
lib. 6. reſtringitur ergo prohibitio ad eum caſum
dumtaxat, vt lectiones non legant, nec reſponſo-
ria ſeparatim cantent: eſt autem magna ratio di-
uerſitatis ſecundum Cardin. quia quando dicunt
ſeparatim, plus honorantur, ſicut patet in iſtis cho-
ralibus, quibus honoris cauſa præcipitur, vt ſpe-
cialiter dicant antiphonam, vel reſponſorium; &
3 huic opinioni videntur etiam adhærere Abb. Si-
culus n.10.dum ait clericum fieri irregularem, &
eſſe deponendum non ſolum propter homicidiũ
per ſe commiſſum, ſed etiam propter homicidium
commiſſum eius auxilio, conſilio, vel fauore; &
ſic depoſitum non poſſe Eccleſia ſeparatim can-
tare: ergo à contrario cum alijs poteſt. Addo
quod opinio Hoſt. vix poſſet ſeruari ſine ſcandalo,
vt ſcilicet alijs canentibus, ipſi tacerent.
4 Aduerte tamen, quia Clericus irregularis etſi
non prohibeatur in choro cum alijs canere, ſe-
cundum prædicta, tamen prohibetur in Ordinibus
etiam minoribus miniſtrare, vt notat Marian.So-
cin.in cap. Ad audientiam, nu. 105. infra eod,
poſt Innoc.& Abb. in cap.2. infra de Clerico pu-
gnante in duello.
5 In gloſ.magna in verb.Concilium, nota ſingula-
riter hanc gloſſam, quia eſt magiſtra in materia
irregularitatis ex homicidio, &, vt dicunt Ioann.
Andr.n.18.verſ.Et ſcias, Abb.& Marian.Socin. nu.
11.ea quotidie vtuntur aſſeſſores fori ciuilis, indu-
centes eam ad intellectum ſtatutorum punientiũ
homicidas, vt verificentur etiam in mandantibus
fieri homicidium, ad quod etiam inducunt iura
in l.Si quis id,§ fin.ff.de iuriſdiction.omn. iudic. &
in l.2.§.Diuus, ff.de iure fiſ.& in l.Iudæi, la ſecon-
6 da, C.de Iudæis; addit tamen Io.Andr. & conſen-

tiunt alij, quod ſi ſtatutum aliquid exprimeret, per quod reale homicidium intelligeretur, puta qui homicidium manu, vel enſe perpetrauerit, non eſſet locus ſtatuto; ad quod facit cap. In noſtra infra eodem: & adde quod in propoſito ſcripſi in cap. Ad falſariorum, n.31.& ſeqq. infra, de crimine falſi.

De Homicid.

Cap. Suſcepimus.

SVMMARIVM.

1 *IRregularis eſt is, cuius illicita opera homicidium ſequitur.*
2 *Fur, & latro an, & in quo differant.*
3 *Latrocinantes qui dicantur.*
4 *Furtum vnde dictum.*
5 *Clerico non licet pro rebus conſeruandis latronem interficere, licèt aliter res conſeruari non poſſint, & n.7. vſque in finem.*
6 *Irregularitas contrahitur ab eo, qui ligauit furem, ſicut ab eo qui interfecit.*
7 *Clericus qui pro neceſſaria rerum defenſione occidit furem, vel ſpoliatorem an efficiatur irregularis, & n. ſeq. vſque in fin.*
8 *Intellectus huius cap.*
9 *Clerici ſæculares, & Monachi quoad irregularitatem contrahendam non differunt.*
10 *Latronem capere, & ligare licitum eſt etiam Clerico, dummodo id fieri poſſit ſine homicidio, & graui ſanguinis effuſione.*
11 *Manſuetudini eccleſiaſticæ conuenit potius rerum ſuſtinere iacturam, quàm in alios acriter exardeſcere.*
12 *Clerito licitum eſt proſequi delinquentem vſque ad ſatisfactionem damni; & non vltra.*
13 *Clerico non licet ob res ſuas tranſitorias armis ſe tueri, & interficere ſpoliatorem, licèt hoſtis fortior ſit, & ſine armis impetat, & ſpoliet.*
14 *Valerij Reginaldi opinio quod pro ſaluandis rebus trium, vel quatuor ducatorum liceat Clerico furem occidere, reprobatur.*
15 *Intellectus Clem. Si furioſus de homicid.*
16 *Irregularis eſt qui pro neceſſaria parẽtis, filij, coniugis, vel alterius coniuncti defenſione interficit aggreſſorem.*
17 *Maritum, & vxorem eſſe duos in carne vna quomodo intelligatur.*
18 *Filius in quibus cenſeatur eadem perſona cum patre.*
19 *Irregularis eſt committens homicidium pro neceſſaria defenſione proprij honoris.*
30 *Homicida eſt qui potuit hominem à morte liberare, & non liberauit.*
21 *Iniuriam proximi, & vicini qui negligit propulſare videtur iniuriantem fouere.*
22 *Excommunicatus eſt permittens Clericum percuti, ſi potuit prohibere, & non prohibuit.*
23 *Metus ignominiæ viris bonis maior, quàm mortis eſſe debet.*
24 *Defenſio rerum temporalium regulariter non eſt ſub præcepto.*
25 *Intellectus cap.2. ſupra eod.*
26 *Intellectus cap. Dilecto, de ſent. excomm. lib.6.*
27 *Clerico licet res proprias manuum iniectione baculo,*

lo, & gladio defendere, dummodo non procedat
ad ſaua.
28 *Clericus occidens, aut cauſam præbens occiſioni pro*
defenſione perſonæ, & rerum, an, & quando in-
currat irregularitatem.
29 *Laico an liceat occidere latronem pro neceſſaria re-*
rum defenſione, remiſſiuè.

1 SVSCEPIMVS. Is, ex cuius illicita opera
homicidium ſequitur, irregularis eſt. Hoc
dicit ſecundum Io. Andr. & omnes: vel ſic
homicidium imputatur ei, qui fuit in cul-
pa: ſed magis inhærendo litteræ ſecundum Abb.
Antiq. & Felin. hoc intendit; qui pro temporalium
rerum conſeruatione aliquem interficit, aut oc-
caſionem mortis præbet, irregularis cenſetur.
Communis diuiſio. Secunda ibi, *Verum*.
2 Nota primò, hæc verba, *furem, & latronem eſſe*
ſynonyma: nam cum textus prius dixiſſet latro-
nes, poſtea dixit fures, prout hic notat Abb. in 1.
notab. & in c. 2. ſimiliter in 1. notab. vbi etiam Ma-
3 rian. Socin. n. 2. ſupra eod. Propriè tamen loquen-
do ſecundum gloſ. in l. Cum duobus, §. Damna, in
ver. Subreptum, ff. Pro ſocio. Latrocinantes dicun-
tur qui in ſyluis ſtant, vt ſpolient tranſeuntes, fu-
res de nocte in domibus, vt in Auth. Vt nullus
iudic. §. penult. collat. 9. & l. 1. C. Depoſ. ſed ſecun-
dum Cardin. hic in 1. notab. fur appellatur no-
cturnus, latro diurnus & idem poſt Goffred. di-
xit Io. de Anan. in d. cap. 2. n. 1. verum hæc differen-
tia confunditur in cap. Si perfodiens, ſupra eod. &
in l. Itaque, §. Lex, ff. Ad l. Aquil. vbi fur appellatur
non tantùm nocturnus, ſed etiam diurnus. Item
4 confunditur per textum in l. 1. ff. de furtis, vbi fur-
tum dicitur à furuo, id eſt nigro, quia clam, & ob-
ſcurè fiat, & plerumque de nocte: ſi plerumque,
ergo non ſemper. Quare tu dic, furem propriè
appellari qui clam furatur, vt in d. l. 1. nec diſtin-
guitur an noctu, vel interdiù; & ita intelligitur
textus in d. cap. Si perfodiens; latronem verò qui
palàm furatur, vt per Doctores in Auth. Sed nouo,
C. de ſeru. fugit. Plotian. in l. 3. in princip. ff. ad l.
Aquil. licèt Marian. Socin. hic nu. 2. putet furem
eſſe nomen generis, & latronem ſpeciei, itaut om-
nis latro ſit fur, ſed non è conuerſo: quidquid ta-
men ſit hæc diſtinctio non eſt perpetua, vt inquit
Io. Andr. in ver. Latrones, nu. 1. & Abb. vbi ſupra,
quia nonnunquam fur, & latro pro eodem acci-
piuntur, vt hic vides.
5 Secundò nota ibi, *rerum ſuſtinere iacturam*,
Clerico non licere pro rebus conſeruandis latro-
nem interficere, licèt aliter res conſeruari non
poſſint; & ſigna textum irrefragabilem contra
opinionem recentiorum, qui tenent Clericum nõ
eſſe irregularem, ſi pro neceſſaria rerum defen-
ſione occidat furem, vel raptorem, vt plenius di-
cam infra in prima quæſt.
6 Vltimò nota, irregularitatem contrahi ab eo,
qui ligauit fures, ſicut ab eo qui interfecit ſecun-
dum Anton. de Butr. nu. 6. qui infert ad vulgare
prouerbium: quod benè probat hæc litera in fi-
ne, iuncta gloſ. vbi *fures* vtriuſque ope dicuntur
fuiſſe interempti, & tamen vnus eorum non inter-
fecit, ſed tantùm ligauit: ad hoc l. Item Mela, §.
Si alias, ff. ad l. Aquil. vbi tenetur de damno ille
qui tenuit, ſicut ille qui percuſſit; atque ita vtrum-
que teneri de homicidio notant hic Abb. nu. 2. &
Felin. in 1. notab.

7 QVAERO, An Clericus qui pro neceſſaria re-
rum defenſione occidit furem, vel ſpoliatorem
efficiatur irregularis.
8 Solutio quæſtionis maximè pendet ex intelle-
ctu huius Decretalis: legitur enim variè. Primus
intellectus eſt Vincentij, & Alani, qui arbitrati
ſunt quod hic deciditur habere locum in Mona-
chis tantùm, non autem in Clericis ſæcularibus, vt
hic refert Henric. Boich. col. 2. poſt med. verſ. Vel
dic ſecundum quoſdam: nam ſecundum eos in-
terfectores, de quibus loquitur hæc Conſtitutio
iter perfectionis arripuerant. quare non licebat
eis vim ſibi illatam repellere, & repellendo in
culpa fuerunt; idemque ſenſit Goffred. dicens hoc
habere locum in Monachis, qui viam perfectio-
nis arripuerant; & ideo poſt tunicam etiam pal-
lium dimittere debuerunt, vt dicitur in littera; &
eſt ſimile in cap. Aliud, 11. q. 1. cap. Aliud, de pœnit.
diſt. 1. cap. Quod debetur, 14. q. 1. & in cap. 1. 23. q. 4
9 Verum hic primus intellectus nimis reſtringit lit-
terã, quæ licèt loquatur in Monachis, tamen nar-
rat factum prout contigit, ſed ratio deciſionis
quod pro rebus temporalibus conſeruandis non
licuerit tam acriter exardeſcere. Item verba illa,
contra manſuetudinem eccleſiaſticam, æquè con-
ueniunt Clericis ſæcularibus, ac Monachis, nec
in materia irregularitatis, quæ eſt in ordine ad
miniſterium Altaris, vt hic in fine, & in c. Presby-
terum, ſupra eod. cum multis ſimil. conſtituenda
eſt differentia inter Clericos ſæculares, & regu-
lares. Ad quod adduco optimum ſimile in c. Tua
nos, infra eod. vbi Religioſus chirurgiæ artem
exercens ſi ex ea mors ſequatur, declaratur irre-
gularis: & quamuis littera loquatur in Monacho,
quia ſic fuit in facto, tamen intelligitur in quoli-
bet alio Clerico ſæculari, cum eadem ſit ratio, vt
ibi declarat Abb. in 1. notab. n. 2. in fin. & Marian.
Socin. in cap. Ad audientiam, nu. 154. infra eod. vn-
de hunc intellectum non ſequuntur Doctores, ſed
intelligunt textum promiſcuè etiam in Clericis
ſæcularibus.
Secundus intellectus, qui colligitur ex gloſ. pri-
ma hic in princ. eſt eorum qui opinati ſunt, duos
Monachos qui latrones ligauerunt idcirco inci-
diſſe in irregularitatem, quia exceſſerunt modum
licitæ defenſionis: nam cum haberent res ſuas
ſaluas non debebant fures ligare, ſed extra domũ
eiicere: quem intellectum ſequutus Couarr. in
Clem. Si furioſus, de homicid. par. 3. §. Vnico, nu 6.
verſ. Vndecimò, & alij recentiores conati ſunt
tueri Clericum non eſſe irregularem ſi pro neceſ-
ſaria rerum defenſione occidit furem, vel raptorẽ.
Sed hic intellectus patitur difficultatem tam in
facto, quàm in iure. In facto quidem, quia ex hac
littera non cõcluditur neceſſariò an prædicti Mo-
nachi poſſent res ſaluas habere abſque eo quod
latrones ligarent: potuit enim dari caſus, vt eos
ligare poſſent, & tamen non poſſent è domo eij-
cere, l. Neque natales, C. de probation. In iure
10 autem quia licitum eſt latrones capere, & ligare
dummodo id fieri poſſit ſine homicidio, & graui
ſanguinis effuſione; atque ita in hoc nullus fuit
exceſſus, vt poſt Innocen. hic tenet Hoſt. nu. 1. in
ver. Voluerunt, per textum in cap. In Archiepiſco-
patu, de raptor. & in cap. Tua nos, infra hoc tit. &
cum eo tranſit Io. Andr. n. 7. in gloſ. 1. ibi, *capere*,
Henric. Boich. col. 2. circa fin. verſ. Tu dic cum Ho-
ſtienſi, & alij communiter. Præterea textus non
facit

11 facit vim in eo quod Monachi aliter poſſent res
ſuas ſaluas habere, imò fundat deciſionem in ra-
tione expreſſa in littera, quoniam inquit expedie-
bat potius poſtrunicam relinquere pallium, & re-
rum ſuſtinere iacturam, quàm pro conſeruandis
vilibus rebus, & tranſitorijs tam acriter in alios
exardeſcere; & propterea precipit Clericum qui
opem præſtitit homicidio abſtinere à miniſterio
Altaris. Hæc autem ratio concludenter probat
non eſſe licitum Clericis effundere ſanguinem hu-
manũ pro rebus temporalibus etiamſi aliàs nulla
alia ratione conſeruari valeant. Atque ita hic con-
ſideratur exceſſus Monachorum in eo quia vnus
eorum homicidium, & alter opem præſtitit ho-
micidio pro rebus conſeruandis, quod non licuit;
non quia res poſſent aliter conſeruari, neque hoc
conſiderat textus, ſed quia oportuit potius ſuſti-
nere iacturam rerum, quàm ad ſæua procedere
contra manſuetudinem eccleſiaſticam, vt dicitur
12 in fine textus. Rationem reddit Petr. de Anchar.
n. 2. in 5. notab. videlicet quia Clericis vſque ad ſa-
tisfactionem damni licitum eſt proſequi delin-
quentem, & non vltra, vt in cap. Pollulaſti, infra
eod. & propterea, vt ipſe ait, potius debent tole-
rare rerum iacturam, quàm ad arma, & homici-
dium proſilire.

Atque hinc colligitur tertius intellectus, ſecun-
dum quem hæc Decretalis euidenter probat Cle-
ricum eſſe irregularem ex homicidio commiſſo
pro defenſione rerum quantumcumque neceſſa-
ria, & inevitabili, qui intellectus colligitur ex
gloſſa prima, verſ. Clericus verò, eumque vti verũ,
& conſonum litteræ ſequuntur Abb. Antiq. in
princip. Hoſt. n. 3. in ver. Tam acriter, Io. Andr. n. 3.
in ver. Acriter, Butr. n. 4. & nu. 6. verſ. Tertio caſu,
Cardin. n. 2. verſ. Oppono, Anchar. n. 2. in 4. notab.
Henric. Boich. col. 2. circa med. verſ. Et pro intelle-
ctu, Abb. in 3. notab. Io. de Anan. nu. 5. verſ. Nota
quod Clericis, Marian. Socin. num. 5. & 7. Felin. in
13 princ. idem tenet Archid. in Sũma, 23. q. 8. in gloſ.
quæ incipit, Adde hoc, vbi refert Vincentium, &
Laurentium dicentes non licere Clerico ob res
ſuas tranſitorias armis ſe tueri, & interficere ſpo-
liatorem, quamuis hoſtis fortior ſit, & ſine armis
impetat, & ſpoliet, vt hic, & in cap. Conuenior, 23.
q. 8. & in hoc ſecundum Henric. Boich. vbi ſupra
concordant Hoſt. & Io. Andr. hic, & in cap. Petrus,
infra eod. & Specul. in tit. de legat. §. Iuxta, circa
10. col. verſ. Illud etiam, in fine, ibi, *ſecus ſi faciat*.
Item Paulus, & Matth. in Clem. Si furioſus, de ho-
micid. relati à Marian. Soc. in cap. Ad audientiam
n. 187. infra eod. Ex quibus apparet hanc eſſe vna-
nimem Canoniſtarum ſententiam, eamque com-
munem eſſe teſtatur Marian. Socin. hic n. 7. quem
etiam ſequitur Nauarr. in Manuali, c. 27 nu. 211. &
c. 15. n. 5 item Plouius de irregular. regul. 37. Syl-
ueſt. in ver. Bellum, §. 7. Gonſal. à Villadiego de ir-
regul. cap. De percuſſore, col. 14. quorum ſenten-
tiam maiori, & frequentiori Doctorum calculo
receptam eſſe fatetur idem met Couarr. in d. Clem.
Si furioſus, par. 3. §. Vnico, n. 6. verſ. Vndecimò, li-
cèt incautè dixerit eam non probari in hoc textu;
14 quem tamen melius intellexit Abb. in 3. notab. vbi
formaliter ait: [Nota caſum apertiſſimum, & no-
tabilem quod pro rebus conſeruandis non licet
Clerico occidere latronem, licèt aliter res con-
ſeruari non poſſent, imò potius debet ſuſtinere
omnem iacturam rerum:] & nullibi ita benè pro-
batur, vt hic; & hoc dictum Abbat. refert, & ſe-
quitur Io de Anan. n. 5. vbi pondera verba illa,
omnem iacturam, quæ oſtendunt Clericum non
excuſari ab irregularitate ex homicidio commiſ-
ſo pro neceſſaria defenſione rerum cuiuſcumque
ſint valoris, & quantitatis.

Vnde patet quam malè Valerius Reginaldus in
praxi fori pœnitentialis tom. 2. lib. 6. & totius ope-
ris lib. 21. c. 5. n. 64. & ſeq. & præcipuè n. 68. ſcripſe-
rit poſſe etiam Clericum ſi res ſibi ſubreptæ exce-
dant valorem trium, quatuor, aut quinque duca-
torum ſine peccato, & incurſu irregularitatis inter-
ficere furem cum dictis rebus fugientem catapul-
ca in eum exploſa.

15 Sed præter textum hic probatur etiam hęc opi-
nio in d. Clem. Si furioſus, de homicid. vbi primò
deciditur non eſſe irregulares ex homicidio, vel
mutilatione vſu rationis carentes, vt furioſus, aut
infans, ſeu dormiens. Deinde ſubnectitur: & idem
de illo cenſemus qui mortem aliter vitare non va-
lens ſuum occidit, vel mutilat inuaſorem: ergo
ſecus in alijs caſibus, arg. c. Nonne, de præſumpt.
vt benè deducit Marian. Socin. in dicto cap. Ad au-
16 dientiam, n. 187. Præterea textus dicit inuaſorem
ſuum, non dicit rerum, innuens per hoc pro ne-
ceſſaria defenſione perſonæ tantùm, non autem
rerum licere hominem occidere, vel mutilare;
vnde etiam ex ea littera colligit gloſſa communi-
ter approbata in ver. Suum, irregularem eſſe qui
pro neceſſaria parentis, filij, coniugis, vel alterius
coniuncti defenſione interficit aggreſſorem: nam
etſi hoc videatur permiſſum quoad aliam pœnam
fori contentioſi, vt plenè per Bald. in repet. l. 1. C.
Vnde vi, tamen quoad irregularitatem ſecus eſt,
quia occidens defendendo non eſt immunis ab
irregularitate, niſi quando aliter mortem propriã
vitare non poteſt, iuxta litteram d. Clem. vbi vl-
tra gloſſam hoc tenent Lap. & Paul. item Matth.
Cardin. Imola, & Abb. in cap. 2. de vita, & honeſt.
Cleric. & eam gloſſam dicit communiter receptã
Nauar. in Manuali, c. 27. nu. 213. quidquid contra
ſcripſerit Fortun. in l. Vt vim, col. 9. ff. de iuſt. & iur.
quem meritò refellit idem Nauarr. vbi ſupra, & di-
17 xi plenius in c. Petitio, infra eod. Et quãuis Matth.
in d. Clem. Si furioſus, dicat prædicta habere locũ
præterquam in vxore, & marito, qui cenſentur
vna, & eadem caro, vt c. Martinus, de cognat. ſpi-
rit. cap. Sciſcitarur, & cap Si quis, 30. q 4. & cap. Ad-
monere, 33 q. 5. hoc tamen communiter reproba-
tur teſte Mariano Socino in d. c. Ad audientiam,
n. 170. quia licèt quoad generationem prolis, &
alia bona matrimonij cenſeantur vna caro, tamen
18 ſecus eſt quoad alia. Quod patet à ſimili in filio,
qui cenſetur eadem perſona cum patre quoad ac-
quiſitionem, l. Quod dicitur, ff. de verb. obligat. &
etiam quoad alia quædam, vt in §. Hanc auctori-
tatem, 33. q. 3. non tamen quoad omnia, niſi quæ
ſunt in iure expreſſa, vt per Marian. Socin. vbi
ſupra.

19 Similiter vt ex littera dictæ Clem. Si furioſus
deducit gloſſa prælleg. non vitat irregularitatem
committens homicidium pro neceſſaria defenſio-
ne proprij honoris: cuius opinio in hoc quoque
ferè ab omnibus recipitur, vt Nauarr. teſtatur lo-
co citato.

Si igitur in prædictis caſibus non excuſantur ab
irregularitate qui occidunt, vel mutilant: longè
minus excuſari debent qui hoc faciunt pro de-

fenſione

fenſinne rerum temporalium quantumcumque
20 neceſſaria, & inenitabilis. Siquidem ad defen-
ſionem proximi tenetur quis ex præcepto: qui
enim potuit hominem à morte liberare, &
non liberauit, homicida eſt, dicit textus in
21 cap. Sicut dignum. §. Illi etiam, ſupra eodem. Ad
idem cap. Non in inferenda ibi [Qui enim non
repellit à ſocio iniuriam, ſi poteſt, tam in vitio eſt
quàm ille qui facit.] 23.q.3. & in can. ſeq. dici-
tur: [Qui poteſt obuiare, & perturbare peruerſos,
& non facit, nihil aliud eſt quàm fauere eorum
impietati: & qui vicini, & proximi negligit iniu-
riam propulſare, videtur iniuriantem fouere, &
particeps eius culpæ.] cap. Dilecto, de ſent. ex-
22 comm. lib. 6. Imò excõmunicatus eſt permittens
Clericum percuti ſi potuit prohibere, & non pro-
hibuit, vt eſt textus in cap. Quantæ, infra eod. tit.
23 Similiter tenetur quis ad defẽſionem proprij bo-
noris, & famæ, vt in c. Non ſunt audiendi, 11.q.3.
vbi qui famam contemnunt non ſolum impuden-
tes, ſed & crudeles appellantur; vnde dicit textus
in l. Iſti, ff. Quod met. cau. Viris bonis metus igno-
24 miniæ maior quàm mortis eſſe debet. At verò
defenſio rerum temporalium nõ eſt in præcepto,
vt hic patet; imò res proprias, vel debitum dimit-
tere perfectionis eſt, cap. Quod debetur, 14. qu. 1.
cap. Aliud, 11. q. 1. & patet Matth. 5. *Si quis abſtu-
lerit tibi tunicam da ei, & pallium.* S. Thomas in
2. 2. q. 43. art. 8. & in 1. 2. q. 96. art. 4. Ergo pro de-
fenſione quantumlibet neceſſaria bonorum tem-
poralium nullatenus licere debet Clerico ſpolia-
torem occidere, aut mutilare.

25 Non obſtat text. in cap. 2. ſupra eod. quia non
dicit *te*, vel *tua*, ſed *te*, *tuaque*, & ſic ibi fur, aut la-
tro fuit occiſus non pro defenſione rerum tãtùm,
ſed perſonæ, & rerum copulatiuè; & ita ad illum
textum reſpondent hic Hoſtien. num. 3. in ver. Tam
acriter, Io. Andr. num. 3. in ver. Acriter, Butr. nu. 6.
verſ. Secundo caſu, Cardin. num. 2. verſ. Oppono,
Marian. Socin. num. 7. & reliqui omnes.

26 Item non obſtat cap. Dilecto, de ſent. excomm.
lib. 6. vbi nedum laico, ſed etiam clerico licet res
ſolas etiam ſine perſona armis defendere: etenim
hoc verum eſt inuocando brachium ſæculare, vt
ibi, & in cap. Poſtulaſti, infra eod. & ita illum tex-
tum intelligit Hoſtien. hic nu. 4. ſecundum quem
iungi debet quod notatur in cap. Petitio, inf. eod.
& in cap. Ex multa, §. De Clericis, de Voto, & ſe-
quuntur Io. Andr. num. 3. in eod. ver. Acriter, An-
char. num. 2. verſ. Sed contra, & Marian. Socin. n. 8.
27 qui de communi teſtatur. Sed certè hic intelle-
ctus nimis reſtringit litteram illius Decretalis, &
contrarium ſentit ibi gloſ. fin. in ver. Bonis. Vnde
conclude ſecundum Abbat. num. 3. verſ. Sed certè,
& Marian. Socin. num. 8 Pro defenſione rerum li-
cere quidem Clericis manus inijcere, & baculo,
vel gladio defendere; dummodo tamen non pro-
cedant ad ſæua, & ad occiſionem. Pro quo intel-
lectu facit hæc littera ibi, *tã acriter in alios exar-
deſcere*. Non igitur prohibetur moderata defen-
ſio: & ita ſecũdum eos videtur intelligere Innoc.
in cap. Si verò, il primo, de ſent. excomm. & hanc
ſententiam tenuit Io. Andr. in d. cap. Dilecto, &
idem Abb. in d. c. 2. ſupra, de vita, & honeſt. Cle-
ric. pro qua ſecundum Marian. Socin. Facit textus
in c. Olim, il primo, de reſtit. ſpoliat. iuncta Clem.
Si furioſus, de homicid.

28 Ex prædictis omnibus conclude. Quandoque
clericus facit aliquid ad defenſionem perſonæ, &
rerum, quandoque ad defenſionem perſonæ tan-
tùm, quandoque ad defenſionem rerum tantùm.
Primò caſu ſi defenſio ſit neceſſaria, & ineuitabi-
lis non efficitur irregularis, ſi ex tali facto homici-
dium ſequatur, vt notatur in cap. 2. ſupra eodem,
& in Clem. Si furioſus, eod. tit. Si verò defenſio
ſit quidem neceſſaria, ſed non omnino ineuitabi-
lis, tunc non vitat irregularitatem, vt hic, & ſen-
tit gloſ. 1. in princ. Ad hoc cap. Sicut, ſupra eod.
& multo minus eam vitat ſi nulla ſubſiſtat neceſſi-
tas iuxta notata in d. cap. Sicut dignum. Secundò
caſu dic idem per omnia, quod dictum eſt in pro-
ximo membro. Tertiò caſu videlicet quando pro
defenſione rerum tantùm, dic ſi idem perpetra-
uit homicidium ſine dubio incurrit irregularita-
tem, & in hoc conueniunt omnes, vt abundè oſten-
ſum eſt ſupra. Si autem alius homicidium com-
miſit, tamen aliquo facto ipſius præcedente; tũc
diſtingue: nam aut fuit in culpa, vel diligentiam
non adhibuit, & incurrit irregularitatem; & in
hoc caſu loquitur hæc Decretalis, quia ſecundum
Innocen. & Doctores communiter, qui latrones li-
gatos dimiſit in cuſtodia alterius fuit in culpa,
quia duos dimiſit in cuſtodia vnius tantum, & di-
ligentiam non adhibuit, quia illos non bene liga-
uit: debuit enim cogitare hoc euenire poſſe, vt
dicunt Doctores, & in ſpecie Petr. de Anchar. n. 2.
Aut verò adhibuit omnem diligẽtiam quam de-
buit, & non fuit in culpa, & tunc homicidium ſu-
perueniens ei non imputatur, nec redditur irre-
gularis, vt in iuribus allegatis in gloſſa: & hæc ve-
ra, niſi factum quod mandaret Clericus eſſet tale,
vt ex illo veriſimiliter poſſet ſequi mors, quia tũc
indiſtinctè in irregularitatem incideret non ob-
ſtante aliqua eius proteſtatione. Hic eſt caſus in
cap. Is qui, de homicid. lib. 6.

29 Hæc procedunt in Clerico. Quid autem iuris
ſit in laico, dixi in c. 2. ſupra eod.

De Homicidio.

Cap. De Cætero.

SVMMARIVM.

1 *IRregularis eſt dans cauſa homicidio, & n. 7.*
2 *Verbum,* videtur, *in legiſlatore eſt expreſſiuum veritatis.*
3 *Doctor reſpondens per verbum,* videtur, *intelligi-tur affirmatiuè reſpondere.*
4 *Medicus ſimiliter per verbum,* videtur, *affirmat.*
5 *Teſtis deponens per verbum,* videtur, *an & quando probet.*
7 *Irregularis remouetur ab omni altaris miniſte-rio.*
8 *Irregularis eſt præbens cauſam proximam homici-dio, licet det operam rei licitæ.*
Irregularitas incurritur etiam cum merito, ibi-dem.
9 *Irregularis eſt iudex, qui protulit ſententiam ſan-guinis, ſi exinde ſequuta ſit mors.*
10 *Teſtis quoque deponens in cauſa ſanguinis ſequu-ta morte, irregularis efficitur.*
11 *Lex promotionis magis reſpicit ad factum, quam ad voluntatem.*

12 *Cauſa remota, qua nullo modo eſt ordinata ad homicidium, non parit irregularitatem.*

13 *Etiamſi prabens huiuſmodi cauſam det operam rei illicita.*

Ars faciendi toxillos prohibita eſt, ibidem.

14 *Puer, qui turgidam veſicam frangens dedit cauſam abortui, an ſit irregularis.*

15 *Irregularis non eſt accedens armatus ad neptem adulteram, vt cogat adulterum cum ea contrahere, ſi adulter metu ſe pracipitauerit.*

Adulter irregularis non eſt ob necem à marito illatam vxori adultera, ibidem.

16 *Irregularitas an, & quando oriatur ex cauſa remota ad homicidium ordinata.*

17 *Inſtans apud regem pro remedio facinorum an ſit irregularis, ſi malefactores iuſſu regis necati fuerint.*

18 *Clerici poſſunt de ſuis malefactoribus conqueri corã iudice ſaculari ſine pœna irregularitatis, dummodo proteſtentur expreſsè.*

19 *Iudex eccleſiaſticus tradens Clericum degradatum curia ſaculari pravia proteſtatione non eſt irregularis.*

20 *Epiſcopi deputantes Ballicos in ſua iuriſdictione temporali, non fiunt irregulares, licèt pœna ſanguinis inferatur.*

21 *Princeps qui legem condidit ſub pœna mortis, non efficitur irregularis ſi legis authoritate aliqui vltimo ſupplicio affecti fuerint.*

22 *Papa non poteſt canonicam irregularitatem incurrere.*

23 *Iudex committens alteri cauſam irregularis eſt ſi Commiſſarius ad mortem condemnet.*

24 *Irregularis an ſit Clericus, cui Epiſcopus commiſit vt eligat iuſtitiarium, ſi iuſtitiarius procedat ad pœnam ſanguinis.*

25 *Irregularis non eſt, qui conſulit alteri, vt mortis ſe exponat pro nomine, ſiue honore Chriſti, vel pro fide, aut pro ſtatu Eccleſia.*

26 *Inquiſitores pronunciantes aliquem hareticum, licèt ſciant eum morti tradendũ, aut aliàs id procurent excuſantur ab irregularitate.*

27 *Irregularitas ex homicidio voluntario non contrahitur indiſtinctè ab eo qui dat cauſam proximam homicidio, ſed oportet vt homicidium ſit in ſe volitum.*

1 DE CAETERO. Dans cauſam homicidio irregularis eſt. Hoc dicit ſecundum Cardinal. Abb. & Marian. Socin. breue eſt, & diuiſionem non patitur.

2 Nota primo hoc verbum, *videtur*, quod bis repetitur, in legislatore importare iuris diſpoſitionẽ, & eſſe expreſſiuum veritatis; vnde ſecundum Io. Andr. num. 1. idem eſt dicere, *non videtur*, ac *non eſt*: & conſentiunt Butr. num. 2. Cardin. in princ. Abb. in 1. notabili, & Marian. Socin. n. 1. & idem Card. conſ. 56. Caſus ſuper quo, num. 18. vbi dicit verbum, *videtur*, prolatum à lege eſſe aſſertiuum veritatis, quia lex non poteſt eſſe dubia, cap. Erit autem lex, 4. diſt. cap. fin. de Conſt. & ob eamdem rationem dictio *forſitan*, à legislatore prolata non ponitur dubitatiuè, ſed affirmatiuè, vt in cap. Niſi cum pridem, §. Propter conſcientiam, & ibi notat gloſ. in verb. Forſitan, Innocen. Hoſtien. & Doctores, ſupra de renunciat. Quod Butr. & Abb. inducunt ad dicta teſtium, & malè ſecundum Marian. Socin. & ideò tu dic in legislatore pro primo dicto Io. Andr. eſſe textum in c. De quarta, de præſcript. in cap. Præterea, de appellat. & in cap. 2. de fide inſtr. & in l. Sciendum, ff. de verbor. obligat. Idem dicendum in Doctore, qui

3 reſpondens per verbum, *videtur*, intelligitur reſpondere de iure. vt in cap. 1 & ibi DD. de iudic. Vnde cum nos in ſolutione principalium quæſtionum vtimur illis verbis, *videtur reſpondendum*, non ſic loquimur quaſi dubij, ita vt verbum, *videtur*, ſit nota improprietatis, ſed quia ita iuris eſſe cenſemus. Quod facit pro dictis frequentibus

4 bus Innocentij. Idem credimus in medico, vt in l. Quod tamen, §. Si arbiter, ff. de arbitr. & ibi per

5 Bartol. & l. 1. §. 1. ff. de ventr. inſpicien. Demum idem dicendum in iudice, qui ſententiam profert per verbum, *videtur*, vt ſcripſit Angel. in l. Sciendum, ff. de verbor. obligat. quem refert, & ſequitur Marian. Socin. hic n. 4.

Ratio prædictorum eſt, quia Doctor, Medicus, & Iudex reſpondent non de his, quæ in facto conſiſtunt, & ſenſu corporis præcipiuntur, ſed de eo, quod iudicio intellectus, & ratione percipitur; ac proinde ſatis eſt, vt reſpondeant per verbum, *vi-*

6 *detur*, vt in iuribus citatis. Ideoque in teſte, qui non ſolum deponit de iudicio rationis, ſed etiam de facto, ſic diſtinguitur ſecundum Marian. Socin. hic num. 5. Nam aut deponit in his, quæ poſſunt per ſenſum corporeum certitudinariè comprehendi, & percipi; & non probat niſi reddat ſufficientem cauſam dicti ſui. Aut deponit in his, in quibus laborat iudicium rationis, & intellectus, vt in Medico, qui deponit ſibi videri vulnus mortale, & in obſtetrice deponente aliquam virginem ſibi videri corruptam, vel prægnantem; & tunc probat, vt l. 1. §. 1. ff. de ventr. inſpic. Rationem differentiæ inter iudicem, & teſtem aſſignat Bald. in d. l. Quid tamen, §. Si arbiter, ff. de arbitr. Et de hoc articulo an teſtis probet per verbum, *videtur*, vide c. 2. ſupra de renunc. cap. 1. de iudic. & cap. Perpendimus, de ſent. excomm. Bart. in Procemio Digeſtorum.

7 Secundò nota regulam ex ſummario textus, videlicet irregularem eſſe non tantùm, qui principaliter homicidium perpetrauit, ſed etiam qui cauſam præbuit homicidio; & ideò non debere ad Ordines promoueri, nec in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare. Et hoc tene ſecundum Abb. Antiq. Io. Andr. Cardin. Ancharan. Abb. Marian. Socin. & omnes; quia etſi textus dicat hunc non eſſe promouendum ad Sacerdotium; tamen cùm ſit irregularis, remoueri debet ab omni altaris miniſterio, vt in cap. Presbyterum, ſup. eod. Rurſus etſi textus ponat caſum in Subdiacono, tamen factum narrat; vnde idem intelligas in alio Clerico, ſecundum Io. Andr. in princ. & Cardin. in fine: imò & in laico, vt per Abb. num. 1. & Marian. Socin. num. 7.

Nunc declara primò hanc regulam, vt procedat ſi cauſa ſit propinqua, veluti quia conſilium, præceptum, vel opem quis dedit vt alter occideretur, cap. Si quis viduam, 50. diſt. cap. Henricus, ad fin. de Cler. pugn. in duello, cap. Sicut dignum, §. finali, & cap. proximo, ſupra eod. vel hoc ſuggeſſit, vt in d. cap. Sicut dignum, §. Qui verò, ſecundum gloſ. hic, Hoſtien. in princip. & Butr. n. 3. Quod latius explicat Innoc. in c. Ad audientiam, num. 1. & ſeqq. infr. eod.

8 Neque hoc caſu diſtinguitur an quis det operã

rei

Google

rei illicitè, nec ne; ſed indiſtinctè ex cauſa proxima incurritur irregularitas, ſecundum Innocen. in d. cap Ad audientiam, num. 1. verſ. Tamen ſemper ſit irregularis, etiam cum merito, vt patet in iudice qui protulit ſententiam ſanguinis, ſi exinde
9 ſequuta ſit mors, cap. 1. 51. diſt. cap His à quibus, 23. q. vlt. cap. Clericis, & cap. Sententiam, Ne Cler. vel Mon & notatur in cap. Inter opera, de ſponſal. & per D. Thomam in 2. 2. quæſt. 4. art. 2. in corp. & ad quartum.

10 Item non diſtinguitur an huiuſmodi cauſam proximam ſponte quis dederit, an adactus, vt in d. cap. 1. 51. diſt. ibi: [Qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata fecerunt.] Et patet in teſte, qui iuſſus à iudice depoſuit in cauſa capitali; vt in d. cap. Sententiam, Ne Cler. vel Mon. Innocent. vbi ſupra n. 7. Specul. in tit. de diſpenſat. §. 4. n. 9. verſ. Item litigioſus, Crauett. conſ. 2. numer. 1. Clar. in praxi crimin. §. fin. quæſt. 24. num. 8. verſ. Vlterius quæro, Nauarr. in Manuali
11 cap. 27. num. 212. Ratio eſt, quia lex promotionis magis reſpicit ad factum quam ad volũtatem, vt in cap. fin. 15. q. vlt. & notat Archid. in cap. Si euangelica, nu. 6. & ibi etiam Præpoſ. nu. 55. diſt. Hoſtien. & DD. in cap. Significaſti, il ſecondo, inf. eodem Marian. Socin. infra in c. proximo, n. 230. & ſequenti.

12 Sin autem cauſa ſit remota gloſſa hic tenet nõ incurri irregularitatem, argum. l. Qui domum habebat, ff. Locati, & cap. Exhibita, inf. eod. niſi eiuſmodi cauſam quis dederit animo nocendi, aut non adhibita diligentia quam debuit, aut potuit adhibere, ad quod allegat cap. Presbyterum, in fine, ſupra eod. & l. Si quis necandi, C. ad leg Cornel. de Sicar. & cum gloſſa videntur hic tranſire Abb. Antiq. & Anton. de Burr. nu. 4. Verum Hoſt. hic in fine dicit in d. cap. Presbyterum, non fuiſſe cauſam remotam imò, propinquam, & cohærentem: & ideo idem iuris eſſe argum. l. Quæ religioſis, ff. de rei vendic. & ſequuntur Io. Andr. num. 4. Cardin. num. 2. in 1. oppoſit. Petr. de Anchar. in fine, Abb. num. 3. in fine, & Marian. Socin. n. 8.

Tu verò diſtingue duos caſus. Primus eſt cum cauſa remota nullo modo eſt ordinata ad homicidium; & hoc primo caſu manifeſtum eſt ex cauſa huiuſmodi nullam contrahi irregularitatem, & ita procedit text. in d. cap. Exhibita, infr. eod. & in d. l. Qui domum habebat, ff. Locati, [Neque (vt inquit Hoſtien. hic nu. 1.) Faber qui fecit cultellum ex eo ſolo quod fecit eum eſt in culpa, ſi cũ ipſo homicidium committatur: & ſic non nocet cauſa remota.] Conſimile exemplum ponit hic Abb. num. 3. videlicet, [Feci feneſtram in domo, aliquis vltrò ſe ex ea præcipitauit: tunc enim ego ſum cauſa remota, nec ſum in aliqua culpa, ſed cauſa propinqua fuit fatuitas illius ſe præcipitantis.] & ſequitur Marian. Socin. nu. 9. qui ad hoc plures remiſſiones dedit in cap. Presbyterum, ſupra eod. Alia exempla habes in cap. De occidendis, verſ. Vnde nec reus, 23. q. 5.

13 Procedit autem hæc concluſio etiamſi qui præbuit huiuſmodi cauſam remotam, & omnino per accidens daret operam rei illicitæ: nam nihilominus ex ea non efficitur irregularis, text. eſt in d. cap. Exhibita, inf. codem. Et propterea qui fecit taxillos ad ludendum, non incidit in irregularitatem ex eo quod conueniens ad ludum ſe interfecerint: Nam etſi ſecundum communem opinionem ars faciendi taxillos ſit prohibita, tamen non eſt ad homicidium ordinata, vt per Marian. Socin. in cap. proximo, num. 237. verſ. Secus autem ſi non eſſet ordinata, inf. eod.

14 Et eodem modo irregularis eſt puer, qui turgidam veſicam porcinam frangens, in cauſa fuit, vt mulier prægnans terrore aboriretur, vt poſt Abb. tenet Sylueſt. in ver. Homicidium, 2. num. 14. Licèt contrarium videantur ſentire Innoc. Abb Ant.
15 & Vinc. & minus benè ſecundum Syl'ueſt. Idemq; patet ex ſubiectis declarationibus S. Congregationis Concilij. Nam Petrus Presbyter Pampilonenſis cùm audiſſet Martinum laicum cum quadam muliere ſoluta ipſius oratoris ex fratre nepote ſolere carnaliter commiſceri, & quadam nocte domum eius ingreſſum eſſe, & cũ illa commorari, armatus ipſe, alijſq; conſanguineis armatis comitatus ad d. domum dictæ neptis acceſſit ea intentione, ſicuti aſſerebat, vt Martinum cõpelleret cõtrahere cum ea matrimonium, non autem vt eum occideret. Verum ſimul vt Martinus audiuit fores pulſari, ſe in arcam dictæ domus è feneſtra proiecit, ac ſtatim exanimatus eſt. Quæſiuit Petrus an propterea contraxiſſet irregularitatem. Die 29. Nouembris 1602. S. Congregatio, cui vndecim Cardinales interfuerunt, cenſuit Petrum prædictum ſecundum ea, quæ proponebantur, non incidiſſe in irregularitatem. Et poſtea cum quidam Presbyter Oriolen. diœceſis noctu ad mulierem coniugatam acceſſiſſet, ab ipſa de viri abſentia edoctus; cumq; vir ipſe caſu ſuperueniens vxorem necaſſet; dubitauit idem Presbyter num incidiſſet propterea in irregularitatem. Die 31. Iulij 1610. S. Congregatio reſpondit vti prius cenſuerat præuia diligenti diſcuſſione, adulterũ ob mortem adulteræ à marito propter adulterium inflictam non eſſe irregularem.

His planè caſibus etſi prædicti darent operam rei illicitæ; quia tamen cauſa remota, quam homicidio præſtiterunt, nullatenus fuit ordinata ad cauſatum, ſed fuit omnino per accidens; declarati fuerunt immunes ab irregularitate.

16 Secundus caſus eſt cum cauſa remota eſt veriſimiliter ordinata ad cauſatum, ita ut propter ipsã ordinationem, & conſequentiam cauſati præſtans cauſam ipſam remotam videatur habuiſſe animũ ad cauſatum. Et hoc caſu, qui præbuit cauſam tenetur, vt per Marian. Socin. hic nu. 9. Ego verò intelligo hoc procedere ſi præbẽs huiuſmodi cauſam dabat operam rei illicitę, vel animo nocendi hoc fecit, aut diligentiam non adhibuit quam potuit, aut debuit adhibere; aliàs ſecus, vt in c. Continebatur, ſupra eod. & infra in cap. proximo, l. Si putator, ff ad leg. Aquil. Ita Aegid. Bellam. conſ. 14.
17 Factum eſt tale, per tot. & præſertim num. 3. verſ. In oppoſitum: vbi notabiliter conſuluit Epiſcopũ Auenionenſem, qui propoſuit Ludouico Francorũ Regi enormia quædam facinora in eius ditione perpetrata, & inſtitit pro remedio opportuno, nullam contraxiſſe irregularitatem, licèt alij ex delinquẽtibus iuſſu Regis decapitati, alij ſubmiſſi, & alij mutilati fuerint: motus hoc principali fundamento, quia danti operam rei licitæ non imputatur damnum, maximè ſi non valeat de negligentia reprehendi, vt cap. De occidendis, 23. q. 5. ſecundum Bernard. & Hoſtien. in c. Sicut dignum, ſupra eod. & Henric. hic. Et idem ſi non adhibet diligentiam, quam poteſt, ſi cauſam proximam

non dederit, vt l. Qui domum habebat, ff. Locati:
at Epiſcopus hoc egit principaliter pro redem-
ptione captiuorum, & ſic dabat operam rei licitæ,
nec dedit cauſam proximam; ſed Rex, & illius
18 miniſtri. Sic etiam videmus Prælatis, vel Cleri-
cis quibuſcumque qui de laicis ſuis malefactori-
bus querelam penès ſæcularem iudicem deponē-
tes petunt emendam ſibi fieri, & prouideri ne cō-
tra eos talia de cætero præſumantur, imputari nō
debere ſi proteſtentur expreſsè ſe ad vindictam,
ſeu pœnam ſanguinis non intendere, licèt malefa-
ctoribus iudex mortem intulerit iuſtitia exigen-
te, vt eſt caſus in cap. Prælatis, de homicid. lib. 6.
Et quamuis Io. Andr. ibi dixerit Clericum cautè
facere ſi potius dicat, *conqueror*, quàm *accuſo*; &
ſic ſeruentur verba d. cap. Prælatis; tamen putat
eum non fieri irregularem, licèt dicat, *accuſo*: nam
& querela inofficioſi teſtamenti dicitur accuſatio,
l. Parentibus, & l. In arenam, C. de inoff. teſtam. &
ſequitur poſt Abb. Marian. Socin. in c. prox. infra
19 eod. n. 256. Sicut non imputatur iudici eccleſiaſti-
co, qui Clericum actualiter degradatum tradit
curiæ ſæculari ſi proteſtetur ad præſcriptum c. No-
uimus, infra, de verbor. ſignificat. Similiter Epiſco-
20 pus, ſeu quicumque alius Prælatus, vel Clericus
iuriſdictionem obtinens temporalem, ſi homici-
dio, aut alio maleficio ab aliquibus in iuriſdictio-
ne ſua commiſſo, Balliuo ſuo, aut alij cuicumque
iniungat vt veritatem inquirens iuſtitiam exequa-
tur, irregularis non efficitur, licèt pœna ſanguinis
inferatur, vt eſt text. in cap. Epiſcopus, Ne Cler. vel
Mon. lib. 6.

His enim caſibus, & alijs conſimilibus, qui ad-
duci poſſent, quamuis præbentes cauſam remotā
intelligere poſſint, aut debeant futurum eſſe vt in-
de mors ſequatur; excuſantur tamen ab irregula-
ritate, quia dant operam rei licitæ, & eorum offi-
21 cio incumbent. Vnde nec Princeps, qui legem
condidit ſub pœna mortis, efficitur irregularis ſi
legis auctoritate aliqui vltimo ſupplicio affecti
fuerint, quia in perſonam certam non animaduer-
tit, nec in Conſtitutionem ſuam voluit aliquem
incidere, ſed eā tantummodo promulgauit pro-
pter bonum, & licitum, vt homines à maleficijs
deterreret; ita Archid. in c. Officia, nu. 1. 23. q. 5. &
Io. Andr. in c. 1. num. 5. in gloſ. 1. infra de Sagittar.
22 Quod multo magis habet locum in Papa, qui non
poteſt canonicam irregularitatem incurrere, cap.
Propoſuit, ſupra de conceſſ. quia & alijs ſuper hoc
medetur, vt patet ex notatis in c. Sicut ſup. eod. &
infra in c. Poſtulaſti, & tradit Io. Andr. loco citato.
Verum ſi Clerici emendam peterent, aut reum
curiæ ſæculari traderent non præmiſſa proteſtatio-
ne, vtique irregularitatem non euaderent, vt in
iuribus citatis; & vtrobique notant Doctores. Et
23 eodem modo quærit hic Collectar. in princ. ſi ali-
quis obtinuerit à Principe iudicaturam, & cauſas
commiſerit in genere, quia à ſe totam iuriſdictio-
nem abdicare non poteſt, an committens ſit irre-
gularis, ſi Commiſſarius ad mortem, vel mutila-
tionem condemnet: & concludit eſſe irregularem,
cùm ſit cauſa, & occaſio; quia hoc potuit præui-
dere. Nec obſtat ſecundum eum cap. Epiſcopus,
Ne Cler. vel Mon. lib. 6. quia hoc faciunt Prælati
ex neceſſitate ſui officij; & ideo Papa ibi eos excu-
ſare poteſt. Aliàs idem eſſet iudicium de Præla-
tis, & alijs, vt legitur, & notatur in cap. Ex litteris,
de exceſſ. Prælat. Idem ſi Princeps cauſam Clerico
commiſiſſet, qui alicui re integra in totum vices
ſuas committeret, propter eandem rationem, vt
hic per Collectar. poſt Guilelm. de Monte Lauda-
no in tract. ſuo de Sacram. & idem dicendum ſi
24 Epiſcopus committat Clerico, vt vice ſua eligat
Baliuum, vel Iudicem, vel ſpecialem iuſticiarium,
& iuſticiarius à Clerico electus condemnet ad
mortem ſecuto effectu: nam Clericus irregulari-
tatem incurrit; & in hoc reſidet Io. Andr. in d. cap.
Epiſcopus, quia talis voluntariè hoc facit, non au-
tem ex officio: & tota illa Decretalis loquitur de
eo, cuius eſt iuriſdictio: licèt Collectar. hic in fine
dicat hoc magis mirandum eſſe, cum hic Clericus
non faciat niſi quod Epiſcopus eſſet facturus: quid
enim poteſt illi imputari, maximè ſi coactus fuit
à ſuo Prælato: quare in præcepto concludit ſe-
cus, cap. Sicut, 7. qu. 1. & cap. Quod quis, de reg. iur.
lib. 6.
25 Declara ſecundò, principalem regulam huius
Decretalis vt non procedat in eo, qui alicui con-
ſulit vt indubitatè morti ſe exponat pro nomine,
ſiue honore Chriſti, vel pro fide, aut pro ſtatu Ec-
cleſiæ: non enim fit irregularis, licèt exinde ſequa-
tur mors; & ſic dederit cauſam proximam homi-
cidio, cap. Sunt quidam, 25. q. 1. cap. Non ſolum, &
cap. ſeq. 11. qu. 3. cùm Chriſtus mortem pro nobis
ſubierit, cap. Cum Redemptor, 12. q. 1. cap. Pro hu-
mani, de homicid. lib. 6. ita Innoc. in cap. Ad au-
dientiam, n. 6. verſ. Sed etſi conſulat, infra eod. Ar-
chid. in ſumma 23. q. 8. n. 4. verſ. Sed ſi ei conſulat.
29 Et hac ratione excuſari poſſunt ab irregularitate
Inquiſitores hæreticæ prauitatis pronunciantes
aliquem hæreticum, licèt ſciant eum propter hoc
morti tradendum, & hoc etiam aliàs multiplici-
ter procurent: ad hoc cap. Legi, 23. q. 8. & cap. Si
audieris, 23. q. 5. ſecundum Archid. vbi ſupra, verſ.
Hac etiam ratione, & Specul. in tit. de legat. §. Iux-
ta, verſ. Porrò.
27 Declara tertiò eamdem regulam vt procedat
in ſimplici irregularitate, non autem in ea, quæ
contrahitur ex homicidio voluntario, & eſt indi-
ſpenſabilis, vt in decreto Concilij Tridentini c. 7.
ſeſſ. 14. ad hanc enim inducendam non ſufficit in-
diſtinctè cauſam proximam dediſſe homicidio,
ſed oportet vt homicidium ſit in ſe volitum, vt fu-
sè probauimus in cap. proximo infra eod. in quæ-
ſtione, An mandans committi homicidium in
perſona vnius, ſi ſequatur in perſona alterius ſit
irregularis ex homicidio voluntario? à n. 53. vſque
in finem.

De Homicidio.

Cap. Ad audientiam.

SVMMARIVM.

1 *HOmicidium caſuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ ſi non adhibuit diligentiam, quam debuit.*
2 *Dubitans an ſit irregularis debet tutiorem partem eligere, & abſtinere à miniſterio Altaris.*
3 *Irregularitas in foro contentioſo in dubio non eſt præſumenda.*
4 *Secus in foro pœnitentiali, vel quaſi pœnitentiali.*
5 *Dubius tenetur tutiorem partem eligere in omni materia, in qua ſubeſt periculum ſalutis æternæ.*

Dubia

6 *Dubia contra ſeipſum in deteriorem partem ſunt interpretanda; ſecus contra proximum.*

7 *Regula de tutiori parte in dubio eligenda à recentioribus Theologis multipliciter oppugnatur.*

8 *Clerico licet propriam familiam corrigere etiam moderatè verberando, nec caſus mortis inde contingens illi imputatur.*

9 *Virgis, & loris verberari quis poteſt, & cuſtodia cauſa in vinculis poni.*

10 *Correctio debet eſſe leuis, & moderata.*

11 *Sæuitia nimia adſcribitur culpæ.*

12 *Caſtigatio leuis dicitur ſi fiat cum molli cingulo.*

13 *Caſtigatio an ſit moderata necne, iudicis arbitrio relinquitur.*

14 *Caſtigatio leuis in robuſto poteſt eſſe grauis in debili, vel infirmo.*

15 *Caſtigatio dicitur leuis, aut grauis ex genere inſtrumenti.*

16 *Item ex parte corporis, in qua quis percutitur.*
Magiſter, vel dominus baculo percutiens caput dicitur eſſe in culpa; ſecus ſi manum dando palmatam, ibidem.

17 *Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione in quibus caſibus contrahatur. Et infra per diſcurſum, vſque in finem.*

18 *Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione eſt in duplici differentia.*

19 *Irregularitas ex homicidio caſuali contrahitur ab eo, qui dabat operam rei illicitæ.*

20 *Clericus qui venando telum in feram miſit, & hominem occidit, irregularis eſt, etiamſi omnem adhibuerit diligentiam.*

21 *Clericus qui porcos ex agro pulſarus proiecit lapidem, & puerum necauit, non eſt irregularis.*

22 *Proiiciens aliquid per locum inſolitum, non tenetur clamare.*

23 *Clamantes ſubmiſſa voce, vel poſt caſum contingentem, non excuſantur.*

24 *Furioſus, qui culpa propria incidit in furorem, an ſit irregularis ex homicidio in furore commiſſo.*

25 *Furioſus ex culpa ſua puniendus eſt, ſed mitiori pœna, & refellitur contraria opinio Menochij.*

26 *Furioſus quod facit perinde eſt ac ſi à quadrupede, vel tegula per ſe cadente factum eſſet.*

27 *Mandans aliquem verberari, licèt expreſsè inhibeat ne occidatur, irregularis eſt ſi mandatarius occidat.*

28 *Conſulens alicui iactum machinæ, vel baliſtæ, aut expugnationem caſtri an ſit irregularis.*

29 *Aſſocians euntem ad aliquem interficiendum an, & quando incurrat irregularitatem.*

30 *Irregularis non eſt qui caſu interfuit homicidio abſque participatione, licèt ex eius præſentia aliquid robur accreuerit aduerſarijs.*

31 *Irregularis efficitur inflammans animum Regis ad odium, ſi inde ſequatur mors.*

32 *Suggerere quid ſit.*

33 *Irregularis non eſt præbens homicidio cauſam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiamſi daret operam rei illicitæ, & n.61.*

34 *Culpa leuiſſima an ſufficiat ad irregularitatem contrahendam.*

35 *Irregularis eſt ex homicidio caſuali, qui non adhibuit diligentiam, quam debuit, licèt daret operam rei licitæ.*

36 *Negligentia diſſoluta propè dolum eſt, & habetur pro conſcientia.*

37 *Dormiens an, & quando fiat irregularis ex homicidio in ſomnis commiſſo.*

38 *Chirurgus an ſit irregularis, ſi ex aduſtione, vel inciſione, quam fecit, ſequuta fuerit mors, vel mutilatio, & n.40.*

39 *Barbitonſoris, ſeu phlebotomantis artem exercens an efficiatur irregularis.*

40 *Chirurgia ars eſt Clericis interdicta, & n.42.*

41 *Intellectus cap. Tua nos, de homicid.*

42 *Chirurgus vt ſit immunis ab irregularitate quæ requirantur.*

43 *Vrſum, aprum, vel leonem tenens, ſi aliquem interficiant, an ſit irregularis.*

44 *Clericus è campanili ſurſum trahens cordam campanæ an ſit irregularis, ſi puer funi appenſus ceciderit, & expirauerit.*

45 *Irregularis efficitur cauſam præbens homicidio animo nocendi, licèt aliàs daret operam rei licitæ.*

46 *Feneſtram faciens ea intentione vt alter ſe per eam præcipitaret, irregularis efficitur ſi mors ſequatur.*

47 *Clericus ſe defendens in rixa an ſit irregularis ſi ſuperueniant inimici aduerſariorum, & aliquẽ interficiant.*

48 *Cultellum tenens in manu an ſit irregularis, ſi alter in eum inſiluerit, & vulnus lethale acceperit.*

49 *Clericus trahens officiali furem petens vt eum puniat citra ſanguinis effuſionem, an ſit irregularis ſi officialis occidat, vel mutilet.*

50 *Clericus expellens latronem de Eccleſia, qui Iuſtitia mediante ſuſpenſus eſt, an ſit irregularis.*

51 *Irregularitas ex homicidio voluntario qualiter contrahatur.*

52 *Portans ligna ad comburendos hæreticos vt indulgentiam conſequatur, an ſit irregularis.*

53 *Mãdans committi homicidium in perſonam vnius, ſi ſequatur in perſonam alterius an ſit irregularis ex homicidio voluntario, & n. ſeq. vſque in finem.*

54 *Irregularis ex eodem facto vnus eſſe poteſt ex homicidio voluntario, alter ex caſuali.*

55 *Mandans aliquem percuti baculo citra mortem, aut cæſim leuiter in facie vulnerari, non eſt irregularis ex homicidio voluntario, ſi mandatarius gladio interfecerit.*

56 *Irregularis non eſt qui omni conatu niſus eſt occidere, ſed non occidit.*

57 *Caſus eſt in agente præter intentionem.*

58 *Caſus euenientes ex aliquo opere præter operantis intentionem, non ſunt voluntarij, niſi per accidens.*

59 *Mandans percuti extra Prætorium, ſi percuſſio ſequatur in Prætorio, non tenetur de percuſſione.*

60 *Fur qui equis ſubtractis mulierem confregit, non tenetur lege Cornelia de Sicarijs.*

61 *Homicidium caſuale tunc imputatur danti operã rei illicitæ, quando actus ille eſt ordinatus de ſui natura ad homicidium ſubſequutum.*

62 *Homicidium culpoſum non doloſum quando dicatur.*

63 *Conſilium, & euentus exigitur à iuriſconſulto.*

64 *Mandans capi vnum ex tribus Clericis, & alios duos non grauari, ſi mandatarius capiat vnum ex duobus, mandans non eſt excommunicatus.*

65 *Irregularis an ſit conſulens alicui homicidium, ſi ille dum aggreditur, occiditur.*

66 *Pœna ordinaria an ſit puniendus, qui volens percutere*

cutere Titium, percuſſit Mauium.
67 *Percutiens animo occidendi armato pugno, an cen-*
ſeatur homicida voluntarius, ſi percuſſus caden-
do ex alliſione ad petram obierit.
68 *Error an excuſet homicidium inuoluntarium.*
69 *Iniuriã inferens Titio, quem putabat eſſe Caium,*
qua pœna puniatur.
Mandans quando teneatur ex homicidio, ſi man-
datarius errauerit in perſona occiſi, ibidem.
70 *Excommunicatus eſt qui volens percutere vnum*
Clericum, percuſſit alium.
71 *Percutere volẽs Titium, ac percutiens Caium præ-*
tereuntem, tenetur l. Aquilia.
72 *Occidens hominem etiam infidelem eſt irregularis.*

1 AD AVDIENTIAM. Homicidium
caſuale imputatur ei, qui dabat operam
rei licitæ, ſi non adhibuit diligentiam,
quam debuit. Hoc dicit ſecundum om-
nes. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Quia verò*,
Et hæc diſtinguit. Et ſecundum membrum ibi.
Si verò.
2 Nota primò ibi, *quod cum in dubijs*, eum, qui
dubitat an ſit irregularis nec ne, debere tutiorem
partem eligere, ſeque irregularem æſtimare, & ab-
ſtinere à miniſterio Altaris. Concordat c. Signifi-
3 caſti, il ſecondo, & cap. Petitio, infra eod. Vnde
videtur inferri, vt in dubio irregularitas ſit præſu-
menda. Quod tamen non ita generaliter accipien-
dum eſt, ſed ſub diſtinctione, de qua hic per Abb.
num. 2. & Marian. Socin. num. 18. Nam aut agitur
ad pœnam imponendam propter irregularitatem
in foro contentioſo; & tunc in dubio quis debet
potiùs iudicari non irregularis, quàm è contra: Et
ita loquitur Innocen. hic in fin. ab aliquibus per-
peram allegatus. Ait enim irregularitatem eſſe de
iure poſitiuo, vt notatur in cap. Niſi cum pridem,
de renunc. Et ideò non debere aliquem in dubio
reputari irregularem, quia pœnæ ſunt molliendæ
potiùs, quàm exaſperandæ, cap. Pœnæ, de pœnit.
diſt. 1 Et ſic loquitur Innoc. in foro iudiciali quã-
do agitur ad pœnam, prout illum intelligit Abb.
d. num. 2. Et ita etiam loquitur Speculat. in tit. de
legat. § Iuxta, verſ. Quidquid ego, & verſ. Gene-
raliter, & ibi Ioan. Andr. in addit. ſecundum Ma-
rian. Socin. eod. num. 18. Aut agitur in foro pœ-
4 nitentiali ad pœnitentiam imponendam. Et in
dubio debet quis potius reputari irregularis; quo-
niam in huiuſmodi foro tutior pars eſt eligenda,
licèt durior videatur. Et idem dicendum vbi agi-
tur in foro quaſi pœnitentiali, puta quia propriè
non agitur ad pœnitentiam, ſed vt quis abſtineat
à miniſterio Altaris; quia debemus in tutiorem
partem interpretari, vt clarè probatur hic, in d. c.
5 Significaſti; & in cap. penult. infr. eod. Procedit
autem hæc regula de tutiori parte in foro pœnitẽ-
tiali, vel quaſi pœnitentiali eligenda non ſolùm in
irregularitate vt hic, & in iuribus proximè cita-
tis, verum etiam in omni materia, in qua poſſet
ſubeſſe peccatum, vt per Socin. hic num. 21. Et in
excommunicatione eſt textus in cap. Illud, de
cleric. excomm. In baptiſmate, in cap. Paruuli, de
conſecr. diſt. 4. In pœnitentia, in cap. Si quis poſi-
tus, & cap. ſeq. de pœnit. diſtinct. 7. In Sacramen-
to Ordinis in c. Veniens, de Presbyt. non baptiz.
In matrimonio in cap. Iuuenis, de ſponſal. Et ge-
neraliter vbicumq; agitur de præcepto ſub culpa
mortali in Clem. Exiui, §. Item præterea, de ver-
6 bor. ſignificat. Rationem differentiæ inter vtrum-
que forum egregiè aſſignat D. Thom. in 2. 2. q. 60.
art. 4. [Quia vbi non apparent manifeſta indicia
de malitia alicuius, debet vnuſquiſque eum vt bo-
num habere in meliorem partem interpretando
quod dubium eſt; alioquin iniuriatur ei, & con-
temnit ipſum: nullus autem debet alium contem-
nere, aut nocumentum quodcumque inferre abſ-
que cauſa. At verò circa ſeipſum homo debet du-
bia interpretari in peiorem partem ſecundum il-
lud Iob. 9. *Verebar omnia opera mea*: eo quod
cum debemus noſtris malis adhibere remedium,
expedit ad hoc vt ſecurius remedium apponatur,
vt ſupponatur id, quod eſt deterius.] Hæc S. Th.
Idem voluit gloſ. in cap. vn. in ver. Aeſtimare, de
ſcrutin. quæ conciliando iura in articulo, an quis
in dubio præſumatur culpabilis nec ne; [Hoc, in-
quit, generale eſt, vt vbi vertitur periculum animę,
præſumatur in deteriorem partem.] cap. Iuue-
nis, de ſponſal. cap. Presbyteri, 68. diſt. Sed circa
indicia præſumitur potiùs iuſtum, vel bonũ, quàm
è conuerſo, cap. Si quid, 86. diſt. cap. In cunctis,
11. q. 3. cap. Innocens, 22. quæſt. 4. & l. Ab ea parte,
ff. de probat.
7 Verùm inſignem hanc ſacrorum Canonum re-
gulam de electione tutioris partis complures ex
recentioribus Theologis ita extenuant, vt ferè ad
nihilum redigere videantur: quidam enim affir-
mant electionem tutioris partis non eſſe in præce-
pto, ſed in conſilio tantùm: quidam dicunt eam
habere locum tãtummodo in dubio facti, vel per-
ſonæ, non autem in dubio iuris: quidam in dubio
iuris practico, nõ autem ſpeculatiuo: alij verò opi-
nantur eam regulam eſſe reſtringendam ad limi-
tes huius Decretalis, itaut non procedat niſi in
materia irregularitatis: alij demum putant eam
non habere locũ in opinionibus: nam cum vtrin-
que ſunt opiniones æquè probabiles, aut vna pro-
babilis, & alia probabilior, contendunt licere vni-
cuique eligere quamcumque opinionem etiam
omiſſa probabiliori, & tutiori. Sed has omnes opi-
niones vti improbabiles, & minimè conſonas di-
ſpoſitioni ſacrorum Canonum, latiſſimè confuta-
uimus in tractatu noſtro de opinione probabili
quem poſuimus in c. Ne innitaris, ſupra de Con-
ſtit. præſertim à num. 44.
8 Secundò nota Clerico licitum eſſe propriam fa-
miliam corrigere etiam verberibus, nec caſum
mortis inde contingentem illi imputari, dum-
modo correctionis modum non exceſſerit, cap. 1.
9 & cap. Cum voluntate, de ſenten. excomm. Nam
virgis, & loris verberari quis poteſt, & cuſtodiæ
cauſa in vinculis poni, l. vn. in princip. C. de emen-
dat. ſeruor. Hoſtien. hic num. 1. S. Thom. in 2. 2.
quæſt. 65. art. 2. Secus verò ſi exceſſerit modum in
10 corrigendo; & ita intelligitur hic tex. ſecundum
Abb. num. 1. Correctio enim debet eſſe leuis, &
moderata, vt l. Sed etſi quæcumque, §. Si Magiſter,
& l. ſeq. ff. ad l. Aquil. quia leuis caſtigatio reueren-
tiam exhibet caſtiganti: nimia verò aſperitas nec
11 correctionem recipit, nec ſalutem vt legitur in c.
Cum beatus, 45. diſtin. Debet igitur eſſe admixta
miſericordia cum diſciplina, cap. Diſcipulum, ead.
diſt. cum ſæpè erga corrigendos plus agat bene-
uolentia, quàm auſteritas, plus exhortatio, quàm
comminatio, plus charitas, quàm poteſtas, cap. Li-
cèt, 1. & 2. ead. diſt. Concilium Trid. c. 1. ſeſſ. 13.
Vnde non mirũ ſi nimia ſæuitia aſcribitur culpæ,
vt

12 vt d. §. Si magiſter, Dicitur autem leuis caſtigatio ſi fiat cum cingulo, vt notabiliter dicit gloſ. 1. hic; quod verum dicit Io. Andr. in gloſ. Leuiter, num. 7.
13 Si cingulum erat molle, ſed melius Marian. Socin. exiſtimat num. 5. Hoc relinquendum eſſe arbitrio iudicis, inſpecta qualitate eius qui corrigitur, videlicet an ſit ſanus, & robuſtus, an verò infirmus,
14 vel tenellus: nam caſtigatio quæ leuis eſſet in robuſto, diceretur grauis inhabili, vel infirmo, vt probatur in l. Qua actione, §. Si quis ſeruum ff. ad l. Aquil. & hoc tenet Innoc. in cap. Cum in Magiſtrum, de elect. & Archid. in c. 1. ſuper gloſ. 23.
15 q. 5. Similiter cenſetur leuis, vel grauis caſtigatio ex genere inſtrumenti, quo vtitur quis ad caſtigãdum ſecundum Socin. num. 5. Non enim eadem ratio habenda eſſet eius, qui molli cingulo, ac eius qui baculo vteretur, nec eadem illius qui percuteret virga, ac illius qui ferro, aut malleo; Præſumitur enim in dolo, qui caſtigat ferro, malleo, ligone, vel cultello, vt in cap. Significaſti, il ſecondo, inf. eod in fin. ibi, [tum ratione inſtrumenti, cum quo ipſe percuſſit, quod cum graue ſit, non ſolet leuem plagam inferre:] & in l. 1. §. Sed ſi claua, & ibi per Iacob. de Aren. poſt gloſ. ff. ad l. Corne-
16 liam, de ſicar. Rurſus ſpectandũ erit in qua parte corporis magiſter, vel dominus verberauerit; nã ſi in capite, & inde mors ſequeretur, nõ eſſet corrigens immunis ab irregularitate, vt in d. c. Significaſti, in fin. ibi. [Tum ratione partis in qua fuit ille percuſſus in qua de modico ictu quis lethaliter lædi ſolet.] Vnde in cap. Presbyterum, ſupra eod. Declaratur irregularis Presbyter, qui quendam puerum intuitu diſciplinæ percuſſit in capite cum poſt paucos dies expiraſſet. Secus verò ſi baculo verberaret manum dando palmatam, vt inquit Socinus vbi ſupra.

Demum temporis quoq; rationem habendam eſſe putat idem Socin. num. 8. videlicet an aër ſit ſaluber, an peſtifer, ſeu corruptus. Quibus omnibus probè perſpectis iudex arbitrabitur an correctio ſit leuis, & moderata, nec ne; quod etiam tenet Signorol. Homodeus conſ. 63. Titius Calce, num. 1, qui num. 6. & 7. concludit iudicem poſſe per coniecturas arbitrari an quis moderatum caſtigationis modum exceſſerit, vt ſi ferro, & non ligno percuſſit, & ſi ligno, quàm acriter, & durè, & qua in parte corporis: & loquitur in marito, qui calce vxorem percuſſit; ſequitur Menoch. alios citans de arbitrar. iudic. lib. 2. centur. 4. caſu 364.

De practica autem cognoſcendi an magiſter, vel dominus diſcipulum, vel famulum percuſſerit animo diſciplinandi, & corrigẽdi, vide Bart. conſ. 103. Viſis teſtibus, per tot. lib. 1. vbi pluribus materiam explicat, & loquitur in magiſtro, qui puerum cępit per aures, & dedit ei alapam.

17 QVAERO, quibus caſibus contrahatur irregularitas ex homicidio, vel mutilatione.

Hanc materiam tractant hic DD. per quæſtiones nihil ferè ex concluſionibus deducentes, pręter Marian. Socin. ſenior, qui in hac Decretali vberem tractationem inſeruit de irregularitate magiſtraliter explicans quid ſit irregularitas, vnde dicatur, quo iure ſit introducta, quot ſint irregularitatis ſpecies, per quas perſonas incurratur, qua ratione fuerit inſtituta, qualiter, & in quibus caſibus in vnaquaque ſpecie contrahatur, qui ſint irregularitatis effectus, quomodo contra irregularem formetur libellus, & qualiter irregularitas remoueatur: & ſic materiam copioſè, & dilucidè abſoluit per decẽ principales quæſtiones, ad quas poteris recurrere vbi caſus acciderint.

18 Ego verò ſtrictè ad materiam huius Decretalis omiſſa diuiſione quæ habetur in c. Si quis viduam, 50. diſt. & per gloſ. magn. in cap. Sicut dignum, ſupra eod. Diſtinguo irregularitatem in duo mẽbra. Alia enim eſt irregularitas, quę contrahitur ex homicidio non voluntario, ſed caſuali, & pręter intentionem. Alia eſt, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, & per ſe intento, & eſt indiſpenſabilis: quam differentiam poſuit Conc. Trident. in cap. 7 ſeſſ. 14. & in cap. 6. ſeſſ. 24. De alia enim ſpecie irregularitatis quæ ponitur in d. cap. 7. & in d. cap. Si quis viduam; videlicet ex homicidio ad defenſionẽ, agemus in cap. Significaſti, il ſecondo, inf. eod. Circa primum membrum irregularitas ex homicidio caſuali contrahitur in tribus caſibus quæ ſunt veluti tres regulæ in materia irregularitatis ad quas ſicut riui ad fontem omnes caſus particulares reduci poſſunt ſecundum gloſ. in cap. prox. in ver. Cauſam dediſſe ſupra eodem, Syluest. in ver. Homicidium, 2. num. 2.

19 Primus caſus eſt cum occidens, vel mutilans facto proprio, aut cauſam præbens homicidio, vel mutilationi dabat operam rei illicitæ, & hoc primo caſu pro regula conſtituitur, vt irregularis efficiatur, licèt homicidium, vel mutilatio contigerit fortuito, & præter eius intentionem, & omnem adhibuerit diligentiam. Iura ſunt clara in eo, qui occidit manu propria, in cap. Continebatur, ſupra eod. & infra in cap. Petitio, & in cap. De his clericis, 50. diſt. Et de eo, qui cauſam præbuit homicidio, ſupra in cap. Suſcepimus, cum concord. Et hoc pro regula ponit Syluest. in ver. Homicidium, 2. num. 2. verſ. Tertia regula.

Ratio eſt, quia etſi homicidium huiuſmodi non ſit voluntarium ſecundum ſe, quia voluntas directè in illud non fertur; tamen dicitur voluntarium ſecundum ſuam cauſam, quando voluntas fertur in cauſam, non in effectum, vt docet S. Thom. in 1. 2. q. 77. art. 7. Et ideo quoties culpa præcedit caſum ordinatum ad illam culpam, etiam per caſum quis efficitur irregularis, cap. Presbyterum, & cap. Suſcepimus, ſupra eod. Et hic, cum multis ſimilibus.

20 Itaq; ſecundum hanc primam regulam ex ijs, qui facto proprio occidunt, vel mutilant, irregularis eſt Clericus, qui venando telum in feram miſit, & hominem interfecit iuxta terminos reſpiciendum, §. Delinquunt, ff. de pœn. etiamſi omnem adhibuerit diligentiam, cap. Hi qui arbores, 50. diſtinct. Syluest. in ver. Homicidium, 2. nu. 7. verſ. Sexto, quia dabat operam rei illicitæ, ideſt venationi, quæ eſt Clericis interdicta, cap. 1. & 2.
21 de Cler. ven. Secus in Clerico, qui porcos ex agro pulſurus, lapidem iecit, & puerum interfecit: nam cum daret operam rei licitæ, ſi omnem diligentiam adhibuit circumſpiciendo, non fit irregularis, cap. Clerico, 50. diſt. Syluest. vbi ſupra, verſ. Quinto, & vide Abb. in cap. Ex litteris, il ſecondo, infra eod. vbi vult vt proijciens aliquid ad locum
22 inſolitum, & per quem quis tranſire non cõſueuit, non teneatur clamare, vt in l. Si putator, ff. ad l. Aquiliam, aliàs ſecus: & in cap. fin. inf. eodem;
23 dicit clamãtes ſubmiſſa voce, vel poſt caſum contingentem, non excuſari, ſicut plerumque ruſtici ducentes multos poſt impactionẽ clamant, Cauſ.

Rui-

Rurſus ſecundum hanc regulam irregularis eſt qui culpa ſua incidit in furorem, & demum furioſus exiſtens homicidium perpetrauit, cap. Si quis inſaniens, 15.q.1.& tenet Laudun in Clem.vn. hoc tit. intellige huc procedere quando exiſtens ſanæ mentis præcognoſcebat futurum eſſe vt ſi certum quid comederet, in talem incideret furorem, vt nihil aliud quæreret, quàm homines interficere, aut mutilare, idque experientia ipſa frequenter cognouit, & tamen illud comedit: aliàs ſecus; & ita poteſt ſaluari gloſſa in ſumma, 15. q.1. & in d. cap. Si quis inſaniens, quæ abſolutè dicit hunc nō eſſe irregularem prout cōtrarias opiniones Laud. & gloſſæ conciliat hic Marian.Socin.n.31.

25 Vnde ſi illum, qui ſua culpa incidit in furorem, eſſe quidem puniendum, ſed pœna mitiori ſcripſit Tiraquell.in tract.de pœn.legum, cauſa 2. nu.7.ſic intelligens gloſ.in cap.Sed hoc fortè, 13.q.2. Anch. & Cardin.in Clem.1.de homicid.& Socin.Sen.hic, licèt de hoc leuiſſimis fundamentis hæſitauerit Menoch.de arbitrar.iud. lib.2. centur.2. caſu.325. n.9. ſentiens hunc non eſſe dignum aliqua pœna: quoniam ſi facto ſuo effectus eſt furioſus, mentem alienatam habet ab eo, quod iam facere propoſuerat. Quæ ratio inepta eſt, quia etſi delictum non ſit in ſe voluntarium, eſt tamen voluntarium in ſua cauſa; & furioſus hoc caſu non punitur ob culpam criminis ab eo commiſſi, ſed propter ipſius furoris cauſam, in qua culpam habuit. Et proptee circumſtantiam homicidij, quæ aggrauat culpam, vt dixi in cap.Si conſtiterit, n.35.ſupra de accuſat. Porrò contraria opinio poſſet tantummodo admitti vbi nulla culpa præceſſiſſet caſum: tunc enim infeliciras facti excuſat, vt l. Inſans, vel furioſus, ff.ad l.Cornel.de Sicar.& ſatis dicitur puniri furore ſuo, vt l.Diuus, ff.de offic.Præſid. Vnde quod fa-
26 cit furioſus, perinde eſt ac ſi à quadrupede, vel tegula per ſe cadente factum eſſet, vt dicit text. in l. Sed etſi quemcumque, §. Et ideo, ff.ad l.Aquiliam.

Idem prorſus in ebrio, qui dedit operam vt inebriaretur, & ſciebat ſe conſueuiſſe in ebrietate arma ſumere, & homines percutere, atque offendere: nam proculdubio irregularis efficitur, quia per immoderatam potionem dedit operam rei illicitæ, & ad occiſionem periculoſæ ex his, quæ ſolent accidere: ita Marian.Socin.hic n.36. & Couarr.in Clem.Si furioſus, de homicid. in 3. par. ſub n.4. verſ.Poſſet quidem vera cenſeri. Et hic quidō caſus eſt extra omne dubium.

Maior difficultas eſt quid dicendum in ebrio, qui ex ſimplici culpa in ebrietatem incidit immoderatè bibendo, & in ebrietate homicidium commiſit. Hanc quæſtionem pleuè examinaui in cap. Si conſtiterit, à n.26. vſque in fin. de accuſat.

Ex his verò, qui dantes operam rei illicitæ non manu propria occiderunt, ſed homicidio caſuali cauſā præbuerunt, irregularis efficitur is, ex cuius mandato, conſilio, auxilio, vel ſuggeſtione fortuitò, & præter intentionem ſequutum eſt homicidium, vel mutilatio.

27 Vnde irregularis eſt mandans aliquem verberari, licèt expreſsè inhibeat, ne occidatur, vel mutiletur, ſi mandatarius fines mandati excedens occidat, vel mutilet: nam etſi olim hoc eſſet admodum controuerſum inter Doctores, qui ſcripſerunt ante compilationem ſexti libri Decretaliū, hodie tamen ita deciſum eſt in cap. fin. de homicid.in 6.

28 Item irregularis eſt qui alicui conſuluit, vel ſuaſit iactum machinæ, vel baliſtæ, aut expugnationem caſtri, ſi exindè aliquis moriatur: expugnationi enim caſtri, & iactui machinæ nimis affine eſt occidere hominem. Neque hoc caſo diſtinguitur an quis conſuluerit vt caſtrum expugnaretur, an verò vt caperetur proditionaliter, vel furtim: ſiquidem cùm illicitum opus conſulat, abſolutè irregularis efficitur, licèt caſu ſequatur inde mors, cap. Continebatur, §.1.& cap. Presbyterum, ſupra eod.& in hoc tandem reſidet Innoc.hic n.1. verſ. Sed & qui non conſuluit, cui adſtipulantur Hoſt.n.5.quia hoc officium non eſt Clerici, vel Sacerdotis, aut volentis in Presbyterum promoueri, cap.Suſcepimus, ſupra eod.cap.fin.in princip. de poſtul. Io.Andr.n.3.Butr.n.4.Marian.Socin.nu.319. & ſeq.& alij communiter.

29 Similiter irregularis eſt aſſocians eum, qui ibat ad aliquem interficiendum effectu ſubſequuto, licèt ſuper homicidio committendo non habuerint aliqua verba, vel ſi habuerint aſſocians illi conatus eſt diſſuadere, cui tamen aſſociatus noluit acquieſcere: vnde aſſocians eum comitatus eſt, vt ſi neceſſitas poſtularet, ipſum defenderet. Doctores in cap.Sicut dignum, ſupra eod. Hoſt. in ſumma eod.tit §.Qua pœna, verſ. Quis vadit, per notata in d cap. Sicut dignum, §. Illi etiam, §.fin. idem Specul.in tit de iud deleg.verſ. Quid ſi aliquis vadit: ſecus ſi aſſocians in nulla fuerit culpa, quia aſſociauit cauſa pacificandi, vel ex alia iuſta cauſa: nam etſi ex eius præſentia aliquod robur accreſcat aſſociato, eo quod timor aduerſarijs incutiatur, non tamen propterea efficitur irregularis, vt probatur in cap. Presbyterum à contrario ſupra eod. & tenent Innoc. Io.Andr.& DD.in cap.Petitio, infr.eod.& Marian.Socin.hic n.277. facit c.De occidendis, verſ. Abſit, vt ea, 23.q.5. Et quamuis
30 Specul.tit.de diſpenſat.§ Iuxta, n.56. Tabiena in verb.Irregularitas, 2. n.31. & Maiol. de irregular. lib.5.cap 48.§.5.n.1. ſimpliciter affirment ad incurrendam irregularitatem ſatis eſſe, vt quis interfuerit homicidio, licèt non percuſſerit, non tamen intelligendi ſunt de eo, qui caſualiter reperitur in loco, vbi homicidium perpetratur, prout illos declarat Rota apud Farinac. deciſ.260. nu.3. par.1. recent.nam huiuſmodi intereſſentiæ nulla habetur ratio, niſi probetur participatio, cap. vlt. in fin.23.q.8. Innoc.in cap.Sententiam, n.1. in fin. Ne Cler.vel Mon.Feder.de Sen. conſ.168. in princ. Pariſ.conſ.152.n.30.& 31.lib 4.

31 Item irregularis eſt, qui ſuggeſtione animum Regis inflammauit, vnde homicidium fuit ſequutum,
32 cap.Sicut dignum, §.Qui verò, ſupra eod. Suggerere autem eſt inſinuare, ſubminiſtrare, ſubijcere, vel ſuggerere eſt ſuadere, ſeu quaſi latenter conſulere, & propriè decipiendi cauſa, aut nocendi ei, cui ſuggeritur, aut etiam alteri, vt per Archid. in cap.Primatus, 71.diſt. licèt quandoque in bonam partem accipiatur, ſecundum illud Ioann. cap.14. *Ille ſuggeret vobis omnia*; & ita accipitur in d.cap. Primatus, cap.17.qu.1, & cap. Suggeſtum, ſupra de Decim.cum ſimil.

33 In his planè caſibus, & alijs quamplurimis, qui adduci poſſent, irregularitatem incurrunt ex homicidio caſuali dantes operam rei illicitæ, non tātùm ſi homicidium committant manu propria, ſed etiam remotam præbeant homicidio; dummodo tamen cauſa ſit ordinata ad homicidium,

alioquia

alioquin huiuſmodi cauſam præſtans non ſit irregularis, etiamſi daret operam rei illicitæ, vt eſt tex.in cap.exhibita, infra eod.& in cap.Quæſitum, de pœnit.& remiſſ.& ſcripſi plenè ſupra in c. Proximo,n.12.& ſeqq. & hoc intendunt Innoc.nu.8.&
34 Doctores hic, dum dicunt homicidium caſuale non imputari ei, qui fuit in culpa, ſi culpa huiuſmodi fuerit leuis, ideſt valde remota, & ad homicidium non ordinata; de quo vide per Abb. in d. cap.Quæſitum,& per Syluest.in ver. Homicidium, 2.n.2.verſ.Poteſt addi quarta regula; & quod latius dixi in cap.fin.n.9.infra eod.vbi an hoc procedat, ſi culpa leuis ſit tamen in omittendo; an verò etiam in committendo,& an hoc caſu ſufficiat culpa leuiſſima ad irregularitatem contrahendam.

35 Secundus caſus, in quo contrahitur irregularitas ſimplex ex homicidio caſuali, & non voluntario,eſt,cùm quis non adhibet diligentiam quam debuit, & potuit adhibere: tenetur enim de caſu fortuitò, licèt daret operam rei illicitæ,text. eſt in cap.Continebatur, ſecundum vnum intellectum, ſupra eod.& in cap.Quæſitum,infr.de pœnit.& remiſſ.& clarè probatur in hac Decretali: nam hic Presbyter dabat operã rei licitæ, ideſt correctioni, quæ permiſſa eſt etiam moderatè verberando, vt dixi ſupra in 2.notab. ſed quia non adhibuit diligentiam, quam debuit remouendo cultellum, qui cingulo erat annexus, irregularis efficitur ex morte famuli inde ſequuta, vt hic notat Hoſtien. nu.1.in verb. Cingulo, & hæc regula colligitur ex gloſſa communiter approbata in cap.prox.in verb. Cauſam dediſſe, ſupra eod. eamque ponit Syluest. in verb.Homicidium,2.n.2.verſ. Secunda, qui dat
36 operam rei licitæ. Rationem huius concluſionis aſſignat gloſ. in d. cap. Quæſitum, in verb. Negligentibus, quia diſſoluta negligentia propè dolum eſt, l.Si fideiuſſori, 1.reſpon.ff.Mãdat.cap.Sæpè.50. diſt.& habetur pro conſcientia, l.Cum lex, ff. de Aedil.edicto; qualis eſt ignorantia Iudæorum, qui nolunt intelligere, vt benè agant, §. vlt.in, 1. qu.4. ſic cap.vlt.37. diſtin. & quamuis homicidium hoc caſu non ſit voluntarium directè, quia in illud voluntas non fertur, dicitur tamen voluntarium indirectè, quia voluntas poteſt illud prohibere, & non prohibet, vt declarat S.Thom.in 1. 2. qu.77. art.7.

37 Hinc infertur primò, vt quamuis dormiens non incidat in irregularitatem propter homicidium, vel mutilationem commiſſam in ſomnis, Clem.Si furioſus,de homicid. quia furioſo comparatur, vt ibi, & in cap.Maiores,§. Item quæritur, de Baptiſ. etiamſi præceſſerit voluntas occidendi ante dormitionem, vt tenet Paul.in d. Clem. hoc tamen fallit ſi ſciebat ſe aliquando ſolitum eſſe noctu dormiendo è lecto ſurgere, & enſem euaginare, vel ſimilia facere, & nihilominus non peccauit,nec diligentiam adhibuit claudendo oſtium, vel remouendo arma, vt hic per Marian.Socin.num.54. Palud.in 4.ſentent.diſt.32.q.1.art.3.Syluest.in ver. Homicidium,3.q.4.& Couarr.in Clem. Si furioſus, par.3.n.6. & hunc eſſe puniendum pœna extraordinaria tradit Bart.in l.penult.ff.ad legem Pompei. de Parricid. & eſt communis opinio teſte Couarr. vbi ſupra, & Claro in §.fin. q.6. n.13. verſ. Quæro etiam, Gulielmus ponebat exemplum de quodam ſocio ſuo Anglico, qui dormiendo Piſis in Eccleſia S.Benedicti propè Arnum fluuium, acceſſit ad filiam cuiuſdam alibi exiſtentem, & ibi puerum interfecit, & dormiens ad lectum rediuit, vt refert hic Marian. Socin. n.51. ſubdens ſe habuiſſe Bononiæ vicinam puellam, quæ in ſomnijs ſurrexit, & panem fecit.

38 Infertur ſecundò, vt irregularis ſit Chirurgus ſi propter eius imperitiam mors ſecuta fuerit ex inciſione, vel aduſtione, quam fecit,vt cap.Tua nos, §.1.infra eod. ſecùs ſi adhibet omnem diligentiã, quam debet; non enim efficitur irregularis, quia mors præſumitur eueniſſe potius culpa ægri, aut aliàs,quam ex Chirurgi negligentia, vel imperitia, cap.De occidendis,23.q.5.cap.Ad aures,ſupra de ætat.& qualit.vbi propterea conſulitur medico, quem remordet conſcientia, ne ad maiores ordines excedat. Idemque dicendum in barbi-
39 tonſore, ſeu phlebotomante,& ſimilibus perſonis, vt tenet Specul.in tit.de Diſpenſat. §. Iuxta, verſ. Item exercens, & verſ.Facto, in fin.& Marian.Socin.hic n.149.& ſeq. & Syluest.in verb.Homicidiũ, 2.n.9.verſ.Decimoquartò.

40 Tu aduerte, quia ſupradicta diſtinctio, An Chirurgus, vel Medicus ſit peritus, & omnem diligentiam adhibuerit, necne procedit in laico:nam cum ei phyſicæ, vel chirurgiæ ars permiſſa ſit, caſus fortuitus non eſt illi imputandus ſi fuit peritus, & nihil omiſerit de contingentibus, quia dedit operam rei licitæ, cap. Dilectus, cum duobus ſeqq.infra eod.& ſupra in cap. Continebatur, ſecundum vnum illud, niſi probabiliter dubitet ex eius negligentia, vel imperitia aliquem perijſſe, quia tunc propter dubium prohibetur à promotione, iuxta text. in d. cap. Ad aures, de ætat. & qualit.

41 At ſecus eſt in Clerico, quia cùm ars chirurgiæ ſit ei interdicta, ſiue ſit in arte peritus, ſiue non, & ſiue fuerit diligens, ſiue negligens, indiſtinctè tenetur de caſu fortuito, quia dedit operam rei illicitæ, vt in regula præcedenti; & de hoc eſt tex. expreſſus in d.cap.Tua nos, infra eod. vbi ille Monachus erat peritus in arte, & omnem adhibuit diligentiam, & nihilominus declaratur irregularis; & redditur ratio, quia multum deliquit alienum officium vſurpando (ideſt chirurgi) quod ſibi minimè congruebat, licèt cum eo miſericorditer diſpenſetur. Et quamuis ibi loquatur de Monacho, quia fuit in facto, tamen idem in quolibet alio Clerico ſæculari eadem ratione, vt illic declarat Abb.in primo not.n.2. & Marian. Socin.
42 hic n.154. Qui propterea dicunt, & benè,quatuor requiſita debere concurrere ad hoc vt chirurgus non fiat irregularis. Primum eſt, vt officium illud ſibi conueniat, ideſt, vt ſit laicus, quia Clericis, & Monachis eſt interdictum, vt in cap.Sententiam, cap.Non magnoperè, & cap.fin.ſupra Ne Cler.vel Monach. Secundum, vt ſit peritus. Tertium, vt adhibeat omnem diligentiam ſecundum artem ſuam. Quartum,vt edoceat infirmum ea quæ ſunt neceſſaria illius ægritudini, quibus ſeruatis euentus mortis ei non imputatur.

43 Infertur tertiò, vt irregularis ſit qui tenet animalia, quæ conſueuerunt nocere, putà vrſum, aprum, vel leonem, ſi ab his aliquis interficiatur, & ipſe non tenuit illos debito modo ligatos, arg. cap.Hi qui arborem, & cap.Sæpè,50.diſt.fuit enim in lata culpa tenendo eos ſolutos, vt optimè probat tex.in l.1.in fin.ff.Si quad paup.feciſſ. dicatur, & concludit hic Marian.Socin. n.244. alioquin le-

uis culpa, & negligentia non deberet huic imputari, cùm multum remota ſit cauſa ab homicidio, vt Innoc.inquit n.8.Io. Andr.& Butr. vterque in vltima quæſt.& Specul.in tit.de Iud.deleg.§.Iuxta, verſ.Quod ſi aliquis, facit quod not.gloſ.in cap.de occidendis,23.q.5.& vide Syluest. in ver. Homicidium,2.n.16.in 24.quæſt.

Infertur quartò, vt irregularis ſit Clericus qui ad requirendam ſupellectilem in puteum à fure proiectam, puerum eò dimiſit per chordam; ſi puer diſrupto fune ad oram putei refricanti dum ſurſum traheretur decidens ſuffocatus fuerit, vt dixi plenè in cap.fin.infra eod. Quibus addi poteſt
44 me Secretario hunc caſum aliàs contigiſſe in Sacra Congregatione Concilij. Quidam Clericus aſcendit campanile, & dum apprehenſo fune manibus, malleo campanam crebro pulſaret in honorem feſtiuitatis, aſpiciens campanam dimoueri è tabula, cui propè campanam inſidebat, deſcendens, funem ſurſum trahebat: dum autem attraheret, perſenſit funem graui pondere onuſtū; ſed nihilominus perrexit trahere, & chordam alligauit trabi, ne pulſando campanam à quoquam lædi, aut impediri poſſet: mox ad partem ima campanilis reuerſus, reperit puerum ſeptem circiter annorum moribundum ſubtus chordam campanæ, qui ſe canapi appenderat, & ſubleuatus vſque ad fornicem, cecidit, & paulò poſt expirauit. S.Congregatio habuit Clericum pro irregulari; quia dum chordam onuſtam trahebat, aduertere poterat, & debebat aliquem eſſe illi appēſum, & inde poſſe illi aliquid nocumenti contingere, cenſuit tamen cum eo miſericorditer diſpēſandum ad Ordines, & beneficia.

45 Tertius caſus, in quo contrahitur irregularitas ex homicidio caſuali eſt, cùm quis homicidio cauſam præbet animo nocendi: nam ob prauam intentionem tenetur de caſu fortuito, licèt aliàs daret operam rei licitæ, & cauſa ſit remota, arg.cap. Hi qui arborem, & cap.Sæpè,50. diſtin.ita colligitur ex gloſ.præalleg.in cap.De cætero,in ver.Cau-
46 ſam dediſſe, ſupra eod. Et propterea tametſi qui fecit feneſtram, per quam aliquis ſe præcipitauit non ſit irregularis, cùm cauſa ſit valdè remota, & ad homicidium non ordinata, & opus licitum eſſet, vt notant in d.cap.De cætero, ſupra eod. & Marian.Socin.n.9. tamen ſecus eſt ſi ea intentione feneſtram fecerit vt alter ſe præcipitaret, vt hic per Marian.Socin.n.237.in fine.

47 Similiter quamuis Clericus ſe defendendo in rixa, cui cauſam non dedit, non ſit irregularis, ſi inimici aduerſariorum ſuperueniant, & aliquem ex illis interficiant, cap.Cum homo,23.q.5.tamen ſecus eſt ſi ipſe poterat diſcedere, & non diſceſſit, ſed aduerſarios ea intentione retardauit, vt inimici eorum ſuperuenirent, & illos interficerent, vt per eumdem Socin.hic n.241.

48 Eodem modo tenens cultellū in manu, quamuis non ſit irregularis ſi alius ſe in eum inſiluerit, & vulnus lethale receperit, vt tĕnet Arch. in cap. Quia te,50.diſtin.tamen irregularis efficitur, ſi cultellum in manu tenebat ea intentione, vt alter ſe in illum impellendo configeretur, vt hic declarat Marian.Socin.n.266.

49 Demum vt alia exempla omittamus, ob eandem rationem quamuis Clericus tradens officiali furem petens vt eum puniat citra ſanguinis effuſionem immunis ſit ab irregularitate, licèt officialis occidat, vel mutilet, nec noceat illi, etiamſi officiali ad furem conuincendum tradiderit inter ſigna: idemque ſit dicendum de Clericis deponētibus querelam contra ſuos malefactores, licèt tales vix abſque ſanguinis effuſione valeant coerceri, cap.Tua nos,§.Ad vltimum, & cap. Poſtulaſti, infra eod.cap.Maximianus,23. q.3. cap.1. & c. Vnum,23.q.5. l.Qui cum maior, §.1.ff. de bon. libert.tamen hæc procederent ſi ad mortem non intenderent, neque hoc in animo gererent: aliàs ſecus, vt quia expreſsè inſtabant vt fur puniretur citra ſanguinis effuſionem, cap.In Archiepiſcopatu, infra de raptor.vel in exilium mitteretur, cap. Cum nō ab homine, ſupra de iudic.cap.Nouimus, de verb. ſignif. vel in perpetuum carcerem detruderetur, cap.Excommunicamus, il ſecondo, de hæret.cap.A nobis, de Apoſt.cap.Non vos,23.qu.5. &
50 tenet hic Marian.Socin.n.249.& ſeq. Qui etiam ex prædictis infert vt quamuis Clericus expellens latronem de Eccleſia iuxta text.in cap. Sicut, il primo,17 q.4.qui per ſacerdotem extrahendus eſt, vt in cap.Diffiniuit, ead.cau. & quæſt. irregularitatem non incurrat, quia non dicitur morti tradere, ſed lex, cap.Cum homo,23. qu. 5. ſecundum Archid. in d. cap. Diffiniuit; hoc tamen vendicet ſibi locum, dummodo expellens nullo modo intenderet ad mortem, vel mutilationem, vt per eum n.251.

His planè caſibus remotio, vel proximitas cauſæ non multum operatur, ſed operatur intentio, vt cauſa ſit ad homicidium ordinata, & in ordinatis procedit regula illa, Quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, vt l.Manumiſſiones, & l.Ex hoc, ff.de iuſt.& iur.cap.Stude,50.diſt.cap.Si aliquis, & cap.Sicut, ſupra eod.Marian.Socin.hic nu. 238. & dixi pleniùs ſupra in cap.De cætero,n.12.& ſeq.

51 Circa ſecundum membrum irregularitas ex homicidio voluntario contrahitur cùm quis ſua voluntate facto proprio homicidium committit, vt in cap. 1.ſupra eod.cap. Miror, 50. diſtinct. ſiue chriſtianum occidat, ſiue paganum, cap. Clericū, ead.diſtin.Marian.Socin.hic n.137.Aut cum ex intentione, & propoſito cauſam directo præbet homicidio, ſiue præbuerit cauſam efficientem, vt puta mandato, præcepto, vel iuſſu, vt in cap.1. de homicid.lib.6 cap.Sicut dignum,§.fin. ſupra eod.
52 ſiue materialem, vt puta miniſtrando arma, gloſ. 3.in cap.Ita quorundam, de Iudæis, vel portando ligna pro comburendis hæreticis, ſi ligna hæreticū combuſſerunt, Specul in tit.de diſpenſ. §. Iuxta, verſ.Quid de his, etiamſi hoc fecerit vt indulgentiā conſequeretur, vt per eum, & per Io. Andr.in dicto cap.Sicut dignum, ſupra eod.& Socin.hic nu.279. Vel formalem, puta inſtruendo, informando, conſulendo, vel quid ſimile, vt modus daretur homicidio, cap.Si quis viduam,50.diſtin.d.cap.Sicut dignum,§.vlt.vel finalem, vt puta per proœmij conſtitutionem ad homicidium committendum, vt explicat Marian.Socin.hic n.237.

53 QVAERO, P.iuſſit famulo vt interficeret Ioannem; famulus putans à ſe interfici Ioannem, interfecit alium, an dictus P.ſit irregularis ex homicidio voluntario, vel caſuali.

Quæſtio propoſita videtur admodum dubia, maximè ad finem, in quem proponitur, videlicet vt inde colligatur an Epiſcopus, qui poteſt diſpenſare in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homi-

homicidio voluntario ad præſcriptum c.6. ſeſſ.24.
54 Concilij Trident. poſſit cum d. P. diſpenſare. Pro
faciliori tamen quæſtionis ſolutione præmittendũ
eſt ex eodemmet facto poſſe alterum eſſe irregu-
larem ex homicidio voluntario, alterum ex ca-
ſuali, vt declarat Nauarr. in Man. cap.27. nu. 240.
55 Ideoque ſacra Congregatio Concilij aliàs conſulta
an is, qui mandauit aliquem baculo verberari eo
expreſſo ne occideretur, ſi mãdatarius armis per-
cuſſerit, & occiderit, intelligatur incidiſſe in de-
cretum Concilij ſeſſ.14. cap.7. adeout omni ordi-
natione, ac beneficio, & officio eccleſiaſtico abſq;
ſpe diſpenſationis perpetuò carere debeat: Reſpō-
dit non incidiſſe. Quinimmo cùm poſtea dubita-
tum fuerit an is, qui grauibus ab aliquo affectus
iniurijs famulo mandauit, vt illi in facie vulnus
leue cęſim infligeret, ſi mandatarius huiuſmodi
fines excedens pluribus mortiferis vulneribus illi
mortem intulerit, cenſeatur incidiſſe in irregula-
ritatem prouenientem ex homicidio voluntario:
S. Congregatio licèt diſcrepantibus ſententijs, ta-
men maiori parte cenſuit non incidiſſe in eiuſmo-
di irregularitatem, quæ oritur ex homicidio vo-
luntario. Et ita in his duobus caſibus ſolus man-
datarius eſt irregularis ex homicidio voluntario,
non autem mandans; quod etiam tenet Nauarr.
d.num. 240. verſ. Dixi ab oratore, & verſ. Tum
56 quia mandamus vulnerari aliquem. Deinde præ-
mittendum eſt legem promotionis non animum,
ſed factum reſpicere. Vnde qui omni conatu niſus
eſt occidere, ſed non occidit, irregularis non eſt,
cap.fin.15.q.5.gloſ.in cap.Si aliquis, ſupra eodem,
& hoc etiãſi aliqua pœna ſanguinis ſic delinquenti
57 irrogari deberet, Nauarr.d.cap.27.nu.211. Tertiò
præmittendum eſt ex D.Thom.2.2.quæſt.64. art.8.
Caſum eſſe in agente præter intentionem. Vnde
quæ talia ſunt, non dicuntur ſimpliciter volita,
licèt quandoque poſſint dici volita per acci-
dens.

His præhabitis videtur reſpondendum prædi-
ctum P qui mandauit Ioannem occidi, cùm in
perſonam alterius homicidium ſequutum fuerit,
eſſe quidem irregularem, quippe cùm cauſam de-
derit homicidio, cap. De cætero, ſupra eod. Sed ta-
men hãc irregularitatem prouenire potiùs ex ho-
micidio caſuali, quàm voluntario.

58 Quod probatur primò: nam caſus euenientes
ex aliquo opere præter operantis intentionem,
vel ab eo non præcogitati, non ſunt voluntarij,
niſi indirectè, & per accidens, ex S.Thom. in re-
lect. Clement. Si furioſus, de homicid. 2. par. §.4.
nu. 10. Reſpectu autem mandantis homicidium
ſequutum in aliam perſonam, quàm ab eo nomi-
natã, longè abfuit à ſua intentione. Igitur quoad
eum homicidum non eſt voluntarium.

59 Secundò. Mandator non tenetur de re geſta
per mandatarium, vbi facillimum illi fuit limites
mandati obſeruare, Couarr. d.2. par. §.1.num.2.
verſ. Solet tamen, vbi infert vt ſi quis alteri man-
det vt percutiat Sempronium extra Prætorium,
& ille in Prætorio percutiat, mandator nõ tenea-
tur de hac percuſſione, in qua percutiens egreſſus
eſt fines mandati.

60 Tertiò adducitur textus in cap. Quantum, 50.
diſtinct. vbi ſi aliquis equis furto ſubtractis mulie-
rem caſu confregerit, non tenetur l. Cornelia de
ſicar. Et ita infertur ex illo textu, vt etiamſi quis
det operam rei illicitæ, non teneatur de homici-
dio, quod caſu contigit itaut doloſum, & volun-
tarium dicatur, licèt teneatur de culpa, gloſ. ibi
in ver. Culpabilis.

61 Quartò, homicidium tunc demum imputatur
danti operam rei illicitæ, quando actus ille eſt or-
dinatus de ſui natura ad homicidium ſubſequu-
tum. Ita procedit textus in cap. vlt. de homicid.
in 6. quo diſponitur vt mandans aliquem vulnera-
ri ſit irregularis, ſi vulneratus intereat: erant enim
vulnera directè ordinata in mortem illius, & illa
debuit cogitare hoc euenire poſſe, cùm vt plurimũ
ex vulneribus mors ſequatur, Franc. & cæteri in
d.cap.vlt. & dixi ſupra num.33. & latiùs in cap. De
cætero, num.12. & ſeq. ſup.eod. Vnde ſecus eſt in
caſu noſtro ex quo mandatum vt Titius occide-
retur, non erat de ſui natura ordinatum ad homi-
cidium alterius, nec frequenter ſolet euenire vt lo-
co vnius alius interficiatur, Cepoll. in terminis no-
ſtris in conſ.33.n.19. verſ. Nec obſtat.

62 Quintò, in fortiori caſu reſpondet Cepoll. d.
conſ. 33. cùm quis intendens occidere Sempro-
nium, occidit Caium, eſſe homicidam culpoſum,
& non doloſum, & per conſequens non volunta-
rium, cum dolus ex voluntate, & animo profici-
ſcatur; & ideo ibi infert eum non poſſe puniri pœ-
na mortis, aut corporali, ſed tantùm arbitraria
pro modo culpæ.

Sextò, mors perſonæ præter intentionem man-
dantis illata non poteſt dici à mandante, niſi per
accidens volita, vtpote qui non huius, ſed Ioannis
ſolius intendebat mortem, & dum famulo deſi-
gnauit Ioannem occidendum, vtique videtur ta-
citè mandaſſe, ne alium quempiam necaret, atg.
l. Cum Prætor. ff. de Iudic. c.Nonne, de præſumpt.
præſertim cùm verſemur in delictis, & materia
pœnali, adeout non videantur comprehenſi, niſi
expreſſi, argum. l. Si Prætor. ff. Qui in fraudem
Creditorum, l. Creditor, §. Lucius, in fin. & l.Di-
ligenter, ff. mand.

Septimò, confirmatur prædicta concluſio per
textum ad hoc notabilem in l.Ait Prætor. §. Ita.
demum, & l. Si quis cum haberet, ff.Quæ in fraud.
credit. vbi qui animo fraudandi creditum, teſta-
mento dat libertatem directam ſeruo ſuo, nihil
facit ſi verè creditor remanet læſus; finge modo
me id feciſſe animo fraudandi Titium creditorem
meum, & poſtea factum eſſe vt dicta manumiſſio
ceſſerit non in fraudem Titij, cui ſolui ſuum credi-
tũ, ſed in damnum Mœuij creditoris mei poſt te-
63 ſtamentum meum cauſati: Reſpondet Iuriſcon-
ſultus dationem dictę libertatis non annullari.
Ratio eſt, inquit, quia ad hoc vt libertas reſcinda-
tur, vtrumq; in eandem perſonam exigitur, conſi-
lium inquam, & euentus. Ergo & in caſu noſtro,
in quo vt dictum eſt in ſecũda ſuppoſitione requi-
ritur non ſolùm voluntas, ſed etiam factum, non
ſufficit vt mandatum quis dederit in iniuriam, &
damnum Ioannis, quando damnum non in perſo-
nam Ioannis, ſed alterius ſubſequutum eſt. Vnde
ex neutra dictarum perſonarum incurret irregu-
laritatem ex homicidio voluntario: non ex per-
ſona Ioannis, quia ipſe non fuit læſus; non ex per-
ſona tertij, quia in eum intentio non fuit directa.

64 Octauò adducitur Plou. de Irreg. reg.27. vbi
referendo Io. de Deo decidit, vt ſi quiſſ mandet
capi vnum ex tribus Clericis ſimul ambulãtibus,
& alios duos non grauari, ſed mandatarius fines
mandati excedendo capiat alios duos, vtiq; man-

dans non ſit excommunicatus. Ratio eſt, quia captura ſacta eſt contra eius voluntatem, & inde infert à ſimili ad irregularitatem ex homicidio, quæ non incurritur, niſi homo actu occidatur; & ſic non ſufficit mandatarium occidere, niſi occidat quem mandans deſignauit.

65 Nonò, ad idem adducitur Innocen. hic num. 8. & Io. Andr. num. 3. verſ. Quid ſi Titius, & Specul. in tit. de leg. ſeu de diſpenſar. § Iuxta, num. 43. vbi concludunt ſi conſulo tibi vt talem tuum inimicum occidas; ſi dum aggrederis, tu me t occideris; ego non ſum irregularis, quia etſi conſilium fuerit malum, tamen non erat in mortem occiſi. Ergo idem erit in caſu noſtro.

Non obſtat quod Io. Andr. in cap. fin. per illum textum in ver. Occidat, de homicid. lib. 6. Butr. & alij hic dicant imò hunc eſſe irregularem; Siquidem hoc ita aſſerunt, vt oſtendant eundem ex homicidio caſuali, non autem ex homicidio voluntario irregularem eſſe; aiunt enim ideò eſſe irregularem, quia fuit in culpa, & non præuidit quod poterat ſequi.

66 Decimò, adducitur Angel. ad Bart. in l. Reſpiciendum, §. Delinquunt, ff. de pœn. Nam cum Bartol. ibi dixiſſet pœna ordinaria puniendum eſſe qui volens percutere Titium, percuſſit Mæuiũ; addit ibi Angel. de Peruſ. iura adducta per Bart. id non probare, & talem non teneri actione iniuriarum, quia ceſſat intentio iniuriandi ſed teneri l. Aquilia propter culpam, & puniendum eſſe arbitrio iudicis vt de delicto caſu commiſſo. Et cum Angelo tenent alij, DD. Et quamuis ſentiant aliqui cum Bart. tamen non probant homicidium fuiſſe voluntarium.

67 Poſtremo adducitur Aretinus conſ. 147. quem refert, & ſequitur Felin. in tract. quando conatus, col. fin. verſ. Ex his, qui tenet ſtatutum puniens homicidium voluntarium non comprehendere illum, qui animo occidendi armato pugno aduerſarium, ita percuſſit, vt cecideris in terram, Vnde euenit vt cadendo alliſerit ad petram, & ex dicta colliſione expirauerit. Rationem adducit; nam cùm ſtatutum duo requirat animum inquè occidendi, & occiſionem ex intentione ſequuta, & in hoc caſu mors ſequuta fuerit non ex facto per delinquentem electo, ſed ex colliſione prædicta non per ipſum electa, ſed quæ caſu accidit: ſtatuti verba hunc non comprehendunt. Quæ ratio multo magis videtur conſentire caſui noſtro ad probandum hunc mãdatorem non poſſe dici irregularem ratione voluntariæ mortis tertij, qui contra illius voluntatem fuit, non ab ipſo mandante, ſed per accidens loco alterius interfectus.

68 Nec obſtat ſi dicatur errorem prædictum nihil imminuere de culpa homicidij, nec de pœna irregularitatis, cùm verſetur circa qualitatem, quæ ad propoſitum noſtrum ſit impertinens, eo quod ſiue hic, ſiue ille homo occidatur, modo occidatur homo, ſemper eadem incurritur irregularitas ex doctrina D. Thomæ 2. 2. quæſt. 76. art. 3. & ibi Caietan. adeo ut dictus error quoad prædictos effectus non cauſet inuoluntarium: nam argumentum procedit reſpectu ipſius mandatarij, qui non errauit in corpore occiſi; imò in indiuiduo eundem met voluit interimere, & interemit; ſed tantùm errauit in qualitate impertinenti; de quo eſt text. ad id notabilis in l. Eum qui, §. Si iniuria,

69 ff. de iniur. ibi, Si quia putet me Lucium Titium eſſe; Cum ſim Caius Seius, præualet quod principale eſt iniuriam eum mihi facere velle; certus enim ſum Ego, licèt ille puter me alium eſſe, quàm ſim. Secus autem eſſe reſpectu mandantis, qui non errauit in qualitate perſonæ, ſed errauit in corpore: dum enim voluit vt vna perſona, vnumue corpus occideretur, alia perſona, ſeu aliud corpus, in quod nullo modo mandans conſenſerat, occiſum fuit; & ſic ex quo mandans nullo modo voluit, vt illud corpus læderetur, non poteſt dici voluntariè in illud conſenſiſſe; ideò arg. eius textus à ceſſante ratione infertur, vt iniuriarum actione neque ratione illius corporis læſi teneatur. Argumentum autem contrarium procederet, ſi mãdans viſa perſona Seij amici, putanſque eum eſſe Titium inimicum, mandaſſet ſeruo vt dictam perſonam ad oculum deſignatum occideret, quia tũc mandans voluntariè, & directè conſenſiſſet in necem dictæ perſonæ, nec excuſaretur ex eo quod ipſe erraſſet in qualitate amici, vel inimici, eo quod dicta qualitas nec augeat, nec minuat homi-

70 cidium, nec reddat illud inuoluntarium. Et eodem modo reſpondetur ad illud, quod deduci ſolet ex gloſ. cap. Si verò, il ſecondo, de ſenten. excomm. videlicet qui volens percutere Titiũ Clericum, percuſſit Seium itidem Clericum, non euitat excommunicationem.

71 Pariter nec obſtat textus in l. Scientiam, §. vlt. ad l. Aquil. ibi, Sed ſi defendendi mei cauſa lapidẽ in aduerſarium miſero, & non eum, ſed prætereuntem percuſſero, l. Aquilia tenebor: nam præterquamquod hoc exẽplum in alijs terminis proponitur, quàm ſit caſus, de quo dubitatur; eſto dictus error non impediat quominus læſus l. Aquilia reperat ſuum damnum; non tamen inde ſequitur vt hic percuſſus fuerit voluntariè percuſſus; vnde quamuis percutiens teneatur l. Aquilia ob negligentiam commiſſam, non tamen tenetur actione iniuriarum. Præterea quatenus etiam iniuria à percutiente poſſet dici voluntariè illata ipſi percuſſo; non tamen poſſet dici proceſſiſſe ex voluntate, nec ſecundum voluntatem mandantis, qui non illud corpus, ſed aliud iuſſit iniurioſè per-

72 cuti. Quòd ſi adhuc vrgeatur, Canones induxiſſe irregularitatis pœnam non contra occidentes Seium, vel Titium, ſed contra occidentes hominem quicumque ille ſit, etiamſi ſit infidelis, cap. Clericum qui paganum, diſt. 50. & dictum eſt ſupra num. 51. Et proinde ſufficere, vt mandando voluerit hominem in genere occidi, ſicut & occiſus fuit; Reſpondebimus hic adeſſe fallaciam; nam cùm mandat quis hominem in genere occidi, vtique voluntate conſenſit in quodcumque indiuiduum ſub ſpecie comprehenſum. Vnde quodcumque indiuiduum occiditur, perſona ab eodem mandante nolita diceretur occiſa, & ita eidem ad volũtarium homicidium imputabitur, veluti ſi mandauero alicui; Accede ad talem rixam, & interfice aduerſarios; quia tunc voluntas mea complectitur ſingulas perſonas in dicta rixa exiſtentes. At in caſu noſtro mandans determinauit volũtatem ſuam ad hanc perſonam particularem Ioannis. Ergo ſi occidatur alia perſona, non poterit dici occiſa perſona à mandante intenta, & volita. Argumentum autem fortaſſe procederet, ſi dominus dixiſſet famulo hæc, vel ſimilia verba. Quidam Ioannes mihi intulit iniuriam, vade inquire de illo, & repertũ occide, quia tũc ſi famulus reperto

ho-

humine Seiu, & credens illum eſſe Ioannem, eundem occidiſſet, fortè poſſet dici mortem Ioannis aliquo modo ab hæro voluntariè inertam, & perinde eſſe, ac ſi ipſemet mandans viſo Seio, putanſque eum eſſe Ioannem, illamque perſonam in individuo oſtendens famulo, eidem dixiſſet, occide talem perſonam; quia tunc vt dixi dictus herus cōſenſiſſet voluntariè in occiſionem talis corporis, quem hominem eſſe non ignorabat; vnde irregularitatem ex homicidio voluntario incurriſſet.

Non obſtat doctrina Couarr. in Clem. vnic. de homicid. par. 2. §. 1. num. 2. Nam illius rationes non videntur concludentes, eique videtur repugnare doctrina Nauarri eius Præceptoris in dicto cap. 27. num. 240. Quamobrem videtur poſſe tutò reſponderi prædictum P. non incidiſſe in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario.

Et hanc ſententiam aliàs probauit S. Congregatio Concilij: nam propoſito dubio an mandans committi homicidium in perſonam vnius, ſi ſequatur in perſonam alterius, intelligatur incidiſſe in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, adeout ſuper eo nec diſpenſari debeat iuxta cap. 7. ſeſſ. 14. nec Epiſcopus poſſit ex cap. 6. ſeſſ. 24. quamuis homicidium occultum ſit: Die 9. Ianuarij 1587. S. Congregatio cenſuit non incidiſſe in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario.

De Homicidio.

Cap. Significaſti, il ſecondo.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis cenſetur percutiens, de cuius vulnere an fuerit lethale, vel ne, ſciri nō poteſt, ſi percuſſus ab eo, vel ab alijs occiſus extiterit.*

2 *Lex promotionis conſtat non ſolum in promotione ad Ordinem, ſed etiam in Ordinis executione.*

3 *Pars tutior in dubio eſt tenenda etiam extra materiam irregularitatis.*

1 SIGNIFICASTI, il ſecondo. Irregula-
ris cenſetur qui alium lethaliter percuſſit,
licèt ab alijs fuerit extinctus: idem ſi non
apparet, an lethaliter, ſi etiam percuſſus ab
alijs obijt, & non apparet ex cuius vulnere deceſ-
ſerit: idem eſt ſi percuſſerit non lethaliter, ſi ani-
mum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus
percuſſus expirauit. Hoc dicit notabiliter ſecun-
dum Abbatem. Sed Io. Andr. cum quo cæteri cō-
cordant, ſummat ſic. Quo ad legem promotionis
habetur percutiens vt homicida, de cuius vulnere
an fuerit lethali, vel non, ſciri non poteſt, ſi percuſ-
ſus ab eo, vel ab alijs occiſus extiterit. Commu-
nis diuiſio; ſecunda ibi, *Non in præmiſſo*: quæ di-
ſtinguit, & primum membrum proſequitur, ibi,
2 *& quidem*; ſecundum ibi, *quod ſi*. Addit Ioann.
Andr. ſe ideo dixiſſe de lege promotionis, quia lex
illa conſtat nō ſolum in promotione ad Ordinem,
ſed etiam in Ordinis executione, ad quē quis iam
eſt promotus, & quod impedit ſecundum, fortius
primum, vt cap. Quemadmodum, de iureiur.

In textu ibi, *quod ſi diſcerni non poſſit*, Nota cum vertitur in dubium an ex homicidio fuerit cōtracta irregularitas, vel non, debere quem reputare ſe irregularem, & abſtinere à miniſterio Altaris, quamuis reuera homicidium non commiſerit, vt in littera. Et pondera rationem in deciſione expreſſam, ibi: *cum ceſſare ſit tutius, quàm temerè celebrare, pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur*. Quæ ratio periculi tamquam generalis, & expreſſa in littera oſtendit diſpoſitionem ſpecialem ad omnes materias, in quibus illa ratio viget, vt eſt caſus in l. Regula, §. fin. vbi Bart. & Bald. notant, ff. de Iur. & fact. ignor. Et quamuis textus proponat quæſtionem de Presbytero irregulari, ex vulnere illato, & homicidio ſubſecuto: tamen hoc ideo facit, quia caſus ita contigit in facto, ſicut moris eſt in Decretalibus. Sed non propterea arctare voluit regulam de tutiori parte in dubio eligenda ad ſolā materiam irregularitatis; nam ſi hoc facere voluiſſet, potiùs debuiſſet dicere hoc ſtatutum fuiſſe in odium homicidij, & ſpecialem indecentiam exercendi Ordines cum dubio irregularitatis. Quod tamen non fecit, imò fundauit deciſionem in illo vniuerſali principio, quod inter duo extrema in dubio illud ſit eligendum, in quo nullum timetur periculū. Vnde iure optimo ex hoc textu generalem regulam, quod in dubijs ſequi debeamus partem tutiorem, eliciunt Hoſtien. nu. 9. 10. & 15. in fin. & Marian. Socin. num. 4. & in cap. Ad audientiam, ſup. eod. idem Hoſtien. num. 3. in fin. & num. 4. Butr. num. 2. Abb. eodem num. verſ. Aut agitur in foro pœnitentiali, Ioann. de Anan. num. 1. verſ. Aut agitur, Marian. Socin. num. 4. 18. 19 & 20. & Felin. Quod eſt cōtra modernos Theologos, qui dicunt præceptum hoc de tutiori parte eligenda non habere locum niſi in dubio irregularitatis; quorum ſententiam latiùs confutauimus in repetitione cap. Ne innitaris, num. 220. ſup. de Conſtit. vbi etiam tolluntur aliæ oppoſitiones noſtro ſæculo ſubtiliter excogitatæ ad hanc regulam euitandam à n. 172. vſq. ad n. 225.

De Homicidio.

Cap. Tua nos.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus chirurgiam exercens, ſi ex ea mors ſequitur, irregularis eſt.*

2 *Irregularis non eſt qui iudici ſæculari dedit interſignia furis, à quo fuit vulneratus.*

1 TVA NOS. Monachus chirurgiam exer-
cens, ſi ex ea mors ſequitur, irregularis
eſt, etiamſi ſit peritus, & diligens, & hoc
fuerit pietatis cauſa: ſed cum eo poſt ſa-
tisfactionem miſericorditer diſpēſari poteſt. Hoc
2 primo. Qui iudici ſæculari dedit interſignia fu-
ris, à quo fuit vulneratus, irregularis non eſt, li-
cèt ille poſtmodum occidatur. Hoc dicit ſecundo
Ioann. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Ioann. de
Anan. & Marian. Socin. ſecunda pars, ibi, *ad vl-
timum*, & ſubdiuiſio patet, ſecunda ibi, *Nos
igitur*.

Pro

Pro intelligentia huius Decretalis vide quod dixi in cap. Ad audientiam nu. 38. 40. & 41. ſupra eodem.

De Homicidio

Cap. Petitio.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus pugnans etiam contra Saracenos irregularis eſt ſi aliquem illorum occidit, & in dubio abſtinebit.*
Irregularitas an contrahatur ex homicidio, vel mutilatione pro neceſſaria defenſione patriæ, vel parentum, ibid. & n. ſeq. vſque in fin.
2 *Clerici in bello iuſto poſſunt adeſſe, & hortari, ſed non propria manu pugnare.*
3 *Clerici in bello iuſto poſſunt deferre arma defenſiua tantum.*
Papa an poſſit Clericis concedere vt ipſi manu propria poſſint hominem occidere.
Irregularitas ex occiſione, vel mutilatione ad ſui defenſionem quando incurratur, ibid.
4 *Neceſſitas ineuitabilis ad euitandam irregularitatem quando dicatur.*
5 *Clericum interficiens ob neceſſariam proximi defenſionem non eſt excommunicatus.*
6 *Irregularitas contrahitur etiam ex merito.*
7 *Excommunicatio non incurritur ſine peccato mortali.*
8 *Patriæ, & parentum defenſio eſt de iure naturæ.*
9 *Irregularitas contrahitur ex homicidio patrato ob neceſſariam honoris defenſionem.*
10 *Teſtes etiam coacti in cauſa criminali ſunt irregulares, ſi inde ſequatur mors, aut mutilatio.*
11 *Irregularitas contrahitur ex ſola præſentia in homicidio ab alijs patrato in bello iniuſto; ſecus ſi bellum ſit iuſtum.*
12 *Intellectus cap. Sicut dignum, § fin. de homicid.*
Irregularis eſt Clericus qui in bello iniuſto auxilium, vel conſilium dedit, vel culpabilis, aut negligens fuit, ſi inde ſequuta ſit mors, ibidem.
13 *Irregularis non eſt qui intereſt bello iniuſto ad ineundam pacem, licèt ex illius præſentia robur accreſcat ſuis, & timor aduerſarijs, dummodo abſit dolus.*
14 *Clericus in bello iuſto ex percuſſione etiam cum ſanguinis effuſione citra mortem, non fit irregularis, licèt per alios ſequuta fuerit mors.*
15 *Diſpenſari poteſt cum eccleſiaſticis irregularibus ex homicidiis ob neceſſariam patriæ, vel parentum defenſionem.*
Tridentinum Concilium cap. 7. ſeſſ. 14. à regula Diſpenſationem prohibente excipiens homicidium ad ſui defenſionem comprehendit etiam homicidiū ad defenſionem parentum, ibid.

PETITIO. Clericus pugnans etiam contra Saracenos irregularis eſt, ſi aliquem illorū occidit, & in dubio abſtinebit. Hoc dicit ſecūdum Io. Andr. Butr. Cardin. & Anchar. vel ſecundum Abb. Clericus pugnando etiam cōtra inimicos Fidei Catholicæ ſi quemquam percuſſit, & de interfectione ipſum remordet conſcientia, à miniſterio Altaris abſtinere debet. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Mandamus*.

In Regno Portugalliæ quamplurima loca maritima ſunt ſubiecta Maurorum, Batauorum, & aliorum hæreticorum incurſionibus, & quandoque illis in ea irruentibus contingunt diuerſa damna, & infortunia nempe viros, & mulieres abduci, virgines deflorari, templa deuaſtari, & alia id generis mala.

QVAERITVR, An ſtante euidente neceſſitate huiuſmodi eccleſiaſtici pro patriæ, & parentum defenſione, quin etiam Eccleſiarum, & Monaſteriorum poſſint contra prædictos hæreticos arma capere, & vim vi repellere abſque irregularitatis incurſu.

1 Hanc quæſtionem videtur decidere hæc Decretalis vbi Honorius III. reſcribit Pelagio Presbytero his verbis: [Petitio tua nobis exhibita continebat, quod cum inimici Dominicæ Crucis, ac blaſphemi nominis Chriſtiani caſtrum quoddam in quo morabaris grauiter inuaſiſſent, exeuntibus inde habitatoribus tam Clericis, quàm laicis cōtra eos, ac inuicem confligentibus hinc inde occiſi quamplurimi extiterunt: vnde cū pro eo quod aliquos percuſſiſti irregularitatem meruas incurriſſe, mādamus quatenus ſi de interfectione cuiuſquam in illo conflictu tua conſcientia te remordeat à miniſterio Altaris abſtineas reuerenter, cū ſit conſultiùs in huiuſmodi dubio abſtinere, quàm temere celebrare.] Hic enim agebatur de neceſſaria patriæ defenſione, cum hoſtes caſtrum grauiter inuaſiſſent, & tamen deciditur Pelagium Presbyterum eſſe irregularem ſi eum remordeat conſcientia quod in conflictu aliquem interfecerit.

2 Ratio eſt, quia etſi Clerici alios poſſint hortari ad pugnam in bello iuſto contra hoſtes, cap. igitur, cap. Hortatu, cap. Omni timore, cap. Vt pridē, 23. qu. vlt. cap. Dominus, 23. qu. 2. & cap. Hadrianus, diſt. 63. In propria tamen perſona pugnare non poſſunt, cap. Quicumque, & cap. Clerici, 23. q. vltima, quandoquidem eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, cap. ex multa, ad fin. de voto, gloſ. hic in ver. Remordet.

Vnde D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 2. ad ſecundum: [Dicendum eſt, inquit, quod Prælati, & Clerici ex auctoritate ſuperioris poſſunt intereſſe bellis, non quidem vt ipſi propria manu pugnent, ſed vt iuſtè pugnantibus ſpiritualiter ſubueniant ſuis exhortationibus, & abſolutionibus, ſicut & in veteri lege mandabatur Ioſue 6. quod ſacerdotes ſacris buccinis in bellis clangerent. Et ad hoc primo fuit conceſſum quod Epiſcopi, vel Clerici ad bella procederent: quod autem aliqui propria manu pugnent, abuſionis eſt.

3 Et Butr. hic nu. 4. [Clerici hortatu adeſſe poſſunt bellis hortando ad bellum iuſtum, ſed non in propria perſona pugnando, quia officium ad hoc eos inhabiles reddit: & licèt quidam dicant Clericos in minoribus poſſe ferre arma, dicendum eſt contrarium, niſi cauſa defenſionis vt clypeum, vel loricam, vel niſi ad terrorem, vt in obſidione.] Hæc Butrius.

Et Bald. conſ. 439. Ad bellum iuſtum, volum. 5. Inter quinque requiſita ad hoc vt bellum ſit iuſtum primo loco recenſet vt perſona ſit ſæcularis: non autem eccleſiaſtica, cui pugnare non licet, niſi ob ineuitabilem neceſſitatem, & nu. 2. duplicē

reddit

reddit rationem ſecundum B.Thomam [quia,in-
quit ars bellica, & bellorũ ſtrepitus retrahit Cle-
ricos à laude Dei, oratione, & diuinis officijs.]Se-
cunda propter effuſionem ſanguinis, quia exem-
plo Chriſti debent potius pati ſuum ſanguinẽm
eff ndi, quàm effundere alienum, & propter hoc
eſt inſtitutum vt effundentes ſanguinem ſint irre-
gulares, ſicut ſcriptum eſt de Dauid; *Non ædifica-
bis mihi templum quia vir ſanguinis es*. Hæc
Bald.qui n.4.amplius affirmat nec Papam poſſe
Clericis concedere, vt ipſi manu propria poſſint
hominem occidere. Quę ſententia ſatis etiam
probatur in Clem.Si furioſo, de homicid. vbi ſolũ
excipitur ab incurſu irregularitatis ex mutilatio-
ne, vel occiſione qui mortem aliter vitare non va-
lens ſuum occidit, vel mutilat inuaſorem, vbi gloſ.
penul.ponderando illud verbum, *ſuum*, hæc litte-
ra, inquit, innuit, ſecus in illo, qui occiderit vo-
lentem occidere patrem, filium, coniugem, vel
perſonam coniunctam, quam aliter iuuare non
poterat: quod verum puto quaſi caſus ille non
includatur ſub neceſſitate ineuitabili: quæ quidẽ
gloſſa recipitur ferè ab omnibus, vt teſtatur Na-
uarr.cap.27.n.213. qui idem putat in caſu, in quo
quis deformat aliquem ob neceſſariam patrię de-
fenſionem, itaut niſi id faceret, ciuitas obſeſſa ca-
peretur, idemque cenſent Bann.2.2.q.4.n.2. dub.
41.verſ.In huius rei expoſitione, & Caiet.ibid. &
cum verbis Clementinæ concordat decretum Cõ-
cilij Tridentini in cap.7.ſeſſ.14.ibi, *vel vim vi re-
pellendo, vt quis ſe à morte defenderet*. Et quam-
uis Concilium ſupponat irregularitatem dum di-
cit iure quodammodo eſſe debitam diſpenſatio-
nem; hoc tamen dicendum eſt procedere cùm
neceſſitas non eſt omnino ineuitabilis, aut cùm
exceditur moderamen inculpatæ tutelæ, iuxta
terminos cap. Significaſti, il ſecondo ſupra eod.
aliàs enim nulla incurritur irregularitas, vt in di-
cta Clem.

4 Non obſtat quod Abb hic n.2.videatur ſentire
hunc textum non habere locum ſi neceſſitas eſſet
omnino ineuitabilis: ait enim in 2 notab.licèt er-
go Clericus poſſit interficere ad defenſionem ſuã,
quando non poteſt aliter euitare mortem, vt in
Clem.Si furioſus,de homicid. ſecus quando inua-
ditur tota terra, quia per alios poteſt repelli in-
iuria; vnde tunc neceſſitas non eſt omnino ineui-
tabilis.

Hoc inquam non obſtat, quia Abb. tunc demũ
ſentit neceſſitatem cenſeri ineuitabilem, cùm de-
ficiunt laici, qui ciuitatem obſeſſam cuſtodiant;
quo caſu res non verſatur in puris terminis meræ
defenſionis patriæ, ſed reducitur ad terminos d.
Clem.Si furioſus, ideſt defenſionis propriæ perſonę
cuiuſque Clerici: vnde non mirum ſi irregularitas
non incurratur: quod benè declarat hic Marian.
Socin.notab.1.dicens: [Nota primò quod Cleri-
cus eſt prohibitus pugnare etiam cum infidelibus
non ſolum eos aut eorum terras inuadendo, ſed
etiam proprias terras defendendo ab inuaſioni-
bus infidelium: quod intellige quando terra eſſet
munita alijs hominibus, qui poſſent illam defen-
dere: aliàs ſecus ſi poſſet eſſe timor rerum, & per-
ſonarum] & idem Socin.in cap. Ad audientiam,
n.275.ſupra eod.vbi ait: [Si bellum ſit iuſtum, dic
quod aut eſt neceſſarium pro defenſione perſona-
rum, aut rerum; ſi perſonarum nullo modo effi-
citur irregularis, & hoc caſu etiam proprio facto
committens homicidium nõ eſt irregularis [Ergo
non efficitur irregularis ille qui tenetur defende-
re ſi præſtat auxilium; & in hunc ſenſum accipiẽ-
dus eſt Couarr.dum loquitur de neceſſitate om-
nino ineuitabili euerſionis patriæ ab hoſtibus, in
dicta Clem. Si furioſus, in 2.par relect.§ 3. n.2.

5 Rurſus non obſtat quod Fortunius, quem alij
plures ſequuntur in l.Vt vim,ff.de iuſt.& iur. col.9.
contrarium ſenſerit: ſiquidem mouetur ea ratio-
ne, quod non incurrit excommunicationem qui
percutit Clericum ob neceſſariam proximi de-
fenſionem, ſecundum doctrinam Innocentij com-
muniter receptam in cap. Si verò, de ſent. excom.
cùm liceat, imò quandoque oporteat proximum
defendere, cap. Dilecto, de ſent. excomm. in 6. &
6 cap.Quantæ infra eod. tit. Quam tamen rationem
friuolam eſſe in proprijs terminis oſtendit gloſ. in
d.Clem Si furioſus, in ver.Suum; quia irregulari-
tas contrahitur ſine culpa, etiam ex merito, vt in
iudice iuſtè occidente, cap.1.51. diſt. & notatur in
cap.Inter opera, de ſponſal. & docet D. Thom. in
2.2.qu.40.art.2.excommunicationem, imò opor-
7 tet vt præcedat diabolica ſuaſio circa Clericum
percutiendum, c.Si quis ſuadente,17. qu.4. & non
incurritur abſque peccato mortali, c. Nemo Epi-
ſcoporum,ead.cau.& quæſt.Nauar.in Man.cap.27.
n.213.vbi propterea refellit opinionem Fortunij:
& hæc eſt communis opinio, vt alijs relatis teſta-
tur Marian.Socin.in cap.Ad audientiam, nu. 169
ſupra eod.

8 Non obſtat demum, quod abſurdum videatur, vt
quis incidat in irregularitatem ob neceſſariam
patriæ, aut parentum defenſionem, ad quam te-
netur de iure naturæ, ſeu de iure gentium, l.1. §.
Ius gentium, ff de iuſt.& iur.adeout peccarent nõ
faciendo, cap. Fortitudo, cap. Non in inferenda,
cap.Qui poteſt,& per totam,23.q.3. cap. De occi-
dendis,23.q.5.Sylueſt.in ver.Bellum,3 q.2.

9 Reſpondetur enim eadem obligatione vnum-
quemque teneri ad defenſionem proprij honoris,
& famæ, cap.Non ſunt audiendi,11.q.3.vbi qui fa-
mam contemnunt non ſolùm impudentes, ſed &
crudeles appellantur: & tamen hoc caſu eum, qui
occidit, vel mutilat abſolutum eſt in irregularita-
tem incidere,& contrarium aſſerere,vt ait Nauar.
loco cit.eſſet mille deciſiones in theorica, & pra-
xi receptas ſine ratione ſufficienti mutare, & cõ-
tra textum ferè expreſſum in d.Clem.vbi gloſ. re-
10 cepta ferè per omnes hoc tenet. Et eodem modo
videmus teſtes in certis caſibus compelli poſſe in
criminalibus etiam per cenſuras eccleſiaſticas ad
teſtimonium ferendum, itaut propterea peccent,
ſi examen detrectent, cap. Super eo, ſecundum
communem intellectum, & c.ſeq.de teſtib.cogen.
& tamen ex huiuſmodi examine contrahunt irre-
gularitatem ſi ſequatur mors, aut mutilatio, Na-
uar.in man.c.27.de irreg.n.212.& generaliter im-
perium, aut iuſſum ſuperioris non excuſare ab ir-
regularitate habetur in can. Aliquantos ibi, *Qui
dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata
fecerunt*, 51.diſt.

Cum ergo regula ſit quod irregularis efficiatur
qui aliquem interficit, aut mutilat, nec ab hac re-
gula reperiantur excepti niſi caſus furioſi, infan-
tis, ſeu dormientis, & illius qui mortem aliter vi-
tare non volens ſuum occidit, vel mutilat inuaſo-
rem, vt in d.Clem.Stabimus regulæ, quamdiu nõ
probatur exceptio, gloſ.1.in c.Inter hæc, in fin.32.
q.2.

q.2.notatur in l.1.ff.de reg.iur.

Quamobrem vt concludamus, cùm in propoſito dubio duo quærantur, videlicet, An eccleſiaſtici poſſint arma capere pro patriæ, & parentum defenſione; & an propterea incidant in irregularitatem.

Quoad primom videtur reſpondendum, eccleſiaſticis licere adeſſe, & hortari ad eum modum, quo S.Thomas declarat vbi ſupra, ſed non pugnare manu propria, vt per Abb.hic n.3.& eſt text. in d.c.Ex multa,§.fin.de Voto.

11 Quo verò ad ſecundum, ſi aliquem percuſſerint licèt malè fecerint percutiendo, ſi homicidij, aut mutilationis conſcientia eos non remordeat, non incidunt in irregularitatem. Caſus eſt ad litteram in hac Decretali, qui non habetur alibi ita clarè, vt dicit Abb.in fine: nam Papa hic conſultus de percuſſione, reſpondet de interfectione, per hoc inſinuans Clericum non eſſe irregularem ex eo quod aliquos percuſſerit, niſi ex illa percuſſione aliquis mortuus fuerit, vt hic ponderant Ionoc.in princ.Hoſt.n.1 in ver.Si de interfectione, Butr.n.2.Anchar.& Abb.ambo n.3.

12 Neque obſtat tex.in c.Sicut dignum,§.fin.ſupra eod.quia procedit tantùm, in bello iniuſto, in quo ex ſolo conſilio, vel præſentia armata contrahitur irregularitas ſecuto homicidio per alios, ſecundũ Abb. hic n.3.verſ.Sed contra hoc fortiter oppono. Quod fuſius explicat Innocen. in princ. dicens: [In bello iniuſto quandocumque auxilium, vel conſilium Clericus dederit in mortem alterius, vel ſi culpabilis, aut negligens fuerit, & ex hoc ſequuta ſit mors, irregularis eſt: cap. Quantum, cap. Sæpè, & cap.Si duo,50.diſt. Vnde ſi euntes ad bellum iniuſtum fauorem præſtent ſuis, qui propterea ſecurius lædunt inimicos, aut terrorem incutiant aduerſarijs ad hoc vt fugiant, vel non audeant ſe defendere, ſi exinde mors ſequuta ſit, irregulares

13 ſunt. Verum ſi quis ad iniuſtum bellum iret cauſa pacificandi, vel aliàs ex iuſta cauſa, non creditur huic imputandum, ſi eius præſentia aliquod robur accreſcat ſuis, vel timor aduerſarijs, dummodo dolus omnino abſit.] Ita Innocentius dicens hoc probari à contrario ſenſu in cap. Quantum,50.diſt.& ei ſubſcribunt Hoſt.Butr.& alij proximè citati.

14 At verò ſi bellum ſit iuſtum, vt in caſu huius cap.in quo pugnabatur contra infideles, tunc ex ſola percuſſione etiam cum ſanguinis effuſione Clerici non incurrunt irregularitatem, niſi propria manu occidant, aut mutilent, licèt per alios ſequuta fuerit mors, aut mutilatio, ſecundum omnes. Sin autem in conflictu non ſolùm percuſſerint, ſed etiam necauerint, aut mutilauerint, vtcumque bellum ſit iuſtum, cenſendi ſunt irregularitatem contraxiſſe in propoſita facti ſpecie, quia neceſſitas non eſt ineuitabilis ad eum modũ, quo requirunt Doctores ad irregularitatem incurrendam; nimirum quia non deſunt laici, qui poſſint vim hoſtium propulſare, ſecundum Abb.n.2.& Socin.in 1.notab.

Neque verò habenda eſt ratio Suarez tom. 5. de cenſur.diſp.47.ſect.6.n.2. & Sayr. lib.6. de cenſur.c.19 n.5.& aliorum recentiorum: nam cùm aſſerunt ex homicidio ob neceſſariam patriæ, & parentum defenſionem non contrahi irregularitatem; aut loquuntur in caſu, in quo deficiunt laici, qui poſſint vim hoſtium repellere, & admitti poteſt eorum ſententia, quia agitur etiam de propria defenſione perſonarum iuxta terminos d. Clem.Si furioſus, de homicid: aut loquuntur in caſu, in quo laici non deſunt; & tunc contra eos ſtat hæc Decretalis, doctrina D.Thomæ, & vnanimis Canoniſtarum ſententia.

15 Itaque hoc caſo, in quo ſupponuntur adeſſe etiam laici, qui poſſint hoſtium iniurias propulſare, poſſet Sanctiſſimus D N. vt conſcientiæ eccleſiaſticorum conſultum ſit, impertiri facultatem Collectori Portugalliæ ad tempus Sanctitati ſuæ benè viſum diſpenſandi ab irregularitate cum eccleſiaſticis, qui in caſu ineuitabilis neceſſitatis, Infideles, vel hæreticos, defendendo patriam, occiderunt, vel mutilarunt: eiuſmodi enim irregularitas eſt diſpenſabilis ad inſtar illius, quæ cõtrahitur ex homicidio ob neceſſariam parentum defenſionem, vt in ſubiecta declaratione S. Congregationis Concilij, videlicet, An Concilium c.7.ſeſſ.24. dum agit de repellendo vim vi à perſona propria, vt irregularitas ſit diſpenſabilis, habeat etiam locum in perſona patris. S.Congregatio cenſuit habere locum: nam permiſſio vim vi repellendi, & alium offendendi pro tutela ſui corporis, iuxta l.Vim,ff.de iuſt. & iur. habet locum etiam pro tutela patris, vel filij, mariti, vel vxoris, gloſſ. in dicta l.Vt vim, & eſt communis, vt ibi per Iaſ.nu 28. & licèt gloſ. in Clem. 1. de homicid. dicat, quod Clem.volens eum, qui mortem aliter euadere non valens, ſuum occidit inuaſorem, non eſſe irregularem, non procedit in patre, & filio, ſed tantùm in eiuſdem perſona propria; & gloſſam ſequuntur ibi Cardin.& Anchar.tamen illud eſt verũ, quando volumus excuſare à contrahenda irregularitate: illa enim etiam ſine culpa contrahitur, & ita dictum gloſſæ procedit in terminis d.Clem. In caſu autem Concilij non agitur de excuſando ne irregularitas contrahatur, ſed de excuſando, vt contrahatur irregularitas diſpenſabilis, quia vis vi repulſa eſt; & ideo in Concilio comprehenditur etiam perſona patris.

De Homicid.

Cap. Quidam.

SVMMARIVM.

1 Homicidium caſuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.
Irregularis an ſit Clericus qui puerum per funem demiſit in puteum, ad res quærendas, ſi puer diſrupto fune decidens obierit, ibid. & nu. ſeqq. vſque in fin.
2 Actus illicitus quando dicatur.
3 Homicidium caſuale quando imputetur danti operam rei illicitæ.
4 Clericus vacans rei mechanicæ, vel ædificationi, an dicatur rei illicitæ operam dare.
5 Clericis opus rurale permiſſum eſt.
6 Irregularis an ſit qui in cauſa fuit, vt artifex per tectum incederet, ſi ille decidens obierit.
7 Irregularis non efficitur Clericus equitans, ſi equus diſrupto fræno hominem prætereuntem occiderit.
8 Caſus non imputatur danti operam rei licitæ.
9 Irregularitas an contrahatur ex leuiſſima culpa.

Culpa

Digitized by Google

01 *Culpa leuiſſima in committendo tranſit in culpam leuem.*

11 *Culpa tunc abeſt ſi omnia facta ſunt, quæ diligentiſſimus quiſque obſeruaturus fuiſſet.*

12 *Homicidium imputatur Clerico ad irregularitatem ſi proueniat actu conſeruandi bona etiam extra propoſitum.*

1 QVIDAM. Homicidium caſuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa. Hoc dicit communis diuiſio. Secũda ibi, *Attendentes.*

Nota ſummarium, cum quo concordat c. Ioannes, ſupra eod. & Io. Andr. Butr. Cardin. & omnes in princ.

Quidam Clericus ad requirendam ſuppellectilem in puteum à fure proiectam Puerum eo demiſit ligatum vnico fune groſſo, ac nouo, eumque appenſum per funem ſuſtentabat dum ſuppellectilem expiſcaretur; tandem chorda, quæ ore putei refricabatur, dum puer extraheretur onuſtus, diſrupta eſt, & puer decidens in aquam eſt ſuffocatus. Quæritur an homicidium hoc, quod caſuale eſt, atque omnino fortuitum, neque à Clerico volitum, ipſi veniat imputandum, adeut in irregularitatem incideret.

Quæſtio videtur in duos articulos diuidenda. Primus eſt, An Clericus ſecundum ea, quæ proponuntur, dederit operam rei illicitæ, necne. Secundus, An fuerit in aliqua culpa, ita vt propterea irregularitatem contraxerit.

Quoad primum nonnulli opinati ſunt eum dediſſe operam rei illicitæ, dum ipſemet fune ſuſpenſum hominem vnà cum ſocijs demiſit in puteum,
2 ac etiam tenuit: nam actus illicitus ille dicitur primò ratione periculi mortis, aut confractionis membri, quæ exinde poſſunt contingere, Couar. poſt alios in Clem. Si furioſus, de homicid. §.4. 2. p. n. 10. per textum in cap. Tua nos, ſupra eodem, & cap. Sententiam ſanguinis, Ne Cler. vel Monach. Deinde quia Clerici dignitati non conuenit, dicto cap. Tua nos, & notat Abbas in c. Ioannes, num. 1. ſupra eod. & in c. Multa, Ne Cler. vel Monach. poſt gloſ. 4. in cap. Significante, de appellat. tunc verò euentus ex actu illicito ſecundum hunc modum poſteriorem etiam præter intentionem cõtingens imputatur, ſi ille euentus per ſe ex illo opere conſequatur, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 64. art. 8. Itaque
3 patet homicidium caſuale ad irregularitatem imputandũ fore danti operam rei illicitæ ſi is actus ſit cauſa non admodum remota, tametſi cauſa propinqua, ſeu immediata inſpici ſoleat, gloſſa 1. in c. De cætero, ſupra eod. & Decius in Auth. Præterea, C. Vnde vir, poſt Bart. in l. 1. n. 24. ff. de act. & obligat. aut quoties illicitum opus per ſe volitum fuerit periculoſum ex natura ſua, vt notant DD. in cap. vlt. infra eod. lib. 6. & firmat Couar. loco citato, Alphonſ. à Caſtr. lib. 2. de poteſtat. leg. pœn. c. 14 Domin. Sot. lib. 5. de iuſt. & iur. q. 1. art. 9.

4 Cæterum pleriſque viſum eſt hunc Clericum nõ dediſſe operam rei illicitæ; tum quia in cap. Ex litteris il ſecondo, ſupra eod. excuſatur Monachus, qui opus mechanicum exercebat, quaſi rem neceſſariam ageret, quemadmodum & hic Clericus rem ſuam in puteum demerſam extrahere ſatagebat: tum quia in hoc cap. Clericus dans operam ædificationi dicitur rei licitæ operam dare: tum quia bonorum ſuorum recuperatio nec ſuapte natura mala eſt, nec Clericum dedecet, licèt per ali-
5 quod opus externum fiat; neque enim vilior eſt opere rurali, quod Clericis permiſſum eſt, iuxta notata in cap. Clericus iuſtum, 91. diſt. & cap. Nunquam, de conſecrat. diſt. 5. & in cap. 1. de celebrat.
6 miſſar. Tum demum quia Henriq. in ſumma lib. 14 cap. 15. ait eum, qui fuit in cauſa, vt faber lignarius incederet per tectum, vt illud componeret, non eſſe irregularem ſi ille collapſus moriatur, dummodo ſponte id operis aſſumpſerit, & aliàs exercere conſueuerit.

Itaque cùm probabilius videatur hunc Clericũ rei licitæ operam dediſſe, ſecundus articulus ſupereſt examinandus, an ſcilicet in aliqua culpa ſit eius homicidij, quod conſecutum eſt: & quidem non eſſe in culpa videtur ſuaderi primò, quia in
7 cap. Dilectus, ſupra eod. quid ſimile contigiſſe videtur, dum ibi refertur diſrupto fræno, quo Clericus ſeſſor equum cohibere nitebatur hominem prætereuntem interfectum fuiſſe; & nihilominus deciditur irregularem factum non eſſe, quia nec operam rei illicitæ dedit, nec vlla culpa præceſſit. Quia verò gloſſa Bernardi ait ibi; Clericum equitantem in culpa non fuiſſe, quoniam fragile frænum non adhibuerat, ſed ſatis validum; pari ratione Clericus, de quo nunc agitur excuſandus eſt, quandoquidem fune nouo, ac ſatis firmò puerum colligauit, qui in puteum demiſſus eſt, nec tenebatur omnium firmiſſimum adhibere; ſecus fortaſſe ſe res haberet ſi parum diligenter deuinctus ille fuiſſet, & obnexus reſolutionem in vitæ diſcrimen adductus fuiſſet, arg. l. Item quæritur, §. Si gemma, ff. Locati.

8 Deinde hoc ipſum ſuaderi poteſt ex cap. Ioannes, ſupra eodem, vbi dicitur: Nos igitur attendentes, quod d. Sacerdoti, qui dabat operam rei licitæ, nihil potuit imputari, ſi caſus omnes fortuitos non præuidit: & idem habetur in textu noſtro ibi: *Quia omnes caſus fortuitos, qui præuideri non poſſunt, forſitan non præuidit.* Ex his videtur inferri poſſe, vt cum hic Clericus daret operam rei licitæ, quamuis non præuiderit, imò nec præuidere teneretur quoad poſtea conſecutum eſt, ab irregularitatis nota liber habendus ſit.

9 His tamen non obſtantibus videtur reſpondendum prædictum Clericum eſſe irregularem: non me latet multos, qui opinionem Abbatis, qui in cap. Quæſitum, de pœn. & remiſſ. n. 2. ait culpam leuiſſimam non inducere irregularitatem, cui ſubſcribit Nauarrus ibidem, & alii citati à Couar. & ex recentioribus Henriq. Cæterum oppoſita ſententia, quæ placuit gloſſæ ſecundæ in cap. Significaſti, il primo, ſupra eodem, Hoſtien. & Io. Andr. ibidem, iuri valde conſonam eſt, præſertim cùm contrariæ opinionis Authores concedant culpam leuiſſimam in committendo inducere irregulari-
10 tatem, iuxta cap. Conſuluiſti, 2. qu. 5. propterea quod ea tranſit in culpam leuem iuxta gloſ. 2. in l. Lege Cornelia, ff. Ad Syllan. cum itaque idẽ Clericus culpa non careat, tum quia firmiorem funẽ adhibere debuit, arg. l. Si ſeruus, §. Si ex plauſtro, ff. Ad legem Aquil. tum quia pertrahens præuidere debuit eum, qui ſurſum trahebatur onuſtus, periculo obijci, ne diſrupto fune laberetur, præſertim cùm funis eſſet vnicus, & ore putei refricaretur, arg. l. Quod te, ff. de reb. cred. & l. Idem iuris, ff. ad l. Aquil. & verò culpa tunc abeſt, ait Iuriſconſultus in l. Si merces, ff. Locar. §. Qui columnam, ſi

Proſp. Fagn. in 1. par. 5 lib. Decretal.

11 omnia facta ſunt, quæ diligentiſſimus quiſque obſeruaturus fuiſſet. Vnde, vt ait Abb. hic in vlt. notab. vt quis caſu fortuito non teneatur, intelligitur de fortuito, quem etiam diligentiſſimus prę-uidere non poteſt, vt l. Si quis domum, ff. Locat.

12 Quibus addi poteſt etiam latam culpam fortaſſe interueniſſe, quia vehementius res ablatas recuperandi ſtudium in cauſa fuit, ne ille miſer cautiùs extraheretur, argum. cap. Suſcepimus, ſupra eodem. Vbi Alex. III. [Quoniam, inquit, expediebat potiùs poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quam pro conſeruandis vilibus rebus, & trāſitorijs tam acriter in alios exardeſcere, abſtineat iſte humiliter ab Altaris miniſterio, & vterque peccatum ſuum ad arbitriū tuum ſtudeat expiare.] vbi Felin. in 1. not. dicit Clerico imputari ad irregularitatē ſi ex actu conſeruandi bona ſequatur homicidium etiam extra propoſitum. Ex quibus reſultat etiam reſponſio ad obiecta: & ita reſolutum.

De Clericis pugnantibus in Duello.

Cap. Henricus.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis eſt Clericus ſi pugil ab eo datus aduerſarium occidat; diſpenſatur tamen cum eo ad beneficium.*
2 *Conſuetudo qua accuſans, & accuſatus adſtringitur ad pugnandum damnata eſt.*
3 *Duellum purgationis vulgaris quibus rationibus reprobetur.*
4 *Potentioribus pares eſſe non poſſumus.*
5 *Inæqualitas in iudicijs reprobatur parilitas approbatur.*
6 *Fortitudo nulla ſine iuſtitia eſt laudanda.*
7 *Duellum purgationis vulgaris quo iure ſit prohibitum.*
8 *Diſpenſari poteſt cum homicida voluntario ad obtinendum beneficium etiam in titulum.*
9 *Et an hæc diſpēſatio ſit debita adeout ſuperior peccet non diſpenſando.*
10 *Clericus homicida eſt deponendus, & perpetuò detrudendus in monaſterium.*
11 *Verbum,* poteſt, *eſt facultatis.*
12 *Diſpenſare non poteſt inferior à Papa niſi ex cauſa magnæ vtilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ.*
13 *Diſpenſatio eſt quædam miſericordia.*
14 *Miſericordia quid ſit.*
15 *Papa in his quæ ſunt iuris poſitiui diſpenſare poteſt ſine vlla cauſa, & ſic deſponſati ſunt tuti quoad Deum.*
Declaratur, ibidem, verſ. Niſi lex canonica.
16 *Diſpenſare poteſt cum homicida voluntario etiam Epiſcopus ad beneficium ſimplex, ſed ad curatum non diſpenſat niſi Papa, & num. 27. vſque in finem.*
Diſpenſare an poſſit Epiſcopus cum homicida voluntario ad beneficium curatum prius obtētum. ibid. verſ. Et quamuis.
17 *Et quid ad beneficium non curatum, cui ſit annexum onus miniſtrandi in ſacris Ordinibus per ſeipſum.*
Et quid ſi alter beneficium impetrauerit in euentum priuationis ante accuſationem inſtitutam, ibidem. verſ. An autem Epiſcopus.
18 *Homicida voluntarius in ſacris Ordinibus non diſpenſatur.*
19 *Et quid in minoribus.*
20 *Ordo quilibet in latiori ſignificatione dicitur ſacer.*
21 *Diſpenſare an poſſit Epiſc[op]us cum occulto homicida etiam in ſacris.*
22 *Homicida voluntarius etiam occultus ex Concilio Tridentino omni ordine, beneficio, & officio eccleſiaſtico perpetuò carere debet.*
23 *Concilium Tridentinum in cap. 7. ſeſſ. 14. excludēs voluntarium homicidam à ſpe diſpenſationis an habeat locum in iam promoto ad ſacros Ordines, & n. ſeqq.*
24 *Diſpenſationis gradus tres.*
25 *Promouendus facilius repellitur quàm deijciatur promotus.*
26 *Concilium Tridentinum nec voluit, nec potuit adimere Papæ poteſtatem diſpenſandi in ſacris Ordinibus cum voluntario homicida.*
27 *Papa an poſſit diſpenſare quoad Ordines cum homicida voluntario.*
28 *Eccleſia numquam diſpenſat ſuper homicidio voluntario etiam ex manſuetudine, & n. 33.*
Contrarium, num. 34.
29 *Irregularitas cauſata ex homicidio voluntario an ſit de iure diuino.*
30 *Papa contra ius diuinum non diſpenſat.*
31 *Phinees nepos Aaron fuit diſpenſatus ſuper duobus homicidijs, & permiſſus diuina miniſtrare.*
32 *Paulus Apoſtolus quamuis homicida diuina miniſtrauit.*
33 *Doctores aſſerentes Eccleſiam non diſpenſare ſuper homicidio voluntario expenduntur.*
34 *Papa diſpenſat cum promotis ſuper homicidio voluntario aliquando in Signatura Gratiæ, aliquando remittit ſupplicationes ad Congregationem Concilij.*
35 *Congregationis Concilij ſtylus in diſpenſationibus ſuper homicidio voluntario.*
36 *Cum homicida voluntario ad effectum ingrediendi Religionem qualiter diſpenſetur.*
37 *Pœnitentiariæ ſtylus in diſpenſationibus concedendis ſuper homicidio voluntario occulto.*
38 *Et quid in atrociſſimis.*
39 *Eccleſiæ Romanæ obſeruātia praualet authoritati cuiuſcumque Doctoris.*
40 *Papa diſpenſat ſuper omnibus irregularitatibus.*
41 *Cum homicidio voluntario numquam diſpenſatur ad Ordines ſuſcipiendos.*
42 *Epiſcopi poſt Concilium Tridentinum an poſſint diſpenſare ſuper homicidio voluntario ſaltem occulto ad executionem minorum Ordinum.*
43 *Concilij Tridentini decretum in cap. 6. ſeſſ. 24. expenditur.*

1 HENRICVS. Irregularis eſt Clericus ſi pugil ab eo datus aduerſarium eius occidit, nec excuſat conſuetudo, poteſt tamen cum eo circa habendum beneficiū diſpenſari. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. & Doctores communiter. Secunda ibi, *Quia igitur.*

2 Nota primo prauam eſſe, & damnatam conſuetudinem ſecundum quam accuſatus, & accuſator aſtringitur ad pugnandum per ſe, vel per alium, vt ſic appareat de innocentia, vel conuincatur de crimine illato, quæ dicitur purgatio vulgaris, vt infra de purgat. vulg. Abſit enim iſta abuſio, vt qui

vin-

vincit in campo ſit in iure potior, vt inquit Oldrad.
conſ. 191. Nullo modo num. 2. Quia multa haber
abſurda propter quæ redditur imperſcriptibilis, vt
3 ibi per eum: & complures rationes cur hæc pro-
batio ſit reprobata adducunt hic Hoſtien. num. 1.
Io. Andr. num. 3. Butr. num. 12. Ancharan. num. 6. &
Io. de Anan. num. 1. Quarum prima eſt, quia per
talem probationem Deus tentari videtur, c. Mo-
nomachiam, 2. quæſt. 4. Secunda, quia mortes ho-
minum, & pericula animarum inde proueniunt,
cap. 1. verſ. fin. ſup. tit. prox. Tertia, quia inuenta eſt
Diabolo fabricante, cap. Mennam, & cap. Conſu-
luiſti, 2. quæſt. 4. Quarum rationum meminit etiam
Concilium Tridentinum in cap. 19. ſeſſ. 25. vbi di-
citur, [Deteſtabilis duellorum vſus fabricante
Diabolo introductus, vt cruenta corporum morte
4 animarum etiam perniciem lucretur.] Quarta,
quia non eſt veriſimilis probatio, imò veriſimile
eſt, vt fortior, & potentior debiliorem conculcet,
argum. cap 1. verſ. 1. ſupra, tit. prox. Etenim poten-
tioribus pares eſſe non poſſumus, l. 3. reſpon. 2. ff de
5 alien. iudic. mut. cau. fac. Quinta, quæ ex præcedẽti
conſequitur, quia vix, aut numquam poſſunt eligi
pugiles vtrinq; pares in omnibus. In iudicijs au-
tem iniquitas, & inæqualitas reprobatur, & pari-
litas approbatur, vt in cap. Cum inter Priorem,
§. 1. cum ibi not. ſup. de except. & in cap 1. §. 1. de
mut. petition. Sexta, quia falſa probatio eſt vnde
nec ſentẽtia hac occaſione lata in rem iudicatam
6 tranſit, vt in c. 2. infra, de purgat. vulgar. Septima,
quia nulla fortitudo ſine iuſtitia eſt laudanda, vt in
7 Authen. Vt omn. obed. iud. reſpon. 1. coll. 5. Ex his
conſequitur, vt hæc ſpecies duelli purgationis vul-
garis ſit omni iure prohibita, prout illam de iure
diuino, cannonico, & ciuili prohibitam eſſe pluri-
bus probat hic Marian. Socin. num. 9. & ſeqq.

8 Secundò nota cum homicida voluntario diſpẽ-
ſari poſſe quoad obtinendum beneficium, etiam
in titulum, vt probatur in cap. Presbyterum, 28. di-
ſtinct. ponderando litteram ibi, *Cathedrã quidem
habere, ſed ab officio abſtinere præcipimus*: & hoc
tenet Goff. quem hic ſequuntur Io. Andr. num. 2.
in verb. Beneficium, Cardin. ante num. 1. in eod.
ver. Abb. nu. 4. verſ. Vlterius quæro, & Io. de Anan.
num 5. Gemin. in cap. Studeat, per illum textum in
9 verſ. Verum ſi Presbyter, 50. diſt. Imò dicunt Do-
ctores hanc diſpenſationem eſſe debitam, adeout
Superior dicatur peccare, niſi diſpenſet ſi Clericus
ſit corrigibilis per d. cap. Studeat, & d. cap. Presby-
terum; ne ſcilicet cogatur in Clerici opprobrium
mendicare, cap. Diaconi, ibi: *mendicat infelix
Clericus in plateis, & ciuili operi mancipatus pu-
blicam à quolibet depoſcit eleemoſynam*, 93. diſtinct. &
c. Ad ſupplicationem, de renunc. & hoc tenet Ho-
ſtien. hic num. 6. in ver. Poterit tamen, Io. Andr. n. 2.
in eod. ver. Butr. num. 11. Cardin. in princ. dicto ver.
10 Poterit. Verùm hæc opinio ita indiſtinctè non
placet Abbati nu. 3. in vlt. notab. Quia pro homi-
cidio ſicut & pro alio grauiſſimo crimine debet
Clericus deponi, & perpetuò in monaſterium de-
trudi ad agendam pœnitentiam, vt in cap. Tuæ, in-
fra, de pœnis. Ergo ceſſat hæc ratio ne cogatur
mendicare, cùm in monaſterio ſint ei ſubmini-
ſtranda alimenta, vt in cap. Nouimus, infra, de ver-
bor. ſignif. vnde concludit Abb. huiuſmodi diſpen-
11 ſationem cum [illegible] gratioſam: & ponderat lit-
teram hic in ver. Miſericorditer; pro quo etiam
facit ver. *poterit*: hic poſitum, quod eſt facultatis,
vt l. Sæpe, ff. de offic. Præſid. & l. Non quicquid, ff. de
iudic.

Pro conciliatione Ioan. de Anan. hic num. 4. ver.
Poteſt, fortè dicit opinionem Hoſtien. poſſe proce-
dere ſi Clericus non detrudatur in monaſterium,
ſed remaneat in ſæculo, quia tunc viget ratio illa
mendicitatis, ſed Marian. Socin. in cap. Ad audien-
tiam, nu. 4 12. ſupra de homicid. Diſtinguit an ſub-
ſit iuſta, & legitima cauſa diſpenſandi, puta quia
verteretur maxima vtilitas Eccleſiæ, vel magnum
ſcandalum, vel alia ſimilis cauſa vrgens; & vera
ſit opinio Hoſtien. vt Superior cogatur diſpenſare,
& peccet non diſpenſando. An verò ſubſit ſola
vtilitas perſonæ, vt quia eſt bonæ conditionis, &
lapſu quodam errauit, & multum eſt contritus, &
dolens de exceſſu ſuo, & hoc caſu vera ſit ſecunda
opinio, vt ſit in facultate Prælati concedere, vel nõ
12 concedere diſpenſationem. Tu aduerte, quia hoc
ſecũdum membrum diſtinctionis Mariani Socini
non tranſit abſque difficultate. Supponit enim di-
ſpenſari poſſe cum homicidio voluntario ob ſolã
vtilitatem perſonæ, quod non videtur verum, quia
diſpenſatio concedi non debet niſi ex cauſa neceſ-
ſitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ, c. Etſi illa, 1. quæſt. 7.
in fine, ibi: *illa nullatenus mutilanda ſunt, quæ
nec vlla neceſſitas, nec eccleſiaſtica prorſus extor-
quet vtilitas*, & cap. Mutationes, 7. quæſt. 1. ibi:
communi vtilitate, vel neceſſitate. Imò hæc cauſa
in diſpenſatione Epiſcopi debet eſſe magna, vt pa-
tet in cap. Cenomanen. in fine, 56. diſt. in cap. Ab
excommunicatis, 9. quæſt. 1. ibi: *ad ſuperiores au-
tem conſcendere non concedimus, niſi neceſſitas, vel
vtilitas maxima flagitauerit*: & in cap. Nemo, de
elect. lib. 6. ibi: *& euidente neceſſitate, vel vtilita-
te ipſius Eccleſiæ ſuadente*; & hodie eſt expreſſum
in decreto Concilij Tridentini cap. 18. ſeſſ. 25. Imò
qui hoc negant profectò ſacras regulas non intel-
ligunt, vt formaliter inquit Archid. in cap. Licet
Canon. nu. 3. verſ. Item requiritur, quod talis ne-
ceſſitas, vel vtilitas ſit magna, de elect. lib. 6. &
ſcripſi pleniùs in cap. fin. num. 6. & ſeqq. ſupra, de
fil. Presbyter. Aut ergo ſubeſt ſola cauſa vtilitatis
perſonæ, & diſpenſatio nullatenus eſt concedenda;
aut ſubeſt euidens Eccleſiæ vtilitas, vel neceſſitas:
& tunc arbitror indiſtinctè veram eſſe opinionem
Hoſtien. vt diſpenſatio ſit debita; quod tenet gloſſa
magna in cap. Vt conſtitueretur, 50. diſt. vbi dicit
diſpenſationem eſſe debitam ſi ſubeſt iuſta cauſa,
vt ibi, & cap. Licet, 45. diſtinct. cap. Diſpenſationes,
1. quæſt. 7. cap. Plerumque, 11. q. 3. cap. Noli, 23. q. 1.
13 & cap. Conſiderandum, 50. diſt. Eſt enim diſpen-
ſatio quædam miſericordia, vt hic, & in c. Ad au-
dientiam, ſupra, de homicid. vel quaſi miſericor-
dia, vt inquit gloſſa præalleg. At quilibet tenetur
eſſe miſericors, cap. Non ſatis, 86. diſtinct. cap. Di-
ſciplina, in princ. 45. diſt. Et maximè Prælati, cap.
fin. 90. diſt. cap. 2. infra, de ſortileg. l. Placuit, C. de
iudic. & hac poſſet implorari officium Superioris,
vt ſentit gloſ. in d. cap. Vt conſtitueretur, 50. diſtin.
& expreſſiùs gloſſa 1. in cap. Exigunt, 1. quæſt. 7.
arg. cap. Nullus, de iurepatronat. & ſic ponderatio
quam facit Abb. ſuper ver. Miſericorditer, contra
ipſum retorquetur, quia, vt Damaſcenus inquit,
lib. 2. Orthodoxæ fidei, c. 14. Miſericordia eſt ſpe-
cies iuſtitiæ, & propterea ab Auguſt. lib. 9. cap. 5.
14 ante med. de Ciuit. Dei diffinitur eſſe alienæ mi-
ſeriæ in noſtro corde compaſſiuo qua vtique
ſi poſſumus, ſubuenire compellimur, vt refert San-

ctus Thomas in 2.2. qu.30. art.1. Quinimò ſuperior qui negaret diſpenſationem, peccaret non ſolùm contra miſericordiam in proximum, ſed etiam contra iuſtitiam Eccleſiæ debitam, ſi vrgens illius neceſſitas, aut euidens vtilitas exigeret diſpenſationem: quod ſatis conſtat ex decreto eiuſdem Concilij in d.c.18. ibi: *vrgens, iuſtaque ratio, & maior quandoque vtilitas poſtulauerit, cum aliquibus diſpenſandum eſſe*.

15 Dictum Mariani Socini fortè ſaluari poſſet in Papa, qui cùm ſit ſupra omne ius humanum poſitiuum, cap. Propoſuit, de conceſſ. præben. poteſt in his pro ſola voluntate diſpenſare etiam nulla cauſa ſubſiſtente, vt determinat Innoc. in cap. Cum ad Monaſterium, n.3. verſ. Item nota quod quidam dicunt, ſupra de ſtatu Monachor. quem ſequitur Specular. in tit. de legat. §. Nunc breuiter, ad finem, verſic. Decimoquinto in voto, Cardin. in repet. cap. Perpendimus, de ſent. excomm. Præpoſit. in cap. Per venerabilem, Qui fil. ſint legit. & alij relati à Felin. in cap. Ad audientiam, il ſecondo, num.4. verſ. Nihilominus attende, de reſcript. & ſic diſpẽſati ſunt tuti etiam quoad Deum, vt ibi probat Felin. verſ. Et puto hoc procedere, niſi lex canonica eſſet fundata in aliqua ratione deſcendente à iure diuino, vel à dictamine rationis merè naturalis, vt per eumdem verſ. benè fateor, & eſt ea mente D. Thomæ quodl.9. art 5.

16 Hanc autem diſpenſationem ad beneficium ex iuris communis diſpoſitione poteſt hoc caſu etiã Epiſcopus impertiri, ſi beneficium ſit ſimplex: ſecus ſi curatum, quia non diſpenſat niſi Papa, arg. cap. fin. cum ibi notatis, ſupra de fil. Presbyt. & cap. fin. de præben. ſecundum Hoſt. hic in fine, Io. Andr. n.2 in ver Beneficium, Butr. n.11. in fin. Cardin. ante n.1. in ver. Beneficium, Abb. n.4. verſ. Vlterius quis poteſt diſpenſare, & Marian. Socin. in c. Ad audientiam, n.400. ſupra, de homicid.

Et quamuis Io. de Anan hic n.5. verſ. Quis autẽ poterit diſpenſare, videatur cõcludere Epiſcopum diſpenſare poſſe etiam ad curatum eo quod etſi diſpenſatio ipſa ſit ſtricti iuris; poteſtas tamen diſpenſandi ſit latè interpretanda, cap. fin. vbi id notant Io. Andr. & omnes, de Simon. & Dec. in cap. Ad ſi Clerici, §. de adulterijs, n.129. de iudic. conciliando opiniones dicat quoad beneficium obtinendum veram eſſe primam opinionem Hoſtienſis, & Abbatis, ſed in beneficio prius acquiſito procedere ſecundam opinionem Io. de Anan. nihilominus nec ſecunda opinio, nec conciliatio Decij videtur admittenda, quia cùm Epiſcopus cum homicida voluntario non poſſit diſpenſare vt miniſtret in ſacris Ordinibus, vt eſt textus clarus hic, & dicam infra in vltimo notab. in neceſſariam conſequentiam nec diſpenſare poteſt vt retineat beneficium curatum, quippe quod annexũ habet ſacri Ordinis miniſterium, & eſt ſequela officij, cap. Si quis ſacerdotum, & cap Eos, 81. diſt. & notat gloſ. in cap. fin. in ver. Datur, de reſcript. lib.6. Ad quod adduco textum optimum in cap. Ex litteris infra, de exceſſ. Prælat. vbi pro deciſione cur Epiſcopus propter homicidium voluntarium ſit deponendus adducitur ratio illa, quia pontificale officium non valet adimpleri ſine altaris miniſterio, cuius ſic delinquens reputatur indignus: quæ ratio militat etiam in quolibet curato. Nec valet motiuum Decij quod poterit Vicarium conſtituere, vt in ſimili habetur in cap. Cum ex eo, de elect. in 6. imò enim obtinens beneficium curatũ tenetur celebrare, & Sacramenta adminiſtrare per ſeipſum, vt in cap. Extirpandæ, §. Qui verò, infra de præbend in cap. Licet canon. de elect. in 6. & in decreto cap.1. ſeſſ.23. Concilij Tridentini. Non obſtat text. in d. cap. Cum ex eo, quia loquitur in priuilegiatis ſtudiorum cauſa, nec applicatur ei qui cum propter delictum reddiderit ſe inhabilẽ ad officium, etiam beneficio priuari debet, vt dicitur in d. cap. Eos, & in cap Si quis ſacerdotum.

17 Et idem intelligo in beneficio non curato, cui ex fundatione, vel aliàs ſit annexum onus miniſtrandi in ſacris Ordinibus per ſeipſum, vt in Clem. Ve ij, de ætat. & qualit. & in decretis Concilij Tridẽtini cap.4. ſeſſ.22. & cap.5. ſeſſ.25. quia viget eadem ratio; & alioquin beneficiatus ſentiret commodũ ex culpa ſua, quia perciperet emolumenta, & onera non ſubiret, quod eſſet abſurdum, vt conſiderat Vitalin. in Clem. Cupientes, nu. 41. & 42. de pœnis.

An autem Epiſcopus poſſit diſpenſare cum homicida voluntario ad beneficium ſimplex prius obtentum eo caſu, in quo alter in euentum priuationis ante litem motam, & accuſationem inſtitutam illud à Sede Apoſtolica impetrauit, Gemin. reſpondit non poſſe conſ.105. Pro declaratione, col. vlt. n.10. verſ. Sed præſupponendo, quia ex præmiſſa impetratione ius quoddam alteri iam eſt quæſitum, cui Papa ſine ſpeciali derogatione non cenſetur præiudicium intuliſſe, idem tenet Ioan. Staphil. de litter. grat. fol.78. col.2. vide Couarr. in Clem. Si furioſus, par.2. §.3. nu.6. de homicid. quæ tamen procedunt inſpecta iuris communis diſpoſitione. Sed quid in terminis Concilij Tridentini, dicam infra n.22.

18 Vltimò nota ibi, *in ſacris*, cum Clerico homicida voluntario in ſacris Ordinibus non diſpenſari, concordat cap. Continebatur, ſupra de homicid. & d. cap. Miror, 50. diſt. ſecùs in minoribus, vt
19 notatur in cap.1. §. fin. ſupra eod. & c.2. de bigam, ita Hoſt. hic n.5. in ver. In ſacris, qui tamen ſubdit de rigore iuris idem eſſe in non ſacris, ex quo in culpa eſt, cap. Siquis viduam, 50. diſt. & cap. Sicut dignum, §. fin. ſupra de homicid. Pondera hæc dicta Hoſtienſis, qui videtur velle, vt Epiſcopus poſſit in executione minorum Ordinum diſpenſare cum homicida voluntario: & clarius hoc tenet in fine, in ver. Diſpenſari; & cum eo tranſit Io. Andr. n.1. verſ. Oppono, & hanc opinionem magis communem eſſe teſtatur Couar. in Clem. Si furioſus, §.3. n.5. de homicid. mouentur per cap. Continebatur, & cap. Ad audientiam, ſupra de homicid. Et pro hac opinione facit littera huius Decretalis, quæ dum prohibet de ſacris, videtur permittere de minoribus, arg. cap. Nonne, de præſumpt. Sed contrarium tenet Innoc. hic in princip. qui in littera ibi, *in ſacris*, ſubaudit verbum, *maximè*, & indiſtinctè tenet idem eſſe in non ſacris, pro quo facit text. in c.1. ſupra eod. & apertius opinionem Hoſtienſis reprobat Butr. hic n.9. & Abb. n.7. Io. de Anan. eod. n.7. & Marian. Socin. in d.c. Ad audientiam, n.396. nec ſecundum eos oppoſitum tenent Doctores, niſi homicidium ſit caſuale, prout loquuntur textus in d.c. Continebatur, & cap. Ad audientiam.

20 Item non obſtat hæc Decretalis, quia dum dicit de ſacris Ordinibus poteſt ſumi largè pro quolibet Ordine etiam minore: nam in latiori ſignifica-

ficatione quilibet Ordo minor eſt ſacer, quia ſacri ſignaculum, vt notatur in cap. Clericus ſi tonſurã, & ibi per Abb. ſupra, de vita, & honeſt. Cleric. licèt maiores communiter propter excellentiam appellentur ſacri, vt in gloſ. in ſumma, 32. diſt. Subdit tamen Marian. Socin. in d. cap. Ad audientiam, n. 199. primam opinionem Hoſtienſis poſſe ſaluari in eo qui commiſit homicidium voluntarium mediante iuſtitia, cum quo ſecundum eum poterit Epiſcopus diſpenſare quoad adminiſtrationem minorum Ordinum ſuſceptorum; quod & Nauar. admittit in Manuali c. 27. n. 270 verſ. Ex quo videtur inferri, licèt ſecundum eius diffinitionem hoc homicidium non ſit voluntarium. Addit etiam

21 Butr. vbi ſupra Archid. tenere in c. De his, 50. diſt. cum occulto homicida poſſe Epiſcopum diſpenſare etiam in ſacris: locus Archidiaconi declarantis in hoc ſententiam Vincentij eſt in d. cap. De his il ſecondo, n. 5. ad fin. verſ. Sententiam Vincentij, & alios plures pro hac ſententia refert Couarr. in d. Clem. Si furioſus, par. 2. §. 3. n. 4. Sed in hoc contrarium tenet Hoſt. in ſumma, de homicid. §. Qua pœna, verſ. Sed & ſecundum canones: & quamuis opinio Vincen. & Archid. ſit ſatis probabilis, tamen contraria ſententia Hoſtienſis eſt tutior; & ideo ſequenda cùm agatur de periculo animæ, vt dicit Henric. Boich. in cap. Quæſitum, circa med. verſ. Et licèt iſta opinio, de tempor. ordinat. quam etiam dicit communem Bellam. ibidem in 2. oppoſ. n. 12. & contra primam opinionem videtur textus ſatis clarus in prædicta Decretali Quæſitum, ibi, *præter reos homicidij*, vt ponderant Henricus, & Bellamera.

22 Verùm has difficultates ferè omnes hodie ſuſtulit Concilium Tridentinum in c. 7. ſeſſ. 14. quo ſtatutum eſt, vt qui ſua voluntate homicidiũ perpetrauerit etiamſi crimen id nec ordine iudiciario, nec alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros Ordines promoueri poſſit, nec illi aliqua eccleſiaſtica beneficia etiamſi curam non habeant animarum conferri liceat, ſed omni ordine, ac beneficio, & officio eccleſiaſtico perpetuò careat: quo decreto ſatis apertè corrigitur opinio Vincentij, & Archid. & approbatur ſententia Hoſtien. de qua ſupra proximè dictũ eſt: an autem corrigantur ea, quæ hic dicunt DD. de diſpenſatione ad minores Ordines, & beneficia ſimplicia: & quid in terminis cap. 6. ſeſſ. 24. dicam infra n. 42.

23 QVAERO, An decretum d. c. 7. ſeſſ. 14. excludens voluntarium homicidam à ſpe diſpenſationis vendicet ſibi locum in eo, qui ante homicidiũ ad ſacros iam erat Ordines promotus.

Die 2. Septembris 1613. habita eſt Sacra Congregatio Concilij coram S. D. N. cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Camerinenſis, Montelperus, Sanctæ Cęciliæ, Iuſtinianus, de Monte, Parauicinus, Plattus, SS. Quatuor Burgheſius, Blanchettus, Dauila, Mantica, Arigonius, Viſcontius, Doſſatus, S. Marcelli: in eaque propoſito ſupradicto dubio, Camerinenſis exiſtimauit decretum Concilij comprehendere etiam promotum: nam canones ita loquuntur, vt nemo ſit diſpenſandus homicida voluntarius, idque non tam ob delictum, quàm ob Sacramenti decentiam, cùm non deceat virum ſanguinolentum miniſtrare in ſacra Euchariſtia, quod eſt Sacramentum pacis, & vnionis, Sotus de iuſt. & iur. lib. 1. q. 6. art. 5. verſ. Ad primũ igitur, & lib. 5. qu. 1. art. 4. Quæ ratio militat etiam in promoto; neque hoc modo Concilium ampliat diſpenſationem antiquorum Canonum, ſed cum ea ſe conformat, Montelperus exiſtimauit promotum non comprehendi, dum tamen non celebret in loco commiſſi delicti. Sanctæ Cæciliæ arguit pro opinione affirmatiua, quod Concilium promotum includat. Primò quia cap. Miror, 50. diſt. arcet ab altari voluntarium homicidam, eiuſque ratio militat tam in promoto, quàm in promouendo. Secundò quia Concilium vtitur verbo *careat*, quod importat carentiam eius quod quis habet. Contrariam tamen ſententiam, vt promotus non comprehendatur in Concilio veriorẽ

24 eſſe putauit: nam tres ſunt gradus diſpenſationis. Primus cùm diſpenſatur in aliquo homicidio voluntario, vt miniſtret in minoribus Ordinibus. Secundus cùm diſpenſatur, vt miniſtret in maioribus. Tertius cum diſpenſatur cum eo qui non eſt promotus, & hic eſt maximus gradus diſpenſationis. Vnde non eſt dicendum Concilium loquens de hoc tertio gradu, qui eſt omnium maximus voluiſſe ſub prohibitione includere gradus minores, præſertim cùm inter promotum, & promouendum ſit maxima ratio diuerſitatis: nam is qui non eſt promotus ad ſacros poterit vxorem ducere, aliiſque rebus ſe addicere. At promotus quid aget, cùm nec miniſtrare poſſit, nec retrocedere liceat? Prætereа de iure communi erat ei danda diſpenſatio, ne mendicare cogeretur, c. 2. de Cler. pugn. in duel. vbi dicunt Doctores huiuſmodi diſpenſationem eſſe quaſi debitam, ſi Clericus ſit corrigibilis. Iuſtinianus eamdem opinionem ſequutus eſt, vt promotus non comprehendatur: nã verba Concilij non poſſunt conuenire promoto, ibi, *promoueri*, ibi, *conferri*.

Dictio autem, *ſed*, quæ ſubſequitur eſt cõtinuatiua cum omnibus qualitatibus; & ſic verba ſequentia intelligenda ſunt retento eodem themate de promouendo; & cum verba non ſint apta comprehendere promotum verè, multò minus cõprehendunt promotum ex ſimilitudine, quia fa-

25 cilius repellitur promouendus, quàm deiiciatur promotus, gloſ. in cap. Ex tenore, de tempor. ordin. Couar. in 2. par. relect. Clement. Si furioſus, de homicid. §. 3. n. 4. Ponderauit etiam textum in cap. 6. ſeſſ. 24. dum à facultate tributa Epiſcopis diſpenſandi in caſibus occultis excipit homicidam voluntarium: nam ſi ex cap. 7. ſeſſ. 14. eſſet decretum vt non diſpenſaretur etiam promotus, illa exceptio eſſet de indubitabili. Id etiam comprobauit ex obſeruantia ſubſequuta, quia in Pœnitentiaria, & in Signatura Gratiæ paſſim conceſſæ ſunt promotis huiuſmodi diſpenſationes: quod ſi ſecus eſſet, ſequeretur abſurdum; nam ſi homicidium eſſet ita occultum vt manifeſtari non poſſet, cogeretur talis promotus abſtinere cum periculo, vt de ſe ſuſpicionem induceret. Neque obſtat quod in c. Miror, 50. diſt. tam promotus, quàm promouendus arceri videantur ab altaris miniſterio, quia Concilium non tollit quod erat diſpoſitum de iure veteri, ſed illud relinquit in terminis, in quibus erat ante Concilium, & tantùm ſub noua prohibitione non includit. De Monte, & Parauicinus idem cum Iuſtiniano ſenſerunt. Plattus procliuiorem ſe eſſe dixit in contrariam ſentẽtiam. Primò quia Canones antiqui æquè prohibent diſpenſari in promoto, ſicut in promouendo: quapropter Concilium

cilium quod iuris veteris prohibitionem fortè nõ obſeruatam innouari voluit vtrumque includere voluiſſe credendum eſt. Secundò, quia cum verba in principio ſint poſita per modum rationis, ex ea debet extendi diſpoſitio, dummodo verba diſpoſitionis ſint apta cõprehendere etiam latè ſumpto vocabulo. Verbum autem, *careat*, poſitum in Concilio includit etiam habentem, cap. Clericus, 50. diſt. & ſic etiam promotum. Tertiò, quia vltima pars d. cap. 7. abſque dubio loquitur etiam de promoto: Ergo & prior, cum vna pars legis declaret aliam. Ad ponderationem exceptionis poſitæ in cap. 6. ſeſſ. 24. reſpondit eſſe poſitam ad maiorem declarationem, ne Epiſcopus ſibi tributam putaret facultatem diſpenſandi cum homicida voluntario. Sanctorũ Quatuor exiſtimauit promotum non cõprehendi quã de iure antiquo non erat promoto ablata ſpes diſpenſationis, Hoſtien. in c. Sicut, de homicid. vbi Cardin. de communi teſtatur; & quia dum Concilium loquitur de beneficio non procedit in iam collato, quod non vacat niſi homicida eo priuetur: ergo etiam cùm diſponit de Ordine nõ eſt intelligendum de iam collato, vt vna pars legis declaretur per aliam. Nec obſtat ratio Concilij quæ aptari videtur tam promoto quàm promouendo, ibi, *ab altari auelli debeat*: nam cum lex diſponit de ratione, non autem ratio de lege, non eſt attendenda ratio. Burgheſius etiam opinionem tenuit negatiuam, quia difficilior eſt diſpenſatio cum promouendo quàm cum promoto, quia Epiſcopus de iure veteri non poterat cũ homicida voluntario diſpenſare, vt promoueretur ad minores Ordines, & tamẽ poterat, vt in ſuſceptis Ordinibus miniſtraret. Nec obſtare ait canones antiquos nempe cap. Miror, cum ſeqq. 50. diſt. quia loquuntur de irregularitate, non de diſpenſatione. Blanchettus fuit eiuſdem ſententiæ. Dauila exiſtimauit quoad promotum nihil ſtatuiſſe Concilium, ſed reliquiſſe in terminis antiquorum Canonum, quia circa beneficia promotus diſpenſatur; cur ergo non debeat diſpenſari quoad Ordinum ſuſceptorum executionem? Ratio autem dicti decreti in materia pœnali non ſufficit ad ampliandum. Mantica dixit has diſcurdes ſententias poſſe diſtinctionis fœdere cõciliari: nam homicidium eſt duplex, vnum ex propoſito, aliud in rixa. In primo caſu credidit Concilium cõprehendere etiam promotum; in ſecundò minimè. Arigonius putauit Concilium tantùm diſpoſuiſſe de promouendo: nam cum promoto facilius diſpenſatur, quàm cum promouendo, c. fin. 15. q. 1. vbi id gloſ. notat. Secundò, quia ſi Concilium voluiſſet includere promotum, vſum eſſet alijs verbis puta ſuſpenſionis ab Ordinibus iam ſuſceptis, quemadmodum vſi ſunt Canones in cap. Ex tenore, & cap. fin. de tempor. ordinat. Tertiò, quia abſque eo quod Concilium comprehendat promotum, ſatis operatur in promouẽdo, in quo ſuſtulit omnes iuris antiqui diſputationes: nam Couarr. in Clem. Si furioſus, §. 3. num. 6. de homicid. refert plures tenentes Epiſcopum poſſe diſpenſare ad minores quam diſputationem Concilium ſuſtulit, ſicut & illum an poſſit Epiſcopus diſpenſare cum homicida occulto, & plures alias ſimiles. Quartò, quia non eſt dubiũ Concilium non comprehendere beneficia iam obtenta ante homicidium, & tamen ſi comprehẽderet promotum, includeret vtiq; etiam huiuſmodi beneficia.

Non obſtat text. in cap. fin. de tempor. ordin. & alij ſimiles Canones agentes communiter de promoto, & promouendo, quia in eis non agitur de diſpenſatione, ſed an peracta pœnitentia miniſtrare poſſit tam promotus quã promouendus. Viſcontius idem ſenſit. Doſſatus cenſuit Concilium habere locum etiam in promoto tum propter generalitatem prooemij, tum propter finem Cõcilij, quod voluit omnia in melius reformare; quod nõ feciſſet, ſi promotos non comprehendiſſet, quemadmodum illos comprehendebat ius antiquum, vt habetur in cap. Miror, 50. diſt. & in cap. fin. de tempor. ordin. in quibus etſi agatur de irregularitate, non de diſpenſatione: tamen etiam de iure communi homicidam volũtarium quãuis promotum non debere diſpenſari ſcribit Hoſtien. in Summa tit. de homicid. §. fin. Tum denique, quia promotus magis delinquit, & propterea magis debet excludi. Sancti Marcelli ait ſe aliquando aliter ſenſiſſe, ſed auditis ſingulorum ſententijs exiſtimare Concilium non includere iam promotum ob adductas rationes, quibus addidit quod Marian. Socin. in cap. Ad audientiam, de homicid. ait in promouendo difficiliorem eſſe diſpenſationem.

S. D. N. probauit hanc opinionem, vt Concilium promotum non includat.

26 Porrò hæc diſputatio eo tantùm fine propoſita eſt, vt appareat Romanum Pontificem non facere contra Concilium cùm diſpenſat ſuper irregularitate ex homicidio voluntario cum iam promotis ad ſacros Ordines, quia hic caſus in decreto Concilij non includitur, vt eſt deciſum; Non autem fuit propoſita, vt inde cognoſcatur an Papa poſſit, vel non poſſit diſpenſare, quoniam decretum Concilij nec voluit, nec potuit etiam quoad promouendos adimere Papæ diſpenſandi poteſtatem, vt eſt textus formalis in cap. Innotuit, de elect. verſ. Quamuis autem canon, & dixi latiſſimè in cap. Significaſti, eod. tit. cum præſertim idem Concilium Papæ authoritatem expreſsè preſeruauerit in c. 21. ſeſſ. 25. de reformat. ita vt propterea, vt verbis Baldi vtar in cap. Niſi cum pridem, num. 14. de renunc. Licèt Concilium oſtendat Papæ quid facere debeat, non tamen oſtendat quid facere poſſit, quia poteſtas clauium eſt talis, & tanta, vt non recipiat interpretationem reſtrictiuam.

27 Sed contra hæc obijci poteſt hanc diſputationem inutilem eſſe, quia Papa diſpenſare nõ poteſt quoad Ordines cum homicida voluntario, vt tenet gloſſa magna in cap. Sicut dignum, de homicid. & Specul. in tit. de diſpenſ. §. Nunc breuiter. Nam num. 2. verſ. Hæc autem ſunt, recenſet caſus in quibus Papa diſpenſare non poteſt, & nu. 3. verſ. Quinto; ponit caſum cum homicida voluntario poſt quantumcumque pœnitentiam, vt miniſtret in officio altaris: allegat c. fin. ſupra de tempor. ordinat. cap. Miror, 50. diſt. c. Si quis omnem, 1. quæſt. 7. cap. Ex litteris, iuxta, de exceſſ. Prælat. cap. Inquiſitionis, ſupra de accuſat. & cap. 1. de homicid. & idem Specul. in d. tit. §. Iuxta, verſ. Quando autem, & per quem, num. 61. & verſ. Curia Ro-

28 mana, num. 63. Eiuſdem ſententiæ videtur eſſe Hoſtien. in cap. Suſcepimus, num. 6. in verb. Manſuetudinem, de homicid. vbi dicit neque ex manſuetudine Eccleſiam vnquam diſpenſare cum voluntario homicida, d. cap. Miror, 50. diſt. Quinimo ipſum deponere etiamſi Epiſcopus ſit, vt in d. cap.

Ex

Ex litteris, de exceſſ. Prælat. cuius dictum ſequitur
ibi Io. Andr. num. 4. in eod. ver. Cardin. num. 2. &
29 alij communiter. Cui opinioni videtur ſuffragari,
quod irregularitas cauſata ex homicidio volunta-
rio videtur inducta de iure diuino: nam dictum
eſt Dauid 1. Paralip. 22. 8 *Multum ſanguinem
effudiſti, & plurima bella bellaſti, non poteris ædi-
ficare domum nomini meo tanto effuſo ſanguine co-
ram me*, & cap. 28. 3. *Non ædificabis domum nomini
meo eo quod ſis vir bellator, & ſanguinem fuderis*,
cap. Si quis omnem, 1. q. 7. cap. 1. de conſecr. diſt. 1.
& tenet Abb. in cap. Ad audientiam, num. 2. de ho-
micid. & ibi latiſſimè Marian. Socin. in 3. quæſt.
principali à num. 15. Sed Papa non diſpenſat con-
tra legem diuinam cap. Sunt quidam, 25. q. 1. ergo
nec diſpenſat ſuper irregularitate ex homicidio
voluntario. Nam, vt inquit Speculat. in d. §. Nunc
breuiter, num. 3. Si Dauid prohibitus eſt ædificare
Domino têplum, quia vir ſanguinis erat, eo quod
figurabat nouum Teſtamentum, vt in d. cap. 1. de
conſecr. diſt. 1. Multo magis Sacerdos homicida
prohibendus eſt celebrare, vt ibi, & in prædicto
cap. Miror; etiamſi quis interfecit paganum, cap.
Clericum qui, 50. diſt.

30 Verùm reſpondetur Hoſtienſem, & communi-
ter DD. contrarium tenere in d. c. Sicut dignum,
de homicid. concludentes Papam diſpenſare poſſe
cum homicida etiam voluntario, prout de com-
muni opinione teſtatur Marian. Socin. in d. c. Ad
audientiam, num. 390. Et ad iura quæ volunt, vel
videntur velle, vt cum homicida voluntario non
diſpenſetur reſpondent referenda eſſe ad difficul-
tatem eo quod Papa haud facilè diſpenſet; ſi ta-
men vult, poteſt, quia videtur ei hoc permiſſum à
31 lege diuina: nam & in veteri Teſtamento Nu-
mer. 25. legimus diſpenſatum fuiſſe cum nepote
Aaron, qui vocatus fuit Phinees, & duplex com-
miſerat homicidium: & poſtea permiſſus fuit di-
uina miniſtrare, vt in cap. Occidit, 23. q. 8. Item
Moyſes Aegyptium quendam interfecit, vt refer-
tur in cap. Non inferenda, 23. q. 3. Et tamen Al-
tare Deo erexit, & conſecrauit Exod. c. 21. & fuit
Sacerdos, vt in cap. 1. de conſecr. diſt. 1. & in c. Sa-
croſancta, 22. diſt. & tenet gloſ. in Summ. 21. diſt.
in ver. Et minores, & ibi etiam Turrecrem. nu. 10.
poſt Innocen. in cap. Solitæ, de maior. & obedien.
Et poſt legem Euangelicam Paulus Apoſtolus fuit
32 homicida Act. 8. & tamen in altari miniſtrauit, vt
latiùs per Hoſtien. in d. cap. Sicut dignum, nu. 16.
33 verſ. Illud enim notandum eſt. Aduerte etiam
quia Doctores in contrarium citati non dicunt
abſolutè Papam diſpenſare non poſſe cum volun-
tario homicida: nam Speculator in d. §. Nunc
breuiter, quamuis primò videatur hoc tenere, ta-
men poſtea recitat contrariam opinionem eorum
qui dicunt Papam diſpenſare poſſe ſi velit quam-
uis non deceat per cap. Propoſuit, ad fin. de con-
ceſſ. præb. nec illam reprobat; imò in d. §. Iuxta,
num. 61. in fine: cum homicida, inquit, actu vo-
luntario non licet etiam Domino Papæ diſpenſa-
re, & refert ſe ad dictum, §. Nunc breuiter; & ſic
vtrobique reſpicit ad decentiam, non ad poteſta-
tem. Paulo autem infra nu. 63. tantùm dicit Cu-
riam Romanam non diſpenſare cum Clerico in
homicidio voluntario: & ita non reſpicit ad pote-
ſtatem, ſed ad ſtylum, & obſeruantiam ad quam
etiam reſpexit gloſſa magna in d. c. Sicut dignum,
dum dixit ſimpliciter cum voluntario homicida
numquam diſpenſari, & Hoſtien. in d. cap. Suſcepi-
mus, dum ſimiliter dixit cum tali Eccleſiam non
34 diſpenſare etiam ex manſuetudine. Et nihilomi-
nus huiuſmodi obſeruantia non ſubſiſtit in facto:
imò enim Sedes Apoſtolica multoties diſpenſat
cum iam promotis ad ſacros Ordines, etiamſi ho-
micidium ſit publicum, & ad forum contentioſum
deductum; & Sanctiſſimum aliquando diſpenſat
35 in Signatura Gratiæ, plerumque autem remittit
ſupplicationes ad S. Congregationẽ Concilij quæ
præcipuè conſiderare ſolet an homicidium fuerit
commiſſum per induſtriam ſeu præmeditatè, &
per inſidias, iuxta text. in cap. 1. de homicid. & in
cap. 7. ſeſſ. 14. Concilij Tridentini; an verò calore
iracundiæ, & in pura rixa: an occidens fuerit rixę
author, vel prouocatus; an tantùm temporis ex-
ceſſerit à die perpetrati homicidij, vt illius memo-
ria ſit obliterata in loco, & ſic ceſſet ſcandalum,
& horror, vt vir ſanguinolentus miniſtret in altari,
quæ fuit cauſa inſtituendi huiuſmodi irregularita-
tem: ſecundum Laud. & Card. in Clem. 1. nu. 20.
in 18. quæſt. de homicid. Anue ab eo tempore ora-
tor à miniſterio altaris abſtinuerit. Rurſus an
obtinuerit pacem à parentibus, vel conſanguineis
defuncti, anuè cum fiſco concordauerit. Item an
eſſet aliàs bonæ conditionis, & famæ; & an poſt
delictum ſemper laudabiliter vixerit ex litteris te-
ſtimonialibus Ordinarij, & alia pleraque id genus,
quibus perpenſis S. Congregatio reſcribit conce-
dendam, vel non concedendam eſſe diſpenſatio-
nem, cum quo reſcripto remittit ſupplicationes
ad Datariam, à qua poſtea de ipſius Congregatio-
36 nis voto expediuntur litteræ; Ad effectum verò
ingrediendi religionem multò faciliùs diſpenſa-
tur, cum clauſula tamen; *Si & poſtquam orator
profeſſionem emiſerit regularem*, ne alioquin diſpẽ-
ſatione ſimpliciter obtenta ante annum probatio-
nis elapſum à religione diſcederet, & quaſi illudẽs,
& per fraudem celebraret: propterea enim diſpen-
ſatio cautè confertur in tempus poſt emiſſam pro-
feſſionem:

37 In homicidio autem voluntario occulto longè
frequentiùs cum iam promotis diſpenſat S. Pœni-
tentiaria ſi vrgens, iuſtaque ratio id poſtulet ve-
luti ſi Sacerdos è loco commiſſi delicti diſcedere
nequeat, nec ibi abſtinere poſſit à celebratione
Miſſæ, quin ſcandalum generet, & ſuſpicionem prę-
beat de perpetrato homicidio, cuius auctor igno-
ratur. Aut ſi ratione Parochialis, vel alterius be-
neficij eccleſiaſtici obſtrictus ſit celebrare, nec
poſſit illud dimittere puta quia ad illius titulum
fuit ordinatus, nec aliunde habet vnde viuere poſ-
38 ſit. In his planè caſibus, & conſimilibus, qui in
dies contingunt neceſſitas ipſa cogit ad diſpenſan-
dum; licèt in atrociſſimis aliquando reſcriptum
fuerit vt homicida ingrediatur aliquam de reli-
gionibus approbatis. Et quidem multa cum ra-
tione, vt ſic ingreſſus religionis ſuccedat loco pœ-
næ perpetuæ detruſionis in monaſterium, quæ im-
ponenda eſſet ſi homicidium eſſet publicum, vt in
cap. Tuæ infra de pœnis: prout hæc omnia tam in
S. Congregatione Concilij, quàm in Signatura ſa-
39 cræ Pœnitentiariæ ſæpiſſimè experti ſumus. Hu-
iuſmodi autem conſuetudo, & obſeruantia Eccle-
ſiæ Romanæ præualet authoritati cuiuſcumque
Doctoris, vt docet S. Thomas in 2. 2. qu. 10. art. 12.
40 Pro qua obſeruantia facit quod notat Innoc. in c.
Niſi cum pridem, num. 8. ſupra, de renunciat. vbi
dicit

dicit irregularitates omnes, & illarum pœnas eſſe
de iure diuino, & ex conſtitutione Eccleſiæ; &
ideo Papam in omnibus irregularitatibus diſpen-
ſare, cuius dictum ſequuntur ibi Hoſt. n.72. Ioan.
Andr. n.54. Bald. n.14. ac cæteri omnes, Gemin. in
cap. Is qui, in princ. de ſent. excomm. lib.6. Quin-
imò irregularitatem ex homicidio non eſſe, nec
fuiſſe inductam Lege veteri diuina poſt gloſſam in
41 Summa 21. diſt. in ver. Et minores, pluribus pro-
bat Couar. in d. Clem. Si furioſus, in 2. par. §. 3. n. 3.
vbi etiam addit, quod etſi in veteri Teſtamento
fuiſſet inſtituta, tamen hodie poſt Legem Euange-
licam minimè vim legis ea inſtitutio haberet, cũ
ius diuinum Legis Euangelicæ nihil de ea re ſta-
tuat. Vnde concludit hanc irregularitatem Iure
Pontificio humano inductam fuiſſe; licet cum pro-
mouendis in homicidio voluntario numquam
meminerim diſpenſatum. Hæc de Summo Pon-
tifice.

42 Quo verò ad Epiſcopos cùm iam deciſum fue-
rit d. c.7. ſeſſ.14. arcens voluntarium homicidam
à diſpenſatione non habere locum in iam promo-
to ad ſacros Ordines, hinc ſequitur vt caſus pro-
moti tamquam omiſſus à Cõcilio regulari debeat
ſecundum iuris communis diſpoſitionem. De iu-
re communi autem ſi agatur de executione ſacro-
rum Ordinum manifeſtum eſt Epiſcopos non poſ-
ſe diſpenſare, vt hic deciditur in ver. Non debet,
ſecundum omnes, in cap. Continebatur, ſupra, de
homicid. & in c. Miror, 50. diſt. cum concord. ſi ve-
rò agatur de rehabilitatione ad exercitium mino-
rum Ordinum ſunt opiniones: diſcrepant enim
Innocen. & Hoſt. vt dixi ſup. in 3. notab. ſed quoad
beneficium ſimplex conueniunt omnes Epiſcopũ
de iure communi poſſe diſpenſare, vt ſimiliter di-
xi in 2. notab. Vnde ſecundum hoc non obſtante
Concilio Tridentino ſalua eſſet Epiſcopis diſpen-
ſandi facultas quoad beneficium ſimplex, & lis ad-
huc eſſet ſub iudice quoad minores Ordines: licèt
Nauarr. in Man. c.27. nu.240. verſ. Quartò nota,
ſimpliciter dicat poſt d. c.7. non poſſe Epiſcopum
diſpenſare cum homicida voluntario ad vllos Or-
dines, neque vllum beneficium ſimplex: quod po-
teſt procedere quoad ſuſcipiendos, non autẽ quo-
ad iam ſuſceptos ſecundum prædicta: cæterum
etſi hæc vera ſint inſpecto decreto d. c.7. ſeſſ.14. ta-
men quod ſpectat ad c.6. ſeſſ.24. ſecus dicendum
34 videtur. Credimus enim hoc decreto fuiſſe adem-
ptam Epiſcopis omnem facultatem diſpenſandi
cum voluntario homicida, etiam occulto, non ſo-
lum quoad executionem minorum Ordinum, de
quibus erat dubium, ſed etiam quoad beneficia
ſimplicia, de quibus nulla erat controuerſia.
Quod vt euidentius appareat obſeruandum eſt ex
diſpoſitione iuris communis Epiſcopos in pluri-
mis caſibus poſſe diſpenſare ſuper irregularitati-
bus, & ſuſpenſionibus, adeout Innocen. in c. Di-
lectus, n.2. ſupra, de tempor. ordinat. recẽſeat duos
& viginti caſus, in quibus diſpenſare poſſunt, & vi-
ginti vnum, in quibus non poſſunt, quos itidem
enumerant ibi Hoſt. n.3. Io. Andr. n.13. in fin. Butr.
n.17. Cardin. n.4. & Abb. nu.7. de quibus latius in
Specul. in tit. de diſpenſat. §. Nunc de Epiſcoporũ,
& per D. Antonin. in 3. par. tit.22. c.7. Concilium
verò volens in caſibus occultis ampliare poteſta-
tem Epiſcoporum vſum eſt verbo illo, *liceat*, quod
eſt aptum non ſolùm includere facultatem, quam
prius habebant, ſed etiam nouam adiungere; &
ſic pro regula conſtituit vt liceat Epiſcopis diſpen-
ſare in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſioni-
bus ex delicto occulto prouenientibus non ſolùm
in illis caſibus, in quibus poterant de iure veteri,
ſed etiam in illis, in quibus non poterant. Dum
autem vnico contextu excipit irregularitatem ex
homicidio, vt exceptio ſit de regula cenſeri debet
eam excepiſſe non tantùm à noua facultate eo de-
creto Epiſcopis attributa, ſed etiam ab illa quam
prius habebant de iure communi, itaut ſit ſenſus
Liceat Epiſcopis vt ſupra diſpenſare tam in caſi-
bus, in quibus poterant ſuo iuri, quàm in illis, in
quibus non poterant: nullis tamen caſibus liceat
illis diſpenſare in irregularitate proueniente ex
homicidio voluntario. Quo ſenſu Concilium abſq;
dubio ademit Epiſcopis facultatem ſi quam prius
habebant diſpenſandi ſuper homicidio volunta-
rio etiam occulto, & conſequenter nec licebit eis
amodo diſpenſare ad minores Ordines, nec ad
beneficium ſimplex, quia cùm Concilium prohi-
beat diſpenſationem in genere, vtique cenſetur
prohibere quamcumque ſpeciem diſpenſationis;
& ſic etiam illam quæ fit ad minores Ordines, &
beneficia ſimplicia; & de materia d. c.6. ſeſſ.24. vi-
de quæ ſcripſi in cap. Dilectus, à nu. 22. ſupra, de
tempor. ordinat.

De Adulterijs, & Stupro.

Cap. Peruenit.

SVMMARIVM.

1 *STuprans virginem de iure canonico tenetur co-
pulatiuè eam dotare, & vxorem ducere.*
2 *Sed ſi omninò eam ducere noluerit non erit cogen-
dus, ſed tamen eam dotabit, & punietur vt hic.*
3 *Stupranti virginem ſine vi ex conſuetudine nõ in-
fligitur alia pœna, quàm vt eam ducat in vxo-
rem, vel condecenter dotet.*
4 *Pœna, de qua hic, & in cap. praced locum habet, ſi
deflorata ſit honeſta vita, aliàs ſecus.*
5 *Eccleſia poteſt mitigare duritiem legis ciuilis.*
6 *Pœna à Iure Canonico impoſita ſtupranti virgi-
nem an ſit ſeruanda in terris Imperij, & num.
ſeq.*
7 *Lex canonica in foro Eccleſiæ praualet legi ciuili
etiam inter laicos ſubiectos imperio, & in mate-
ria non concernente peccatum.*
8 *Intellectus huius cap.*
Stuprum eſt crimen mixti fori. ibid.
9 *Clericus propter ſtuprum cum virgine commiſſum
punitur pœna depoſitionis.*
10 *Epiſcopus in cauſis criminalibus eccleſiaſticis, vel
mixti fori an poſſit laicos ſibi aliàs in temporali-
bus non ſubditos carceri mancipare, & corpora-
liter punire, licèt ex conſuetudine aduerſus lai-
cos ad perſonalem diſtrictionem procedere non
conſueuerit, & n. ſeq. vſque in fin.*
11 *Epiſcopus in delictis ad eius forum pertinentibus
poteſt contra laicos pœnis etiam pecuniarijs pro-
cedere.*
12 *Iudex eccleſiaſticus in cauſis ſpiritualibus, vel
mixti fori non poteſt de iure communi procedere
ad capturam contra laicos.*

Contra-

Contrarium n.18.

13 *Iuriſdictio eccleſiaſtica, & ſæcularis diſtinctæ ſunt, & n.26*

Epiſcopus de iure communi debet primò vti cenſura eccleſiaſtica, & in ſubſidium brachij ſæcularis auxilio, & n.28.

15 *Clericus pœnis legalibus affici non debet abſque eo quod à iudice eccleſiaſtico tradatur Curiæ ſæculari.*

16 *Iudex eccleſiaſticus an poſſit mittere in poſſeſſionem corporalem bonorum laicalium, & n.28.*

17 *Epiſcopus carcerat laicos pro criminibus ſacrilegij, ac ſtupri, quæ ſunt mixti fori, & n.ſeqq.*

19 *Eccleſia habet carcerem, & infligit pœnas relegationis.*

20 *Laicus in delictis eccleſiaſticis, vel mixti fori efficitur de foro Eccleſiæ.*

21 *Iudex eccleſiaſticus non poteſt pœnam mortis infligere, ſed debet reum ſiue Clericum, ſiue laicum tradere Curiæ ſæculari, & n.27.*

22 *Iudex qui habet poteſtatem cognoſcendi, an etiam habeat exequendi.*

24 *Argumentum à contrario ſenſu non procedit vbi oppoſitum reperitur ſtatutum à iure.*

25 *Epiſcopo tribuitur facultas procedendi contra laicos in cauſis ad eius forum pertinentibus, non ſolum per ſacros Canones, ſed etiam per leges Regias, & Imperiales, & n.25.*

29 *Epiſcopus an poſſit procedere ad capturam contra laicos ex cap.3. ſeſſ.25. Concilij Tridentini.*

30 *Cenſura de iure communi erat remedium ordinarium, poſt Concilium extraordinarium, & in ſubſidium, & n.ſeqq.*

31 *Brachij ſæcularis inuocatio de iure communi erat remedium extraordinarium, ſecus poſt Concilium.*

32 *Cap.3. ſeſſ.25. de reform. editum fuit inſtantibus Regis Catholici Oratoribus.*

Laicus eodem modo ſortitur forum Epiſcopi ratione delicti, ac ratione contractus, ibid.

33 *Dictio*, quoque, *eſt copulatiua, & repetitiua præcedentium.*

Dictio, vt ſupra, *inducit repetitionem præcedentiũ cum omnibus ſuis qualitatibus, ibidem.*

34 *Captura in ciuilibus regulariter eſt prohibita, ſecus in criminalibus.*

35 *Carcer de iure ciuili eſt ad cuſtodiam, de iure canonico eſt etiam ad pœnam.*

36 *Concubinarij, & adulteri quibus pœnis ab Epiſcopo ſint puniendi.*

37 *Brachij ſæcularis auxilium qualiter ab Epiſcopis ſit implorandam.*

38 *Conſuetudo ſecundum quam de iure communi Epiſcopus non proceſſit ad capturam contra laicos, fuit ſublata à Concilio.*

39 *Iudex tam eccleſiaſticus, quam laicus eſt competens in cauſis mixti fori, & eſt locus præuentioni.*

40 *Præuentio in captura præfertur præuentioni verbali.*

41 *Captura eſt arbitraria iudici.*

42 *Præſcriptio negatiua in facultatiuis qualiter procedat.*

43 *Iuriſdictionem ordinariam impedientes excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

44 *Bulla Cœnæ non ſolum tollit præteritas conſuetudines, & præſcriptiones contra impedientes iuriſdictionem ordinariam, ſed etiam futuras impedit inchoari, & inchoatas interrumpit.*

Proſp. Pagn. in 1. p. 5. lib. Decretal.

PERVENIT. Stuprans virginem tenetur eã dotare, & ducere in vxorem; ac ſi noluerit cum ea contrahere, vltra dotem corporaliter caſtigabitur. Hoc dicit cum cap. præcedenti ſecundum Abb. & Marian. Socin.

1 Nota primò, pœnam deflorantis virginem, quia de iure canonico tenetur eam ſimul dotare, & in vxorem accipere: & quidem ad dotandum præcisè poteſt compelli, ſi modò ipſa, & pater eius conſenſerint, vt in cap. 1. ſupra eod. Sed ad con-
2 trahendum cum ea matrimonium, ſi omnino ſtuprator renuerit, finaliter non erit cogendus, ſecũdum gloſſam finalem hic; nam textus loquitur alternatiuè, aut ducat, aut puniatur, vt aduertunt Butr. n.2. Anchar. n.1. in 3. notab. Abb. n.1. in primo notab. Io. de Anan. eod. n. verſ. Nota quod raptor cogitur aut raptam ducere in vxorem, aut aliã pœnam ſuſtinere, & Marian. Socin. n.3. in 2. notab. dicens eum qui deflorauit virginem non compelli præcisè cum ea matrimonium contrahere, ſed cauſatiuè, ſi non vult pati pœnas: ſola enim dotis conſtitutio ſufficit, cùm textus in cap. præced. exigat copulatiuè, vt eam dotet, & in vxorem ducat: nec ſi ducere recuſauerit per ſolam dotis conſtitutionem eſt ſufficienter punitus, quia, vt inquit Abb. d. n.3. puniri debet perſona, quæ deliquit, & non burſa. Itaque ſi omninò renuerit eam traducere, præter dotem, quam nihilominus cogetur ſoluere, corporaliter etiam punietur, ideſt fuſtigabitur, ſecundum gloſ. & Doctores. Item excommunicabitur non quidem à communione fidelium, ſed tantùm à communione ſacramentorum, & ſic minori excommunicatione, quouſque Superiori viſum fuerit, cap. Engeltrudam, 3. q.4. & cap. Si celebrat, de Cler. excomm. miniſtr. ſecundũ gloſſam fin. Innoc. & Hoſt. in ver. Excommunicatus. Item detrudetur in monaſterium, vt hic dicitur, & quidem ad tempus, donec pœniteat, ſecundum Hoſt. ſed perpetuò donec reuocetur, ſecundũ Card. & innuit finis huius decretalis.

3 Verum etſi de iure hæc ita ſe habeant, in practica tamen ſeruatur vt ſtuprator non cogatur præcisè ad contrahendum cum deflorata matrimonium, ſed alternatiuè, vel ad contrahendum, vel ad condecenter dotandum, vt teſtatur Anton. Gomez in l. Tauri, nu.8. & Papo lib.22. tit.9. Areſto 9. vbi dicit hodie contra ſtuprantes virgines ſine vi non eſſe in vſu aliam pœnam, quàm vt illas ducant in vxorem, vel condecenter dotent; & ita ex facto reſpondit Caſſan. conſ. 40. Ita etiam ſeruari in Hiſpania, vbi quotidie fiunt lites ſuper huiuſmodi ſtupri, teſtatur idem Anton. Gomez, vbi ſupra n.7. & ita etiam ſe quandoque vidiſſe per Senatum Mediolanenſem iudicari dicit Clar. in Pract. Crimin. § Stuprum, n.3. verſ. Sed quæro quæ ſit pœna ſtupri.

4 Prædicta tamen intellige, dummodo puella, quę ſtuprum paſſa eſt, ſit honeſtæ vitæ; aliàs enim non haberet locum diſpoſitio huius Decretalis, & cap. præced. & ita hæc iura intelligunt Scribentes, vt teſtatur Pariſ. conſ.160. n.14. lib 4. vbi in facti contingentia ita conſuluit, & ſequitur Clar. loco cit. verſ. Hæc autem omnia.

5 Secundò nota ibi, *nos aliquatenus legis duritiæ mollientes*; Eccleſiam poſſe moderari, ac mitigare aſperitatem, & rigorem Iuris Ciuilis: quod tamen DD. dicunt habere locum in ſuo tantùm foro, ſed in foro ſæculari ſeruabitur lex ciuilis, cum

ea eius obſeruantia nullum immineat peccati pe-
riculum, vt notat gloſſa in reg. Poſſeſſor, de regul.
6 iur. lib. 6. Vnde inferunt hic Butr. n. 2. Abb. n. 2. Io.
de Anan. n. 1 in 1. notab. & Marian Socin. n. 4. pœ-
nam, de qua hic, & in præced cap. ſeruandam eſ-
ſe tantummodo in terris ſubiectis Eccleſiæ in tem-
poralibus, non autem in terris Imperij, in quibus
ſeruabitur ſua lex. de qua inſtit. de publ. iudic §. 2.
idem affirmat Clar. in §. Stuprum, verſ. Sed quæro
quæ ſit pœna ſtupri, ibi, [Licèt reuera diſpoſitio
dictorum capitulorum de iure non habeat locum
niſi in terris Eccleſiæ, non autem in terris Im-
perij.]
Sed tu aduerte, quia ſi in terris Imperij lis aga-
tur contra laicum ſtupratorem in foro ſæculari, ve-
rum eſt quod dicunt Doctores ſeruanda eſſe legē
ciuilem: verum ſi lis agatur contra laicum in fo-
ro Epiſcopali, quod fieri poteſt cùm crimen ſtupri
ſit mixti fori, vt dicam infra in vlt. notab. vtique
ſeruanda erit pœna, de qua in textu noſtro, & ſu-
7 pra in cap. prox. Ratio eſt, quia vbi leges, & ca-
nones contrariantur, vt hoc caſu, etiam in mate-
ria non concernente peccatum in foro Eccleſiæ
ſeruari debet lex canonica etiam in locis non ſub-
iectis temporali iuriſdictioni Eccleſiæ, ex notatis
in cap. Cum eſſes, de teſtam. & in cap. 1. de noui
oper. nunciat. & tenent in cap. Clerici, de iudic. An-
ton de Butr. n. 12. verſ Si materia eſt mixta, & Abb.
in princ. Alex. conſ. 167. Viſo proceſſu, nu. 5. in fine,
lib. 2. & alij, quos refert, & ſequitur Felin. in cap.
Eccleſia Sanctæ Mariæ, n. 43. verſ. Limita tertiò, de
Conſtit.
Itaque in terris Eccleſiæ ſeruabitur hæc pœna
etiam in foro laicali: nam in terris ſubiectis tem-
poraliter Eccleſiæ Romanæ Canones præualent
legibus, etiam inter laicos, & in foro ſæculari in-
diſtinctè, cap. Si duobus, de appellat. per quem
textum ita firmat Abb. in d. cap. Eccleſia S. Mariæ,
& poſt eum Felin. Ibi n. 41. in prima declaratione,
& ſentit gloſſa à contrario ſenſu in c 2. in ver. Lex
ciuilis, de arbitr. in 6. in terris autem ſubiectis Im-
perio ſeruabitur pœna Iuris Ciuilis in foro ciuili,
& in foro Eccleſiaſtico pœna canonica per ſupra-
dicta.
8 Vltimò nota hic textum notabilem ad hoc nō
ponderatum à Doctoribus, quod Epiſcopus in
cauſis mixti fori poteſt laicum corporaliter puni-
re, & in carcerem detrudere: hic enim agitur de
ſtupro, quod eſt crimen mixti fori, vt per Ancbar.
conſ. 167. n. 11. Item agitur contra laicum, vt pa-
tet ex eo quod ſtuprator cogitur in vxorem du-
cere quam deflorauit, quod non aptatur Clericis
præſertim in ſacris conſtitutis. Et in laico Docto-
res communiter intelligunt hanc Decretalem, vt
per Clar. in d §. Stuprum, n. 3. verſ. Laicus autem
9 committens ſtuprum: nam Clericus propter ſtu-
prum cum virgine commiſſum punitur pœna de-
poſitionis, vt hic per Abb. n. 4. in fine: & eſt com-
munis opinio, vt dicit Grillan. de diuerſ. crimin.
lib. 4. q. 6. poſt n. 2. quem refert Diaz in pract. cri-
min. Canon. cap. 77. Bermond. de Concub, fol. 389.
n. 15. & in hoc nulla eſt difficultas, vt inquit Clar.
vbi ſupra, verſ. Sed quæro quæ ſit pœna ſtupri. Item
hic agitur in foro Epiſcopali; quod patet tum ex
eo quod Gregorius reſcribit Sipontino Epiſcopo,
vt conſtat ex ſuprascriptione. Et ita pœnæ hic ſta-
tutæ ab Epiſcopo ſunt infligendæ, cum ad eū ver-
ba Pontificis dirigantur, vt arguit gloſſa in c. Con-
tra Idolorum, 26. qu. 5. tum quia in materia non
concernente peccatum Eccleſia ſe non intromit-
tit aduerſus laicos in foro ciuili, vt notat gloſ. in
cap. 2. in ver. Lex ciuilis, ad fin. verſ. Sed quid dices,
de arbitr. lib 6. gloſ. 1. in reg. Poſſeſſor, de regul. iur.
lib. 6. & dictum eſt ſupra in 2. notab. tum denique
quia ſtuprator hic iubetur excommunicari, quod
fieri non poteſt à iudice laico: & tamen Pontifex
iubet hunc laicum, qui virginem ſtupro decipit
non ſolum excommunicari, ſed etiam caſtigari
corporaliter, & in monaſterium detrudi, ſi renue-
rit defloratam ducere in vxorem. Atque ita hic
eſt textus apertus quod Eccleſia in cauſis mixtis
procedit etiam contra laicos ad perſonalem di-
ſtrictionem, & punitionem. Quod multò clariùs
procedit hodie poſt Concilium Tridentinum in
c. 3. ſeſſ. 25. ſed quia nihilominus non deſunt gra-
ues Authores, qui etiam poſt Concilium hoc in
controuerſiam adducunt, ab re non erit hunc ar-
ticulum diligenter examinari.
10 Reuoco igitur in dubium An poſito Tridenti-
ni Concilij decreto c. 3. ſeſſ. 25. de reform. Epiſco-
pus, vel alius Ordinarius eccleſiaſticus in cauſis
criminalibus eccleſiaſticis, vel mixti fori poſſit lai-
cos ſibi aliàs in temporalibus non ſubditos carce-
ri mancipare, & corporaliter punire, licèt ea con-
ſuetudine aduerſus laicos ad perſonalē diſtrictio-
nem procedere non conſueuerit.
11 Hæc quæſtio nititur iiſdem principijs, quibus iā
S. Congregatio Concilij declarauit, Epiſcopum,
vel alium iudicem eccleſiaſticum in delictis eccle-
ſiaſticis, vel mixti fori poſſe contra laicos pœnis
etiam pecuniarijs procedere, vt ſcripſi plenè in c.
Licèt, infra de pœnis. Verumtamen quia aliqui-
bus videtur ex eo quod Epiſcopus poſſit laicos in
bonis mulctare non rectè inferri, vt poſſit eos per-
ſonaliter diſtringere, ex his quę adnotarunt Ioan.
Andr Butr. & DD in cap. Vnico, de oblig. ad ra-
tioc. præſertim ſi obſtet contraria conſuetudo; id-
circo viſum eſt expedire vt propoſitum dubium
de perſonali diſtrictione ſpecialiter diſcutiatur.
12 In crimine hæreſis non eſt dubium, c. Vt com-
miſſi, de hæret. in 6. & Clem. 1. eod. tit. ibi, *Quili-
bet de prædictis ſine alio citare poſſit, & arreſtare,
ſiue capere, ac etiam in compedibus, vel manicis
ferreis*; Io. Andr. ad Specul. in rubr. de off. ordin. li-
tera A. verſ. Cōmuniter tenetur, & in tit. de maio-
rit. & obed.
Quoad alia verò crimina merè ſpiritualia, vel
mixti fori quoniam contrariæ extant DD. ſenten-
tiæ, vt euidētius appareat qualis fuerit mens Tri-
dentinæ Synodi, expedit prius afferre præcipua
aliquot fundamenta, quibus vtraque opinio niti-
tur in terminis iuris communis.
13 Et quidem in criminibus eccleſiaſticis, vel mix-
ti fori non poſſe iudicem eccleſiaſticum procede-
re ad capturam laicorum ſuadetur. Primò quia
iuriſdictio eccleſiaſtica, & ſæcularis diſtinctę ſunt,
nec vna debet falcem immittere in meſſem alte-
rius, cap. Quoniam, 10. diſt. cap. Cum ad verum, &
cap. Si Imperator, 96. diſt. cap. Nouit in princ de iu-
dic. Io. Andr. ad Specul. in rubr. de offic. Ordin. verſ.
Ad negatiuam: qua de re plura eleganter ſcripſit
Oldrad. conſ. 83. An Epiſcopus poſſit declinare fo-
rum Regis, per totum; & magiſtraliter idem Io.
Andr. poſt Hoſtien. in cap. Per venerabilem, col. 6.
in ver. Plenitudinem, Qui fil. ſint legit. Sed iu-
dex laicus non diſtinguit Clericos, cap. Si Impera-
tor:

tor: ergo nec iudex eccleſiaſticus laicos.

14 Secundò in his caſibus debet Epiſcopus aduerſus laicos vti cenſura eccleſiaſtica, cap. Cum Clarus, vbi de periurio agitur, de foro compet. lib. 6. & cap. 1. de off. Deleg. eaque minimè ſufficiente, vtendum eſt auxilio brachij ſæcularis, cap. 1. de off. Ordin. Atq; ita nullo caſu videtur ei permiſſa alia poteſtas coercendi laicos; ideoque textus in cap. Cum Epiſcopus, de off. Ordin. in 6. Cùm generaliter egiſſet de libero arbitrio Epiſcopi ſuper exercitio iuriſdictionis in tota diœceſi; poſtea deſcendens ad capturam perſonarum reſtrinxit ſe ad perſonas eccleſiaſticas. Ad idem ſunt textus in cap. Vt famæ, de ſent. excomm. & cap. Nouimus, de verbor. ſignif. Pro hoc etiam l. Placet, C. de ſacroſan. Eccleſ. vbi Epiſcopus excommunicauit ſacrilegum, & iudex laicus deportauit, & in Authen. de mand. Princip. §. Si verò Canonicum, quæ iura allegat, & vt ſupra inducit Anchar. in c. Ea quæ, n. 17. de reg. iur. in 6.

15 Tertiò in caſibus, in quibus Clericus eſt pœnis legalibus puniendus, hoc fieri non debet abſq; eo quod à iudice eccleſiaſtico tradatur Curiæ ſæculari, cap. Cum non ab homine, de iudic. cap. Ad falſariorum, de crimine falſi, cap. Ad abolendam, de hæret. cum concord. Ergo ſimiliter vbi laicus ob delictum eccleſiaſticum, vel mixti fori eſt pœnis corporalibus afficiendus, id fieri non debet ab eccleſiaſtico abſque traditione, argum. l. 1. ff. Quod quiſque iur. & c. Cum omnes, de Conſtit. 1

Ita arguit Anchar. in d. cap Cum Epiſcopus, col. 2. prope fin. verſ. Item in caſibus, de off. Ordin. lib. 6. 11

16 Quartò, affertur doctrina Innoc. in cap. Significaſti, num. 4. de off. deleg. vbi [Non credimus, inquit, quod delegatus Papæ in rebus, quæ non ſunt eius iuriſdictionis, in poſſeſſionibus laicalibus poſſit dare poſſeſſionem corporalem, puta ſi cognoſcat de dote, vel de alijs cōſimilibus; ſed laico iudici dandam mandabit.] allegat textum in l. Admodum, §. 1. ff. de re iudic. c. Cum ad verum, 96. diſt. & cap. De perſona, in fine, 11. q. 1. Dictum Innocentij ſequuntur Hoſtien. & Bald. ibidem, Io. Andr. verſ. Quid de ſæcularibus, Boich. verſ. Sed iſtas opiniones, Ancharan. ſub num. 4. verſ. Tertiò quarto, vbi poſt Hoſt. dicit hoc eſſe iuſtitiæ. Idem Butr. prope finem, Cardin. in Clem. 1. q. 110. de off. Deleg. Anchar. qui loquitur etiam in Ordinario, & pluribus hanc opinionem tuetur in d. c. Ea quæ, num. 17. verſ. Et ego non bene capio, de regul. iur. in 6. Subdens non obſtare illā rationem, quod ex quo Epiſcopus habet poteſtatem cognoſcendi de poſſeſſionibus laicalibus: Ergo & poteſtatem exequendi; nam illa conſequentia non eſt bona inter non ſubditos.

Vltimò, omiſſis alijs hanc opinionem videtur tenere gloſſa in Clem. 1. §. Cæterum, in verb. Cenſura, de vſur. Oldrad. conſ. 86. incip. Quæritur, an Eccleſia: ſed non firmat Io. de Imola in d. c. Cum Epiſcopus, & ibi etiam Anchar. ſed prope finem neutram videtur approbare. Hanc tamen latè tuetur in d. cap. Ea quæ, de regul. iur. in 6. & latiùs Io. Lup. in cap. Per veſtras, in 2. notab. §. Sed eſt pulchra dubitatio, num. 18. de donat. inter vir. & vxor.

Et communem dicunt Io. Andr. ad Speculat. in rubr. de offic. Ordin. littera A. verſ. Communiter tenetur, inferiores Prælatos poteſtatem, de qua 19

tem illud, *ſi quis*, aptum eſt comprehendere tam laicos, quàm Clericos, cap. 1. vbi DD. de Baptiſ. cum crimen ſacrilegij ſit mixti fori, deciſ. Pedemon. 103. n. 7. Clar. in §. fin. q. 3. n. 6.

20 Quintò, qualitas delicti eccleſiaſtici, vel mixti fori efficit laicum de foro Eccleſiæ, Authen. Item nulla, vbi notatur, C. de Epiſc. & Cler. cap. Cum ſit, & c. Ex tenore, de foro compet. Ergo ad Epiſcopum ſpectabit eumdem ſiue laicum, ſiue Clericum punire. Ita Oldrad. conſ. 86. Quæritur an Eccleſia, circa med. verſ. In contrarium, & Anchar. in cap. Cum Epiſcopus, prope fin. verſ. In contrarium, de off. Ordin. in 6.

21 Sextò, in criminibus atrocioribus ad forum eccleſiaſticum ſpectantibus, in quibus venit pœna irroganda mortis, Iudex eccleſiaſticus non poteſt hanc pœnam infligere, ſed debet reum tradere Curiæ ſæculari ſecundum Cōſtitutiones legitimas puniendum, cap. Ad falſariorum, de crim. falſi, vbi gloſ. in ver. Tradantur, dat concordantes. Idque ſiue reus ſit Clericus, ſiue laicus, vt innuit littera ibi, *per quam* (id eſt poteſtatem ſæcularem) *& laici qui fuerint de falſitate conuicti*, (ſcilicet per Iudicem eccleſiaſticum) *puniantur prauia ſcilicet proteſtatione*, de qua in cap. Nouimus, de verbor. ſignit. Id autem neceſſariò ſupponit iudicem eccleſiaſticum habere reum ſub arcta corporis cuſtodia, quia aliàs numquam poſſet eſſe locus huic traditioni.

22 Septimò, conceſſa iuriſdictione, quod eſt principale, cenſentur etiam conceſſa acceſſoria, ſeu media ad illam exercendam, cap. Præterea, de off. Deleg.

Nec obſtat quod ait Anchar. in d. cap. Ea quæ, num. 17. de regul. iur. in 6. Quod ex quo Epiſcopus habeat poteſtatem cognoſcendi, non ſit inferendum vt habeat poteſtatem exequendi; eo quod hæc conſequentia non ſit bona inter non ſubditos; & quod etſi laici in cauſis eccleſiaſticis, vel mixti fori ſortiantur forum Epiſcopi, non propterea dici poſſint ſubditi, vt inquit gloſ. fin. in Clem. 1. de foro compet. cum in multis iura dent poteſtatem cognoſcendi, ſed non exequendi, vt l. A Diuo Pio, in princ. de re iudic.

Id, inquam, non obſtat, quia laicus in eiuſmodi cauſis ſortitur forum Epiſcopi, & efficitur illius ſubditus etiam ratione perſonæ, vt probant iura ſuperiùs adducta; aliàs non poſſet excommunicari iuxta c. Primum, de off. Ordinar. cum ſimil. Ergo cum res agatur inter ſubditos, erit bona illatio, Epiſcopus habet poteſtatem cognoſcendi: igitur & exequendi, iuxta textum in d. cap. Præterea. Et hanc opinionem ſequuntur gloſ. in d. cap. Contra idolorum, 26. q. 5. Oldrad. d. conſ. 86. vbi inclinat in hanc partem; licèt alij illum adducant pro contraria, Gemin. in cap. Cum Epiſcopus, de offic. Ordin. in 6. col. 2. verſ. Sed quæro, vbi aſſerit ſibi numquam placuiſſe contrariam opinionem, licèt fateatur etiam communiter teneri, Franc. ibidem verſ. Quinto nota à contrario ſenſu, Io. de Anan. hic, & in rubr. de Sortileg. num. 5. Felin. in c. Cum ſit generale, de foro compet. num. 20. & in d. cap. Significaſti, col. vlt. de off. Deleg. Couarr. Practic. quæſt. cap. 10. num. 2. verſ. Secundò quoties. Alios Clar. §. fin. q. 37. num. 8. adijciens in numero totidem eſſe tenentes hanc partem, ac qui contrariam; eamque pluribus comprobat, & ab obiectis tenetur Barbat. inter conſ. crimin. tom. 1. conſ. 3. n. 12. in fine, Aufrer. de poteſt. Eccleſ. & ſæcul. num. 1. vbi ait ſe ita practicaſſe, licèt non ſine aliqua murmuratione iudicum ſæcularium.

23 Eamdem & leges Regiæ admiſerunt, & probarunt ſæpiſſimè, vt teſtatur Couarr. cap. 10. loco citato: & Epiſcopus Montis Marani in Praxi Archiepiſcopali, cap. 13. nu. 3. ait in Regno extare, c. 104. quòd Prælati in criminibus eccleſiaſticis cognoſcant liberè contra laicos, & puniant eos, nec officiales laici poſſint ſe intromittere.

Ex his conſtat hanc poſteriorē ſententiam non eſſe grauibus authoribus deſtitutam, & proculdubio eſſe veriorem etiam circumſcripta Tridentini Concilij diſpoſitione, quia textus pro ea allegati, quia loquuntur de captura laicorum per iudices
24 eccleſiaſticos id probant directò; textus verò in contrarium adducti inducuntur omnes ſumpto argumento à contrario ſenſu; quod tamen argumentum non deſumitur vbi oppoſitum reperitur ſtatutum à iure, gloſ. in cap. Significaſti, de foro competen. Atque ita non ſequitur, Epiſcopus excommunicat laicum: Ergo non poteſt illum perſonaliter diſtringere. Item, Epiſcopus poteſt apprehendere eccleſiaſticum; ergo non laicum; Quia hoc vltimum textus expreſsè non negat, ſed potius omittit. Vnde ſolutio peti debet ab alijs iuribus, quæ de captura laicorum expreſsè loquūtur. Ita in terminis reſpondet Gemin. in d. cap. Cum Epiſcopus, col. 3. verſ. Et ad textum allegatum in contrarium, & Franc. ibidem, verſ. Nec obſtant iura.

25 Magni etiam ponderis videtur eſſe, quod facultas procedendi in his cauſis ad capturam laicorū tribuitur Epiſcopo nō ſolum per ſacros Canones, ſed etiam per leges Imperiales, vt in d. Authen. Cauſam quæ, C. de Epiſc. & Cler. vt propterea Imperatores videantur iuri ſuo ceſſiſſe, ſi quod priùs haberent, excluſo Epiſcopo, atque in Eccleſiam irreuocabiliter tranſtuliſſe, argum. cap. Ego Ludouicus, 63. diſt. probatur in cap. Nouit, de iudic. vbi hoc tenet Innocen. n. 6. verſ. Vel melius, quem ibi ſequuntur Abb. num. 23. verſ. Quarta ſolutio, & alij communiter. Idem firmat Archid. in c. Quicumque, 11. qu. 1. per text. in l. Perfecta, C. de donat. quæ ſub mod. vbi patet donationē ſemel perfectam non reuocari, & Io. Andr. in c. Conſtitutus, de relig. domib.

26 Et per hoc ceſſat etiam primùm obiectum diſtinctionis iuriſdictionum: imò argumentum retorqueretur; quia vbi crimen eſt eccleſiaſticum, iuriſdictio etiam aduerſus laicos eſt attributa iudici eccleſiaſtico tantùm, vt pluribus probat Henric. Boich. in cap. Nos inter, col. 3. verſ. Aut quæris, de purg. canon.

Ergo ex vi diſtinctionis iuriſdictionis, perſonalis diſtrictio non ad iudicem laicum, ſed ad eccleſiaſticum pertinet: & in cauſis mixti fori iuriſdictio ſimiliter tribuitur eccleſiaſtico, ſi in cauſa præuenerit, cùm in his cauſis, in quibus cumulatiua eſt iuriſdictio, ſit locus præuentioni, cap. Cum ſit generale, vbi DD. de foro compet. Ergo diſtinctio ipſa iuriſdictionum operatur, vt captura laicorum ſpectet ad iudicem præuenientem; & per hęc patet reſponſio ad primum, & ſecundum argumentum contrarium.

27 Non obſtat tertium, quod ſicut iudex laicus nō punit Clericum ante traditionem, ita nec eccleſiaſticus punire debet laicum; quia non eſt par ratio,

cùm

cùm laicus non ſit capax iuriſdictionis ſpiritualis aduerſus Clericum, c. Decernimus, de iudic. ſed eccleſiaſticus benè eſt capax iuriſdictionis temporalis contra laicum; ita in ſpecie reſpondet Oldr. d.conſ.83.n.7.

28 Non obſtat quartum de doctrina Innocentij in d.cap.Significaſti: nam reſpondetur illam procedere de vrbanitate, quia iudex modeſtè ſe gerit non exequendo ſententiam in bonis laicorum; ſed ſi exequatur, executio tenebit. Quæ reſponſio eſt Felini in d.cap.Significaſti, col. vlt. ante nu.5. ac præterea opinionem contra Innocentium eſſe veriorem teſtatur ibi Io.de Anan.in fin. ex quibus patet poſteriorem hanc ſententiam validioribus rationibus fulciri.

29 Sed quatenus dubia videretur in terminis iuris communis; tamen poſt Concilium Tridentinum videtur eſſe extra omnem difficultatem; ſiue quia correxerit ius cõmune quatenus clarè ſanxiſſet vt iudicibus eccleſiaſticis non liceret laicos perſonaliter diſtringere; ſiue quia quatenus ius commune fuiſſet dubium, approbauerit opinionem gloſſæ, & DD. qui ſcripſerunt id licere iudicibus eccleſiaſticis.

30 Quod vt euidentius appareat, obſeruandum eſt primò opinionem eorum, qui arbitrati ſunt Epiſcopum non poſſe procedere ad capturam aduerſus laicos, in eo præcipuè fundari; quod cum Epiſcopus haberet contra eos remedium cenſuræ eccleſiaſticæ, illo vti deberet, non autem alijs pœnis temporalibus: nam vt ait Anchar.in d.cap. Ea quæ, ſub n.17. Canones non loquuntur expreſsè de captura laicorum, ſed de cenſura, vt in cap. Quærenti, de verbor.ſignif. & ſimiliter cum in Clem.1.§.Cæterum, de vſur. decernatur laicum vſurarium eſſe compellendum cenſura eccleſiaſtica edere codices rationum, gloſ. in ver. Cenſura; non vult ergo, inquit, hæc Conſtitutio ipſo inuito domum ipſius ingredi, vel arcam ipſius frangi. 33

31 Itaque de iure communi cenſura erat remediũ ordinarium, quia eo iudex eccleſiaſticus primario vti debebat pro executione ſuæ ſententiæ, & pro ſua iuriſdictione, cap.Dilecto, de ſent.excom.lib.6 diſtrictio verò perſonalis, ſeu inuocatio brachij ſęcularis erat remedium extraordinariũ: hoc enim vtendum non erat, niſi cum cenſura non proficiebat, iuxta notata in cap. 1. de offic. Ordin. & aliàs perpendit S.Congregatio; dum reſpondit Epiſcopum poſſe ex decreto Concilij in d.cap.3.in cauſis mixti fori aduerſus laicos etiam pœnis pecuniarijs procedere.

32 Deinde ſupponendum eſt Oratores Regis Catholici dum adhuc Tridentinum Concilium eſſet apertum Regis nomine conqueſtos fuiſſe, quod locorum Ordinarij nimia facilitate vterentur gladio excommunicationis, indeque fieret vt fideles illaquearentur, & cenſuræ eccleſiaſticæ contemnerentur; ac proinde inſtitiſſe, vt Patres ſtatuerent, ne de cætero liceret vti excommunicatione, ſed prius deberent Ordinarij alia remedia experiri pro iuſtitiæ executione, ac demum in ſubſidium cenſuras adhibere, vbi executio realis, vel perſonalis fieri non poſſet: itaque præcipuè ad illorum inſtantiam Patres addiderunt decretum illud c.3.ſeſſ.25.de reform. vt patet ex Actis, quę in Arce S.Angeli aſſeruantur. 34

Ex his infertur vt hæc controuerſia ſit hodie dirimenda ordine conuerſo, quàm dirimenda eſ-

quia; vbi apoſtilla plures cumulat, & dicit communem; ſecus in criminalibus, præſertim capitalibus, Io. de Anan. conſ. 1. in princip. qui reddit rationem, ne fruſtratorium ſit iudicium.

35 Rurſus in cauſa ciuili intenditur priuata vtilitas creditoris; at in criminali ſiue carcer ſit ad cuſtodiam, vt de iure ciuili, l. 1. vbi not. C. de cuſtod. reor. ſiue ſit ad pœnam, vt de Iure Canonico, c. Quamuis, de pœn. lib. 6. verſatur publica vtilitas: idcirco enim delinquentes arcta poſſunt cuſtodiæ mancipari, vt legitur in cap. Vt famæ, de ſent. excomm. quia Prælati eiuſmodi exceſſus corrigere debent, & publicæ vtilitatis intereſt ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerunt, nequiores, facit cap. Eſt iniuſta miſericordia, & per totam, 23. q. 4.

Ideoque non obſtat quod Concilium dum loquitur de cauſis ciuilibus, dicat licere Epiſcopis procedere per mulctas pecuniarias, perſonarumq; diſtrictionem contra quoſcumque etiam laicos; in cauſis verò criminalibus nullam laicorum mẽtionem faciat, nec dicat Epiſcopis licere ad perſonalem diſtrictionem procedere; ſed ſimpliciter debere abſtinere à cenſuris; quaſi ex hac diuerſa loquendi ratione inferatur, vt in criminalibus nõ liceat Epiſcopo vti perſonali diſtrictione aduerſus laicos. Siquidem reſpondetur in effectu non extare hanc diuerſitatem, quia propter dictiones illas repetitiuas, *quoque*, &, *vt ſupra*, perinde eſt ac ſi etiam in criminalibus nominatim de laicis, eorumque diſtrictione ſanxiſſet. Dum enim iuſſit Ordinarios abſtinere à cenſuris vbi executio realis, vel perſonalis fieri poſſet, in neceſſariam conſequentiam cenſetur voluiſſe, vt prætermiſſa cenſura, vterentur executione reali, vel perſonali vt ſupra, ideſt contra quoſcumque, etiam laicos, ex ſupradictis; alioquin enim iniquum fuiſſet, vt Patres Concilij abſtuliſſent Epiſcopis facultatem, quam habebant à iure communi procedendi in criminalibus contra laicos per cenſuras eccleſiaſticas, & reliquiſſet eos deſtitutos alijs remedijs tẽporalibus; hac enim ratione liceret laicis quodcumque facinus in cauſis ſpiritualibus, vel mixti fori impunè committere in maximam epiſcopalis iuriſdictionis perturbationem. Quam rationem in exemptionibus conſiderat idemmet Concilium in cap. 2. in princ. ſeſſ. 24. & conferunt textus in dicto cap. eſt iniuſta, & in cap. Duo iſta, 23. q. 4. Ita nihil noui iuris quoad hoc induxit Concilium, ſed tantùm ordinem immutauit: nam cùm olim prius vtendum eſſet cenſura, deinde pœnis temporalibus; hodie ordine inuerſo primum vtẽdum eſt pœnis temporalibus, & in ſubſidium remedio ſpirituali excommunicationis.

36 Et confirmatur ex alio Tridentini Concilij decreto, nempè ex c. 8. ſeſſ. 24. de reform. matrimon. vbi præcipitur, vt concubinarij tam ſoluti, quàm vxorati ſi ter admoniti concubinas non dimiſerint, excommunicatione feriantur, & mulieres ſiue coniugatæ, ſiue ſolutæ, grauiter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, vel diœceſim, inuocato, ſi opus fuerit, brachio ſæculari eijciantur, alijs pœnis contra adulteros, & cõcubinarios inflictis in ſuo robore permanentibus. Ex quo decreto duo colliguntur.

37 Primum eſt licere Epiſcopo mulieres adulteras & concubinas etiam extra diœceſim eijcere, quod nihil aliud eſt, quàm contra eas ad perſonalem executionem procedere, etiam ſine brachij ſæcularis auxilio, cum Concilium non præcipiat abſolutè, vt illud ab Epiſcopis inuocetur, ſed tantùm ſub conditione illa, *ſi opus fuerit*, ideſt ſi executores, ac miniſtri Curiæ epiſcopalis nequiuerint ipſi per ſe exequi ſententiam Epiſcopi: concordat textus in cap. 1. ibi, [Cùm opus fuerit publicum conuocent auxilium] de offic. Ordin. & in cap. Periculoſo, §. vlt. verſ. Inuocato ſi opus fuerit, &c. de ſtatu regular. lib. 6. innouato à Concilio in c. 5. ſeſſ. 25. de regular.

Secundum eſt quod Concilium, dum iubet cõcubinarios etiam laicos excommunicari, præſeruat alias pœnas contra concubinarios inflictas: quæ quidem pœnæ, excluſa cenſura eccleſiaſtica, ſunt aptæ comprehendere etiam capturam; vnde cum in cap. 1. de offic. Ordin. ſtatutum ſit, vt Epiſcopi liberam habeant facultatem adulteria, & alia crimina vlciſcendi, ſecundum quod Canones cenſent, Ancharan. qui in d. cap. Ea quæ, in terminis iuris communis tuetur contrariam ſententiam, vt euitet diſpoſitionem d. cap. 1. reſpondet ſub facultate vlciſcendi crimina laicorum ibi non comprehendi pœnas temporales, quia textus dicit ſecundum quod Canones cenſent; Canones autem de hac captura laicorum, vel executione in rebus laicalibus non expreſsè loquuntur, ſed de cenſura, de verbor. ſignif. cap. Quærenti, Non debemus ergo, inquit Ancharan. abſque Canonibus affirmare, quia erubeſcimus, &c. l. Illam, C. de collat. in Auth. de Triente, & ſemiſſe, §. Conſideremus; Et quod non eſt decreto Sanctorum Patrum ſancitum, &c. cap. Inter corporalia, de tranſl. Epiſc.

Quæ quidem ratio Ancharani concludit oppoſitum per Concilium: nam decreto Patrum in d. cap. 8. ſancitum eſt, vt Epiſcopus non ſolùm cenſura eccleſiaſtica, ſed etiam alijs pœnis vlciſci poſſit adulteria, & concubinatus. & gloſſa, & Doctores qui cenſuerunt d. cap. 1. de offic. Ordin. propter ſui generalitatem comprehendere etiam capturam, id haberent pro indubitato in terminis d. cap. 8. quod ſpecificè loquitur tam de excommunicatione, quàm de alijs pœnis, quas præſeruatas eſſe vult: eiuſmodi enim pœnæ diſtinctæ à cenſura aliæ eſſe non poſſunt, quàm temporales.

38 Porrò hæc concluſio procedit etiamſi Ordinarius Eccleſiaſticus ad capturam laicorum procedere non cõſueuerit: nam ſi inſpiciamus tempus ante Concilij publicationem, cùm Ordinarius tũc haberet remedium cenſuræ eccleſiaſticæ, qua primo vti debebat, non poteſt ei imputari, quod diſtrictione perſonali vſus non fuerit. Quod adeo verum eſt vt aliqui Doctores exiſtimauerint de iure communi Ordinarium ita demum poſſe ad capturam contra laicos procedere, ſi hanc facultatem legitimè præſcripſerit, vt apud Menchiac. & Clar. locis ſupra cit. At cùm Concilium hac in parte ſuſtulerit diſpoſitionem iuris communis, & nouam formam præſcribendo noluerit cenſuras adhiberi niſi in ſubſidium, cenſetur etiam ſuſtuliſſe conſuetudinem iuri communi conformem, quæ propriè non dicitur conſuetudo, ſed iuris cõmunis obſeruantia, vt ſcripſit Io. Andr. in cap. Vnico, de Cler. coniug. in 6. quem ibi ſequitur Anchar. & Raphael Fulgoſ. conſ. 123. n. 2. & aliàs aduertit S. Congregatio dum ob hanc rationem reſoluit conſuetudinem, ſecundum quam Clericus habitum

tum, & tonſuram deferens fori priuilegio gaude-
bat, licèt beneficium eccleſiaſticum non haberet,
nec alicui eccleſiæ inſeruiret; fuiſſe ſublatã à Con-
cilio in c.6. ſeſſ.23. Tametſi decretum illud quoad
hoc de conſuetudine mentionem non faciat; alio-
quin enim niſi Cõcilium in d.cap.3. ſuſtuliſſet ob-
ſeruantiam iuris communis,non ſuſtuliſſet niſi ius
commune non obſeruatum, quod abrogare opus
non fuerat. Quam rationem in his terminis di-
cit euidentiſſimam gloſſa in c.1. in ver. Facti, verſ.
item probo id euidentiſſima ratione, de Conſtit.
in 6. quam ſequuntur Gemin. col. 2. in s. oppoſit.
& Franc.col.7.verſ.In ea gloſſa ibi, *eſſet abſurdum*.
Poſt Concilium verò non obſtat Epiſcopo, quod
captura vſus non fuerit aduerſus laicos; hoc enim
potuit contingere aut quia non cadit caſus, aut ſi
accidit, Epiſcopus vtendum non putauit remedio
39 captura, ſed alijs pœnis temporalibus. Aut quia
cùm in delictis mixti fori contra laicos ſit locus
præuentioni, fortè iudex laicus in cauſa præuenit;
quo caſu ipſe procedit, cap. Cum ſit generale, vbi
Abb. & alij communiter, de foro compet. & l. Si
quis in hoc genus, vbi Legiſtæ, ac præſertim Paul.
de Caſtr. num.4. verſ. Item nota, C. de Epiſcop. &
40 Cler. Aut ſi præuenit eccleſiaſticus in citatione,
laicus tamen præuenit in captura; quo caſu præ-
uentio realis præfertur verbali, Bart. in l. Sepulcra,
vbi etiam Alex. in apoſtil. verſ. Secundò eſt viden-
dum, ff. de ſepulc. viol. niſi id fieret in fraudem, ſe-
cundum Boſſ. Prax. tit. de foro compet. num. 97.
& ſeq. licet Dec. in c. Cum M. Ferrarien. de Conſt.
41 in fine dicat etiamſi ſit in fraudem, præualere, &
in ſumma captura eſt arbitraria iudici, Clar. §. fin.
42 q.28 in princip. Vnde non præiudicat Epiſcopo,
quod ad capturam procedere non conſueuerit;
quia ad hoc vt inducatur conſuetudo, vel præſcri-
ptio negatiua per non vſum eius, quod eſt in fa-
cultate faciendi requiritur actus contrarius, nec
ſufficit negatiuus, vt declarat Calder. conſ. 41. al-
leg.3. de conſuet. incip. An valeat conſuetudo, n 3.
verſ. Ad aliud verò dubium, & Abb. conſ.101. In
quæſtione, num. 7. verſ. Quinimo poſſet, lib. 1.
Contraria autem præſcriptio ad eum modum,
quo requiritur in facultatiuis, induci non poteſt;
Tum quia eſt contra generale Concilium, vt ſæ-
piùs aduertit S. Congregatio, & præſertim in de-
43 ciſione paulò ante relata; Tum quia in Bulla Cœ-
næ cap.16. excommunicantur omnes, qui Archie-
piſcopos, Epiſcopos, &c. & omnes alios quoſcum-
que iudices eccleſiaſticos ordinarios quomodoli-
bet impediunt, quominùs ſua iuriſdictione eccle-
ſiaſtica contra quoſcumq; vtantur ſecundum quod
Canones, & ſacræ Conſtitutiones eccleſiaſticæ, &
decreta Conciliorum generalium, & præſertim
Tridentini ſtatuunt, & derogatur conſuetudinibus
44 etiam immemorabilibus. Vnde per ſolemnem
huius Bullæ publicationem, quæ fit quotannis in
die Cœnæ Domini, non ſolum abrogantur cõſue-
tudines, & præſcriptiones vſque ad illud tempus
introductæ in præiudicium ordinariæ iuriſdictio-
nis, ſed etiam prohibentur in poſterum introduci,
itaut conſuetudines, vel præſcriptiones aut in-
choari non poſſint, aut inchoatę per annuam illam
publicationem interrumpantur, vt in terminis
Bullæ Cœnæ ſcripſit Felin. in cap. Cum non liceat,
col. fin. ſub num. 12. verſ. Quintò conſidera quod
ſingulo anno, de præſcript.

2 *Vendens cariori pretio ob dilatam ſolutionem an vſurarum nomine iure damnari poſſit, & n. ſeqq. vſque ad n.13.*
Iniuſtitia notoria nullitati æquiparatur, ibid.
3 *Vendens cariùs ob dilatam ſolutionem in foro externo vſurarum nomine non tenetur, ſecus in foro animæ, & n ſeq. & n.10. & 11.*
Declaratur, n.7.
4 *Intellectus cap. Conſuluit, infra eodem.*
5 *Vſura propriè non committitur in contractu emptionis, & venditionis, ſed in mutuo.*
6 *Mutuum interpretatiuum, præſumptum, implicitum, aut indirectum explicatur.*
7 *Vendens carius ob dilatã ſolutionem vbi de prauo intentione conſtat, cenſetur vſurarius, etiam in foro contentioſo.*
8 *Et ex quibus conſtet de huiuſmodi praua intentione.*
9 *Vendens cariùs licèt fateatur in iudicio ſe id feciſſe ob dilatam ſolutionem, tamen ſi prauam intentionem neget, iure damnari non poteſt.*
11 *Canoniſtarum opinio præferenda eſt opinioni Theologorum ſuper interpretatione iuris diuini inſpectantibus ad moralem philoſophiam.*
12 *Vendens cariori pretio ob dilatam ſolutionem quando excuſetur in foro conſcientia ab vſuraria prauitate.*
12 *Cenſualis contractus ad tempus limitatum an ſit de iure licitus, & n ſeqq. vſque ad n.18.*
14 *Et quid ſi non agatur de cenſu antiquitus conſtituto, ſed de eo, qui conſtituitur tempore contractus.*
15 *Et quid ſi emptor computatis ſolutionibus annuis totius temporis aliquid vltra pretium cõuentum ſit recepturus, & n. ſeqq.*
17 *Cenſualis contractus eſt illicitus ſi excedat annuatim reditum, quem emptor de tanta pecunia in terra empta poſſet habere, & n.30.*
18 *Cenſus pecuniarius certi, & determinati temporis ſupponitur Bullæ Pij V.*
19 *Cenſualium redituum emptiones omni tempore viſa ſunt ſuſpecta.*
20 *Bulla Nicolai V. ſuper emptionibus cenſuum in regnò Siciliæ ad rationem decem pro centenario continet diſpenſationem.*
21 *In cenſuum emptione non videtur certum pretium generaliter ſtatuendum.*
22 *Pretia rerum ex quibus varientur.*
23 *Aeſtimatio rei pretium eſt, & fieri debet ſecundum præſentem valorem.*
24 *Cenſus annuales non eſt tutum decernere, vt certam ſummam non excedant.*
25 *Cenſus emptio licita eſt ſi illius reditus, & penſio incerta ſit.*
26 *Cenſus annui minoris valent, quàm fructus, qui liberè ex prædio percipiuntur.*
27 *Pactum de redimendo minuit pretium rei.*
28 *Pretium cenſus qua ratione ſit minuendum propter pactum de redimendo, vel alia onera emptioni adiecta.*
29 *Cenſuali contractui poſſunt accedere obligationes Camerales, fideiuſſiones, & hypothecæ.*
30 *In contractu cenſuali nõ emitur res, ſed ius petendi penſionem, & n.34.*
31 *Cenſus conſtitui non poteſt niſi ſuper re ex ſui natura fructifera.*
32 *Cenſus pro parte perimitur re pro parte perempta, vel reddita infructifera.*
33 *Cenſus reſeruatiuus qui ſit, & qui cenſus conſignatiuus.*
34 *Cenſualis contractus in quibus differat à contractu emphyteutico.*

1 IN CIVITATE. Qui vendit rem plus, quàm valeat, eo quod differat ſolutionem pretij, peccat, niſi dubium ſit, an tempore ſolutionis plus, vel minus valere deberet. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. Butr. & Anchar. vel iuxta intellectum Cardin. quem dicunt eſſe communem Abbas, & Io. de Anania hoc intendit. Vendens rem plus quàm valeat, quia ſolutionem differt, peccat: niſi dubium ſit an tempore ſolutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore, quo vendidit. Hæc tamen vltima pars non habetur in hac Decretali, ſed ſuppletur ex c. Nauiganti, infr. eod. Communis diuiſio; ſecunda ibi, *licet*.

2 QVAERO. Vtrum N. qui frumentum cariùs vendidit ob dilatam pretij ſolutionem, vſurarum nomine iure damnatus fuerit.

Sententia, quia N. vſurarum nomine fuit condemnatus eo prætextu, quod frumentum ob dilatam ſolutionem cariori pretio vendiderit, continet euidentem iniquitatem, & iniuſtitiam: ideoque ne dum reuocari, ſed etiam nullam declarari debet, cùm notoria iniuſtitia nullitati æquiparetur, cap. Inter cæteras, & cap. Cum Bertoldus, vbi Innoc. ſuper verb Conceſſimus, de re iudic. Clem. Paſtoralis, eod. tit. Vant. in tit. de nullit. ex defectu proceſſ. num. 127. Rota deciſ. 414. n.7. part. 4. & deciſ. 322. num. 2. par. 6. recent. & fuit ſæpiùs decisum, vt inquit Cardin. Seraph. deciſ. 493. num. 2. notoria iniuſtitia patet ex eo, quod lata eſt contra textus expreſſos, & contra auctoritatem omnium Doctorum de materia loquentium.

3 Qui enim frumentum habita fide de pretio cariùs vendit, quàm communiter venditionis tempore conſueuerat, quamuis in foro conſcientiæ quandoque ad reſtitutionem teneatur; in foro tamen contentioſo vſurarum nomine conueniri non poteſt.

Quod primo probatur in hoc cap. vbi propoſita hac eadem facti ſpecie, Alexander III. diſertis verbis decidit non poſſe huiuſmodi contractus ex tali forma vſurarum nomine cẽſeri; nihilominus tamen venditores peccatum incurrere. Et ita his Papa ab vſurarũ nomine in foro contentioſo venditores liberat, & eoſdem in foro tantùm conſciẽtiæ diſtinguit: id quod etiam indicant ſequentia verba: [dum animarum ſaluti Apoſtolica benignitate proſpiciens, conſulit talibus venditoribus, vt ab his contractibus abſtineant, cùm cogitationes hominum Deo omnipotenti nequeant occultari, quaſi ſignificet quamquam contentioſi fori periculum vitabunt, Deum ſcrutatorem cordium fallere non poterunt,] vt in iuribus hic allegatis in gloſ. vltima.

4 Secundò, idem clarè probatur per text. in cap. Conſuluit, infra eod. vbi pluribus quæſtionibus propoſitis, inter quas poſtremo loco habetur hæc noſtra de mercibus ob dilatam ſolutionem maiori pretio diſtractis, Vrbanus III declarat ſimiles contrahentes malè agere, & ad ea, quæ acceperunt reſtituenda in animarum iudicio efficaciter eſſe inducendos. In quibus verbis præcipuè duo ſunt ponderanda. Alterum, quod dum dicitur in

ani-

animarum iudicio, à contrario ſenſu ſatis oſtenditur ſecus obſeruandum eſſe in foro cõtentioſo, argum. cap. Nonne, de præſumptionibus. Alterum, quod ibi Pontifex vtitur verbo inducendi, quod exhortationem quidem efficacem, non autem coactionem ſignificat, cap. Cum ſimus, de Regul. & ex conſequenti imponit obligationem reſtituẽdi, & damnat talem contractum in foro animæ, in quo peccator ad ſatiſfaciendum inducitur non autem in foro iudiciali, in quo compellitur, vt in ſpecie ponderat Berous in rubr. de Vſuris, n. 24.

Tertiò; Idem confirmant omnes DD. de hoc articulo loquentes, & in primis gloſ. in d. cap. Conſuluit, in ver. Malè agere, vbi conciliando textum noſtrum, in quo dicitur tales contractus non eſſe cenſendos nomine vſurarum, cùm d. cap. Conſuluit, in quo habetur huiuſmodi venditores malè agere, dicit, hunc textum loqui quoad iudicium Eccleſiæ, & ſic quoad forum iudiciale; ſed c. Conſuluit: loqui in foro animæ: & deinde clariùs explicans ſubiungit tales contractus quoad formam non dici vſurarios, ſed contrahentes propter deprauatam intentionem in foro animæ indicandos eſſe malè agere, & inducendos, non autem compellendos, vt accepta reſtituant, nec tãquam vſurarios puniendos, licèt re vera quoad Deum vſurarij videantur. Opinionem gloſ. nec ibi, nec alibi vllus Doctor, quẽ viderim, refellit: imò eam in ſpecie ſequuntur ibi Hoſtien. n. 4. Anan. d. nu. c. prope fin. verſ. in gloſ. fin. Anton. de Butr. in fin. vbi expreſsè dicit tales venditores eſſe vſurarios quoad forum animæ, ſed non quoad forum contentioſum. Henrich. Boich. in cap. Nauiganti, infr. eod. in princ. 2. col. vbi materiam plena diſtinctione de more proſecutus concludit, cum contractus fit cum dilatione ſolutionis pretij cõuenti, licèt maioris, quàm ſit rei valor; in foro contentioſo non poſſe iudicari vſurarium, Abb. in d. cap. Conſuluit, num. 4 & 5. Berou. in loco ſupracitato nu. 17. 24. & 25. Rip. in reſpon. 116. in princ. Cald. tit. de vſur. conſ. 11. prop. fin. Idque etiam ſentiunt Io. Andr. & Anchar. in eod. cap. Conſuluit: dum ſummant illum textum, quod vendens rem plus debito ob dilationem temporis ad ſoluendum, tenetur in iudicio animarum, innuentes non idem iuris eſſe in foro iudiciali.

5 Et ratio diuerſitatis inter forum cõtentioſum, & conſcientiæ quoad hunc caſum ea eſſe videtur, quod huiuſmodi contractus emptionis, & venditionis ex ſui forma non eſt vſurarius, quia vſura non committitur præterquam in mutuo, vt probat textus hic, & eſt communis DD. ſententia teſte Bero.
6 in d. rub. de vſur. num. 37. Verùm vbi venditor habet intentionem fœnerandi, & propterea maiori pretio vendit, quia ſolutio differtur, ſurgit mutuũ interpretatiuũ, in quod cadit vſura; fingitur enim pretium ab ipſo emptore ſolutum, & deinde à vẽditore ei mutuatum cum lucro illius quantitatis, in qua pretium conuentum verum valorem excedebat. ita declarant hic Abb. num. 2. & Ioan. de Anan. num 1. Bero. ſupra in Rubrica, n. 38. Ioannes de Capiſ. in tract. de vſuris, quæſt. An vendens ad tempus, nu. 45. Ideoque paſſim DD. effectum reſpicientes talem contractum modo vocitarunt mutuum præſumptum, vel interpretatiuũ, vt Abb. Anan. & Bero. in locis proximè citatis modo mutuum implicitum, vt Caietanus in ſumm. in ver. Vſura cæterius, verſ. vſur. implic. commiſſ. Aliquã-

intelligendi ſunt dumtaxat in foro conſcientiæ, ac diſſentiant á iuribus, & Doctoribus citatis.

Quinimo ex his Doctoribus, qui contractum huiuſmodi tamquam vſurarium notant, Couarr. lib. 3. variar. reſol. c. 3. n. 6. & 7. & Capiſtr. ſupracit. dum citant d. c. Conſuluit & hoc cap. In Ciuitate, ſatis oſtendunt ſe non improbare ſupra traditam diſtinctionem inter forum conſcientiæ, & contentioſum. Abb. autem etſi in c. Ad noſtram, de emp. & vendit. num. 3. aſſeueret tales contrahentes eſſe vſurarios, nobis tamen non obeſt; nã cum poſtea maturius ſenſerit contrarium in d. c. Conſuluit, vtique ſtandum ex poſteriori ſententiæ, præſertim diſtinguenti, arg. c. Litteras, cum gloſ. in ver. Viam mediam, de reſtit. ſpoliat. & c. Per tuas, verſ. Nos igitur, de ſent. excomm. & eò magis cum in c. Ad noſtram, citet hoc cap. quod non probat ſententiã, quam ibi Abbas tuetur: nam ille text. quamuis dicat huiuſmodi contractus eſſe vſurarios, tamen declarandus, & diſtinguendus eſt iuxta text. hic, & in d. c. Conſuluit: nimirum vt ſint vſurarij in foro animæ, non autem in foro iudiciali. Neque enim eſt nouum poſteriores leges per priores diſtingui, & declarari, l. Non eſt nouum, ff. de legib. c. Cum expediat, de elect. lib. 6. Roman conſ. 57. n. 3. alioquin induceretur correctio legum contra l. Præcipimus, de appell. cum ſimil. At verò Ioannes Lupus, & Decius expreſſim de foro conſcientiæ loquuntur; nam Io. Lupus regulam conſtituens in hac noſtra quæſtione non dicit abſolutè huiuſmodi venditores eſſe vſurarios, ſed peccatum vſuræ incurrere; & ita in foro conſcientiæ tantùm; & omnes exceptiones, quas poſtea ibi ſubnectit, vt terminos regulæ non egrediantur, ſunt intelligendæ retentis eiſdem terminis, nempè quoad peccatum, & in animæ iudicio. Dec. itidem, qui allegatur in conſ. 91. de hac re non loquitur, ſed in conſ. 3. manifeſtè agit de foro conſcientiæ, de quo erat conſultus, vt habetur ibi in princ. Ad Bernardinus ſalua conſciẽtia, &c. & ibidem propè finem in concl. ibi: Sylu. Bert. habet examinatorem conſcientiam: cæteri, verò, qui allegantur Theologi, ſunt, de foro conſcientiæ, quæ propria eorum eſt meſſis, expreſsè loquentes. Et quatenus de
11 vtroque foro loquerentur, nihil eſſent ponderis habituri aduerſus opinionem Canoniſtarum, quibus in hac materia magis ſtandum eſt, quàm Theologis: nam Canoniſtarum eſt interpretari ius diuinum in dubijs caſibus pertinentibus ad moralem philoſophiam, Ancbar. in celebri illa diſputatione incipiente Antiquis, & modernis temporibus, Alex. conſ. 1. n. 16. lib. 2. Dec. dicto conſ. 3. num. 4.

Præterea ſi Canoniſtæ, & Theologi in contrarium citati in foro contentioſo expreſſim loquerentur; eſſent intelligendi quando de praua intentione in eo foro per partis confeſſionem, aut aliàs legitimè conſtaret, iuxta doctrinam Hoſt. & Ant. de Butr. Anan. & Abb. de quibus ſupra n. 7. in d. c. Conſuluit. Et quatenus abſolutè ſentirent tales venditores etiam non aliter probata intentione corrupta, vſurarios cenſeri in foro contentioſo, nullius eſſent auctoritatis; quippe loquerentur cõtra textus expreſſos in d. c. Conſuluit, & in hac Decretali, & receptam Doctorum ſententiam, de qua teſtatur Berous ſup. in hac rubrica nu. 34. qui d. c. Conſuluit in propoſito textum clarum, & ad litteram appellat.

12 **Verùm tametſi ex ſupradictis aperta, & euidens ſit latæ ſententiæ iniuſtitia; breuiter tamen attingendum an idem N. eo contractu peccauerit,** & vſurarius ſaltem in foro conſcientiæ cenſendus ſit; nam ſi non erit cenſendus vſurarius in foro conſcientiæ etiam iuxta opinionem Doctorum, qui de foro conſcientiæ loquuntur; longè minus iudicandus erit talis in foro fori: & quidem ſecundum ea, quæ proponuntur dicendum eſt ipſum etiam in foro conſcientiæ non eſſe vſurarium.

Primò enim excuſatur in foro animæ vendens rem cariùs ſolutione dilata, quando erat probabile dubium, an res pluris, minoriſue ſolutionis tẽpore eſſet valitura, vt eſt caſus expreſſus in hoc cap. ſecundum Io. And. & omnes in ſum. text. & in cap. Nauiganti, in 3. caſu infra eod. tunc enim, vt ait gloſ. hic in ver. Veriſimiliter, tam emptor, quàm venditor æqualiter incommodum ex tali dilatione expectant, & concordant Doctores hic, & in d. c. Nauiganti, Io. de Capiſtr. in d. tract. n. 46 de communi, Io. Lupus ad idem c. Nauiganti, §. 5. nu. 19. 20. & 21. quæ qualitas in caſu noſtro plenè cõcurrit, quia nedum venditionis tempore erat probabile dubium, an frumentum venditum plus, minuſue ſolutionis tempore eſſet valiturum, ſed etiã erat veriſimile, & ferè certitudini proximum fore vt pretium in dies valdè augeretur, vt ratio illius temporis ſuadebat, & re ipſa euenit. Igitur in foro animæ vſuram non commiſit, cùm hæc ſola qualitas ſufficiat, ad excuſationem talis venditoris, vt ſentit Caiet. in ſumm. in loco ſupracitato, ver. Et ſimiliter. Quod ſi cum dicta qualitate ad excuſationem concurrere debeat etiam alia, vt venditor non eſſet aliàs frumentum contractus tempore vendicurus, vt habetur in d. cap. Nauiganti, in fin & receptior eſt Doctorum ſententia, teſte Io. Lupo in loco ſupra cit. n. 22. & dictum eſt ſupra in ſumm. text. planè & hæc qualitas abundè concurrit, quia N. eius qualitatibus inſpectis niſi tale pretium fuiſſet conſequutus, venditionem diſtuliſſet in tempus, quo frumentum cariori pretio potuiſſet diſtrahere quemadmodum boni patresfamilias conſueuerunt.

Secundò excuſatur N. in foro conſcientiæ, ſi inopiam, aut malitiam debitoris fortaſsè proſpiciens, ideo carius frumentum vendidit, quia verebatur ne in pecunia exigenda laborem, impenſam, difficultatemue ſubiret, Io. à Capiſtr. in loco ſupra cit. Ripa d. reſp. 116. n. 4.

Denium alijs omiſſis excuſatur, ſi propterea vendidit maiori pretio dilata ſolutione, quam præſenti pecunia fuiſſet venditurus, ratione damni, quod paſſurus, vel lucri, quod amiſſurus fuiſſet ob dilatam pretij ſolutionẽ: huius enim intereſſe ratio habetur in mercatore negociari ſolito, Io. à Caſtpiſtr. d. loco, & poſt Anan. Salic. Dec. & alios tradit Io. Lupus d. §. 5. n. 20.

13 Vlterius QVAERO An cenſualis contractus ad tempus limitatum ſit de iure licitus.

In terminis iuris communis videtur licitus, quia continet in ſe verã venditionem excludentem mutuum, & adeſt pretium certum, & certa etiam merx, quæ eſt ius exigendi annuam præſtationem per tot annos: & cùm venditor non teneatur, nec cogi poſſit ſortem ipſam reddere, procul abeſt hic contractus á mutuo, & ab vſuræ vitio: id enim, quod venditor pluribus ſolutionibus determinato tempore ſeparatim factis teneatur reſtituere ſortem

ſortem, procedit ex eo, quod in hoc contractu
certo pretio emitur ius limitatum percipiendi an-
nuam præſtationem per tot annos, & non vltra;
& ita tenet Innoc. hic n.2. quem ad verbum refert,
& ſequitur Io. Andr. eod nom. & concordant Hoſt.
n.7. in ver. Vſurarum, Cardin. in 3.q. Abb. n.7. dicens
ita tenere Innoc. Hoſt. & communiter omnes Do-
ctores ſequentes, Io. de Anan. n.21. verſ. In ſecun-
do caſu, plenè Anchar. conſ. 30. incipien. Dubitari
ſolet, Conrad. de contract. qu. 80. Io. de Medin. de
reb. per vſur. acquiſ. q.13. Sotus de iuſt. & iur. lib 6.
q.5. art.2. col 2. verſ. Pari iure, Nauar. de vſur. nu.
71. Couar. qui alios citat lib.3. variar. reſol. c.7. n.4.
& ratio eſt euidens, quia ſi poſſum emere cenſum
perpetuò duraturum, quod eſt indubitatum, nul-
la ſubeſt ratio, quare non poſſim emere ad certũ
tempus, vt per Anchar. d. conſ. 30. & trad. omnes
ſupracitati. Nec placet differentia, quod in
perpetuò conſiſtat contractus emptionis, ex quo
merx eſt perpetuò remanſura penes emptorem,
quod ſecus eſt in cenſu temporali, in quo res re-
uertitur ad venditorem, vt per Io. de Anan. d. n.21.
quia etiam in temporali res non reuertitur ad vẽ-
ditorem, ex quo dictum ius percipiendi limitatũ
ad certos annos, elapſis dictis annis finitur, &
14 ceſſat. Et hæc procedunt non ſolùm in venditio-
ne cenſus antiquitus conſtituti, ad quem ſe re-
ſtringit Innoc. & Io. Andr. ſed etiam ſi agatur de
cenſu, qui eodem tempore contractus conſtitui-
tur, cùm etiam ille habeat eamdem rationem
mercis, vt voluit Card. vbi ſupra, Conrad. d. q.80.
concluſ.3. qui reprobant diſtinctionem Innocent.
quam etiam reprobat Sotus de iuſt. & iur. lib.6.
q.5. art.1. in 1. concl. in fin. & in 2. concl. & eſt com-
munis opinio.
15 Et eiuſmodi contractus abſque dubio eſt vali-
dus, & nullam habet fraudis ſuſpicionem, vbi ex
particularibus ſolutionibus toto tempore cenſus
nihil recipitur vltra pretium datum: quod ſi per
particulares ſolutiones emptor ſit aliquid recep-
turus vltra pretium conuentum, nihilominus va-
lidum eſſe de rigore cenſuerunt Innoc. Hoſt. & Io.
Andr. & ſequentes ſupracitati, quia hæc lucri cer-
titudo, quæ reprobatur in mutuo, admittitur in
contractu emptionis, in quo poteſt quis ſucceſſiuè
ex re empta plus percipere, quàm ſit pretium nu-
meratum pro dicta re empta, maximè conſide-
ratis oneribus, quibus emptor ſe ſupponit: & hãc
opinionem tenent Conrad. d. qu.80. concl.2. & 4.
Nauar. d. n.71. & Couar. d. cap.7. ſub nu.4. & aliàs
huiuſmodi contractus nunquam reciperentur tam-
quam inutilis, & fruſtratorius, vt dicit Io. Lap. in
tract. de contract. cap.55. verſ. His ſuppoſitis, lib.1.
16 Omnes tamen præallegati Doctores, dicunt ab
eo tamquam mutuo proximo, & præſeferente 18
ſpeciem mali eſſe abſtinendum: ita in ſpecie In-
noc. hic ad fin. dicens conſulendum eſſe omnibus
fidelibus, vt ab huiuſmodi contractu abſtineant,
Io. Andr. n.2. verſ. Sed certè conſulendum eſt, Card.
in 3. quæſt. verſ. Hanc dicit Innoc. & Anchar. n.4. in 19
fin. verſ. Conſuluit tamen Innocentius, & Conrad.
dicta q.80. concl.4. in fin. qui dicit conſulendũ eſſe
Magiſtratibus, vt illum prohibeant, Sot. d. q.5. ar.3
in fin. qui etiam dicit ſe non audere approbare
hunc cõtractum abſq; formidine, vt poſſint huiuſ-
modi pecuniarij cenſus certi temporis emi, niſi
tanto prorſus pretio, quanta eſt omnium penſionũ
ſumma, Couar. d. c.7. n.4. qui dicit conſulendũ eſſe,

c.7 n.7. Itaque cum veteres Pontifices Martinus,
& Calixtus, tum Pius V. certis cancellis, & condi-
tionibus huiuſmodi contractus indulſerunt, quia
cum viderent genus hoc contractuum ad inſtar
clypei redactum eſſe pro ſubterfugiendis vſuris,
videntur voluiſſe potius animarum ſaluti conſule-
re, & corruptelæ occurrere, quàm has cenſuum
venditiones, & emptiones vti conducibiles appro-
20 bare. Et quod attinet ad Conſtitutionem Nico-
lai V. quæ licentiam concedit eiuſmodi contra-
ctus in Regno Siciliæ celebrandi, pro diſpenſatio-
ne illam fuiſſe editam ſatis liquet ex eius inſpectio-
ne, quia eis eſſet frequentiori vſu recepta, & poſtea
populi illa pro lege vterentur, Pius V. ſalubri ſua
Conſtitutione tam graui morbo ſubuenire tenta-
uit, & quò plures conditiones adiecit, vt ab vſura-
rum prauitate cautum ſit, eo plus ſuſpicionis in-
eſſe his contractibus indicauit, dum ad diluendas
præſumptiones vſurarum præfixit certos limites
cenſuum emptionibus, & venditionibus. Ad hæc
animaduerſione dignum videtur, quod Conſtitu-
tiones Pontificum ſuper cenſibus locales omnes
fuerunt, cum ſupponeretur iam in illis locis vige-
re huiuſmodi contractus. Pius V. verò anguſtiùs
coercere voluit licentiam, quam contrahentes vi-
gore dictarum Conſtitutionum ſibi vſurpauerunt,
vt vix ſine labe, aut ſaltem ſcrupulo huiuſmodi
21 contractus celebrari poſſe videantur; quia tamen
libet credere, his omnibus accuratiùs conſidera-
tis Concilium prouinciale vt fœneratitijs contra-
ctibus materiis ſubtrahere ſimilem facultatem in
Prouincia Mediolani indulgendam cenſuiſſe; An
conſuetudo hæc introduci debeat, vbi hactenus
cenſuum contractus in vſu non fuerunt, iudicium
erit Sanctiſſimi.

22 Et quatenus cenſibus aperiatur aditus, non vi-
detur certum pretium generaliter ſtatui poſſe, aut
debere, quo huiuſmodi reditus annui emi de-
beant: nam rerum pretia non ſolùm pro diuerſi-
tate locorum, ſed & temporum variantur: item
pro copia, & penuria ementium, aut vendentium,
itemque mercium, vel pecuniæ numeratæ, l. Pretia
rerum, §. fin. cum ibi notat ff. ad l. Fal. Cum igitur
23 rerum æſtimatio, quæ pretium eſt, l. In ſumma, §.
Frumentum, ff. de condict. indeb. vt ſit iuſta, com-
menſurari debet valori rei ſecundum tempus præ-
ſens, in quo res ipſa venditur, ac traditur, ex Sot.
de iuſt. & iur. l. 6. quæſt. 4. artic. 1. ſequitur vt per le-
gem, aut edictum aliquod generale propoſita ta-
xatio fieri non poſſit.

24 Non etiam videtur expedire, vt decernatur ne
annales cenſus certam ſummam excedant iuxta
Conſtitutionem Nicolai V. nam, vt docuit expe-
rientia, ſi oſtendatur ſumma, quam excedere non
liceat, cedet hoc in præiudicium venditorum pe-
cunijs indigentium: ſemper enim ſuadebũt emp-
tores vendentibus, vt ſint contenti dicto pretio,
quod vſu venit poſt Bullam Nicolai V. ſecundum
quam cenſus ad rationem decem pro quolibet
centenario venduntur, quia pretium per eum ſic
taxatum fuerat; quam ob cauſam Nauar. in ma-
25 nual. c. 23. nu. 77. huiuſmodi taxationem videtur
improbare, & Io. Bapt. Lup. in d. l. 2. C. de pact. in
emp. & vend. §. 2. n. 71. dicit ſecundũ communem
opinionem Doctorum licitam eſſe emptionem
cenſus, quando illius reditus, & penſio incerta
ſit.

26 Similiter non videtur ſufficere, vt habeatur ra-
tio fructuum, qui communiter perciperentur ex
prædijs ſi illa emerentur ſecundum temporis qua-
litatem; ius enim exigendi penſionem, aut redi-
ditus annuos cum conditionibus, & oneribus an-
nexis minoris valent, quàm ipſi fructus, qui libe-
rè ex prædijs percipiuntur. Etenim emptores
27 cenſuum ſubijciuntur multis periculis ſine ſpe
lucri, quod emptores fructuum ſperare poſſint.
Præterea certum eſt onera, & pactum de redi-
mendo, quæ cenſuum emptores tenentur, mi-
nuere pretium rei. Tiraq. in præfatione de retract.
conuent. num. 20. poſt Abb. in cap. Ad noſtram,
de emptione, & vendition. non enim eſt dubium
quin pacta, & onera appoſita in venditione fa-
ciant partem pretij, vt per Tiraq. ibi nu. 22. quan-
28 tum autem debeat minui pretium cenſualium
redituum penſatis conditionibus, & oneribus il-
lis annexis, vel relinquendum eſt, vt ipſi inter ſe
contrahentes diſpiciant, & conueniant, prout
conueniunt quando emitur prædium cum pacto
de retrouendendo, aut cum alijs oneribus, ad
trad. in dictis l. & in cap. Ad noſtram. Vel poteſt
Synodus prouincialis decernere quanti minoris
licitè emi poſſint huiuſmodi annales cenſus, quam
emerentur fructus, qui communiter perciperen-
tur ex prædijs ſi illa empta forent, v. g. quia talia
onera non poſſunt minui vltra tertiam, vel quar-
tam partem iuſti pretij ipſorum fructuum, imita-
to id, quod factum fuiſſe in Synodo Florentina re-
fert Lup. vbi ſup. n. 79.

29 Porrò celebrato huiuſmodi contractu cenſus
ſecundum terminos legitimæ obligationis, nihil
prohibet, quin accedant quæcumque obligatio-
nes Camerales, fideiuſſiones, & generales bono-
rum hypothecæ, quibus contrahentes efficaciùs
aſtringantur ad obſeruationem eorum, quæ in
principali obligatione continentur tam ratione
euictionis prædij, ſuper quo cenſus conſtitutus eſt,
quàm etiam quoad ſolutionem annui cenſus. Si-
quidem hæ cautiones ſequuntur naturam princi-
palis contractus: & quatenus reſpiciunt exequu-
tionem contractus cenſualis, non immutant eius
formam; & conſentaneum legibus eſt, vt caueat
ſibi contrahens, ne eludatur: imò, vt ille ait, con-
trahentem ſi centum vincire catenis ſtudeas, ef-
fugiet tamen.

Quod verò Pius V. prohibuit pacta omnia con-
tinentia moroſum cenſuum debitorem in aliquã
pœnam cadere, non eò pertinet, vt moroſus non
poſſit ſe ſubijcere cenſuris, & obligari in forma
Cameræ, quia prohibetur pœna temporalis ad
obuiandum fraudibus vſurarum, per quam prohi-
betur emptori aliquod pretium exigere vltra cre-
ditum ſuum.

30 Cæterum vt res cenſualis reddat tantùm, quan-
tum eſt cenſus, non ſufficit, vt valor rei cenſualis
æquet, aut ſuperet ſummam pecuniarum quibus
cenſus emitur; nam in contractibus cenſualibus
non emitur res, ſed ius petendi penſionem: valor
autem eiuſdem iuris non eſt maior, quàm ipſa pẽ-
ſio, Sot. de iuſt. & iur. lib. 6. q. 5. art. 2. verſ. Reſtat.
31 Vnde vt talis penſio loco fructuum ſubrogetur,
cùm cenſus non poſſit conſtitui niſi ſuper re fructi-
fera de ſui natura ex Bulla Pij V. neceſſe eſt, vt non
poſſit excedere valorem redituum, qui annuatim
ex re percipiuntur; & quatenus, deſtitueretur
fundamento reali, & vſura committeretur.

32 Cumq; re pro parte perempta, vel infructifera
red-

reddita, pro parte etiam cenſus perimatur, ex Bul. Pij V. manifeſtum eſt cenſum debere cum fructibus rei commeuſurari.

33 Conſideratio autem propoſita fortè locum habitura eſſet ſi ageretur de introducendo cenſu, quem vocant reſeruatiuum, ideſt cùm quis rem ſuam alteri tradit, reſeruato ſibi iure quotannis percipiendi partem quampiam, ſeu penſionem ex illa re, de quo in l. vlt. C. de re permut. & per gloſ. penult. in cap. Conſtitutus, de Relig. domib. de hoc enim ſentiunt Doctores tenētes in dubio præſumi contractum emphyteuticum potius, quàm cenſualem, quia ille minus præiudicialis eſt Eccleſiæ. Eadem verò conſideratio accommodari non poteſt ad cenſum, de quo inducendo agitur, qui conſignatiuus appellatur, vt dum quis retentis ſuis bonis, eorumque vſu conſignat alteri certā penſionem, quam obligatur ſoluere ſingulis menſibus, aut annis, ex Sot. de iuſt. & iur. lib. 6. qu. 5. art. 1.

34 Hic cenſualis contractus, de quo loquitur Conſtitutio Pij V. adeo diſtat à contractu emphyteutico, vt nihil ferè commune cum eo habeat, vt notat gloſ. penult. Card. Anchar. Abb. & alij communiter in d. cap. Conſtitutus, de Relig. domib. nam is, qui rem ſuam in emphyteuſim concedit, transfert in accipientem dominium vtile, & ſibi directum retinet. Qui rem ſuam ſupponit cenſui, retinet ſuæ rei dominium, & vſum; vendit autem ſolum ius percipiendi penſionem ſiue in fructibus, ſiue in pecunia, vel re aliqua vtili, vt vult gloſ. prēalleg. & Bald. conſ. 379. incipien. Sequitur, nu. 7. verſ. Quarto quod ius reſultat, lib. 1. Emphyteuta vendens non ſine conſenſu domini incidit in commiſſum, l. 2. C. de iu. emphy. Cenſuarius rem cenſui ſuppoſitam liberè poteſt vendere emphyteuta habet in re dominium vtile, at qui emit cenſum habre tantùm hypothecam in re cenſui ſuppoſita. Emphyteuta ob non ſolutionem canonis incurrit pœnam caducitatis, cap. Potuit, de locat. Cenſuarius moroſus numquam amittit rem cenſuariam, vt eſt text. in d. cap. Conſtitutus, & ibi præcitata gloſ. penult. & communiter DD. In emphyteuſi re pro parte perempta non minuitur canon. l. 1. C. de iu. emph. In hoc cenſu re pro parte perempta, vel infructifera reddita perimitur etiam pars cenſus. Aliam differentiam ponit Euerardus in ſua Centuria legali in loco ab emphyteuſi ad cenſum, num. 4.

Sicut igitur fieri non poteſt, vt cenſualis hic cōtractus regatur clauſula contractus emphyteutici, ita verendum non eſt, ne fiat præiudicium Eccleſijs reſpectu penſionum, quas iure emphyteutico exigere intelliguntur ſi de nouo cenſus hic conſignatiuus inducatur.

De Vſuris.

Cap. Conſuluit.

S V M M A R I V M.

1 Mutuans ea mente vt plus ſorte percipiat, tenetur in iudicio animarum, & n. 3.

2 Vendens rem pluris, quàm valeat ob dilatam pretij ſolutionem, cenſetur quaſi vſurarius in foro ani-

7 Andr. num 4. verſ. Et quod dicitur vſuram, Cardin.
in 2. oppoſit. adijciens tamen cum gloſ. quod ſi
ſpes iſta ſecundaria deduceretur in pactum, vſura
committeretur, Butr. num. 4. ad fin. verſ. Et quod
dicitur vſurarium, & Anchar. num. 5. verſ. Poſſet
eſſe verum quando ſecundariò, & idem Hoſtien. in
ſumma huius tit. poſt princ. & pleniùs Io. Andr. in
reg. Peccatum, in primo articulo quæſtionis, de
reg. iur. lib. 6. Verumtamen vt feriò ſubdit Hoſt.
hic num. 3. Quamuis talis poſſit hominem fallere,
& iudicem humanum; non tamen illum, cui omnia
nuda ſunt, & aperta, quia Deus eſt cognitor
ſecretorum, cap. Erubeſcant, 32. diſt. cap Conſuluiſti,
2. q. 4. cap. Nouit, ſupra de iudic. cap. Tua
nos, in fine, de ſimon. quem non latet peccati qualitas,
nec peccantis affectus, cap. Deus, 24. qu. 1.
gloſ. vlt. in cap. In Ciuitate, ſupra eodem.

8 Secundò nota ibi, *Prolixioris temporis dilatio*,
cum qui vendit rem pluris quàm valeat ob dilatam
pretij ſolutionem, cenſeri quaſi vſurarium in
foro animæ, & ad reſtitutionẽ teneri; & eſt communis
opinio, vt cõſtat ex dictis in præcedenti notab.
Fallit tamen ſi duo copulatiuè concurrant.
Primum eſt, vt dubium ſit, an res tempore ſolutionis
plus, minuſue valitura eſſet. Secundum,
vt tempore contractus eam rem non eſſet venditurus,
vt eſt textus in cap. Nauiganti, in vlt. caſu
infra eod. & in cap. In Ciuitate, ſupra eodem, ſecundum
Lecturam Cardinal. quam dicunt ibi eſſe
communem, Abbas, & Ioan. de Anan. in princ. &
magis communem Io. Lupus in repetition. d. cap.
10 Nauiganti, §. 5. num. 22. & hic notat Henric. Boich.
in princ. An autem vendens cariori pretio ob dilatam
ſolutionem poſſit in foro contentioſo tamquam
vſurarius damnari, & quibus ex cauſis excuſetur
in foro animæ ab vſuraria prauitate, dic
vt plenè ſcripſi in prædicta Decretali in Ciuitate,
ſupra eodem à num. 2. vſque in finem.

De Vſuris.

Cap. Nauiganti.

SVMMARIVM.

1 *Mvtuans pecuniam nauiganti, ſi recipiat aliquid vltra ſortem, vſurarius cenſetur, etiãſi periculum in ſe ſuſcipiat, & n. 4.*
Quid de iure ciuili, n. 5.
Et quid de iure canonico, n. 8.
Quid in foro iudiciali, n. 21.
Et quid in foro animæ, n. 24. & 57.

2 *Vſurarius non eſt emens rem minus iuſto pretio, ſi tunc veriſimiliter dubitetur, an tempore traditionis plus, vel minus ſit valitura, & n. 30.*

3 *Vendens rem plus quam valeat ex eo quod differt ſolutionem pretij, excuſatur ab vſura ratione dubij, ſi tunc non erat aliàs venditurus, & num. 34.*

5 *Nauticum fœnus de iure ciuili, etiam vſq; ad vſuram centeſimam permittebatur.*

6 *Vſura centeſima quæ ſit.*

7 *Pecunia traiectitia quæ dicatur.*

8 *Vſura nautica de iure canonico reprobatur ſecundum Canoniſtas.*
Contrarium ſecundum Theologos, n. 12.
Diſtinguitur, n. 21.

9 *Ius canonicum in materia peccatum concernente in totum derogat iuri ciuili.*

10 *Periculum rei mutuatæ quod in ſe ſuſcipit creditor, cur eum non excuſet ab vſura ſi aliquid vltra ſortem recipiat, & n. ſeq.*

11 *Dominium rei mutuatæ conſumptione amittitur, & fit alterius.*

13 *Intellectus varij Theologorum ad hoc cap. & n. 55. vſque ad n. 59.*

14 Aliquid, *dictio, verificatur in qualibet minima re.*

15 *Vſura committitur ſi aliquid quantumcumque modicum vltra ſortem accipiatur.*

16 Nihil, *dictio, quamcumque quantitatem excludit.*

17 *Nauigare dicitur qui vxorem duxit, & cur.*

18 *Vſura eſt aliquid vltra ſortem accipere ratione mutui tantùm, vel ratione mutui, & periculi ſimili, ſed non ratione periculi tantùm ſecundum Theologos.*

19 *Et ratione mutui tantùm intelligitur quando creditor vult omninò in ſe ſuſcipere ſortis periculum aliàs non mutuaturus.*

20 *Idem ſi non exprimat an lucrum recipiat propter mutuum, vel propter periculum.*

22 *Simoniaca eſt electio, licèt electores dicant ſe non fuiſſe motos propter pecuniam ſibi datã, vel promiſſam, quia aliàs electuri erant.*

23 *Vſurarius an iudicetur qui priùs liberè mutuat, & poſtea ſub certa mercede periculum in ſe ſuſcipit.*
Correſpectiuitas præſumitur ex proximitate temporis, ibidem.

24 *Vſura ſola voluntate committitur.*

25 *Vſura non eſt, ſed locatio operarum ſi nauigans recipiat pecuniam vltra mare vehendam ſub certa mercede.*

26 *Pecuniæ nullus eſt vſus.*

27 *Locator cur iuſtè ſalarium recipit, non autem mutuans.*

28 *Socius ponens pecuniam licitè poteſt habere partem lucri, dummodo pecuniam periculo exponat.*

29 *Societas eſt quædam fraternitas.*

30 *Vſurarius eſt, qui nunc emit rem minus quàm valeat ob eam cauſam, quia rei traditio differtur, & nunc ſoluit pretium.*

31 *Niſi dubium ſit an tempore traditionis plus, minuſuè ſit valitura.*
Et in æſtimatione valoris conſiderari debet quod communiter ſolet contingere.

33 *Dubia in foro iudiciali ſunt interpretanda in meliorem partem; ſed in foro animæ in duriorem.*

34 *Vendens rem cariùs, quàm valeat ob dilatam pretij ſolutionem, vt excuſetur ab vſura, quæ debeant concurrere.*

35 *Vſurarius mentalis eſt qui cariùs vendit credita, quàm numerata pecunia, & n. 45.*

36 *Societas inita ab officiali Romanæ Curiæ ſuper officio vltra valorem grauato, contemplatione tamen alterius perſonæ recognoſcentis bonam fidem, & ſeruantis eum indemnem, an ſui natura ſit illicita, & vſuraria, & n. ſeqq. vſque in fin.*

37 *Societas contrahi non poteſt ſuper re non exiſtenti.*
Societas officij ſine officio ſuper ſolo periculo vitæ conſtitui non poteſt, ibidem.
Declaratur, n. 73.

So-

38 *Societas requirit ſubiectum communicatiuum lucri, & damni.*

Vſurarium putatur ex re infructifera lucrum ſperare. ibidem.

Declaratur, n.74.

39 *Vſura non cadit niſi vbi mutuum verum, vel fictũ intercedit.*

40 *Vſura eſt lucrum ex mutuo, vel quaſi mutuo.*

41 *Contractus præſumitur qualis in ſui figura apparet.*

42 *Vſura ex mutuo vero quando dicatur.*

43 *Mutuatarius ex ratione mutui veri, vel palliati ſubit omne periculum rei mutuatæ, & ſemper obligatur ad ſortis reſtitutionem.*

Cenſus vitalitius, in quo perpetuò pecunia fit recipientis, ſortitur naturam emptionis. ibid.

44 *In ſocietate officiorum pecunia non fit recipientis, ſed remanet ſoluentis ſub ſolo periculo in caſu mortis.*

45 *In mutuo palliato neceſſe eſt vt lucrum, quod ſperatur, proueniat ex interuſurio temporis.*

46 *Vſurarius cenſetur contractus, qui ex ſui forma vſurarius non eſt, ob deprauatam contrahentium intentionem.*

47 *Vſura palliata eſſe non poteſt vbi ceſſat deprauata intentio contrahentium.*

48 *Vſura mentalis committitur cùm quis ex mutuo lucrum ſperat: ſecus ſi ex alia iuſta cauſa.*

49 *In ſocietate ſuper officio vltra valorẽ grauato fructus non accipiuntur ratione mutui, ſed ratione periculi; quod ſui natura non eſt illicitum, & n.ſeqq. & n.71.*

50 *Periculum amiſſionis ſortis in ſocietate officiorum eſt pecunia æſtimabile ad rationem duodecim pro centenario.*

51 *Pretij iuſtitia deſumitur ex conſuetudine longiſſimi temporis cum ſuperiorum tolerantia.*

52 *Societatis contractus tunc iuſtus dicitur, cum inter ſocios lucri, & damni ſeruatur æqualitas.*

53 *Mortis euentus inter caſus fortuitos computatur.*

In ſocietatibus officiorum ceſſat ſuſpicio vſurarum propter incertitudinem vitæ. ibid.

54 *In ſocietate officiorum fructus iuſtè percipiuntur non ratione ſocietatis, ſed ratione periculi.*

55 *Vſura an ſit mutuare pecuniam ruſtico, vt iuſta mercede agros mutuantis colat, & n.57.*

58 *Vſurarium non eſt periculum in ſe ſuſcipere, & aliquid vltra ſortem recipere, niſi in contractu mutui.*

59 *Contractus mutui quoad vſurariam prauitatem multum differt à contractu denominato, & nu.62.*

60 *Contractus, in quo datur alicui pecunia cum pacto duplum reſtituendi ſi accipiens ducat vxorem, aut presbyter fiat, non eſt vſurarius.* 5

61 *Mutuans cum pacto vt nihil ſibi reſtituatur ſi mutuatarius intra certum tempus moriatur, ſi viuat, duplum reſtituat, an committat vſura, & n.ſeq.*

63 *Officialis poteſt inire ſocietatem ſuper fructibus ſibi debitis à recognoſcentibus bonam fidem.*

64 *Actus ſi non valet vt agitur, an valeat vt valere poteſt, & n.66, & ſeq.* 7

65 *Contractus non à nomine, ſed à conuentionibus, & circumſtantijs ſortiuntur naturam.*

66 *Actus in dubio cenſetur factus omni meliori modo.*

aliæ vſuræ ſine ſtipulatione non debebantur: nau-
tica verò debebatur etiam ex pacto nudo, l. Peri-
culi, §.fin.ff.eod.tit. ſecundum Calder.hic.nu.7. &
Cardin.n.1.
8 Verũ de iure canonico vſura hæc nautica om-
ninò reprobatur, vt hic eſt textus clarus, quo ſub-
lata eſt iuris communis diſpoſitio, & correctus
totus titulus ff.& C.de nautic.fœnor. vt hic firmãt
Hoſt.n.1.2. & 3. Cardin. in princ. vbi ſic ſummat
textum, videlicet [Nauticum fœnus iure canoni-
co reprobatur] & fuſiùs n.1.in 1.opposit. Anchar.
in 2. notab.Io. de Anan.n.2.& Io. Crot. nu.8. in 3.
notab.tom.4. Repeten. fol. 373. dicens : [Nota
quod per iſtum textum eſt correctus totus titu-
lus ff.& C.de naut.fœn.] Et quamuis contrarium
teneat Iacobus Butrigarius in l.1.C.de naut. fœn.
exemplo duorum, qui ludunt taxillis : nam cùm
ſubijciant ſe fortunæ periculo, ſi vnus vincatur ab
alio, lucrum licitè retinetur, & Io.Crot.dicat hanc
opinionem ſibi aliquando placuiſſe, eo quod cum
creditor ſuſcipiat in ſe periculum pecuniæ, & ali-
quid recipiat vltra ſortem, hoc non eſt contra ius
diuinum; Ideoque ius ciuile ſeruabitur in terris
Imperij, iuxta gloſ.in c.2.de arbitr. lib.6. & Abb.
in cap.Dilecti,de re iudic. Attamen, vt idem Cro-
9 tus ſubdit, prior opinio eſt tenenda; quia hic tex-
tus prohibet talem contractum vti vſurarium; &
ita illum prohibet ratione peccati: in materia
autem concernente peccatum ius canonicum in
totum derogat iuri ciuili, & vbique locorum ſer-
uari debet, cap.fin.de præſcript.Bart. & DD. in
l.Priuilegia, C. de Sacroſ. Eccleſ. idem voluit Sa-
lycet.in Auth.Ad hæc,in 3.col.C.de Summ.Trinit.
dicens, legibus loquentibus de vſura nautica ho-
die non eſſe accommodandum aſſenſum, propter
id quod habetur in hoc cap. Nec obſtat dictum
Iacobi Butrigarij, quia non eſt verum per hunc
textum, vt inquit Io.de Anan. hic nu.3. poſt Petr.
de Anchar. cuius manuſcripta dicit ſe vidiſſe, &
atteſtatur ita communiter teneri: de communi
etiam teſtatur Nauar.in Manuali c.17.n.221.& ex
Theologis hoc tenet ſupplement.vt refert. Syluest.
10 in ver.Vſura, 1.n.35. Item non obſtat quod cùm
in mutuo dominium transferatur in debitorem;
ideoque ad ipſum ſpectet periculum rei mutuatę,
vt l.Incendium,C.Si cert.petat. creditor, qui peri-
culum in ſe ſuſcipit, videatur licitè poſſe aliquid
accipere quaſi in compenſationem ſuſcepti peri-
culi. Quoniam reſpondetur hunc nihilominus
vſurarium cenſeri, cùm recipiat aliquid vltra ſor-
tem; quod eſt contra naturam mutui, vt c.Conſu-
luit, & cap.Conqueſtus,ſupra eod. & ſiue pecuniæ
ſors ſit perempta, ſiue non, ſi emolumentum vltra
ſortem accipiat, vſura eſt, quia nihil ex mutuo
ſperare licet, l.14.q.3. per totam, ita ſoluit gloſ.1.
hic, quæ optimè loquitur ſecundum Anton. de
Butr.n.10. ſed aliter, & fortè melius prædictam
obiectionem diluit Hoſt. in ſumma huc tit. §. An
aliquo caſu, verſ.Sed numquid pro traiectitia, vbi
hunc articulum latè proſequitur, & affirmat pe-
cuniam traiectitiam eſſe vſurariam, quamuis cre-
ditor periculum ſubeat; idque probari ratione na-
turali, quia aut recipiens iuuat ſe vſu pecuniæ, aut
11 non: ſi non iuuat ſe, iniquum eſt vt creditor ab eo
lucrum exigat, quod non habuit, ſi iuuat ſe: er-
go dominium non remanet penes creditorem;
quia conſumptione amittitur, & fit alterius, vt l.Si
alien,ff.de ſolut, vnde patet creditorem non debe-
re lucrum recipere à debitore, qui re propria vti-
tur, & cum ea lucratur: nam periculum, quod in
ſe ſuſcipit creditor, in nihilo ipſum releuat, ſed
potius oneratum relinquit: Imputet ergo ſibi ſi
periculum in ſe ſuſcepit; vt ibi latiùs per Hoſt.
12 Contrariam opinionem, videlicet nauticum
fœnus nullo iure improbari, amplectuntur com-
muniter Theologi, quia quod in hac ſpecie vltra
ſortem accipitur, non datur ratione mutui, nec
propter nudum intereſſe interuſurij temporis, ſed
propter iuſtiſſimam cauſam, ideſt propter pericu-
lum, quod in ſe ſuſcipit creditor contra naturam
mutui: ita S.Thom.in tract.de vſur.opuſc.73. q.9.
S.Antonin.in 2.par. lib.1. cap.6. §.21. Conrad. de
contract.q.39.concl.1. Syluest. alios adducens in
ver.Vſura 1.n.35. Io.Maior in 4.ſentent.diſtinct.15
qu.31. & Caiet.in ſumma in ver. Vſura exterior,
verſ. Duodecimus caſus, quos refert. & ſequitur
Couar.variar.reſol.lib.3.cap.2.n.5.& ex Iuriſperi-
tis Iacob. Butrigar. ſupracit.in l.1.C. de naut. fœ-
nor.& Bald.in.l.1.n.33.verſ. Vel eſt ſuſceptio peri-
culi, C.de Summa Trinit. dicens in nautico fœ-
nore non eſſe propriè vſuram, quia ibi non eſt lu-
crum, ſed quædam recompenſatio debita hinc in-
de: & ita quotidie fit Venetijs, Florentiæ, &
alibi, vt hic atteſtatur Cardin. num.1. in 6.oppoſ.
13 Magnoperè tamen laborant præcitati Aucto-
res, vt vitent diſpoſitionem inſignis huius Decre-
talis, quam propterea in varios ſenſus dedu-
cunt.
Primus intellectus eſt Adriani in 4. ſentent. in
tract.de Vſur. cap.Occurrunt, qui putauit hoc ca-
pitulum habere locum in eo tantùm caſu, in quo
pretium periculi, quod in ſe ſuſcipit creditor, eſt
iniuſtum, & immoderatum: tunc enim vltra ſortẽ
accipitur id quod iuſtum pretium excedit, & hoc
cauſa mutui; & ideo vſura eſt: ſecus verò ſi pre-
tium periculi ſit iuſtum, vt etiam dicam infra n.55
14 Verum hic intellectus non conſonat litteræ ibi,
recepturus aliquid vltra ſortem: nam dictio, *ali-
quid*, verificatur in qualibet minima re, iuxta
gloſ.in Clem.1.in ver. Aut earum aliqua parte, de
foro compet.& ibi notant Abb.nu.2. verſ.Et nota
15 bene quod textus dicit, *aliquid*, & Io. Crotus in
2.notab n.7. Vnde ſecundum eos vſura commit-
tur, ſi aliquid quantumcumque modicum vltra
ſortem exigatur. Idem probatur in cap.Plerique,
14.q.3. & ſuffragatur illud, *Mutuum dantes nihil
inde ſperantes*, cap.Conſuluit, ſupra eod: nam di-
ctum, *nihil*, cùm ſit vniuerſalis negatiua excludit
quamcumque quantitatem, l.Si is qui ducenta, §.
Verum, ff de reb.dub. Igitur ſiue pretium pericu-
li ſit modicum, ſiue magnum, in contractu mutui
vſura eſt per hunc textum.
Secũdus intellectus eſt eiuſdem Adriani in d.c.
Occurrunt, ad primum Caroli Molinei de Cõtrac.
q.3. & Soti infra citandi, n.46. exiſtimantium hunc
textum obtinere in eo caſu, in quo probabiliter
nullum ſubeſt periculum, ſed ſolum prætexitur à
creditore, vt hoc colore quæſito ſit certus de lu-
cro vltra ſortem conuento. Sed eos meritò re-
fellit Couar.d.cap.2.nu.5.verſ.Primum equidem;
quia textus loquitur de illo, qui mutuat pecuniam
nauiganti. At nil tam capax fortuitorum, quàm
mare, vt inquit Tacit.Annal.lib.14. Ideoque ſecũ-
dum Calder. hic n.2.verbum, *nauigare*, in latiori
ſignificatione ponitur pro quolibet actu laborio-
ſo, cùm ſæpè nauigando labor, & periculum im-
mineat,

mineat, c. Non turbetur, 24. q. 1. c. Aduerſitas, 7. q. 1 vnde nauigare dicitur qui vxorem duxit, cap. Nos nouimus, 17. q. 2. vbi gloſſa prima, [Sicut nauigans, inquit, ſubijcit ſe varijs periculis, nec proprio motu regitur, ſed ventis; ſic habens vxorem.]

18 Tertius denique intellectus eſt illorum, qui ſic diſtinguunt. Aut mutuans recipit aliquid vltra ſortem ratione mutui tantùm, aliàs non mutuaturus, & eſt vſura, non obſtante quod periculum ſortis in ſe ſuſcipiat; & in hoc caſu loquitur hoc capitulum. Aut recipit partim ratione mutui, & partim ratione periculi; & ſimiliter vſura eſt quantum ad illud quod recipit ratione mutui. Aut demum recipit ratione periculi tantùm, atq; vt pretium periculi; & ſic non eſt vſura: nam etſi non mutuaret, & periculum nauigantis vellet ſubire, licèt poſſet recipere pretium periculi ſuſcepti: nec propter hoc quod ei inſeruit mutuando, efficitur deterioris conditionis: & hic quidem intellectus à Theologis communiter approbatur, vt inferius patebit; ſed tamen illud impugnat ſupplementum duplici motiuo. Primò quia hoc cap. vult eſſe vſuram, etiamſi quid vltra ſortem recipiatur ratione periculi, vt ſonat littera ibi, *pro eo quod*. Verba enim textus ſic ſe habent; [Nauiganti, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem pro eo quod ſuſcipit in ſe periculum, recepturus aliquid vltra ſortem, vſurarius eſt cenſendus.] Deinde quia ſi haberetur reſpectus ad mutuum, nullum fuiſſet dubium; & ſic lex lata eſſet ſuper indubitabili, quod eſſe non debet, quia eſſet ſuperflua; ad hoc l. Quod Labeo, & ibi gloſ. 1. ff. de Carbon. edic. ſed eum mordet Sylueſt. quod non benè intellexerit textum; quia verba illa, *pro eo quod* non denotant cauſam receptionis lucri vltra ſortem, ſed cauſam mutuandi; & ſecundum hoc poni debet coma poſt verbum, *ſuſcipit*, non autem poſt verbum *quantitatem*. Cenſetur autem creditor moueri ratione mutui, quando vult, & paciſcitur vt ſortis periculum omninò ad ſe pertineat aliàs non mutuaturus; & ſic ex mutuo vult conſequi lucrum non quidem immediatè, ſed mediante ſuſceptione periculi; quod vſurarium eſt: & ita hunc textum intelligunt S. Antonin. in 2. par. lib. 1. tit. 1. cap. 6. §. 21. Sylueſt. alios adducens in ver. Vſura, 1. n. 35. Conrad. de contract. concluſ. 1. Io. Maior. in 4. ſent. diſt. 15. q. 31 & Caiet. in ſumma in ver. Vſura exterior, verſ. Duodecimus caſus, & hunc ſenſum verè proprium eſſe, vt frequentiori Theologorum iudicio probatum, atteſtatur Couar. variar. reſol. lib. 2. c. 2. n. 5. verſ. Secundo

19 (see line beginning "ditor moueri")

20 Quando autem mutuans ſuſcipit in ſe periculum pecuniæ mutuatæ, & ſimpliciter recipit aliquid vltra ſortem, non exprimens an id recipiat ratione periculi, an ratione mutui; Canon vehementer præſumit eum recipere propter mutuum, & ſuſceptionem periculi adhibitam eſſe ad palliandam vſurã, ad quam quidem palliationem de medio tollendã ſub colore periculi ſuſcepti emanauit hæc Decretalis: ſecùs verò ſi mutuans exprimat ſe emolumentum accipere propter periculum, quod in ſe ſuſcipit; quia tunc contractus non eſt vſurarius, vt per Valaſc. conſ. 18. nu. 4. & alios complures hic congeſtos à modernis Collectoribus.

21 Quid dicendum? Ego ad conciliandas opiniones puto ſic diſtinguendum: Aut quæritur an huiuſmodi contractus cenſeatur vſurarius in foro

24 In ſecundò autem caſu, ideſt in foro animæ vera videtur Theologorum diſtinctio: nam ſi mutuans recipiat aliquid vltra ſortem ratione mutui, ſeu ea intentione vt lucretur ex mutuo, quamuis periculum in ſe ſuſcipiat, abſque dubio eſt vſura, quæ ſola voluntate committitur, cap. Cum conſuluit, ſupra eod. gloſ. in cap. Ex parte, il primo, in ver. Dimittere, de offic. Deleg. Sed ſi verè non intendat lucrari ex mutuo, ſed tantummodo accipere per mercedem, ſeu pretium periculi, iuxta tex. in l. Periculi, ff. de naut. fœn. In foro interiori & quantum ad Deum non eſt vſurarius. Itaque tota hæc res ab intentione diſtinguitur, & ſpecificatur, cap. Cum voluntate, infra de ſent. excomm. l. Qui iniuria, ff. de furt. Facit text. in cap. In Ciuitate, in fin. ſupra eodem. In dubio autem cùm non diſtinguit an lucrum recipiat ratione mutui, vel ratione periculi, cenſetur recipere ratione mutui; & ideò vſura eſt ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra num. 20. & ſic arbitror poſſe conciliari diſſidentes opiniones: quod nota.

25 Retenta Canoniſtarum opinione, eam declara primò ſecundum Innoc. in princ. Hoſtien. num. 5. Butr. num. 7. Cardin. num. 4. vt non procedat ſi nauigans recipiat pecuniam vltra mare traijciendā certo pretio ſibi conſtituto: nam ſiue periculum in ſe ſuſcipiat, ſiue non, vſura non eſt, quia ibi non eſt mutuum, ſed locatio operarum, vel inuectionis, vel cuſtodiæ, quæ licita eſt, l. Et ita de facto, & toto tit. ff. Naut. caup. ſtabul. l. In naue, l. Qui

26 operas, l. Qui mercedem, & l. ſeq. ff. Locati; Secus verò ſi non detur pro mercede, vt verbat, ſed vt negotietur, quia hoc eſt mutuum. Vnde quidquid accipitur vltra ſortem vſura eſt, cum pecuniæ nullus ſit vſus, vel vtilitas vtendi, vt in illa palea in

27 cip. Eijciens, 88. diſt. Ratio differentiæ eſt, quia locator retinet dominium rei locatæ, l. Non enim, ff. Locati: propter quod ad eum rei ſuæ pertinet periculum. At creditor non retinet dominium pecuniæ mutuatæ, ſed illud transfert in debitorē, cuius propterea eſt periculum, l. 1. ff. ſi cert. petat. Præterea res locata vſu fit deterior, quod in mutuo non contingit. Non igitur mirum ſi locator ſalarium percipit, non autem mutuans. Ita Ioan. Andr. hic num. 11. Butr. num. 10. verſ. Ratio eſt, vt Io. de Anan. num. 3. verſ. Et ex prædictis, & conſentit S Thom. in 2. 2. q. 78. art. 2. ad 5.

28 Declara ſecundò Canoniſtarum opinionem, vt procedat in mutuo, prout loquitur hoc cap. non autem in contrahentibus ſocietatem, quorum vnus ponit operam, alter pretium; quia, vt inquit Bald. in l. 1. num. 36. C. de Summa Trinit. non eſt vſura, ſed diuiſio lucri induſtrialis: & ſic licèt, vt ait Goffred. communicantur cōmoda, & incommoda. Vnde ponens pecuniam poteſt habere partem lucri, dummodo pecuniam periculo exponat, itaut ſit particeps damni, & lucri, cap. Plerique,

29 que, 14. q. 3. Societas enim eſt quædam fraternitas, vt l. Verum, primo reſponſo, ff. Pro ſocio; & ita hic firmant Io. Andr. num. 3. in ver. Mutuans, & Butr. num. 6. de quo latius per Calder. in ſecunda quæſtione, nu. 28. & eſt ex mente D. Thomæ, loco citato.

30 Secundò nota ex ſecunda parte textus vſurarium cenſeri eum, qui nunc emit rem minus quàm valeat ob eam cauſam, quia differtur traditio rei emptæ, & nunc ſoluit pretium: Fingimus enim emptorem nunc mutuare venditori pretium rei, & accipere illud plus quam valebit tempore traditionis, niſi dubium ſit an res tunc temporis plus

31 minuſue ſit valitura; tunc enim tā emptor, quàm venditor æqualiter commodum, & incommodum ex dilatione expectant, vt hic per gloſ. 2. & Abb. num. 6. Atque ita rationem dubij valet quod aliàs non valeret: de quo pleniùs dicetur infra in 3. notabili.

32 Porrò in æſtimatione valoris conſiderari oportet id, quod veriſimile eſt, vt inquit littera ibi, *veriſimiliter*; Itaut ſi communiter traditionis tempore res pluris valitura eſſet, veluti ſi ſoluatur pretium tempore meſſium, vt menſura detur tibi in Paſchate, erit interuſurium ſecundum communē curſum, & morem omnium regionum, qui ſpectandus eſt, vt l. 1. in princ. ff. de flumin. Idemque dicendum ſi ematur ante meſſem frumentum tradēdum in æſtate tam modico pretio, vt probabiliter plus ſit valiturum, & valere communiter cōſueuerit. Nec refert quod nonnunquam contingat oppoſitum; quandoquidem ad ea, quæ rarò accidunt, iura non adaptantur, l. Nam ad ea, ff. de legib. Sed quod fit frequenter, ideſt plerumque, & reſpiciunt, & medentur, vt in Auth. Vt fine prohibit, S. Quia verò, coll. 1. Vt ergo euitetur fraudis ſuſpicio, emat de tempore ad idem tempus in qualitate, puta de æſtate ad æſtatem, & de vere ad ver, vel ad tempus, in quo non lædat conſcientiam, vel in animarum iudicio ad reſtitutionem iudicetur, vt cap. Conſuluit, ſupra eodem. Ita Hoſtien. hic num. 6. Io. Andr. eod. num. in ver. Veriſimiliter, Butr. num. 8. & 11. Ancharan. in 4. & 5. notab. Abb. num. 10. & alij communiter.

33 Tertiò nota ibi, ***veriſimiliter dubitetur***, dubia in meliorem partem eſſe interpretanda: ad idem cap. 2. infra, de reg. iur. promptiores enim eſſe debemus ad abſoluendum, quàm ad condemnandum, cap. Ex litteris, ſupra de probat. & l. Arianus, ff. de act. & obligat. & hic notat gloſ. 2. Verum Hoſtien. num. 9. cui Cardin. num. 2. & cæteri conſentiunt, declarat hoc verum eſſe in iudicio contentioſo, vt hic, & in iuribus ſupra citatis, in quo non debet iudex ſe certum reddere vbi certus non eſt, nec dubitare vbi certus eſt, cap. Cum contingat, S. penult. ſupra de reſcript. in quo etiā quandoque relinquitur aliquis conſcientiæ ſuæ, vt cap. Mulieri, ſupra, de iureiur. Secus in foro animæ, in quo ad vitandum ſalutis periculum in duriorem partem interpretamur: & ſic non obſtat cap. Ad audientiam, S. 1. & cap. Significaſti, S. fin. de homicid. cap. In Ciuitate, S. fin. ſupra eod. cap. Illud, infra, de Cler. excomm. miniſtran. Eamdem diſtinctionem adbibuit gloſ. notab. in cap. vn. in ver. Aeſtimare, ſupra, de Scrutio. & S. Thom. in 2. 2. q. 60. art. 4. & ſcripſi pleniùs in cap. Ne innitaris, à num. 137. vſque ad 147. ſup. de Conſtit.

34 Vltimò nota ex tertia parte textus ad hoc vt contractus ſit licitus, quando venditur res plus quàm valeat, & differtur ſolutio pretij in certum terminum, neceſſarium eſſe vt duo copulatiuè concurrant. Primum eſt vt probabile dubium ſit an tempore ſolutionis pretij res empta plus, vel minus ſit valitura. Alterum eſt, vt venditor non eſſet aliàs venditurus tempore contractus. Si igitur certum ſit tempore ſolutionis pretij rem minus valituram fuiſſe, quàm tunc ille numerata pecunia vendidiſſet; eo caſu contractus vſurarius eſt cenſendus, vt hic probatur apertè: & hoc per ra-

tio-

tionem, quam tetigi ſupra in 2. notab. num. 30. &
35 notat gloſ. 1. Butr. num. 11. & Abb. num. 7. Et talem, qui propter dilationem carius vendit, quam ſtatim ſoluto pretio fuiſſet venditurus, dicunt eſſe vſurarium mentalem, Hoſtien. num. 12. in fin. Io. Andr. num. 6. in vet. Tempore contractus, & Anchar. in 6. notab.

36 QVAERO, An contractus ſocietatis initæ ab aliquo Officiali Romanæ Curiæ ſuper officio vltra valorem grauato, contemplatione tamen alterius perſonæ recognoſcentis bonam fidem, & ſeruantis eum indemnem, ſui natura illicitus ſit, atque vſurarius.

37 Pro opinione illorum, qui putant hunc contractum defendi non poſſe ab vſuraria prauitate, adducitur illud præcipuum argumentum, quod ſocietas contrahi nequit ſuper re non exiſtente, l. Verum, §. fin. ff. pro ſoc. Sed ipſe officialis iam obligatos habet omnes officij fructus. Ergo ſibi amplius non licebit ſuper illis ſocietatem inire. Sublato enim fundamento, &c. cap. Cum Paulus, 1. q. 1. cap. Veniens, infra, de Presb. non baptiz. Ita Lelius Zecchius in tract. de Vſur. cap. 7. de ſocietate, num. 10. verſ. Notandum, col. fin. Io. Baptiſta Conradus in ſuis reſponſis Caſuum Conſcientiarum n. 255. col. 5. verſ. Si non concedam, & Rota deciſ. 287. num. 1. par. 4. diuerſ. vbi in terminis reſoluit ſocietatem officiorum ſuper officio vltra valorem grauato non ſuſtineri ob eam rationem, quia vbi deficit ſubiectum, ſuper quo ſubſiſtat cõtractus, in vim ſocietatis valere non poteſt, & ne-
38 ceſſe eſt, vt reſoluatur in mutuum, & deciſ. 552. num 3. 5. 6. par. 1. recent. vbi decidit ſocietatem officij ſine officio ſuper ſolo periculo vitæ conſtitui non poſſe, quia deficit ſubiectum communicationum aptum reddere lucrum, & damnum, vt eſt neceſſarium in ſocietate ex d. l. Verum, §. fin. ff. pro ſoc. & ex alijs authoritatibus ibi allegatis.

39 Quibus tamen non obſtantibus videtur reſpondendum contractum, circumſcripta Eccleſiæ prohibitione, ex ſe licitum eſſe, & ſui natura ab vſurario crimine longè abeſſe.

Primò, quia vſura non cadit niſi vbi mutuum verum, vel fictum intercedit, cap. 1. 14. qu. 3. Abb. conſ. 114. Attingendo, n. 1. par. 2. & conſ. 15. Quæritur, num. 2. par. 1. notant Canoniſtæ in rubrica; & in cap. Conqueſtus, ſupra eod. & Legiſtæ in l. 2. 4
§. Creditum, vbi Dec. in 3. notab. ff. Si cert. petat.
40 & colligitur ex ipſa vſuræ diffinitione. Dicitur enim eſſe lucrum ex mutuo, vel quaſi mutuo, Sot. lib. 3. de iuſt. & iur. qu. 1. art. 1. Couarr. lib. 3. variar. reſolut. cap. 3. Conrad. de contract. tract. 2. qu. 21. Sed hic nulla veri, aut ficti mutui ſubeſt ratio. 47.
41 Ergo, &c. Mutuum verò in hoc contractu non interuenire oſtendunt verba ipſa, quæ in contractum ſocietatis, non in contractum mutui ſonãt, l. Si quis ſtipulatus, ibi, *reſpiciendus erit ſermo ſtipulationis*, ff. de verbor. obligat. l. fin. & ibi gloſ. in ver. Procliuior, ff. de condit. cauſ. dat. Contractus enim præſumitur qualis ex figura apparet, Bart. in cap. 1. in princ. de feud. dat. contra vic. leg. commiſſ. & in ſpecie contractum ſocietatis fuiſſe initum ſi verba ſonent in ſocietatem, plenè conſuluit
42 Cart. ſen. conſ. 52. incip. Super art. num. 2. Itaque mutuũ verum dicitur vbi partes expreſsè de mutuo agunt, & tunc vſuram veram cõmittunt, cum aliquid vltra ſortem ex pacto, & conuentione recipiunt, iuxta l. Rogaſti, §. Si tibi, ff. Si cert. petat.

aliæ deciſiones referuntur, part. 4. diuerſor.

48 Hoc dictum ex eo licet confirmare, quod vſura mentalis eſt per obiectum perpendéda, itaut tunc demum committi dicatur, quando quis ex mutuo lucrum ſperat: ſecus verò ſi non ratione mutui, ſed ex alia iuſta, atque legitima cauſa; quia tunc non eſt vſura ſiue ſecundariò, ſiue principaliter ſperet lucrum: ita Sot. lib. 6. de iuſt. & iur. q. 1. ar. 2, col. 3. circa fin.

49 Cum itaque contrahentes ſocietatem ſuper officijs etiam grauatis vltra valorem fructus ſibi promiſſos accipiant non ea vi mutui, ſed ob pecuniæ periculum ſuaptè natura æſtimabile, vt l. Periculi, ff. de naut. fœnor. vtique dici non debent vſuraria labe coinquinati, etiamſi eorum mens in contrahendo ad lucrum principaliter dirigatur; præſertim cùm periculum ſit tale vt hoc pretio, & recompenſatione dignum iudicetur.

50 Quod probatur primò authoritate Soti lib. 6. de iuſt. & iur. q. 6. art. 2 ad fin. vbi de huiuſmodi ſocietatibus verba faciens, [Periculum, inquit, quod centum conferens ſubit, vt ſi tempore durantis ſocietatis moriatur, illa amittat, æſtimabile eſt pecunis, atque adeo ſicut in ludo, & in alijs itidē fortuitis fieri conſueuit, iuſtè videntur pro illo periculo centum recipi ſex pro quolibet ſemeſtri,] Hæc ille.

51 Secundò, quia homines prudentes, ac timoratæ conſcientiæ iuſtum putant recipere ſex pro cētenario ſexto quoque menſe ratione illius periculi; & hoc pretium conſuetudo longiſſimi temporis cum ſuperiorum tolerantia hucuſque approbauit: ex his namque ſumitur pretij iuſtitia, vt tradunt Doctores in l. Pretia rerum, ff. ad l. Falcid. & in c. 1. de empt. & vendit. & ex multis Conrad. de contract. q. 56. & q. 89.

52 Tertiò, quia vbi contrahentes ob dubiam ſpē, dubiumque euentum potentiam habent ad plus, & minus, ad damnum, & lucrum, nulla inter eos inæqualitas, nulla iniuſtitia conſiderari poteſt, arg. l. Si oleo, vbi Bald. & Salyc. & l. Si pactione, C. de vſur. & patet ex dictis ſupra n. 28. Quis autem non videat in hoc contractu accipiētem pecunias habere ſpem non minus probabilem lucrandi ſortē,
53 quàm dantem lucrandi fructus, cùm mors certiſſima ſit, tempus verò mortis adeo incertum, vt non abſque ratione caſus mortis inter alios fortuitos computetur, l. fin. in princip. C. de iure dot. Bald. in l. 1. in fin. C. Qui non poſſ. ad libert. peruen. vnde Rota coram Gregor. XV. deciſ. 107. n. 4. dixit in ſocietate officiorum ceſſare omnem ſuſpicionem vſurarum propter incertitudinem vitæ, ex traditis per Roman. conſ. 302. n. 3, & Dec. in l. fin. n. 4. C. de tranſact.

54 Quartò, & vltimò, vt alia omittamus, quia iuſtitia ſocietatis contractæ intra valorem officij ab hoc periculo dependet; propterea eo caſu putatur licere ſocio accipere duodecim pro centenario ſingulis annis, quia hoc æſtimatur iuſtum pretium illius periculi amittendi cenſum. Ita latentur omnes vno ore hac de re tractantes, præcipuè autem Caſtrac. c. 8. n. 2. c. 41. & c. 48. nu. 2. quibus in locis apertè teſtatur ius percipiendi fructus, quod habet pecuniam tradens, fundatum eſſe in periculo illam perdendi; atque ideo tali periculo ceſſante veluti cauſa, ceſſare & ipſum ius fructus percipiēdi: quinimo Nauar. conſ. 19. Excellentiſſimè Domine, in tit. de vſur. aſſerit fructus in hoc contractu iuſtè recipi non ratione ſocietatis, ſed ratione periculi, quod ſubit ſocius in vtilitatem officialis: quod videtur etiam ſenſiſſe Rota deciſ. 741. nu. 1. & deciſ. 763. n. 3. par. 1. diuerſ. & Oldrad. conſ. 207. Vniuerſis, n. 6. & per tot. Sed qui ſocietatem ſuper officio grauato contrahunt, eidem, ac fortaſſe etiā maiori ſe exponunt periculo, vt ex ſe patet. Ergo eoſdem etiam fructus pro illius periculi pretio accipere poterunt: nam quod fructus officij extent, vel non extent, non efficit maius, vel minus, iuſtum, vel iniuſtum talis periculi pretium.

Nec quidquam obſtat, quod qui contrariam tenent opinionem reſpondeant fructibus officij non extantibus contractum hunc ad mutuum reduci, in quo periculum rei mutuatæ, quod mutuans in ſe ſuſcipit, illum non excuſat ab vſura, vt videtur eſſe textus inſignis in hoc cap. Nauiganti, & tradit Nauar. in Manual. c. 17. nu. 221. & 284. Quare hoc caſu periculum non erit habendum in conſideratione.

55 Id inquam non obſtat, primò quia non deſunt graues viri, qui vſurariam non exiſtimant mutui dationem ea lege factam, vt mutuatarius cogatur ſoluere mutuanti pretium periculi rei mutuatæ quod in ſe ſuſcipere vult, dummodo tamen iuſtum pretium ſit, ac legitimum: & inter hos præcipuus eſt Adrianus in 4. ſent. tract. de vſur. in cap. Occurrunt; cuius ſententia adiuuari videtur ex doctrina Baldi in l. Rogaſti, §. Si tibi, col. 2. ff. Si cert. pet. & Io. Lup. in cap. Per veſtras, de donat. inter vir. & vxor. §. vlt. n. 39. qui committere vſuram non credunt ciuem, qui ruſtico certam pecuniæ quantitatem mutuat, vt ſuos agros iuſta mercede colat.

56 Et ad hunc textum prædicti Doctores reſpondent, maximè verò Adrianus loco citato, procedere vbi periculum non eſt verum, ac reale, ſed fictum, ac ſimulatum in fraudem vſurarum. Hunc intellectum probat Sot. lib. 6. de iuſt. & iur q. 4. artic. 2. Quis autem dixerit periculum perdendi capitale, quod in ſe ſuſcipit tradens pecunias, ſimulatum eſſe, cum oculis quodammodo cernatur, & quaſi manibus tangatur? hunc tamen intellectum confutaui ſupra n. 17.

Reſpondet præterea idē Adrian. vbi ſupra huius textus diſpoſitionem non habere locum niſi quādo iniuſtum eſt periculi pretium. In caſu autem noſtro iuſtum ſupponimus, vt iam in ſuperioribus probauimus.

57 Sed quia neque huiuſmodi interpretatio conſonat litteræ huius cap. vt dixi ſupra nu. 14. & doctrina Adriani, & ſequacium, de quibus ſupra nu. 55. communiter reprobatur reſte Couar. lib. 3. variar. reſol. cap. 2. n. 5. verſ. Tertiò, & contra illam valde vrgent rationes per eum ponderatæ. Ideò tertio loco reſponderi poteſt huius textus deciſionem fundatam eſſe in præſumptione, vt colligitur ex verbis textus ibi, *Vſurarius eſt cenſendus*, ideſt præſumendus, vt interpretatur Nauarr. in Manuali c. 17. n. 284. hūc intellectum recipit Conrad. de contract. qu. 39. col. 4. verſ. Secundò, &c. Ad quod vide quod dixi ſupra n. 12. quare cum nos loquamur de foro interiori conſcientiæ, in quo veritas reiectis præſumptionibus attenditur, vt per Feder. de Sen. conſ. 21. n. 2. verſ. Præterea lex, ſeu forum conſcientiæ, non eſt cur de eius deciſione laboremus.

58 Sed quatenus hic quoque intellectus aliquam pateretur difficultatem quarto loco, & fortè melius,

lius, quod ſpectat ad rem præſentem, reſpondetur hunc textum intelligendum eſſe de mutuo vero habente propriam formam contractus mutui, concurrente deprauata, ac peruerſa mutuantis voluntate, vt vnuſquiſque cognoſcere facilè poterit, ſi verba textus diligenter legat, & illorum etiam, qui communem intellectum tuentur, loquendi modum accuratè perpendat. [Nauiganti, inquit Gregorius IX. vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, &c.] verba ſunt clara, apertèque mutuum demonſtrant. Non procedit ergo in alio contractu, qui mutui ſpeciem, ac formam non præſeferat, ſed ad aliud genus contractus à mutuo diuerſum reduci poſſit, licèt certum, ac proprium illius nomen non habeamus. Sed contractus, de quo agitur, non eſt mutuum habita ratione illius formæ, vt ſupra probatum eſt n.41. neque contrahentes vitiatam habent intentionem, cum bona fide contractum licitum celebrare ſibi perſuadeant, vt pro certo ſupponimus. Ergo periculum in caſu noſtro excuſare optimè poterit ab vſuraria prauitate.

59 Quæ diſtinctio confirmatur etiam ex his, quæ
tradit Nauar. conſ. 23. Reſpondimus, de vſur. lib. 5.
nam in principio dicit non committere vſuram illum, qui dat centum mercatori in Syriam ducere volenti nauem mercibus onuſtam ea lege, vt perdat illa ſi nauis pereat; ſi verò ſalua reuertatur, reddantur ſibi centum: & quia contrarium videtur tenere in ſuo Manuali c. 17. n. 284. vt ſe exiſtimat ab illa contradictione declarat ea, quæ habentur in Manuali, procedere in mutuo; quæ verò tradit in d. conſ. locum habere in contractu innominato, per quem datur aliquid alteri ob periculum ſubeundum; neque valere argumentum à contractu mutui, qui debet eſſe gratuitus, ad alios contractus non gratuitos, quam autem differentiam conſiderare poſſumus inter vnum contractũ, de quo in manuali, & alterum de quo in conſil. niſi dicamus eam eſſe, vt contractus, de quo in manuali, habeat veram mutui formam, & ibi de mutuo agatur ex mente contrahentium; alter verò careat forma mutui, & in eo mens contrahentium ad mutuum non referatur: quod clariùs apparebit ſi eumdem Nauarrum adeamus in conſ. 29. Excellentiſſime Domine, n. 4. verſ. Tertiò quero, eod.
60 tit. de Vſur. vbi iuſtam dicit cõſuetudinem in Gallia Belgica receptam, vt quis det alteri centum cum pactione reddendi ducenta ſi poſt duos annos vxorem accipiens, viſa Roma in patriam reuertatur, vel tradat alicui certum quid cum pacto duplum reſtituendi ſi vxorem ducat, vel ad Presby-
61 terij gradum aſcendat; & iuſtitiam conſuetudinis fundat in periculo, cui ſe exponit tradens pecuniam: quod quidem periculum, vt ait Nauar. efficit vt liceat mutuare alicui ea lege, vt ſi moriatur intra ſex annos, nihil mutuanti reſtituatur, ſi viuat ſex annos, reddantur illa, & centum pro milliario, quæ profectò pugnare omnino videntur cũ iis, quæ in manuali ſcripta reliquit d. c. 17. nu. 222. Ibi enim qui mutuat, inquit, cum pacto vt ſi mutuatarius infra certum tempus moriatur, ſit liber, ſi viuat, duplum reddat, vſuram committit. Vt er-
62 go vindicemus Nauarrum ab hac apparenti contradictione, dicamus in manuali eum loqui de vero, & proprio mutuo, ac mutui formam habente: in citato verò conſil. de contractu à forma mutui longe diuerſo, de contractu ſcilicet inno-

ſocietate ne cogitaſſe quidem de huiuſmodi contractibus innominatis, qui grauato etiam officio liciti cenſentur; admittimus eos expreſsè, & ſpecificè non cogitaſſe de alia contractus ſpecie diuerſa à ſocietate officij: negamus tamen eoſdem ſaltem implicitè virtualiter, & in genere mentem non direxiſſe ad huiuſmodi etiam contractus: eo enim ipſo quod celebrare intellexerunt contractum talibus circumſtantijs indutum, & actum validum gerere, ſimul etiam tacitè voluerunt contractum iuſtum bona fide inire: nam contractus talibus concurrentibus circumſtantijs in aliam ſpeciem contractus tranſire videtur, nec poteſt valere, aut iuſtus eſſe niſi vt eſt reducibilis ad huiuſmodi contractus innominatos. Quare ex præſumpta, & veriſimili mente contrahentium ſuſtineri debet, ad gloſ. vlt. in fin. communiter approbatam in l. Tale pactum, §. fin. ff. de pact. Ita in ſimili caſu reſpondet Conrad. de Contract. quæſt. 34. poſt tertiam concluſionem in tertio argumento.

66 Neque obſtat reg. d. §. Si quis ita; nam in primis animaduerto hanc regulam eſſe brocardicã, imò contrariam regulam eſſe longè vniuerſaliorẽ, ita vt reſpectu illius hic §. Dici poſſit exceptio potius ad regulam, quàm regula, vt ibi tradit Iaſ. num. 21. nam, vt inquit Abb. conſ. 67. In cauſa quæ vertitur, col. 2. num. 2. verſ. Nec obſtat ſi dicatur, part. 2. In dubio quis videtur facere actum omni meliori modo, quo poteſt, ſequitur Rolan. à Valle conſ. 67. num. 13. cum ſeqq. vol. 1. Quare contrariæ regulæ ſtandum erit quamdiu non probetur exceptio, ad Bartol. in l. 2. ff. Si quis in ius vocat. DD. in rubr. ff. de regul. iur. & in l. Omnis definitio, eod. tit. Præterea quatenus etiam pro regula habendum eſſet, vt quoties actus non valet eo modo, quo agitur, nec valeat vt valere poteſt: Reſpondeo huiuſmodi regulam inter alias multas præcipuè duas recipere declarationes, quę maximè conferunt ad rem noſtram. Prima eſt, vt procedat in caſu, in quo contrahentes ſciebant actum eo modo geſtũ non valere, vt declarat Raphael Cumanus, quem refert, & ſequitur Alexan. in cit. §. Si quis ita, num. 8. Tunc enim præſumitur facere velle actum cluſorium, arg. l. Non ſolum, ff. de act. & obligat. Secus verò vbi contrahentes id probabiliter ignorabant, vt in caſu propoſito: nam tunc ceſſat præſumptio actus cluſorij, & ſuccedit alia præſumptio pro actus validitate, quę tãquam potentior, ac firmior, aliàs omnes elidit, ar-

67 gum. l. Diuus, ff. de integr. reſtit. minor. Secunda regulæ declaratio eſt, vt non habeat locum quando actus iuramento fuit confirmatus: ea enim eſt potentia iuramẽti, vt faciat actum valere omni meliori modo, quo poteſt, Bart. Alex. & Iaſ. in d. §. Si quis ita, tradunt DD. in l. Cum pater, §. Filius matrem, ff. de lega. 2. Couarr. 2. p. relect. §. 6. col. 2. verſ. Decima tertia, ante nu. 2. vbi de communi teſtatur; quod procedit etiam ſi actus eo modo, quo geſtus eſt, nullus ſit ex defectu formæ, Honded. conſ. 307. num. 41. Cum itaque contrahentes ex inueterata iam conſuetudine in hoc contractu iuramentum adhibere ſoleant, virtute huius Sacramenti ſuſtineri debet eo modo, quo

68 valere poteſt; præſertim cùm agatur de euitando vſuræ crimine, eaque ſemper ſit facienda interpretatio, vt contractus neque vſurarius, neque iniuſtus iudicetur, Hieronym. Gabr. conſ. 168. qu. 6. num. 12. lib. 1. & conſ. 156. num. 3. vol. 2. Bero. conſ. 169. num. 19. vol. 1.

His accedat, quod homines per ſe, & non per interpoſitas perſonas, non clam, ſed palam celebrarunt huiuſmodi contractum ſpacio longiſſimi temporis, idque fecerunt tolerantibus Superioribus tam eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus; Tales contractus communi hominum opinione habiti ſunt pro iuſtis, & licitis; ab omnibus indifferenter celebrari fuere, à doctis, grauibus, & prudentibus viris timorataeque conſcientiæ; Confeſſarij numquam contrahentibus abſolutionem ſacramentalem denegarunt; imò ne admonuerunt quidem vmquam de iniuſtitia horum contractuum; ſæpe, ac ſæpius accidit vt accipientes pecunias ſuper officio grauato ingentem illarum ſummam lucrari ſint per mortem dantis, vel illius, qui ab eo fuerat nominatus. Hæc ſanè omnia ſuadent vt contractus initus ſuper officio grauato ſi non valet iure ſocietatis, ſuſtineatur eo modo, quo valere poteſt, ſaltem ex æquitate, quæ in foro interiori maximè attendi ſolet. Præſertim quia contrahentes ſi ſciuiſſent illicitam eſſe ſocietatem ſuper officio grauato contractam, libenter confugiſſent ad officium non grauatum, cùm ex hoc, quod officium ſit grauatum, nihil commodi, atque vtilitatis ad eos redundare poſſit; quare iniquum videtur vt decepti authoritate conſuetudinis à Superioribus non improbatæ ſine culpa ſentiant hoc grauiſſimum dãnum reſtitutionis fructuum perceptorum, ad quã tenentur ſi contractus eſt vſurarius, vt cap. Cum tu, ſupra eod. cum ſimil. Et certè cum Superiores tam eccleſiaſtici, quàm ſæculares hunc contractũ in Vrbe, & vbique locorum ſcienter tolerauerint à tempore ferè immemorabili vſq; ad hanc diem, pium eſt credere id eos feciſſe, quia viderunt, ac prudenter conſiderarunt talem contractum concurrente bona fide contrahentium fieri abſque peccato, & iuſtè ſuſtineri poſſe, cum à parte rei inueniatur modus illum iuſtificandi per reductionẽ ad contractum innominatum dationis pecuniæ cum periculo futuri euentus, vel certè ad contractum ſocietatis initæ ſuper fructibus officiali debitis ab illis, in quorum gratiam officium obligatur: & ad hanc fortaſſe faciliùs redigetur, cum maiorem habeat cognationem, & affinitatem cum ſocietate ipſa contracta ſuper fructibus officij, & in habentibus ſymbolum facilior ſit tranſitus, l. Item

69 veniunt, §. Cum prædiximus, ff. de petit. hæredit. cum vulg. Et talis contractus quamuis initus ſuper fructibus aliunde quæſitus, quàm ex officio, adhuc tamen congruè retinebit nomen ſocietatis officij: Primò ob originem, quam habuit, quia ortum duxit ab illo contractu ſocietatis, quem homines

70 à principio frequentare cœperunt: prout in ſimili videmus nuptias ſic dictas, quia olim ſponſa pudoris gratia obnubere, ac velare ſolebat caput, cap. Hæc imago, 33. q. 1. Hodie quoque tali nomine appellari ob antiquum illum ritum, licèt iam abierit in deſuetudinem. Secundò voluerunt fortaſſe ſummi Pontifices hunc contractum celebratum ſuper officio grauato hoc nomen habere ad ſcandalum euitandum, vt mos eſt Romanorum Pontificum, vt per Bero. conſ. 146. num. 27. col. 3. Ne ſcilicet homines vulgares ignorantes nomen contractus, iudicarent hunc contractum nomine mutui eſſe appellandum; & ex conſequenti cum à ſummo Pontifice permiſſum, ſit ex huiuſmodi cõ-

tractu lucrum quærere, ſibi temerè, ac falsò per-
ſuaderent ex mutuo aliquid vltra ſortem licitè re-
71 cipi poſſe. Quam ob cauſam Rota in cauſa Ro-
mana Societatis coram Gypſio, quæ habetur de-
ciſ.311. num.6. & in alia Romana Societatis corã
Cardinali Blanchetto, quæ refertur deciſ.336.n.5.
part.4. diuerſor. dixit huiuſmodi officia deſeruire
ſolùm pro colorando contractu. Denique non in-
eptè hunc contractum ſocietatem officij appella-
mus, quia fructus, qui ab officiali percipiuntur à
tertia perſona, quamuis non proficiſcatur imme-
diatè ex ipſo officio, debentur tamen occaſione,
& cauſa officij, cum officialis aliorum gratia, & cõ-
templatione officiũ proprium obligauerit; quare
latè ſaltem accepto vocabulo dici poſſunt fructus
officij: nam quidquid eſt cauſa cauſæ, dicitur eſſe
cauſa cauſati, l. Manumiſſionis, ff. de iuſt. & iur. cum
vulg. & à primordio tituli poſterior formatur euẽ-
tus, l.1. §. Lucratiuas, C. de impon. lucrat. deſcript.
lib.10. Facit textus in l. Qui id quod, ff. de donar.
72 Hinc fit vt ſocietas cõtracta ſuper officio grauato
extinguatur ſublato officio. Rota deciſ.291. nu.1.
& ſeqq. deciſ.308. num.1. & 2. par.4. diuerſ. Non ſo-
lum quia cum originem duxerit à contractu illo
primo ſuper fructibus officij inito, ſecundum illius
naturam regulari debet; verum etiam, quia ſub-
lato officio aufertur officiali illud ius percipiendi
fructus à perſonis, quarum beneficio fructus offi-
cij obligauit. Cum enim tale ius ab officio tam-
quam à cauſa dependeat, ceſſante officio, & ipſum
ius ceſſare intelligitur, cap. Et ſi Chriſtus, circa fin.
de iureiur. & cap. Cum ceſſante, de appell. Sicut
igitur Nauarr. in Manuali cap.17. num.257. Optat
à ſummo Pontifice, & ab Epiſcopis iuſtam decla-
clarari conſuetudinem in Gallia, & in multis alijs
Italiæ locis receptam, vt eccleſiæ, viduæ, pupilli, &
ſimiles perſonæ miſerabiles dantes mercatoribus
ſuas pecunias lucrentur quatuor, aut quinque pro
centum in ſui ſuſtentationem, cum conſuetudo ta- 76
lis legitimam originem habuerit, & commodè de-
fendi poſſit: ita fortè ab re non eſſet vt eccleſia
contractum hunc ſocietatis initę ſuper officio gra-
uato ab omni vſura, & iniuſtitia alienum decla-
raret, cum à contractu licito originem duxerit,
fundamentum habeat à parte rei, & nullus dolus,
nullaque fraus ſubſit ex parte contrahentium. Ita
enim conſuleretur, & animarum ſaluti, & Reipu-
blicæ vtilitati. Neque tot homines illaqueati te-
nerentur, nec damnum illud ſequeretur in publi-
cæ tranquillitatis perturbationem; quod ſuo tem-
pore accidiſſe refert Pius IV. in ſua Bulla hac de
re edita in princ. de qua infra n. 75.
73 Ex his apertè colligitur quam infirma ſint ar-
gumenta, quæ in contrarium afferuntur. Pri-
mò enim quod aiunt re non exiſtente ſocieta-
tem ſuper ea inire non poſſe, id ſolum probat
officio grauato vltra illius valorem contractum in
vim ſocietatis officij propriè loquendo non ſubſi-
ſtere: quod & nos fatemur. Sed tamen negamus
quin ſuſtineri poſſit in vim aliorum contractuum,
74 quorum ſupra meminimus. Deinde quod dicunt
ex re infructuoſa lucrum ſperare vſurarium eſſe,
non officit cõcluſioni noſtræ; quia falſum eſt quod
ipſi gratis aſſumunt, officium grauatum omnino
infructuoſum eſſe: nam eius cauſa, & occaſione
habet officialis ius percipiendi tot fructus ab ijs,
ad quos reuera peruenerunt pecuniæ, quot illorũ 77
contemplatione ſoluit tradenti pecunias: & ideò

Pauli IV. & Pij IV. Primò quia ponitur inter alias conditiones iuris poſitiui; ergo eiuſdem qualitatis, & naturæ cenſeri debet, arg. l. Iam hoc iure, §. Sed ſi, & ibi Bart. n. 1. ff. de vulg. pupil. & l. fin. C. de
78 ſentent. Quod verò aliæ conditiones ſint iuris poſitiui certiſſimum eſt: inter alia enim illa eſt præcipua, qua ſocietates contrahi prohibentur ſuper officijs in Romana Curia non exiſtentibus. Quis autem dubitet etiam ſuper alijs officijs contrahi ex natura ſua legitimè poſſe ſi aliqua fructifera reperiantur, vt reuera reperiuntur? Nec ob-
79 ſtat quod in Conſtitutione Pauli IV. quæ incipit Inter cæteras, in Bullar. tom. 1. pag. 723. contractus ſocietatis aliter initi, quàm ſuper officijs Romanæ Curiæ, declarentur illiciti, iniuſti, atque vſurarij. Quandoquidem eamdem Conſtitutionẽ Pius IV. caſſauit, irritauit, & annullauit cum omnibus in ea appoſitis clauſulis: vnde cum in totum ſit abrogata, nec Conſtitutio ipſa, nec illius ratio ad deciſionem cauſarum, aut in argumentum allegari poteſt, vt probat Dec. in c. 1. nu. 11. 37. & ſeqq. de Conſtit. Secundò quia Bulla Pij IV. cautum eſt, vt
80 qui ignoranter contrahunt ſocietates ſuper officio grauato, nullum ex hoc damnum, & detrimentum ſentiant, atque ita ſimul cum fructibus recuperare poſſint, vt interpretatur Caſtracan. in tract. de ſocietr. c. 6. n. 18. cum ſeq. Hoc enim argumento ſatis patet talem conditionem non eſſe iu-
81 ris naturalis; quandoquidem in ijs, quæ iuris naturalis ſunt, etſi bona fides excuſare poſſit interdũ à peccato, numquam tamen excuſat à reſtitutione vbi aliquid quæſitum eſt ex illegitimo, & vſurario contractu, vt communiter Theologi fatentur, & multi ex noſtris, vt teſtatur Nauar. conſ. 26. Conſulit quidam, n. 2. de Vſur.
82 Ex abundanti dicimus in prædicta Pij IV. Conſtitutione nullum poſſe fieri fundamentum, quia non ſolùm numquam fuit vſu recepta neque Romæ, neque alibi, cùm nullus inuentus ſit ex officialibus, qui iuridicè officio priuatus fuerit vigore dictæ Bullæ, neque vllus ex ſocijs, qui ad fructuum contra formam Bullæ perceptorum reſtitutionem fuerit condemnatus: ſed etiam per contrarium vſum, cùm iuris poſitiui ſit, abrogari potuit, & de facto abrogata cenſeri debet, cùm inoleuerit iam conſuetudo longiſſimi temporis, quo officiales ad petitionem extraneæ perſonæ aſſumere quotidie ſolent ſibi ſocios ſuper officio vltra illius valorem grauato ſcientibus, & patientibus Romanis Pontificibus: & de hoc ſtylo Curiæ contrahendi ſocietates officiorum ſuper officijs vltra valorem grauatis atteſtantur Domini de Rota deciſ. 310.
83 n. 5. p. 4. diuerſ. Quamuis enim in Conſtitutionibus Apoſtolicis, quæ non à conſenſu populi, ſed ab auctoritate à Chriſto Domino Summis Pontificibus attributa proficiſcuntur, admitti non poſſit propoſitio Nauarri conſ. 4. incip. Pœna, num. 4. de iniur. & damn. dat. & conſ. 10. Per gratia, num. 3. de ſent. excom. lib. 5. & aliorum, quos cumulat Hieronymus Gabriel conſ. 78. n. 9. & 10. vol. 2. aſſerentium illas non ligare, niſi ſint vſu receptæ; tamen admittenda eſt alia propoſitio tamquam ſacris Canonibus conſentanea, & Doctoribus vbique recepta; quod per contrarium vſum cum ſcientia Papæ, & longiſſimi temporis curſu abrogari valeant, vt optimè declarat Cardin. in proœm. Clementin. verſ. Vniuerſitati, n. 3. in fin. Nulla enim eſt lex poſitiua, quæ per contrariam conſuetudinem rationabilem, & legitimè præſcriptam abrogari non poſſit, cap. Iſtis, §. Leges. 4. diſt. cap. fin. vbi Canoniſtæ de conſuet. & ſcripſit Abb. conſ. 7. col. penult. in princ. lib. 2. verſ. Et notãter, Roman. conſ. 512. n. 130. in fin. verſ. Tertiò quia, Bart. & DD. in l. De quibus, ff. de legib. & in proprijs terminis tradit Rolan. conſ. 75. n. 42. lib. 1. & de generali Vrbis conſuetudine ineundi ſocietatem officiorum ſuper officijs alienis, Rota deciſ. 311. num. 5. par. 4. Diuerſor.

De Crimine falſi.

Cap. Falſidicus,

SVMMARIVM.

1 *Teſtis falſidicus tres lædit, Deum, iudicem, & partem, & n. 120. vſque ad n. 133.*
2 *Falſi pœna tenetur teſtis non modo ſi falſum dicit, ſed etiam ſi veritatem occultat, & nu. 124. & ſeqq.*
Declaratur n. 56. & ſeqq. & n. 144.
3 *Delicto vnico poteſt quis lædere plures perſonas, & tenetur omnibus ſatisfacere.*
4 *Et qui in pluribus offendit, in pluribus punitur.*
5 *Teſtis tenetur de falſo, ſi interrogatus ſuper certo articulo dicat ſe neſcire, aut non recordari; vel ſi deponat obſcurè, verſutè, vel per malitiam, & n. 149. & ſeqq.*
6 *Secus ſi non iuraſſet, vel non fuiſſet interrogatus.*
7 *Tacens veritatem quando teneatur pœna falſi, & peccet, latè declaratur, vt n. ſeqq.*
Tacens veritatem peccat quando aſſumpſit officium teſtificandi, ibid.
8 *Et eſt peccatum mortale, & n. 124.*
9 *Idem eſt quando aliter ex alio officio aſſumpto tenetur dicere veritatem.*
10 *Et idem quando ex alia cauſa ad id tenetur.*
11 *Tacens veritatem ſuperioribus ſuis peccat.*
Quod procedit etiam in tacente crimen capitale per ipſum commiſſum. n. 125.
12 *Tacens veritatem non peccat quando non compellitur reſpondere, & veritas aliter haberi poteſt.*
13 *Limitatur quando procuraret, ne veritas ab alijs poſſet haberi.*
14 *Tacens veritatem peccat quando non poteſt aliter de veritate liquere, & proximus inde damnum patitur, & n. 131.*
15 *Tacens veritatem ad fauorem proximi, ne puniatur in cauſa criminali non peccat.*
16 *Fallit primò quando aſſumpſit officium teſtificandi, vel aliàs ex officio tenetur.*
17 *Fallit ſecundò in ſubſidium quando veritas aliter haberi non poteſt.*
18 *Tacens veritatem in impetratione à Principe peccat.*
19 *Paria ſunt nocere iniuſtè, & iuſtè prodeſſe nolle.*
20 *Iurans falſum ſubaudiendo aliquid in mente, quod reddat ſenſum verum, an peccet mortaliter, & n. ſeqq vſque in fin.*
21 *Quid ſi id faciat ſine iuſta cauſa.*
Et quid ſi iuſta cauſa ſubſit, n. 26. & n. ſeqq. vſque in fin.

Iura-

22 *Iuramenti finis eſt determinatam veritatem aperire, & n.133.& ſeqq.*
Iuramentum, quod huic fini aduerſatur, non inducit mortale peccatum in materia leui, n.24.
Contrarium n.137.

23 *Iuramentum, cui deeſt ſola diſcretio, non ingerit culpam mortalem, & n.152.*

24 *Iurare ioci cauſa Principem eſſe in oppido intelligendo pictum eſt graue peccatum, ſed non mortale.*
Imo eſt mortale, n 145.& ſeqq.

26 *Iurare falſum ex iuſta cauſa ſubaudiendo aliquid in mente, quod reddat ſenſum verum, nullam eſſe culpam, qui Authores ſenſerint.*

27 *Et quibus fundamentis, & n. ſeqq. vſque ad n.55.*
Scriptura ſacra frequenter vtitur verbis, quæ ſecundum litteram videntur falſa, ſunt tamen vera ſecundum implicitas ſubauditiones, ibidem. & n.161.
Declaratur n 156.& ſeqq.

28 *Deus audit verba noſtra prout ex intimis proferuntur: Humanæ aures prout foris ſonant, & n.70.*
Declaratur n.76.& 80.& 162.verſ. Non *obſtat ſecundum.*

29 *Veritas, aut falſitas ſermonis non eſt accipienda ex verbis externis, ſed ex intentione proferentis.*
Contrarium n.84.
Declaratur nu.76.& 262.verſ. Non *obſtat ſecundum.*

30 *Verba deſeruiunt intentioni, non intentio verbis, & n.71.*

31 *Linguam ream non facit niſi rea mens, & n.72.*

32 *Mentiri eſt contra mentem ire, & n.163.*

33 *Mendacij ad rationẽ verba materialiter ſe habent, ſed formalitas ex mente proferentis eſt accipiẽda, & n.87.in fin.*
Declaratur n.163.

34 *Mendax non eſt qui dirigit greſſus in aliquam partem, ad quam ire non intendit, & n.164.*

35 *Opinio aſſtruens periurium non eſſe verbis falſum iurare, & interna ſubauditione verum concipere, eſt probabilis, & ideo eligi poteſt, licet oppoſita ſit probabilior, ac tutior.*
Contrarium n.166.

36 *Iurare ſe aliquid neſcire, quod expedit ſub ſecreto tegere, ſubaudiendo in mente, itaut expediat reuelare, multi opinantur non eſſe periuriũ.*

37 *Idem in eo, qui coactus iurat ſe pecuniam ſoluturum, ſubaudiendo intra ſe, ſi erit debitor.*

38 *Idem in eo, qui per metum iurat ſe accepturum aliquam in vxorem, ſubintelligendo, ſi mihi placuerit.*

39 *Idem in muliere, quæ ſciens occultum impedimentũ dirimens, metu excommunicationis iurat ſe velle viro cohabitare, ſubaudiendo, ſi mihi licebit.*

40 *Idem in eo, qui pecunia egens iurat ſe illam non habere, intelligendo ad mutuandum.*

41 *Idem in adultera, quæ iurat ſe adulterium non cõmiſiſſe, ſubaudiendo, in alio die, vel loco.*

42 *Idem in Clerico, qui vt ſe eximat ab indebita ſolutione gabellæ, iurat ſe nihil portare, ſubaudiendo, ex quo gabellam ſoluere teneatur.*

43 *Idem in viatore veniente ex loco, qui peſte infectus creditur, & iurat ſe inde non venire ſub intelligendo, tamquam ex loco infecto.*

44 *Idem in pœnitente, qui malè interrogatus à Sacerdote, falsò negat ſe confeſſum fuiſſe aliquod peccatum, ſubaudiendo, itaut illud dicere teneatur.*

45 *Iuramentum quoties exigitur ad faciendum peccatum, poteſt quis iurare ſe facturum, ſubintelligendo intra ſe, ſi abſque peccato id ſibi licuerit.*
Contrarium à n.80. vſque in fin.

46 *Reus non iuridicè interrogatus poteſt iurare ſe delictum nõ commiſiſſe, intelligendo intra ſe, prout ſubeſt illi iudicio, & n.129.*

47 *Et idem in teſte, qui iurat ſe neſcire.*
Contrarium n.129.

48 Neſcio, *verbum recipit hanc interpretationem, ſcilicet ad reuelandum.*

49 *Iurans falſum in iudicio ex iuſta cauſa, ſubaudiendo in mente aliquid, quod reddat ſenſum verũ, non peccat ſecundum aliquos.*

50 *Idem putant in eo, qui occidit hominem ad ſui defenſionem, vel putans eſſe feram, & negat in iudicio ſe occidiſſe, intelligendo intra ſe de facto criminoſo, & n 127.& 153.& ſeqq.*

51 *Idem in eo, qui vt ſibi ſatisfaciat de iniuſta taxa, negat in iudicio ſe fraudaſſe, intelligendo, itaut deliquerit.*

52 *Idem in eo, qui vt ſe eximat ab imputatione homicidij, quod non commiſit, in iudicio negat gladium repertum penès cadauer eſſe ſuum, ſubaudiendo in mente, quatenus eſt indicium illius delicti.*

53 *Idem in eo, qui ad ſui ſuſtentationem abſcondit bona, ne à creditoribus capiantur, & negat iudici ſe illa habere, ſubaudiendo, itaut teneatur manifeſtare.*

54 *Idem in eo, qui cùm pecunias mutuò acceptas reſtituerit, in iudicio negat mutuum, ſubintelligendo, itaut teneatur ſoluere.*

55 *Mendacium non eſt vti verbis falſum ſignificantibus, quando attentis circumſtantijs recipiunt ſenſum verum iuxta interrogantis intentionem, quam reſpondens mente concipit.*
Contrarium, n.153.

57 *Mendacium omne ex ſuo genere eſt peccatum.*
Adeout nec ad vitandam mortem, aut pudicitiam ſeruandam, nec pro ſalute animæ, nec pro Dei gloria mentiri liceat, ibid.

58 *Mendacio, & odio Dei adeo intrinſeca eſt malitia, vt nec per omnipotentiam Dei abſolutã poſſit auferri.*

59 *Mendacium non pernicioſum, ſed officioſum, vel iocoſum eſt peccatum veniale.*
Sed addito iuramento ſit periurium, n.60.

60 *Periurium eſt mendacium iuramento firmatum.*

61 *Periurium omne, quantumcumque mendacium ſit leue, ex ſui ratione eſt mortale.*

62 *Eſt graue ſcelus, & in Lege & in Prophetis, & in Euangelio prohibitum.*

63 *A quo nec metus mortis excuſat.*

64 *Per illud infertur veritati Dei atrociſſima iniuria, quæ ſine mortali eſſe non poteſt.*

65 *Mendacio interueniente ex vniuerſali regula iuramentum ſemper eſt mortale, & n 82.*

66 *Iuramentum in foro animæ an ſit interpretandum iuxta intentionem recipientis, vel iurantis: altè diſtinguitur, vt n. ſeqq. vſque ad n.80.*

67 *Intellectus cap* Quacumque *arte, 22.q.5.& n. ſeqq. vſque ad n.81 maximè n.76.*

68 *Iurans falſum ſuper lapidem, periurus eſt.*

06 *Sermo malus toties procedit de ore noſtro ad deſtructionem audientium quoties loquimur non*

Proſp Fagn.in 1.p. 5.lib. Decretal.

vt conuenit audientibus, & n.136.

70 *Intellectus c.Humanæ aures, 22.q.5. & n.ſeqq. vſq; ad n.80. maximè nu.76. & 162. verſ. Non obſtat ſecundum.*

71 *Intentio non debet verbis deſeruire, ſed verba intentioni.*

72 *Periurium eſt non quod quis ore, linguaue protulit, ſed mente iurata concepit, & animo.*

Declaratur n.76.

73 *Iuramentum in conſilio animæ ſecundum intentionem iurantis recipit interpretationem, ſed in iudicio ſecundum ius ex ſententia Innocentij.*

74 *Contrarium.*

Declaratur, n.76.

75 *Iurantis intentio non itaeſt attendenda, vt ſit in libertate ſua exponere verba vt vult, ſed ſecundũ id, quod communiter intelligitur.*

76 *Iuramentum ſi non ſit eadem intentio iurantis, & ſuſcipientis, in foro animæ accipiendum eſt iuxta ſanum intellectum eius, qui dolum non adhibet, & n.80. & 162. verſ. Non obſtat ſecundum.*

77 *Iurantis, & recipientis ſimplicem intentionem conſiderat Deus, & ex parte vtriuſque verborum artem aſpernatur, & odit.*

79 *Iurare falſum ſubaudiendo aliquid in mente, quod reddat ſenſum verum, eſſe peccatum mortale, latiſſimè oſtenditur n. ſeqq. vſque ad n.138.*

80 *Iuramentum artificiosè compoſitum ad fallendum proximum accipit Deus ſecundum quod is, cui iuratur intelligere debet iuxta rectam intelligentiam verborum.*

81 *Lingua loquentis eſt tuba cordis.*

82 *Mendacium iuramento firmatum in quacumq; materia, & ex quacumque cauſa ſemper eſt peccatum mortale, & n.88.*

83 *Mendacium cõmittit qui ſcienter vtitur falſa ſignificatione vocis, & aliud ſubaudit in mente, quod reddat ſenſum verum, & n. ſeqq. vſque ad nu.96. & n.146.*

84 *Mendacium eſt falſa vocis ſignificatio cum intentione fallendi.*

Ideſt falſum dicendi, n.88. & ſeqq.

85 *Falli, & errare eſt vnum pro alio, ſeu falſum pro vero putare.*

86 *Iuramentum in quacumque materia eſt mortale, ſi verba ſunt falſa.*

87 *Subauditio implicita in mente retenta non excuſat quin ſit falſa vocis ſignificatio, & n.97. vſque ad n.101. & n.111. & 147.*

88 *Fallit quiſquis falſum loquitur, etiamſi audiens nõ fallatur, quia fallaciam intendit ſecundum quod eſt in fallente, & n.ſeqq.*

89 *Mendacia ſi non habent quem decipiant, ipſa ſibi mentiuntur.*

Mendacij ratio ſumitur à voluntate falſũ enunciãdi; intentio autem imprimendi falſum in alterius opinionem fallendo ipſum non pertinet ad rationẽ mendacij, ſed ad quamdã illius perfectionem. ibid.

90 *Mendax eſt qui lingua profert contrariũ eius, quod mente gerit, & n. ſeqq.*

91 *Mendacij ratio formalis conſiſtit in difformitate, & diſſonantia verborum ab intentione.*

92 *Mentientis malum eſt vnum habere clauſum in pectore, aliud promptum in lingua.*

93 *Voces cùm ſint ſigna intellectus connaturale eſt, vt aliquis voce ſignificet quod habet in mente.*

94 *Iuramenti verba ſi non admittunt ſenſum, quẽ iurans mente concipit, à periurio non excuſant.*

97 *Vox externa, quæ ſignificat falſum, in nullo caſu admittit ſubauditionem internam, quæ ſignificet verum, & n.ſeqq. vſque ad n.101.*

98 *Verum, & falſum inuicem ſunt contraria, & eſſe non poſſunt in eodem ſubiecto.*

99 *Periuriũ eſt aliquid iuramento promittere, ſubaudiendo in mente conditionem natura impoſſibilẽ.*

100 *Conditio impoſſibilis natura vitiat ſtipulationem.*

101 *Eſſe, & non eſſe contradictoriè ſunt oppoſita.*

102 *Periurus eſt qui apparenter iurat, ſed intentionem habet aut non iurandi, aut ſe iuramento non obligandi, aut promiſſionem iuratã non adimplendi.*

103 *Mendacium eſt materia omnino contraria iuramento tam interiori, quàm exteriori.*

104 *Iurat is in dolo, in cuius mente eſt non ſic ſe facturum vt promittit.*

105 *Periurus eſt antequã iuret, qui peierare paratus eſt.*

106 *Infidelium ſectas ore profiteri, ſubaudiendo in corde, ſi mihi liceat, nefas eſt Chriſtiano.*

107 *Iuramentum eſt actus latriæ.*

108 *Iuramento firmare id, quod nihil eſt, periurium eſt.*

109 *Verum, & nihil ſunt contradictoriè oppoſita.*

110 *Iuramentum, cui veritas non eſt comes, eſt periurium & n.113.*

111 *Mentiens nihil dicit, quia non dicit quod vox ſignificat, nec dicit quod cogitat.*

112 *Veritas eſt vt quod eſt dicatur.*

114 *Mendacium eſt non ſolum in falſis verbis, ſed etiam in ſimulatis operibus.*

115 *Et æquale eſt peccatum.*

116 *Facto qui mentitur, & mente concipit, verum, non eſt à mendacio immunis, & n.140.*

117 *Res verbis accommodare non eſt in facultate hominis, ſed ſolius Dei, & n.136.*

118 *Nec verbis ſignificationem imponere.*

119 *Veritas in iuramento eſt adæquatio vocis ad rem.*

120 *Iurans falſum in iudicio, & ſubaudiens in mente verum, eſt obnoxius Deo.*

121 *Item iudici, & n. ſeqq vſque ad n.132.*

Item parti, n.131. & n ſeqq.

122 *Periurium eſt nequiter decipere credentem.*

123 *Sententia ferri debet ſecundum acta, & probata.*

124 *Veritatem occultans metu cuiuslibet poteſtatis, irã Dei ſuper ſe prouocat.*

125 *Accuſatus de crimine capitali non poteſt iudici ſecundum iuris formam interroganti veritatem celare ſine mortali peccato, & n.155.*

126 *Damnatus ad mortem peccat aufugiendo de carcere*

127 *Tacens veritatem iudici non iuridicè interroganti non peccat.*

128 *Carceratus iniuſtè peccat non fugiendo de carcere.*

Contrarium n.130.

129 *Reus non tenetur reſpondere ſi iudex exquirat quod non debet ſecundum ordinem iuris, ſed poteſt appellare, vel aliàs licitè ſubterfugere, ſed non poteſt vti mendacio.*

131 *Accuſator ſi in probatione deficiat, tenetur pœna talionis.*

132 *Item efficitur infamis, & communione priuatur.*

133 *Iuramentum inſtitutum eſt non per quod ſe homines fallant, ſed per quod quiſque in alterius notitiam cogitationes ſuas proferat.*

134 *Verbis vti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt peccatum eſt.*

135 *Iuramenti finem deſtruit modus iurandi per internas ſubauditiones verborum ſenſum inuertens.*

Iura-

136 *Iuramenti comes principalis eſt veritas in audientis notitiam delata.*

Voces inſtitutæ ſunt, vt adſtruatur veritas apud audientem, quæ eſt apud loquentem, & qui ad aliud vtitur, incurrit peccatum mendacij, ibid.

138 *Iurans alta voce aliquid falſum, & ſuperaddens aliquid voce ſubmiſſa, & in perceptibili, quod reddat ſenſum verum, mortaliter peccat.*

139 *Reſpondere nihil, vel ita reſpondere, vt incertus dimittatur interrogator, paria ſunt.*

140 *Iurans Italico idiomate* perd'io, *cum apoſtropho vt audientem fallat, intendens ſignificare* perdo io, *periurium committit.*

141 *Idem in eo, qui iurat per ver.* Vro, *ſupprimendo litteram I.*

142 *Idem in eo, qui pronunciat iuramenti verba interrogatiuè, vt contrarium ſenſum inducant.*

143 *Idem in eo, qui intendit ironicè loqui ad fallendum proximum.*

144 *Mentiri aliud eſt, quod numquam licet, aliud veritatem occultare, quod aliquando licet, & numer.* 164.

145 *In iuramento vti amphybologia, ſeu æquiuocatione etiam ex iuſta cauſa, vel iocosè, eſt mortale peccatum, ſi verba communi audientium vſu non admittant ſenſum verum, quem iurans intendit.*

Secus ſi verba vtrumque ſenſum admittant, n. 147. *& n.* 152.

Quod tamen fallit in iudicio, n. 149. *& ſeqq.*

146 *Iuramentum eſt accipiendum iuxta propriam, & communem verborum intelligentiam.*

Mendacium idem eſt, quod aſſertio falſi cogniti, ibid.

Peccatum graue, & mortale idem ſunt, ibid.

147 *Iurans non obligatur niſi ſecundum intentionem ſuam, ſi verba ita duplicia ſint, vt æqualiter diuerſos ſenſus exprimant.*

148 *Amphybologia, qua vſus eſt B. Franciſcus an ſaluetur a mendacio.*

149 *Amphybologia, ſeu æquiuocatione dolosè vti in iudicio eſt mortale peccatum etiamſi verba ex communi intelligentia vtrumque ſenſum admittant.*

150 *Veritatis proditor eſt, qui in iudicio non liberè veritatem pronunciat, quàm liberè pronunciare poteſt.*

151 *Teſtis tenetur pœna falſi, qui obſcurè, verſutè, aut per malitiam teſtificatur.*

153 *Mendacium ſaluari non poteſt ex interrogantis intentione, quam reſpondens mente concipit attentis circumſtantijs.*

154 *Maximè in iudicio.*

155 *Iudex debet ſolam veritatem indagare pro adminiſtratione iuſtitiæ.*

156 *Scripturæ ſacræ præter ſenſum litteralem inſunt alij ſenſus ſpirituales, & myſtici.*

157 *Omnes ſcientias tranſcendit, quia dum narrat geſtum, prodit myſticum.*

158 *Nec multiplicitas ſenſuum facit æquiuocationem, nec aliquem ſpeciem multiplicitatis.*

159 *In nulla ſcriptura humana poteſt reperiri niſi ſenſus litteralis, ſed tantùm in diuina, cuius Spiritus ſanctus eſt auctor, homo verò inſtrumentum.*

160 *Mendacium per vetus Teſtamentum tueri non licet, & n.* 162.

161 *Et quomodo in Scriptura diuina à mendacio excu-*

10 pter camdem rationem; & conſentit Abbas Sicu-
lus vbi ſupra. Si verò quis non aſſumpſit officium
teſtis, vel ſimilis: tunc ſubdiſtingue: nam aut lo-
quimur in caſibus, in quibus tenetur interroga-
11 tus reſpondere, vt in Superioribus, ad quorum in-
terrogationem ſubditus tenetur pandere verita-
tem: & tacens peccat, vt in cap. 2. ſupra, de ma-
ior. & obed. & cap. Qui reſiſtit, 11. qu. 3. & latiùs
12 dicam infra d. num. 125. Aut non cogitur reſpon-
dere: & tunc aut veritas aliter haberi poteſt;
13 & non peccat, niſi ipſe affectatè procuraſſet, vt ve-
ritas ab alijs haberi non poſſet, ſed ſolùm ab ipſo,
14 vt in cap. Primum, & cap. Ne quis, 22. qu. 2. Aut
non poteſt aliter de veritate liquere; & tunc aut
taciturnitas tendit ad damnum proximi: & hoc
etiam, caſu tacens peccat, arg. huius cap. quia in
mandato legis continetur, *Dilige proximum tuum*
ſicut te ipſum, cap. Charitas, §. Proximos, de
pœn. diſt. 2. Et quia quod mihi prodeſt, & non no-
cet, facere teneris, l. 2. §. Item Varus, ff. de aqua
pluuial. arcen. & notat gloſ. in cap. Quiſquis metu,
15 in ver. Prodeſſe, 11. q. 3. Si verò taciturnitas tendit
in vtilitatem proximi, vt in cauſa criminali, ne pro-
16 ximus damnetur: & hoc caſu non eſt peccatum ta-
cere, ex quo non acceptauit officium teſtificandi,
17 nec aliàs ex officio tenetur, vt in cap. Dilectorum,
ſupra de teſtib. cogen. Quod tamen verum eſt, niſi
18 in ſubſidium ſecundum Innoc. in cap. 1. eod. tit. Et
prædictis adde, quod peccat etiam qui tacet veri-
tatem in impetratione, quam facit à Principe, vt
cap. Super litteris, de reſcript. ſecundum Marian.
Socin. hic num. 20.

19 Vltimò nota ex fin. litteræ, pari reprehenſione
dignum videri eum, qui nocet iniuſtè, & eum, qui
iuſtè non vult prodeſſe: vtrumque enim eſt con-
tra officium Sacerdotis, cap. final in princ. ſupra
de poſtul. Hoſtien. hic in fin. Io. Andr. num. 1. in fin.
Abb. num. 4. in fin. verſ. Vltimo, & Marian. Socin.
num. 2.

20 QVAERO, An ſit mortale peccatum iurare
falſum, ſubaudiendo aliquid in mente retentum,
quod reddat ſenſum verum.

Hæc eſt frequens Modernorum concertatio, in
qua conueniunt omnes, peccatum eſſe ſic iurare
21 ſine iuſta cauſa. Licèt variatum ſit ſententijs,
quale ſit peccatum. Alijs quidem affirmantibus
22 eſſe mortale, quia ſic iurans agit contra præcipuũ
iuramenti finem, qui eſt determinatam veritatem
apetire, cap. Iuramenti, 22. qu. 5. & latiùs patebit
infra nu. 133. Inter quos recenſentur Cardin. Ca-
iet. in 2. 2. quæſt. 89. art. 7. in reſponſ. ad 4. col. pe-
nult. verſ. Ad hoc dicitur, Sot. lib. 5. de iuſt. & iur.
quæſt. 6. ar. 2. concluſ. 7. & lib. 8. concluſ. 1. art. 7. col.
vlt. & de Secreto, membr. 3. qu. 3. concluſ. 3. in fin.
Corduba in Summa q. 65. Azor. Inſtit. moral. to. 1.
lib. 11. cap. 4. q. 5. in fin. Lopez par. 1. Inſtructorij,
cap. 42. col. 7. verſ. Item qui non, & verſ. ſeq.

23 Alijs verò exiſtimantibus tantùm eſſe culpam
venialem ſine iuſta cauſa ſic iurare, dummodo id
non fiat in iudicio ad legitimam iudicis interro-
gationem nec in præiudicium tertij; quia in tali
iuramento deeſt ſola diſcretio, ſeu iudicium, cap.
Vnum orarium, §. Quæ autẽ circa fin. verſ. Si dum
24 incautè iuramus, 25. diſt. Et quamuis hoc aduer-
ſetur fini iuramenti, tamen dicunt id contin-
gere in materia leui; ac proinde non ingerere cul-
pam mortalem, argum. cap. Ne quis arbitretur,
§. Duo ſunt, 22. q. 2. Cuius ſententiæ ſunt Thom.
Sanchez ſuper Decalogo tom. 1. lib. 3. cap. 6. n. 15.
Bonaccina tract. de Legib. diſput. 4. q. 1. punct. 12.
num. 3. Filiucc. in quæſt. moral. tom. 2. tractat. 25.
cap. 11. num. 331. & nouiſſimè Diana reſolut. mo-
25 ral. par. 2. tract. 1. Miſcell. reſolut. 25. & vacillando
Leonard. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 98. in
fin. dicens: Quod ſi tali orationi, cum iuſta cauſa
non ſubeſt, addatur iuſiurandum, vt ſi iures Prin-
cipem eſſe in oppido, intelligẽdo pictum, ioci cau-
ſa erit graue peccatum, quia eſt magna irreuentia
ſuis iocis Deum teſtem adhibere, fortè tamen ſi
ſcandalum abſit, non erit mortiferum.

26 Sed ſi iuſta cauſa ſubſit, puta quia id neceſſa-
rium, aut vtile ſit ad ſalutem corporis, vel ad ho-
norem, aut ad res familiares tuendas, vel ad quem-
libet alium virtutis finem; tunc multorum opinio
eſt, nullam eſſe culpam iurare id, quod falſum eſt
ſecundum vocis ſignificationem implicitè ſubau-
diendo aliquid in mente, quod efficiat ſenſum ve-
rum; eamque tenuerunt Nauarr. in cap. Humanæ
aures, 22. q. 5. in 2. qu. num. 12. Gregor. de Valen.
tom. 3. diſput. 5. quæſt. 13. punct. 2. & tom. 4. diſp. 7.
quæſt. 13. punct. vlt. Salon. in 2. 2. q. 69. art. 2. con-
trouerſ. 11. in 4. ratione, & in ſolut. ad 1. & ad 2.
Toledo in Summa lib. 4. cap. 21. n. 9. Philiarchus de
offic. Sacerd. tom. 1. par. 2. lib. 3. c. 14. Suarez to. 2.
de Religion. lib. 3. cap. 11. num. 4. & 5. Reginal. in
prax. tom. 2. lib. 24. cap. 1. num. 10. & mordicus tue-
tur Sanchez alios referens ſuper Decalog. tom. 1.
lib. 3. d. cap. 6. num. 15.

27 Pro hac opinione ponderant primò, hunc lo-
quendi modum per implicitas ſubauditiones fre-
quenter vſurpari in ſacris Litteris: nam Ioan. 7.
Saluator dixit, *Non aſcendam ad diem feſtum*: &
& tamen ſtatim aſcendit, & nihilominus loquutio
vera fuit ex ſubauditione in mente Chriſti reten-
ta, ſcilicet non aſcendam manifeſtè, quem ſenſum
ſignificatio vocis non importabat: & Tobiæ 5. An-
gelus dixit, *Ex filijs Iſrael ego ſum Azarias Ana-*
niæ magni filius. Quæ verba ſimiliter ſecundum
propriam ſignificationem erant falſa, ſed tamen
vera ſecundum interpretationem retentam in
mente Angeli. Item Geneſis 27. Iacob dixit,
Ego ſum primogenitus tuus Eſau, & feci ſicut præ-
cipiſti mihi. Quorum vtrumque fuit falſum, inſpe-
cta verborum ſignificatione; & tamen eum vindi-
cant à mendacio multi, quos refert, & ſequitur
Pereira in eum locum diſput. 5. per totam. Item
Matth. 11. Chriſtus dixit, Ioannem eſſe Eliam.
Item Geneſ. 12. Abraham rogauit Saram vxorem
ſuam, vt ſororem eius ſe eſſe mentiretur: & ta-
men hæc quoque ex ſubauditis ſenſibus à menda-
cio excuſantur, vt in cap. Quæritur, & in §. Item
opponitur, 22. q. 2.

28 Deinde pro eorum opinione inducunt textum
in cap. Humanæ aures, 22. qu. 5. vbi dicitur. Hu-
manæ aures verba noſtra talia iudicant, qualia fo-
ris ſonant; Diuina verò iudicia tales eſſe audiunt,
29 qualia ex intimis proferuntur. Igitur veritas, aut
falſitas ſermonis non eſt accipienda ex verbis ex-
ternis, ſed ex intentione proferentis, vt ibi in gl. 2.
30 Nec mirum, quia vt dicitur in cap. Intelligentia,
infra de verb. ſignific. Intelligentia verborum ex
cauſis eſt aſſumenda dicendi, quia non ſermoni
res, ſed rei eſt ſermo ſubiectus.

31 Nec linguam ream facit niſi rea mens, vt cap.
Hominis, in fin. 22. q. 2.

32 Tertiò arguunt ab etymologia, ſeu alluſione

voca-

vocabuli, ad text. in l. Notionem, §. Inſtrumen-
torum, ff. de verborum ſignific. cum ſimil. nam
mentiri eſt contra mentem ire, Connan. lib. 1.
cap. 3. num. 2. Raphael Cuman. in l. Si quis extra-
neus, ff. de acquiren. hæred. Quare externa ver-
33 ba materialiter tantùm ſe habent ad rationem
mendatij, nec refert vtrum vera ſint, an falſa;
ſed formalitas ex mente proferentis eſt accipien-
da, cap. Is autem mentitur, §. Nemo mentiens,
22. queſt. 2. S. Bonauentura in 3. ſententiarum,
diſt. 38. quæſt. 1 num. 2. & 10. Cum ergo hoc caſu
mens non intendat aliud verbis aſſerere, aut ne-
gare, quia quod ipſa concipit, vtique verba non
aduerſantur intentioni; ac proinde eum non ſint
mendacium, nullum erit peccatum illa iurein-
rando firmare, cap. Animaduertendum, 22. q. 2.

Id quod etiam confirmant, quia ratio menda-
cij non conſiſtit in falſitate menti alterius impreſ-
ſa; alioquin mentiretur etiam qui vtitur verbis
ex ſe ambiguis, quod eſt falſum, vt patebit in-
fra num. 147. Rurſus non conſiſtit in vſurpatione
verborum in ſenſu improprio, & qui eam amphi-
bologiam non admittat: ſed mendacium eſt in-
tendere verbis negare eam ipſam veritatem, quæ
mente concipitur, d. cap. Is autem mentitur, 22.
quæſt. 4. quod ſecundum eos non contingit in ca-
ſu propoſito.

34 Quartò arguunt ſic: Mendacium eſt non mo-
dò cum quis intendit exprimere falſum verbis,
ſed etiam factis, cap. Cauete, 22. q. 5. S. Thom in
2. 2. q. 111 art. 1. ſed non mentitur qui, v g. dirigit
greſſus in aliquam partem, ad quam ore non in-
tendit; quia non vult ſignificare ſe animum illuc
eundi habere, quamuis aſtantes id concipiant;
ſed tantum vult occultare animũ ſuum aliò eun-
di, vt idem docet eodem art. 1. ad quartum. Er-
go ſimiliter non mentitur qui verbis non intendit
aliquid falſum ſignificare; ſed tantùm celare ali-
quam veritatem audientibus intendendo dicere
ſolùm id, quod verum eſt ſecundum implicitam
ſubauditionem in ſua mente retentam.

35 Vltimò aſſerunt ſaltem negari non poſſe quin
hæc opinio ſit probabilis cùm tot ſuaſibilibus ra-
tionibus, & auctoritatibus fulciatur, argum. Clem.
vnicæ, §. final de Summa Trinitate, & Fid. Cathol.
in concurſu autem probabilium opinionum, vbi-
que proclamant nullum eſſe peccatum eligere
probabilem, licèt contraria ſit probabilior, ac tu-
tior.

36 Ex concluſione vt ſupra firmata deducunt pri-
mò vt interrogatus de re, quam expedit ſub ſe-
creto tegere, poſſit licitè iurare ſe neſcire, ſubau-
diendo intra ſe, itaut expediat reuelare, quia lo-
cutio vera eſt, & vrget neceſſitas ſic iurandi: ita
Syluest. in ver. Mendacium, quæſt. vlt. verſ. Quarto,
qui tamen non loquitur de iuramento, Sot. de iuſt.
& iur. lib. 5. q. vlt. art. 2. col. penult. Petr. à Nauarra
de reſtitut. lib. 2. c. 4. in noua edit. in 3. par dub 5.
n. 142. quos refert, & ſequitur Sanchez ſuper De-
calogo lib. 3. c. 6. n. 25.

37 Deducunt ſecundò, vt ſi per iniuriam extor-
queatur promiſſio iurata de ſoluendo aliquam pe-
cuniam licet iurare ſe ſoluturum, ſubaudiendo
hanc conditionem in mente retentam, ſi debue-
ro; quod tenuerunt Angel. in ver. Iuramentum, 3.
n. 8. caſu 9. Syluest. in ver. Iuramentum 4. q 7 verſ.
Secundum, vbi ſic ait: [Si verò in aliquo ſenſu
intendebat facere quod iurabat, licèt non in ſenſu

ſa non tenetur ad ſolutionem gabellæ, ex Suarez tomo 2. de Relig. tract. de iuram. lib. 3. c. 9. n. 7.

43 Deducunt octauò, vt viator interrogatus à Cuſtodibus Ciuitatis, an venerit ex tali loco, qui creditur, ſed non eſt peſte infectus, tuta conſcientia iurare poſſit, ſe ex illo non venire, ſubaudiendo implicitè, tamquam ex loco ſuſpecto, Syluest. in ver. Iuramentum 3. q. 2. in fin. Nauar. in c. Humanæ aures, 22. q. 5. in 2. quæſt. n. 9. & in manual. c. 12. nu. 19. Toled. in ſumm. lib. 4. c. 21. n. 9. Philiar. de offic. Sacerdot. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 14. ad fin. Suarez vbi ſup. & Sanchez d. c 6. n. 35.

44 Deducunt nonò, vt pœnitens à Sacerdote perperam interrogatus, an tale peccatum confeſſus fuerit, licitè poſſit iurare, ſe illud non fuiſſe confeſſum, concipiendo in mente, itaut teneatur hoc illi manifeſtare: ita Enriquez in ſumma lib. 6. de pœn. c. 19. n. 7. Gregor. de Valent. tom. 4. diſp. 7. qu. 13. punct. vlt. col. 2. & Sanchez d. c. 6. nu. 44. contra Sot. in 4. diſt. 18. q. 4. art. 5. in ſolut. ad 4. verſ. Atque conſideratè, qui ait pœnitentem poſſe quidem reſpondere ſe non dixiſſe: at non poſſe affirmare ſe non dixiſſe in confeſſione, aut ſe confeſſum non fuiſſe.

45 Demum hãc eſſe regulam vniuerſalem, vt quoties exigitur iuramentum ad faciendum aliquid, quod ſine peccato fieri non poteſt, iurans poſſit ſemper iurare ſe facturum, intra ſe intelligendo, ſi abſque peccato id facere potuero, tradit Syluest. in ver. Iuramentum 3. q. 2. verſ. In iuramento verò, & poſt eum Sanchez d. c. 6. n. 40.

46 Extendunt plerique præmiſſam conclusionem, vt locum habeat etiam in iudicio, ſi iudex non ſit competens, aut interroget non iuridicè, ſecundũ ea, quæ leguntur, & notantur in cap. At ſi Clerici, ſupra de iudic. vnde ſi reus non legitimè interrogetur de crimine, quod verè perpetrauit, poteſt iurare ſe illud non commiſiſſe, ſubaudiendo intra ſe, eo modo quo iudex interrogat, nẽpe vt ſubeſt illi iudicio.

47 Idemque affirmant procedere in teſte, qui non
iuridicè interrogatus de aliquo delicto, poteſt re-
ſpondere ſe neſcire, intelligendo in mente, itaut
teneatur dicere, quamuis verè illud ſciat; quia
48 verb. *neſcio* recipit hunc ſenſum, vt tibi dicam, ſe-
cundum illud Marci 13. *De die illa nemo ſcit, neq; filius hominis.* Quod explicat B. Auguſtinus Pſal. 6. in prologo, vt intelligatur ad reuelandum, ſic Syluester in ver. Mendacium, q vlt. verſ. 4. & Nauar. in d. cap. Humanæ aures, 22. q. 5. in 1. qu. n. 9. quem dicit communiter receptum Sanchez ſuper Decal. lib. 3. c. 6. n. 23. & 26. Sayr. in Claui Regia lib. 4. c. 5. n. 24. & lib. 12. c. 17. n. 29. quamuis de hoc dubitet Sot. de iuſt. & iur. lib. 5. qu. 6. art. 2. concluſ. 7. & de ſecreto membro 3. qu. 3. concluſ. 4. & abſolutè id neget Sepulueda in lib. de ratione reddendi teſtimonij, c. 13.

49 Quinimo aliqui eamdem concluſionem extendunt etiam ad eum, qui in iudicio interrogatur iuridicè; dummodo ſubſit iuſta cauſa ſic iurandi. Et ex hoc

50 Inferunt primò, vt ſi quis occiderit hominem ad ſui neceſſariam defenſionem, vel ignorãter putans eſſe feram, aut rem alienam ſurripuerit in debiti compenſationem, de hoc in iudicio legitimè interrogatus, tuta conſcientia negare poſſit, intelligendo intra ſe de facto crimino ſo; ſic Bannes in 2. 2. q. 69. art. 2. dub. penult. Salon. ibidem
controuer. 11. in 4. ratione, Sayr. in Claui Regia lib.
12. c. 17. n. 26. Leſſius de iuſt. & iur. lib. 2. c. 31. dub.
3. n. 14. & Sanchez ſuper Decalogo lib. 3. c. 6. n. 29.
qui ex eadem ratione deducit, vt ſi taxa alicuius
mercis ſit iniuſta, & aliquis maiori pretio vendi-
derit, vel defraudauerit in pondere, & menſura, ad
hoc vt ſibi ſatisfaceret pro pretij iniuſtitia, inter-
51 rogatus à iudice an pluris vendiderit, vel frauda-
uerit in pondere, & menſura, poſſit licitè iurare ſe
pluris non vendidiſſe, nec fraudaſſe, ſubaudiendo
in mente, itaut deliquerit.

52 Inferunt ſecũdò, vt ſi reperto cadauere aliquis interrogetur à iudice, an gladius ibi repertus ſit ſuus, vel tali hora illac tranſiuerit, licitè poſſit iuramento id negare, ſi verè homicidium non commiſerit, ſubaudiendo intra ſe, quatenus eſt mediũ illius delicti: ita Sot. de Secreto memb. 2 q. 7. poſt 3. concluſ. dub. 2. Manuel. de ordine iudiciario c. 10 n. 7. Salon. vbi ſupra, Sayr. d. c. 17. n. 21. Leſſius dicto dub. 3. n. 14. Sanch. d. c. 6. n. 30.

53 Inferunt tertiò, vt ſi quis ad ſui neceſſariam ſuſtentationem abſconderit aliqua bona, ne à creditoribus capiantur, iuridicè interrogatus iurare poſſit, ſe nulla bona abſcondita habere, addendo intra ſe, itaut iudici manifeſtare teneatur, Sanchez vbi ſupra n. 31.

54 Inferunt demum alijs prætermiſſis, vt ſi quis pecunias mutuo acceptas ſoluerit, & interrogetur à iudice de mutuo, poſſit iuramento id negare, ſubaudiendo in mente, itaut ſoluere teneatur, Iaſ. in l. Manifeſtè, col. penult. ff. de iureiur. Cepoll. cautel. 60. Alciat. in l. 1. §. Si quis ſimpliciter, n. 74. ff. de ver. obligat. quos refert, & ſequitur Couar. lib. 1 var. reſolut. cap. 2. n. 4. Azor. inſtitut. moral. tom. 1. lib. 11. c. 4. q. 5. reg. 2. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 2. de iuram. lib. 3 cap. 9. n. 6. & Sanchez d. c. 6. n. 32. qui hoc ampliat pluribus modis.

55 Quas quidem illationes tuetur ea præcipuè ratione, quod etſi verba ex proprietate vocabuli falſum ſignificent: tamen attentis circumſtantijs loci, temporis, perſonæ, & modi interrogandi, recipiunt ſenſum verum iuxta interrogantis intentionem, quam reſpondens mente concipit; ideo verba huiuſmodi poſſunt abſque mendacio vſurpari, prout hanc regulam tradunt Nauar. cap. Humanæ aures 22. q. 5. in 2. quæſt. n. 8. in fin. Bannes in 2. 2. q. 69. art. 2. dub. penult. & ibi Salon. cõtrou. 11. Azor. inſtit. moral. tom. 11. lib. 11. c. 4. q. 5. reg. 2. Sayr. in Claui Regia lib. 12. c. 17. n. 26. Suar. tom. 2. de Religione, tract. de iuram. lib. 3. c. 9. n. 6. Sanch. d. c. 6. n. 14.

56 Cæterum his non obſtantibus, ego verius puto huiuſmodi implicitas ſubauditiones non excuſare ſic iurantes à culpa mortali, & hanc eſſe pernicioſam cautelam ad mentiendum, & peierandum in ſtragem animarum. Quod vt euidentius appareat, præmitto duas concluſiones, in quibus vnanimiter conueniunt Theologi, & Canoniſtæ.

57 Prima concluſio eſt. Omne mendacium ex ge-
nere ſuo eſt peccatum, ſecundum illud Eccleſ. 7.
Noli velle mentiri omne mendacium: adeout nul-
lo caſu nec ad vitandam ſui, vel alterius mortem,
nec ad pudicitiam ſeruandam, nec pro ſalute ani-
mæ, nec etiam pro Dei gloria mentiri liceat. Iura
ſunt clara in cap. Primum eſt capitale, in cap. Ne
quis arbitretur, & in cap. Faciat homo, cum duo-
bus cap. ſeqq. 22. qu. 2. & docet S. Thom. in 2. 2.
58 quæſt. 110. art. 3. Imò quod eſt mirabile, multo-

rum

rum ſententia eſt, Deum ex poteſtate abſoluta poſſe diſpenſare etiam in lege naturali, eamque immutare auferēdo malitiam à quibuſuis actibus lege naturæ prohibitis, ita vt nullum ſit peccatum furari, occidere, fornicari, &c. & tamen conueniūt omnes nullam cadere diſpenſationē in odio Dei, & mendacio, quibus adeo eſſentialis, intrinſeca, & inſeparabilis eſt malitia, & inordinatio, vt nec per omnipotentiam Dei abſolutam poſſit auferri, vt latiſſimè differit, & probat Suarez de legib. lib. 2. cap. 15. per tot. maximè num. 4. verſ. Qui enim fieri poteſt, num. 5. & n. 12. verſ. Vnde mendacium, & n. 23. concludens in præceptis 2. tabulæ nullam inueniri immutabilitatem ex parte materiæ ſolo excepto mendacio, tum propter alias rationes ibi adductas, tum verò quia eius deformitas non pendet ex alio dominio, vel diuino iure, ſed ſtatim oritur ex diſſonantia verborum ad mentem: quod etiam docuit S. Bonauentura in 3. ſent. diſtinct. 38. q. 2. n. 25. & 26.

59 Secunda concluſio. Quamuis mendacium iocoſum, vel officioſum ſi nihil habeat pernicioſi ſit peccatum veniale, cap. Ne quis arbitretur, §. Duo ſunt omnino genera, 22. q. 2. gloſ. vlt. in cap. Nec artificioſo, ead. cauſ. & quæſt. S. Thom. in 2. 2. q. 70.
60 art. 4. Tamen ſi iuramentum adijciatur, tranſit in periurium, quod nihil eſt aliud, quàm mendacium iuramento firmatum, vt diffinit Magiſter in tertio
61 ſent. diſt. 39. & ibi Sanct. Thom. q 1. art. 7. Omne autem periurium, quantumcumque mendacium ſit leue, ex ſui ratione eſt peccatum mortale, vt cap. In nouo, ibi, [Peierare in mane peccatum
62 eſt.] & cap. vlt. 22. q. 1. vbi dicitur, [Periurium graue ſcelus eſſe, & in Lege, & in Prophetis, & in Euangelio prohibitum, & talem de periurio pœnitentiam imponi debere, qualem & de adulterio, 7.
& de fornicatione, & de homicidio ſponte com-
63 miſſo, & de cæteris criminalibus vitijs.] hæc ibi: adeout à periurio nec metus mortis excuſet: nam vt legitur in cap. Si quis, 22 qu. 5. qui coactus pro vita redimenda, vel pro qualibet cauſa, vel neceſſitate periurat, plus corpus, quàm animam diligit: & probat S. Thom, in 3. ſent. diſt 39. q 1. art. 5. & in 2. 2. q. 98. art. 3. Couar. in cap. Quamuis, de pactis
64 in 1. par. §. 1. num. 4. Reddens rationem, quia cùm in iuramento Deus adducatur in teſtem, periuriū ſemper eſt mortale etiam in re leuiſſima, quia atrociſſima fit iniuria in eius veritatem: quæ quidem contumelia non poteſt abſque peccato mortali contingere: & idem repetit lib. 1. var. reſolut. cap. 2. num. 2. circa medium, verſ. Nam quod de
65 iuramento. Et hanc eſſe vniuerſalem regulam, vt mendacio interueniente, ſemper iuramentum ſit mortale, tradit Caietan. in 2. 2. qu. 89. art. 7. in reſponſione ad 4. col. 7. verſ. Ad hoc dicitur.

66 Quibus ſuppoſitis, pro ſolutione quæſtionis ante omnia inquirendum eſt, An iuramentum in foro animæ ſit interpretādum iuxta intentionem
67 recipientis, vel iurantis. Huius autem articuli 74
determinatio potiſſimum pendet ex intellectu, & conciliatione duorum iurium, quæ videntur inter ſe contraria, nempe cap. Quacumque arte, & cap. humanæ aures, 22. q. 5. Nam in d. cap. Quacumq; Iſidorus ait, [Quacumque arte verborum quiſque iuret, Deus tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui iuratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit: quia & Dei nomen in vanum aſſumit, & proximum dolo capit.] Hæc ibi: 75

iureiur. aliter diſtinguit, videlicet aut mens ſuſci-
pientis eſt certa; & iuramentum debet intelligi
ſecundum intentum ſuſcipientis; aut non eſt cer-
ta, & tunc intelligi debet ſecundum mentem ve-
riſimilem iurantis, & non ſecundum mentem nō
veriſimilem ſuſcipientis; ſed ſecundum id, quod
communiter intelligitur; & ferè in idem recidit
diſtinctio Cardin. ibid n. 4. dicentis, [Non ita eſſe
attendendam intentionem iurantis, vt ſit in li-
bertate ſua exponere verba vt vult, ſed debet at-
tendi intentio, quam veriſimiliter præſumimus cū
habuiſſe] arg cap Quintauallis, de iureiur. cum
ſimil. Verùm hæc diſtinctio pertinet potius ad fo-
rum externum, nec conciliat iura præallegata

76 Quamobrem pro conciliatione rectiùs diſtin-
guit gloſ. communis in §. Quæritur, poſt cap. Hoc
videtur, in ver. Quæritur 22 q. 5. videlicet, Aut ab
vtroque interponitur dolus; & tunc iuramentum
eſt intelligendum ſecundum communem ſignifi-
cationem verborum, vt cap. Ex litteris, de ſponſa-
libus; Aut à neutro interuenit dolus, & interpre-
tandum eſt ſecundum intellectum vtriuſque, ſi
verba poſſint vtrique intellectui adaptari, c. Cum
tu, de teſtib. Aut ab altero tantùm, & tunc intel-
ligendum eſt ſecundum eum, qui rectè intelligit,
vt in cap. Quacumque, 22 q. 5. vbi idem tenent Ar-
chid. n. 1. & Bellam. eod. num. & eodem ferè modo
diſtinguit egregiè S. Thom. in 2. 2. q. 89. art. 7. ad
4. nam vt ipſe ait [Quando non eſt eadem iuran-
tis intentio, & eius, cui iurat, ſi hoc procedit ex
dolo iurantis, debet iuramentum ſeruari ſecundū
ſanum intellectum eius, cui iuramentum præſta-
tur.] Et de hoc doloſo iuramento loquitur Iſido-
rus, vt conſtat ex illis verbis [Quacumque arte
verborum, ideſt fraude, calliditate, & verſutia.]
ſecundum Hug. Archid Bellam. & Turrect. in prin-
cip. Tum ex verbis ſubſequentibus [Nomen Dei
in vanum aſſumit, & proximum dolo capit: ſi au-
tem iurans dolum non adhibeat, obligatur ſecun-
dum intentionem iurantis.] Et in hoc caſu intel-
ligitur auctoritas Gregorij in d. cap. Humanæ au-
res. Ita D. Thom. qui idem docuit in 3 ſentent.
diſt 39 qu. 1. art. 3. qu. 3. in corp. dicens, [Doloſè
iurantem ex iuramenti neceſſitate obligari ad il-
lud ſeruandum taliter, vt ex dolo alius non læda-
tur; ſi autem ſimpliciter iuret abſque dolo; tunc
in foro conſcientiæ non obligari, niſi ſecundum
ſuam intentionem; ſed in foro contentioſo, vbi
intentio ignoratur, obligari ſecundum quod ver-
ba communiter accipi ſolent.] Idemq; ante eum
docuit Alex. de Ales in 3. dicens: [Deus ſimplici-
tatis amator, & duplicitatis aſpernator ita accipit,
ſicut ille, qui ſine fraude intelligit: vnde dictum
Iſidori intelligitur de doloſè iurante. Si verò vter-
que fraudolentus fuerit, debent accipi verba iſta
ſecundum arbitrium boni viri, & ſecundum quod
ſonant verba illa apud rectè intelligentes.] Hæc il-
le: quem refert, & ſequitur Turrecrem. in dicto §.
Quæritur, poſt cap. Hoc videtur 22. q. 5. n. 4. & ſeqq.
vbi etiam Raymundum, & Gulielmum eius gloſ-
ſatorem in hanc ſententiam citat, & conſentiunt
Caietanus in 2. 2. qu. 89. d. art 7. in reſponſione ad
4. col 7 verſ. Ex quibus patet ſolutio, & Couar. in
cap. Quamuis, de pactis, in 1. par. §. 5. nu 2. nec di-
ſcrepat Hoſtien. in d. cap. Veniens, nu. 4. de iureiur.
dum ait [Iuramentum in conſilio animæ ſecun-
dum bonam, & ſanam, & non fraudulentam inten-
tionem iurantis recipere interpretationem.] Quę

77 diſtinctio in effectu fuit Gratiani in cap. Qui peie-
rare, §. Ex his omnibus, 22. qu. 5. Nam concilians
auctoritatem Gregorij ſic ait; [Sicut aliud eſt
callida verborum arte iurare, aliud ſimpliciter
intentionem ſuam iurando nunciare; ſic aliud eſt
ſimplici intentione iuramentum factum recipere,
aliud in recipiendo caliditate vti.] & infra [Deus
autem duplicitatis aſpernator ſimplicem inten-
tionem vtriuſque conſiderat, & tam ex parte re-
cipientis, quàm ex parte præſtantis verborum ar-
tem aſpernatur, & odit.] Quid plura? Hanc ve-
78 ritatem lumine naturali etiam Ethnici agnoue-
runt; nam Cicero in oratione pro Sexto Roſcio
32. littera B [Non enim, inquit, ex pactione ver-
borum, quibus iusiurandum comprehenditur, ſed
ex perfidia, & malitia, per quam inſidiæ tendun-
tur alicui; Dij immortales hominibus iraſci, & ſuc-
cenſere ſolent.]

79 His ita conſtitutis, quod ſit mortale peccatum
ex quacumque cauſa iurare falſum ſubaudiendo
aliquid in mente, quod reddat ſenſum verum,
oſtenditur apertiſſimè ex ſequentibus.

80 Et primò, Iuramentum artificioſè compoſitū
ad fallendum proximum in foro animæ iuxta ſa-
nam intelligentiam ſuſcipientis eſt accipiendum;
quia Deus accipit hoc iuramentum ſecundū quod
is, cui iuratur, intelligit d. c. Quacumque, 22. qu. 5
ideſt intelligere debet ſecundum rectam intelli-
gentiam verborum, vt ibi explicat gloſ 1. ex Tur-
recr. in ver Intelligit, & conſtat ex dictis ſupra nu.
76. & 77 ſed qui iurat id, quod ſecundum vocis
ſignificationem eſt falſum, & ſubaudit aliud in
mente, quod reddit ſenſum verū, artificioſè con-
iungit internam ſubauditionem cum verbis ex-
ternis, ad hoc, vt audiens fallatur, & credat verum
81 eſſe quod verba ſonant. Si enim hoc non inten-
deret, vtique verba falſa non pronunciaret, l. La-
beo, §. Idem Tubero, ff. de ſuppellect. legat. cùm
tuba cordis ſit lingua loquentis, vt Bald. inquit
conſ. 160. Facta fuit inueſtitura, circa finem, verſ.
Et ſi dicatur, lib. 1. Ergo iuramentum eiuſmodi ar-
tificio compoſitum ad fallendum proximum in
foro animæ, iuxta ſanam ſuſcipientis intelligentiā
eſt accipiēdum; ſed iuxta ſanam ſuſcipientis intel-
ligentiam, quæ ex recta verborum ſignificatione
deſumitur, id quod iuratur eſt falſum, vt ſupponi-
tur in quæſt. ergo tale iuramentum eſt periurium,
quod ex ſui ratione ſemper eſt mortale, vt ſupra
in 2. concluſ. n. 60.

82 Secundò, mendacium iuramento firmatum in
quacumque materia, & ex quacumque cauſa ſem-
per eſt peccatum mortale, c. vlt. 22. q. 1. cap. Si quis,
ead. q. 5. & patet ex dictis ſupra in 2 concluſ. n. 60.
83 & ſeqq. Sed enunciare id, quod ſecundum vocis
ſignificationem cognoſcitur eſſe falſum ſubaudiē-
do aliud in mente, quod reddat ſenſum verum, eſt
mendacium: ergo ſi firmetur iuramento, ſemper
mortale peccatum.

84 Minor probatur, quia mendaciū nihil eſt aliud
quàm falſa ſignificatio vocis cum voluntate fal-
lendi, vt diffinit Auguſtin. in lib. Contra mendaciū
ad Coſentium, c. 22. & in Enchirid. c. 18. relatus à
Gratiano in c. Beatus, §. Ille ergo, 22. qu. 2. gloſ. in
l. De ætate, §. Si cum eſſet, in ver. Mendacij, ff. de
interrogat. action. Magiſter, & Theologi in 3. ſent.
diſt. 3. & in ſpecie S. Thomas qu. 1. art. 1. Syluеſt. in
ver. Mendacium, nu. 1. ſed qui ſcienter dicit ſe ali-
quid feciſſe, quod non fecit, quicquid in mente

ſubau-

ſubaudiat, vtitur falſa ſignificatione vocis; quia
ſubauditio illa in mente retenta nihil operatur 9
quoad externam ſignificationem vocis, l. Si repe-
tendi, C. de condit. ob cauſ. & l. In ambiguo, ff. de
rebus dubijs. Item habet intentionem fallendi,
85 quia intendit, vt audiens credat verum eſſe, quod
ſecundum vocis ſignificationem eſt falſum, & ſic
fallatur: nam falli, & errare nihil eſt aliud, quàm
vnum pro alio putare, cap. In quibus, 22. qu. 2. l. Si 9.
poſthumus, §. vlt. ff. de liber. & poſthum. gloſ. prima
circa fin. in ſumma 29. qu. 1. Hoſtien. in cap. Ad
noſtram, nu. 2. ſupra de coniug. ſeruor. ſeu falſum
pro vero putare, cap. Quamuis, 38. diſt. d. gloſ. in
ſumm. 29. qu. 1. in ver. Errans. Igitur enunciare
quod cognoſcitur eſſe falſum ſecundum ſignifica-
tionem vocis, quicquid internè ſubaudiatur, men-
dacium eſt. Et confirmatur ex verbis Caietani in
86 2. 2. qu. 89. art. 7 in reſponſione ad 4. verſ. Ad hoc
dicitur, vbi ſic ait: [In quacumque materia ſi
verba ſunt falſa, tale iuramentum eſt peccatum
mortale: & ratio eſt, quia ibi eſt mendacium iu-
ramento firmatum, quia ibi eſt falſæ vocis ſignifi-
catio cum intentione fallendi iuramento firmata.
87 Nec excuſatur propter implicitam ſubauditio-
nem in mente retentam, quoniam huiuſmodi
ſubauditio non excuſat, quia ſit falſa vocis ſigni-
ficatio cum intentione fallendi illum, vt intelligit
ſibi promitti quod ille promittere non intendit.]
Hæc ille.
88 Præterea eſto in aliquo caſu audiens non falla-
tur, vt contingit in mendacio iocoſo, quia audiens
fidem non adhibet, & ſic non fallitur; nihilomi-
nus, vt inquit S. Thomas in 3. ſentent. diſt. 38. q. 1.
art. 1. ad vltimum. Quiſquis ſciens falſum loqui-
tur, fallit, quamuis non ſemper aliquis per eius
verbum fallatur, veluti ſi mendacium ſit iocoſum,
quia fallaciam intendit ſecundum quod eſt in fal-
lente, ſecundum illud Chryſoſtomi ſuper Matth.
cap. 28. Mendacia ſi non habent quem decipiant, 96
ipſa ſibi mentiuntur, ſicut ait pſalm. *Mentita eſt*
89 *iniquitas ſibi*. Vnde ratio mendacij ſumitur à
falſitate formali, ſecundum hoc ſcilicet, quod ali-
quis habet voluntatem falſum enunciandi: quod
autem quis intendat falſitatem in opinione alte-
rius conſtituere fallendo ipſum non pertinet ad
ſpeciem mendacij, ſed ad quamdam illius perfe-
ctionem, vt idem S. Thomas docuit in 2. 2. qu. 100.
art. 1. in corp. & poſt eum S. Anton. 2. par. tit. 10.
cap. 1. de mendacio, §. 1. verſic. Secundum eſt, &
verſ. Tertium, & Sylueſter in ver. Mendacium, n. 1.
& conſentit D. Bonauentura in 3. ſentent. diſt. 38.
qu. 5. n. 50. vbi ſic ait: [Cum dicitur mendacium
eſt falſa vocis ſignificatio cum intentione fallen- 97
di; non idem eſt fallere, quod decipere; ſed idem
eſt fallere, quod falſum dicere: vnde ſenſus eſt cum
intentione fallendi, hoc eſt falſum dicendi; & hoc
vtique conuenit mendacio iocoſo, licèt minus
completè, quàm pernicioſo.] Hæc ille. Ergo qui
ſciens falſum loquitur etiam per iocum, quicquid 98
in mente ſubaudiat, mendacium incurrit, ſiue
audientem fallat, ſiue non.
90 Tertiò, mendax eſt qui lingua profert contra-
rium eius, quod mente gerit, cap. Is autem men-
91 titur, 22. qu. 2. In difformitate enim, & diſſonan- 99
tia verborum ab intentione conſiſtit ratio forma-
lis mendacij, cap. Quæritur, §. Item opponitur,
verſ. Epiſcopus verò, ead. cauſ. & quæſt. & dictum
eſt ſupra nu. 58. in fin. [Nam, vt inquit Magiſter 100

impoſſibilis natura vitiat ſtipulationem, l. Gene-
raliter, & l. ſeq ff. de verb. obligat. l. Non ſolum,
ff. de act. & obligat. §. Impoſſibilis, inſtit. de inu-
til. ſtipulat. ſimiliter vir dicit mulieri, Accipio
te in meam vxorem: quæ verba matrimonium
inducunt, cap. Si inter virum, ſupra de ſponſ. &
cap. Licet, de ſponſa duorum, & ſubaudit intra ſe
conditionem, ſi adulterium commiſeris; quæ
conditio matrimonium vitiat, cum ſit contra
101 illius ſubſtantiam, cap. fin. de condit. appoſ. Igi-
tur externa vox cum ſubauditione mentis con-
iuncta ſimul ſignificat matrimonium eſſe, & non
eſſe, quæ contradictoriè ſunt appoſita, S. Thomas
in 1. 2. quæſt. 64. artic. 3. ad tertium; & idem eſt ſi
propoſitiones non ſint oppoſitæ: nam ſi tu dicis;
dabo tibi centum, & ſubaudis intra te, ſi mihi pla-
cuerit, propoſitio verbis expreſſa eſt pura: tu ve-
rò ex conceptu mentis facis eam conditionem.
Item ſi interrogatus à iudice dicas, non occidi,
& mente ſubintelligas, vt tibi dicam; reſponſio
verbalis eſt nuda, & ſimplex: at ſubauditio eam
efficit modalem, & complexam: quæ omnia re-
pugnant naturæ verborum, cùm ſtare non poſſit,
vt vna, & eadem propoſitio ſimul ſit conditiona-
lis, & pura, vel complexa, & ſimplex, vt per ſe
patet: & idem dicendum de ſimilibus; nam in
quocumque caſu quæſtionis propoſitæ ſubauditio
in mente retenta corrumpit, ac deſtruit exter-
nam ſignificationem vocis, cum aliud vox, aliud
ſubauditio ſignificet: ad hoc textus optimus in l.
In ambiguo, & ibi gloſ. 1. ff. de reb. dub. & latiùs
patebit infra n. 111.
102 Quintò, qui apparenter iurat, ſed intentionem
habet aut non iurandi, aut ſe iuramento non
obligandi, aut promiſſionem iuratam non adim-
plendi, periurus eſt; quia exterius iuramentum
103 applicatur mendacio, quod eſt materia omninò
contraria iuramento tam interiori, quàm exte-
104 riori: vnde Gratian. in §. Item qui falſum, circa
fin. poſt cap. Animaduertendum, 22. qu. 2. Ille,
inquit, in dolo iurat, aut mendaciter promittit, in
cuius mente eſt non ſic ſe facturum, vt promittit:
105 & in cap. Qui peierare, 22. quæſt. 5. Cromatius ait:
qui peierare paratus eſt, antequam iuret, iam
periurus eſſe videtur; quia Deus non ex operibus
iudicat, ſed ex cogitationibus, & ex corde: & ſin-
gula membra per rationes inuincibiles latè pro-
ſequitur, & probat doctiſſimus Caietanus in 2. 2.
q. 89. artic. 7. in reſponſ. ad quartum, col. 6. verſ.
Quocirca; ſed qui verbis externis iurat aliquid eſ-
ſe, vel non eſſe, aut ſe daturum, vel facturum, &
in mente ſubaudit conditionem impoſſibilem,
vel inducentem contrarium ſeorſum, vtique ap-
parenter iurat, ſed intentionem habet aut non
iurandi, aut certè ſe non obligandi, & promiſſio-
nem non adimplendi: propterea enim externo
iuramento obligatorio ſecùndum ſignificationem
vocis addit in mente conditionem impoſſibilem,
vel aliam, quæ iuramenti vim, & obligationem
perimit, vt per hanc cautelam non remaneat iu-
ramento obligatus; idque concedunt vel Aucto-
res ſententiæ oppoſitæ, dum aſſerunt ſic iurante
non obligari iuramento: ergo ſic iurans periurus
eſt.
106 Sextò, ſi ex aliqua iuſta cauſa liceret verbis ex-
terioribus iurare falſum ſubaudiendo in mente
aliquid, quod redderet ſenſum verum, ſecluſo
ſcandalo licuiſſet etiam martyribus ad vitandam
mortem infidelium ſectas ore profiteri, ſubau-
diendo in corde, ſi mihi liceat: ſed hoc impium
eſſet aſſerere, cap. Non ſolum, 11. quæſt. 3. quia eſ-
ſet applicare actum exterioris cultus cui non de-
107 betur. Ergo ſimiliter qui actum exterioris iura-
menti, qui eſt actus latriæ (S. Thom. in 2. 2. qu. 89.
art. 4.) applicat materiæ contrariæ, ſcilicet men-
dacio, dum dicit, Deus eſt mihi teſtis quod ſi fa-
ciam, & ſubaudit in mente aliud, per quod non
intendit facere, mortaliter peccat: eſt enim hoc
exhibere Deo irreuerentiam coram hominibus,
qui audiunt iuramentum falſum ſecundum vocis
ſignificationem, & non percipiunt ſubauditionem
in mente iurantis retentam: quo argumento vti-
tur Caiet. in 2. 2. qu. 89. art. 7. in reſponſ. ad quar-
tum, verſ. Ad hoc dicitur, col. penult. circa fin.
108 Septimò, qui firmat iuramento id, quod nihil
eſt, periurium committit; quia quod nihil eſt, non
109 poteſt eſſe verum, cùm verum, & nihil; ſeu non
ens contradictoriè ſint oppoſita, S. Thomas in 1.
par. qu. 17. art. 4. & in 1. 2. qu. 64. art. 3. ad tertium,
& in 3. ſentent. diſt. 19. qu. 5. art. 1. ad vlt. Et iura-
110 mentum, cui veritas non eſt comes, periurium eſt,
cap. Animaduertendum, 22. qu. 2. qui autem lin-
gua iurat ſcienter falſum, & mente concipit verū,
vtique firmat iuramento id, quod nihil eſt: nam
111 vt formaliter inquit gloſ. 1. par in cap. Is autem mē-
titur, 22. qu. 2. Qui mentitur nihil dicit, quia non
dicit id, quod vox ſignificat; aliud enim cogitat
mente, quàm ore profetat. Item non dicit id,
quod cogitat, quia vox illud non ſignificat, nec
dicit illud, quod voce ſignificat, quia illud non
intendit: ergo nihil dicit, vt l. In ambiguo, ff. de
reb. dub. vbi dicitur: qui aliud dicit, quàm vult,
neque id dicit quod ſignificat, quia non vult; ne-
que id quod vult; quia id non loquitur. Igitur
qui ſic loquitur, cùm firmet iuramentum id, quod
nihil eſt, periurium committit.
112 Et confirmatur, quia veritas eſt, vt quod eſt di-
catur, cap. Cum humilitatis, 22. qu. 2. Tu verò di-
cis quod non eſt, vt ſupponitur in quæſtione: nam
quod implicitè ſubaudis, non dicis; ſed mente
cogitas, d. l. In ambiguo, & l. Si repetendi, ff. de
condit. ob cauſ. ergo ipſe te ſeducis, & veritas in
te non eſt, d. cap. Cum humilitatis, S. Thom in 2. 2.
quæſt. 111. art. 1. in corp. & in reſponſ. ad primum:
113 & cum ſine veritate iures, non iuras, ſed peieras,
vt in dicto cap. Animaduertendum, ibi [Si iſta
defecerint, nequaquam erit iuramentum, ſed per-
iurium] 22. qu. 2.
114 Octauò, non ſolum in falſis verbis, ſed etiam in
ſimulatis operibus mendacium eſt, dicit textus
in cap. Cauete, 22. q. 5. vbi gloſſa vn. deſumit argu-
mentum quod factis mentimur ſicut verbis, & fa-
ctis negamus Chriſtum ſicut verbis, cap. Exiſti-
115 mant, 11. q. 3. Nam, vt inquit S. Thom. quodlib 6.
art. 17. in corpor. [Cum eadem intentio fallendi
ſit in eo, qui mentitur verbo, & in eo, qui menti-
tur facto, vterq; æqualiter peccat; verbum enim,
& factum aſſumuntur, vt inſtrumentum fallendi;
Vnde non refert quantum ad peccatum menda-
cij, vtrum quis verbo, vel facto quocunque, vel
ſcripto, vel motu mentiatur; ſicut nec refert quan-
tum ad peccatum homicidij, vtrum aliquis gla-
dio, vel ſecuri interficiat hominem.] Hæc D. Th.
quem ſequitur Archid. in cap. Is autem, num. 1.
22. q. 2. & idem docuit in 2. 2. q. 111. art. 1. Sed qui
116 facto ipſo mentitur, non ideo immunis eſt à men-

dacio,

dacio, quod in mente aliquod verum ſubaudiat,
quia non eſt in facultate mentientis rerum merita
immutare, vt Boet. inquit lib. 1. de conſolat proſ. 4.
aut res verbis accomodare S.Thom. in 1. par. q. 1.
art. 10. & quodlib. 7. art. 14.
117 Alioquin ſecluſo ſcandalo licuiſſet etiam Beato
Marcellino Iouis ſimulacro thura adolere, conci-
piendo in mente ſe non thurificare idolis, ſed vero
Deo; & tamen fatentur omnes eum peccaſſe con-
tra fidei confeſſionem, vt cap. Non ſolum, 21. diſt.
quia ſcriptum eſt, *Quicumque me erubuerit coram*
hominibus, hunc & filius hominis erubeſcet coram
Angelis Dei, vt in propoſito eiuſdem Pontificis
notat Caietan. in 2. 2. quæſt. 89. art. 7. in reſponſ.
ad 4. verſ. Ad hoc dicitur, col. penult. circa finem.
Cuius rei euidentiſſimũ teſtimonium præbuerunt
horribilis pœnitentia poſtea peracta, Pontificatus 224
ſponte dimiſſus, & martyrium ob fidem ſuſceptũ,
vt apud Cardinalem Bellarmin. lib. 4. de Roman.
118 Pontif. c. 9. Ergo pariter nec qui falſis verbis vti-
tur, eſt à mendacio immunis ex eo, quod in men-
te ſubaudiat verum; quia ſicut non eſt in poteſtate
alicuius facti veritatem immutare, ita nec verbis
aliam ſignificationem imponere: nam vt inquit
S.Thomas in 3. ſent. diſt. 38. qu. 1. art. 1. in corpor.
Non eſt in poteſtate hominis verum ſignificare,
nec verum ſcire: & probatur in d. l. In ambiguo, &
ibi gloſ. 1. ff. de reb. dub. & in l. Si repetendi, C. de
condict. ob cauſ. & ex dictis ſupra num. 89. & 111.
119 Et veritas in iuramento eſt adæquatio vocis ad
rem, ſecundum Turrecrem. in cap. Animaduerten- 225
dum, in reſponſione ad primum, verſ. Nec veritas,
22. q. 2. & D. Bonauent. in 3. ſenten. diſt. 38. quæſt. 1.
num. 9.
120 Nono, cum hæc ita ſe habeant in extraiudicia-
libus, longè magis procedunt in iudicio: nam qui
in iuramento vtitur huiuſmodi ſubauditionibus
ſenſum inuertentibus, obnoxius eſt Deo, Iudici,
& parti: quæ tria damnantur in hac Decretali.
Obnoxius eſt Deo, qui artificioſum iuramentũ
accipit non ſecundum mentem iurantis, ſed iuxta
ſanam intelligentiam ſuſcipientis, ideſt ſecundum
id, quod ſuſcipiens intelligere debet iuxta rectam
intelligentiam verborum, vt probatum eſt ſupra
n. 79. & 80. At iuxta rectam intelligentiam verbo- 226
rum, & ſignificationem vocis id, quod iuratur eſt
falſum, vt ſupponitur in quæſtione. Ergo ſic iu-
rans grauiter eſt obnoxius Deo, cùm Diuinum
eius nomen inuocet in teſtimonium falſitatis, &
ipſius præſentiam contemnat, vt hic dicitur.
121 Obnoxius eſt iudici, quia cum implicita ſubau-
ditio in mente retenta ſit iudici abſcondita, & im- 227
perceptibilis, & exteriora iuramẽti verba ſint falſa,
per hoc iudex fallitur, eique ſubtrahitur debitum
iuſtitiæ, quod eſt mortale peccatum, vt per D. Th.
122 in 2. 2. q. 69. art. 1. Item periurium eſt nequiter de-
cipere credentem, vt cap. 1. 22. qu. 2. Præterea do-
loſo hoc iuramento inducitur iudex ad ferendam 228
iniquam ſententiam, vtpote falſis probationibus
innixam; quod ſimiliter eſt contra iuſtitiam, cap.
Super eo, infra eod. & cap. Cùm venerabilis, ſup.
de except. 229
123 Nec dicatur: ſi reos, qui homicidium com-
miſit ad ſui neceſſariam defenſionem, iuret ſe non
occidiſſe, ſubaudiendo in mente, ita vt puniri poſ-
ſit, ſententia abſolutoria non eſt iniqua, cum ho-
micidium hoc caſu non ſit punibile, Clem. Si fu-
rioſus, de homicid. Imò enim adhuc iudex malè

dicens; [Si verò iudex hoc exquirat, quod non
poteſt ſecundum ordinem iuris, non tenetur ei ac-
cuſatus reſpondere, ſed poteſt vel per appellatio-
nem, vel aliter licitè ſubterfugere; mendacium
130 tamen dicere non licet. Adde verum non eſſe,
quod ait Mar.Soc.de reo non fugiente de carcere.
Imò enim, vt rectiùs docuit Caiet. in 2.2. qu. 89.
art.7. in reſponſione ad 4. verſ. Ex his autem in tot
dubijs. Quantumcumq; carcerario ſit iniurioſa,
vel iniuſta: tamen materia eſt iuſta, & ſancta: nam
velle pati iuſtum, & velle pati iniuſtum, ſanctum
eſt: ad hoc 23.q.1.in Summa, cap. Quod Chriſtus,
S. Poteſt, q.4 & cap. Suggeſtum, 7.qu.1. Nec ad rem
facit, d.cap. Non licet, quia loquitur de eo, qui oc-
cidit ſeipſum: quod nullo caſu eſt licitum, cum ſit
malum intrinſecè, vt ibi patet.
131 Demũ iurans in iudicio, obnoxius eſt parti, quã
doloſo iuramento lædit, vt hic in textu contra il-
lud Pſalm. *Domini eſt terra*, &c. *nec iurabit in
dolo proximo ſuo*: vt notatur in Summa 22. qu. 2.
Nec non contra illud Eccleſ. 23 *Vir multum iu-
rans implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo
illius plaga: & ſi fruſtrauerit fratrem, delictum
illius ſuper ipſum erit: & ſi diſſimulauerit, delin-
quit dupliciter: & ſi in vanum iurauerit, non iu-
ſtificabitur*. Item, vt inquit S. Thom. in 2.2.q.69
art.1. ad 3. [Qui mentitur in iudicio, vt ſe à mor-
te liberet, non ſolum facit contra dilectionem
Dei, cuius eſt iudicium, & contra dilectionem pro-
ximi ex parte iudicis, cui debitum negat; ſed etiã
ex parte accuſatoris, qui punitur, ſi in probatione
deficiat] ſcilicet pœna talionis, cap. Calumniator,
2.q.3. l.final. & ibi gloſ. in ver. Similitudo ſupplicij,
132 C. de accuſator. S. Thom. in 2.2.q.68. art.4. Et ef-
ficitur infamis, cap. Qua autem pœna, 2. qu. 3. &
communione priuatur, cap. Si quis Epiſcopum, &
cap. Enthennium, ead. cauſ. & queſt.
133 Decimò, & vltimò, iuramentum inſtitutum eſt,
non per quod ſe inuicem homines fallant, ſed per
quod quiſq; in alterius notitiam cogitationes ſuas
134 proferat. Verbis ergo vti ad fallaciam, nõ ad quod
inſtituta ſunt, peccatum eſt; quæ ſunt formalia
verba textua in cap. Is autem mentitur, 22. qu.2.
135 Modus autem iurandi per has implicitas ſubau-
ditiones mentis alium ſenſum inducentes, quam
vox ſignificet, hunc iuramenti finẽ eneruat pror-
ſus, ac deſtruit. Nam idcirco ſuſcipiens iuramen-
tum redditur certus de fideli iurantis intentione,
quia eum nõ credit vſque adeo immemorem ſa-
lutis æternæ vt velit iurare, Deum inuocando in
teſtimonium falſitatis. At quo pacto poterit am-
pliùs certior fieri de huiuſmodi intentione, ſi iu-
rans ſine vllo ſcrupulo peccati poteſt lingua pro-
ferre contrarium eius, quod animo ſentit; & quæ
fides erit ſacramenti, ſi illius veritas pendet ex
ſubaudito intellectu mentis audienti occulto, &
impenetrabili? Profectò ſi fas eſſet has ſimulatio-
nes, & cordis duplicitates iureiurando adſtruere,
hinc poſſet quiſque ſuo arbitratu proximo illu-
dere: & penè corrueret certitudo iudiciorum,
contractuum, ac humanarum actionum, quę po-
tiſſimum iureiurando vallantur, & firmitatem ac-
cipiunt, & omnia dolis, ac fallacijs paterent, reſ-
que ſacroſancta, & in actibus humanis tam neceſ-
ſaria ludibrio haberetur. Cum nihil ſit tam fal-
ſum, quod his duplicitatibus, & implicitis ſubau-
ditionibus velari non poſſit: & tamen principalis
136 iuramenti comes eſt veritas, cap. Animaduertendum, 22.q.2. nec veritas in mente iurantis reten-
ta, ſed in audientis notitiam delata, vt in d. c. Is
autem mentitur. [Nam, vt inquit S. Bonauentur.
in 3. ſent. diſt.38.q.2. nu.24. Voces inſtitutæ ſunt,
vt adſtruatur veritas apud audientẽ, quæ eſt apud
loquentem: & ideo qui ad aliud vtitur, ipſo ſer-
mone abutitur, & incurrit peccatum mendacij.]
Hæc ille. Item omnis, qui iurat, vt quod verum
eſt, eloquatur, dicit textus in c. Iuramenti, 22.q.5.
quamobrem vt verbis Auguſtini vtar in cap. Ho-
mines, 22.qu.2. [Videtis quàm iſta deteſtanda ſit
bellua, & de rebus humanis exterminanda.]
137 Nec releuat replicatio, quod etſi modus hic iu-
randi aduerſetur fini ſacramenti, tamen ſi id con-
tingat in materia leui, non ſit niſi culpa venialis;
quoniam non de ſimplici mendacio, ſed de periu-
rio hic agitur, vt conſtat ex dictis; Periurium au-
tem in quacumque materia etiam leuiſſima ex ſui
tatione ſemper eſt mortale peccatum, vt ſæpiùs
repetitum eſt.
138 Amplia primò: concluſionem ſuperiùs firma-
tam, vt locum habeat etiam in eo, qui alta voce
iuramento affirmat aliquid falſum, & continuando
ſubmiſſa voce ab alijs imperceptibili ſuperaddit
aliqua verba, quæ reddunt ſenſum verum; nam &
is dicendus eſt peierare, quicquid contra ſcripſe-
rit Sanchez ſuper Decalogum, lib.3.cap.6. nu.15.
139 verſ. Quintò quia: quid enim intereſt, an quis in
materia falſa implicitè ſubaudiat aliquid in men-
te, vel voce adeo ſubmiſſa id exprimat, vt audiens
non percipiat; vtroque enim caſu eadem eſt fal-
lendi intentio, cum alta vox aſſumatur tamquam
inſtrumentum fallendi. Vnde ſicut mentiri non
licet mente ſubaudiendo, vt abundè oſtenſum eſt
ſupra, ita nec imperceptibili voce loquendo, cum
paria ſint nihil reſpondere, vel ita obſcurè reſpon-
dere, vt incertum dimittat interrogatorem, dicit
tex. in l. De ætate, §. Nihil, & ibi Bart. in princip.
ff. de interrogat. action.
140 Amplia ſecundò, vt ob eamdem rationem non
excuſetur à periurio qui in materia falſa diceret
Italico idiomate, *Giuro perd' io*, cum apoſtropho,
poſt litteram *d'* intendens ſignificare, *perdo io*, vel
141 qui iuraret per ver *vro*, ſupprimendo infra den-
tes litteram *I*, adeout audiens id non perciperet,
ſed intelligeret iurantem dixiſſe, *Iuro*, licet con-
trarium, etiam benè docuerit idem Sanchez d.c.6.
n.37. verſ. Similiter.
142 Amplia tertiò, vt ratione conſimili idem ſit di-
cendum in eo, qui in materia itidem falſa pronũ-
ciet iuramenti verba interrogatiuè, vt contrariũ
ſenſum inducat ad aliquem decipiendum, veluti
ſi dicat: Ego non noui hominem acuendo pau-
liſper vocem in vltima ſyllaba, ſed ita artificioſè,
vt non percipiatur ab audiente. Sicut nonnulli hę-
retici inuertunt illud Beati Auguſtini, Qui fecit te
ſine te, non ſaluabit te ſine te? quaſi ſit ſenſus,
143 vtique ſaluabit. Vel ſi intendat loqui per ironiam,
intelligendo album pro nigro, & verum pro falſo.
144 Et generaliter quocumque alio modo ad aliquem
circumueniendum in iuramento vtatur fallacia,
artificio, ſimulatione, duplicitate, vel fictione ali-
qua, prout in ſingulis decẽ prædicamentis exem-
plificat Margarita Decreti, ſeu tabula Martiniana
in ver. Fingere; & patet ex D. Thom. in 2.2.qu.111.
art.1. nam vt legitur in cap. Nec artificioſo, 22.qu.2
Nec artificioſo mẽdacio, nec ſimplici verbo opor-
tet decipere quemquam; & quomodolibet men-
titur,

titur quis, occidit animam: aliàs legitur, quolibet artis modo mentiatur os, quod mentitur, occidit animam.

145 Amplia quartò, eamdem concluſionem, vt vendicet ſibi locum etiam in eo, qui in iuramento vtitur verbis amphybologicis, ſeu æquiuocis, ſub hac tamen diſtinctione: nam aut verba, quæ vſurpantur ex propria ſignificatione vocis, & communi audientium vſu non admittunt interpretationem, quàm iurans intendit, vt in exẽplo Principis picti, de quo ſupra num. 25. & hoc caſu in iuramento vti amphybologia, & verbis duplicibus, etiam ex iuſta cauſa, vel iocosè, eſt mortale peccatum:
146 Et ratio eſt in promptu, quia cùm iuramentum
ſit accipiendum, iuxta propriam, & communem 148
intelligentiam verborum, vt c. Ex litteris, il primo, & ibi omnes, ſupra de ſponſal. & exteriora verba ex communi intelligentia nõ recipiant ſenſum verum, quem iurans intendit, vt ſupponitur in hoc primo membro diſtinctionis: eſt manifeſta ibi falſa vocis ſignificatio iuranti cognita, & ſic mendacium iuramentum firmatum, quod ex nulla cauſa excuſatur à mortali, cùm in ſubſtantia mendacium idem ſit, quod aſſertio falſi cogniti, vt per D. Bonauent. in 3. diſt. 38. q. 1. nu. 13. & latiùs oſtenſum eſt ſupra num. 88. & 89. neque enim interna ſubauditio veri operatur, quia externa ſignificatio vocis ſit falſa, vt ſimiliter probatum eſt ſupra n. 87. & 97. vſq. ad n. 102, & n. 111. Vnde quemadmodum qui ſciens aliquid facit, quamuis mente concipiat ſe illud non facere, ta-
men facit: ita qui ſciens falſum dicit cum iura- 149
mento, quamuis mente concipiat ſe verum dicere tamen falſum dicit, & mortaliter peccat cum vtrobique eadem ſit ratio, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra num. 114. & ſeqq. & quamuis Leo-
nardus Leſſius ſupracitatus nu. 25. de hoc hæſita- 150
uerit; dicens id eſſe graue peccatum, ſed fortè non mortiferum: tamen non percipio quomodo peccatum poſſit eſſe graue, & non mortale, cum in oppoſitum ſit tex. in c. 1. 81. diſt. Vnde Io. Andr. in c. Sacris, nu. 20. ante med. ſupra de his quæ vi met. cauſ. ſic arguit: Crimen eſt graue peccatum, Ergo mortale. Cuius dictum ſequuntur ibi communiter Doctores venialia enim non grauia peccata, ſed minuta, parua, minima, & leuia dicuntur, cap. Vnum orarium, §. aliàs autem, & c. ſeq. 25. diſt. c. De quotidianis, de pœnit. diſt. 3.

147 Aut verba huiuſmodi ex proprietate vocabuli, 151
& communi vſu vtrumque interpretationem recipiunt: & tunc non eſt mortale peccatum his verbis amphybologicis, & æquiuocis ſine alicuius præiudicio vti in eum ſenſum, quem iurans intẽdit, licèt is, cui iuratur, illa in alium ſenſum accipiat, eo quod his verbis nullum inſit mendacium, ac proinde nec periurium, & hanc diſtin-
ctionem probant Alex. de Alex. in tertio relatus 152
à Turrecr. in §. Quæritur, poſt c. Hoc videtur, num. 5. 22. q. 5. vbi quærit quid ſi verba ita duplicia ſint, vt æqualiter diuerſos ſenſus exprimant, & reſpondet, tunc non obligari iurantem niſi ſecundum intentionem ſuam, nec poſſe cogi ad ob-
ſeruationem in alio ſenſu, ſed ad implendum in 153
quo intendit iurate. Sequitur ibi Turrecr. vbi etiam Hoſt. Raymundum, & Gulielmum eius gloſſ. in hanc ſententiam citat. Idem firmat Cardinalis Caiet. in 2. 2. q. 89. art. 7. col. penult. verſ. Ad hoc dicitur, ibi, [ſi verò non interueniunt

non ſignificent id, quod reſpondens intendit, eſt ibi manifeſta diſſonantia cordis, & oris, in qua conſiſtit ratio formalis mendacij, vt fusè in ſuperioribus probatum eſt, præſertim in 3. 5. & 7. fun-
154 damento. Præterea propoſita regula quatenus ſit vera, limitari debet, vt non procedat in iudicio: nam ſi amphybologia, & æquiuocatione in iudicio vti non licet, etiam in eo caſu, in quo verba ex propria ſignificatione vtrumq; ſenſum admittunt, ſed nuda, & ſimplex veritas eſt liberè pronuncianda, vt ſupra proximè oſtenſum eſt: longè minus ea vti licebit, quando verba vtrumque ſenſum non recipiunt ex proprietate vocabuli; ſed tãtùm ex intentione interrogãtis, quam reſpondens
155 mente concipit. Prærerquamquod verum non eſt quod aiunt iudicem interrogare de homicidio tamquam de facto crimìnoſo; Imo enim intentũ iudicis eſſe debet ſolam veritatem indagare pro adminiſtratione iuſtitiæ, l.Nemo, C.de ſent. l.2. & ibi gloſ.fin.C.de edendo,gloſ.in §. Si verò abſens, in ver.Veritatem, in auth.de hæredib. & Falcidia. Ideoque non tantùm inquirere debet de homicidio, ſed etiam an caſu, vel culpa,doloue malo fuerit perpetratum, vt ſic pro modo culpæ pœnas exaſperet,aut temperet,vt l.Reſpiciendum,in princ. & §.Delinquunt, ff.de pœn. & culpabilem puniat, aut innocentem abſoluat,ad quod pronior eſſe debet, vt c.3.ſupra de probat.l.Abſentem, ff.de pœn. Vnde accuſatus vtcumque homicidium commiſerit ad ſui defenſionem, vel aliàs ſine culpa,tenetur iudici ſecundum ordinem iuris id exquirenti liberè, & clarè confiteri: alioquin tacendo veritatẽ ſubtrahit legitimo ſuperiori debitum iuſtitiæ; & mortaliter peccat, cap. Qui reſiſtit, 11.qu.3.c.2.de maior.& obed. & ex D.Thom.oſtenſum eſt ſupra num.125.

156 Supereſt nunc vt ad obiecta reſpondeamus. Et quidem.

Non obſtat primum, quoniam exempla ibi adducta deſumuntur ex Diuina Scriptura,cui præter ſenſum litteralem inſunt, & alij ſenſus ſpirituales, & myſtici; nam illius Auctor eſt Deus, in cuius poteſtate eſt, vt non ſolum voces ad ſignificandũ accomodet (quod etiam homo facere poteſt) ſed etiam res ipſas: & ideo cum in omnibus ſcientijs voces ſignificẽt hoc habet proprium iſta ſcientia, ipſę res ſignificatæ per voces etiam ſignificent ali-
157 quid. Vnde Gregor.20. Moralium, cap.1. circa med. dicit: Sacra Scriptura omnes ſcientias ipſo locutionis ſuæ more tranſcendit, quia vno, eodemque ſermone, dum narrat geſtum, prodit myſterium,& Hieronym. in prolog.Bibliæ loquens de Apocalypſi: in verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ: & docet S.Thom.in 1.part. quæſt.1.
158 art. 10. & quodlibet. 7. art. 14. Nec multiplicitas iſtorum ſenſuum facit æquiuocationem, nec aliquam ſpeciem multiplicitatis, vt per eumdem
159 d.quæſt.1. art.10.ad 1. In nulla autem ſcientia,vel ſcriptura humana poteſt inueniri niſi ſenſus litteralis, ſed ſolum in Diuina Scriptura, cuius Spiritus ſanctus eſt Auctor, homo verò inſtrumentum, vt
160 idem docet d.quodlibet.7.art.16. Igitur per vetus Teſtamentum mendacium ſuum tueri non licet,
161 vt cap.Si quis per vetus, 22.qu.2. Et ita in proprijs terminis ad primam obiectionem reſpondet gl. 2. in cap.Nec artificioſo, eadem cauſa, & quæſt. dicens: [Quid ergo dicis de Abraham,nonne mentitus eſt cùm aliud gereret in animo? vt infra eodem, § Abraham, Item quid de Paulo, qui dixit: Neſciui, quia Princeps eſſet, cum ſciret,vt cap.Paratus, 23.qu.1. Item quid de mendacio Iehu, qui aliud in animo gerebat, cap. Vtilem, 22. qu.2. Ad hoc dicendumeſt, quod Abraham myſtico intellectu verum dixit, oſtendens Patrem, & filium in fine temporum reuerſorum ad Iudæos, cum omnes reuertentur ad ipſum Paulum per illa verba prædixit deſtructionẽ Regni Iudæorum futuram veniente Chriſto. Item Iehu non fuit mentitus, ſed ironicè locutus eſt; vel dic quod inſpiratione Diuina hoc dixerunt,vt cap. Gaudemus, de diuortijs.] Hactenus verba gloſ. Ad exemplum de Abraham qui rogauit Saram, vt vxorem eius ſe eſſe mentiretur, Reſpondetur vt in d.cap. Vtilem, §. Ecce, & cap. ſeqq. 22. q.2. vbi etiam in §. Item opponitur. Reſpondetur ad exemplum de Iacob, qui dixit ſe eſſe Eſau, & de Chriſto dicente Ioan-
162 nem eſſe Eliam. Quamobrem, vt ait Gratianus in cap. Quod autem ait, §. Sed in vetere, 22.qu.2. [In vetere Teſtamento multa permittebantur, quorum exemplis hodie vti non licet.]

Non obſtat ſecundum,deſumptum ex c.Humanæ aures, 22.q.5.Quoniam ad illum textum abũdè reſponſum eſt ſupra num. 76. Procedit enim in eo, qui iurat ſine dolo, & intentione fallendi, veluti cùm quis iurat ſuper Breue per dolum ſuppoſito, in quo aliud continetur, quàm ipſe arbitretur ſe iuraturum, vt exemplificat Gratianus in §. Si ergo verſ. Item obijcitur de ciuibus poſt d. c. Humanæ aures, vel aliàs cum quis iurat falſum quod putat eſſe verum. Is enim non mentitur, quoniam quantum in ipſo eſt, non fallit ipſe, ſed fallitur, vt cap. Is autem mentitur,§.Nemo mentiens, 22. quæſt.2.& c.ſeq S.Thom.2.2.quæſt.111. artic. 1. & idcirco in eo caſu iuramentum ſecundum rectam intentionem iurantis à Deo iudicatur, quia Deus audit in corde, gloſ.fin.in c.14. de Sum.Trinit.& fid.Cathol.lib.6. At ſecus eſt in eo, qui aliud verbis ſignificat,& aliud in mente gerit, vt audientem fallat, vt in caſu quæſtionis propoſitæ; quia tunc iuramentum accipit Deus, ſecundum ſanam intelligentiam eius, cui iuratur, vt conſtat ex dictis eod. n. 76. & n. 80.

163 Non obſtat tertium, nam reſpondetur retorquendo argumentum; ſi enim mentiri eſt contra mentem ire, & ratio mendacij conſiſtit in negando eam veritatem, quæ mente concipitur, ſanè qui per implicitam ſubauditionem mente concipit aliquid eſſe verum, & verbis exprimit quod in veritate eſt falſum, vt ſic audientem fallat, & inducat ad credẽdum eſſe verum quod verum non eſt: proculdubio mendacium committit,& adiecto iuramento peierat.

164 Non obſtat quartum, quia qui diripit alio ingreſſus ſuos non animo illuc proficiſcendi nihil agit per ſimulationem, vel duplicitatem; non enim per exteriora ſigna factorum, vel rerum ſignificat aliquid, quod non eſt, quod numquam licèt, ſed ſecundum prætermittit ſignificare illud, quod eſt, quod aliquando licèt, vt per D. Thom.
165 in 2.2. qu.111 d.art.1.ad quartum. Quandoque enim aliquid iubẽdo ſignificamus velle fieri, quod fieri nolumus,ſed experimentum obedientiæ quærimus, vt cap. Si quilibet, §. Quandoque, 22. q.2. & ita nulla eſt ibi ſimulatio, ſed ſolùm quædam fictio, cui non ineſt mendacium; & ideo vtilitatis cauſa eſt licita, vt in d.cap. Vtilem. In noſtro autem

tem caſu manifeſtè concurrit mendacium : & ita in terminis ad prædictam obiectionem reſpondet Caietan. in 2.2. q.89.art.7.in reſponſ.ad 4.col.vlt. verſ. Ad obiectionem autem.

166 Non obſtat vltimum, quia reſpondetur negando contrariam opinionem eſſe probabilem : imo enim eſt falſa ſicut Iudas, ſecundum illud Auguſtini tom.4.lib. de ſalutar. docum. incert. Author. c.63. Non aliud loquamur ore, & aliud corde, ne ſimus Iudas, & Herodiani. Et nihilominus etſi prædicta opinio eſſet probabilis : tamen in foro animæ omnino eligenda eſſet cõtraria, que tutior eſt, vt dixi in tract.de opinione probabili, quem poſui in cap. Ne innitaris, ſupra de Conſt. vbi latiſſimè oſtendi inter duas opiniones oppoſitas æquè probabiles, vel quaſi non licere vtramlibet ſequi, ſed omnino eligendam eſſe tutiorem, à n.54.vſque ad n. 236. idque multò magis ſi tutior opinio ſit etiam probabilior, à n.237. vſque ad n.246.

De Crimine falſi.

Cap. Super eo.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata per falſas litteras non debet executioni mandari.*

2 *Falſæ litteræ iuriſdictionem non conferunt, & n.8. & 11.*

3 *Matrimonia bona fide contracta in gradibus probibitis vigore diſpenſationum, quas conceſſerunt Ordinarij in vim falſarum litterarum, an ſint irrita necne, & n.ſeq.vſque ad n.13.*

4 *Prælati putatiui ſiue Ordinarij, ſiue Delegati geſta regulariter ſunt valida.*

5 *Etiam quoad ſpiritualia, & pertinentia ad forum interiorem.*

Declaratur n.9.

6 *Indulgentiæ conceſſæ à falſis Prælatis ob communem errorem an valeant, & n.11.*

7 *Matrimonium contractum coram Parocho putatiuo tenet.*

Declaratur n.10.

8 *Reſcriptum falſum, cuius falſitas ignoratur, tribuit iuriſdictionem.*

Contrarium n.11.

9 *Geſta à Prælato putatiuo non ſuſtinentur ex communi errore, ſed requiritur etiam titulus ab habente auctoritatem.*

10 *Matrimonium contractum coram Parocho intruſo non valet.*

11 *Indulgentiæ à falſis Prælatis conceſſæ quomodo intelligantur eſſe meritoriæ.*

Exceptio falſitatis impedit executionem ſententiæ etiam latæ cum ignorantia falſitatis reſcripti ibid. verſ. Quemadmodum, & n. ſeq.

12 *Prælato putatiuo obediendum eſt ſi habeat titulum auctoritate ſuperioris, ſecus ſi per falſas litteras.*

13 *Diſpenſatio à Legato extra limites ſuæ legationis non ſunt tuti ex titulo putatiuo, & communi errore.*

14 *Germaniæ appellatione ex ſtylo in facultatibus non venit Belgium.*

communem omnium intellectum, vt plenè oſtenſum eſt ſupra: vnde difficultas ad hoc tantùm reſtringitur, an ſic diſpenſati tueri ſe poſſint ex titulo putatiuo, & communi errore, iuxta terminos l.Barbarius,ff.de off. Prætor.

4 Et quidem geſta publici officij auctoritate per Prælatum ſiue Ordinarium, ſiue delegatum, qui communi æſtimatione credebatur auctoritatem habere, regulariter ſunt valida, vt de Ordinario eſt textus in d.l.Barbarius, & de Delegato in cap. Infamis, §.Verumtamen,3.q.7. Imò quamuis Innocent.in cap. Cum dilecta, de reſcript.teneat d. l.Barbarius habere locum in Ordinario tantùm, prout loquitur, non autem in Delegato; idemque videatur ſentire Bart.in l.2.C.de Senator. tamen communis opinio eſt in contrarium,quam ſequũtur Angel.& Salycet.in d.l.2.Imola in l. Quidam conſulebant, de re iudic.Abb.in cap.Gratum,n.11.
5 de offic. Delegat. Quæ concluſio habet locum etiam in ſpiritualibus, in quibus ius diuinum non repugnat, vt cenſet Innocent. Hoſtienſis, Cardin. & alij in cap.Nihil,de elect.& idem Innoc. in cap. Veritatis,n.2.de dol.& contum.Roſell.in ver. Cõfeſſio ſacramentalis,3.n.4.Tabien. Abſolutio, n.3. Ang.Confeſſio,4.n.12.Syluest.Confeſſor,2.num.15. & Nauarr.in cap.Placuit,de pœnit.diſt.6.n.177.
6 Idoque indulgentias conceſſas à falſis Prælatis ob communem errorem putat eſſe validas Iaſ. in l.Præſcriptione,n.26.C.Si contra ius. Et matrimo-
7 nium contractum coram Parocho carente legitimo titulo ob vitium aliquod latens eſſe validum tenet Henric.lib.11.de matrim.c.3.n.4. & Man. 1. tom.Summæ,2.edit.c.219.n.8.
8 Et generaliter reſcriptum omninò falſum cuius tamen falſitas ignoratur,tribuere iuriſdictionem, cum propter dubium conſtituat Delegatum in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis, tradit Bart.in d.l. Præſcriptione, quem ſequitur Card. in cap. Super litteris, de reſcr. & illius opinionem putat veram Iaſ.in d.c.n.26.

Verumtamen ad hoc vt valeant geſta ab eo,qui auctoritatem non habet, non ſufficit communis error, ſed requiritur etiam titulus à Superiore collatus, licèt is titulus ſit reuera inualidus ob vitium aliquod occultum: ita probat text.in dicta l.Barbarius,& in d.cap.Infamis,ibi:[Si ſeruus cum putaretur liber ex delegatione ſententiam dixit.] & ſenſit gloſ.fin.in d.cap.Nihil, de elect. vbi dicit idcirco ibi valere acta illius Prælati, quia fuit in quinta adminiſtratione, & in quaſi poſſeſſione prolationis de licentia Papæ, & pro Prælato habitus fuit: quam gloſ.illic ſequuntur Innoc.nu.4. Io. Andr.n.28.Butr.n.27.Anchar. in fine, qu.4. vbi Io. Vinc.& Goffred.in hanc ſententiam citat,Imol.n.7 & Abb.n.11. dicens: [Nec communis error iuuat ex quo deeſt auctoritas ſuperioris: Nam lex Barbarius,ff.de off. Præt. fundat ſe ſuper communi errore, & ſuper auctoritate ſuperioris; nam ille Seruus, qui putabatur liber, habuit officium à ſuperiore; & ſic concurrebant ibi duo,ſcilicet auctoritas ſuperioris, & communis error: ſecùs autem vbi adeſſet vnum tantùm, vt tenuit hic Innoc. & Bald.in repet.d.l.Barbarius.] Hæc Abb. Idem tenet Archid.in cap. Alienationis,12.qu.2.n.2.,& alij copioſè relati à Tiraquell.poſt leges connub.gloſ. 8.nu. 145. Tabien. Ang.Syluest.& Nauarr. in locis ſupracit.& eſt communis opinio, vt teſtatur Abb. in cap.Dudum, il ſecondo, n.20. de elect.

9 Neque verò ad hoc ſatis eſt, vt titulus conferatur à quocumque ſuperiore, ſed conferendus eſt à legitimo, & auctoritatem habente, vt docuit Cõpoſt.in d.cap.Nihil, nu.4.in ver. Adminiſtret, verſ. Item per ſuperiorem confirmatum, quem refert, & ſequitur ibi Anton.de Butr.nu.24. Anch. ibi ad fin.quæſt.4. Henrich.Boich.in §.Cæterum, num.4. idem apertè ſcripſit Bald.in d.l.Barbarius, in prima lectura nu.29.& ibi Iaſ.nu.48. & 51.Bertrand. conſ.128.ad fin. volum.1. Anton. Gabr.in tit. de
10 probat.lib.3. concl.8. Et ideo etſi valida ſint matrimonia celebrata coram Parocho, qui caret titulo ob occultum aliquod vitium, tamen nulla ſunt contracta coram Parocho intruſo, qui ſcilicet à ſuperiore titulũ non habet, vt tradunt Henr. & Manuel loc.cit. & poſt eos Sanch.de matr.lib.3 diſp.22.n.60.

Quamobrem cum in caſu, de quo agitur, Ordinarij qui auctoritate Apoſtolica diſpenſauerunt, reuera in gradibus falsò expreſſis in litteris nullã habuerint facultatem diſpenſandi à Summo Pontifice, ſed potius ab illo Regulati, qui litteras vitiauit, hinc videtur ſequi vt matrimonia in vim dictarum diſpenſationum contracta,fuerint prorſus irrita, ac nulla,non obſtante communi errore, & ignorantia falſitatis litterarum.

11 Neque obſtat quod valeant indulgentiæ conceſſæ à falſis Prælatis, ſi communiter ſint habiti pro veris: nam reſpondetur Iaſon. id non aſſerere, ſed tantùm eas non minus operari quoad ſalutem animarum, quàm ſi eſſent conceſſæ à Prælato vero,ſentiens per hæc verba,opus tribuentis eleemoſynam falſo quæſtori eſſe meritorium:ita enim loquitur Anchar.ab eo relatus; alioquin ſi ſentiret indulgentias eſſe validas, eius opinio eſſet erronea, nec poſſet defendi, niſi quando Prælatus habuiſſet legitimum titulum à ſuperiore,& tamen titulo careret ob occultum aliquod impedimentum. Ideoque contrariam ſententiam, ideſt indulgentias conceſſas à Prælato cum falſis bullis non valere, ſequitur Oldrad.conſ.76. Quæritur de de illo, per tot. Ancharan. in Clem. Abuſionis, in princ. de pœnit.& remiſſ.cum quo tranſit Felin.in ſuo tract.de indulg.col. vlt. verſ. Cæterum, de indulgentijs Epiſcoporum, Card. in d. Clem. Abuſionibus, §. Ad hæc, q.5.Dec in cap. Tuarum, n.6. de priuileg. & idemmet Iaſ. in l. Si Vrbana, nu.8. verſ. Alibi tamen,ff.de cond.indeb.

Quemadmodum neque obſtat quod ſecundum Bart.reſcripta omnino falſa tribuant iuriſdictionem, ſi illorum falſitas ignoretur: nam reſpondetur Bartoli ſententiam hac in parte eſſe communiter reprobatam; & contra eam tenent Bald. & Fulgoſ.in d.l.Præſcriptione,Innoc.in cap.Cum venerabili, de except.verſ.Nunc de octauo, vbi dicit obediendum eſſe Prælato minus iuſto, qui eſt in pacifica poſſeſſione, dummodo concurrat auctoritas ſuperioris; ſecus verò ſi per falſas litteras obtinuit reputari Prælatum: & pleniùs idem Innoc. in cap.Super litteris, in ver. Forſan, nu.6. verſ. Sed quod ſi litteræ falſæ dicuntur,vſque in finem illius gloſſæ de reſcript.latè Bellam.deciſ.84.incip. Executoria, & Felin.in cap. Ad audientiam, il ſecondo n.21.verſic. Fallit ſeptimò, de reſcript. & contra Bartolum tenere omnes Legiſtas, & Canoniſtas teſtatur Iaſ in dicta l. Præſcriptionem, ſub num.26.

Quæ opinio eſt etiam de iure verior quidquid in

Quæ opinio eſt etiam de iure verior quidquid
in oppoſitum ſcripſerit ibi Iaſ. contra quem eſt
textus clarus hic vbi ſententia ſupponitur lata per
iudicem cum ignorantia falſitatis reſcripti ; ideo- 1
que verbum illud , *authoritate* , exponitur à Car-
din. num. 1. ideſt ſecundum apparentiam , & in-
tentionem iudicantis , qui credidit litteras eſſe
veras,& tamen deciditur, vt propter exceptionem
falſitatis poſtea propoſitam ſententia executioni
mandari non debeat , cùm deficiat fundamentum
iuriſdictionis, & ita communiter intelligunt Do-
ctores hanc Decretalem,vt initio diximus num.2.
ergo per falſum reſcriptũ licèt illius falſitas igno-
retur nulla tribuitur iuriſdictio .

Non obſtat deciſ. Rotæ 136. aliàs 2. de fil.Preſ-
byt. in nouis, quæ incipit, Voluerunt Domini, n.7.
vbi dicitur reſolutum fuiſſe diſpẽſationem factam
per illum, qui communiter reputabatur habere
facultatem ſuper matrimonio, valere , licèt facul-
tatem non haberet, per conſ. Anchar.409. Viſo,&
diligenter inſpecto,in fin. nam reſpondetur Anch.
non firmare in ſuo caſu diſpenſationem factam ab
Epiſcopo durãte ſchiſmate in gradibus Sedi Apo-
ſtolicæ reſeruatis eſſe validã propter communem
reputationem;imo ſupponit eam nullam,ſed tan- 1
tùm aſſerit cõtrahentes ob communem errorem
excuſari ad effectum legitimitatis prolis:ait enim 2
num.7. in fin. [Dicebam quod præſuppoſito R.P.
Dominus electus Leodien. non potuerit in dictis 3
gradibus diſpenſare , tamen eius diſpenſatio,licèt
nulla,excuſat ipſos,ſaltem quoad legitimationem
prolis poſtea ſuſceptæ .] & infra, [Excuſantur iſti
propter communem errorem ; credebatur enim 4
ab omnibus in illis regionibus Ordinarium diſpẽ-
ſare tunc poſſe , & omnia agere , quæ aliàs erant
Papæ ſpecialiter reſeruata .] Et quamuis ſubdat, 5
communem errorem reddere actum validum ,
qui aliàs non valeret; tamen hoc generaliter aſſe- 6
rit,non autem de illa diſpenſatione in particulari .
Vnde prope finem concludit ſic. [Etſi non potuit, 7
tamen poſtquam diſpenſauit,dicta diſpenſatio tri-
buit coniugatis bonam fidem , ſaltem quoad hoc
vt filij propter iuſtam ignorantiam parentum de-
beant reputari legitimi .] Deciſio autem Rotæ
poteſt ſaluari in eo tantùm caſu,in quo diſpenſator
carebat diſpenſandi poteſtate ob aliquod vitium
occultum, non autem ex eo quod non haberet le- 8
gitimum titulum diſpenſandi à ſummo Pontifice; 9
aliàs enim reſolutio non eſſet iuridica,vt ex ſupra-
dictis conſtat . 10

Vnde poſſet committi Nuntio Hiſpaniarum , vt 11
iterum diſpenſet cum his , qui vt proponitur ma-
trimonium bona fide contraxerunt, vt valeat ite- 12
rum contrahere ſeruata forma Concil.Tridentini. 13
Et ita reſolutum .

13 Ex prædictis videtur inferri poſſe , vt irritæ ſint
prouiſiones, & diſpenſationes,quas nuper conceſ- 14
ſit in Belgio Cardinalis Legatus Germaniæ ſuper
impedimentis dirimentibus, cap. Cum dilecta , de 15
reſcript. itaut ſic prouiſi,& diſpenſati non ſint tuti
ex titulo putatiuo, & communi errore : nam etſi 16
ſub Germania comprehendatur tam ſuperior,quã
inferior ſecundum tabulas Geographicas, tamen 17
ex ſtylo in facultatibus ſub nomine Germaniæ nõ
venit Belgium , niſi ſpecialiter exprimatur iuxta
14 declarationem S.D.N. Vrbani VIII. Ideoque in 18
Conſtitutione Sixti V. de viſitandis liminibus hu-
iuſmodi prouinciæ ponuntur tamquam diſtinctæ ,

Proſp.Fagn.in 2.par.5.lib.Decretal.

20 *Falſificatio litterarũ Apoſtolicarum enormius eſt delictum, & ſeueriùs vindicandum, quàm falſificatio ſupplicationum ſignatarum.*
Contrarium n. 26. & ſeqq. vſq. in finem.
21 *Litteræ ſi diſcrepent à ſupplicatione, ſtatur ſupplicationi tanquam matrici, & non litteris.*
22 *Litterarum regiſtrum, & inde ſumpta debent reformari, & corrigi iuxta originalem ſupplicationem.*
23 *Inſtrumentum diſcrepans à matrice, ſeu protocollo debet ſecundum illud corrigi, & emendari.*
24 *Expeditiones duæ ſi ſint inter ſe difformes, recurritur ad ſupplicationem tamquam ad matricem.*
25 *Supplicatio attenditur etiamſi non exhibeantur litteræ vbi non agitur de canonizanda gratia.*
27 *In ſupplicatione, & ſignatura Papæ conſiſtit tota ſubſtantia gratiæ.*
Litterarum expeditio non requiritur, ſed ad probationem, ibidem.
28 *Subſtantiam rei grauius eſt corrumpere, quàm illius accidentia.*
29 *Falſitates faciliùs committuntur in ſupplicationibus, quàm in litteris, & cur.*
31 *Falſare ſignaturam Papæ, ſeu* fiat, *propriiſſimè eſt falſare litteras Apoſtolicas.*
33 *Supplicatio quando eſt regiſtrata, & ſoluta componenda, non habet locum regula de non iudicando iuxta formam ſupplicationis.*
34 *Nec poteſt lacerari ab officialibus cùm ſit gratia perfecta.*

1 LICET. Ponit nouem modos falſandi litteras Papales. Hoc dicit, & aduertunt Doctores hanc Decretalem legendam eſſe cum Bulla ad oculum demonſtrata, vt hic per Abbat. Ioann. de Anan. & Marian. Socin. in princip.

2 Nota ex textu nouem modos, per quos falſitas committitur in litteris Apoſtolicis. Et dicit hic Goffred. non eſſe tradendam doctrinam qualiter huiuſmodi falſitates perpetrẽtur: Sunt enim quædam, quæ melius eſt neſcire, quàm ſcire, c. Quamuis, in fin. 38 diſtinct. & docuit Philoſophus lib. 12. Metaphyſices tex. 51. & S. Thomas in 1. par. q. 22. art. 3. in 3. argum. contrario, & in illius reſponſione; vbi reddit rationem, quia cogitatio malorum peruertit interdum voluntatem in malum; vnde Seneca ad Lucillum Epiſtola 76. monet ipſum ne diſcat quæ forent dediſcenda ſi ſciret; Et Marcus Varo notabiliter Inquit: quædam ſunt eradenda de animo ſcientis, quia inſerendi verum locum occupant. Item Hieronymus ad Clerum: Non diſcat puer quod ei poſtea dediſcendum eſt. Difficiliter enim eradicatur quod rudes animi receperunt, ſed nihilominus, vt ſubdit idem Goffred. legimus quædam, vt cognoſcamus, & reprobemus, cap. Legimus, 37. diſtinct. Nam prudentis eſt eligere bonum, & reprobare malum. Ideoque, & hæ falſitates ad hunc effectum hic explicantur: & fuſiùs poſt Hoſtienſem, & Io. Andr. per Marian. Socin. hic in 2. notab. ad quos recurre, ſi te moueat curioſitas.

3 QVAERO, an falſantes, ſeu confingentes ſignaturam ſupplicationis Papalis ſcribendo verbum, *fiat*, vel aliud æquipollens cenſendi ſint falſarij litterarum Apoſtolicarum, de quibus loquitur hæc Decretalis, & c. Ad falſariorum infra eod.

4 Ad partem negatiuam inducitur. Primò hoc cap. Vbi enumerantur modi, quibus falſantur litteræ Papales, & inter hos non ponitur modus falſandi ſupplicationes; ſeu ſignaturas Papę, ergo talis modus non eſt inter alios connumerandus, arguendo à ſufficiẽti partium enumeratione iuxta textum in l. Patre furioſo, vbi Bart. Bald. Angel. & DD notant, ff. de ijs qui ſunt ſui, vel alien. iur. &
5 in c. Cum dilectus, & ibi Abb. n. 6. de Iurepatr. Et confirmatur, quia hæc littera in ſingulis nouem modis, in quibus exprimit varietatem falſitatum, quæ committuntur circa litteras Apoſtolicas ſẽper loquitur de litteris Bullatis, ſeù ſub plumbo, ideſt quibus apponitur, ſeù appenditur Bulla plumbea, vt patet legenti per diſcurſum; Ideoque litteræ non dicuntur expeditæ niſi quando in plumbo ſunt, vt per tex. noſtrum dixit Gomeſ. in regul. de non iudicand. iuxta forma ſupplicat. in 1. quæſt. nu. 5. verſ. Teſtamen vlterius, vbi refert ita tenuiſſe Rotam in Salamantina Parochialia menſe Nouembris 1539. coram Marcello Creſcentio, & ita ſeruatur in practica, vt inquit Fe-
6 lin. in cap. Ex diligenti in fin. de ſimon. Supplicatio autem non eſt littera bullata, nec ei aliqua Bulla apponitur, vt eſt notiſſimum: Ergo cum ſupplicationi non adaptentur verba huius textus, conſequenter nec eius diſpoſitio adaptari poteſt, l. 4. §. Toties, ff. de damn. inſect. cum ſimilibus. Cum præſertim materia ſit odioſa, & pœnalis, & ſic reſtringenda, vt in regula odia, de regul. Iur. lib. 6. & cap. Pœnæ de pœnit. diſtinct. 1. cum ſuis concordant.

7 Deinde ad hanc partem Nauarr. in manual. cap. 27. nu 62. verſ. Declaratio prima inducit Bullam Cœnæ Domini, quæ in §. 6. excommunicat falſarios litterarum Apoſtolicarum, necnon ſupplicationum gratiam, vel iuſtitiam concernentiũ per Romanum Pontificem ſignatarum. Per quam clauſulam iuncto cap. Ad falſariorum, infra eodem arguit Nauarr. quod appellatione litterarũ Apoſtolicarum in materia odioſa non includantur ſupplicationes à Papa ſignatæ, quas ſignaturas vocamus; alioquin illud cap. Puniens falſantes litteras Apoſtolicas ſuperfluè per Bullam Cœnæ extenderetur ad falſantes ſignaturas.

8 Ad idem conferunt quamplures differentiæ, quæ ſunt inter ſupplicationes, & litteras, & omiſſis alijs, quæ ad rem non pertinent, ſupplicatio concludenter non probat ius alicui compete-
9 te, quia forte quando litteræ expediri debent Cãcellarię officiales, clauſulas ſupplicationis aliter extendent, vel reſtringent, & forſitan ſuper tali ſupplicatione litteras non dabunt, quia, vt experientia docet, plures ſupplicationes expediri nequeunt eo quod in eis repetiantur aliquæ clauſulæ, quæ ſunt contra ſtylum, vt obſeruat Gomeſ. in reg. de non iudicand. iuxta formam ſupplicatio-
10 nis, q. 1. n. 2. verſ. Quia ſola ſupplicatio, & re ipſa ſupplicationes iam ſignatæ aliquando iuſtis de cauſis lacerantur, & Datarius ex officio muneris ſui ſupplicationibus tam ſignatis, quàm ſignandis, vt ratio poſtulat, addit & detrahit, vt dixit Rota in Cauſa Meten. Prioratus 17. Maij 1617. coram Merlino (qui priùs fuerat Datarius Gregorij XV.) deciſ. 68. num. 9. & 10. par. 5. rec. poſt
11 Gonzal. ſuper regul. de menſib. gloſ 63. num. 54. & ſeqq. & ideo ſupplicatio non videtur certitudinẽ continere ſecundum Gomeſ. vbi ſupra. Nec ſuffragatur litteris non expeditis Rot. dec. 509. n. 16.

par. 5. tom.2. in recentiorib. & eſt expreſſum in
12 extrauag. Iniunctæ, de election. & in conſt. Iulij III.
hac de re edita, & propterea per ſolam ſupplica-
tionem gratia informis per Rotam appellari ſo-
13 let, vt patet in deciſ. 19. de conceſſ. præbend. in
nouis. Quo fit vt intrans poſſeſſionem Beneficij 22
litteris non expeditis, licèt habeat ſupplicationẽ
ſignatam, omne ius perdat, vt inquit Felin. in
c. Veniẽns, num. 3. verſ. Et adde quod intrans poſ-
ſeſſionem, de accuſationib. & eſt tex. in d. extra- 23
uag. Iniunctæ, de election. aliàs fruſtra Papa in
Cancellaria tot officiales conſtitueret, dans illis
formas per ſuas regulas expediendi, ſi ſola ſup-
plicatio ſine expeditione ſufficeret, vt notat Aegi-
dius Bellam. in conſ. 34. ſuppoſito ſtatuto in 6. col.
14 in reſponſione ad 1. dub. verſ. Aut quæris, meri- 24
to Rota ius quod acquiritur per ſupplicationem,
iudicauit informe, & confuſum, adeout ante lit-
terarum expeditionem plerique DD. voluerint
non dari canonicum titulum ſaltem in ſuo eſſe
perfecto, vt dixit Aegid. deciſ. 110. in 3. col. & de- 25
ciſ. 664. & tenet etiam Nicol. Milis Rotæ Auditor
15 in repertorio in verb. Gratia Apoſtolica, cum qui-
bus concordat deciſio 20. circa ſecundum nu. 5.
16 de conceſſ. præben. in nouis. At verò per expe-
ditionem litterarum forma, & perfectio gratiæ
datur, vt dixit Rota deciſ. 27. de reſcript. in nouis
repetita apud Aegid. deciſ. 746. & per illas omne
dubium tollitur, & gratia digeſta, & ſuam perfe-
ctionẽ totaliter habere dicitur, vt tradit Oldrad. 26
in conſ. 324. incipien. Factum tale eſt, Dominus
noſter, num. 3. verſ. Quartò circa renunciationem,
& vt Bald. inquit per l. Cõtractus, C. de fid. In-
ſtrum. relatus à Gomeſ. in regul. de non iudican.
17 iuxta form. ſupplicat q. 1. num. 3. ſola ſupplicatio
adhuc in vtero exiſtere dicitur, donec per expe- 27
ditionem litterarum in mundum producatur, &
18 hinc fit vt ſumptum de Regiſtro ſupplicationum
ſignatarum in iudicio fidem non faciat, vt dicit
Aegid. deciſ. 252. ſecus autem ſi ſumptum littera-
rũ Bullatarum extraha tur, vt dicitur in dec. 28. de
19 probation. in Antiq. & refertur à Gomeſ. vbi ſu- 28
pra num. 4. Hinc etiam fit, vt Romani Pontifices
ediderint tres regulas Cancellariæ, videlicet re-
gulam de non iudicando iuxta formam ſupplica-
tionis, ſed litterarum expeditarum, in cuius
exordio dicitur. Cum ante confectionem litte-
rarum gratia Apoſtolica ſit informis, &c. Item
regulam 29. quæ diſponit commiſſiones non va-
lere litteris non expeditis. Item regulam 53. quę
vult diſpenſationes ſimiliter non valere non ex-
20 peditis litteris. Ex quibus omnibus deducitur 29
multò grauiùs delinquere, & atrociorem incu-
riam Papæ irrogare, ac maius præiudicium infer-
re poſſe falſantem litteras Bullatas, in quibus con-
ſiſtit totalis perfectio gratiæ, & ſecundum quas
eſt iudicandum, quàm falſantem ſupplicationes
ſignatas quę continent gratiam rudem, & infor-
mem, & quæ ſine litteris minimè ſuffragatur, &
conſequenter pœna falſantium litteras Apoſtoli-
cas, de qua in cap. Ad falſariorum infra eod. non 30
debet extendi ad eos, qui falſant ſupplicationes,
ſeu ſignaturas, quia pœnæ ita debent adæquari,
& commenſurari delictis, vt quod ſceleratiùs eſt
commiſſum grauiùs vindicetur, cap. Non efferа-
mus, 24. q. 1. cap. Quæſiuit de ijs, quæ fiunt à ma-
ior. part. Capit. c. fin. in fin. de exceſſib. Prælator.
21 Ad partem verò affirmatiuam facit, quia ſi lit-

niſi propter Bullam, vt in textu; ſed poſtea ſubiungit Collectar. aliud viſum eſſe Bart. & multis alijs, quia certum eſt quod falſare il *fiat* eſt falſare litteras Apoſtolicas, idque propriiſſimè, ſicut illud, in quo conſiſtit tota virtus, & ſubſtantia; & ad hoc facit indiſtinctè littera dicti cap. Ad falſario-
32 rum. Nec obſtat hæc Decretalis, quia ponit certos modos probandi falſitatem ſecundum eum, ideſt aliquos, ſed non omnes, vt hic in gloſ. 1. ac proinde cùm ſpecies omnes non enumerentur, nõ procedit argumentum à partium enumeratione, vt eſt textus in l. Filius, §. Filiusfamilias miles, iuncta gloſ. in ver. Locum, ff. de liber. & poſthum. & in cap. Venerabilem, & ibi Io. Andr. n. 18. & Abb. n. 8. ſupra de electior. Quæ opinio facilius eſſet admittenda, quando litteræ eſſent expeditæ, vel ſup-
33 plicatio regiſtrata, & ſoluta componenda, quia tunc non habet locum regula de non iudicando, iux. form. ſupplicat. vt fuit pluries in Rota reſolutum teſte Card. Seraphin deciſ. 764. nu. 4. & 5. Nec
34 ſupplicatio poteſt lacerari ab officialibus cum eo caſu ſit gratia perfecta, vt dixit Rota deciſ. 554. n. 9. p. 5. tom. 2. in recent. vnde falſitas talis ſupplicationis perneceſſe influit in falſitatem litterarum, quæ nonniſi ad formam matricis, & originalis ſupplicationis expediuntur, vt dictum eſt; ac proinde eſt punibilis non ſecus ac falſario ipſarum litterarum.

35 Non obſtant argumenta contraria; nam ad primum patet reſponſio ex iam dictis ſupra num. 32. Ad confirmationem reſpondetur: Quamuis ſupplicationes non ſint litteræ expeditæ, quia non ſunt in plumbo, ſunt tantùm litteræ Apoſtolicæ ſecundum Collectar. ſupracitatum, n. 30. & 31. & ad inductionem Nauarri, de qua ſupra nu 7. reſpon-
36 deri poteſt Bullam Cœnæ in ea parte, in qua loquitur de falſantibus ſupplicationes emanaſſe declarationem cap. Ad falſariorum, infra eod. & ſic nouum ius non induxiſſe l. Hæredes palam, §. Si quid, ff. de teſtament. quod inde liquet manifeſtè, quia in Bulla Cœnæ excommunicantur etiam falſarij litterarum in forma Breuis, vt videre eſt in Bulla Vrbani VIII. §. 9. in Bullar. tom. 4. pag. 356. & tamen certum eſt litteras in forma breuis verè, & propriè eſſe litteras Apoſtolicas, quæ iam erant comprehenſæ in d. cap. Ad falſariorum, vt ipſemet Nauarrus fatetur d. cap. 27. n. 62. verſ. Tertia.

37 Ad vltimum verò, nempe ad differentias ponderatas inter ſupplicationem, & litteras patet reſponſio ex dictis ſupra d. n. 21. vſque ad nu. 32. ex quibus apparet eas ponderationes in contrarium retorqueri, maximè quando litteræ ſunt expeditæ vel ſoluta eſt componenda, vt conſtat ex dictis ſupra n. 33.

De Crimine falſi.

Cap. Ad falſariorum.

SVMMARIVM.

1 *Falſantes per ſe, vel per alium litteras Papæ excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus, & n. 27.*

2 *Et Clerici officijs, & beneficijs priuati ſunt, & n. 38.*

3 *Item ſunt degradandi, & Curiæ ſæculari tradendi, & n. 40.*

4 *Falſis litteris Apoſtolicis vtẽtes, ſi Clerici ſunt, officijs, & beneficijs priuantur: ſi laici excommunicati ſunt, & n. 47. & 48.*

5 *Statutum valet, quo cauetur, vt quis non poſſit allegare illius ignorantiam.*

6 *Litteris Apoſtolicis vti volentes debent prius diligenter illas examinare, an ſint veræ, vel falſæ, vel ſuſpectæ.*

7 *Litteræ Papales ſunt magna cum diligentia, & exquiſita curioſitate.*

8 *Et nihilominus in eis quaſi imperceptibiles committuntur falſitates.*

9 *Litteræ gratioſæ, vel contra ius, vel contra vtilitatem publicam maiorem requirunt examinationem, quam littera de ſimplici iuſtitia.*

10 *Ignorantia quamuis præſumatur in delictis, hoc tamen fallit quando debet præcedere diligens inquiſitio, & n. ſeq.*

11 *Falſum non committitur ſine dolo.*

12 *Dolus in dubio præſumitur quando ex officio, vel ex natura actus prærequiritur diligens indagatio.*

13 *Ignorantia affectata, craſſa, & ſupina quæ.*

14 *Falſis litteris vtens cum ignorantia craſſa mitiùs punitur, quàm cum dolo expreſſo.*

15 *Clerici falſantes litteras Principis, ſeu Imperatoris quas pœnas incurrant, & n. 16.*

Et quid in falſantibus litteras, ſeu ſigillum Regis, n. 23.

Et quid in falſantibus litteras maioris Pœnitentiarij, vel Nuncij, aut Breuis Papæ, n. 24.

Et quid in falſantibus litteras Epiſcopi, vel Capituli, ibidem, & n. 25.

16 *Papa longè præſtat Imperatori.*

17 *Iniuria aggrauatur ex dignitate perſonæ, cui irrogatur.*

18 *Delictum grauius eſt in perſonam Principis, cui delinquens eſt ſubiectus, quàm in extraneum.*

19 *Læſæ maieſtatis crimen non committit non ſubditus.*

20 *Clericus natus in Terris Principis laici dicitur eſſe originaliter, & naturaliter de dominio, & ditione ipſius Principis.*

21 Non *tamen contra eum dici poteſt committere crimen læſæ maieſtatis.*

22 *Rex habet in Regno ſuo iura ſupremi Principis, ideſt Imperatoris.*

26 Exercere *verbum in diſpoſitione pœnali verificatur in vnico actu.*

27 *Falſans litteras Apoſtolicas etiam ſemel tantùm puniendus eſt pœna huius cap.*

28 *Bulla Pij V. contra exercentes vitium nefandum an habeat locum in ijs, qui vnica tantùm vice illud committunt.*

29 *Falſantes litteras Papæ ſunt excommunicati ſiue ſint laici, ſiue Clerici, ſiue Monachi.*

Et quid in Epiſcopis n. 56.

30 *Et abſolutio eſt Sedi Apoſtolicæ reſeruata.*

31 *Falſarij litterarum Apoſtolicarum, vel falsò eas fabricantes, aut ſupplicationes falsò ſignantes excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

32 *Excommunicatio Bullæ Cœnæ, & excommunicatio huius cap. contra falſarios litterarum Apoſtolicarum in quibus differant.*

33 *Falſans litteras Papæ per alios an incidat in excõmunicationem Bullæ Cœnæ, & n. ſeqq.*

Faciens

34 *Faciens per alios per ſeipſum facere videtur, quod procedit etiam in delictis, & n. 43.*

35 *Item procedit etiam in ſtatutis pœnalibus, quæ iuri communi non obuiant, & n. ſeq.*

36 *Statutum puniens vtentem falsò inſtrumento locũ habet etiam in vtente per alium.*

37 *Falſans ſupplicationes manu Papæ ſignatas incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ.*

Et an incidat in pœnas huius cap. ibidem.

38 *Beneficia falſantium litteras Papæ impetrari poſſunt tamquam vacantia.*

39 *Laici falſantes litteras Papæ non ſunt ipſo iure priuati ſuis dignitatibus, & officijs.*

40 *Clerici falſarij litterarum Apoſtolicarum degradatione iudicis eccleſiaſtici traduntur Curiæ ſæculari pœna legali puniendi, ſcilicet mortis naturalis.*

41 *Degradationis pœna de iure communi non imponitur niſi in tribus caſibus hic expreſſis.*

42 *Clericus, qui non per ſe, ſed per alium falſat litteras Papæ an ſit degradandus, & Curiæ ſæculari tradendus.*

44 *Laicus ratione rei eccleſiaſticæ falſificando reſcriptũ Papæ ſubijcitur foro Eccleſiæ.*

45 *Falſi pœna de iure ciuili quæ ſit, & n. 46.*

46 *Deportationis pœna, & damnationis in metallum hodie non eſt in vſu.*

47 *Spolientur, ideſt per ſententiam.*

48 *Falſis litteris vtentes ſunt ipſo facto excommunicati, etiamſi ab illarum vſu deſiſtant infra viginti dies.*

49 *Secus in habentibus litteras falſas, quia non ſunt excommunicati, ſi illas infra viginti dies lacerauerint, vel reſtituerint.*

50 *Clerici falſis litteris ſcienter vtentes an ſint excommunicati.*

51 *Pœna falſificantium litteras Papæ, & falſis litteris vtentium ſunt in triplici differentia.* 5

52 *Malitia magis punitur, quàm negligentia.*

53 *Negligentia craſſa, & ſupina dolo æquiparatur.*

54 *Falſis litteris vtentes, & falſas litteras impetrantes, ſed non exercentes per ſe falſitatem æquiparantur.* 10

55 *Impetrantes per ſuggeſtionem falſitatis litteras à Papa qua pœna puniantur.*

56 *Epiſcopi falſantes litteras Papæ non incidunt in pœnam huius cap.*

57 *Sunt tamen excommunicati ex Bulla Cœnæ.*

58 *Falſarius litterarum Apoſtolicarum etiam occultus incurrit pœnam excommunicationis, & priuationis officiorum, & beneficiorum eo ipſo, quod crimen committit, & n. 62.*

Sed pœna degradationis ei infligitur tantùm, ſi criminaliter ſit conuictus, n. 63.

Siue per viam accuſationis, ſiue inquiſitionis. numer. 64. 11

Si verò ciuiliter actum fuerit, mitius punitur. num. 59.

61 *Intellectus cap. Nouimus, §. final. de verb. ſignific. & n. 65.* 12

66 *De crimine falſantiũ litteras Apoſtolicas an alius, quàm Papa poſſit cognoſcere.*

1 AD FALSARIORVM. Qui per ſe, vel per alios litteras Papæ falſant, excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus; & Clerici
2 officijs, & beneficijs priuati ſunt, & de- 13
3 gradandi ſunt, & tradendi Curiæ ſæculari, per quã

ſper Farin. in praxi crimin. lib.5. de falſitat.q.151.
num.31. adijciens ita practicari: & latiùs in titul.
28 de delictis carnis, q. 138. num.30. Et ex hoc con-
funditur illorum opinio, qui dixerunt Bullã Pij V.
contra exercentes vitium neſandum ſecundum ea,
qua ſcripſi in d. cap Cum non ab homine nu. 76.
de iudic. non habere locum in his, qui ſemel tan-
tùm illud perpetrarunt, ſed ſolum in his, qui quaſi
ex vſu continuato exercent. Inter quos Nauar. in
Manual. cap.27.num.149.verſ. Tertiò dico, Nam
& d. §. Lex Iulia, de exercentibus loquitur, ibi:
Qui cum maſculis neſandam libidinem exercere audent. Et ſimiliter hoc c. loquitur per ver. *exer-
cent*; & tamen illius pœnæ verificantur etiam in
his, qui vnica tantùm vice delicta huiuſmodi per-
petrarunt, vt dictum eſt, & fuſiùs probat Farinac.
dicta quæſt.138 num.30.
29 Sextò, nota pœnam generalem falſantium lit-
teras Apoſtolicas, Nam vna cum fautoribus, &
defenſoribus ſuis ſunt ipſo iure excommunicati:
hoc enim demonſtrant verba illa, *anathematis
vinculo*, quæ ſunt Canon latæ ſententiæ, vt in cap.
Dura, in gloſ.3. ſupra eod. & hic notat gloſ 3. In-
noc. circa fin. in ver. Innodatos, Hoſtien. n 3. & 5.
in eod verb. Henric. Boich num.4. verſ. Aut quæris,
Cardin. num.1.& in verb. Innodatos, Butr. nu. 3.
Abb. eod. num. verſ. Si verò eſt laicus, Io. de Anan.
num.1.& Marian. Socin. num.40. Io. Andr. & om-
nes in ſummario textus, Goffred. in ſumma huius
tit. num.7. & Hoſtien. ibidem in ſumma eodem tit.
nu.8.verſ. Nam falſarij Domini Papæ, gloſ. in cap.
Licèt, in verb. Tenuem, ſupra eodem, & ibi Butr.
num.4.verſ. Dicit gloſ. & nullus diſcrepat: & cum
littera dicat omnes falſarios, hanc pœnam infligit
cunctis indifferenter ſiue ſint clerici, ſiue laici, vt
hic per Marian. Socin. num.15.& conſentiunt om-
nes: & in Monacho conſuluit Feder. de Senis, con-
30 ſil. 219. Si notorium addens abſolutionem eſſe
Sedi Apoſtolicæ reſeruatam per d. cap. Dura, quod
etiam dicit poſt Ioann. Andr. Marian. Socin. hic
num.23.
31 Hodie in falſarios litterarum Apoſtolicarum
fertur excommunicatio in Bulla, quæ in die Cœ-
næ Domini legi conſueuit, §.6. In hæc verba. [Itẽ
excommunicamus, & anathematizamus omnes
falſarios litterarum Apoſtolicarum, etiam in for-
ma Breuis, ac ſupplicationem gratiam, vel iuſti-
tiam concernentium per Romanum Pontificem,
vel ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarium,
aut gerentes vices eorum, aut de mandato eiuſdẽ
Romani Pontificis ſignatarum; nec non falsò fa-
bricãtes litteras Apoſtolicas etiam in forma Bre-
uis, ac etiam falsò ſignantes ſupplicationes huiuſ-
modi ſub nomine Romani Pontificis, ſeu Vice-
cancellarij, aut gerentium vices prædictorum.]
Hæc ibi.
32 Et ex hoc contextu colligunt nonnulli ex mo-
dernis aliquot differentias, & præcipuè duas inter
excommunicationem, quæ infligitur in textu no-
ſtro, & illam, quæ infligitur in Bulla Cœnæ, d. §.6.
Prima differentia eſt, quia in hoc cap. excommu-
nicantur non modo indifferenter omnes qui fal-
ſant litteras Papales: ſed etiam laici, qui falſis lit-
teris vtuntur, vt dicam infra in 50. notab. Sed in
Bulla Cœna non excommunicantur niſi falſarij
litterarum Apoſtolicarum, vel falſas litteras fabri-
cantes, aut ſupplicationes falsò ſignantes; de vten-
tibus autẽ nihil ſtatuitur, aliud eſt falſare, & aliud
vti falſis, vt colligitur ex hoc cap. in principio,
iuncto §. Qui verò, & tres differentias colligimus
infra n. 51. & hanc differentiam conſtituunt Na-
narr. in Manual. cap.2.num 62. verſ. Quarta, Soar.
tom.5. diſputat. 21. ſect. 2. num. 48. & quidam
alij.
33 Secunda differentia eſt, quia ex hoc cap. excom-
municationem incurrunt qui litteras Papales fal-
ſant per ſe, vel per alios, vt in littera: Sed ex Bulla
Cœnæ non excommunicantur, niſi qui huiuſmodi
litteras falſant per ſe, vt tenent Iacobus de Graffis
in ſuis Deciſionibus part.1.lib.4 cap.18.n.93.& 95.
34 & Suarez d. diſp.21. ſect.2. num.48. Sed hanc dif-
ferentiam non puto veram, quia regula: Qui per
alium facit, eſt perinde ac ſi faciat per ſeipſum:
procedit etiam in delictis, vt hic notat Marian. So-
cin. num.19.& 50.& in cap Ad audientiam, n.586.
ſupra de homicid. Idque non per fictionem, ſed
per veritatem, vt in terminis excommunicationis
eſt textus clarus in cap. Mulieres, §. fin. infra de
ſent. excomm. vbi deciditur mandantem percuti
Clericum incidere in excõmunicationem, & red-
ditur ratio per hæc formalia verba, quia is com-
mittit verè, cuius auctoritate, vel mandato deli-
ctum committi probatur; vbi gloſſ. vltim. allegat
iura concordantia. Item procedit prædicta regu-
la Sexti etiam in ſtatutis pœnalibus, vt ex gloſ. ma-
gna in cap Sicut dignum, eod. tit. deducunt ibi Io.
Andr. num.18.verſ. Et ſcias, Abb. & Marian. Socin.
num.81. Dicentes auctoritate illius gloſſæ quoti-
die vel aſſeſſores fori ciuilis inducentes eam ad
intellectum ſtatutorum punientium homicidas, vt
verificetur etiam in mandantibus fieri homicidiũ.
Ad quod etiam inducunt iura in l. Si quis id, §. fin.
ff. de iuriſdict. omn. iud. & in l.2. §. Diuus, ff. de
iure fiſci, & in l. Iudæi, la ſeconda, C. de Iudæis.
Ideoque ſtatutum puniens vtentem falſo inſtru-
mento locum ſibi vendicat etiam in eo, qui vtitur
per alium, vt pluribus fundamentis reſpondit Lu-
dou. Roman. conſ.105. Viſo themate, n 2. & quam-
uis oppoſitum ſenſerit Vincentius de Paleatis in-
ter conſilia Alexãdri, conſ.65. Viſa quadam, lib.4.
vbi latè conſuluit Conſtitutionem pœnalem con-
tra homicidas non habere locum in eo, qui man-
dat fieri homicidium; tamen eius opinio poſſet
fortaſſe obtinere, vbi ſtatutum eſſet iuri commu-
ni contrarium; tunc enim non reciperet interpre-
tationem à iure communi; at ſecus eſt, ſi diſponat
quaſi idem, quod ius commune, aut illud adiunet,
pœnam augendo, quia tunc ſtatuti pœna locum
habet etiam in eo, qui facit per alium: Ita Alex.
conſ 55.nu.15.lib.4. Hoc autem caſu Bulla Cœnæ
non obuiat iuri communi, quin potiùs cum eo cõ-
cordat, quia eandem pœnam excommunicationis
imponit falſarijs litterarum Apoſtolicarum, quam
ius commune imponit in hoc c. & quamuis Bulla
non vtatur illis verbis, *per ſe, vel alios*, ſed ſimpli-
citer loquatur de falſarijs, tamen intelligi debet
de falſarijs tam per ſe, quàm per alios, vt ſic reci-
piat interpretationem paſſiuam ab hac Decretali,
ad tex. in l. 5. C. de noxalibus, & in cap. Cum dile-
ctus, §. Cæterum, & ibi gloſ. recepta in verb. Iuri
communi, ſuprà de conſuetudin. nec Bulla loqui-
tur per illa verba, *per ſe*; ſicut loquitur hoc cap.
in ea parte, in qua imponit pœnam degradationis,
& traditionis Curiæ ſæculari, vt dicam infra n. 42.
Sed vt prædixi, loquitur ſimpliciter de falſarijs
litterarum, vel fabricãtibus falſas litteras, vel falsò
ſignan-

ſignantes ſupplicationes, quæ verba verificantur
etiam in ijs, qui non per ſe, ſed per interpoſitam
perſonam huiuſmodi falſitates committunt, vt ex
dictis conſtat. Quinimo etiamſi Bulla Cœnæ vte-
retur illis verbis, *per ſe*, nihilominus eſſet ſupplen-
da, vel per alios, prout ſupplent tex. noſtrum Hoſt.
Io Andr. & communiter Doctores, vt dicam infra
in 8 notab d. n. 42.
37 Tertia differentia, omiſſis alijs, eſt, quia Bulla
Cœnæ in d. § 6. loquitur expreſsè etiam de falſan-
tibus ſupplicationes à Papa ſignatas, ſed tex. no-
ſter loquitur tantùm de falſantibus litteras Apo-
ſtolicas, quarum appellatione non veniunt ſuppli-
cationes; alioquin ſuperfluum fuiſſet, vt bulla ex-
tenderet hoc cap. Puniens falſantes litteras Papæ
ad falſantes illius ſignaturas, vt obſeruat Nauarr.
in manual. d. cap. 27. n. 62. verſ. Declaratio prima;
ſed aduerte, quia oppoſitum videtur tenere Col-
lectarius hic n. 2. & ad rationem Nauarri reſpon-
de, vt dixi in cap. Licèt, n. 36. ſupra eod. & ibi vide
hunc articulum in vtramque partem plenè diſcuſ-
ſum à n. 3. vſque ad n. 37.
Septimò nota in verſ. Statuentes ſpecialem pœ-
nam Clericorum falſantium litteras Papæ: nam
officij, & beneficijs eccleſiaſticis ſunt ipſo iure pri-
38 uati, vt in tex. & notant Io. Andr. Cardin. Anchar.
Abb & omnes in ſumm. & ita eorum officia, & be-
neficia impetrari poſſunt tamquam vacantia, vt
tradunt Rebuff. de pacificis poſſeſſor. nu. 204. & in
praxi beneficiar. tit. de mod. amittend. benefic. nu.
43. Petr. Gregor. Tholoſan. de benefic. c. 26. nu. 12.
Nicol. Garz in cod. tract. p. 11. c. 10. nu. 170. Gonzal.
39 ad regul. de menſib. gloſ. 15. nu. 58. & cùm textus
noſter hac in parte reſtringat ſe ad clericos, hinc
deducitur, vt laici falſantes litteras Papæ pœnam
priuationis officiorum, ac dignitatum minimè in-
currant, vt hic per Marian. Socin. n. 17. & 18.
40 Octauò nota in verſ. *ita quod*, aliam pœnam
ſpecialem clericorum falſantium litteras Papæ:
nam de crimine conuicti, præuia degradatione
iudicis eccleſiaſtici, traduntur Curiæ ſæculari, ſe-
cundum Conſtitutiones legitimas puniendi, vt in
littera, ſcilicet vltimo ſupplicio, ſeu pœna mortis
naturalis, vt hic innuitur, & tenet gloſ. in verb.
Legitimas, Hoſt. num. 8. dicens in falſario reſcripti
Principis magnitudinem criminis exigere ſuppli-
cium capitale, Butr. n. 16. verſ. Et imponitur talis
pœna, Anchar. nu. 2. in 3. notab. vbi ſe remittit ad
gloſ. & Io. de Anan. n. 11. verſ. In ead. gloſ. & eſt ſpe-
ciale in hac ſpecie falſitatis, ſecundum Abb. nu. 9.
quem ſequitur Afflict. decif. 404. n. 20. in fin. & n. 21
idem tradunt Salycet in l. Maiorem, n. 1. poſt med.
verſ Et ſi quæras, C. ad leg Cornel. de fall. Boer de-
cif. 82. n. 6. Duenna in regula 290. in 1 limitatione
ad fin. Grammat. decif. 27. n. 10. & ita paſſim ſerua-
tur, teſte Farinac. in practic. criminal. lib 5. de falſit.
qu. 151. nu 4. licèt Io. de Anan. in rubrica circa fin.
dicat non ſeruari iſto caſo, vt clericus Curiæ ſæcu-
lari tradatur, prout illum refert Iul. Clar. in § fin.
in pract. qu 36. nu. 34. verſ. Videmus etiam: & eo-
dem modo hæc verba, legitima pœna, id eſt mor-
tis in clerico incorrigibili, exponit Abb Antiq. in
cap. Cùm non ab homine poſt princ in verb. Legi-
tima, de iudic & ita habes hic vnum ex tribus ca-
41 ſibus, in quibus de iure communi clericus degra-
datur, & traditur Curiæ ſæculari, etiam non ex-
pectata incorrigibilitate. Alios duos habes hic
in gloſ in verb. Tradantur, vnum ſcilicet in cap.
Ad abolendam, ſupra de hæretic. & alium ex cap.
Si quis Sacerdotū, 11. q. 1. & hanc dicit eſſe Theo-
ricam Doctorum Guil. de Benedictis poſt tertiam
partem repetitionis cap. Raynutius, de teſtam. in
quæſt. de homicidio, n. 3. & ſeq. & Iul. Clarus d. qu.
36. verſ. Scias etiam, & iſtos tres vna cum alijs
pluribus per Conſtitutiones Apoſtolicas inductis
poſui in cap. Cùm non ab homine, à num. 68. de
iudic.
42 Sed hic inſurgit dubitatio numquid hac pœna
degradationis, & traditionis Curiæ ſæculari pu-
niendus ſit clericus, qui falſat litteras Apoſtolicas
per alium; an verò ille tantùm, qui falſat illas per
ſeipſum, Hoſt. hic n. 6. in verb. Per ſe ſupplet, vel per
alium, quia per ipſum facere videtur, arg. huius
textus ibi, *per ſe, vel alios*, & cap. Paſtoralis, § Præ-
terea in fin. ſupra de off. deleg. & cap. Mulieres, in-
fra de ſent. excomm. & ſic ſentit Hoſt. hanc pœnā
degradationis, & traditionis pariformiter impo-
nendam eſſe clerico ſiue falſet litteras per ſe, ſiue
per alium; & hanc opinionem approbat Io. Andr.
in ſumm. text. & n. 2. in verb. Vel alios, dum allegat
regulam, Qui per alium, de regul. iur. lib. 6. & n. 3.
in verb. *per ſe*, vbi ſimiliter ſupplet, *vel per alios*,
& ſequitur Anton. de Butr. in fin. Anchar. in 2. no-
tab. & eſt communis opinio Doctorum, vt inquit
Marian. Socin n. 19.
Sed certè huic opinioni valde obſtat littera
textus, dum loquendo de clericis dicit; *qui per ſe
falſitatis vitium exercuerint*: nam in verſ. præce-
denti generaliter præmiſit de cōmittentibus falſi-
tatem per ſe, vel alios, infligendo pœnam excom-
municationis; deinde in verſ. Statuentes, dum
imponit aliam pœnam clericis, ſimpliciter loqui-
tur de falſarijs: & ita hæc quoque ſecunda pœna
locum habet in falſantibus tam per ſe, quàm per
alios: ſed tandem in verſ. Ita quod, dum ſubiungit
grauiſſimam pœnam degradationis actualis, &
traditionis Curiæ ſæculari, non repetit illa verba,
per ſe, vel alios, vt fecit in prima pœna, nec loqui-
tur ſimpliciter, vt fecit in ſecunda; ſed expreſsè
dicit, *qui per ſe*, &c. ergo in hoc tertio caſo videtur
abſolutè excludere falſantes per alios; alioquin
ad quid hæc diuerſitas loquendi? Vnde pœna ta-
lium clericorum, qui per alios falſificant vltra ex-
communicationem, & priuationem officiorum,
& beneficiorum, videtur dependere à diſpoſitio-
ne aliorum iurium, quia quod non mutatur, *&c.*
l. Sancimus, C. de teſtament. l. Præcipimus, in fin.
C. de appellat. & in hoc tandem, licèt cogitan-
dum relinquat, videtur reſidere Marian. Socin.
hic num. 19 cum tribus ſequentibus; & quam-
43 uis num. 22. dicat opinionem Hoſtien. fortè eſſe
magis tenendam, quia in iure etiam in delictis
videtur æquiparari qui per ſe facit, & qui per aliū;
ideoque diſpoſitio facta in vno videtur extendi ad
reliquum, vt notatur in l. Si quis ſeruo, C. de furtis,
& in cap. 2. ſupra de mutuis petitionib. & in con-
cordantibus per eum allegatis: tamen hæc non
poſſunt applicari caſui noſtro, in quo textus con-
ſtituit expreſſam differentiam inter memoratas
pœnas, & in tertia tantùm ſe reſtringit ad falſan-
tes per ſe; vnde ſuppletio illa, *vel per alios*, cor-
rumpit litteram, & ſuppletiones ad Decretales nō
ſunt permiſſæ, Clemen. Ne Romani, ibi, *vel addi*,
de elect. & qui ſupplet, corrigit, vt in Authen. de
non alienand. in princip. Brixien. in repertorio in
verb. Suppletio, & hæc opinio mihi magis placet,
tum

tum quis eſt magis amica litteræ, tum quia pœnæ
non ſunt extendendæ de caſu ad caſum, ſed potius
reſtringendæ, cap. Odia, & cap. In pœnis, de reg.
iuris lib. 6. Afflict. deciſ. 21. num. 7. & in ſpecie hæc
pœna degradationis non imponitur niſi in caſibus
in iure expreſſis, vt dixi ſupra nu. 56. verſ. Tamen
reſponderi poteſt: & hic caſus Clerici falſantis per
alium non reperitur expreſſus, quin potius excluſus
per hanc literam.

4 Nonò nota ibi, *per quam & laici*, ſpecialem caſum,
in quo laicus ſubijcitur foro eccleſiaſtico,
ideſt cum delinquit in re eccleſiaſtica, falſando
litteras Apoſtolicas, vt hic per Butr. n. 4. Anchar. in
notab. Abb. n. 4. & Marian. Socin nu. 16. alios caſus
habes in cap. fin. de except. lib. 6. & in ſumma
t. qu. 1. & per Abbatem in cap. Cum ſit generale
de foro compet. Hoc autem caſu laicus eſt puniendus
per Curiam ſæcularem ſecundum Conſtitutiones
legitimas, vt in textu, ideſt pœna legis Corneliæ,
quæ in ſeruo eſt vltimum ſupplicium, & in
& in libero homine eſt deportatio, & omnium
bonorum publicatio, vt in l. 1. §. fin. ff. ad l. Cornel.
de falſ. & in l. Vbi falſi, C. eod. & in §. Item lex Cornelia
de falſis, inſtitut. de publ. iudic. & hic notat
gloſ. in verb. Legitimas, & ſequuntur omnes Doctores,
vt dicit Marian Soc. n. 8. qui tamen declarat
dictum gloſſæ de deportatione, vt procedat in libero
homine nobili, aut in dignitate conſtituto;
ſed in homine ignobili, & plebeio eſt pœna dam-
46 nationis in metallum, per l. Si quis aliquid, §. Qui
viui, ff. de pœnis, & notat Bart. in d. l. 1. §. fin. nu. 1.
ff. eod. Afflict. dec. 21. nu. 8. Pœna tamen deportationis
hodie non eſt in vſu, nec alicui imponitur
de conſuetudine, vt poſt alios atteſtatur Iul. Clar.
in pract. crim. §. Falſum, verſ. Sed quæro quę ſit
pœna falſi, ſed & damnatio ad metallum, ſiue
ad opus metalli hodie etiam in foro ſæculari receſſit
ab aula, vt ait Foller. in pract. crimin. canon.
fol. 131. num. 8. & Iul. Clar. in §. fin. q 67. verſ. Item
damnatio; vnde ſecundum eum in præallegat.
verſ. Sed quæro, vbi adſunt ſtatuta ſuperinde diſponentia,
imponenda eſt pœna expreſſa in ipſis
ſtatutis, alioquin imponenda eſt pœna conſueta,
quaſi hoc arbitrio iudicis relinquatur.

47 Decimò Nota in §. Qui verò, pœnam eorum,
qui falſis litteris Apoſtolicis vtuntur: Nam ſi
Clerici ſint, officijs, & beneficijs ſpoliantur, ideſt
per ſententiam, vt exponit Innocentius hic in fine
in verb. Spolientur. Hoſt. nu. 10. Io. Andr. n. 4.
Card. n. 1. in eod. verb. Et alij communiter, quod
nota ad limitationem eorũ, quæ de hoc verb. Spo-
48 lientur, dixi in cap. Ad abolendam, nu. 29. ſupra
de hæreticis: ſi verò ſint laici, ſunt ipſo facto excommunicati,
vt oſtendunt verba illa, *tandiu
maneant excommunicationi ſubiecti, &c.* Et tenēt
hic Innoc. in fin. Abb. n. 6. Marian. Socin. n. 23 Io.
Andr. Butr. Cardinal. Anchar. & omnes in ſumm.
textus, quod intelligit, ſi ab vſu non deſiſtunt in-
49 fra viginti dies, per cap. Dura §. fin. ſupra eod. ſed
hoc non placet, quia textus in d. c Dura, non loquitur
de his, qui falſis litteris vtuntur, ſed de habentibus
litteras falſas, & non lacerantibus, ſeu
deſtruentibus, vel reſtituentibus: & tales nullam
excommunicationem incurrunt, niſi ſit lata à iudice,
prout ibi dicitur; cum termino viginti dierum,
ſed textus noſter in §. Qui verò, procedit in
his, qui ſcienter vtuntur falſis litteris, & tales, ſi
ſint laici, ſunt ipſo facto excommunicati, vt in
Proſp. Fagn. in 1. par. 5 lib. Decretal.

textu, & hic declarat Abb. num. 9.

50 Et ex hoc deducitur, vt ſi ſint clerici, qui falſis
litteris ſcienter vtuntur, non ſint excommunicati,
quia textus iſte apertè diſtinguendo inter clericos,
& laicos, vult, vt falſis litteris vtentes, ſi clerici
ſint officijs, & beneficijs ſpolientur, & nihil
dicit de excommunicatione: ſi verò ſunt laici,
excommunicationi ſint ſubiecti, ergo clerici hanc
pœnam excommunicationis non incurrunt, & hæc
opinio magis placet Abbati num. 6. ne clerici duplici
pœna conterantur, contra textum in c. At ſi
clerici, §. De Adulterijs, ſupra de Iudicijs, & quia
in pœnis benignior pars eſt eligenda, c. Pœnę de
pœnit. diſt. 1. licèt Hoſt. hic n. 10. in verb. Excommunicationi,
teneat etiam clericos falſis litteris
vtentes eſſe ipſo iure excommunicatos, eique adſtipulentur
Io. Andr. n. 5. Cardin. n. 1. in verb. Laici,
& Marian. Socin. num. 23. ea ratione, quia clerici
magis delinquunt, ſed primæ opinioni Abbatis
magis fauet iſta littera.

51 Ex prędictis collige tres differentias inter falſantes
litteras, & falſis litteris vtentes. Prima differentia
eſt, quia falſantes litteras ſiue ſint clerici,
ſiue laici, ſunt ipſo facto excommunicati, vt dixi
ſupra in 6. notab. vtentes verò falſis litteris, ſi ſint
laici, excommunicati, ſunt; & in hoc concurdant
omnes; ſi verò ſint clerici, ſecundum opinionem
Abbatis non ſunt excommunicati, vt dixi ſupra
num. 50. ſecunda differentia quia falſantes litteras
ſi Clerici ſint, officijs, & beneficijs ſunt ipſo iure
priuati, vt dictum eſt ſupra in 7. notab ſed vtentes
falſis litteris non ſunt priuati ipſo iure, ſed priuandi
per ſententiam huiuſmodi, vt ſimiliter dictum
eſt ſupra num. 47. Tertia differentia quia
falſantes, ſi ſint Clerici, actualiter ſunt degradandi,
& Curiæ Sæculari tradendi, vt patet ex dictis
ſupra in 8. notab. Vtentes verò hac pœna degradationis,
& traditionis minimè puniuntur, vt hic
per Anchar. in 6. notab. & in his concordant omnes
Doctores.

52 Vndecimò. Nota in verſ. *Ita tamen*. In criminibus
malitiam grauiùs puniri quàm negli-
53 gentiam, vt in littera. Anch. in 7. notab. quandoque
tamen negligentia dolo comparatur, ſcilicet,
cum diſſoluta eſt, craſſa, & ſupina, l. Si fideiuſſor,
ff. Mandati, & hic notat gloſ. vltim. & communiter
DD.

54 Vltimò nota ex fine textus, æquiparationem,
quæ ſit inter eos, qui falſis litteris vtuntur, & eos,
qui falſas litteras impetrant, ſed non exercent
per ſe falſitatem; In vtriſque enim in modo puniendi
diſtinguitur, an id egerint per malitiam,
vel per ſimplicitatem, ſeu ignorantiam, prout di-
55 ſtinguitur in c. Super litteris, de reſcriptis, & hic
intellectus magis placet Io. Andreæ, num. 5. in
verb. Statuimus, Abb. in fin. & Marian. Socin. n. 25.
quam intellectus eorum, qui dicunt prouiſionem
ſuperiùs factam circa eos, qui falſis litteris vtuntur,
hic extendi ad illos, qui per ſuggeſtionem
falſitatis impetrant litteras à Papa. Hic ſanè intellectus
non eſt verus, quia tales non incidunt
in pœnas huius c. Sed tamen puniuntur iuxta terminos
d. c. Super litteris, quià carent omni commodo
litterarum, & in expenſis condemnãtur, vt
hic in gloſ. vltim. & tradit Cardin. in c. fin. col. vltim.
in prin. verſ. Per hoc dico infra eod. vbi expreſsè
dixit impetrantem reſcriptũ per falſi ſubreptionem,
aut taciturnitatem non inciderēt in

pœnam falſi, ſed carere impetratis, & inſuper te-
neri ad omnia damna, & intereſſe, & ſequitur
Præpoſit. in cap. In memoriam, n. 3. & 7. 19. diſt.
Alioquin ſi omnes impetrantes per ſubreptionem
litteras Papales inciderēt in pœnas huius c. O quā
multi reperirentur illaqueati. Quare impetran-
tes litteras Papæ per ſubreptionē, vel obreptio-
nem non eſſe excōmunicatos cenſent S. Antonin.
in 3. par. tit. 25. c. 13. Sylueſt. in verb. Excōmunica-
tio 7. num. 9. verſ. Et ſecundò. Cardin. Caietan.
eod. verb. cap. 26. & de materia vide Ioann. de
Anan. in c. Licèt, n. 2. in fin. verſ. In gloſſ. falſitatis,
& nu. 3. 4. & 5. ſupra eod. & Marſil. in leg. Si quis
obrepſerit, n. 11. & ſequen ff. ad l. Cornel. de falſ.
56 Quærunt Doctores, an pœnæ huius Decretalis
locum habeant in Epiſcopis, & reſoluunt negati-
uè, tum quia in talibus Epiſcopi, & Superiores
nunquam comprehenduntur, niſi de illis fiat mē-
tio ſpecialis, vt in cap. Quia periculoſum, de
ſent. excomm. lib. 6. tum quia non ſunt priuandi
ſine ſpeciali mandato Papæ, vt cap. Dudum, 3. q. 6.
57 vt hic per Butr. num. 77. Aduerte tamen, quia
hodie ex Bullla Cœnæ falſarij litterarum Apoſto-
licarum ſunt excōmunicati etiamſi Epiſcopali,
vel alia maiore dignitate ſint præditi.
58 In Gloſſ. in verb. Deprehenſi. Nota bene hanc
gloſſam, quia adhoc vt falſarij Bullarum Apoſto-
licarum puniri poſsint pœnis huius cap. requiri-
tur, vt ſint criminaliter conuicti. Debet enim
acerrima fieri indagatio vbi pœna eſt grauiſsima
59 infligenda, vt l. Vbi, C. ad leg. Cornel. de falſ. ſed
vbi ciuiliter agitur, mitiùs eſt agendum l. penul.
C. eod. verùm Hoſt. hic num. 6. dicit forte ſpecia-
le eſſe in falſario litterarum Papę, vt ſi notarius ſit
per euidentiam facti, degradetur ex mente huius
verbi deprehenſi, & idem eſt ſecundum eum, ſi
60 per modum inquiſitionis conuincitur; & cum hoc
ſimpliciter tranſit Io. Andr. n. 7. Butr. num. 14 ſed
Cardin. n. 3. intelligit, vt ſint deprehenſi, i. aut iu-
dicialiter conſter, & ſic vtraque ſolutio in idem re-
cidit ſecundum eum: Archidiaconus verò in cap.
61 In memoriam nu. 11. ad finem, verſ. Item videtur
contradicere, 19. diſt. tenet hanc pœnam habere
locum quando proceditur per viam accuſationis,
ſecus verò ſi per viam inquiſitionis; quia tunc fal-
ſario litterarum Papalium imponitur pœna per-
petui carceris per cap. Nouimus, § fin. de verb. ſi-
gnific. & ſequitur Collect. hic n. 3. dicens hoc eſſe
mitius, & verius. Placet diſtinctio Abbatis hic
62 n. 8 & Maria. Socin. n. 53. videlicet quod aut loqui-
mur de pœnis, quæ ipſo iure infliguntur falſarijs
litterarum Papalium, vt pœna excommunicatio-
nis, & priuationis officiorum, ac beneficiorum:
& tales intelliguntur inflictæ eo ipſo quod delictū
eſt perpetratum, nec eſt ius an ciuiliter, vel crimi-
naliter actum fuerit, quam Conſtitutio ligat cri-
men etiam omnino occultum, vt dicit gloſ. ſingu-
laris in Clem. 1. in verb. Eo ipſo, de hæretic. licèt
poſſeſſione priuari non poſſit niſi cauſa cognita,
& vocatus, vt tradit Io. Andr. in regula Mora, n. 15.
verſ. Hinc eſt quod qui à principio titulum habuit
de regul. iur. lib. 6. Aut loquimur de pœnis per iu-
dicem infligendis, vt eſt pœna degradationis, &
traditionis Curiæ ſæculari: & in talibus procedit
opinio gloſſæ, vt non infligantur ſi ciuiliter aga-
tur, ſed ſolum ſi criminaliter ſint conuicti: Non
64 tamen facias differentiam, an actum ſit per viam
accuſationis, vel inquiſitionis: nam vtroque caſu,
ſi conuincatur, eſt degradandus ſecundum opinio-
nem Hoſt de qua ſupra n. 60. cum qua DD viden-
tur hic tranſire, & ad d. cap. Nouimus, § fin. de
verb. ſignif. reſponde vt ibi per Bernard. in gloſ. in
65 verb. Includas, & Hoſt n. 4. verſ. Et intelligas, vide-
licet quod pœnitentia carceris perpetui ibi de
gratia imponitur, quia ſic placuit Papæ: non enim
recipitur intellectus, quem poſuit ibi Innoc. in
fin. nempe quod falſarius non ſemper tradatur
Curiæ ſæculari, ſed ſolum quando non eſt ſpes de
ipſius correctione: quoniam, vt aduertit Hoſt. vbi
ſupra in fine: ſi hoc verum eſſet, modica ſpeciali-
tas eſſet in falſario Bullarum Apoſtolicarum, qui
non ſolum falſarius, ſed & quilibet alius grauit
delinquens, ſi de illius correctione ſpes non habe-
tur, poteſtati traditur ſæculari, cap. Cum non
homine, ſupra de iudic. vel de alio falſario, quàm
litterarum Papæ loquitur ille textus, vt ibi per Io.
Andr. in extremis verbis.
66 Extra gloſſam QVAERO vtrum alius quàm
Papa poſſit cognoſcere de crimine falſantium lit-
teras Apoſtolicas: quidam negant per cap. In me-
moriam, 19. diſt. ſed contrarium tenet ibi Archi-
diac. n. 11. per cap. Nouimus, de verb. ſignif. Nec
obſtat cap. In memoriam, quia vt ibi notatur, non
conſtabat de crimine, nec reperitur reſeruatum
concordat Collect hic n. 1.

De Crimine falſi.

Cap. Ex Conſcientia.

SVMMARIVM.

*1 REſcriptum non probatur falſum ex raſura pau-
carum litterarum in loco non ſuſpecto, & n. 13.*

*2 Raſura multarum litterarum putà lineæ, in reſcri-
pto inducit ſuſpicionem falſitatis.*

*3 Secus ſi raſura ſit talis, quæ animum ſapientis in
dubitationem non vertat.*

*4 Suſpicio modica non debet ſapientis animum im-
mutare.*

*5 Beneficiatus quoad ſui præiudicium poteſt ſe obli-
gare ad pœnam perdendi beneficium: ſecus quoad
præiudicium ſuperioris.*

*6 Litteræ Apoſtolicæ non redduntur falſæ ex raſura
facta ab Officiali Curiæ etiam in loco ſuſpecto.*

*7 Litteræ bullatæ poſſunt abradi, & corrigi ab offi-
cialibus Cancellariæ quando non concordant
cum ſupplicatione, vel quando minus bene fue-
runt expeditæ.*

*8 Raſura quantumuis modica in litteris Apoſtolicis
facta ab impetrāte, ſeu vtente reddit eas falſas,
& radens eſt falſarius, & excommunicatus, n. &
n. ſeq.*

*Non tamen incurrit pœnam leg. Corn. de falſis, ſi
hoc faciat cum dolo, n. 10.*

*Et dolus præſumitur cùm aliquid immutatur ex
ſubſtantialibus, vel in loco ſuſpecto, n. 11.*

Aut cùm falſificans talibus litteris vtitur, n. 10.

*9 In littera Papali nec punctus fieri, nec deleri poteſt
ſine metu excommunicationis.*

*12 Dolus præſumitur in his, quæ ſunt de genere prohi-
bitorum.*

*14 Raſura paucarum litterarū, cùm dubium eſt à quo
facta*

facto fuerit, non reddit litteras falſas, ſi ſit in loco non ſuſpecto, aliàs ſecus.

15 *Raſura quando reperitur in loco non ſuſpecto præſumitur facta per Officialem. ſed in loco ſuſpecto præſumitur facta per impetrantem.*

16 *Et quando dicatur locus ſuſpectus.*

17 *Reſcriptum non redditur falſum, nec ſuſpectum ex raſura in narratiua facti.*

18 *Reſcriptum redditur falſum ex raſura ſcripta manu diuerſa etiam in loco non ſuſpecto.*

19 *Secus ſi eadem manu.*

20 *Et in dubio præſumitur manus diuerſa ſi ſit in loco ſuſpecto.*

21 *Litteræ Apoſtolicæ ſi ſint redditæ clauſæ, non vitiantur ex raſura in quocumque loco ſit.*

22 *Niſi character in loco raſuræ ſit valde difformis.*

1 EX CONSCIENTIA. Propter paucarum litterarum raſuram in loco non ſuſpecto reſcriptum non probatur falſum. Hoc dicit, ſecundum Io. Andr. & omnes. Primò diffinit obiectum dubium. Secundò obiectionem puniri mandat, ibi, *Vtrum*.

2 Nota primò ex textu regulam, quod raſura paucarum litterarum in reſcripto Apoſtolico, non inducit probationem falſitatis: de quo latiùs dicitur infra in examinatione materiæ. Ergo à contrario ſecus ſi raſura ſit multarum litterarum, vt cap. Venerabilis, §. 1. ſupra de Religioſ. domib. & cap. Licet, verſ. Quinta, ſupra eod. vbi de hoc: & notat hic Hoſt. in princ. in ver. Peccatum; vnde, vt dicebat Ioannes relatus à Io. Andr. n. 6. & Marian. Socin. nu. 7. in fin. licèt raſura litteræ non inducat ſuſpicionem falſitatis, cap. Cum olim, il ſecondo infra de priuileg. tamen raſura lineæ vtique eam inducit.

3 Secundò nota ibi, *ſapientis*, non quamlibet raſuram inducere probationem, ſeu ſuſpicionem falſitatis litterarum Apoſtolicarum: ſed illam tantũ, quæ debet ſapientis animum in dubitationẽ vertere, vt hic per Abb. in 2. notab. nam modica ſuſpicio non debet ſapientis animum immutare, arg. huius textus, & cap. Iudices, 1. quæſt. 1. & cap. Etſi quæſtiones, §. fin. ſupra de ſimon. cum ſuis concordant. ſecundum gloſ. Ioannis hic in ver. Sapientis, & Hoſt. nu. 2. qui in fine addit ſuſpicionem probabilem debere ipſum aſſecurare, vt patet in cap. 2. vbi de hoc ſupra eodem.

5 Vltimò nota ibi, *obligaſſe ſi ſub periculo cauſæ*. Beneficiatum poſſe ſe obligare ad pœnam perdendi beneficium; ſimile in cap. Cum dilectus, ſupra de elect. quod verum eſt quoad ſui præiudicium, ſecus quoad præiudicium ſuperioris, quia talem promiſſionem poteſt ſuperiór reſpuere, ſeu non acceptare, vt in cap. Admonet, & in cap. Quod in dubijs, ſupra de renunciat. & hic notat Marian. Socin. n. 7.

6 Abſolutis breuiter notabilibus venio ad materiam, & ad clariorem textus intelligentiam diſtinguntur tres caſus ex mente Laurentij, & gloſſæ in cap. Licet, in verb. Tenuem, ſupra eodem, & Marian. Socin. hic, num. 10. & ſeq. Quandoque enim abraſio in litteris Apoſtolicis facta fuit à Cancellario, ſeu alio ex officialibus Curiæ in quantum vnicuique ratione officij eſt cõmiſſum, & hoc eſt certum; quandoq; facta fuit ab impetrãte, ſeu vtente, & hoc ſimiliter eſt certum; quandoque verò ignoratur à quo facta fuerit, & ſic verſamur in dubio:

Primò caſu cùm ſcilicet eſt certum abraſionem fuiſſe factam ab officiali Curiæ manifeſtum eſt eã non inducere falſitatem in litteris Apoſtolicis, vt firmant in c. Ex litteris, ſupra de fide inſtr. Innoc. in fine, in ver. Abradi, Hoſtien. num. 5. Ioan. Andr. num. 4. in eod. ver. Bellam. num. 2. Butr. num. 4. verſ. Quæro à quo poſſit abradi; & Cardin. num. 1. in fin. Nec diſtinguitur hoc caſu an raſura ſit in loco ſuſpecto, quia nihilominus cum apparet facta ab officiali, non reddit falſum reſcriptum, vt hic per Abbatem num. 4.

7 Quod ſi quæras in quibus caſibus officialis poſſit abradere, & corrigere litteras Bullatas; Reſpondeo id poſſe in illis caſibus, in quibus litteræ non concordant cum ſupplicatione, ſeu matrice: vel quando litteræ minus benè expeditæ reperiuntur, vt patet in Regula de non iudicando iuxta formam ſupplicationis, in illis verbis: [*Et ſi litteræ* ipſæ per præoccupationem, vel aliàs minus bene expeditæ reperiantur, ad illorum, quorum intereſt, inſtantiam ad Apoſtolicam Cancellariam remitti poterunt per eius officiales, quibus huiuſmodi tenores, & formas reſtringere conuenit, ad formas debitas reducendæ.]

8 Secundò caſu, ideſt cum certum eſt abraſionẽ fuiſſe factam ab impetrante, vel vtente; hæc ſit cõcluſio, quod modica quælibet raſura in litteris Apoſtolicis; etiãſi ſit vnius ſyllabæ vnius litterę, vel puncti, reddit eas falſas, & ſic radens eſt falſarius, & excommunicatus: ita Goffredus in ſumma huius tituli num. 9. Gloſſa in cap. Licèt §. Si verò litteræ, in ver. Tenuem ſupra eod. Hoſtien. in cap. Ad falſariorum, num. 4. in fin. in ver. Falſitatis, ſupra eod. & in cap. Ex litteris, num. 2. in ver. In alia littera quàm Papali, de fide inſtrum. vbi ait: In littera Papali nec punctum fieri, nec deleri poſſe ſine metu excommunicationis: & idem repetit num. 4. in ver. Abradi, & concordant ibi Io. Andr. eod. num. Bellam. num. 3. Butr. num. 4. verſ. Vnde dicit Hoſtienſis, Card. num. 3. poſt medium, Imola num. 4. & Abb. poſt. num. 3. Archid. in cap. In memoriam, num. 9. 19. diſt. & ibi Bellam. n. 7. & Præpoſit. num. 15. verſ. Et conſiderandum, Abbas hic num. 4. ibi: [Si iſte impetrans raſiſſet, falſarius induceretur quantumcumque raſura eſſet modica,] vt in c. Licet, ibi: [Aliquid per raſuram tenuem immutatur.] ſupra eod. & eum ſequitur Marian. Socin. hic num. 9. verſ. Idem ſi apparet facta ab impetrante, Afflictus deciſ. 404. poſt num. 8. & n. ſeq. vbi pluribus oſtendit raſuram in litteris Principis, & præſertim Papæ falſitatem inducere, ſiue reperiatur in loco ſuſpecto, ſiue non ſuſpecto, & ſiue fuerit nociua, ſiue non, quando fuit non ab officiali publico, ſeu Cancellario, ſed ab impetrante. Nec diſtinguitur an modica ſit raſura, vt idem Afflictus tradit in Conſtitut. Qui litteras, num. 1. verſ. Nec diſtinguitur an modica ſit raſura: vnde ſecundum Laurentium hic relatum à Mariano Socino, num. 9. etiamſi raſura eſſet in facti narratione, & conſtaret, quod eſſet facta ab impetrante, obeſſet, vt cap. Significante, & cap. Rodulphus, de

9 reſcriptis: quibus adde Hoſtienſem in ſumma huius tituli, §. 2. verſ. Quinto, in fin. vbi dicit: hodie præceptum eſt, vt in litteris D. Papæ nec in magno numero, nec in modico audeat quis manum apponere, etiam litteram vnicam, vel dimidiam, vel punctum vnicũ addendo, cancellando, diminuendo, componendo, aut mutando; exceptis officiali-

libus, quibus hoc permiſſum eſt; alioquin manum
apponens ex Canone lato in Curia ipſo facto ſen-
tentiam excommunicationis incurrit, quæ non
poteſt, per aliquem citra Sedem Apoſtolicam re-
laxari, & tales difficillimè abſoluuntur ſine pœna;
& quamuis Nauarr. in Manuali cap. 27. num. 63.
verſ. Sexta, poſt Io. Gerſonem in 2. par. Alphab. 32.
Cap. Quidam, fol. 118. dicerit non ſufficere aliquã
litteram, vel punctum corrigere, quod non mutat
ſubſtantiam aliquam, vt faciat incidere in excom-
municationem latam in falſarios litterarum Apo-
ſtolicarum, ſaltem quo ad forum conſcientiæ, cum
id facere bona mente ſine dolo, & vllo alterius
damno, non videatur mortale; non tamen vide-
tur recedendum à communi opinione, quam etiã
tenet Cardin. Caiet. in ſumma, in ver. Excommu-
nicatio, cap. 56.

10 Cæterum aduerte ſecundum Marian. Socin. hic
num. 12. circa finem, quia ſi talis dolo mutaret,
abraderet, ſeu cancellaret, puniri deberet pœna
falſi, & alijs pœnis, quibus falſarij litterarũ Apo-
11 ſtolicarum puniuntur, de quibus in cap. Ad falſa-
riorum, ſupra eodem, & præſumeretur dolo feciſſe,
ſi aliquid corrigeret, abraderet, vel induceret,
quod eſſet de ſubſtantialibus litterarum, vel in
loco ſuſpecto, & importante aliquod præiudicium
non leue; & ita intelligendus eſt textus in cap. Li-
cet, ſupra eodem, & quod ibi notat gloſ. in verb.
Tenuem, ſed ſi extra ſubſtantialia, vel circumſtan-
tias neceſſarias abraderet, vel immutaret, vt in
cognomine, vel agnomine, vel ſimilibus, tunc ar-
bitrandum eſſet hoc feciſſe potius per ſimplicita-
tem, quàm per malitiam. Vnde fortè non teneretur
pœna, l. Cornel. de falſ. Eſſet tamen excommuni-
catus, vt dictum eſt, & carere deberet omni com-
modo litterarum, vt in cap. Cum olim, ſupra de
off. Delegat. & quamuis ille textus loquatur tan-
tùm de aperiente, & deſtruente ſolum ſigillum;
tamen ſatis placet vt non teneatur pœna l. Cornel.
quia huiuſmodi pœna nõ tenetur niſi doloſus, l. Nec
exemplum, Cod. ad leg. Cornel. de falſis, gloſſ. 1. in
cap. Ad falſariorum, ſupra eod.

12 Neque obſtat, quod in genere prohibitorum
præſumatur dolus, vt notatur in cap. 1. ſupra de
præſumpt. & conſequenter cum etiam punctum, &
litteram remouere, aut apponere ſit prohibitum,
ſi in contrarium operatus eſt, præſumatur dolo id
feciſſe; quoniam, vt reſpondet Marian. Socin. n. 15.
ex quo id commiſſum eſt in loco nullatenus ſuſpe-
cto, & nihil importante, præſumptio eſt, quod po-
tius per ſimplicitatem id egerit, argum. cap. Acce-
dens, iuncta gloſ. 1. ſupra eod. Res tamen, vt ſub-
dit Marian. Socinus non eſſet ſine maximo dubio,
13 & fortè ſi talibus litteris vteretur, falſi pœnam nõ
euaderet, per tex. in d. cap. Accedens, & per nota-
ta, in l. Diuus, ff. Ad leg. Cornel. de falſis,

14 Tertiò caſu, cùm ſcilicet dubium eſt, à quo fa-
cta fuerit abraſio, in quibus terminis intelligitur
hoc cap. Concluſio ſit, quod raſura paucarum lit-
terarum facta in loco non ſuſpecto non reddit lit-
teras falſas. Caſus eſt in hac Decretali, quæ tam-
etſi indefinitè determinet paucarum litterarum
raſuram non inducere ſuſpicionem falſitatis: ta-
men communiter à Doctoribus intelligitur ſi ra-
ſura huiuſmodi ſit in loco nõ ſuſpecto, aliàs ſecus:
& in ſpecie ſic tradit Bernardus hic poſt caſum di-
cens: Nota quod raſura paucarum litterarum nõ
reddit falſum ſcriptum, niſi eſſet in loco ſuſpecto,
prout hic intelligitur, & tenent Ioan. Andr. Butr.
Cardinal. & Anchar. Abb. & omnes in ſum. textus.
Ad idem eſt caſus expreſſus in cap. Ex litteris, ſu-
prà de fid. inſtrum. quem ſic ſummant Io. Andr.
& reliqui poſt eum, videlicet reſcriptum Apoſto-
licum propter raſuram in loco non ſuſpecto non
cenſetur vitioſum,

15 Ratio huius concluſionis eſt, quia quando ra-
ſura reperitur in loco non ſuſpecto, præſumitur fa-
cta per officialem; ſecus verò ſi reperiatur in loco
ſuſpecto, quia præſumitur facta per impetrantem,
vel vtentem; & ideo talibus litteris fides non ad-
hibetur, vt hic declarant Abbas n. 4. verſ. Sed quan-
do, Io. de Anan. num 3. & Mar. Socin. num. 9. verſ.
Sed quando, Bellam. in cap. In memoriam, num. 4.
& ibi etiam Turrecrem. num. 3. verſ. Alio modo, &
Præpoſitus num. 8. & 10. diſtinct. 19. Vitalinus in
Rubrica de crimine falſi, in Clement. num. 5. verſ.
Sed raſura in loco ſuſpecto; & ita intelligendi sũt
Doctores, qui ſimpliciter aiunt, in dubio abraſio-
nem præſumi factam ab habente auctoritatem
corrigendi, vt puta officialibus Cancellariæ, ſcili-
cet ſi appareat in loco non ſuſpecto, aliàs ſecus.
Hi ſunt in cap. Ex litteris, de fide inſtrum. Io. Andr.
num. 4. verſ. Sed in dubio, Butr. eod. num. verſ. In
dubio præſumitur, Cardinal. num. 3. in fine, An-
char. in 3. notab. verſ. Vbi autem apparet abraſio,
& Io. de Anan. nu 3. & hæc præſumptio oritur pro-
pter Bullam in litteris Apoſtolicis appoſitam, quæ
omnem ſuſpicionem excludit, ſecundum Cardin.
vbi ſupra.

16 Dicitur autem locus ſuſpectus ſi abraſio fiat in
nominibus iudicum, vel in data, vel in remotione
appellationis, vt exemplificat gloſ. in cap. Inter di-
lectos, in ver. Conſumptum, de fide inſtrum. cum
qua concordant ibi Innoc num. 3. in verb. Annota-
tione, Hoſtien. num. 4. Io. Andr. num. 19. Butr. n. 14.
& num. 20.

17 Ergo ſi raſura ſit in narratiua facti, propter hoc
reſcriptum Apoſtolicum non redditur falſum, nec
ſuſpectum, vt eſt caſus ad litteram in d. cap. Ex lit-
teris, de fid. inſtrumen. & ibi notat gloſ. penult. &
communiter omnes.

Item gloſ. 1. hic, & Hoſtien. poſt princ. in ver. Ra-
ſuras, Goffredus in ſumma huius tituli, nu. 9. Hoſt.
in ſumma eod. tit. num. 3. verſ. Quinto cum litteris
Bullatis, Io. de Anan. in cap. Licet, nu. 7 verſ. Adde
etiam, ſupra eod Turrecr. in cap. In memoriam,
num. 5. verſ. Alio modo, 19. diſt. Afflict. deciſ. 404.
nu. 5. Itaque tunc obeſt raſura in facti narratione,
quando apparet facta ab impetrante, vt in ſecundo
caſu: ſecus verò ſi dubitetur, vt in hoc tertio caſu,
quia non obeſt, & ita intelligitur d. cap. Ex litteris,
de fid. inſtrum. vt declarat Laurentius, quem hic
ſequitur Mar Socin. n. 9. verſ. Vnde voluit.

18 Aduerte tamen, quia ſi abraſio ſcripta ſit manu
diuerſa; tunc licèt reperiatur in loco non ſuſpe-
cto, indiſtinctè reddit litteras falſas. Quod pluri-
mis modis poteſt deprehẽdi, nempe ex encauſto,
ſeu atramento, & ſpecie, & forma litteræ, & alijs
ſimilibus modis, ſecundum quod traditur in l. Cõ-
parationes, Cod. de fide inſtrum. & in l. Si vnus,
19 C. de teſtamentis, & è conuerſo non obeſt raſura
in quocumq; loco reperiatur, ſi eadem manu fue-
rit ſcripta, vt poſt Laurentium voluit gloſ. in c. Li-
20 cèt, in ver. Tenuem, ſupra eod. Verum ſi dubium
ſit, an eodem, vel diuerſa manu ſit ſcripta, tunc re-
curritur ad coniecturam loci: nam ſi reperiatur
in

in loco ſuſpecto ; tunc præſumitur ſcripta non eadem manu, ſed diuerſa ; & ideo reddit reſcriptum falſum, vt dicunt Abb hic num. 3. & Io. de Anan. num. 3. Hoſtien. in d. cap. Ex litteris eod. num. in princip. & verſ. Niſi conſtaret, & ibi etiam Ioann. Andr. num. 7. in fin. eod. verſ. Et Anchar. num. 3. itidem in fin. de fide inſtrum.

21 Prædicta procedunt ſi litteræ Apoſtolicæ ſint
redditæ apertæ, ſecus verò ſi clauſæ, quia tunc, vt
dicit gloſ. in cap. Licet, in ver. Tenuem, ſupra eod.
non nocet raſura in quocunque loco ſit, & idem
voluit Laurentius, qui ad hoc allegat l. Cancellauerat, ff. de his, quæ in teſtamento delentur, &
quod notatur in cap. Inter dilectos, ſupra de fide
inſtrum. & in cap Cum olim, de offic. Delegat. & in
d. l. Comparationes, C. de fide inſtrum. & in d. l. Si
vnus, C. de teſtam. & eſt communis concluſio, vt
22 dicit Mar. Socin. hic n. 10. qui tamen eam limitat,
& benè, dummodo character in loco raſuræ non
ſit ab alio multum difformis, aliàs ſecus ; præſertim ſi eſſet magna, & notabilis raſura, & eſſet in
loco ſuſpecto, nec fieret aliqua mentio intus de
correctione ; nam eo caſu præſumi poſſet ſigillum
eſſe adulterinum, & eſſet notabilis ſuſpicio, & rationabilis, quod eſſet falsò appoſitum, vel quod
fortè aliquo ingenio litteræ eſſent diſſigillatæ, &
raſura commiſſa, & poſtea ſigillatæ ; ſed ſi intus
eadem manu, & forma, tinctura fieret mentio de
abraſione, ſecus eſſet dicendum.

De Colluſione detegenda.

Cap. Audiuimus.

S V M M A R I V M.

1 *Beneficio ſuo priuatur qui per colluſionem illud conſtituit cenſuale.*
2 *Colludens in cauſa beneficiali priuari debet beneficio.*
3 *Prælatus poteſt Eccleſiam conſtituere penſionariam.*
Declaratur n. 6.
4 *Colluſio quid ſit.*
5 *Geſta per colluſionem non tenent.*
6 *Penſio bona fide impoſita ſuper beneficio ſine auctoritate Epiſcopi non excedit vitam ſoluentis; ſecus ſi cum Epiſcopi auctoritate.*
7 *Contrarium.*
8 *Penſiones ex ſtylo ſolus Papa reſeruat, & nulla declarantur reſeruationes penſionum ad vitam factas à Vicario Leodienſi.*

1 AVDIVIMVS. Beneficio ſuo priuatur qui
per colluſionem illud conſtituit cenſuale. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. & om-
2 nes, vel generalius ſecundum Abb. Siculum. Colludens in cauſa beneficiali priuari debet beneficio, & primò refert colluſionem, ſecundò facientes puniri mandat, ibi, *vnde*.

Nota ex textu Prælatum poſſe ſuper fructibus
beneficij annuam penſionem imponere, prout hic
notat Bernardus poſt caſum, dicens Prælatum
3 poſſe Eccleſiam conſtituere penſionariam: & ſatis
probat hæc littera : nam in tantum penſionis impoſitio hic reprobatur, in quantum facta fuit per
colluſionem. Iſti enim Clerici, qui fingebant ſe
rectores, habebant ius in beneficijs, & pro bono
pacis concordabant cum eis qui beneficia poſſidebant, vt tenerent ipſa quoad viuerent, & in ſignum iuris petentium ſoluerent eis annuam penſionem, vt poſt mortem ipſorum poſſent actores
poſſeſſionem beneficiorum intrare : & per hoc illudebatur collatio, quæ debebat fieri per Epiſcopum : & in hac colluſione, & fraude Papa hic fundat ſuam deciſionē, vt patet in littera ibi, *Si quos*
4 *Clericos per colluſionem huiuſmodi fraudem legitimè ſibi conſtiterit commiſiſſe.* Eſt enim colluſio
inter actorem, & reum latens, & fraudolenta cōuentio, ſecundum gloſ. 1 & Hoſt. n. 1. vnde colludiū
5 non debet remanere impunitum, cap. Si quem pœnituerit, 2. q. 3. & geſta per colluſionem nō tenent,
l. 3. ff. eodem, ſecundum Innoc. hic in fine. Ergo à
6 contrario ſenſu ceſſante colluſione penſio fuiſſet
validè impoſita ; non tamen excederet vitam ſoluentis etiam colluſione ceſſante, cùm eſſet impoſita ſine auctoritate Epiſcopi, vt dicit gloſ. ſecunda, cum qua concordat Innoc. in princip. inquit
enim 1] Hæc penſio ſi bona fide pacta ſi, non excedit vitam paciſcentis, niſi interueniat auctoritas Epiſcopi.] allegat cap. De cætero, & cap. Veniens, ſupra de tranſact. & ſequitur Hoſtien. nu. 2.
dicens penſionem ſine auctoritate Epiſcopi conſtitui non poſſe, & ſi conſtituta ſit etiam licitè, vitā
eius, qui ſoluit, non excedere. Sentiunt igitur gloſ.
Innoc. & Hoſt. penſionem poſſe aliquando licitè
conſtitui ſine Epiſcopi auctoritate, ſcilicet pro bono pacis, & concordiæ omni fraude, & colluſione
ceſſante; ſed eo caſu penſionem eſſe perſonalem,
nec excedere vitam grauati. Ergo à contrario cē-
7 ſent per auctoritatem Epiſcopi poſſe bona fide
conſtitui penſionem realem, & duraturam in tēpus ſucceſſionis in beneficio. Tu verò de hoc articulo dicas vt ſcripſi in cap. Niſi eſſent, de præben.
vbi pleniſſimè examinaui an, & quādo poſſit Epiſcopus ſua ordinaria auctoritate penſiones ad vitam, vel perpetuas imponere, à n. 14. vſque ad n.
65. & ad hunc textum reſponde vt per Abb. in 1.
notab. videlicet hic vacare argumentum à contrario ſenſu, quia habemus ius expreſſum in contrarium, id eſt in d. cap. Niſi eſſent; quod irrefragabiliter probat Epiſcopum nec pro bono pacis poſſe annuas penſiones imponere, quæ tranſeant ad
ſucceſſores in beneficio, inducendo illud fortiter,
vt ibi dixi n. 40.

8 Quibus adde quod cùm Vicarius Leodienſis
delatus fuiſſet ad s. m. Paulum V. quod diſpenſationes in aliquibus caſibus Sedi Apoſtolicę reſeruatis paſſim concederet, & penſiones tam vitales,
quàm perpetuas reſeruaret, Papa per litteras in
forma Breuis huiuſmodi gratias, & reſeruationes
nullas eſſe declarauit, eidemque inhibuit ſub pœnis, & cenſuris, ne de cætero ſimilia attentaret :
& cùm poſtea Sereniſſimus Epiſcopus, & Princeps
Elector conqueſtus eſſet, quod ſe inaudito huiuſmodi litteræ emanaſſent, Congregatio ad illius
ſupplicationem ſuper his controuerſijs deputata
quoad facultatem reſeruandi penſiones, tam etſi
DD. variè diſtinguant in cap. Audiuimus, de Colluſ.
detegen. Cùm tamen vſus Sedis Apoſtolicæ. Vbique receptus habeat vt ſolus Papa eas reſeruet,
minimè poſſe Vicarium hanc ſibi facultatem vendicare, totius negocij ſeriem retuli in c. Cum d
tus, n. 11. & 17. ſupra de corpor. vitiat.

In no-

De Maledictis.

Cap. Innotuit.

1 INNOTVIT. Maledicens Papæ puniendus eſt, vt deinceps alij abſtineant, & terreantur. Hoc dicit Io. Andr. Et primo ponit culpam; ſecundò puniri mandat, ibi, *ipſum*.

Pro intellectu huius textus vide quod ſcripſi in cap. Licet, n.18. de pœn.

De Clerico excommunicato depoſito, vel interdicto miniſtrante.

Cap. Si quis Presbyter.

SVMMARIVM.

1 *DEpoſitus, vel ſuſpenſus celebrans, & monitus non deſiſtens excommunicatur, & ſi nec ſic deſiſtat, per ſaecularem poteſtatem ad requiſitionem Eccleſiæ, exilio damnatur.*

2 *Irregularis an efficiatur Clericus minorum Ordinũ ſuſpenſus, excommunicatus, vel interdictus miniſtrando in aliquo ex dictis ordinibus, & nu. ſeqq. vſque in finem.*

3 *Pœna vbi non eſt ſtatuta, non eſt noſtrum eam imponere.*

4 *Irregularitas non incurritur niſi in caſibus in iure expreſſis, & dicens aliquem irregularem, debet dare caſum iuris.*

5 *Clericorum appellatione veniunt Clerici minorum Ordinum.*

6 *Ius generaliter, & indiſtinctè loquens, generaliter, & indiſtinctè intelligitur, niſi per aliud diſtinguatur.*

7 *Deponitur quis à minoribus Ordinibus, ſicut à maioribus, & n.13.*

8 *Irregularis in dubio prohibetur miniſtrare in ſacris Ordinibus; in minoribus verò permittitur diſpenſatiuè.*

9 *Et an hoc caſu diſpenſet Epiſcopus.*

10 *Ordinum minorum miniſteria exerceri debent per Clericos cœlibes tantùm, & in eorum defectum per Clericos coniugatos, non tamen bigamos.*

11 *Irregulares fiunt Clerici miniſtrantes in prima tonſura, & in minoribus ordinibus, ſimoniacè ſuſceptis ex Conſtitutione Sixti V. hac in parte non reuocata per Clementem VIII.*

12 *Ordines minores, in quantum ſunt Sacramentum, ordinantur omnes ad Sacramentum Eucharistiæ.*

13 *Et ſecundum ſe ſunt ſacri.*

14 *Interdictum violat qui in officio ſuo miniſtrat ſicut priùs, licèt ſit Clericus minorum ordinum, & irregularitatem incurrit: & n. ſeqq. vſque in finem.*

15 *Secus ſi exerceat aliquid non deputatum certo ordini, vt cantare Reſponſoria, dicere Pſalmos, & huiuſmodi.*

16 *Item ſecus ſi ſit deputatum certo ordini, ſed ex conſuetudine exerceatur etiam per laicos, vt in Epiſtola, quæ ſine apparatu dicitur per quemcumque. Sed contra n.18. & 19.*

17 *Clerici ſuſpenſi, excommunicati, vel interdicti, qui tamquam Clerici ex officio ſuo exercent actum alicui ex dictis ordinibus deputatum, irregularitatem incurrunt ex voto ſacræ Pœnitentiariæ.*

18 *Cõſuetudo qua minorum ordinum functiones exercentur promiſcuè à Clericis, ac laicis, eſt corruptela à Concilio Tridentino improbata.*

19 *Monialis, vel laicus non poſſunt canere Epiſtolam, & Lectiones in Miſſa ſolemni, & ſi neceſſitas vrgeat, conſulendus Sanctiſſimus ex ſententia ſacræ Congregationis Concilij.*

20 *Regulares comprehenduntur in decreto Conc. Trid. ſeſſ. 23 cap. 17. de minorum ordinum functionibus non exercendis niſi per Conſtitutos in eiſdem ordinibus.*

1 SI QVIS PRAESBITER. Degradatus, vel ſuſpenſus celebrans, & monitus non deſiſtens excommunicatur; & ſi nec ſic deſiſtat per ſæcularem poteſtatem ad requiſitionem Eccleſiæ exilio damnatur. Hoc dicit, ſecundum Io. Andr. & omnes.

2 In textu ibi, *Aut alius Clericus*. QVAERO, An Clericus minorum ordinum ſuſpenſus, excommunicatus, vel interdictus miniſtrando in aliquo ex dictis ordinibus, irregularitatem incurrat.

3 Ad partem negatiuam arguitur, quia Canones,
qui in contrarium allegantur, vt hic, & in concor-
dantibus, infra citandis, quod pertinet ad irregu-
laritatem, videntur reſtringendi ad conſtitutos in
ſacris, de quibus loquitur cap. 1. ſupra eod. & cum
nullum ius expreſsè dicat Clericum inferioris gra-
dus citra ſacros excommunicatum, vel ſuſpenſũ,
aut interdictum in ordine ſuo miniſtrantem in ir-
regularitatem incidere, nec nos ex capite noſtro
hanc pœnam inducere debemus. Primò, quia
vbi pœna ſtatuta non eſt, non eſt noſtrum ipſum
imponere, l. Et ſi quis, §. Et generaliter, ff. de Re-
lig. & ſumpt. funer. l. 2. §. Non perpetuè, ff. de Se-
4 pulcro violato. Secundò, quia irregularitas non
incurritur niſi in caſibus in iure expreſſis. Vnde
5 qui dicit aliquem irregularem, debet dare caſum
iuris, cap. Is qui, de ſent. excom. lib. 6. Speculator
in tit. de diſpenſat. §. Iuxta, num. 22. & cùm odioſa
ſit, & pœnalis, reſtringenda eſt, non laxanda, cap.
Pœnæ, de pœnit. diſtinct. 1. cap. Odia, de regul. iur.
lib. 6. Tertiò, quia Acolythi, & inferiores quaſi
laici cenſentur, vt patet in eo, quod leg. & notat.
6 in c. 1. & 2. ſupra de Cleric. coniug. nec in degra-
datione ipſorum adhibetur illa ſolemnitas, quæ
adhibetur in degradatione conſtitutorum in ſa-
cris, vt in cap. Fœlix, & in cap. Si autem, 15. qu. 7.
Ideoque ſi eccleſiaſticam cenſuram contemnat,
non poteſt adeo affici ordo ipſorum, ſicut ordo ſa-
cer, nec punitur niſi ſicut Monialis, quam certum
eſt non poſſe irregularitatem incurrere, cap. Poſtu-
laſtis, §. Quæſiuiſtis, infra eodem: & ſicut laici, &
fœminæ, vt infra in hoc cap. verſ. Similiter de cle-
ricis, laicis, vel fœminis. Igitur, aut tales nullam
contrahunt irregularitatem, aut ſi contrahunt ali-
quam, Epiſcopi poterunt ſuper ea diſpenſare, ſe-
cundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. 2. ſupra
de bigam. & per Hoſtien. in cap. Ad audientiam,
n. 4. in ver. Concedere, ſupra de homicid. Quartò,
minorum ordinum miniſteria ex generali conſue-
tudine promiſcuè exercẽtur tam à Clericis, quàm
à Lai-

à laicis: & hoc potiſſimum fundamentum huic opinioni adhærent complures Theologi,& in ſpecie Petr.de Palud.in 4.ſent.diſt. 18 qu.4 verſ.Quintus effectus, & qu.7. art.3. concluſ.2 Ricchard. de Media villa, ead diſt.18.art.7. qu 5. Gabriel ibid. q.2 art.3 Sot.in cap 4.diſt.22.qu.3.art.1.concluſ.5 Aſten.in ſumma p.2.lib.7.tit.10.qu 1. S. Antonin. 3.p.tit.22.de Irregular cap.1.§.De Subdiaconatu, Tabiena in ver.Suſpenſio,n.3.& Clarus n 10.& alij apud Syluestr ver.Irregularitas,n.15.& complures moderni, & ex Canoniſtis Couar. in c. Alma mater,p.1.§ 6.n.9 verſ.Decimò,de ſent.excom. lib.6. Pro hac ſententia S Antoninus,& Tabiena allegant etiam S. Thomam, qui tamen videtur potius oppoſitum ſentire, vt dicam infra num. 16. in fin.

7 Verùm quidquid ſubtilizetur,vt inquit Hoſtienſis hic n 4. certum eſt etiam Clèricos minorum ordinum cenſura irretitos miniſtrando in aliquo ex dictis ordinibus,irregularitatē incurrere. Quod probatur primò in hoc textu, qui non tantùm loquitur de Presbytero, ſed etiam de alijs Clericis, qui aliquid de miniſterio ſibi interdicto agere præſumpſerint, & in cap.Clerici, in cap. Fraternitati, ibi, *Presbyteros autem, & alios Clericos*,& in cap. Poſtulaſtis,§ Quæſiuiſtis,infra eod.in cap.1. § Sciturus,de ſent.& re iudicat.lib.6. cap Cum medicinalis,§.Caueant, & cap. Is cui, de ſent. excomm. eodem lib. quæ Iura de Presbyteris,& Clericis indiſtinctè loquuntur: ſicut hæc rubrica, quæ non inſcribitur de Presbytero, vel Diacono,&c ſed de Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante: Clericorū autem appellatione abſq; dubio veniunt Clerici minorum ordinum, c. Cleros,21.diſt.cap.De perſona in fin.11.q.1.præſertim cum ponuntur ad differentiam Presbyterorum,vt hic, & in cap.ſeq.vnde, vt inquit Hoſt vbi ſupra: Ius generaliter, & indiſtinctè loquens,generaliter, & indiſtinctè intelligitur, niſi per aliud diſtinguatur, l.3 ff. de offic. Præſid, cap. Quia circa, infra de priuileg. Qui ergo dixerit conſtitutum in minoribus irregularitatem contrahere, ſicut & alios,non creditur ei, niſi oſtendat ius, quod ipſos expreſsè eximat, quod, vt ipſe putat, nunquam eſt reperire.

8 Secundò hoc videtur expreſſum in cap.Epiſcopus, in fin.11.q.3.vbi non tantùm Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi,& Subdiaconi,ſed & reliqui gradus à Synodo depoſiti prohibentur miniſtrare,niſi in reparatione ſua recipiant ea, quæ in ordinatione perceperant,vbi gloſ.in ver. Reliqui notat æquè aliquem deponi à minoribus ordinibus, ſicut à maioribus,& allegat iura concordantia. Ad idem allegatur textus in cap.Si quis Epiſcopus in Concilio,ead.cauſ.& quæſt.vbi deijcitur à Clero Presbyter, vel Diaconus, qui oblationem, vel matutinum, aut veſpertinum ſacrificium quaſi in officio ſuo agit ſicut prius, & ſic etiam miniſteria, & functiones minorum ordinum inducunt irregularitatem, ponderando illa verba, *Sicut prius*,prout intelligunt hoc caſu gloſſa prima in cap. 1. ſupra eadem, Innocent. & alij infra citandi nu. 14 Hoſt. n.4.Abb.eodem n.& communiter Doctores.

Tertiò, ad hanc partem inducitur bonus textus in cap.Ad audientiam, ſupra de homicid. nam Presbyter ille, de quo dubium erat, an eſſet irregularis, abſolutè prohibetur miniſtrare in ſacris ordinibus,& poſt peractam pœnitentiam ex indulgentia conceditur vt poſſit miniſtrare in minoribus, vt demonſtrat illa verba: *Poteritis concedere, vt minoribus ordinibus ſit contentus*, vbi gloſſa vltima exponit,*poteritis concedere*, ſcilicet diſpenſatiuè, vt in cap. Continebatur eodem tit. & cum gloſſa tranſeunt ibidem Io. Andr. nu.7 & alij

9 communiter, licèt in eo caſu, ſcilicet homicidij caſualis, & dubij poſſit Epiſcopus diſpenſare, ſecundum Hoſt. ibi n.4. vbi exponit ver. *Concedere*, id eſt iure ſuo, & quod de minoribus agitur: nam in ſacris non diſpenſat niſi Papa, vt d. cap. Continebatur, & ſequitur Ioan. Andr. in eodem cap. Ad audientiam, in fin. verſ. Putat tamen Hoſt. ſecus in homicidio voluntario, vt cap. Miror, 50. diſtin. Quemadmodum ergo irregularis abſque diſpenſatione prohibetur miniſtrare in ordinibus, ita ſuſpenſus, excommunicatus, vel interdictus miniſtrando in illis irregularitatem incurrit, vt in cap. Is cui, de ſentent. excommunic. lib. 6. cum concord. ſupra citatis.

10 Quartò, ad idem eſt decretum Concilij Tridentini cap.17. ſeſſ.23.quod præcipit Epiſcopis, vt ad minorum ordinum miniſteria aſſumant Clericos celibes, ſi præſtò ſint, & in eorum defectum ſufficiant Clericos coniugatos,dummodo non ſint bigami. Atque ita huiuſmodi miniſteria interdicta ſunt irregularibus, & ſic etiam cenſura irretitis: & hinc fit, vt Clerici,qui cum cenſura in prædictis ordinibus miniſtrant, irregularitatem incurrant, per hoc cap. vbi irregulares declarantur qui aliquid de miniſterio ſibi interdicto agere non verentur.

11 Quintò, hoc videtur expreſſum in Conſtitutione 91. Sixti V. Sanctum, & ſalutare, contra Clericos malè, & ſimoniacè promotos in Bullar. tom. 2.pag.651 quæ Clericus etiam primæ Tōſuræ malè promotos perpetuò ſuſpenſos declarat ab executione, miniſterio, & exercitio Ordinum ſuſceptorum; ac ſi in eis miniſtrare præſumpſerint,illos ſic irregulares effectos omnibus officijs, & beneficijs priuat; vbi ponderanda ſunt illa verba, *ſic irregulares effectos*, quæ demonſtrant Papam non infligere de nouo irregularitatem, ſed ſupponere Clericos ſic miniſtrantes iam eſſe irregulares effectos: & ita eſt ibi caſus expreſſus, quod Clericus minorum ordinum ſuſpenſus ſi illis miniſtret, irregularis efficitur: & quamuis hæc Bulla quoad alios malè promotos fuerit reuocata à Clemente VIII.in ſua Conſtitutione 4. Romanum Pontificē, in Bullar. tom. 3. pag. 54. tamen ſalua remanet quoad ſimoniacè ordinatos, vt ibi in § 2. & ſic tales cum ſuſpenſione miniſtrantes in ordinibus minoribus ſupponuntur iam irregulares effecti in Bulla Sixti hac in parte per Clementem minimè reuocata.

12 Sextò, & vltimò, Ordines omnes tam ſacri,quā minores vnum conſtituunt ſacramentum, ſcilicet Ordinis. Concilium Tridentinum de Sacramento Ordinis ſeſſ 23 cap.1.& 2. & in quantum ſunt ſacramentum, omnes ordinantur ad Sacramentum Euchariſtiæ. S.Thom.in 4. ſent. diſtinct. 24. qu.3. art.2.qu.2 in corpor & in 2.2.qu.40. art.2. itidem in corp. ſinguli habent ſuam materiam,& formam à Chriſto Domino inſtitutam. Concilium Florentinum in Decreto Fidei Eugenij IV. § Sextum Sacramentum,& ſcripſi in c. Cum veniſſet, n.28. ſupra de Sacra Vnct. Item ſinguli habent ſuas peculiares functiones à temporibus Apoſtolorum in

Eccle-

Eccleſia receptas, quas recenſet Iſidorus in c. Per-
lectis, 25. diſt. & in cap Cleros, 21. diſtinct. & inno-
uari pracipit Tridentina Synodus in d. c. 17. ſeſſ. 23
13 Et quamuis ratione materiæ ſacræ, circa quam
habent actum ſuum, tres tantùm ſint ſacri, nem-
pe Presbyteratus, Diaconatuus, & Subdiacona-
tus: nihilominus omnes ordines Eccleſiæ ſecun-
dum ſe ſunt ſacri, vt declarat S. Thom. in 4. diſt. 7.
q. 3. art. 1. qu. 3. & diſt. 24. qu. 2. art. 1. qu. 3. vtrobi-
que in corpore: ideoque etiam ordines minores à
Sacris Canonibus paſſim appellantur ſacri, vt §.
Quodlibet ad finem quæſtionis, cap. De ordina-
tionibus, & cap. Quibuſdam, 1. q. 1. & q. 3. cap. Non
ſolum, in princ. cap. Infames, in fin. 6. q. 1. cap. Nul-
las, 28. q. 1. cap. 2. 34. diſt. & cap. 1. & ibi Doct. ſu-
pra, de fil. Presbyter. & non tantùm à ſacris, ſed
etiam à minoribus ordinibus fit degradatio, vt in
cap. Degradatio, de pœnis, lib. 6. & in Pontificali
Romano in titulis de Degradatione, &c. & ſcripſi
plenius in cap. Cum contingat, n. 62. & ſeqq. ſupra,
de ætat. & qualit. Vnde iure optimo conſtitutum
eſt, vt illorum miniſteria à ſuſpenſis excommuni-
catis, vel interdictis minimè exerceantur; & ſic
exercentes irregularitatem incurrant. Et hæc eſt
14 vera, & communis Canoniſtarum ſententia, quàm
tenet Innoc. in cap. fin. n. 1. in ver. violare, infra de
exceſſ. Prælat. vbi decernit interdictum violare qui
in officio ſuo miniſtrat ſicut prius, & irregularita-
tem incurrere, etiamſi ſit in minoribus ordinibus
conſtitutus, putà offerendo in Miſſa calicem, vel
vrceolum, vel aliud, quod ad officium ſuum ſpe-
ctet, vel dicendo matutinum, vel veſperas ſicut
prius, per d. cap. Si quis Epiſcopus in Concilio, &
in cap. Epiſcopus Presbyter, in fin. 11. qu. 3. & con-
cordant ibi totidem verbis Abbas Antiq. nu. 1. in
ver. Violauit, Hoſt. n. 2. Io Andr. n. 3. Butr nu. 23. &
reliqui omnes, Speculat. in tit. de diſpenſat. §. Iux-
ta n. 27 verſ Hoc etiam, idem cõcludunt hic. Hoſt.
d. n. 4. verſ. Sed quicquid ſubtilizetur, Io. And. nu. 2.
in fin. Butr n. 7. Anchar. n. 5. Abb. nu. 4. & Mar. Soc.
n. 6. & idem Mar. Soc. in cap. Ad audiẽtiam, n 105.
ſupra de homicid. vbi dicit eos violare interdictũ,
qui exercent aliquid deputatum alicui ordini ec-
cleſiaſtico hoc facientes tamquam Clerici, ſiue
illud faciant tamquam Sacerdotes, ſiue tamquam
Clerici inferiores: vnde ſi Diaconus dicit Euan-
gelium tamquam Diaconus, vel Subdiaconus di-
cit Epiſtolam tamquam Subdiaconus, vel Acoly-
thus, efficiuntur irregulares, vt in hoc cap. Secus
15 verò vbi exercent aliquid non deputatum certo
ordini eccleſiaſtico, vt cantare Reſponſoria dice-
re pſalmos, & ſimilia, non tamen principaliter of-
ficiando in Eccleſia, ſed tamquam quilibet alius
laicus; quia tunc non efficerentur irregulares; &
ſubdit idem eſſe ſecundum Dominum ſuum, ſcili-
cet Abbatem Siculum, ſi exerceretur aliud, quod
eſſet deputatum certo ordini, ſed ex conſuetudine
exerceretur indiſtinctè per quemcumque etiam
non ordinatum, vt eſt Epiſtola, quæ ex conſuetu-
dine communi dicitur ſine apparatu etiam per
quemcumque: vnde licèt ſuſpenſus, vel excom-
municatus, vel interdictus ſine apparatu, vt alius
quilibet diceret Epiſtolam, non fieret irregula-
ris, concordat Syluest. in ver. Irregularitas, n. 15.
vbi ait: Suſpenſum, excommunicatũ, vel interdi-
ctum ingerentem ſe Diuinis faciendo aliquid at-
tributum certo ordini etiam minori, putà Acoly-
thatus, Exorciſtæ, & huiuſmodi, incurrere irregu-
laritatem, ſecundum communem opinionem,
dummodo id faciat tamquam Clericus, ſiue ſo-
lemniter, ſecus ſi attentet aliquid exercibile etiã
per laicos, vt quia cantat Requiem æternam, aut
verbum pſalmi, & huiuſmodi, quia non efficitur
irregularis; & dato etiam quod illud ſit deputatũ
certo ordini, & tamen de conſuetudine exercetur
per alium quemcumque indiſtinctè, etiam à non
ordinatis, talis exercens non eſſet irregularis, dũ-
modo illud exerceat ſine ſolemnitate, & ex Re-
centioribus Nauarrus in manuali cap. 27. nu. 163.
dicens Clericum incurrere irregularitatem exer-
cendo in loco interdicto ſolemniter actum depu-
tatum ordini minori, ac exercendo deputatum
maiori, ſecundum Innoc. & communem, & dixit
ſolemniter, quia aliter cantans Epiſtolam, ferens
cereos, vel vrceolos, & ſimilia tamquam alius
laicus non incurrit irregularitatem, ſecundũ om-
nes, nec diſſentit S. Thom. in 4. ſent. diſt. 24. qu. 2.
art. 2. ad 9. ait enim, Oſtiarium in ſuſceptione or-
dinis accipere poteſtatem, vt poſſit ex officio arce-
re alios ab introitu Templi, quamuis etiam hoc
ab alijs fieri poſſit, ſed non ex officio; & mox ſub-
dit idem eſſe in omnibus actibus minorum ordi-
num, qui poſſunt per alios licitè fieri, quamuis il-
li non habeant ad hoc officium. Repete ſed non
ex officio, vt innuunt verba, *idem eſſe, &c.* Et hanc
17 ſententiam Canoniſtarum probauit nouiſſimè Si-
gnatura S. Pœnitẽtiariæ Apoſtolicæ habita die 20.
Decembris 1650. Cenſuit enim Clericos minorũ
ordinum excommunicatos, ſuſpenſos, vel interdi-
ctos, qui tamquam Clerici ex officio ſuo exercent
actum, ſeu miniſterium alicui ex dictis ordinibus
deputatum, irregularitatem incurrere.
18 Ad vnicum fundamentum Theologorum re-
ſpondetur conſuetudinem, ſecundum quam mi-
norum ordinum functiones promiſcuè exercen-
tur à Clericis, & laicis, eſſe abuſum, & corruptelã
improbatam à Concilio Tridentino in d c. 17. ſeſſ.
23. vbi ſtatuitur, vt functiones huiuſmodi aliquã-
diu in Eccleſia intermiſſæ, in vſum reuocentur, &
nõniſi per conſtitutos in prædictis ordinibus exer-
ceantur.
19 Vnde cùm quidam Regulares conſuluiſſent
S. Congregationem Cardinalium eiuſdem Conci-
lij Interpretum, An Monialis in miſſa ſolemni poſ-
ſit canere Epiſtolam, & Lectiones, vel ſaltem vir,
qui caret eo ordine ſuperpelliceo tãtùm indutus:
S. Congregatio cenſuit non poſſe; quia Concilium
cap. 17. ſeſſ. 23. vult expreſsè, vt huiuſmodi mini-
ſteria nonniſi per conſtitutos in hiſce ordinibus
exerceantur; & ſi neceſſitas vrgeat, conſulendum
Sanctiſſimum.
20 Rurſus Generalis Ordinis Sancti Hieronymi
Hiſpaniarum petijt à Sacra Congregatione Con-
cilij declarationem infraſcripti dubij, An diſpoſi-
tio cap. 17. ſeſſ 23. quo cauetur, ne in futurum mi-
norum ordinum miniſteria per alios, quàm con-
ſtitutos in dictis ordinibus exerceantur, com-
prehendat etiam Regulares: Sacra Congregatio
cenſuit comprehendere.

De

De Cler. excomm. miniſtr.

Cap. Illud.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis notitiam habens per famã, & celebrans deponitur de rigore.*

1 ILLVD. Si habens notitiam excommunicationis per ſolam famam celebrat, debet de rigore deponi, licèt cum eo poſſit miſericorditer diſpenſari. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis, Abb. Sicul.

In textu ibi, *Periculoſum exiſtat*. Probat hæc littera in concurſu opinionum probabilium, vbi adeſt periculum peccati, eligendam eſſe opinionem tutiorem ex neceſſitate præcepti, inducendo textum, vt ſcripſi in cap. Ne innitaris, nu. 193. ſupra de Conſtitut. quod locum habet non tantũ in materia irregularitatis, ſed etiam in omni alia, & ſiue dubium ſit facti, ſiue iuris, vel perſonæ, vt ibi dixi, num. 152. cum pluribus ſeqq. & ibi plenè videas de electione opinionis probabilis, à nu. 13. ad num. 311.

De Cler. excomm.

Cap. Poſtulaſtis.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij excommunicato facta non valet. & ſcienter conferens à beneficiorum collatione ſuſpenditur, & n. 3. & 8.*
Secus ſi ignoranter, n. 9.
2 *Celebrans in loco interdicto, ſi Clericus eſt à beneficio deponitur; ſi Monachus, vel Monialis, in arctius monaſterium detruditur.*
3 *Excommunicatus tenetur cedere beneficio poſt excommunicationem obtento, nec poteſt illud ſalua conſcientia retinere.*
4 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum excommunicato vt retineat beneficium poſt excommunicationem ſibi collatum.*
5 *Dum tamen non ſit ille idem Epiſcopus, qui ſcienter contulit.*
6 *Et quid ſi collatio fuerit facta per Papam, & num. ſeq.*
7 *Clauſula abſolutionis à cenſuris in litteris Apoſtolicis reddit gratiam efficacem, & validam non obſtante exceptione excommunicationis.*
9 *Collatio beneficij facta excommunicato etiam occulto eſt nulla, & n. ſeq.*
10 *Occultum non diſtinguitur à manifeſto in his, quæ non geruntur ratione publici officij, ſed concernunt priuatam vtilitatem excommunicati.*
11 *Collatio beneficij facta excommunicato non tenet etiam ſi communi reputatione habeatur pro abſoluto.*
12 *Nec validatur per ſequentem abſolutionem.*
13 *Collatio beneficij facta excommunicato abſoluto in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi an ſit valida, nec ne: & numeris ſeqq. vſque in finem.*
14 *Abſolutus in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, aut Iubilæi non cenſetur abſolutus in foro exteriori, & n. 32*
15 *Beneficij aſſecutio eſt actus pertinens ad forum externum.*
16 *Excommunicatus licèt abſolutus in foro animæ, non poteſt ſe immiſcere Diuinis officijs.*
17 *Et in publico debet ſe gerere tamquam excommunicatum.*
18 *Et puniri poteſt in foro iudiciali.*
19 *Forus conſcientiæ, & forus iudicialis tendunt ad diuerſos fines.*
20 *Excommunicatus quibus pœnis afficiatur in foro animæ, & quibus in foro externo.*
Excommunicatus per abſolutionem in foro pœnitentiali, à quibus pœnis liberetur, ibidem, & nu. ſeq.
21 *Abſolutio ab excommunicatione in foro animæ non tollit pœnas fori externi.*
22 *Electio celebrata nudo conſenſu eligentium nõ ſeruata forma cap. Quia propter, ſuffragatur electo in foro conſcientiæ quoad hoc tantùm, vt cedere non teneatur, ſed non valet in foro externo.*
23 *Excommunicatus abſolutus in foro conſcientiæ tãtùm, parte opponente, numquam debet admitti ad participationem Sacramentorum, ac Diuinorum celebrationem.*
24 *Excommunicato occulto in foro externo non impedit beneficij aſſecutionem.*
25 *Expenduntur Authores in deciſione Rotæ allegati. & n. ſeq.*
26 *Abſoluendi facultas in vtroque foro ſatisfacta parte aliquando conſueuit concedi in Bulla Cruciata, vel Iubilæi, & num. 29.*
27 *Pœnitentiarij an habeant facultatem abſoluendi in foro externo.*
28 *Abſolutio in foro pœnitentiali probatur dicto Presbyteri atteſtantis ſe abſoluiſſe.*
29 *Clauſula,* ſatisfacta parte, *ſolet apponi in Bullis quando datur facultas abſoluendi in vtroque foro.*
30 *Abſolutio in foro externo ad effectum validitatis gratiæ probatur dicto ſolius Pœnitentiarij.*
31 *Abſolutus à ſimonia occulta, ac diſpẽſatus ab Epiſcopo in vim Concilij Tridentini, c. 6. ſeſſ. 24. non cenſetur abſolutus, ac diſpenſatus ad beneficia obtinenda.*

1 POSTVLASTIS. Collatio beneficij excommunicato facta non valet, & ſcienter conferens à beneficiorum collatione ſuſpenditur hoc primo. Celebrans in loco
2 interdicto, ſi Clericus eſt à beneficio deponitur: ſi Monachus, vel Monialis, in arctius monaſterium detruditur. Hoc ſecundo Io. Andr. Butr. Cardinal. Anchar. Abb. & Mar. Socin. ſecunda para ibi, *Quæſiuiſtis*: & ſubdiuiſio patet.

3 Nota primo ibi, *Conferri non poſſunt*, collationem beneficij Eccleſiaſtici factam Clerico excommunicato eſſe ipſo iure nullam, nam ver. *poſſunt*, præcedente negatione, tollit potentiam, & inficit actum ipſo iure, vt notat gloſ. ordinaria in cap. Beneficium, in ver. Non poteſt, de reg. iur. lib. 6. quàm Bart. & ſcribentes omnes ſequuntur in l. Gallus, ff. de liber. & Poſthum. & ibi teſtatur Iaſon. nu. 19. 20. & 23. & ſcripſi pleniùs in c. Cùm dilectus, num. 57. cum duobus ſeqq. ſupra de conſuetud. Vnde nec poteſt beneficium in excommu-

municatione obtentum ſalua conſcientia retine-
re, cùm non fuerit canonicè inſtitutus, ſecundum
Abb. hic num. 2. & Mar. Socin. n. 6. nec intra-
uerit per oſtium in ouile, ſed tanquam fur, vt di-
xit Rota deciſ. 83. num. 16. & 17. par. 7. recent.
Quod videtur eſſe contra Compoſtellanum in c.
Quod ſicut, num. 19 verſ. Item dicimus, ſupra de
elect. vbi tenet excommunicatum electum non
teneri cedere, licèt eius electio ſit nulla, c. Cum
dilectus, ſupra de conſuetud. Sed hoc non patitur
hęc Decretalis, vt inquit Io. Andr. hic n. 6. ad fin.
Butr. n. 10. verſ. Cõpoſtell. Abb. d. n. 2. & Mar. Soc. n.
16. nam ſi non poteſt beneficium licitè retinere,
vt dicitur in littera, ſequitur perneceſſe, vt tenea-
tur illud dimittere, & de veritate opinionis Com-
poſtellani, quæ etiam fuit Innocẽtij in eodem c.
Quod ſicut. Vide Archidiaconum in cap. Si cui,
ſub num. 1. in ver. Firmatis, de elect. lib. 6.

4 Secundo nota ibi, *miſericorditer diſpenſatum*.
Cùm eo, qui in excommunicatione beneficium
eſt aſſecutus, ſi poſtea fuit abſolutus, poſſe diſpen-
ſari, vt illud retineat, vt in littera, Et ſic nota diſpẽ-
ſationem fieri poſſe etiam vbi collatio non tenet
ſecundum Abbatem hic num. 2. verſ. Nota quod
diſpenſatio, & Mar. Socin. num. 6. Talis enim diſpẽ-
ſatio habet vim collationis, ſecundum Card. n. 5.
verſ. Solutio, ita vt non ſit opus noua collatione,
vt per Abbatem ſub n. 8 verſ. Intellige, Mar. Socin.
num. 17. & Rebuff. in gloſ. n 70. & cùm tex. non
aperiat à quo debeat concedi diſpenſatio, vide-
tur relicta poteſtas diſpenſandi Epiſcopo, vt hic
tenet gloſ. 3. Goffred. & Innoc in princ. dicens:
[Cùm Papa non retineat diſpenſationem ſibi,
Epiſcopus diſpenſare poteſt,] cap. Nuper infra
de ſent. excom. Abb. num. 8. Marian. Socin. nu. 15.
Rebuff. num. 64. Speculator in tit. de diſpenſat.
§. Nunc de Epiſcoporum, verſ. 16. Couar. in c. Al-
5 ma mater, par. 1. §. 7. nu. 8. de ſent. excom. lib. 6.
ſed hoc notabiliter limitat Abb. hic n. 9. & Mar.
Socin. num. 16. in fin. Dummodo non ſit ille idem
Epiſcopus, qui ſcienter contulit, quia cùm ipſe
peccauerit in conferendo, non eſt dignus hac po-
teſtate diſpenſandi, vt patet in ſimili de Epiſcopo
6 ſimoniaco in c. Præſentium, 1. quæſt. 5. Item limi-
tant, licèt ſub dubio, niſi collatio fuiſſet excom-
municato facta per Papam, quia tunc inferior nõ
poſſet forſè diſpenſare ex quo manum appoſuit,
ſicut dicimus in eo, quem ipſe ordinauit: nam
alius inferior ſine ipſius licentia non poteſt ip-
ſum ad ſuperiores Ordines promouere, vt in
7 c. Cum in diſtribuendis, ſupra de tempor. Ordi-
nat. Sed tu aduerte, quia hic caſus, vt Papa con-
ferat beneficium excommunicato, non videtur
poſſe contingere, cum in omnibus litteris proui-
ſionis Papalis apponatur clauſula abſolutionis
à cenſuris per illa verba: *Teq. à quibuſuis*, &c. per
quam redditur gratia efficax, & valida, non ob-
ſtante exceptione excommunicationis, vt hic no-
tat Rebuff. num. 67. cum ſeqq. & in prax. Beneſ. in
forma, & declarat. nouę prouiſionis, in ver. Teque
abſoluentes num. 1. & ſeq. Felin. in cap. Apoſtoli-
cæ, nu. 1. verſ. Et idem de abſolut. & ibi etiam
Decius, num. 6. de except. Couar. in d. c. Alma
mater, p. 1. §. 7. nu. 3. ad fin. Boer. deciſ. 290. per to-
tam. Nauar. in cap. Ita Quorumdam, in 11. not.
à num. 14 de Iudæis.

8 Tertio nota in verſ. *Illi verò*. Pœnam impo-
nendam Prælato, qui Clerico excommunicato
beneficium contulit: nam ſi ſcienter hoc fecerit,
debet ſuſpendi à collatione beneficiorum, vt pu-
niatur in eo, in quo peccauit, vt in textu, & notat
Bernardus poſt caſum. Io. Andr. Butr. Anchar. &
omnes ſupra in ſumm. Neque hoc caſu requiritur
vlla monitio, quia ſumus extra caſum c. Graue,
de præben. ſecundum Abb. hic n. 3. Ergo à contra-
rio ſi contulit ignoranter, nullam pœnam incur-
rit, ſed tamen collatio facta non tenet, arg. c. fin.
infra eodem, & c Cum dilectus, de conſuet. vt per
Hoſt. hic num. 2. in ver. Scienter, Io. Andr. eodem
nu. & ver. & Abb. n. 3. in fin. verſ. Sed ſi ignoranter,
& ſatis probatur in littera: nam vbi agitur de
pœna infligenda Prælato, qui excommunicato
contulit beneficium, textus adijcit verb. *Scienter*.
& loquitur de doloſis, & temerarijs collatoribus
vt innuunt verba illa, *delinquere præſumpſerunt*,
Sed in 1. par. vbi agit de viribus collationis bene-
ficij factæ excommunicato, non vtitur verbo,
ſcienter, ſed ſimpliciter, & abſolutè decidit colla-
tionem non valere. Ergo voluit id habere lo-
cum ſiue collatio fuerit facta ſcienter, ſiue
ignoranter; alioquin ſi voluiſſet ſolum habe-
re locum quando ſcienter, id expreſſiſſet, ſicut fe-
cit in 2. par. arg. c. Inter corporalia, §. Sed neque;
verſ. Vnde ſi circa, ſupra de tranſlat. Epiſcop. Fa-
cit quod notat Baldus in c. Innotuit, num. 8. de
elect. vbi per illum textum inquit [Quamuis
ignorantia excuſet à pœna, non tamen dat robur
actui aliàs inualido] Et probatur in c. A nobis,
inducendo illud, vt ibi dixi num. 49. ſupra de
10 ſimon. Item ad hoc facit ratio, quia in his, quæ
non geruntur ratione publici officij, ſed concer-
nunt priuatam vtilitatem ipſius excommunicati,
vel alterius, non eſt differentia inter occultum, &
manifeſtum, vt hic tradit Abbas num. 4. & ſequũ-
tur Nauar. in manuali cap. 27. num. 21. & 271.
& 273. & conſ. 13. num. 4. ſub hoc titulo. Couar
in d. cap. Alma mater, §. 7. nu. 2. verſ. Hæc princi-
palis, Mandoſ. de ſignat. Grat. tit. de Prouiſ. verſ.
Clauſula *& cum abſolutiòne à cenſuris*, Caſſador.
dicens hanc eſſe communem theoricam deciſ. 1.
11 num. 4. de præben. Cæſar de Graſſis dec. 2. n. 12.
de ſentent. excommun. Put. deciſ. 67. lib. 1. ſed
etſi excommunicatus communi opinione repute-
tur pro abſoluto, nihilominus irrita eſt collatio
eidem facta, quia in hac materia, in qua agitur
vt excommunicatus ſit incapax ad obtinendum
beneficium, non habet locum lex Barbarius, ff. de
off. Præt. ſed veritas opinioni præfertur, vt notat
gloſſa final. in cap. Solet, de ſentent. excommun.
lib. 6. Abbas in cap. Paſtoralis, §. Verum, nu. 15.
& ibi etiam Franch. num. 11. de Appellatione,
Rebuff. hic n. 61, Caſſador. d. diſt. 1. num. 4. de præ-
bendis.

12 Nec ſuffragatur excommunicato poſt collatio-
nem beneficij fuerit abſolutus, per hoc enim non
tollitur incapacitas, quæ collationem præceſſit,
quia in his ſpectatur initium, cap. Dudum, il pri-
mo, ſupra de elect. Rebuff. hic num. 50. Couarr.
dicto §. 7. ſub num. 2. verſ. ſeptimo, Rot. deciſ. 83.
num. 11. & 18. par. 7. recent. niſi aliud appareat
ex amplitudine clauſularum mandati pro abſolu-
tione impetrati, vt ibi dicitur num. 12.

13 Sed QVAERITVR, An beneficij collatio facta
excommunicato abſoluto in foro pœnitentiali in
vim Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi, ſit valida, nec ne.

14 Receptiſſima eſt opinio, quàm S. Congregatio
Concilij

Concilij ſæpiùs ſequuta eſt, & admittit Rota in
hac deciſione, Abſolutum in foro pœnitentiali in
vim Bullæ Cruciatæ, aut Iubilæi, non cenſeri abſo-
lutũ in foro exteriori, vt fuſiùs patebit infra n. 32.
15 Hinc autem ſequitur, vt nulla ſit collatio benefi-
cij facta excõmunicato abſoluto in foro conſcien-
tiæ tantùm, quia actus aſſecutionis beneficij pro-
priè ſpectat ad forum externum, Couar. in d. cap.
Alma mater, in prima parte. §.7. in princ. vbi aſ-
ſerit inter alios excommunicationis maioris effe-
ctus quoad exteriora vnum eſſe, quod collatio be-
neficij facta excommunicato nulla eſt ipſo iure,
vt in hac Decretali: quod tres habet rationes.
Prima eſt, quia beneficium datur propter officium,
cap. Cum ſecundum, de præben. cap. vlt. de reſcript.
16 lib.6. Sed excommunicatus licèt abſolutus in foro
pœnitentiali, non habet officij executionem, vt
pluribus probat Couar. in d.c. Alma mater, par. 1.
§.11. nu.16. verſ. Tertiò circa idem. Ergo bene-
ficium Eccleſiaſticum ei conferri non poteſt. Quo
argumento vtitur ad litteram idem Couarruu. in
d. §.7. in princip. Secunda ratio colligitur ex hoc
cap. vbi Abbas poſt num. 1. [Nota, inquit primo
in principio litteræ, quod cui denegatur aliquid,
denegatur & omne id, per quod peruenitur ad il-
lud, l. Oratio, ff. de ſponſal. nam ex eo, quod excõ-
municato denegatur communio, non poſſunt ei
conferri beneficia, quia ſine communione non po-
teſt beneficia adipiſci, nec in eis adminiſtrare.]
& concordat totidem verbis Mar. Socin. in primo
17 notab. Sed excommunicato quamuis ſit abſolutus
in foro conſcientiæ, & quoad Eccleſiam denegatur
communio, & debet ſe gerere in publico tãquam
excommunicatum, vt per Couar. in loco proximè
citato: & nouiſſimè cenſuit S. Congregatio Im-
munitatis in cauſa Mediolanen. vt in litteris hac
de re ſcriptis ad Vicarium Capituli ſede vacante:
18 ergo nec poteſt ei beneficium conferri. Vltima
ratio ſimiliter deſumitur ex verbis Abbatis in
cap. De his, ante num. 4. ſuprà de accuſat. vbi red-
dens rationem quare abſolutus à Confeſſore poſ-
ſit iterum puniri in foro iudiciali, inquit: [Nam
19 pro delictis imponitur pœnitentia in foro animæ,
vt ſatisfaciat Deo, & animæ; ideò punitur à Con-
feſſore ſuo tantùm vbi deliquit, c. Placuit, 21. qu. 5.
Item punitur in foro contentioſo, ſeu iudiciali,
quia læſit Rempublicam, vt l. Locatio, §. Quod il-
licitè, ff. de publican. & vectigal. Cum ergo iſta
tendant ad diuerſos effectos, impoſitio vnius non
impeditur per impoſitionem alterius.] Hacte-
nus verba Abbatis.
20 Excommunicatus autem dupliciter punitur,
primò ſcilicet in foro animæ, & quoad Deum, quia
priuatur ſuffragio Eccleſiæ, vt ait Richard. in 4.
ſenten. diſt. 18 artic. 7. qu. 2. & excluditur à regno
cælorum, cap. Quicumque, 24 qu. 1. Ab his pœnis
liberatur per abſolutionem in foro pœnitentiali.
21 Deinde punitur in foro externo, & quoad Eccle-
ſiam, quia efficitur infamis, cap. Infames, 6. qu. 1.
Excluditur ab eccleſiaſtica ſepultura, cap. Sacris,
de ſepultur. A communione fidelium, cap. Sicut,
11. q. 3. A diuinis officijs, cap. Quod in te, de pœnit.
& remiſſ. & Sacramentis Eccleſiæ, c. Engeltruda.
3. qu. 4. Et redditur inhabilis ad beneficia acqui-
renda, vt hic in textu. Et huiuſmodi pœnæ cum
reſpiciant Eccleſiam militantem, nullatenus tol-
luntur per abſolutionem in foro animæ: & idem
Abbas in d. cap. De his, num. 5. in 2. limitat. de ac-
cuſat. & ſequuntur Marant. de ordin. Iudic. in 6.
par. num. 87 Couar. in d. cap. Alma mater, in 1. par.
§. 11. num. 16. & lib. 2. var. reſolut. cap. 10. num. 3. &
Franc. Penia Rotæ Auditor in Director. Inquiſit.
Schol. 20.
22 Sed eſto beneficij collatio facta abſoluto in vim
Cruciatæ ſuſtineri poſſit, ita vt prouiſus nõ tenea-
tur ſe beneficio abdicare quoad Deum, & in foro
animæ; tamen non debet cenſeri, ac pronunciari
valida in iudicio exteriori, & contentioſo, exem-
plo electionis celebratæ ex nudo conſenſu eligen-
tiũ non ſeruata forma à iure canonico præſcripta,
quæ licèt ſuffragetur electo in foro conſcientiæ,
adeout cedere non teneatur, non tamen valida
eſt in foro exteriori, ſecundum Innoc. in c. Quod
ſicut, num. 8. de elect. & in cap. Si celebrat, num. 5.
infra eodem, quem ſequitur Abb. in cap. 1. in fin.
de teſtit. ſpoliat. Anchar. in reg. Beneficium, in 7. q.
de reg. iur. lib. 6. & alij apud Felin. qui plura exem-
pla his ſimilia congerit in cap. 1. num. 36. in 6. fall.
de Conſtitut.
23 Hoc autem multò clariùs procedit parte op-
ponente in caſu deciſionis Rotæ, in quo pars ob-
ijcit beneficij aſſecutioni impedimentum excom-
municationis; tunc enim abſolutus in foro con-
ſcientiæ numquam admitti debet ad participatio-
nem Sacramentorum, ac Diuinorum celebratio-
nem, & conſequenter nec ad aſſecutionem benefi-
cij, quod datur propter officium, vt dictum eſt. Et
hanc opinionem parte opponente ſequitur etiam
Authores contrariæ ſententiæ, & in ſpecie Nauar.
conſ. 47. An Mendicantes, n. 4. de ſent. excom.
24 Ac demum quemadmodum excommunicatio
occulta nihil operatur in exteriori iudicio, nec
impedit beneficij aſſecutionem, Io. Andr. poſt Ho-
ſtien. in cap. Si verè, in gloſ. in ver. Executionem:
quem Abb. & alij ſequuntur de ſenten. excomm.
Ita nec abſolutio occulta, ideſt in foro ſecreto, &
pœnitentiali operari debet, vt beneficij aſſecutio
valida ſit in foro externo. Eadem enim vis ligan-
di, atque ſoluendi, cap. Verbum, de pœnit. diſt. 1.
cap. Cum inferior, de maior. & obedient.
25 Neque his obſtant auctoritates in deciſione
Rotæ allegatæ; Siquidem omnes ſupponunt Pœ-
nitentiarium eo caſu habuiſſe facultatem abſol-
26 uendi in vtroque foro: quæ quidem facultas in
aliquibus caſibus ſatisfacta parte conſueuit con-
cedi in litteris Cruciatæ, vel Iubilæi, vt teſtantur
Couar. in d. cap. Alma mater, par. 1. §. 11. num. 16.
verſ. Hæc deinde opinio, & Nauar. d. conſ. 47. n. 3.
27 de ſent. excomm. Etenim Calderin. quærit an ab-
ſolutio ad effectũ validitatis impetrationis bene-
ficij probetur dicto Pœnitentiarij, & reſpondet his
verbis: [Sed ſaluo ſaniori conſilio, dico abſolu-
tionem probatam, dummodo tamen Pœnitentia-
rius hanc facultatem habeat, quam videtur habe-
re, quia Epiſcopi hoc caſu habent, & ipſos Pœni-
tentiarios puto habere in abſoluendo poteſtatem
ipſorum Epiſcoporum, ideſt quam Epiſcopi ha-
bent de iure communi, quia ex generali poteſtate
vicem Papæ gerunt. In hoc tamen Curia Roma-
na declaret.] Itaque Calder. non diſputat ibi an
abſolutus à Pœnitentiario ſit capax beneficij, ſup-
ponit enim ſimpliciter eſſe capacem, dummodo
Pœnitentiarius habeat poteſtatem abſoluendi,
quam habent Epiſcopi de iure communi, ideſt in
vtroque foro, & in hoc remittit ſe iudicio Eccleſię
Romanæ. Sed ſolum inſiſtit an ea abſolutio, qua-

tenus vim habeat in vtroque foro, probator teſtimonio ſolius Pœnitentiarij; & pluribus oſtendit probari, & reſpondet obiectis.

28 Rota ſimiliter deciſ. 573. diuerſor. dum decidit abſolutionem in foro pœnitenciali ad effectum validitatis gratiæ probari teſtimonio Presbyteri dicentis ſe abſoluiſſe vigore Cruciatæ, ſupponit potius eo caſu illum Presbyterum habuiſſe facultatem in vtroque foro abſoluendi. Quod inde colligitur, quod Rota ibi aſſerit abſolutionem conceſſam fuiſſe parte prius ſatisfacta. In Bulla enim

29 Cruciatæ clauſula, *ſatisfacta parte*, ſolet potiſſimũ opponi, vbi datur Confeſſario facultas abſoluendi etiam in foro exteriori: quod ſatis colligitur in litteris Iubilæi fel. rec. Pij V. publicatis anno 1568

30 Creſcentius verò deciſ. 14. de probat. alias 163. longè apertius ſupponit in ſuo caſu conceſſam fuiſſe à Pœnitentiario facultatem abſoluendi etiã in foro externo, & decidit illam probari ad effectum validitatis gratiæ per ſolum Pœnitentiariũ. Ait enim; abſolutionem etiam in foro contentioſo ad effectum validitatis gratiæ ſufficit probare per ſolum Pœnitentiarium dicentem ſe abſoluiſſe à cenſuris. Verba enim illa, *abſolutionem etiam in foro contentioſo ad effectum validitatis gratia*, duo videntur ſupponere, idest abſolutionem eo caſu fuiſſe conceſſam à Pœnitentiario habente poteſtatem abſoluendi etiam in foro exteriori eſſe neceſſariam ad effectum validitatis gratiæ. Itaque ſolus Nauarr. d. conſ. 47. de ſent. excomm. nulla, vel ratione, vel auctoritate ſuffultus, ſed obiter aſſerit abſolutionem in foro conſcientiæ tantùm operari, et abſolutus obtinere poſſit beneficia ſibi canonicè collata: & tamen ipſemet n. 4 declarat hoc non procedere parte opponente; & oppoſitum abſolutè ſentit in conſ. 49. incipien. Quidam in loco, eod. tit. vbi reſpondet excommunicatum abſolutum a Confeſſario virtute Cruciatæ non eſſe capacem beneficij, niſi non ſolùm parti ſatisfecerit, verum etiam ab Ordinario excommunicatore abſolutionem impetrauerit.

31 Et hanc ſententiam ſatis probauit S. Congregatio Concilij in terminis c. 6. ſeſſ. 24. quo tribuitur Epiſcopis facultas abſoluendi in foro conſcientiæ tantum, ac diſpenſandi in irregularitatibus ex occulto delicto prouenientibus: cenſuit enim abſolutum à ſimonia occulta, ac diſpenſatum in vim d. c. 6. non cenſeri abſolutum, ac diſpenſatum ad beneficia obtinenda.

32 Subſequitur nunc declaratio eiuſdem S. Congregationis, de qua mentio facta eſt ſupra nu. 14 An virtute Bullarum, ſeu Priuilegiorum Apoſtolicorum, quibus datur Confeſſario facultas abſoluendi pœnitentes à cenſuris, ſi in iiſdem Bullis, ac priuilegijs expreſſum non ſit, vt pœnitentes abſolui poſſint in vtroque foro, liceat Regularibus, ſaltem ſatisfacta parte, abſoluere quemquam à cenſuris quoad forum externum, & contentioſum.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum cenſuit Regulares nequaquã poſſe in vim priuilegiorum, ſeu litterarum Apoſtolicarum eiuſmodi, etiam ſatisfacta parte, abſoluere pœnitentes à cenſuris quoad externum, & iudicialem forum, & abſolutum ab eis in foro conſcientiæ, & pœnitentiali, vtique non cenſeri abſolutum in iudicio exteriori, & contentioſo: quinimo cenſuris eccleſiaſticis irretitos, denunciatos cogi poſſe à Locorum Ordinarijs gerere ſe pro illis, etiamſi à Regularibus vt ſupra abſolutionem obtinuerint.

De Clerico per ſaltum promoto.

Cap. Tuæ litteræ.

S V M M A R I V M.

1 *Subdiaconus, qui ignoranter per ſaltũ fit Presbyter, poſt pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & demum poterit ſecum in Sacerdotio diſpenſari.*

2 *Ordo Presbyteratus non præquirit ex neceſſitate Sacramenti ordinem Diaconatus.*

3 *Ordinatus ad ſacros Ordines prætermiſſis Minoribus characterem recipit, & num. ſeq. vſque ad num. 6.*

4 *Præpoſteratio facti factum non vitiat.*

5 *Ordines minores fuerunt in primitiua Eccleſia ex inſtitutione Chriſti.*

6 *Epiſcopalis Ordo an præquirat characterem Presbyteralem ex neceſſitate Sacramenti.*

7 *Presbyter eſt capax conſecrationis Epiſcopalis, licèt non ſit Diaconus, vel Subdiaconus.*

8 *Epiſcopus ſi conferat ordinem Diaconatus, vel Subdiaconatus, quem non habet, characterem non imprimit.*

9 *Ordinato in Presbyterum conferendi ſunt ordines inferiores, de quibus ignoratur an fuerint collati*

Iteratum non intelligitur quod factum eſſe neſcitur. ibidem.

10 *Ordo cum dubitatur an fuerit collatus ab Epiſcopo, conferri debet ſub conditione, & n. 15.*

11 *Siue dubium ſit facti, ſiue iuris.*

12 *Ordinatus per ſaltum ſi nolit miniſtrare, non debet præcisè cogi ſuſcipere Ordinem prætermiſſum.*

13 *Ordines ſacri non requirunt vſum rationis ex neceſſitate Sacramenti, ſed ex neceſſitate præcepti tantùm.*

14 *Aetas diſcretionis quandoque dicitur poſt ſeptennium, ſed regulariter poſt annum decimumquartum in maſculo, & duodecimum in fœmina.*

15 *Ordinatus ante ætatem legitimam an recipiat characterem ſi Epiſcopus publico edicto proteſtatus fuerit ſe nolle Ordines conferre niſi in legitima ætate conſtitutis.*

16 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum Presbytero ordinato per ſaltum vt poſteaquam pœnitentiam egerit & ordinem omiſſum receperit, in Presbyteratu miniſtret.*

Et quid ſi ordinatus fuerit ſcienter, & doloſè, ibid. verſ. Verùm Hoſtienſis.

17 *Et quid ſi miniſtrauerit in Ordine, quo carebat, & n. 20.*

Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 21.

18 *Diſpenſare quis poſſit cum ordinato per ſaltum poſt annum ætatis decimumquartum.*

Ignorantia craſſa, & ſupina non excuſat, ibidem, & n. ſeq.

19 *Ignorantia non eſt tolerabilis in facto proprio, maximè recenti, & ſolemni.*

20 *Ordinatus per ſaltum ſi miniſtrauerit habetur pro non ordinato in ſui præiudicium, nec poteſt elıgi in*

in Epiſcopum.

21 *Ordinatus per ſaltum eſt ipſo iure ſuſpenſus ab executione Ordinum, ac ſi miniſtrauerit irregularitatem incurrit, & n. ſeq.*

23 *Irregularis efficitur qui miniſtrat in Ordine, à quo eſt ſuſpenſus.*

24 *Diſpenſare an hodie poſſit Epiſcopus cum ſcienter ordinato per ſaltum.*

25 *Lex noua ſuperueniens in materia diſpoſita per leges antiquas quamuis generaliter loquatur, tamen diſtinguitur prout diſtinguebant leges antiquæ.*

26 *Interpretatio paſſiua admittitur in omni materia.*

27 *Ordinatus in ſacris ante annos diſcretionis ad ætatem legitimam perueniens an continere teneatur latiſſimè diſcutitur vſque in finem.*

Quid ſi factus adultus ordinationem ſuam ratificauit expreſſè, n. 40.

Et quid ſi tacitè eo quod velit in ordine remanere, & vti priuilegijs clericalibus, n. 48. & 69.

Et quid ſi ordinatus ante vſum rationis poſtea contradixit, & in contradictione perſeuerauerit tam ante, quàm poſt finem decimiquarti anni, num. 50.

Et quid ſi poſt vſum rationis vſque ad finem decimiquarti anni tacuit, ſed poſtea infra triduum reclamauit, n. 52.

Et quid in caſu conuerſo, n. 53.

Et quid ſi ſemper tacuit, & habuit ſe merè negatiuè, n. 54.

Item quid ſi tempore ordinationis erat doli capax, & poſt ſuſceptum ordinem ſtatim contradixit, & perſtiterauit in contradictionem vſque ad finem decimiquarti anni, ſed poſtea tacuit, n. 70.

Et quid in caſu conuerſo, n. 73.

Et quid ſi conſenſit tantummodo ante ſuſceptum ordinem; poſtea verò nec conſenſit, nec diſſenſit, num. 74.

28 *Opiniones Doctorum referuntur de continentia ordinati ante annos diſcretionis, & n. ſeq. vſque ad n. 40.*

29 *Doli capax & Voto, & Sacramento ſe obligare poteſt.*

Declaratur n. 32. & n. 45.

30 *Ordo facit quod votum facere non poſſet.*

Contrarium n. 51. & 68.

31 *Virginitas eſt voti, non præcepti, & n. 51.*

32 *Voto continentiæ nec tacitè, nec expreſsè poteſt quis ſe adſtringere ante quatuordecim annos, & n. 45 & 69.*

33 *Ordinatus ante annos diſcretionis, qui nec ante, nec poſt finem decimiquarti anni infra triduum contradixit, cenſetur ratificare, & n. 38. & 74.*

34 *Nec eſt opus interrogare ordinatum an velit continere, necne.*

35 *Secus in profeſſione, & cur, & num. ſeqq. & 78. in fine.*

36 *Votum tam profeſſionis, quàm continentiæ expreſsè, & tacitè ratificari poteſt.*

39 *Taciturnitas ratihabitionem non inducit, & n. 56.*

Declaratur n. 58. vſque ad n. 65.

40 *Ratificans ordinem ſacrum ante annos diſcretionis ſuſceptum non poteſt validè matrimonium contrahere.*

41 *An ratificatio huiuſmodi hodie fieri poſſit ate ante annum decimumſextum expletum, & n. ſeq. vſque ad n. 48.*

42 *Votum caſtitatis hodie tam expreſsè, quàm tacitè fieri poteſt à maiore annis quatuordecim, ſicut poterat ante Concilium Tridentinum, & num. ſeqq.*

43 *Profeſſio Regularis maiorem requirit deliberationem, quam votum continentiæ.*

44 *In regula obſeruatione grauitas eſt, & labor.*

45 *Impubes poteſt ad alia vota ſe obligare, non autem ad votum continentiæ, & cur.*

46 *Votum continentiæ faciliùs introducitur in eo, qui characterem habet Ordinis ſacri, quàm in ingreſſo in Monaſterium, qui Monachus non eſt.*

47 *Lex exorbitans à iure communi non extenditur vltra caſum expreſſum etiam ex identitate rationis.*

48 *Ratificatio tacita obligat ad votū continentiæ ordini ſacro annexum, ſicut expreſſa.*

49 *Idem in profeſſione, ſponſalibus, & matrimonio.*

50 *Conſenſus liber vouentis eſt de intrinſeca ratione voti.*

51 *Eccleſia non poteſt quemquam inuitum obligare ad votum continentiæ.*

52 *Puero in cunis ordinato non præiudicatur ſi adueniente ætate adulta contradicat, verſ. Idem apertius tenet Hugo, & n. ſeq.*

55 *Taciturnitas an, & quando habeatur pro conſenſu.*

56 *Et quid in præiudicialibus, & vbi agitur de obligatione inducenda.*

57 *Et quid ſi cum taciturnitate concurrat actus poſitiuus, & n. ſeq. vſque ad n. 65.*

Et quid in fauorabilibus, n. 63.

58 *Intellectus cap. Diaconus, 27. diſtin.*

Ordinem ſacrum ſuſcipiens tenetur continere, licèt ante ordinationem proteſtatus fuerit ſe nolle cōtinenter viuere, ibidem.

59 *Connexorum alterum recipiens cenſetur ad alterū ſe obligare.*

60 *Intellectus cap. Si fortè, 63. diſtin.*

61 *Litteras recipiens, & legens cenſetur eo ipſo illas approbare, & debitum confiteri.*

62 *Cautela mirabilis ad extorquendam confeſſionem à debitore.*

64 *Profeſſio ante annos diſcretionis emiſſa an, & quando poſt ætatem legitimam cenſeatur tacitè ratificata, & n. 76.*

65 *Ratihabitio actus nulli ex defectu conſenſus per ſolam remotionem impedimenti non inducitur, & n. 84.*

66 *Sponſalia contracta ante vſum rationis per ſuperuenientiam ætatis non conualeſcunt, niſi verbo, vel facto ratificentur.*

67 *Matrimonium metu contractum in ætate innubili de iure communi conualeſcit per copulam ſubſequutam, non autem per ſolam remotionem impedimenti.*

68 *Ordini ſacro annexum eſt votum continentiæ ex Conſtitutione Eccleſiæ. & n. 77.*

69 *Niſi impediat defectus ætatis.*

71 *Ordinationi ſuæ contradicens ante decimumquartum annum cēſetur poſtea in priori diſſenſu perdurare, & n. ſeq.*

Idem in caſu conuerſo, n. 75.

72 *Voluntatem immutatam allegans probare debet, & n. 75.*

75 *Votum à viro emiſſum vxore contradicente ſtatim ea mortua ex perſeuerantia in Monaſterio ſolemnizatur.*

76 *Votum virginitatis firmatur ex quo ætas iam adulta*

adulta eſſe capit.

77 *Votum continentiæ ineſt profeſſioni de ſui natura, & eſt de ipſius ſuaſtantia.*

78 *Ratificatio inducitur propter præcedentis actus continuationem.*

79 *Ratificatio Ordinis ante annos diſcretionis ſuſcepti inducitur eo ipſo quod ordinatus poſt pubertatē infra triduum non reclamauit.*

80 *Furioſus habens dilucida interualla in Subdiaconum ordinatus an continere teneatur, & an ſit ei concedenda diſpenſatio vt poſſit contrahere matrimonium.*

81 *Et quid ſi dum erat mentis compos intentionem habuit ſuſcipiendi Diaconatum.*

82 *Et quid ſi tempore ſuſceptionis non agitabatur furore.*

83 *Et quid in dubio.*

1 TVAE LITTERAE. Qui ignoranter per ſaltum de Subdiacono fit Presbyter, poſt pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & demum ſecum poterit in Sacerdotio diſpenſari. Hoc dicit ſecundum omnes. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Mandamus*.

2 Notā primò ex hac Decretali ordinem Sacerdotalem non prærequirere ex neceſſitate Sacramenti characterem ordinis Diaconatus: quod apertè probatur hic, quia ordinatus in Presbyterum prætermiſſo Diaconatu non iubetur iterum ordinari ad ordinem presbyteratus. Imo poſteaquam pœnitentiam peregerit, & Diaconatum ſuſceperit, ex miſericordia permittitur miniſtrare in ordine Sacerdotali, vt hic in fine: & ſic character Presbyteralis fuit abſque dubio impreſſus, & præpoſteratio non obfuit: ad idem textus in c. Sollicitudo, 52. diſtin.

3 Hoc autem procedit non tantùm ſi ſolus ordo
Diaconatus fuerit omiſſus, ſed etiamſi omiſſi fuerint
reliqui inferiores ordines: nam etſi Hugo
relatus hic in gloſ. fin. tenuerit laicum ordinatum
ad ſacros ordines nihil recipere, eo quod
ſicut viri, & mulieris coniunctio vnum perficit
corpus; ita Clericatus, & Sacerdotium vnum
faciunt Presbyterum, vt legitur in cap. Sicut,
40. diſtinct. tamen oppoſitum docuit Vincentius:
nam ſecundum eum etiamſi quis nullum
habeat ex minoribus ordinibus, tamen ſi promoueatur
ad ſacros, vtique ordinem recipit. Et
hanc opinionem Vincentij ſequuntur hic gloſ.
fin. Hoſtien. num. 2. Io. Andr. num. 6. in fine, dicens
idem tenere Petrum Hiſpalen. & Goffredum. Item
4 Marian. Socin. in 1. notab.; idem firmat gloſ. vnica
in d. cap. Sollicitudo, 72. diſtinct. quæ hinc colligit
præpoſterationem facti factum non vitiare. Et
5 Innocen in cap. 1. de presbyr. non bapt. vbi hoc
probat ea ratione, quia tempore Apoſtolorum in
primitiua Eccleſia non erant minores Ordines;
Eccleſia enim ipſos primò conſtituit, cap. 1. 22. diſtinct.
& tamen ipſi Apoſtoli fuerunt Sacerdotes,
cap. In nouo, 21. diſtin. Ad hanc tamen rationem
Innocentij reſpondet hic Io. Andr. nu. 7. Ordines
Minores fuiſſe inſtitutos ab Eccleſia antequā aliquis
Apoſtolus ordinaretur: quod etiam videtur
ſonare illa littera.

Sed tu aduerte ad id, quod ait Innocentius Ordines minores non fuiſſe in primitiua Eccleſia: nam oppoſitum docuit S. Tridentina Synodus ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. cap. 2. ibi: [Et ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium ordinum nomina, atque vnius cuiuſque eorum propria miniſteria, Subdiaconi ſcilicet, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, & Oſtiarij in vſu fuiſſe cognoſcuntur.] Itē quod ſubijcit ordines minores fuiſſe ab Eccleſia inſtitutos, periculoſum eſt, vt probaui latiſſimè in cap. Cum contingat, à n. 72. ſupra de ætat. & qualitat. Nec obſtat textus in d. cap. 1. 22. diſtin. quia non loquitur de Ordinibus, ſed de Dignitatibus, quas omnes inſtituit Romana Eccleſia. Alioquin ſi de Ordinibus loqueretur, Ordo Epiſcopalis, de quo ibi fit mentio, eſſet ex Conſtitutione Eccleſiæ, non autem ex ordinatione diuina, quod eſſet hæreticum affirmare, vt in decreto Concilij Tridentini ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. can. 6. & ſcripſi in c. 1. n. 9 ſupra de ordinat. ab Epiſc. & plenius in cap. Quanto de Conſuetud. Præterea Dominus Sacramentum Ordinis inſtituit, & Apoſtolos ordinauit Sacerdotes in Cœna, cùm dixit eis, *Hoc facite in meam commemorationem*, vt per D. Thom. in 4. diſtin. 24. q. 2. art. 3. ad 2. & Turrecr. in cap. Presbyter n. 2. 23. diſtin. & diffinitum eſt à Tridentina Synodo ſeſſ. 22. de Sacriſ. Miſſæ c. 1. & can. 2. Vnde quod dicit Io. Andr. Eccleſiam inſtituiſſe minores Ordines antequam Apoſtoli ordinarentur, hodie eſt error. Quidquid tamen ſit de dictis Innocentij, & Io. Andr. prædicta concluſio quod ordo Sacerdotalis non prærequirat characterem aliorum ordinum ex neceſſitate Sacramenti, veriſſima eſt, quia poteſtates ſunt diſtinctæ, vt docet S. Thomas in 4. diſt. 24. qu. 2. art. 2. qu. 5. S. Bonau. ead. diſtinct. qu. 3. Raymund. Petr. de Palud. Aſtenſis, & cæteri Theologi, vt hic teſtatur Henric. Boich. col. 3. in princip. verſ. Aut eſt maſculus, & Sylueſt. in ver. Ordo, 2. nu. 1. verſ. Nec etiam, & ex recentioribus Toletus in ſumm. lib. 1. c. 50. verſ. Alterum eſt, quā etiam ſequuntur communiter DD. hic teſte Abbate n. 4.

6 Cæterum quamuis hæc ita ſe habeant in Ordine Presbyteratus, non tranſeunt tamen abſq; difficultate in Ordine Epiſcopali: nam Bartholom. Brixienſis in cap. Sollicitudo, 52. diſtin. vt ibi notatur in gloſ. vnica in fine, opinatus eſt laicum recipere Ordinem Epiſcopatus, & characterem imprimi, ſi ei conferatur in forma Eccleſiæ ab eo, qui poteſtatem habet, arg. huius Decretalis; & hoc placet hic Ioanni Andr. in fine; id ipſum poſt Hugonem tenet Archid. in c. Subdiaconus, 77. diſtin. vbi ſic ait: [Imò plus dico, quod in cunis poteſt puer eſſe Sacerdos, & Epiſcopus, & omnes Ordines recipere ſecundum Hugonem] & hanc partem pluribus hic tuetur Henr. Boich. col. 3. verſ. Tu dicas, vbi etiam reſpondet ad text. in cap. Ex litteris; infra de exceſſ. Prælat. pro qua etiam concludit Præpoſ. in d. cap. Subdiaconus, n. 4. dicens: [Iſta argumenta Theologorum procedunt retēto quod Epiſcopatus non ſit Ordo per ſe ſeparatus à Sacerdotali, ſed quædam vberior facultas. Sed retenta opinione Canoniſtarum, quam tenui in cap. 1. 21. diſtin. ſcilicet quod Epiſcopatus ſit Ordo ſeparatus, & imprimat ſuum characterem; iſta opinio non procederet, quia imò imprimeretur character, & eſt eadem ratio, quæ in Ordine Sacerdotali.] Hæc Præpoſitus. Et ita communiter teneri affirmat Abb. hic n. 5. verſ. Quoad ſecundū. Veritas tamen eſt prædictam opinionem nec cōmunem, nec veram videri: quoniam Canoniſtæ ferè omnes, excepto Bartholomæo Brixienſi, &

alijs

alijs præallegatis, oppoſitum tenuerunt, nempè Vincentius, Petrus Hiſpalen, Goffredus, Ioannes, Bernardus, Innocentius, & Hoſtienſis ſupracitati nu.3. & in cap. Indecorum, de ætat. & qualit. Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq num.2. Io. Andr. n.10. Bellam. num.15. verſ. Probatur hoc, Butr. num. 8. verſ. Ordo ſacer, & Anchar. num. 2. verſ. Nam & Presbyter. Item Turrecrem. in d.cap. Sollicitudo, 52.diſt. Et huius opinionis eſſe omnes ferè Doctores ſcripſit Raymun. in cap. Gratia, 1.q.1. vt refert Turrecrem. vbi ſupra: quam etiam veriorem eſſe dicit gloſ. fin. hic, per tex. in cap. Ex litteris, §. Cum igitur, ibi, [Num igitur Pontificale officium ſine Altaris miniſterio, &c.] infra de exceſſ. Prælat. & Syluеſ. loco citato. De cuius veritate plura ſcripſi in d.cap.1. de ordin. ab Epiſc. vbi etiam nu.81. Poſui rationē diuerſitatis cur Ordo ſacerdotalis non prærequiritur characterem aliorum Ordinum ex neceſſitate Sacramenti, & tamen Epiſcopatus prę-requirat characterem presbyteralem ex neceſſitate conſecrationis.

7 Aduerte tamen, quia etſi non habens Ordinem ſacerdotalem non ſit capax conſecrationis Epiſcopalis; tamen qui Sacerdos eſt, poteſt conſecrari Epiſcopus, licè Ordinem Diaconatus, vel Subdiaconatus, aut alios inferiores nō habeat. Sed priuſquam exequatur, ſupplendum eſt id, quod deeſt,
8 vt hic, & in d.cap. Sollicitudo, 52.diſt. Quod ſi Epiſcopus daret Ordinem Subdiaconatus, vel Diaconatus, quem non habet, nihil conferret, argumen. cap. Gratia, & cap. Ventum eſt, 1.q.1. cap. Daibertum, 1.q.7. & cap. Quomodo, de conſecr. diſtin.4. & notat hic gloſ. fin. Hoſtien. n. 2. verſ. Hunc autem recipit, & alij ſupracitati.

9 Secundò nota ibi, *in Diaconum ordinare procures*: ordinato in Presbyterum eſſe conferendos inferiores ordines, de quibus ignoratur an fuerint collati, necne. Rationem habes in littera, quia non intelligitur iteratum quod factum eſſe neſcitur; quaſi dicat quamuis Sacramentum Ordinis nō ſit iterabile, cap.1. & cap. fin. ſup. de Sacramen. non iteran. Concil. Trident. ſeſſ. 7 de Sacram. can.9. Tamen non dicitur iterari ordo, qui neſcitur eſſe collatus: concordat cap. Eccleſiæ, & cap. Solemnitates, de conſecr. diſt.1. & cap. Placuit, de conſecr.
4 diſt.4. Epiſcopus autem ratione dubij præmittere poterit hæc verba, videlicet: [Si tu es ordinatus in Diaconum non te ordino.] & nil dare, vel recipere intendant. [Si verò non es ordinatus, ordino te.] & in mente gerat, & ſuper eodem inſtruat ordinandum, ſecundum Hoſtien. num.2. in ver. Iteratum, Io. Andr. eod. num. in ver. Procures, & Marian. Socin. in 3. not. Adde tu, & ordinationē perficiat in forma Eccleſiæ, ideſt proferat verba formæ, & adhibeat inſtrumenta pro materia eidem ordini aſſignata, vt in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenij IV. pro inſtructione Armenorum, in §. Sextum Sacramentum: aliàs enim characterem non imprimeret, vt ibi, & in cap. Extra Catholicam, & cap. Detrahe, 1.quæſt.1. cap.1. & cap. penult. de Baptiſ. & notant in cap. 1. infra de ſchiſmat. gloſ. in ver. Irritas, Io. And. nu.7. Butr. num.3. Cardin. num.4. in 3. quæſt. & Abb. n.4. Similis cautela cum dubitatur de Sacramento Baptiſmi, habetur in cap.2. de Baptiſ. & de Eccleſia, de qua dubitatur an ſit conſecrata, in d.cap. Solemni-
11 tates, de conſ. diſt.1. Quod procedit non tantùm in dubio facti, cùm ſcilicet vertitur quæſtio an Ordo fuerit collatus necne, vt hic; ſed etiam in dubio iuris, cùm quæritur an ritè collatus fuerit, vt ſcripſi in cap. vnico, num.81. ſupra de ſacr. Vnct. &
12 patebit infra num.15. Verùm ſi promotus per ſaltum non vult miniſtrare in Ordine ſic recepto, vel in ſuperioribus Ordinibus; non debet cogi præcisè ſuſcipere Ordinem prætermiſſum, ſecundum Hugonem, & Archid. qui hoc notant in cap. Sollicitudo, 52. diſtinct. & poſt eos Henric. hic in princ.

13 Tertiò nota ibi, *ante annos diſcretionis*, vſum rationis ad ſacros Ordines recipiendos non eſſe ex neceſſitate Sacramenti; alioquin ſic ordinatus characterem non reciperet, ſed deberet iterum ordinari, cuius contrarium hic deciditur: nam ſuppletur tantummodo Subdiaconatus Ordo prętermiſſus; reliqui autem ordines ante vſum rationis collati non iterantur. Et ita hunc textum ad hoc inducunt Cardin. Turrecr. & Præpoſ. in cap. Subdiaconus, ambo n.2. 77. diſt. & tenet hic gloſ.2. dicens infra annos diſcretionis benè quem recipere ſacros Ordines, licèt conferri non debeant. Vnde eſt hic caſus pro opinione Hugonis, & Archidiaconi in d.c. Subdiaconus, qui dixerunt puerum poſt ſuſceptum Baptiſmum in cunis ordinatum etiam in Presbyterum characterem recipere. Idem docuit D. Thom. in 4. ſenten. diſt.25. q.2. ar.2. quæſt.2. Hoſtien. in cap. Vel non eſt compoſ. nu.6. verſ. Adeo quod etiam puer in cunis; & ibi etiam Collectar. n.2. ſupra de tempor. ordinat. & Henric. hic col.3. verſ. Super eo. Ad declarationem. Quod benè nota, quia non habemus alibi textum ita clarè hoc decidentem: nam cap. Maiores, §. fin. de Baptiſ. concludit in Sacramento Baptiſmi; Licèt eadem ſit ratio in omnibus Sacramentis non iterabilibus, vt per Præpoſ. loco cit. Prædicta autem Decretalis, Vel non eſt compos, non loquitur de infante, vt perperam ibi notant Moderni Collectores, ſed de puero treſdecim annorum. At de
14 infante loquitur hæc littera, ſi intelligamus verbū, diſcretionis, pro rationis vſu, ſicut intelligendum videtur, quia ordinatus allegabat ſe inferiores Ordines ſuſcepiſſe ante annos diſcretionis ad probandam ignorantiā omiſſionis Diaconatus. Quę allegatio non concluderet, ſi ordinationis tempore vſum rationis habuiſſet. Nec eſt nouum, vt ætas diſcretionis intelligatur ſeptennio expleto, vt in cap.1. 30.q.2. & in cap. Omnis vtriuſque, infra de pœniten. & remiſſ. Licèt propriè dicatur poſt decimum quartum annum in maſculo, & duodecimū in fœmina, vt in cap. Cum virum, & cap. Cum ſimus, ſupra de Regular. Clemen. Eos, iuncta gloſ.1. eod. tit. & notat hic Hoſtien. ante num.1. in ver. Diſcretionis.

15 Cæterum ſi Epiſcopus ante ordinationem proteſtatus fuiſſet ſe nō habere intentionem Ordines conferendi niſi habentibus ætatem legitimam; tunc non imprimeretur character, non quidem ex defectu ætatis, ſed ex defectu intentionis miniſtri, quæ requiritur ex neceſſitate Sacramenti, vt in Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenij IV. in §. 5. & in Concilio Tridentino ſeſſ. 7. de Sacramen. can.11. Vnde cum olim in S. Congregatione Concilij actum eſſet quid reſpondendum de ordinatis ante ætatem legitimam ab Epiſcopo, qui ante ordinationem in Eccleſia publico edicto proteſtatus fuerat quod non intendebat Ordines conferre niſi iis, qui in ætate legitima eſſent conſtituti, præſuppoſita atteſtatione eiuſdem Eccleſiæ De-

Decani aſſerentis ſe audiuiſſe ab Epiſcopo tùm dicerer huiuſmodi proteſtationem fieri ad terrorem, cæterum ſe habere intentionem Ordines cõferendi: Die 23. Ianuarij 1586. Sacra Congregatio communi ſententia quoad primam, negatiuè quoad ſecundam partem, reordinandi cum proteſtatione, ſi non eſt ordinatus. Die 24. Ianuarij 1586. In Conſiſtorio Sanctiſſimus reſpondit ſe eſſe in eadem ſententia ſupradictis præſuppoſitis, ſi ex edicto Epiſcopi colligitur eum habuiſſe intentionem negatiuam, ſiue oppoſitam: tamen vt cautiùs reſponderetur, dixit ſignificandũ parti vt exẽplum dicti edicti proferat. De hoc articulo, an ſcilicet vſus rationis ad ſacros Ordines ſit ex neceſſitate Sacramenti, an verò ex neceſſitate præcepti tantùm; & quid in Ordine Epiſcopali, ſcripſi plenè in cap. Super inordinata à num. 35. ſupra de præbend.

16 Vltimò nota ibi, *de miſericordia miniſtrare permittas*. Epiſcopum poſſe ſuo iure diſpenſare cum Presbytero per ſaltum promoto, vt poſteaquam pœnitentiam peregerit, ac deinde ſuſceperit Ordinem prætermiſſum, miniſtret in Ordine ſacerdotali. Concordat textus in cap. Sollicitudo, in fine: ponderando verbum, *Concedas*, 52. diſtinct. & tenet hic gloſ. vlt & Archid. in d. cap. Sollicitudo, ſuper dicto vet. *Concedas*. Verùm Hoſtien. nu. 2. in fine, verſ. Tu dicas, exiſtimat hoc habere locum ſi talis fuerit ſic ordinatus ignoranter; ſecus ſi doloſè, & ſcienter: quia tunc non diſpenſaret niſi Papa; offendit enim mentem, & litteram, c. prox. ſupra, & inſ. eod. cum paria ſint non eſſe ordinatum, & eſſe non debito modo. Ad hoc cap. 2. ſupra de tranſl. Epiſc. Et ſequuntur hic Io. And. n. 6.
17 in gloſ. vlt. & Anton. de Butr. nu. 5. Idem tenet Lap. alleg. 28. incipien. An diſpenſet Epiſcopus, num. 1. Vbi firmat Epiſcopum poſſe diſpenſare cum eo, qui omiſſo Diaconatu fecit ſe ordinari ad Presbyteratum, & celebrauit, dummodo tamen ſcienter, & tanquam talis non miniſtrauerit in ordine, quo carebat: quia tunc etiamſi ignoranter fuiſſet per ſaltum promotus, contra talem irregularitatem non diſpenſaret niſi Papa. Exemplo Clerici, qui non eſt ordinatus, & miniſtrat in aliquo ordine in apparatu: allegat Calder. in Decretali, Si celebrat, ſupra de Cler. excomm. miniſt. Id ipſum firmat Hoſtien. hic in princip. in verb. Negligentia,
18
in eo, qui fuit ordinatus per ſaltum poſt annum decimumquartum, vel ſaltem poſt annum decimumoctauum, qui tunc temporis requirebatur ad Ordinem Subdiaconatus, vt in Clemen. fin. de ætat. & qualit. Tunc enim cùm ignorãtia ſit craſſa, & ſupina, quæ non excuſat, cap. 1. ſupra de ordin. ab Epiſc. & cap. Apoſtolicæ, de Cler. excomm. miniſtr. ſolus Papa diſpenſaret. Secus in ordinato per ſaltum ante decimumquartum annum, cum quo diſpenſat Epiſcopus, ſecundum Hoſtienſem, cuius opinionem dicit eſſe tutiorem Henr. Boich.
19 in hoc cap. col. 2. verſ Sed opinio Hoſtienſis, quia talis ignorantia, ſeu negligentia in adulto non eſt tolerabilis in facto proprio, vt l. Plurimum, ff. de iur. & fact. ignorantia, & l. Cum falſum, ff. de acquir. hæred. & not. gloſ. vltim. in l. fin. ff. Pro ſuo. Et maximè recenti, vt l. Si rea obligata, ff. de legat. 1. & l. Si diuturno, ff. de pœn. & notat Zenzel. in Clemen. vn. in ver. Innouarat, de iureiur. Et tam ſolemni, ſicut collatio Ordinis ſacri, cap. Diaconus, & cap. Subdiaconus, & per totam, 23. diſtinct. Et de Sacramen. non iteran. per tot. Et diſſoluta negligentia propè dolum eſt, l. Si fideiuſſor. ff. Mandati. Et craſſa, & ſupina ignorantia dolo æquiparatur, l. Quod Nerua, ff. de depoſ. d. cap. Apoſtolicæ, 2. reſp. ſupra de Cler. non ordin. miniſtr. & cap. Vt
20 animarum, de Conſtitut. lib. 6. Quod ſecundum Henr. maximè teneri poteſt vbi miniſtrauit; quia talis quoad ordinem per ſaltum ſuſceptum habetur pro non ordinato in ſui præiudicium, vt non poſſit eligi in Epiſcopum, iuxta cap. A multis, ſupra de ætat. & qualit. & notat Archid. in d. c. Sollicitudo, ſuper ver. Officia, & Hoſtien. hic in fine, argum. cap. 2. Sed neque, verſ. Sicut iuxta, ſupra de tranſl. Epiſc. Cum non ordinato autem miniſtrante ſolus Papa diſpenſat, ſecundum Hoſtien. & Henric. Boich. in cap. 2. ſupra de Cler. non ordin. miniſtr. & Lap d. alleg 28.

21 Hodie cum promotis per ſaltum ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare, vt ſtatuitur iure nouiſſimo Concilij Tri-
22 dentini c. 14. in fine, ſeſſ. 23. Ex quo decreto colige ſublatam eſſe veterem Doctorum altercationem, an promotus per ſaltum ſit ipſo iure ſuſpenſus, ita vt miniſtrando irregularitatem incurrat. Nam Archid. & alij poſt eum in cap. Sollicitudo, 52. diſtinct. ſenſerunt non eſſe ſuſpenſum, niſi ſicut ille, qui eſt in mortali; ideoq; ſi celebret, mortaliter peccare, ſed non effici irregularem. Et conſentiunt Summa Angelica, & Roſella.

Et eſt ſimile quod dicunt Doctores de ordinato in Sacris ante ætatem legitimam, qui eſt ſuſpẽſus quoad ſe, non quoad alios, ac proinde de iure communi celebrando non incurrit irregularitatem; quod tenent complures, quos retuli in c. Vel non eſt compos, num. 22. ſupra de tempor. ordinat. In oppoſitum eſt textus in d. c. Sollicitudo, 52. diſt. vbi patet ordinatum in Presbyterum, Subdiaconatus Ordine poſtpoſito, eſſe ſuſpenſum ab executione Sacerdotalis officij. Et ita promotum per ſaltum eſſe ipſo iure ſuſpenſum ab executione Ordinum, tenẽt hic Henric. Boich. col. 3. poſt med. verſ. Si quæris vtrum recipiat, Gemin. conſil. 91. Præmitto; num. 2. verſ. Nec etiam teſtes, & Lap. d.
23 alleg. 28. Et ſatis probatur in hac Decretali, vbi ſic promotus prohibetur miniſtrare in Ordine ſacerdotali, niſi hoc ei ex miſericordia Epiſcopus permittat. Miniſtrando autem in Ordine, à quo quis eſt ſuſpenſus, in irregularitatem incidit, cap. Cum æterni, de re iudic. lib. 6. ibi, [Quod ſi ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe diuinis, irregularitatis laqueo ſe inuoluet.] & c. Cum medicinalis, in fine, de ſent. excomm. eod. lib. Et hanc partem tenent Hoſtien. & DD. hic, & Syluest. in verb. Irregularitas, num. 13. Poſteriorem hanc ſententiam non obſcurè probauit Concilium Tridentinum in d. cap. 14. in fine, ſeſſ. 23. Nam dum decreuit Epiſcopum ita demum poſſe diſpenſare cum promoto per ſaltum, ſi nõ miniſtrauerit; vtique ſupponit ſic promotum eſſe ipſo iure ſuſpenſum ab executione Ordinum, & celebrando nouum impedimentum, & ſic notam irregularitatis incurrere; alioquin ſi ſuſpenſus non eſſet, ſed tantummodo ſuſpendendus, miniſtrando in Ordine, vtique nouum impedimentum non contraheret, vt per DD. in d. cap. Sollicitudo. Et ita ex eo decreto firmat Cardin. Toler. in Summa lib. primo, cap. 50. in verb. Duo ſunt, & Nauarr. loco citato.

Sed

24 Sed remanet dubium,an hodie Epiſcopus poſ-
ſit diſpenſare cum his, qui non miniſtrauerint, ſi
ſcienter fuerunt per ſaltum promoti: Marius Al-
terius tom.2.de cenſur.diſput.10.cap.5. verſ. Hoc
in loco,& Moderni Collectores hic opinantur poſ-
ſe diſpenſare, quia Concilium non diſtinguit de
ordinato ſcienter, vel ignoranter, ſed ſimpliciter
loquitur. Quod non credo verum, quia cùm ius
commune ſic diſtinguat, vt paret tum in hac De-
cretali, quæ loquitur in ordinato ignoranter per
ſaltum ante annos diſcretionis, ſecundum Hoſt.
ante n.1.in ver.Negligentia, tum in d.cap.Sollici-
tudo, 52. diſtin. vbi diſtinguitur an talis ſe fecerit
ſic promoueri ex negligentia, ſeu ignorantia; an
25 verò ex ſuperbia: eodem prorſus modo diſtingui
debet decretum Cõcilij, quia lex noua diſponens
in materia antiqua recipit omnes interpretatio-
nes, & limitationes, quas materia ab antiquis le-
gibus recipiebat, l.In contractibus,§.Præterea,C.
de non numer.pecun.Petr.Brixien.in repert.in ver.
Interpretatio, verſ. Lex nouiter; quod procedit
etiamſi lex noua ſuperueniens in materia diſpoſita
per leges veteres generaliter loquatur, quia nihi-
lominus diſtinguitur prout diſtinguunt leges an-
tiquæ, vt poſt alios notat Iaſ.in l. Sciendum, in
princ.ff.Qui ſatiſd. cogan. idque ne videatur leges
veteres corrigere, vt per Caſtillion. conſ.10. In fa-
cto,nu.5. verſ. Ad teſtamentum, vbi affirmat Do-
ctores omnes ita tenere, & iura allegat.
26 Hæc enim eſt interpretatio paſſiua, quæ in om-
ni materia admittitur, l.2.& ibi Bartol. C.de No-
xal.l.Iuriſgentium, §.Si paciſcar, ff. de pactis, l.1.
§.Lex falcidia, ff.Ad l.falcidiam, Alexan.in l.Mar-
cellus,in princ.n.4.ff.ad Trebell.glo.Bartol.& Do-
ctores in d.l.Sciendum.
27 QVAERO, An promotus ad ordinem ſacrum
ante annos diſcretionis, ad ætatem legitimã per-
ueniens continere teneatur, necne.
In hoc articulo tam variè loquuti ſunt Docto-
res, vt ferè dixeris cum Auguſtino tot diuerſitates
opinionum, quot hominum numerantur, vt re-
fertur in cap. In Sacramentis, de conſecratione,
diſt.5.
28 Quidam enim arbitrati ſunt promotum ad ſa-
cros ordines etiam ante vſum rationis adſtringi
ad continentiam, eo quod receperit characterem
ordinis ſacri, vt hic, cui lege poſitiua Eccleſiæ an-
nexum eſt votum continentiæ, cap. Nullum, 28.di-
ſtinct.cum concordan. atque huius ſententiæ ſunt
Petr.de Palu.in 4.diſtin.37.q.1.art.1.nu.14. S. An-
tonin.in 3.par.tit.1.cap.8.concluſ.3. in fine, & Ste-
phan.de Gaeta in repet.cap. Ad limina, 30.q.1.§.4.
quæſt.194.nu.465.
Alij contra ſimpliciter dixerunt ſic ordinatum
non teneri continere, vt Guilielm.de Monte Laud.
in Clem.vn.§.2.de homicid. & Aſten. lib.6. in tit.
de ætate ordinandorum, artic. 1. quæſt. 3. quia
continentia eſt voti, non præcepti, cap.Integritas,
32.qu.1.
29 Sed Gloſſa Ioannis in cap.Eſtote, aliàs in cap.
Pueri, in ver. Ad ſacros, verſ. Sed numquid, 1.qu.1.
reſoluit hunc teneri ſi ſit doli capax, quia & vo-
to, & ſacramento ſe obligare poteſt, cap.1. de de-
lict.puerorum, licèt non Religioni, §. Cum ergo,
27.qu.2.& cum hac gloſſa tranſeunt hic Anton.de
Butr. num.4.in fine,Cardin, num.2. quæſt.1. Vita-
lin. in Clemen. Generalem, numer. 26. & ſeq. de
ætat. & qualitat. & ex Theologis Sotus de iuſtit.
& iur. quæſt.2. artic.5.ad vltimum.
30 Similiter gloſ.noſtra hic in ver. *Diſcretionis*, te-
net, licèt vacillando, ordinatum ad ſacros ante
annos diſcretionis poſt pubertatem non poſſe ma-
trimonium contrahere, quia ſtatim antequam or-
dinaretur debuit contradicere, & nullo modo cõ-
ſentire; & ita facit Ordo quod votum facere non
poſſet, quia in tali ætate non tenet votum, cap.Ad
noſtram, & cap.Significatum, ſupra de regular. Et
quamuis gloſſa ſubdat æquius videri vt contrahe-
re poſſit; tandem nihilominus concludit verum
eſſe quod prius dixit, quia antequam ordinare-
tur debuit contradicere: & ſequitur Zenzelin. in
Clemen.Generalem,de ætat.& qualit. Verùm In-
31 nocen. in cap. Vel non eſt compos, num.1. in
ver. Ad ætatem, ſupra de tempor.ordinat.determi-
nat ſic ordinatum non teneri ad continentiam,
ſed poſſe matrimonium contrahere, ſi contradi-
xit ſtatim poſt ſuſceptionem Ordinis, & in contra-
dictione vſque ad finem decimiquarti anni perſe-
uerauit; vel ſi contradixit ſtatim poſt finem de-
cimiquarti anni, argum.cap.Illud, 20. q 1. ideſt in-
fra triduum, iuxta textum in cap. Ad noſtram, de
regular.ſecundum Hoſtien. virginitas enim eſt vo-
ti, & non præcepti, d. cap. Integritas, 32. quæſt. 1.
32 Quod etiam probat alia efficaci ratione, quia an-
te quatuordecim annos non poteſt quis, etiam ſi
velit, ſe expreſsè adſtringere ad votum continen-
tiæ, cap.1. 20.qu.1. Ergo multo minus poteſt taci-
tè per ſuſceptionem ſacri Ordinis; ita Innoc. cui
conſentiunt ibidem Hoſt.nu.6. & in hac Decretali
Ioann.Andr.nu.5.Henr.Boich.nu.12.Anchar.nu.8
& Abb.nu.3.& idem Anchar.in dicta Clemen.Ge-
neralem, in fine, de ætat.& qualit. & communiter
Doctores, vt teſtatur Præpoſ.in cap.Subdiaconus,
nu.4. in fine, verſ.Monſtrum tamen reſultabit, 77.
33 diſtin. Secus autem eſt ſi nec ſtatim poſt ſuſceptũ
ordinem ante decimumquartum annũ, nec poſtea
infra triduum contradicat, quia cenſetur ſe tacitè
voto adſtrinxiſſe, argum.cap.De illis, 1.& 2.de de-
ſponſ.impub.cap.Inſuper, qui matrim. accuſ. poſſ.
cap.Cum virum, & cap.Cum ſimus, de regular.c.1
§.Quod ſi eod.tit.lib.6.
34 Quod adeo verum eſt, vt nec adueniente ætate
ſit neceſſe ordinatum interrogare an continere
velit, necne; quia nihilominus inducitur ratiha-
bitio ſecundum Innocen.in d.cap. Vel non eſt cõ-
pos, num.1. verſ. Nec tamen videtur, de tempor.
ordinat.& Hoſtien. poſt eum nu. 7. verſ. Sed num-
35 quid. Nec obſtat quod huiuſmodi interrogatio
ſit neceſſaria ad ratificationem ingreſſus in mona-
ſterium, vt notatur in cap. 2. de regular. nam vt
reſpondet Innoc.inter hos caſus eſt ratio diuerſi-
tatis: nam ordinatus quamuis minor characterẽ
recipit, & ordinem habet; & ideo de facili conti-
nentiæ votum ex conſtitutione Eccleſię ordini an-
nexum non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè in-
troducitur. At ingreſſus monaſterium non eſt Mo-
nachus quouſque annum decimumquartum com-
pleuerit; & ideo requiritur expreſſus conſenſus,
vel ratificatio æquipollens: & idem in Matrimo-
nio, vt in cap. atteſtationes, ſupra de deſponſ.im-
puber.
36 Hæc tamen ratio diuerſitatis non placet Ho-
ſtienſi, Ioanni Andreæ, & Anchar. quia vtrumque
votum non tantùm expreſsè, verum etiam tacitè
ratificatur, vt legitur, & notatur in cap. 1. de Re-
gular.lib.6.vnde Hoſtienſ.aſſignat aliam rationem

gamus,de regular.eod.lib.notat Batt. in Extrauagan.Qui ſint rebelles, §.Tranſit, n.3.Fcdet.de Sen.
conſ.88.cui ſe ſubſcripſit Io.Andr.

48 Secundus caſus eſt cùm ordinatus ante annos
diſcretionis poſt annum decimumquartum ratifi-
cat non quidem expreſsè, ſed tacitè . Et idem di-
cendum quod in primo caſu ſecundum Hugonem
in d.cap.Subdiaconus, 77. diſtin. vbi ait talem te-
neri continenter viuere, ſi velit in Ordine remane-
re, & miniſtrare, & vti priuilegio Clericali: & ſe-
quitur Archid.in d.cap.Pueri,nu.1 verſ. Sed tu dic
cum Hugone,1.qu.1.& Bella.in d. cap. Vel non eſt
compos,nu.4. verſ. Et idem ſi tacitè; & hic tenent
Henric.Boich.col.4. verſ. Aut non conſentit, Butr.
n.4 Abb.n.3.& Marian Socin.n.9 verſ.Sed redeun-
do ad primum, facit quod legitur, & notatur in
cap.Cum olim.& cap.Cum decorem,de Cler.con-
iug. & hic caſus ſimiliter eſt clarus. Et probatur
49 apertè tum exemplo profeſſionis in cap Significa-
tum, iuncta gloſ.in ver Conſenſus, ſupra de regu-
lar.& in cap.1.eod. tit. lib.6. tum exemplo ſponſa-
lium, vt in cap.vnico, in princip. ibi, vel aliàs ver-
bo, vel facto, & §.fin.ibi. *Ratificauerunt tacitè, vel
expreſſè*,de deſpon.impub.lib.6.tum exemplo ma-
trimonij,vt in cap.Inſuper.Qui matrim.accuſ.poſſ.
& in cap.De illis,il ſecondo, iuncta gloſ.vlt, de de-
ſponſ.impub.& notat Calder.poſt Io. Andr. conſil.
462.Quidam Presbyter,ad finem,aliàs conſ.vnico,
Qui Cleric.vel vouen.

50 Tertius caſus eſt cùm tempore ordinationis ſuæ
non erat doli capax, ſed poſt vſum rationis ſtatim
contradixit, & in contradictione iugiter perſeue-
rauit tam ante, quam poſt finem decimiquarti
anni. Et quidquid dixerit Palud. S. Antonin. &
Stephan.de Gaeta ſupracit.n.28.manifeſtum vide-
tur hunc ad continentiam non teneri; quia cùm
ordinationi ſuæ ab initio non conſenſerit vſu ra-
tionis deficiente, & poſtea ſemper contradixerit;
induci non potuit obligatio voti, de cuius ratione
intrinſeca eſt liber conſenſus vouentis, cap. Illud,
20.q 1 cap.Præſens,q.3 .cap.1.27.q. 1 cap.Cum vi-
rum,ſupra de regular. & cap. 1. Quod met.cau. &
docet S.Thom.in 2.2.q.88.art.9. Nec quidquam
51 operatur hoc caſu impreſſio characteris; quia vo-
tum eſt Ordini ſacro annexum ex Conſtitutione
Eccleſiæ, cap.Cum olim, cum ibi notatis ſupra de
Cler.coniug.Eccleſia autem nõ poteſt quemquam
inuitum obligare ad votum continentiæ,cap.Inte-
gritas,32.q.1.cap.De his,ibi [Quibus autem vo-
luntas propria interrogationis tempore deſideriũ
nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo licen-
tiam auferre non poſſumus] 28. diſtin. & ibi Tur-
recrem.n.7. Sylueſt in ver. Matrimonium,8.qu.15.
ad finem; & in hoc conſentiunt gloſſæ,Innoc. Hoſt.
& omnes ſupracit.n.29.30.& 31.

52 Quartus caſus eſt cum ordinatus ante vſum ra-
tionis poſtea factus doli capax tacuit vſque ad fi-
nem decimiquarti anni, ſed poſtea ſtatim contra-
dixit: & idem dicendum eſt quod in caſu præce-
denti, vt ſcilicet continere non teneatur; quod
euidenter patebit, ſi diſtinctè tria tempora conſi-
derentur. Primum tempus eſt quando fuit ordi-
natus; & tunc explorati iuris eſt eum non fuiſſe
adſtrictum voto continentiæ: nam nec peccauit
ſuſcipiendo, nec potuit contradicere, cùm vſum
rationis non haberet,cap.1.ſupra de delict. puero-
rum. Secundum tempus eſt poſt ſeptennium,quo
ſic ordinatus cœpit vſum rationis habere vſque ad
finem decimiquarti anni, & hoc tempore illi nun
obfuit taciturnitas, quia etiamſi expreſsè vouiſſet,
tamen non potuiſſet ſe adſtringere ad votum ca-
ſtitatis,cap.2.& cap.Illud,20.q.1.ſecundum Innoc.
& alios ſupracitatos, nu.32. & 45. & in hac ſpecie
notat Calder.d.conſ.462 ad finem,aliàs conſ. vnic.
Qui Cler. vel vouen. Tertium tempus eſt poſt finẽ
decimiquarti anni; & tunc cum ſtatim, ideſt infra
triduum, contradixerit; vtique ſe ad continentiã
non obligauit; & ſic nullum tempus datur, in quo
ligatus remanſerit: & in hoc conueniunt gloſſa
Ioannis in d.cap Pueri,& gloſ vltima hic, dum fir-
mant ita demum talem teneri continenter viuere,
ſi ſit doli capax: idem apertius tenet Hugo in
cap.Subdiaconus,77.diſtin.& poſt eum Hoſtien.in
d.cap. Vel non eſt compos,n.6.aſſerentes non præ-
iudicari puero in cunis ordinato, ſi adueniente
ætate adulta ſtatim contradicat; & eſt argumen-
tum expreſſum in cap.Maiores,§.penult. & fin.ſup.
de baptiſ.in cap.Cum ſimus, & cap. Significatum,
de regular. idem tenet Archid in d.cap.Pueri,n.1.
Henric.& alij hic: & huic ſententiæ à fortiori ad-
ſcribendi ſunt Innoc.Hoſt.& alij ſupracitati nu.31
qui tenent ordinatum non obligari ad continen-
tiam, ſi ſtatim poſt ſuſceptum Ordinem, vel poſt
finem decimiquarti anni ſtatim contradixerit, vt
in caſu proximè ſequenti. Et idem dicendum in
53 caſu conuerſo, ideſt in eo, qui factus doli capax
ſtatim contradixit, & in contradictione perſeue-
rauit vſque ad finem decimiquarti anni,ſed poſtea
tacuit, ſuamque ordinationem nec expreſsè ap-
probauit, aut reprobauit: hic enim præſumitur in
priori contradictione perſeuerare; & ideo ad con-
tinentiam non tenetur, vt clarè patebit infra in 6.
caſu.

54 Quintus caſus eſt cùm ordinatus ſimiliter an-
te vſum rationis, poſtea factus doli capax, nec
ante, nec poſt finem decimiquarti anni infra tri-
duum expreſsè, aut tacitè contradixit, aut con-
ſenſit ordinationi ſuæ, ſed ſemper tacuit,& habuit
ſe merè negatiuè: hic caſus eſt valde dubius. Hu-
go,& Hoſt.ſupracitati n.35. dicunt puerum in cu-
nis ordinatum, & ſic ante vſum rationis characte-
rem recipere, ſed ei non præiudicari quoad con-
tinentiam, ſi adueniente ætate adulta contradi-
cat. Atque ita à contrario ſupponunt ei præiudi-
cari ſi taceat, & non contradicat. Quibus ſuf-
fragantur iura, quæ probant taciturnitatem habe-
ri pro conſenſu, vt cap. Diaconus, & ibi gloſ. in
ver.Tacuerit,27.diſtin.c,Plerumque,2. q.7 vbi gloſ.
in ver.Et tacent, dicit taciturnitatem ſemper ob-
eſſe, niſi in tribus caſibus ibi expreſſis, cap. Si ſer-
uus 54.diſtin cap.Si fortè,63 diſtin. cap.Puella, 30.
q.2.l.3.ff.ſol.matr.& l. 1. C.de nupt. cum. concor-
dan.de quibus ibi in gloſ.1. Et pro hac parte ſunt
Authores ſupracitati n.28. qui tenent indiſtinctè
ordinatum ante vſum rationis ob impreſſum cha-
racterem teneri continenter viuere.

Sed nihilominus verius videtur hunc ad conti-
nentiam non teneri; nam ſi inſpiciamus tempus
ordinationis, votum induci non potuit, quia dee-
rat rationis vſus, qui eſt de intrinſeca ratione vo-
ti, vt oſtenſum eſt ſupra in tertio caſu: nec potuit
induci inſpecto tempore poſt ſeptennium vſque
ad finem decimiquarti anni, quia ob defectum
ætatis etiamſi voluiſſet, tamen non potuiſſet ſe vo-
to continentiæ adſtringere, vt ſimiliter probatum
56 eſt ſupra in 4. caſu. Demum inſpecto tempore

poſt finem quatuordecim annorum itidem votum
non cenſetur inductum, quoniam ex ſola tacitur-
nitate in materia tam graui, & præiudiciali non
inducitur obligatio, l. Qui vas, §. Vetare, ff. de furt,
ſecundum Bellam, ſupracitatum num. 39. vbi enim
agitur de obligatione perſonali inducenda, taci-
turnitas non habetur pro conſenſu, l. Non ſolum,
in princip. & l. Filiusfamilias, §. Inuitus, ff. de pro-
curator. & notat Socin. reg. 4. incip. In obligatione
perſonarum inducenda, & reg. 3. præceden. Taci-
turnitas ad aliquem obligandum.
57 Nec obſtant iura contraria; quoniam proce-
dunt quando cum taciturnitate concurrit actus
poſitiuus, vt declarat Socin. in præalleg. reg. 3. in
§. fallen. Et in his terminis loquitur textus in d. c.
58 Diaconus, 27. diſtinct. Nam ibi Diaconus ille, qui
ante ordinationem proteſtatus fuerat ſe velle
matrimonium contrahere, nec poſſe in caſtitate
permanere; poſtea Ordinem Diaconatus ſuſcepit,
Et quamuis in ordinatione tacuerit; tamen ma-
trimonium poſtea contrahere non potuit, quia fa-
59 cto ipſo à proteſtatione receſſit. Atque ita præ-
ter taciturnitatem, ibi interceſſit actus poſitiuus
Ordinis ſacri, cui votum continentiæ eſt annexũ,
cap. A multis, ſupra de ætat. & qualit. Qui autem
recipit alterum connexorum cenſetur ad alterum
ſe obligaſſe, vt notat gloſ. in Clem. Vt ij, in verb.
Remoueantur, eod. tit. & Abb. in cap. Cum in cun-
ctis, § Inferiora, num. 10. de elect. Et in his termi-
nis etiam procedit textus in d. cap. Si fortè, 65 di-
60 ſtinct. Nam ibi quoque interceſſit actus poſitiuus
receptionis litterarum, quibus populus compella-
bat Epiſcopum, vt Comprouinciales Epiſcopos or-
dinaret. Vnde non mirum ſi Epiſcopo tacente,
& diſſimulante, ius ordinandi ad Epiſcopos vici-
61 næ prouinciæ fuit deuolutum: nam litteras reci-
piens, & legens cenſetur eo ipſo illas approbare,
vt notat Bald. in l. Si Procuratorem abſentem, in
princip. ff. de Procur. & in l. Si filiusfamilias, la ſe-
conda: vbi etiam Angel. in fine, ff. ad Macedon.
62 Ideoque ſi quis recipiat, & legat Epiſtolam, in
qua contineatur eum debere centum, & non con-
tradicat, cenſetur debitum confiteri. Et hanc eſſe
mirabilem cautelam extorquendi confeſſionem à
debitore, affirmat Marib. ſil. ſingul. 23. incipien.
Nota mirabilem modum, Marſil. ſing. 344. & Abb.
conſ. 18. num. 5. lib. 2. Et quamuis non deſint op-
poſitum ſentientes; tamen hæc eſt cõmunis opi-
nio, vt quãplurimis cumulatis teſtantur Menoch.
de Arbitrar. Iudic. caſu 21. incipien. Cautelam fa-
ctis egregiam, & Couarr. in cap. Ioannes, num. 4.
de teſtamen. Et eam ſequuntur Canoniſtæ in Cle-
63 men. 1. vbi Ancharan. num. 4. de Procur. At verò ſi
actus poſitiuus non intercedat, taciturnitas quam-
uis in fauorabilibus habeatur pro conſenſu, vt in
regula Sexti, Qui tacet; tamen ſecus eſt in præiu-
dicialibus, vt Bald. notat conſ. 299. Dicunt Petrus,
& Cynus, num. 5. verſ. Item contractus, lib. 1. Et eſt
ratio ſecundum eum, quia ſicut vbi agitur de lu-
cro facilè quis conſentit; ita vbi agitur de damno
quis diſſentit. Quamobrem cum in caſu præſenti
poſt vſum rationis, & poſt ætatem habilem ad vo-
uendum idoneam, nullus actus poſitiuus Ordinati
interceſſerit; ſola taciturnitas haberi non poteſt
pro conſenſu, Neque hic inducta fuit vlla obliga-
tio ad continentiam.
64 Item non obſtant iura, quæ inducunt tacitam
profeſſionem poſt ætatem legitimam; quoniam
vel loquuntur in eo, qui poſt decimumquartum
annum immiſcuit ſe actibus profeſſorum, vt in
cap. Vidua, de Regular. vel in eo, qui habitum ſu-
ſcepit, qui ſolis profitentibus dari conſueuit, vt in
Clemen. 2. eod. tit. vel in eo, qui poſt ætatem legi-
timam per annum cum delatione habitus indi-
ſtinctè in Religione perſeuerauit, vt in cap. 1. de
Regular. lib. 6. Atque ita in prædictis caſibus ſem-
per interceſſit actus poſitiuus eius, qui verbo, vel
facto ingreſſum, vel profeſſionem ſuam ratificauit,
Nos verò loquimur in illo, qui nec facto, nec ver-
65 bo ordinationem ſuam ratam habuit. Præterea
iura prædicta loquuntur in caſu, in quo quis ante
annos diſcretionis ſponte ingreſſus eſt monaſte-
rium; Nos verò in caſu, in quo quis nec tempore
ſuſceptionis Ordinis, nec vnquam poſtea conſenſit
66 ordinationi ſuæ. Vbi autem ab initio eſt nullitas
ex defectu conſenſus, per remotionem impedi-
menti non inducitur ratihabitio, vt probat tex-
tus in cap. vn. in princip. & §. fin. ſupra de deſponſ.
impub. vbi ſponſalia contracta ante vſum ratio-
nis, quæ nulla ſunt ex defectu conſenſus, per ſuper-
uenientiam ætatis non conualeſcunt, niſi verbo,
67 vel facto ratificentur. Ad idem textus in cap. In-
ſuper, qui matrim. accuſ. poſſ. vbi matrimonium
metu contractum in ætate innubili, ſublato impe-
dimento, ex carnali copula validatur, non autem
ex ſola taciturnitate: & notat Feder. de Sen. con-
ſil. 194. In dubijs matrimonialibus, in princip.
68 Demum non obſtat quod faciat Ordo, quod
votum facere non poſſet, vt dicunt gloſſæ præalle-
gatæ num. 29. & 30. Etenim cum Ordo ſacer ex
ſola Conſtitutione Eccleſiæ habeat votum conti-
nentiæ annexum, cap. Cum olim, & ibi gloſ. in
ver. Voto continentiæ, ſupra de Cler. coniug. cap.
A multis, de ætat. & qualit. Eccleſia verò non poſ-
ſit quemquam non conſentientem ad continen-
tiam obligare, vt probatum eſt ſupra nu. 51. hinc
neceſſariò ſequitur vt ſola Ordinis collatio; ſi de-
ſit conſenſus, voti obligationem inducere non poſ-
69 ſit. Rurſus vt inquit Marian. Socin. hic num. 13.
Quod dicitur, Ordo habet votum continentiæ an-
nexum, verum eſt niſi impediat defectus ætatis, vt
hoc caſu, in quo Ordo fuit collatus non habenti
vſum rationis.

Et hanc ſententiam, ſi diligenter expendatur,
tenet Archid. poſt Hugonem in cap. Pueri, num. 1.
2. q. 1. ait: Sed tu dic cum Hugone quod talis te-
netur continenter viuere ſi velit in Ordine rema-
nere, & miniſtrare, & vti priuilegio Clericali, vel
ſi conſenſerit factus adultus; alioquin non credo
ei factum eſſe præiudicium in aliquo: ſentiũt ergo
Hugo. & Archid. in duobus tantùm caſibus ſic
ordinatum adſtringi voto continentiæ, ideſt ſi ta-
citè ratam habuit ordinationem ſuam per mini-
ſterium Ordinis, & vſum priuilegij Clericalis; aut
cum factus adultus expreſsè conſenſit; alioquin
extra hos duos caſus tenent non eſſe illi factum
præiudicium. Et conſequenter ſecundum eos ex
ſola taciturnitate non oritur obligatio. Et con-
ſentiunt Bellam. Butr. & alij ſupracitati num. 48.
Hoc ipſum ſentit gloſſa Ioannis in d. cap. Pueri, in
ver. Ad ſacros, 1. qu. 1. & gloſ. fin. ibi, dum dicunt
hunc teneri continere ſi ſit doli capax; quia ſtatim
ante ordinationem debuit contradicere: Sentiunt
enim à contrario non teneri ſi doli capax non ſit,
quia contradicere non potuit. Idque expreſſius
hic tenet Henric. Boich. col. 4. verſ. Sed tu diſtin-
gue;

Digitized by Google

gue: nec diſſentit Innocen. in d. cap. Vel non eſt
compos, num. 1. de tempor. ordin. quia loquitur
in eo, qui poſt ſuſceptum Ordinem ſtatim contra-
dixit, & ſic in eo, qui tempore ordinationis erat
doli capax.

70 Sextus caſus eſt in eo, qui erat quidem doli ca-
pax tempore ordinationis; ſed tamen poſt ſuſce-
ptum Ordinem ſtatim contradixit, & in contra-
dictione vſque ad finem decimiquarti anni perſe-
uerauit. Poſt finem verò decimiquarti anni ta-
cuit, ſuſceptum Ordinem nec expreſsè, nec tacitè
approbando, vel reprobando. Et hunc puto non
teneri continentiam ſeruare, ſed poſſe ad nuptias
transire, quia etſi nullatenus debuerit ab initio or-
dinationi ſuæ conſentire, vt ait gloſ. fin. hic: tamen
ex ſuſceptione Ordinis ſacri non remanſit obliga-
tus: nam etſi expreſsè voluiſſet: tamen non po-
tuiſſet ſe voto continentiæ adſtringere, vt ſæpius
repetitum eſt: & virginitas ſuaderi poteſt, non im-
perari, cũ res ſit magis voti, quàm præcepti, c. In-
tegritas, 32. qu. 1. Et in hoc caſu propriè loquitur
Innoc. in d. cap. Vel non eſt compos, cuius opinio
communiter tenetur, vt patet ex dictis ſupra n. 31.
71 Neque verò ſic ordinato obfuit taciturnitas poſt
finem decimiquarti anni, quia cum prius expreſsè
contradixerit, cenſetur in contradictione illa, &
72 priori diſſenſu perduraſſe. Ad quod allego tex-
tum expreſſum in cap. Maiores, §. fin. ſupra de
Baptiſ. ibi, [Dormientes autem, & amentes ſi
priuſquam amentes fuerint, aut dormirent in cō-
tradictione perſiſterent, in eis intelligitur contra-
dictionis propoſitum perdurare.] Ad idem eſt gl.
ſingularis in cap. 2. in ver. Non timore, ſup. Quod
met. cau. quæ in terminis voti ſolemnis Religio-
nis ſic ait: quia conſtabat de proteſtatione volun-
tatis ab initio facta, adhuc præſumitur nolle, cap.
Lotharius, 31. q. 2. l. Si quis, in princip. ff. de leg. 3.
& qui voluntatem immutatam allegat, hoc pro-
bare debet, l. Sancimus, C. de teſtam. cum alijs al-
legatis in gloſſa: qua de re latè Menoch. præſump.
37. n. 28.

73 Septimus caſus præcedenti oppoſitus eſt in eo,
qui ſimiliter tēpore ordinationis erat doli capax,
& poſt ſuſceptum Ordinem tacuit vſque ad finem
decimiquarti anni; ſed poſtea infra triduum re-
clamauit. Et idem puto, quod in præcedenti caſu,
vt ſcilicet continere non teneatur. Nam nec Or-
dinis ſuſceptio, nec taciturnitas illi obfuit ante
decimumquartum annum expletum, vt conſtat
ex dictis ſupra num. 31. 45. & 51. Quando autem
potuiſſet ſe voto adſtringere, id eſt poſt finem de-
cimiquarti anni, ſtatim reſiliuit: & ſic numquam
remanſit obligatus. Et huius ſententiæ eſt apertè
Innocentius communiter receptus loco citato;
ait enim talem non teneri continere, ſi ſtatim con-
tradixit, & in contradictione vſque ad finem deci-
miquarti anni perſeuerauit, aut ſi contradixit poſt
finem decimiquarti anni. Et ſic Innocentius cum
loquatur alternatiuè, clarè ſentit ſatis eſſe vt poſt
finem decimiquarti anni contradicat, licèt prius
tacuerit, & non contradixerit.

74 Octauus, & vltimus caſus eſt in eo, qui tempo-
re ordinationis itidem erat doli capax, & poſt ſu-
ſceptum Ordinem tam vſq; ad finem decimiquarti
anni, quam poſtea infra triduum tacuit, ſuamque
ordinationem nec verbo, nec facto ipſo ratifica-
uit, aut reprobauit. Et hoc caſu quidquid contra
ſcripſerit Bellam. in d. c. Vel non eſt compos, nu. 4.
verſ. Et quidquid ſit, de tempor. ordin. & ex recen-
tioribus Sanch. de matrim. lib. 7. de impedimentis
diſput. 30. nu. 8. Exiſtimo hunc adſtringi voto con-
tinentiæ, nec poſſe validè matrimonium contra-
here. Moueor quia cum ab initio conſenſerit Or-
dinis ſuſceptioni, quamuis tunc temporis non po-
tuerit ſe voto obligare ob defectum ætatis: ta-
men ſublato hoc impedimento per ſuperuenien-
tiam ætatis legitimæ cenſetur perdurare in primo
conſenſu, qui non præſumitur mutatus, niſi pro-
betur. Et ita obligatio non inducitur ex ipſa ta-
citurnitate, vt putauit Bellamera, ſed inducitur ex
perſeuerantia conſenſus, qui ſublato impedimen-
75 to, vtiq; potuit obligationem inducere. Ad quod
adduco notabilem doctrinam Innocentij in cap.
Conſuluit, ſupra de conuerſ. coniug. vbi tenet vo-
tum, quod vir vxore ſua viuente, & contradicente
ingrediendo monaſterium emiſit, & non valuit,
poſtea fuiſſe ſolemnizatum ex perſeuerātia in mo-
naſterio poſt mortem vxoris. Et reddit rationem,
quia ſeparando ſe ab vxore ſiue inuita, ſiue volun-
taria, ſemper præſumitur velle mutare ſæculum.
Et ex quo tale propoſitum habet, per habitus ſu-
ſceptionem eſſe ſolemnizatum votum, niſi vxor
impediret, vt in cap. Conſuluit, de Regul. Ego ſub-
lato impedimento vxoris, ſtatim primo momento
poſt mortem eius votum ſolemnizatur. Ita Innoc.
qui idem tenet in cap. Quidam, de conuerſ. con-
iugat. quem ibi ſequitur Ioan. de Anan. in fine, &
Abb. in d. cap. Conſuluit, n. 3. Eodem igitur modo
qui ante pubertatem ſuſcepit Ordinem ſacrum,
vſque ab initio propoſitum habuit ſe obligandi ad
votum continentiæ annexum Ordini; & niſi defe-
ctus ætatis fuiſſet impedimento, ex eo tempore
votum fuiſſet ſolemnizatum, vt in cap. vnico, de
voto lib. 6. Ergo remoto obſtaculo ætatis per la-
pſum anni decimiquarti, illicò votum remanſit
76 ſolemnizatum. Idem ſuadetur exemplo eius, qui
ante pubertatem profeſſionem emiſit. Nam quā-
uis poſſit reſilire ante finem decimiquarti anni,
cap. Cum ſimus, de Regular. Tamen poſtea non
poteſt, quia ex quo ætas iam adulta eſſe cœpit, fir-
matur votum virginitatis, cap. 1. 20. qu. 1. & notat
gloſ. in cap. Significatum, in ver. Ratam habuerit,
de Regular. quæ dicit profeſſionem ante decimū-
quartum annum emiſſam validari, ſi poſt illud tē-
pus remaneat, argum. cap. Litteras, & cap. Acceſ-
ſit, de deſponſ. impub. & eſſe ibi argumentum, quod
ea, quæ ab initio non valent, tractu temporis cō-
ualeſcunt, vt in cap. De illis, il ſecondo, eodem tit.
Idem notat gloſ. in cap. 2. in verb. Permaneat, de
Regular. dicens puerum ante finem decimiquarti
anni poſſe reſilire, poſtea verò exire non poſſe:
allegat cap. Illud, 20. qu. 1. Licèt per iura Sexti ad
hoc requiratur perſeuerantia annalis poſt annum
decimumquartum cum delatione habitus indi-
ſtincti, vt in cap. 1. de Regular. lib. 6.
Et confirmatur, quia difficilius introducitur votū
ſolemne Religionis in eo, qui non eſt profeſſus, &
de non Monacho efficitur Monachus, quàm votū
ſolemne continentiæ Ordini ſacro annexum in eo,
qui iam ordinatus eſt, & characterem habet, ſe-
cundum Innoc. Hoſtien. & alios præallegatos, n. 34
77 verſ. Quod adeo verum eſt. Item ſecundum Cal-
der. in præalleg. conſ. vnico, circa finem, Qui Cleric.
vel vouen. profeſſioni ineſt votum continentiæ de
ſui natura, & eſt de ipſius ſubſtantia, cap. Cum ad
monaſterium, de ſtat. Monach. Sed Ordini ſacro
ineſt

ineſt ex Conſtitutione Eccleſiæ, c. Nicœna, 31. di-
ſtinct. & cap. Cum olim, de Cler coniug. & dictum
eſt ſupra num. 68. Quamobrem ſi in prædictis duo-
bus caſibus remoto impedimento ſolemnizatur
votum Religionis ex perſeuerantia in primo con-
ſenſu; multo magis ex eadem perſeuerantia re-
moto obice ſolemnizatur votum caſtitatis Ordi-
78 ni ſacro annexum. Præterea generale eſt, vt ra-
tificatio inducatur propter præcedentis actus con-
tinuationem, vt notat Socin. in reg. 3. Taciturnitas
ad aliquem obligandum, in 4. fallen. Poſtremò pro
hac ſententia eſt clarè Innocen. & alij ſupracitati,
num. 31. Non enim dicunt ſic ordinatum non te-
neri continere, niſi poſt pubertatem ratificet, vt
malè eos inducit Sanchez lib. 7. de impedim. d. di-
ſput. 30. nu. 9. Sed dicunt teneri continere ſi con-
tradicat ſtatim poſt ſuſceptum Ordinem, & in con-
tradictione perſeueret vſq; ad finem decimiquarti
anni. Aut ſi ſtatim poſt finem decimiquarti anni
contradicat. Et ſic apertè ſentiunt à contrario or-
dinatum teneri ſi taceat, & non contradicat. Et
ita ad hoc non requirunt ratificationem; imò nec
requirunt vt ordinatus poſt ætatem adultam in-
terrogetur an velit in Ordine remanere, necne, vt
79 dictum eſt ſupra nu 34. Prætterquamquod etſi re-
quirerent ratificationem; illa tamen inducitur eo
ipſo quod ordinatus poſt ætatem legitimam infra
triduum non reclamauit, quia cenſetur ratificare,
vt ex dictis patet, & idemmet Sanchez fatetur ſub
num. 10. in fine, & n. ſeq. vbi itidem admittit non
requiri interrogationem. Eidem ſententiæ ad-
numeranda eſt gloſ. fin. hic, & DD. qui ſimplici-
ter aſſerunt ſic ordinatum teneri continenter vi-
uere, & impediri matrimonium contrahere, ſi tē-
pore ordinationis erat doli capax, aliàs ſecus; quę
diſtinctio communiter tenetur teſte Imola in cap.
Ioannes, n. 22. ſupra de Cler. coniug.
80 Porrò huic concluſioni valdè affine eſt quod
de furioſo cenſuit Sacra Cōgregatio Cardinalium
Concilij Tridentini Interpretum. Quæſitum eſt
enim, An furioſus habens dilucida interualla ad
Subdiaconatus Ordinem promotus continere te-
neatur; & dato quod teneatur, an ſit ei conceden-
da diſpenſatio vt poſſit cōtrahere matrimonium.
Die 23. Decembris 1587. Sacra Congregatio cen-
ſuit teneri, ſi tempore dilucidi interualli fuit pro-
81 motus, vel ſi id etiam dubium eſt. An verò te-
neatur ſi dum mentis erat compos intentionem
habebat ſuſcipiendi Subdiaconatum, ſubſtitit ma-
ior pars Congregationis: tametſi propterea quod
non videtur veriſimile furioſum quo tempore fu-
rore percitus erat, Ordinem ſuſcepiſſe, reſpondit
illum ad continentiam teneri. Ita reſponſio hoc
82 modo eſt concepta. Aut tempore ſuſceptionis nō
agitabatur furore, durantibus nempe dilucidis in-
teruallis: & teneri. Aut agitabatur: & non teneri,
niſi ante furorem habuiſſet intentionem ſuſcipien-
83 di. Aut non conſtat ſanæ, an inſanæ mentis tunc
eſſet: & item teneri. Pondera deciſionem in ea
parte, in qua dicit ordinatum in furore ad conti-
nentiam teneri, ſi ante furorem habuit intentio-
nem ſuſcipiendi Subdiaconatum: nam ſicut ordi-
natus in furore, durante adhuc furoris impedimē-
to ad continentiam non tenebatur, ſed impedi-
mento ſublato illicò remanſit obligatus ex vi Or-
dinis, & conſenſus præexiſtentis: eodem modo
ordinatus in ætate inhabili, durante ætatis impe-
dimento ad continentiam non tenebatur, ſed ſta-
tim ligatus remanſit eo ſublato ex vi præcedentis
conſenſus, & Ordinis iam ſuſcepti, argum. c. Inter
corporalia, ſupra de transl. Epiſc.
84 Non obſtat textus, quem Bellam. allegat in
cap. vn. de deſponſ. impub. lib. 6. quoniam ſponſa-
lia idcirco ibi non cenſentur ratificata per remo-
tionem impedimenti, quia fuerunt nulla ex defe-
ctu conſenſus. Quo caſu ratificatio non induci-
tur, quia non eſt dare perſeuerantiam in priori
conſenſu, qui nullus fuit, vt oſtenſum eſt ſupra
num. 65. At ſecus eſt vbi actus ab initio non fuit
nullus ex defectu conſenſus, vt hoc caſu; tunc enim
ex continuatione actus ſublato obicè benè indu-
citur ratificatio; vt per Socin. d. reg. 3. in quarta
fallentia, & conſtat ex dictis.

Explicit Commentarius in I. Par. Quinti Libri Decretalium.

PRO-

Google

Digitized by Google